

چاپ هجدهم



مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

Iran Banking Institute

# بانکداری داخلی - ۱

(تجهیز منابع پولی)

تألیف:

محمد بهمند

محمود بهمنی



بنام خداوند جان و خرد



مؤسسه عالی بانکداری ایران

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

# بانکداری داخلی - ۱

(تجزیه منابع پولی)

محمود بهمنی

محمد بهمنی

کتابخانه

تاریخ ۸

شماره ۱۸۹۴۴

۱۳۹۱/۳/۲۴

سرشناسه: بهمند، محمد

عنوان و پدیدآورنده: بانکداری داخلی ۱ (تجهیز منابع پولی) محمد بهمند، محمود بهمنی  
وضعیت ویراست: [ ویراست ۲۴ ]

مشخصات نشر: تهران، مؤسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری: ۵۵۴ ص.

شابک: ۹-۵۷-۶۲۳۹-۶۶۴

یادداشت: فیپا

یادداشت: چاپ سیزدهم

موضوع: بانک و بانکداری - ایران

موضوع: بانک و بانکداری (اسلام)

شناسه افزوده: بهمنی، محمود

شناسه افزوده: مؤسسه عالی بانکداری ایران

رده بندی کنگره: ۱۳۸۵ ۸۷ ب ۲۱۶ / HG ۳۲۷۰

رده بندی دیویی: ۳۳۲/۱۰۹۵

شماره کتابخانه ملی: ۲۳۱۲۲-۸۵ م

۳۳۲

/ ۱۰۹۵۵

ب ۲

۱۳۹۰

HG

۳۲۷۰

/ ۲

/ ب ۲

۱۳۹۰

کتابخانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران



4 0 0 1 8 9 4 2

کتابهای فارسی

نام کتاب: بانکداری داخلی ۱- (تجهیز منابع پولی)

مؤلفین: محمد بهمند، محمود بهمنی

ناشر: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

● نوبت چاپ: «ششم ویرایش جدید» = چاپ مکرر هجدهم (پائیز ۱۳۹۰)

شمارگان: ۵۰۰۰ جلد

آماده سازی و نظارت: مؤسسه نخل دانش

چاپخانه: هُما

شابک: ۹-۵۷-۶۲۳۹-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978 - 964 - 6239 - 57 - 9

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

کتابخانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران



بسمه تعالی

## پیش‌گفتار

محیطی که انسان امروز در آن زندگی می‌کند، محیطی بسیار پویا، متحول و پرابهام است. یکی از بارزترین ویژگی‌های عصر حاضر، تغییرات و تحولات شگرف و مداوم در رشته‌های گوناگون علمی و تکنولوژیکی است. علوم مختلف در چند دهه اخیر بیش از هر دوران دیگر در طول تاریخ بشر، پیشرفت کرده است. تکنولوژی به طور مداوم و با شتابی بی‌مانند در حال تحول و پیشرفت است. وسایل ارتباطی جدید و شبکه جهان‌گستر اینترنت امکان دسترسی بشر به انبوهی از اطلاعات در زمینه‌های مختلف را فراهم ساخته است.

امروزه دانایی و دانش‌محوری، عامل اصلی کسب قدرت و پیشرفت در هر کشور است. بدون اتکاء به اطلاعات و دانش روز، امکان پیشرفت و توسعه اقتصادی و اجتماعی در جهان پرتلاطم و پرابهام امروز میسر نخواهد بود. صنایع و کسب و کارهای مختلف نیز بدون استفاده از اطلاعات، فناوری و دانش روز، نمی‌توانند نوآوری داشته باشند و در عرصه رقابت جهانی به حیات خود ادامه دهند.

بی‌گمان، دانشگاه‌ها و مراجع علمی به عنوان زایشگاه و تولیدکننده علم، نقش بسیار مهمی در تحولات و پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیکی داشته‌اند. بسیاری از نوآوری‌ها، ابداعات اختراعات و نظریه‌های جدید علمی و تحولاتی که در زندگی بشر امروز ایجاد شده است، ناشی از تحقیقات و پژوهش‌های ارزشمندی است که توسط اساتید و پژوهشگران صاحب‌نام در دانشگاه‌ها و مؤسسات عالی آموزشی انجام پذیرفته است. تألیف و ترجمه مقاله‌ها و کتاب‌های جدید علمی، یکی از مهم‌ترین محصولات این مراجع علمی است.

۱  
۲  
۳  
۴  
۵  
۶  
۷  
۸  
۹  
۱۰

با عنایت به تحولات جهانی و نوآوری‌های روزافزون در علوم و فنون بانکی، مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران نیز همواره کوشش کرده است تا با تشکیل سمینارها و ارائه مقاله‌های علمی و تألیف و ترجمه کتاب‌های جدید آموزشی، دانشجویان و پژوهشگران این رشته را با دانش روز آشنا نموده و سطح علمی آموزش در زمینه‌های گوناگون بانکداری را ارتقاء دهد. چاپ و انتشار و ویرایش جدید کتاب بانکداری داخلی-۱ که اکنون چاپ چهارم آن را در پیش روی دارید، در راستای تحقق این هدف انجام پذیرفته است.

مؤلفین این کتاب، جناب آقای محمود بهمنی ریاست کل بانک مرکزی و جناب آقای محمد بهمند که از صاحب نظران و اساتید عالیقدر بانکداری هستند، کوشش کرده‌اند که حاصل سال‌ها تجربه کار و مدیریت در امور مختلف بانکی و تدریس بانکداری را در این مجموعه ارزشمند، به رشته تحریر درآورده و در اختیار علاقه‌مندان قرار دهند. کتاب بانکداری داخلی-۱ یکی از پرفروش‌ترین کتاب‌های مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران است که تا کنون پانزده بار تجدید چاپ شده است. کتاب حاضر چاپ شانزدهم (چاپ چهارم تجدیدنظر شده) این کتاب است.

در این کتاب کوشش شده است دانستنی‌های لازم درباره پیدایش پول و بانک، تجهیز منابع پولی، عملیات صندوق، عملیات مربوط به گشایش انواع حساب‌های سپرده، حواله‌ها و چک‌ها و اسناد بازرگانی، ضمانت‌نامه‌های بانکی و نوآوری‌های ایجاد شده در شبکه بانکی کشور، به صورت نظری و عملی، برای دانشجویان و کارکنان بانک‌ها فراهم شود.

امید است این اثر گام مؤثری در جهت اعتلای دانش بانکداری در کشور محسوب شود و مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران به یاری خداوند متعال، این توفیق را داشته باشد که بتواند گام‌های مؤثرتری را در آینده بردارد.

مرتضی اله داد

رئیس مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

مهرماه ۱۳۸۷

**قسمت اول - پیدایش پول و بانک**

۲	فصل اول - پول	۲
۲	بخش اول - پیدایش پول	۷
۷	بخش دوم - ویژگی‌های پول	۹
۹	بخش سوم - پول و جانشینان پول	۱۲
۱۲	بخش چهارم - گذری کوتاه بر نقش پول در اقتصاد	۱۵
۱۵	فصل دوم - بانکداری	۱۶
۱۶	بخش اول - تاریخچه پیدایش بانکداری	۲۲
۲۲	بخش دوم - تحول و تکامل بانکداری	۲۷
۲۷	فصل سوم - صرافی و بانکداری در ایران	۲۹
۲۹	بخش اول - صرافان	۳۴
۳۴	بخش دوم - آغاز بانکداری در ایران	۴۶
۴۶	بخش سوم - گامی بلند برای ایرانی سربلند	۵۳
۵۳	بخش چهارم - قانون پولی و بانکی کشور	۵۶
۵۶	فصل چهارم - روند تحول در قوانین بانکداری ایران	۵۶
۵۶	بخش اول - ملی شدن بانک‌ها	۶۲
۶۲	بخش دوم - بانکداری اسلامی	۶۵
۶۵	فصل پنجم - بانک‌های دولتی - بانک‌های خصوصی	۶۶
۶۶	بخش اول - بانک‌های دولتی	۷۲
۷۲	بخش دوم - بانک‌های خصوصی	۷۵
۷۵	نام بانک‌های کشور در آغاز ، انجام و تمرکز	

**قسمت دوم - تجهیز منابع پولی**

۸۳	فصل اول - حساب جاری .....
۸۳	بخش اول - تجهیز منابع پولی
۸۷	بخش دوم - گشایش حساب جاری برای اشخاص حقیقی
۱۱۲	بخش سوم - اشخاص حقوقی
۱۱۶	بخش چهارم - گشایش حساب جاری برای اشخاص حقوقی
۱۳۸	بخش پنجم - نکته‌های قابل توجه
۱۴۰	فصل دوم - ضوابط قانونی و مقررات موضوعه حساب جاری .....
۱۴۰	بخش اول - مقررات و شرایط عمومی گشایش حساب جاری
۱۴۸	بخش دوم - مقررات و شرایط حساب جاری مشترک
۱۴۹	بخش سوم - بازداشت وجوه و کسب اطلاع از وضع حساب مشتریان
۱۵۳	بخش چهارم - ویژگی‌های حساب جاری
۱۵۸	فصل سوم - وکالت .....
۱۵۸	بخش اول - تعریف و مدت وکالت
۱۶۰	بخش دوم - انواع وکالت و وکالت‌نامه
۱۶۲	بخش سوم - انقضاء وکالت
۱۷۱	فصل چهارم - سپرده قرض الحسنه پس‌انداز .....
۱۷۳	بخش اول - گشایش حساب پس‌انداز
۱۷۶	بخش دوم - انواع قرض الحسنه پس‌انداز
۱۸۲	بخش سوم - ویژگی‌های حساب پس‌انداز
۱۹۸	فصل پنجم - سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار .....
۱۹۹	بخش اول - انواع سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

۲۱۵	بخش دوم - ویژگی‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار
۲۱۹	بخش سوم - سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام و خاص
	بخش چهارم - عملیات حسابداری سپرده سرمایه‌گذاری ۲۲۱

### قسمت سوم - بالکداری عملی: صندوق یا اداره معاملات ریالی

۲۴۱	فصل اول - روند پرداخت وجه چک
۲۴۳	بخش اول - عملیات صندوق
۲۶۴	بخش دوم - فروش اوراق بهادار و تمبر مالیاتی
۲۷۴	بخش سوم - دیگر فعالیت‌های صندوق

### قسمت چهارم - چک

۲۸۰	فصل اول - چک
۲۸۱	بخش اول - تعریف و شرایط صدور چک
۲۸۵	بخش دوم - ویژگی‌های چک
۲۸۹	بخش سوم - آثار حقوقی چک
۲۹۵	فصل دوم - چک‌ها
۲۹۵	بخش اول - انواع چک
۳۱۱	فصل سوم - چک‌های در گردش
۳۱۱	بخش اول - چک‌های مسافرتی یا چک‌های در گردش (ویژه)
۳۱۷	بخش دوم - دستورالعمل نحوه انتشار انواع چک پول
۳۲۴	بخش سوم - گامی مؤثر در حل مشکلات پولی
۳۲۷	فصل چهارم - انواع چک‌ها از نظر ذینفع
۳۲۸	بخش اول - روش پرداخت وجه چک به اعتبار ذینفع چک
۳۳۰	بخش دوم - وظایف بانک‌ها
۳۳۲	بخش سوم - بانک‌ها و چک‌های برگشتی

**قسمت پنجم - چک‌های انتقالی - حواله**

۳۵۰	..... فصل اول - چک‌های انتقالی
۳۵۰	بخش اول - چک‌های انتقالی عهده یک بانک
۳۵۳	بخش دوم - پایاپای داخلی بانک‌ها (اداره پایاپای چک‌ها)
۳۵۸	بخش سوم - اتاق پایاپای اسناد بانکی
۳۷۷	..... فصل دوم - حواله
۳۷۷	بخش اول - صدور حواله
۳۸۱	بخش دوم - عملیات حسابداری
۳۸۲	بخش سوم - اعتبارنامه مسافرتی

**قسمت ششم - اسناد بازرگانی (برات - سفته - چک)**

۳۹۱	..... فصل اول - اسناد تجارتي و نقش آن در تجارت
۳۹۲	بخش اول - برات
۳۹۶	بخش دوم - واخواست
۴۰۲	بخش سوم - روش نگهداری و وصول بروات
۴۱۰	بخش چهارم - فته طلب یا سفته
۴۱۴	..... فصل دوم - اسناد خرید دین
۴۱۴	بخش اول - انواع برات و سفته
۴۱۷	بخش دوم - مسئولیت امضاءکنندگان برات و سفته
۴۱۸	بخش سوم - صدور اسناد حسابداری



## فهرست مطالب

عنوان

صفحه

### قسمت هفتم - ضمانت‌نامه‌های بانکی

۴۲۵	فصل اول - ضمانت‌نامه‌های بانکی
۴۲۵	بخش اول - ضمانت
۴۲۷	بخش دوم - انواع ضمانت‌نامه‌های بانکی
۴۳۰	بخش سوم - وثایق قابل قبول
۴۳۳	فصل دوم
۴۳۳	بخش اول - ویژگی‌های ضمانت‌نامه
۴۳۶	بخش دوم - اسناد حسابداری ضمانت‌نامه‌های ریالی

### قسمت هشتم - بهره‌برداری از مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای

۴۵۴	فصل اول - بهره‌برداری از مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای
۴۵۵	بخش اول - ویژگی‌های ارتباط ماهواره‌ای
۴۵۶	بخش دوم - گشایش حساب برای مشتریان
۴۶۱	بخش سوم - صدور حواله و اعلام وصول بروات
۴۶۲	بخش چهارم - صدور اسناد حسابداری
۴۷۶	فصل دوم - کارت بانک

### قسمت نهم - مؤسسات اعتباری غیربانکی

۴۹۰	فصل اول - مؤسسات اعتباری غیربانکی
۴۹۰	بخش اول - هدف و روش کار
۴۹۱	بخش دوم - ویژگی‌های مؤسسات اعتباری

### قسمت دهم - نوآوری‌ها در شبکه بانکی کشور

۵۰۳	فصل اول - نوآوری‌ها در شبکه بانکی کشور
۵۱۸	پیوست‌ها

«... برای ما ویریم که استفاده بهینه از توانایی های مدیران و کارمندان بانک ها وابسته به بستر مسئولیت هایی است که به آنها واگذار شده و شرط لازم و کافی برای انجام وظایف محوله، مطالعه و بکار بستن اصولی است که مؤسسه عالی بانکداری مبدع و تعریف کننده آن است. ....»

مؤلفین کتاب معتقدند که: «حمایت و راهنمایی همکاران بانکی با ارائه مدارک و فرم های مورد نیاز، رهنمون این تغییرات پایه ای شده است لذا از استادان عزیز و محققین محترم، به ویژه همکارانی که سال های سال با صداقت و درستی مباشر مردم در امور بانکی بوده و تجربیات گرانمایه اندوخته اند درخواست دارند با پذیرش پوزش ما، اشتباهات را متذکر شوند که ما خادم این خدمتیم».

بهمند - بهمندی

**قسمت اول**

**پیدایش پول و بانک**



## فصل اول

### پول

**مقدمه** - در گذشته دیرین برای تداوم حیات ، نیاز هر فرد با تلاش فردی (شکار - تولید و ...) تأمین می‌شد ولی با گذشت زمان هرگز به تولید شخصی قانع نبود و اگر در آن روز بشر نمی‌توانست با زور هرچه می‌خواهد به چنگ آورد ناگزیر حاضر می‌شد از راه معاوضه جنس با جنس ( معاوضه مستقیم کالا با کالا) نیازهای عادی زندگی را فراهم کرده و از این راه امرار معاش نماید . در اینگونه داد و ستدهای اولیه (قرن‌ها پیش از میلاد) معاوضه دو کالا با هم بدون تعیین ارزش و معیاری برای سنجش انجام می‌پذیرفت تا آنکه راه (مبادله غیرمستقیم کالا با کالا) را در پیش گرفت و همین انتخاب موجب پیدایش « پول » گردید.

### بخش اول - پیدایش پول

#### ۱- کالا ، واسطه مبادله :

همانطور که اشاره شد در جوامع نخستین تحصیل انواع کالاهای تولید شده جهت مصرف صرفاً از طریق تعویض و مبادله دو کالا امکان‌پذیر بود و این مبادله مشکلات بسیاری به‌همراه داشت از جمله :

**الف** - امکان تعیین ارزش کالا براساس قبول واحد معینی که مورد تأیید طرفین

معامله باشد نبود.

ب - یافتن طرفین مبادله دو کالا (گوسفند و گندم) که هر دو نیاز به کالاهای عرضه شده طرف دیگر داشته و آماده مبادله باشند چندان آسان نبود.

بشر در ابتدا برای حل چنین مشکلاتی اشیاء و یا کالاهایی را به عنوان واسطه مبادلات به جهت سهولت داد و ستد انتخاب کرد و انتخاب آن بستگی به نوع و فراوانی آن شیء یا کالای واسطه در آن محدوده یا شهر داشت مثل صدف در سواحل دریا و گوسفند و گاو در نواحی کوهستانی و معتدل. در همان زمان هم برای حفظ مقدار عددی مبادلات یا نتیجه معاملات از ریسمانهای گره‌دار یا چوبخط<sup>۱</sup> بهره می‌جستند.

گرچه با انتخاب کالاهای واسطه دو اشکال اساسی فوق ظاهراً حل شده بود اما گاهی کالای واسطه نیز به علت غیرقابل تقسیم بودن مانع انجام معاملات کوچک می‌گردید و یا به علت حجم زیاد و ارزش کم نقش اساسی را که ذخیره کالای واسطه تا زمان احتیاج به معامله باشد غیرممکن می‌ساخت و در بعضی مواقع نگهداری کالای واسطه به علت فسادپذیری امکان نداشت.

## ۲- مسکوک فلزی :

تنوع تولید و لزوم رفع نیاز بشر از تولیدات مختلف در سیر گسترش اقتصاد کشورها موجب پیدایش دو کالای اقتصادی با ثبات ارزش نسبی که مورد قبول عامه باشد گردید و این دو کالای فلزی طلا و نقره بود.

۱- دانه‌های شن، صدف، لوبیا یا حتی قطعات چوب برای ذخیره سازی اطلاعات عددی بکار می‌رفت. نقش اصلی «چوبخط» همواره ثبت بدهی بوده است. بدهکار و بستلکار به کمک چوبخط حساب روشنی از پول یا کالاهای مبادله شده در اختیار داشتند در انگلستان اندکی پس از سال ۱۱۰۰ میلادی «چوبخط» بعنوان سند رسمی «دریافت رسید» در مقابل پرداخت به خزانه سلطنتی شناخته شد و این موضوع تا سال ۱۸۲۶ میلادی همچنان ادامه داشت.



پس از آنکه فلزات قیمتی (طلا و نقره) کشف شد و مزایا و وجوه تمایز آنها نسبت به کالاهای دیگر به ویژه فلزاتی مثل آهن و مس<sup>۱</sup> و مفرغ<sup>۲</sup> شناخته شد جایگزین وسایل مبادلاتی قبلی که فاقد خصوصیات فیزیکی طلا و نقره (و فور تولید بودند) شدند و به عنوان «پول»<sup>۳</sup> مورد استفاده قرار گرفتند. با گذشت زمان مسئولان امور در جوامع مختلف برای رونق داد و ستد و توسعه تجارت نسبت به ضرب سکه‌های طلا و نقره اقدام نمودند. برای انجام این کار، شمش‌های طلا و نقره را به سکه‌های کوچک و متنوع تبدیل و سپس آنها را به مهر خود ممه‌ور و در قلمرو جغرافیایی خویش رایج ساختند.

بطوریکه مورخان می‌گویند اختراع سکه از سده هفتم پیش از میلاد مسیح در کشور لیدی پا گرفته، ولی در اکتشافاتی که اخیراً در کشور هندوستان شده مسکوکاتی بدست آمده که ظاهراً مربوط به پنج هزار سال قبل است (سه هزار سال پیش از میلاد).

«هرودوت» مورخ سده پنجم قبل از میلاد مسیح می‌نویسد: «در میان مردم و ملت‌هایی که ما می‌شناسیم مردمان لیدی نخستین کسانی هستند که برای مصرف خود از زر و سیم سکه زدند.»

البته گروهی از محققین علوم باستان‌شناسی معتقدند که این افراد (ضرب‌کنندگان سکه) مهاجرین یونانی بودند که در خدمت دولت لیدی سکه زدند و جهانیان این اختراع را که پس از اختراع خط بزرگترین اختراع است مدیون یونانی‌ها می‌دانند.

۱- مس قدیمی‌ترین فلزی است که به وسیله بشر کشف شده و زمان کشف آن به شش یا هفت هزار سال پیش از میلاد مسیح می‌رسد (عصر مس)

۲- مفرغ آلیاژی است از مس و قلع که معمولاً بطور طبیعی در طبیعت وجود دارد. عصر مفرغ که دومین عصر فلزات است تقریباً به پنج هزار سال و آهن به هزار و پانصد سال (ق.م) می‌رسد.

۳- کلمه «پول» از زمان اشکانیان در ایران رواج یافت و از کلمه OBOLUS یونانی اخذ شده و آن قطعه‌ای است از طلا، نقره، مس یا فلزات دیگر.

پیش از روی کار آمدن هخامنشیان و سقوط کشور لیدی، ایرانیان از اختراع پول و رواج آن در خاک همسایه خود آگاهی داشته‌اند زیرا پس از فتح لیدی به دست کوروش که این سرزمین نیز در قلمرو حکومت هخامنشیان درآمد در اکروسارس پایتخت لیدی کارگاه سکه‌زنی (ضرابخانه) وجود داشته و به تحقیق دانشمندان امروزی ثابت شده که اختراع سکه در روزگار شهریاری خاندان مرمنا<sup>۱</sup> اتفاق افتاده است.

اولین سکه‌ای که در ایران رواج یافت، در زمان داریوش اول (۵۱۶ ق.م) ضرب شد و نام آن دریک<sup>۲</sup> بود. هرودوت در مورد ضرب سکه دریک می‌گوید: «او شاهی بود که از خود یادبودی گذارد که هرگز هیچ شاهی از خود باقی نگذاشته بود.» و سکه دیگری که رواج داشت «شکل»<sup>۳</sup> بود به وزن ۵/۶ گرم نقره.

### ۳- پول کاغذی:

همزمان با نقشی که پول فلزی در بازارهای مختلف مبادلات و معاملات پیدا کرد کار داد و ستد و تجارت را توسعه بخشید و موجب گسترش حرفه صرافی شد. صاحبان این حرف واسطه عملیات پولی بین تجار در داخل و خارج از کشور بودند که عملکردشان مقدمه نشر پول کاغذی و تشکیل بانک‌های امروزی گردید.

نشر پول کاغذی در دوران پیشین به صور مختلف وجود داشته که در زمانها و مکانهای گوناگون دارای نقش و وظایف محدود و خاصی بوده است. مثلاً در روم قبل از میلاد، صرافها اسناد کاغذی (دست نوشته‌هایی) در اختیار مشتریان خود می‌گذارند یا به اشخاصی که مسکوکات (فلزات قیمتی) خود را پیش آنها به امانت می‌گذاشتند، سندی به عنوان «قبض رسید» می‌دادند. این اسناد که به همین عنوان «قبض رسید» معروف بودند، به اعتبار صراف صادرکننده در بازار دست به دست می‌گشتند و عملاً وظایف پول مسکوک و رایج آن زمان را انجام می‌دادند.

1- MERMNADE

۲- دریک سکه زری بود که ۸۳۵ گرم وزن داشت، بر روی آن نقش صورت شاه است که زانو بر زمین نهاده و زه کمان را می‌کشد.

3- SHEKEL

در قرون وسطی نیز، بانک‌های هلندی و انگلیسی، روش‌هایی نظیر صرافان رومی بکار گرفته و براساس آن نوشته‌ها دریافت مسکوکات قیمتی را گواهی می‌کردند و این گواهی انتقال رسمی و نه عملی مسکوکات فلزی را امکان‌پذیر می‌ساخت و در عمل، پاره‌ای از وظایف و نقش‌های همان مسکوکات را برای خرید کالا و بری کردن دین مدیون ایفا می‌کردند.

**اسکناس:** در سال ۱۶۵۶ میلادی «پالمستراخ» مؤسس بانک سوئد «قبض رسید»ها را به صورت اسکناس امروزی ابتکار و انتشار داد. در بدو نشر، آن را در برابر دریافت اسناد تجاری که بوسیله بانک‌ها قبول و تنزیل می‌شد، رایج ساخت. توضیح آنکه پیش از این تاریخ، بانک‌ها اغلب اسناد تجاری مدت‌دار را به عنوان اوراق بهادار پذیرفته و موقتاً معادل وجه آن بعد از کسر بهره متعلقه برگ "تعهدنامه‌ای" صادر می‌کردند که دارنده آن می‌توانست در هرزمانی با ارائه آن به بانک، پول (مسکوکات فلزی) مورد قبول را دریافت دارد.

«پالمستراخ» با دریافت این تعهدنامه‌ها و برگ سپرده‌ها (طلا و نقره) به تکثیر اوراقی (اسکناس) با ابعادی ثابت و مبالغی معین (واحد پول سوئد) مبادرت ورزید که مورد پذیرش مردم قرار گرفت.

---

۱- واژه اسکناس از کلمه فرانسوی (ASSIGNAS) که مفهوم آن تضمین پرداخت وجه از طرف دولت و امضای دولت به عنوان متعهد پرداخت بود گرفته شده و روس‌ها آن را آسیگناف نامیده که در زمان سلطنت فتحعلی‌شاه به ایران وارد و کم‌کم اسکناس نامیده شد و آن عبارت از «نوشت‌های است به عهده بانک، به رؤیت و در وجه حامل که شامل مرور زمان نمی‌شود و سودی هم به آن تعلق نمی‌گیرد»

قبل از اسکناس «چاو» (مأخوذ چینی) پول کاغذی که گیختاوخان (یکی از فرمانروایان مغولی ایران) در سال ۶۹۳ (ه.ق) در ایران رواج داد و آن تکه کاغذی بود به شکل مربع مستطیل که بر بالای آن در دو طرف عبارت «لااله الا...» «محمد رسول...» نوشته شده بود و در وسط آن میان دایره ای، بهای آن را که از نیم درهم تا ده درهم بود، ثبت کرده بودند و این عبارت را هم نوشته بودند که «پادشاه جهان به تاریخ سنه ثلاثه و تسعین و ستمانه (۶۹۳) این چاو مبارک را در ممالک روان گردانیده تغییر و تبدیل کننده را با زن و فرزند به یاسا رسانیده، مال او را جهت دیوان بردارید» با این حال مردم آن را قبول نکردند و بازارها را بستند و گیختاوخان مجبور شد که رواج آن را لغو کند.

این رویه پایه‌گذار سیستم پول کاغذی به نام اسکناس شد که از بدو انتشار رابطه ثابتی بین ارزش اسکناس معاملات با طلا و نقره برقرار ساخت و قانونمند گردید و از قرن نوزدهم، در چارچوب مقررات و قوانین پولی و بانکی هر کشور و تحت عنوان پول قانونی، رایج و در اقتصاد و سرمایه‌داری متداول و مطرح شد.

شاید اختراع پول یکی از کشفیات شگرف و بی‌نظیری باشد که بشر توانست مشکلات موجود در مبادله کالاها و خدمات را به کلی برطرف سازد.

## بخش دوم - ویژگی‌های پول

### ۱- تعریف پول:

در جملاتی که برای تعریف پول بکار برده شده اکثراً شرح وظایف پول را بر تعریف آن برتر دانسته و حتی مجموع وظایف پول را یک نوع تعریف پول رسمی (قانونی) قلمداد کرده‌اند. مثلاً:

**ارسطو:** پول واسطه مبادله، واحد ارزش و ذخیره ارزشهاست. (سه وظیفه پول)  
**علمای کلاسیک:** پول کالایی است که واسطه معاملات و معیار و مقیاس ارزشها می‌باشد.

این دو بیان شامل توصیف کالایی است که واسطه مبادله بوده و دارای ارزش ذاتی است و مشمول وظایفی شده که بعهدہ دارد.

**برخی دیگر:** معتقدند پول آن چیزی است که قانون می‌گوید "پول" است. ما میدانیم که در قانون سخنی از تعریف پول نیست بلکه در آن "واحد قانونی پول" تشریح شده است.

**ژان مارشال:** پول وسیله مبادله و حفظ و نگهداری ارزشهای اقتصادی است (وظایف پول)

جان مینارد کینز: پول از آن جهت حایز اهمیت است که بین حال و آینده پل می‌زند. (اهمیت پول به خاطر چهارمین وظیفه‌اش)

هیکس: پول چیزی است که وظایف پول را انجام می‌دهد. (مبنایی برای تعریف وظایف پول)

دکتر هارلن ام. اسمیت: هر چیزی که بعنوان وسیله مبادله بکار رود و معمولاً مورد قبول مردم باشد.

و بالاخره پول، کالایی است (فلز-کاغذ) با علامت ویژه، که صورت مادی و مجسم با جنبه ذهنی و مجرد را دارد و آن وسیله‌ای است برای انجام معاملات، معیاری است برای تعیین ارزش کالاها و خدمات، ذخیره ارزشی است برای مصرف آتی، عاملی است برای تسویه تعهدات و بالاخره واحدی است گویا برای به تصویر کشیدن فرآیند سیاست مالی و پولی دولت که در نماد قیمت آشکار می‌شود.

در این تعریف که جامع وظایف پول است باید پذیرای صورت مادی (فلز-کاغذ) یا جنبه ذهنی (ارزش قانونی- ارزش آزاد) آن بود. با این نظر ساده‌تر است بگوییم: « پول واحد قانونی و رسمی کشور است که وسیله مبادله و مورد پذیرش عامه مردم بوده و قدرت ابراء<sup>۱</sup> نامحدود داشته باشد.»

---

۱- ابراء: بری کردن شخصی ذمه شخص دیگر را که حقی بر ذمه وی دارد اعم از حق مالی و غیرمالی.

قدرت ابراء نامحدود: قبول پول قانونی از طرف طلبکار تا هر میزان که طلب داشته باشد اجباری است و بدهکار می‌تواند دین خود را تا هر مبلغی که باشد با پول قانونی (رسمی) بپردازد بدون هیچگونه حصر و محدودیتی.

## ۲- وظایف پول :

- ۱- پول وسیله مبادله است یعنی کلیه کالاها و خدمات عرضه شده با پول مبادله می‌گردد.
- ۲- پول وسیله سنجش ارزش است یعنی ارزش کالاها و خدمات با پول سنجیده می‌شود.
- ۳- پول ذخیره ارزش است یعنی با اندوختن پول قدرت خرید در زمان آینده حفظ می‌گردد.
- ۴- پول وسیله پرداخت‌های آتی است یعنی معاملاتی در حال حاضر انجام می‌شود که تسویه آن موکول به آینده می‌گردد یا بالعکس مانند معاملات سلف.
- ۵- پول واحد ثبت معاملات بازرگانی در دفاتر حسابداری است.

## بخش سوم - پول و جانشینان پول

### ۱- پول رسمی (قانونی) :

اسکناس-مسکوک : گسترش حرفه بانکداری در پی کاهش عملیات صرافی و آزادی نشر اسکناس به پشتوانه فلزات قیمتی برای مدتی محدود ، در قرن نوزدهم ، رونقی به این حرفه داد که چندان پایدار نماند. ورشکستگی‌های پی در پی بانکها در بیشتر کشورهای اروپایی راه را برای دخالت دولتها در امر نشر اسکناس هموار ساخت تا اینکه در سال ۱۹۲۱ در کنفرانس مالی بین‌المللی بروکسل تشکیل<sup>۱</sup> بانک مرکزی (بانک ناشر) اسکناس توسط دولتها مطرح و مورد پذیرش بیشتر کشورهای اروپایی قرار گرفت. فرآیند این توجه و تلاش موجب فعالیت مجدد بانکهای تجاری با نظارت بانک مرکزی گردید و بانک مرکزی حق انتشار انحصاری اسکناس را براساس ضوابط قانونی هر کشوری به عهده گرفت.

---

۱- هدف : برقراری ثبات پولی در کشورها و استقرار مجدد نظم مالی و پولی و همکاری‌های بین‌المللی در این زمینه است.



در کشور ما ایران ، بانک ملی ایران از بدو تأسیس (۱۳۰۷) علاوه بر انجام فعالیت‌های تجاری ، وظایف بانک مرکزی از قبیل نگهداری حساب‌های دولت ، نشر اسکناس ، اجرای سیاست پولی و اعتباری کشور را نیز به تدریج به عهده گرفت تا آنکه در سال ۱۳۳۹ بانک مرکزی ایران تشکیل گردید :

ماده ۱۱۴ - امتیاز انتشار پول در انحصار دولت است.

ماده ۱۱۵ - تنها اسکناس و پول‌های فلزی ... که بموجب این قانون انتشار می‌یابد جریان قانونی و قوه ابراء خواهند داشت.

با این مقدمه پول رسمی و قانونی کشور که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قانوناً در جریان گذارده ، مهمترین و بهترین وسایل پرداختی است که در دست عامه مردم و مورد پذیرش همگان بوده و هزینه کردن آن به هیچ استنادی قابل تأمل و تعمق نبوده نخواهد بود.

دیگر وسایل پرداختی که می‌تواند به جانشینی یا نمایندگی پول وظایف پول را در یک محدوده زمانی به سامان رساند تابع قوانین بانکی و نظارت مداوم بانک مرکزی بر حفظ اصول سیاست پولی و مالی دولت است .

## ۲- جانشینان پول :

همچنانکه پیش از این اشاره شد ضرب مسکوکات (پول فلزی) و نشر اسکناس (پول کاغذی) نمایانگر پول رسمی (قانونی) است که از طرف دولت‌ها در ابعاد و شکل‌های مختلف ضرب و نشر می‌گردد و باید مورد پذیرش عامه مردم باشد تا به نقش قانونی خود تداوم بخشد. آنچه در این قسمت بعنوان جانشین پول مطرح می‌گردد ابزار یاروشه‌ایی است که می‌تواند نقش پول را به جانشینی پول انجام داده و در کار گردش و نقل و انتقال پول با تأمین خاطر صاحبان پول ، تسهیلات بیشتری را برای انجام تعهدات یا معاملات فراهم سازد. اینگونه اسناد بدون تجویز و یا حضور صاحبان پول ، نقش پول نقد را نخواهند داشت .

### الف - پول بانکی یا تحریری :

پول بانکی یا تحریری مجموعه‌ایست از سپرده‌های دیداری مردم (حساب جاری) و تسهیلات اعطایی (اعتباری) به مشتریان نزد بانک‌ها و مؤسسات مالی که برای برداشت و یا نقل و انتقال آن از یک حساب به حساب دیگر از وسیله پرداختی به نام چک یا حواله بانکی استفاده می‌شود (چک بانکی - چک عادی - چک تضمینی و انواع چکهای رایج جزء مجموعه پول بانکی یا تحریری هستند).

### ب - شبه پول :

عبارتست از سپرده‌های غیردیداری (مدت‌دار) مانند سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و بلند مدت ، اوراق قرضه و اسناد خزانه و به عبارتی دیگر کلیه اوراقی که برای نقد شدن آن به گذشت زمان قانونی نیاز دارد (به جز قرض‌الحسنه پس‌انداز که در هر زمان با مراجعه شخصی «دارنده حساب» وجوه اندوخته شده قابل وصول است) این اوراق در تبدیل به پول نقد (قبل از سر رسید) مطلوبیت پول رسمی (قانونی) را نداشته و مورد قبول عامه نیست ولی می‌توان این اوراق را پشتوانه تسهیلات اعطایی بانک‌ها قرار داد و با واگذاری سفته و برات آنها را تبدیل به پول نقد نمود.

### ب - کارتهای الکترونیکی :

ابزار دریافت و پرداخت و همچنین نقل و انتقال وجوهی است که در حساب‌های بانکی اشخاص نگهداری می‌شود. صدور کارت به نام درخواست‌کننده کارت ، براساس اصول فنی ویژه‌ای که مسائل ایمنی در ساخت و پرداخت آن کاملاً توجه شده است با واگذاری و ثبت کدشناسایی درخواست‌کننده «رمز عبور» و رعایت کامل مواد مذکور در قرارداد بانکی انجام می‌پذیرد و دارنده کارت می‌تواند موجودی کلی حسابهایی را که مرتبط به کارت هستند تدریجاً یا بطور یکجا نقداً دریافت کرده یا به حساب دیگری در کلیه استان‌ها و شهرستان‌های ایران انتقال دهد و یا دستور پرداخت وجه کالاها و خدمات خریداری شده را به نفع پذیرندگان کارت از طریق حساب خود صادر نماید. روش کار (حسابداری) و صحت عملیات و بالاخره صدور کارت در قسمت هشتم بطور کامل شرح داده شده است.

## بخش چهارم - گذری کوتاه بر نقش پول در اقتصاد

### ۱- حجم پول در گردش :

بخش مهمی از داد و ستدها و مبادلات از طریق پول تحریری (چک) صورت می‌گیرد و بخش دیگر آن با اسکناس و مسکوک (پول رسمی و قانونی) ، نقداً انجام می‌شود. از نظر محاسبه حجم پول در گردش تفاوتی میان این دو نوع پول نیست. به همین جهت وقتی صحبت از حجم پول در گردش ، می‌شود ، منظور قدرت خریدی است که مردم در واحد معینی از زمان در اختیار دارند و آن مجموع پول‌های نقد در دست مردم (خارج از بانک‌ها) و موجودی کلیه حساب‌های دیداری (حساب‌جاری نزد بانک‌ها) است.

### ۲- سرعت گردش پول :

منظور از سرعت گردش پول تعداد دفعاتی است که با یک واحد پول در زمان محدود و معین داد و ستد (معامله) انجام می‌گیرد مثلاً اگر با یک اسکناس ۱۰۰۰۰ ریالی در طول سال ۳ بار معامله انجام شده باشد سرعت گردش پول ۳ بار در سال و قدرت خریدی معادل ۳۰۰۰۰ ریال داشته و اگر این گردش ۷ بار باشد قدرت خرید آن ۷۰۰۰۰ ریال است. بنابراین افزایش و کاهش سرعت گردش پول دقیقاً نشانه‌هایی است از کاهش و افزایش ارزش پول در گردش.

### ۳- نقدینگی بانک‌ها :

نقدینگی بخش خصوصی (افراد و شرکت‌ها) با نقدینگی بانک‌ها متفاوت است. نقدینگی بانک‌ها معمولاً ذخایری است که بانک‌ها بصورت نقد نزد خود ، نگهداری می‌نمایند تا بتوانند از آن محل پاسخگوی خواسته‌های پولی سپرده‌گذاران باشند.

به عبارت دیگر نقدینگی یا ذخایر پولی بانکها و به طور کلی نظام بانکی یک کشور تابع نسبتی از مجموعه سپرده‌های دیداری و غیردیداری اشخاص است که بصورت نقد در خزانه بانکها یا سهمی از آن در بانک مرکزی نگهداری می‌شود. لذا بانکها علاوه بر ذخایر قانونی نزد بانک مرکزی، مقداری هم از سپرده‌های اشخاص را نزد خود به عنوان ذخایر نقدی بانک نگهداری می‌نمایند.

هدف اصلی از برقراری کسری از ذخایر قانونی بانکها نزد بانک مرکزی و حفظ نسبت نقدینگی در نزد بانکها، کنترل حجم پول در گردش و جلوگیری از عواقب آن (افزایش و یا کاهش قیمت‌ها و مقداری هم تأمین خاطر صاحبان سپرده برای اطمینان و اعتماد به نظام بانکی کشور) است.

#### ۴- نقش پول در اقتصاد:

اگر پول را عامل سهولت داد و ستد بین تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان بدانیم از نقش اساسی پول در روند اقتصاد امروز به دور افتاده و بهایی برای مقدار عرضه آن که متناسب با سیاست‌های مالی<sup>۱</sup> و پولی<sup>۲</sup> دولت است در مقابل مقدار تقاضای آن که همان عامل رفع نیاز جامعه در برابر عرضه کالاها و خدمات است غافل شده‌ایم. آنچه امروزه اقتصاد را اقتصاد پولی می‌نامند تنها نماد فعالیت‌های اقتصادی نیست بلکه مجموع نیازمندیهای یک جامعه است که در هر زمان با مقدار پولی (حجم پول) که در گردش است مبادله می‌شود اما سرعت گردش پول که تابع ارزش آن است متأثر از قیمت کالاها و خدمات عرضه شده‌ایست که با ساخت و سازهای اقتصادی کشور مرتبط می‌باشد.

۱- سیاست مالی دولت: اتخاذ روشی است که دولت برای افزایش و یا کاهش مخارج و هزینه‌های خود اعمال می‌نماید (بودجه).

۲- سیاست پولی کشور: عبارت از سیاستی است که در جهت ثبات سطح قیمت‌ها و حفظ ارزش پول اتخاذ می‌شود (بانک مرکزی).

در این راستا اگر تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان به سطح قیمت‌های جاری اطمینان نموده و آن را دستخوش تغییر و تحول نامعقول در فرآیند اقتصاد کشور ندانند موجب می‌شود که فعالیت‌های اقتصادی آنان به بهترین وجهی در جهت منطقی تخصیص منابع هدایت شوند، از طرفی ارزش خارجی پول نیز گام مثبتی است که بانک مرکزی هر کشوری با توجه به کنترل حجم پول در گردش و تلاش در تثبیت قیمت‌ها مؤید نقش مؤثر پول در اقتصاد کشور می‌شود.

برای پی بردن به اهمیت نقش پول در اقتصاد و تفحص در ماهیت و عملکرد پول، مسئولین دو سیاست پولی و مالی بهتر می‌توانند مددکار تفهیم آموزش ما در این مرحله از اقتصاد باشند بنابراین همین قدر کافی است که دریافته باشیم افزایش بی‌حصار حجم پول در گردش چه نقشی در بی‌ارزشی آن داشته و تا چه حد می‌تواند ارزش پول را در نظر ما خوار و بی‌مقدار گرداند.





## فصل دوم

### بانکداری

**مقدمه** - آغازگر حرفه بانکداری در جهان ، صرافانی بودند که با تعیین عیار<sup>۱</sup> فلزات قیمتی موجب سهولت مبادله آنها با کالاها شده و با جلب اعتماد مردم و صدور اسناد تعهد توانستند امانت‌دار اموال تجاری شوند که تداوم تجارت آنان به یاری و حمایت همان صرافان امکان‌پذیر شد . اما مبادله کالا و رواج داد و ستد چه در داخل محدوده و چه در خارج از آن نیاز به ابزار پرداختی داشت که در تعیین ارزش و امکان سنجش انواع کالاها و خدمات پذیرفته عموم باشد تا علاوه بر انجام معاملات در وصول مطالبات از مشتریان دور و نزدیک با احتمال وقوع خطرات ناشی از جابجایی فلزات قیمتی موجب بکارگیری روشی شود که فرآیند آن سهولت در عملیات صرافی و کسب وام و حمایت اعتباری به پشتوانه اندوخته صرافان باشد. این سرآغاز حرفه بانکداری و ایجاد مؤسسات بانکی شد .

کلمه بانک اصطلاحی است قدیمی که از واژه آلمانی Bank به معنای نوعی شرکت ، اخذ و رواج یافته و شاید هم از کلمه Banque فرانسوی و یا Banco ایتالیایی که برای نیمکت صرافان به کار برده می‌شد اشتقاق یافته است. به هر حال مؤسسات صرافی آن روزها با همان نام و روش دیرین به تدریج تکامل یافته و بصورت سازمانی فعال درآمدند که با جلب رضایت مردم و رعایت اصول اخلاقی ، صداقت و درستکاری ، توانستند مرکز کلیه فعالیت‌های پولی و اعتباری و پایه‌گذار بانک‌های امروزی گردند.

۱- مقدر خالص زر یا طلا در تولیدات طلائی است و با مقدر ناخالصی آن که معمولاً فلزات کم ارزشند

## بخش اول - تاریخچه پیدایش بانکداری

### ۱- در دوره قدیم (از ... تا قرن پنجم میلادی):

**الف - بابل:** در امپراطوری بابل معاملات بانکی به شیوه ابتدایی آن رواج داشت و حتی بر روی ستونی که قوانین حمورابی<sup>۱</sup> (ششمین پادشاه بابل جلوس ۱۹۵۵ و وفات ۱۹۱۳ سال قبل از میلاد مسیح) حک شده، مقرراتی برای دادن وام و قبول سپرده‌های تجارتنی ذکر و دستوراتی درباره سرمایه‌گذاری نوشته شده است.

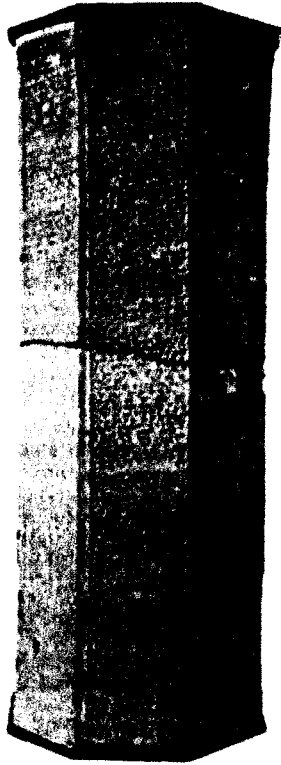
در شهر بابل تجارتخانه‌ها و بانک‌های بزرگی وجود داشته که دادن تمسک<sup>۲</sup>، حواله، برات و نیز دریافت ربح با نرخ ۲۰٪ و حتی در مواردی چهل تا چهل و سه درصد معمول بوده است.

معابد این شهر در حدود ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح به عملیات بانکی محدودی مبادرت می‌ورزیدند و متصدیان معابد طلا و نقره و اشیاء گرانبهائی را که به امانت به منظور نگهداری به آنها سپرده می‌شد در مقابل وثیقه اموال غیرمنقول و پول به عاریت می‌دادند. درآمد معابد منحصر به بهره دریافتی نبود مبلغی به عنوان کارمزد حفاظت و نگهداری به معابد پرداخت می‌گردید. سند قرضه و شرایط آن بر روی لوحه‌های گلی نقش و سپس پخته و نگاهداری می‌شد.<sup>۳</sup>

۱- حمورابی ششمین پادشاه اولین سلسله سلاطین مملکت قدیم بابل است که تاریخ سلطنت او را در بعضی از کتب به ۲۰۶۷-۲۰۲۵ قبل از میلاد ذکر کرده‌اند. ستونی که قوانین حمورابی بر روی آن حک گردیده در حدود ۲/۵ متر ارتفاع دارد. متن قوانین گرداگرد این ستون در ۳۴ ردیف به خط میخی کنده شده است که شامل ۲۸۲ ماده در باب حقوق جزا و حقوق مدنی و حقوق تجارت است.

۲- به معنی حجت و سند.

۳- آثاری که در نتیجه حفاری‌ها به دست آمده حاکی از وجود اسناد چنین قرضه‌هایی مربوط به بیش از چهار هزار سال پیش است (۲۰۰۰ سال ق.م).



استوانه‌ای هشت وجهی با نوشته‌هایی به آشوری که گزارش جنگ‌ها، شکارها و آبادانی‌های بنکلات پیلر اول پادشاه آشوری می‌نمایاند (۱۱۱۴ ق.م تا ۱۰۷۶) از کتاب تاریخ خط

مهرهای شخصی که در بین النهرین باستان برای امضاء بکار میرفت از هزاره چهارم پیش از میلاد کار برد داشته است. پس از هزاره سوم قبل از میلاد همراه با اهمیت روزافزون تجارت و بازرگانی اهمیت آن نیز افزایش یافت، بازرگانان، نیازمند ابزار ساده‌تری بودند که بتوانند به سرعت متعلقات را مشخص کنند. قراردادهای رسمی سازد و اموال و دارائی‌ها را علامت زند.



ب - یونان : در کشور خدایان و ارباب انواع ، علاوه بر بانک‌های خصوصی بعضی از معابد هم از جمله معبد دلفی در شهر افسن به کار صرافی اشتغال داشتند ، سپرده‌های مردم را پذیرفته و به اشخاص یا شهرها وام اعطا می‌کردند و به علت تداوم جنگ‌های داخلی ، معابد امن‌ترین محل برای نگاهداری و حفاظت اموال گرانبها و پرارزش به شمار می‌رفتند. سود قابل توجه معابد ، رقابت افراد را برانگیخت تا با جلب توجه و اعتماد عامه ، بانکداران خصوصی شروع به کار نمایند و آنها توانستند در کمترین مدت فعالیت خود را از قرض دادن وجوه خود یا سپرده‌های دیگران ، بیشتر به خدمات بانکی بپردازند بطوریکه توسعه آنها موجب شد که مقررات خاصی ناظر بر روابط مردم و بانکدارها تنظیم و به اجرا گذاشته شود.

پ - ایران : قبل از دوره هخامنشی ، بانکداری به طرز ابتدایی مرسوم ولی در انحصار معابد و شاهزادگان بود و در زمان هخامنشیان بازرگانی رونق یافت و پول مسکوک رواج گرفت ، این آغاز فعالیت بانکها بود که معروفترینشان «مؤسسات پسران<sup>۱</sup> موراشو» ، «پسران نیپ پورو» و بانک «جی بی و پسران» بودند که تعلق به مهاجرین یهودی مقیم بابل داشته و به کلیه امور بانکی از قبیل قبول سپرده و اعطای وام و رهن گرفتن املاک می‌پرداختند و برای خرید و فروش منازل ، احشام ، غلامان و کشتی‌های حامل کالا سرمایه‌گذاری می‌کردند.

ت - رم : در اوایل برپایی دولت رم، دریافت مالیات از مردم شهرها به شکل مقاطعه به اشخاص واگذار می‌شد ، این افراد با بهره‌گیری از تمکن مالی خود غالباً به شهرها و مؤسسات دولتی وام داده و با موقعیت جغرافیایی که شهر رم از نظر تجارتي داشت کم کم به فعالیت پولی و مالی (تبدیل مسکوک خارجی به مسکوک رایج کشور ، قبول سپرده مدت دار با پرداخت بهره ، اعطای اعتبار و پرداخت وامهای مصرفی و تجارتي با بهره‌های متفاوت با رهن گرفتن اموال مردم و صدور برات تجاری و...) پرداخته و پایه‌گذار عملیاتی شدند که از بیشتر جهات مشابه عملیات بانکهای تجاری امروز بود.

ث - چین : شش قرن پیش از میلاد در کشور چین نیز بنوعی بانکداری رواج داشته که با اختراع کاغذ (در حدود ۱۰۵ سال بعد از میلاد)<sup>۱</sup> و بکارگیری آن در عملیات بانکداری ، اهمیتی به سزا یافت و همین کشف بود که برای اولین بار تهیه اسناد ، تنظیم محاسبات و نگاهداری حسابها و نقل و انتقال اسناد را به صورتی ارزان و ساده در کشورهای راقیه<sup>۲</sup> مقدور نموده و چاپ و نشر اسکناس را ممکن ساخت.

## ۲- در قرون وسطی (از قرن پنجم تا پانزدهم میلادی):

در قرون وسطی بانکداری و تجارت به مفهوم آنچه در یونان و امپراطوری رم رواج داشت عملاً از بین رفت و پس از سقوط رم یک سیر قهقرایی در عملیات بانکی و سایر مظاهر تمدن بشری پیدا شد. پیش از این تاریخ ، عرف بانکداری با انجام برخی عملیات صرافی و بانکی توسط اقوام مختلف بویژه یهودیها که با بهره‌گیری از شرایط زمان توأم با استعداد ذاتی و مالی ، بیشتر به فعالیتهای صرافی و بانکی پرداخته بودند ، حیات تازه‌ای یافت و می رفت تا با روش بانکداری به توسعه تجارت استحکام بخشد.

ولی با مخالفت و تعصب شدید مقامات کلیسا علیه دریافت ربح از افراد و با وجود منع مشروط آن در دین یهود ، این فعالیت تقریباً محدود گردید تنها در برخی از مراکز شهرها به طور انحصاری ، کار صرافی در اختیار این قوم قرار گرفت زیرا در دین یهود منع دریافت بهره منحصراً به منع دریافت آن از هم‌کیشان یهودی تفسیر و تعبیر شد<sup>۳</sup> ، بنابراین عملیات صرافی و بخصوص دریافت بهره در مقابل پرداخت وام به افراد غیریهودی بلامانع و موجب رواج حرفه صرافی گردید. از طرف دیگر در دوره قرون وسطی (به مدت ده قرن یعنی هزار سال) مخوفترین و سبّ‌ترین حوادث تاریخی که «جنگ‌های صلیبی» نامیده شد ، جنگ بین مسلمانان (ترکان) و مسیحیان (اروپا) بود که از سال ۱۰۹۵ شروع و به مدت ۲ قرن تا سال ۱۲۹۱ میلادی ادامه یافت.

۱- صفحه ۴۸ تاریخ خط : براساس روایت چینی‌ها ، کاغذ در سال ۱۰۵ میلادی بوسیله کایلون یکی از درباریان امپراطور سلسله "هان وودی" اختراع شد.

۲- مدارج علم را پیهمه ، ترقی کرده ، پیشرفت کرده.

۳- نمایشنامه کمدی تاجر ونیزی ، شاهکار شکسپیر گویای روابط صرافان یهودی با تاجر آن زمان است.

در طول مدت ۲۰۰ سال جنگ و خونریزی و وجود تضاد فرهنگی بین مردم شرق و غرب ، موجب آشنایی غربیان با فرهنگ شرق گردید و این رخداد خونین تاریخی راهی برای آگاهی مردم غرب از تولیدات شرقی و کمک به برقراری روابط تجاری بین شرق و غرب شد.

### ۳- در دوره رنسانس (از قرن پانزدهم تا سال ۱۹۲۱):

دوره جدید با پیشرفت تدریجی تجارت و داد و ستد در سواحل دریای مدیترانه بویژه در شهرهای ونیز و فلورانس شروع شد که با کشف آمریکا و دستیابی به راههای دریایی جدید و استقرار روابط بازرگانی بین شرق و غرب ، کم کم دامنه فعالیت اقتصادی از سواحل دریای مدیترانه به کشورهای سواحل اقیانوس اطلس مانند فرانسه ، اسپانیا ، پرتغال و انگلیس گسترش پیدا کرد. این پیشرفت توأم با استفاده روزافزون از خدمات بانکی و فرآیند آن ازدیاد حرفه بانکداری به ویژه در شهر ونیز (سال ۱۵۸۴ بعد از میلاد) بود با ورود طلا و نقره فراوان از آمریکا و پیدایش آثار پولی آن در کشورهای مختلف اروپایی از یک طرف و رفع ممنوعیت دریافت بهره در آیین مسیح بر اثر فتوای ژان کالون رهبر فرقه کالوینیسیم<sup>۱</sup> از طرف دیگر به افزایش فعالیت‌های بانکی<sup>۲</sup> و تکامل آن در این دوره کمک شایان نمود.

۱- کالون پیشوای نهضت مذهبی و رفرم در فرانسه و سوییس و رهبر فرقه کالوینیسیم که پروتستان محسوب می‌شوند مخالف با اجرای کلیه مراسم و آداب مذهبی در مذهب کاتولیک هستند او در سال ۱۵۰۹ متولد و در سال ۱۵۶۴ وفات یافت.  
 ۲- بانکهای : آمستردام (سال ۱۶۰۹ م) - هامبورگ (سال ۱۶۱۹ م) - نورنبرگ (سال ۱۶۲۹ م) و سوئد (سال ۱۶۵۰ م)

**اهداف و وظایف آن روز بانکها -** در آغاز فعالیت ، بانکها چهار وظیفه اساسی داشتند :

۱- تشخیص انواع پولها متعلق به کشورهای مختلف جهان در سیستم فلزی

(طلا و نقره).

۲- تعیین وزن و عیار هر پول.

۳- تعیین نسبت برابری پولها برای مبادله.

۴- نگهداری پولهای فلزی اشخاص (طلا و نقره) در محلهای امن.

بانکداران علاوه بر وظایف فوق در ابتدای کار ، خود را موظف می‌دیدند که در برابر قبول سپرده اشخاص رسیده صادر نمایند. صدور برگهای رسید مقدمه نقل و انتقال پول در کشور سپس بین کشورها شد و با گذشت زمان، تحول دیگری در تکامل عملیات بانکداری پدید آمد زیرا در طی سالهای فعالیت بانکی ، بانکداران متوجه شدند که کلیه صاحبان امانات و سپرده‌ها که در نزد بانکها بصورت امانت گذارده‌اند در یک زمان معین برای دریافت آن به بانکها مراجعه نمی‌کنند (پایه‌گذار این اندیشه جان لائو بود) و همیشه مقدار قابل توجهی از مجموع سپرده‌ها (طلا و نقره) در خزانه بانک باقی‌می‌ماند بنابراین بانکدارها توانستند سپرده‌های راكد مردم را در اختیار متقاضیان پول قرار دهند و این کارگشایی پولی را با دریافت بهره‌ای از متقاضیان برای اشخاصی که از اعتبار نسبی نزد بانک برخوردار بودند تخصیص دهند. لذا برای تأیید و توسعه عملیات خود سهمی از بهره دریافتی را نیز به صاحبان سپرده می‌پرداختند. (روش امروزی بانکها)

تحول دیگری که در ایجاد بانکها رخ داد تأسیس بانک بصورت شرکت سهامی بود که صاحبان این اندیشه با عرضه سهام در بازار به جمع‌آوری سرمایه پرداختند و ارزش سهام بانک به امید افزایش بازدهی آن در بازار عرضه سهام هرچندی افزوده می‌گشت و این مقدمه‌ای شد برای افزایش نرخ بهره بانکی.

در آن روزها عملیات بانکی محدود به نگهداری و خرید و فروش فلزات قیمتی و نقل و انتقال وجوه از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر و تسعیر پولهای خارجی بود با نشر اسکناس<sup>۱</sup> تبدیل‌پذیر به فلز (طلا و نقره) بصورت صددرصد باعث رونق بانکداری گردید و محلی برای قبول سپرده‌های نقدی مردم و دولت شد. پرداخت وام و اعطای اعتبار توسعه پیدا کرد و چک<sup>۲</sup> (پول بانکی) کم‌کم جزء پولهای در گردش شد.

فعالیت همراه با قدرت پولی این بانکداران به قدری توسعه پیدا نمود که حتی به پادشاهان (حکام) قرض می‌دادند و همین توسعه فعالیت و استفاده بیش از حد از اعتبارات بانکی به ورشکستگیهای متعددی در نیمه دوم قرن هفدهم میلادی منتهی شد و بالاخره منجر به وضع مقررات قانونی دایر به منع عملیات بانکداران خصوصی در نشر اسکناس و ایجاد بانک‌های عمومی (بانکهای مرکزی) در این دوره گردید.

## بخش دوم - تحول و تکامل بانکداری

### ۱- بانکداری بعد از جنگ جهانی اول ... :

در پی گذشت زمان و رشد بی‌رویه بانک‌های ناشر اسکناس و عدم نظارت قانونی دولت بر عملیات بانکی موجب گردید تا بانک‌ها از موازین لازم برای ایجاد تسهیلات اعتباری و پرداخت وام تجاوز کرده و حتی حمایت مالی شرکتهای سهامی را بدون محدودیت و بی‌توجه به عواقب آن در سیستم بانکی پذیرا شوند. تندروی در اعطای اعتبارات و زیاده‌روی در پرداخت وام سرانجام موجب توقف و ورشکستگی بانک‌ها یکی پس از دیگری گردید بطوریکه دخالت و نظارت دولت را مستقیم یا غیرمستقیم در کار بانکداری الزاماً عملی گردانید.

۱- در سال (۷۵۱) میلادی فرمانروای مسلمان سمرقند گروه کثیری از چینهارا به اسارت گرفت که برخی از آنها در هنر کاغذسازی مهارت داشتند این افراد در سمرقند داوطلبانه (به روایتی زیر شکنجه) حاضر شدند راز خود را برملا سازند طی صدسال بعدی کاغذ سمرقند از پارچه کهنه ساخته می‌شد. در قرن دوازدهم میلادی اعراب کاغذ را به اسپانیا و سیسیل بردند و در سالهای ۱۳۳۸ (فرانسه) و ۱۳۹۰ (آلمان) و ۱۶۹۰ (آمریکا) به کاغذ دست یافتند.

۲- در اواخر قرن نوزدهم.



نیاز جوامع به برپایی بانک‌های تخصصی که معلول رشد صنعت و پیشرفت اقتصاد کشورها بود سبب شد که در راستای نظارت دولت بر عملیات بانکی، انتشار اسکناس را هم بطور انحصاری با تأسیس (بانک ناشر اسکناس، بانک مرکزی) بر عهده بگیرد و نظارت مستقیمی هم از طرف قانون‌گذار بر بانک‌های ناشر اسکناس نیز اعمال گردد. با این روش قانونی تعدد بانک‌های ناشر اسکناس سیر واحد را طی کرد.

بعد از جنگ جهانی اول بحران‌های پولی در کشورهای مختلف موجب اعتقاد بیشتر به لزوم حفظ ارزش پول از راه نظارت در نشر اسکناس شد. از اوایل قرن بیستم به ویژه سال ۱۹۲۱ پس از کنفرانس بین‌المللی بروکسل و قبول توصیه آن بیشتر کشورها پذیرفتند که وجود بانک ناشر اسکناس یا بانک مرکزی در هر کشوری می‌تواند با حفظ ارزش پول و تنظیم حجم اعتبارات و اعمال سیاستهای پولی و نظارت بر عملیات کلیه بانک‌های تجاری و تخصصی از بروز بحران‌های پولی جلوگیری کرده و نقش اساسی را در رشد یا توسعه اقتصادی کشور ایفا نماید.

## ۲- بانکداری بعد از جنگ جهانی دوم ... :

تا سال ۱۹۱۴ (قبل از شروع جنگ جهانی اول) طلا به عنوان پول پایه دارای قدرت ابراء نامحدود در کلیه کشورهای جهان رواج داشت و دیگر وسایل و ابزار پرداخت چون اسکناس و چک هنگامی در گردش بودند که بدون هیچگونه قید و شرطی قابل تبدیل به طلا باشند، طلا عملاً پول بین‌المللی و عامل رشد تجارت شد. با شروع جنگ جهانی و تشدید نیازهای پولی و گرفتاریهای مالی دولت‌ها، امکان نشر اسکناس براساس پشتوانه‌ای چون طلا دیگر مقدور نبود. تأمین هزینه‌های عظیم جنگی برای کلیه کشورهای درگیر جنگ موجب نشر اسکناس مازاد بر پشتوانه (طلا) شد، این امر موجب بروز هرج و مرج وسیعی در امور مالی دولت‌ها و همچنین ایجاد آشفتگی جبران‌ناپذیری در تجارت بین‌المللی گردید تصمیمات سران دولت‌های محارب که عملاً نظام پایه طلا را مردود کردند اثر مخربی بر اقتصاد تمامی کشورها گذارد.

کشور انگلستان بین سال‌های ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۵ لیره استرلینگ را شناور ساخت و مجدداً در سال ۱۹۲۵ به نظام فلزی طلا روی آور شد و کارشناسان پولی آلمان در سال‌های ۱۹۲۲ تا ۱۹۲۳ تلاش در برقراری مجدد نظام پایه طلا داشتند.

رکود اقتصادی سال‌های آخر جنگ تمام این کوشش‌ها را نقش بر آب کرد و آغاز بحران پولی امریکا ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۲ اندیشمندان اقتصاد را در یافتن راه‌حلی مؤثر، برای رفع بحران و جلوگیری از تکرار آن کوشا کرد و شاید موفقیت‌هایی نیز نصیب آنها شد که سال ۱۹۳۹ آغاز جنگ دیگر جهانی یعنی جنگ جهانی دوم شد.

در خلال جنگ جهانی دوم بود که رهبران کشورهای صنعتی دریافتند عدم همفکری و همکاری در کاربردهای سیاسی و اقتصادی در امور بین‌الملل سبب کلی تهاجم و پایه‌گذار جنگ و خونریزی بین ملل مختلف است. لذا قبل از پایان جنگ دوم جهانی با تجمع نمایندگان اینگونه کشورها (متفقین) اقدام به تأسیس سازمان‌های بین‌المللی شد که با خاتمه جنگ بتوانند کشورهای درگیر جنگ و حتی کشورهایی که عملاً مداخله‌ای در جنگ نداشتند ولی گرفتار عواقب جنگ جهانی شده بودند از پشتیبانی کشورهای سرمایه‌داری برخوردار شوند و برای بازسازی صنایع و اقتصاد ویران کشورهای جنگ‌زده به حمایت مادی و هدایت نظم پولی بین‌المللی امیدوار باشند لذا صندوق بین‌الملل پول و بانک جهانی با هدف رفع مشکلات پولی کلیه کشورها در کوتاه‌مدت و بلندمدت تشکیل گردید و بانک‌ها بر پایه اصول گذشته و استفاده از این همکاری‌های جهانی در تسهیل داد و ستد بین‌المللی به حیات پولی خود ادامه دادند ....

**اهداف و وظایف امروزی بانک‌ها:** اگر پیشرفت سریع و افزایش قدرت مالی بانک‌ها و بالنتیجه تسلطشان بر بازارهای پولی جهان حاصل بسط اقتصادی و توسعه روابط بین‌المللی به خاطر رفع نیازهای مادی فزاینده جامعه امروزی باشد، تفکیک بانک‌ها به بانک مرکزی و بانک‌های تجاری و تخصصی (صنعتی، معدنی، کشاورزی و مسکن) خود مؤید لزوم این تقسیم و تعیین اهداف گوناگونی است که انجام آن به عهده بانک‌های مختلف محول شده است.

بنابراین :

**الف - وظایف عمده بانک‌های مرکزی :**

- ۱- حفظ ارزش پول.
- ۲- ایجاد تعادل در موازنه پرداختها و دریافتها.
- ۳- تسهیل مبادلات بازرگانی.
- ۴- انتشار اسکناس و سکه‌های فلزی رایج در کشور.
- ۵- تنظیم و کنترل و هدایت گردش پول و اعتبار.
- ۶- نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری .
- ۷- انجام کلیه عملیات بانکی ارزی و پول رایج کشور.
- ۸- تعهد یا تضمین پرداختهای ارزی دولت.
- ۹- نظارت بر معاملات طلا و ارز.
- ۱۰- نظارت بر صدور پول رایج و ارز.
- ۱۱- اعمال سیاستهای پولی و اعتباری .
- ۱۲- عملیات بانکی مربوط به آن قسمت از برنامه‌های اقتصادی.
- ۱۳- انجام عملیات مربوط به اوراق و اسناد بهادار.
- ۱۴- نگاهداری و اداره ذخائر ارزی و طلای کشور.
- ۱۵- نگاهداری وجوه مؤسسات پولی و مالی بین‌المللی.
- ۱۶- انعقاد موافقت‌نامه پرداخت در اجرای قراردادهای پولی و بازرگانی و ترانزیتی.

**ب - وظایف و خدمات بانک‌های تجاری (خصوصی یا دولتی) :**

- ۱- قبول سپرده (دیداری - مدت‌دار) یا تجهیز منابع پولی.
- ۲- ایجاد تسهیلات (وام - اعتبار).
- ۳- خرید و فروش فلزات قیمتی.
- ۴- اجاره صندوق امانات.
- ۵- نقل و انتقال پول در داخل یا خارج از کشور.

- ۶- نگاهداری و انجام امور مربوط به اوراق و اسناد بهادار.
  - ۷- انجام عملیات بورس.
  - ۸- صدور ضمانت‌نامه بانکی.
  - ۹- تنزیل اوراق تجارتي.
  - ۱۰- انجام معاملات ارزی (خرید و فروش).
  - ۱۱- خرید و فروش سهام و اوراق قرضه و اسناد خزانه (عملیات بورس).
  - ۱۲- گشایش اعتبارات اسنادی و انجام عملیات داد و ستد بین‌المللی.
  - ۱۳- سرمایه‌گذاری بانکها در صنایع کشور.
- و بالاخره خدمات امانی که عبارتند از قبول قیومت ، وصایت و وکالت.

### پ - وظایف و خدمات بانک‌های تخصصی :

عمده‌ترین وظایف بانک‌های تخصصی حمایت از سرمایه‌گذاران و ایجاد تسهیلات اعتباری برای پشتیبانی از هدف‌های بانک‌های تخصصی در اموری است که برای انجام آن‌امور تأسیس شده‌اند : بانک صنعت و معدن ، کشاورزی و مسکن.

اینگونه بانک‌ها برخلاف بانک‌های تجاری ، معمولاً از انجام عملیات معمولی بانک‌ها از قبیل نگهداری حساب‌جاری ، حساب پس‌انداز و تنزیل اوراق تجاری خودداری می‌نمایند. مثلاً وظیفه بانک‌های صنعتی کمک به توسعه و تقویت فعالیت‌های خصوصی در امور صنعتی از طریق تأمین سرمایه ثابت مؤسسات صنعتی کشور است یا بانک‌های کشاورزی به پرداخت وام‌های کوتاه‌مدت برای خرید بذر و کود و ماشین‌های کوچک کشاورزی است و وام‌های بلندمدت برای توسعه زمین‌های زیر کشت و یا حمایت از صنایع کشاورزی است. بانک‌های مسکن با پرداخت وام‌های کوتاه‌مدت برای تعمیر ساختمان و بلندمدت برای ایجاد واحدهای مسکونی. تشکیل و فعالیت اینگونه بانک‌ها بر پایه حمایت مالی دولت‌ها است که توأمان با ارائه اوراق قرضه و یا عرضه سهام شرکت‌های صنعتی و تولیدی می‌توانند نیاز پولی خود را تأمین نمایند و گاهی با موافقت بانک مرکزی از سپرده سرمایه‌گذاران و اصول تجهیز منابع پولی بهره می‌گیرند.

## فصل سوم

### صرافی و بانکداری در ایران

**مقدمه** - لرد کرزن<sup>۱</sup> در کتاب ایران و قضیه ایران می‌نویسد: «... بازرگانان مواجه با مشکلات فراوانی برای انتقال پول به اروپا بودند ... صاحبان سرمایه داخلی به واسطه نبودن اعتماد از هر نوع سرمایه‌گذاری در رشته مفید برای عموم وحشت داشتند ...» ولی محققین ایرانی می‌نویسند: «... با وجود اینکه مقرراتی برای صدور برات و بیچک وجود نداشت و قانونی جریان آن را نظارت نمی‌کرد، صرافان و بازرگانان در صدور برات و قبول آن آزاد بودند و به هر مبلغ که می‌خواستند می‌توانستند بیچک که به منزله اسکناس بود صادر نمایند ... علت را باید در شرایط اجتماعی آن روز ایران جستجو نمود، یعنی آن را معلول اعتماد متقابل و عرف و عادت‌های دانست که در میان مردم رواج داشت ...» همزمان با این تباین نظرات، تنها گروهی که علیه عملیات نادرست بانک شاهنشاهی آغاز به فعالیت کرد، همان صرافان کشور بودند که اختصاص اسکناس‌های رایج را به شهرهای مختلف کشور برخلاف اصول بانکی دانسته و علیه آن متحد شدند.

---

۱- جرج ناتانیل کرزن (متولد ژانویه ۱۸۵۹ در انگلستان) - در سال ۱۸۸۶ به عضویت مجلس مبعوثان منتخب گردید. سپس به سفر دور دنیا رفت سه سال بعد به عنوان خبرنگار روزنامه تایمز به ایران آمد و به نوشتن کتاب «ایران و قضیه ایران» پرداخت و در سال ۱۸۹۱ مقام معاونت دیوان هند را به عهده داشت. در سن ۳۹ سالگی با کسب عنوان لرد از جانب ملکه ویکتوریا جوانترین نایب‌السلطنه هندوستان شد. مدتی معاون وزارت خارجه و مهرداد سلطنتی شد و در سال ۱۹۲۵ در سن ۶۴ سالگی درگذشت.



در آن زمان بانک شاهنشاهی، هر سری از اسکناس‌های منتشر شده را به نام یکی از «ایالات» کشور ممه‌ور نموده و در همان ایالت پخش می‌کرد و برای تعویض آنها با اسکناس‌های منتشر شده در شهرهای دیگر یا تبدیل آنها به پول فلزی (نقره) کارمزد دریافت می‌کردند. صرافان تلاش کردند که اسکناس‌های بانک را در شهرهای مختلف در یک محل جمع کنند و برای تبدیل به پول فلزی نقره، یکباره به یکی از گیشه‌های بانک ارائه دهند و برای دستیابی به نقره پافشاری کنند... این تصمیم با حمایت مردم کشور سبب شد که ارزش اسکناس در برابر نقره تا ۳۰ درصد تنزل کند. شوستر<sup>۱</sup> آمریکایی در کتاب اختناق ایران می‌نویسد: «روزانه ۲۰۰۰۰ تومان اسکناس نزد بانک به قران نقره تبدیل می‌شد». این گام مثبت به همت صرافان کشور بود...

## بخش اول - صرافان

### ۱- تاریخچه صرافی :

در زمان اشکانیان و بلاخص در دوره ساسانیان بر اثر بسط و توسعه بازرگانی ضرب سکه‌های مختلف طلا و نقره رونق بسیار داشته و در دوره اسلام ابتدا به علت موانع مذهبی و حرام بودن دریافت بهره، رکود و کساد قابل ملاحظه در حرفه صرافی ظاهر شد لذا فعالیت صرافی را گروهی ادامه دادند که توانستند ممنوعیت را در عملیات صرافی تابع دین خویش گردانند.

ناصر خسرو (۴۸۱-۳۹۴ هجری) در سفرنامه خود درباره صرافی و کیفیت معامله حرام مردم بصره می‌نویسد: «... و حال بازار آنجا (بصره) چنان بود که آن کسی را که چیزی بودی به صراف دادی و از صراف خط بستدی و هرچه بایستی بخریدی و بهای آن بر صراف حواله کردی و چندان که در آن شهر بودی بیرون از خط صراف چیزی ندادی»<sup>۲</sup>.

۱- مورگان شوستر (آمریکایی) از سال ۱۹۱۱ تا ۱۹۱۲ خزانه‌دار ایران بود. خدمات بی‌شائبه او منجر به اولتیماتوم روسها شد. نویسنده کتاب اختناق ایران.

۲- صفحه ۱۱۴ سفرنامه ناصر خسرو به کوشش دبیر سیاقی.

جان کارت‌رایت<sup>۱</sup> که در سال ۱۶۰۱ میلادی در قزوین بود درباره رونق صراف‌ی در این شهر می‌نویسد که: «... در قزوین در میدانی محل مخصوصی برای صراف‌ی تعیین گردیده است. در اینجا دوازده صراف نشسته‌اند که کارشان خرید و فروش مروارید و صدف و جواهرات و پول‌های طلا و نقره است و پول‌های اسپانیا را با پول‌های ایران معاوضه می‌نمایند.»

تا زمان انقلاب صنعتی در اروپا، ایران دارای صنایع دستی قابل ملاحظه‌ای بود. این صنایع تا آنجا اهمیت یافته بود که محصولات آن حتی در بازارهای جهان عرضه می‌شد صنایع ایران بخصوص صنعت نساجی موجب توسعه بازرگانی خارجی ایران و همچنین ارتباط ایران با خارج گردید. لرد کرزن درباره اهمیت صراف‌ی در مشهد می‌نویسد: «... در این شهر ۱۴۴ صراف وجود دارد.»

به مرور زمان و به موازات توسعه بازرگانی و رونق کار و تجارت، عده بیشتری به کار صراف‌ی وارد گردیدند و کار عمده صرافان انجام دادن فعالیت‌های بازرگانی بود و تنزیل برات و تسویه محاسبات بازرگانان در داخل و خارج کشور کار اصلی صرافان را در این زمان تشکیل می‌داد لرد کرزن می‌نویسد «... بازرگانان مواجه با مشکلات فراوانی برای انتقال پول به اروپا بودند ... بدترین عادت احتکار کردن پول است که در میان همه ثروتمندان معمول است...»

حدود سال ۱۲۲۹ شمسی (۱۸۵۰) صرافان ایرانی در بیشتر شهرهای بازرگانی آن روز از جمله هرات، عشق‌آباد، بغداد، استانبول، بمبئی، هنگ‌کنگ، لندن و پاریس نماینده داشتند از جمله مؤسسات پرارزش و مهمی که در این دوره فعالیت داشتند مؤسسه برادران تومانیانس (۱۳۰۱-۱۲۷۰)، جهانیان (۱۲۹۱-۱۲۷۴) و جمشیدیان (۱۲۹۴-۱۲۶۵) را می‌توان نام برد، از شرکت‌های معتبر شرکت اتحادیه (۱۲۷۶) و شرکت عمومی ایران (۱۲۷۸).

۱- جان کارت‌رایت از معارف و مؤلفین اروپایی هم‌عصر صفویه (از کتاب گنج‌شایگان اثر جمال‌زاده)



## ۲- عملیات صرافی :

عمده‌ترین عملیات صرافی عبارت بود از تسعیر پول‌ها و انجام داد و ستد با صدور بروات و رواج بیجک<sup>۱</sup>. (صفحه ۳۳)

بیجک (کلمه‌ای است هندی) سندی بوده که صرافان ضمن صدور آن پرداخت مبلغی را تعهد کرده که عندالمطالبه<sup>۲</sup> یا در کوتاه‌ترین مدت وجه آن را بپردازند. علت افزایش رواج آن در شهرها برحسب میزان معروفیت و اعتبار صادرکننده (متعهد) بیجک بوده است. (سفته امروزی)

رواج بیجک در صرافی به خاطر توسعه و رونق بازرگانی و عدم نشر اسکناس بود زیرا تا سال ۱۲۶۶ شمسی (۱۸۸۷ میلادی) که در ایران اسکناس انتشار یافت سکه‌های فلزی تنها وسیله مبادله و نقل و انتقال پول بودند بنابراین بیجک علاوه بر آنکه سود سرشاری عاید صرافان می‌کرد وسیله‌ای برای رفع مضیقه پولی بازار نیز بوده است.

## ۳- فعالیت صرافان :

نیاز روزانه مردم به تعیین وزن و عیار سکه‌های گوناگونی که در ادوار مختلف تاریخ در داد و ستدها رایج بود با رواج پول کشورهای مختلف، بدون آشنایی افراد به مشخصات اینگونه سکه‌ها و بدون اطلاع از رابطه برابری ارزش فلزات با یکدیگر، وجود کسانی که در خصوصیات سکه‌ها (عیار و بار) و مسائل مربوط به آن بصیر بوده و وقت خود را به این کار اختصاص می‌دادند ضروری می‌نمود. در دوره‌های صلح و آرامش توسعه روابط تجاری میان شرق و غرب و امنیت صرافی از حیث کیفیت و کمیت راه تکامل پیمود و عده شاغلین این حرفه و سرمایه‌گذاری مرتباً افزایش می‌یافت در اغلب شهرهای ایران چه صرافان و چه نمایندگان آنان به کار صرافی اشتغال داشته و حتی بعضی از صرافان که از قدرت مالی و معروفیت بیشتری برخوردار بودند با گشایش حساب در بانک‌های بزرگ

۱- اینگونه اسناد با همان مشخصات که بعدها در قانون تجارت ایران تعریف و تحدید شده در آن زمان رواج داشته است.

۲- گاه بازخواست، وقت مطالبه کردن.

کشورهای خارجی یا با تعیین شخصی به عنوان کارگزار برای راه یافتن در بازار صرافان به مراکز عمده تجارت علاقه‌مند و دایره عملیات را در بازارهای بین‌المللی بیش از گذشتگان توسعه دادند. از مراکز عمده تجارت ایران در آن ایام که موجب توسعه حرفه صرافی گردید می‌توان به ترتیب درجه اهمیت شهرهای تبریز، مشهد، تهران، اصفهان، شیراز و بوشهر را نام برد.

#### ۴- فعالیت مجدد صرافان :

کم‌کم گسترش عملیات بانکی و افزایش تعداد بانک‌ها موجب کاهش حرفه صرافی گردید تا اینکه در سال ۱۳۶۸ شرایط حرفه صرافی از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به شرح ذیل اعلام شد :

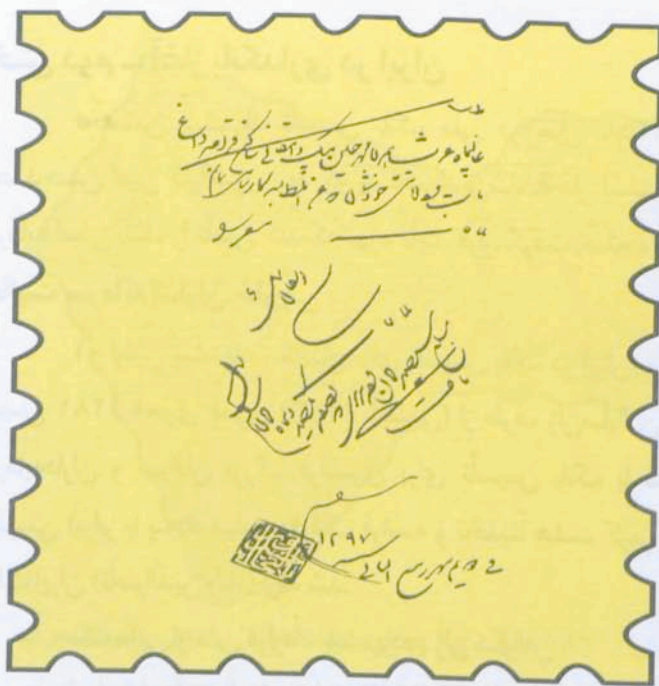
۱- مبادرت به خرید و فروش ارز به عنوان یک حرفه ...

**تبصره یک -** صرافی‌هایی که قبل از تصویب این دستورالعمل تأسیس شده‌اند در صورت تمایل به فعالیت مکلفند حداکثر ظرف شش ماه شرایط خود را با این دستورالعمل تطبیق داده و مجوز لازم را از بانک مرکزی اخذ نمایند.

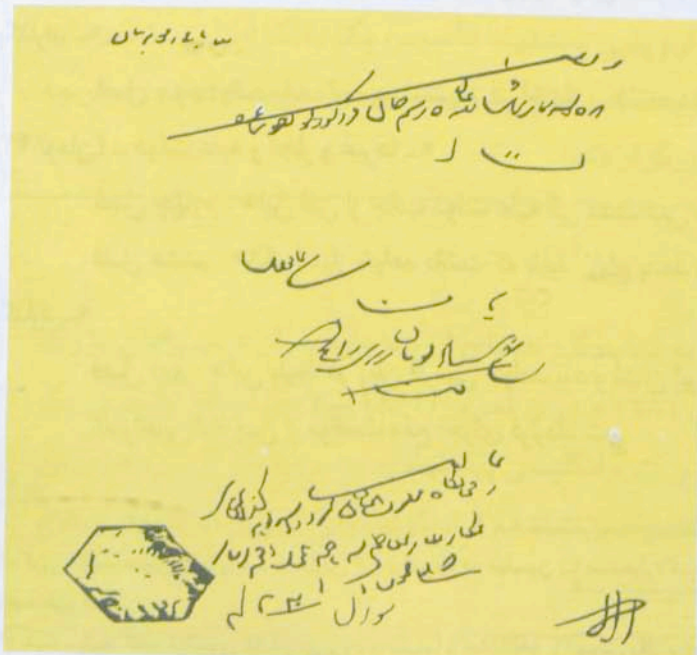
سرمایه‌گذاری : از آیین‌نامه مورخ ۱۳۶۸/۱۰/۳۰ و اصلاحیه مورخ ۱۳۸۰/۸/۶ دستورالعمل برای فعالیت‌های مجاز حرفه صرافی حداقل سرمایه در تهران ۱۰۰۰۰۰۰ ریال و در سایر مناطق پانصد میلیون ریال می‌باشد.

نحوه فعالیت : صرافی‌ها منحصراً به امور خرید و فروش انواع پول‌های خارجی اعم از نقدی یا حواله‌ای و مسکوک طلا و نقره اشتغال دارند. صرافی‌ها می‌توانند انواع ارزها را مورد معامله قرار دهند.

و بالاخره در ماده ۲۷ - استفاده از نام صرافی تنها با رعایت مفاد این دستورالعمل مجاز بوده و ...



۱- بیجک (سفته)



۲- حواله (برات)

## بخش دوم - آغاز بانکداری در ایران

نخستین پیشنهاد تأسیس بانک ملی در سال ۱۲۵۸ شمسی توسط حاج محمدحسن امین دارالضرب بود که به ناصرالدین شاه قاجار تسلیم و خود قبول نمود که سرمایه اصلی بانک را تأمین کند که مورد تأیید قرار نگرفت. (صفحه ۳۵)

### فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی:

۱- اولین پیشنهاد بیگانگان برای تأسیس بانک در ایران در سال ۱۸۶۴ برابر با ماه رمضان ۱۲۸۱ هجری قمری (۱۲۴۳ شمسی) از طرف ژان ساوالان به نمایندگی عده‌ای از سرمایه‌داران و صرافان بزرگ فرانسوی برای تأسیس بانک با سرمایه دو میلیون لیره انگلیسی (برابر با پنجاه میلیون فرانک فرانسه و تخمیناً هشت کرور<sup>۱</sup> و نیم اشرفی ایران) به دولت ایران (ناصرالدین شاه) ارائه شد.

نکته‌هایی از متن قرارداد پیشنهادی ژان ساوالان:

فصل اول: «... اجازه خواهد داد که یک بانک دولتی بسازند و اسم آن را بانک ایران

بگذارند...»

فصل سوم: «سرمایه را بصورت سهام در اختیار ... (۳۰۰ بصد هزار حصه ... هر حصه

۴۴ تومان) ... دولت علیه و تجار و غیرها...»

فصل چهارم: «این اذن از جانب دولت علیه الی مدت سی سال خواهد بود...»

فصل هشتم: «بانک امتیاز خواهد داشت که بلیط<sup>۲</sup> رواج بدهد و اسم آن را بلیت بانک

بگذارد...»

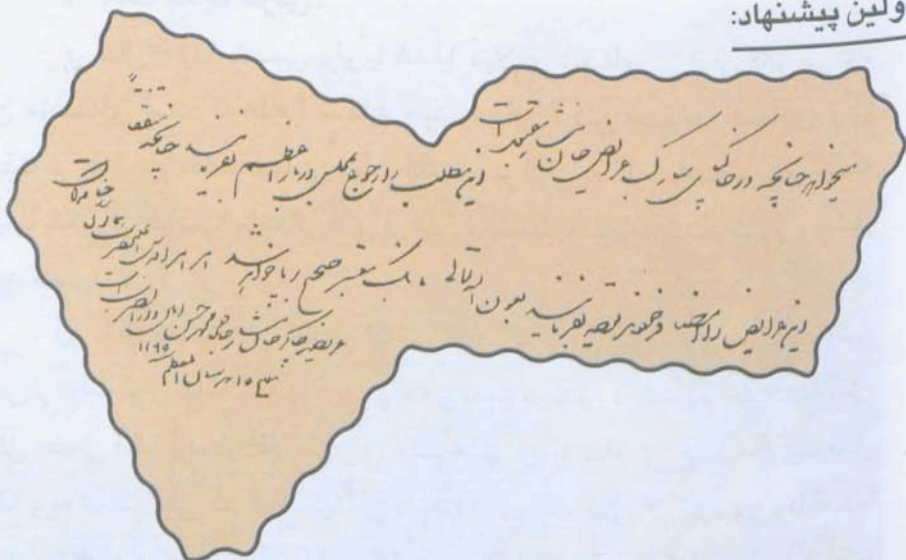
فصل نهم: «این بلیط در زبان فارسی خواهد بود و نشان ایران را خواهد داشت.»

ناصرالدین شاه پس از موافقت مانع اجرای قرارداد شد.

۱- کرور: کلمه هندی است. واحد شمارش که برابر با ده میلیون یا صد هزار لاک باشد نزد ایرانیان معادل پانصد هزار است.

۲- بلیت، بلیط کلمه فرانسوی غالباً برای ورود به سینما و تماشاخانه یا اتوبوس بکار برده می‌شود.

اولین پیشنهاد:



در سال ۱۲۹۶ هجری قمری (۱۸۷۹ میلادی) حاج محمد حسن امین دارالضرب ضمن اشاره به اهمیت بانک و تشریح نقش آن در پیشرفت امور صنعتی و اقتصادی کشورهای اروپایی پیشنهاد تأسیس یک بانک ایرانی با سرمایه مشترک دولت و ملت را به ناصرالدین شاه تقدیم نمود. پیشنهاد مورد توجه قرار گرفت ولی (بسکوت برگزار شد)

دومین پیشنهاد:

«ژان ساوالان نامی به نمایندگی عده‌ای از سرمایه‌داران و صرافان بزرگ فرانسه در رمضان سال ۱۲۸۱ هجری قمری (۱۸۶۴ میلادی) برای تأسیس یک بانک با سرمایه دو میلیون لیره انگلیسی پیشنهادی به دولت ایران می‌دهد برای سی سال، مورد موافقت ناصرالدین شاه هم قرار گرفت ولی بعنوان آنکه فعلاً صلاح دولت نیست جامعه عمل نپوشید ...»

## ۲- بانک جدید شرقی :

در سال ۱۲۶۶ شمسی برابر با ۱۸۸۸ میلادی شعبه‌ای در ایران دایر می‌کند. اولین مؤسسه‌ای است که ظاهراً سرمایه خود را برای گرفتن امتیازات اقتصادی و در حقیقت در راه انجام مقاصد سیاسی دولت انگلیس در ایران به کار انداخته و برای توسعه عملیات بانکی می‌خواست نمایندگی‌هایی در تهران، مشهد، تبریز، رشت، شیراز و بوشهر افتتاح کند.

این بانک تحت عنوان یک شرکت بازرگانی، که در آن زمان نیازی به کسب امتیاز خاصی از دولت ایران نداشت، شروع به کار بانکی نمود. مرکزش در لندن و حوزه عملیاتش مناطق جنوبی آسیا بود. در آغاز کار برای جلب مشتریان به صاحبان حساب جاری معادل ۲/۵٪ و به امانات پولی که ۶ ماه نگهداری می‌کرد ۴٪ و یک سال ۶٪ بهره می‌پرداخت. با این اقدام نرخ بهره معاملات را تا ۱۲٪ تقلیل داد. برای اولین بار، در کشور ایران، اقدام به انتشار نوعی پول کاغذی به صورت حواله عهده بانک جدید شرقی، برای مبالغی بیش از ۵ قران<sup>۱</sup> در وجه حامل نمود. اما در سال ۱۲۶۷ شمسی (یکسال بعد) کلیه شعب و اثاثیه متعلق به بانک را در مقابل دریافت ۲۰۰۰۰ لیره انگلیسی به بانک شاهی واگذار کرد.

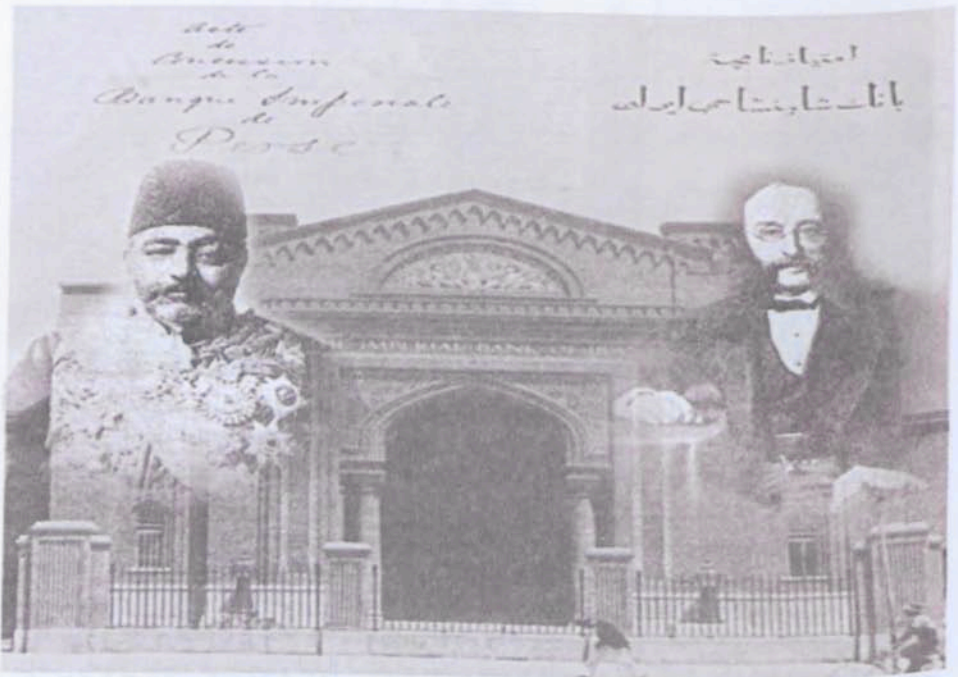
## ۳- بانک شاهنشاهی ایران :

صرافان ایرانی در مقام مقابله و رقابت با عملیات بانک جدید شرقی برخاستند ولی قبل از آنکه نتیجه قطعی و نهایی این رقابت حرفه‌ای حاصل شود حریفی زورمند جای بانک جدید شرق را گرفت. این حریف بانک شاهنشاهی ایران بود که مبتکر و پایه‌گذار آن پاول جولویوس روبرتر<sup>۲</sup> بود که در مقابل پرداخت ۴۰۰۰۰ لیره امتیاز بزرگی برای مدت ۷۰ سال جهت کشیدن راه‌آهن و حق انحصاری بهره‌برداری از کلیه معادن، جز طلا و نقره و سنگ‌های قیمتی و تأسیس بانک و غیره از دولت ایران گرفت. (ده مردادماه ۱۲۵۱ شمسی برابر با ۲۵ ژوئیه ۱۸۷۲ میلادی)

۱- ابتدا حواله‌های پنج قرانی و بیشتر عهده خزانه‌دار خود صادر می‌کرد و در میان مردم رواج می‌داد. مردم که حواله را به بانک تسلیم می‌کردند فوری در برابر آن مسکوک نقره پرداخت می‌شد.

روبرتر سال تولد ۲۱ ژوئیه ۱۸۱۶ سال فوت ۲۵ فوریه ۱۸۹۴ Paul Julius Reuter / Samuel Leui Josaphat





سه چهره : ناصرالدین شاه قاجار - اتابک اعظم امین السلطان و جولوس رویتز (عاقدين قرارداد بانک شاهنشاهی)



### مسجد «امین السلطان» واقع در خیابان فردوسی جنوبی : بازسازی ، ترمیم و تکمیل میرزا علی اصغر خان اتابک (امین السلطان)

کارهای امین السلطان او را منفور عامه ساخته بود امین السلطان یک مرتبه ناصرالدین شاه و دویار مظفرالدین شاه را به اروپا برد و با دادن امتیازات بی شماری به انگلیس ها و روسها کشور را به سراسیمه نیستی میکشاند و چیزی نمانده بود که همین استقلال ظاهری نیز از بین برود و ایران رسماً مستعمره پیگانگان شود.

امین السلطان در مدتی که سیاست انگلیسی «مابانه» داشت امتیازات زیادی به انگلیس ها داد چنانکه خواهیم دید فرمان اجازه کشتی رانی رود کارون (که قریب نیم قرن دولت ایران از اعضای آن به انگلیس ها خودداری کرده بود) در دوران صدارت او صادر شد و همچنین امتیاز بانک شاهنشاهی و امتیاز انحصار دخانیات و امتیاز ساختن راههای متعدد در جنوب و امتیاز استخراج معادن نفت به داری و غیره که هر یک کمندی برای اسارت ملت ایران بود به دست این شخص داده شد. برای انجام این منظور از هیچ اقدامی ولو نیستی و نابودی کشور هم باشد خودداری نداشت. امین السلطان در راه دوستی با انگلیس ها از هیچ سعی و فداکاری امتناع نکرد. امتیازات بی شماری با ثمن بخشی و با گرفتن رشوه هایی برای خود و اطرافیان به آنها داد که اگر واقعه رژی پیش نیامده بود و امتیاز نامه ها به مرحله اجرا در می آمد ایران چون هندوستان ولی بدون خونریزی و خیلی سهل و آسانتر تحت سلطه انگلیس ها رفته بود.

این مرد ناصرالدین شاه را برای بار سوم به اروپا برد و در انگلستان پذیرایی شایانی که انگلیسی ها از «شاه ایران» بعمل آوردند شاید تا آن موقع سابقه نداشته است و در همین سفر نشان معروف «حمام» را که هنوز به هیچ خارجی داده نشده بود برای اولین بار به وزیر اعظم ایران می دهند.

لرد کرزن راجع به امین السلطان می نویسد :

«نخست وزیر کنونی که میرزا علی اصغر خان نام دارد و به امین السلطان ملقب است مرد جوانی است که در این تاریخ (۱۸۶۱) سی و چهار سال دارد و بدون استفاده از موقعیت خانوادگیش به اتکاء لیاقت و استعداد ذاتی خود را به عالیترین مقامات ایران رسانیده و در سال ۱۸۸۶ که شاه به اروپا مسافرت کرد یکی از ملتزمین مهم او بود امین السلطان نوه یک ارمنی و پسر یکی از درباریان بود که نخست سمت ابدارباشی شاه را در مسافرت و گردش و شکار داشت و بعد به بالاترین مقامات رسید. این شخص اکنون وزارتخانه های داخله ، دادگستری ، گمرک و دارایی را بعهده دارد و بعلاوه رئیس ضرابخانه و مدیر بنادر خلیج فارس می باشد و همچنین عملاً وزارت خارجه را هم اداره می کند من با او چند بار ملاقات کرده و به شدت تحت تأثیر هوش ، انرژی و قدرت اخلاقی محسوسش قرار گرفتم امین السلطان ظاهری گیرنده و روشی جذاب و بی پرده داشت و سخنان خود را با روانی و به سرعت مؤثر ادا می کرد او مانند دیگر درباریان که از طبقات بالا بودند تمول سرشاری بدست آورده بود که نیمی از آن موروثی و نیمی اکتسابی بود و در منزل زیبایی در پایتخت عمر می گذراند.»<sup>۲</sup>



سرهنری راولینسون<sup>۱</sup> در شرح حال میرزااحسین خان سپهسالار<sup>۲</sup> نوشت: « دو ماده مهم و اساسی در پروگرام میرزااحسین خان سپهسالار بود یکی دادن امتیاز بهره‌برداری از تمام منابع ثروت سرتاسر ایران و دیگری بردن ناصرالدین‌شاه به اروپا» در نتیجه با کمک صدراعظم و میرزا ملکم‌خان پای بارون‌رویتز به ایران باز شد.

کشور باستانی با وجود حکایات عجیب درباره ثروت سرشارش هنوز مراحل اولیه رشد اقتصادی را می‌پیمود. موقعیت جغرافیایی ایران برای سیاست و تجارت انگلستان بسیار مهم بود به ویژه وضعیت سوق‌الجیشی ایران، از آن نظر که شاهراه هند محسوب می‌شد و برای حفظ منافع دولت انگلستان در منطقه اهمیت فوق‌العاده‌ای داشت ... تا اواخر سال ۱۸۷۲، مستر کوت نماینده رویتز وارد تهران شد.

اعتمادالسلطنه<sup>۳</sup> در کتاب خود می‌نویسد: «میرزااحسین خان صدراعظم پنجاه هزار لیره، میرزا ملکم‌خان معین‌الممالک ۲۰٫۰۰۰ لیره و ... و امتیازنامه از فقره دوم ... دولت علیه ایران از برای مدت هفتاد سال امتیاز مخصوص و انحصار قطعی راه‌آهن بحر خزر الی خلیج فارس را به بارون رویتز...» و بالاخره: «روزی که این قرارداد ممضی شود چهل هزار لیره انگلیسی به اسم دولت ایران و اصحاب این امتیاز در بانک انگلستان رهن گذاشته خواهد شد.»

ناصرالدین‌شاه به اروپا رفت ... خبر امتیاز رویتز در روزنامه‌های ممالک اروپا منتشر گشت و به قول لردکرزن: « بهت و حیرت خارق‌العاده به مردم اروپا دست داد ... چنین امتیازی با این شرایط به یک بیگانه داده شود؟!...»

ناصرالدین‌شاه لندن را ترک کرد و در روسیه اطراق جست ... نتیجه دیدار از سران حکومت روسیه موجب نشر این اطلاعیه در روزنامه رسمی ایران مورخ ۱۹ رمضان ۱۲۹۰ شد: «... دیگر قرارنامه مزبور لغو و باطل و از درجه اعتبار ساقط است.»

۱- سرهنری راولینسون (۱۸۹۵-۱۸۱۰) وی از صاحب‌منصبان انگلیسی در خدمت دولت ایران بود. کتیبه بیستون از کشفیات اوست.

۲- میرزااحسین‌خان قزوینی مشیرالدوله سپهسالار اعظم از رجال نیکنام و اصلاح‌طلب عهد قاجاریه «مدرسه سپهسالار جدید» و عمارت بهارستان از بناهای اوست.

۳- محمدحسن خان ملقب به صنیع‌الدوله که بعدها ملقب به اعتمادالسلطنه گردید (فوت ۱۳۱۳ هـ) وزیر انطباعات ناصرالدین شاه و برای تألیفات متعددی است از آن جمله «خلسه».

... اختلاف بین دولت ایران و بارون رویتر قریب هفده سال طول کشید و سرانجام در ماه جمادی‌الاولی ۱۳۰۶ هجری قمری (ژانویه ۱۸۸۹ میلادی) امتیازی به مدت ۶۰ سال برای «بانک شاهنشاهی ایران» و همچنین استخراج و بهره‌برداری از معادن ایران به پاول جولپوس رویتر داده شد.

از کتاب خلسه اعتمادالسلطنه: نظر نویسنده راجع به صدراعظم امین‌السلطان<sup>۱</sup>:  
 «امین‌السلطان نمی‌داند طاعون مصرش خوانم یا وبای هند، بلایی بود که به جان دولت و ملت افتاد و ایران را به باد فنا داد. جامع تمام رذایل و فاقد کلیه فضل است.» و هم او در مورد امضا قرارداد «امتیازنامه» می‌نویسد: «مختصراً ما در همان مجلس قرارنامه را مهر کردیم و عاجلاً به امضای همایونی رساندیم و بانکی در ایران ایجاد کردیم که هیچ خائنی ایجاد نمی‌کرد و زیر این بار نمی‌رفت، حقیقتاً ما شوکت و ثروت و سرمایه دولت و رعیت را محضاً للشیطان به او دادیم»

و بالاخره «بانک شاهنشاهی ایران» در تاریخ ۲۷ جمادی‌الاول ۱۳۰۶ هجری مطابق ۳۰ ژانویه ۱۸۸۹ میلادی شکل گرفت. نکته‌هایی از متن قرارداد امتیازنامه و ملحقات و منضات،

از فصل اول: اسم بانک ... به بارون ژولپوس رویتر و به شرکاء و عاملین او در مملکت ایران حق احداث یک بانک دولتی موسوم به «بانک شاهنشاهی ایران» را می‌دهد.

مدت ... حق مزبور برای مدت شصت سال ابتدا از تاریخ امضاء این امتیازنامه نوع فعالیت ... گذشته از اعمالی که متعلق به صرافی می‌باشند با خرج خود و یا به خرج ثالثی اقدام در تمام کارهای محاسبه صنعتی و تجارتی ... مشروط بر اینکه ... مخالف عهدنامه‌ها و قوانین دولت و ملت و مذهب ایران نباشد...  
 از فصل دوم: سرمایه - سرمایه بانک مبلغ دویست کرور فرانک یعنی هشت کرور لیره انگلیسی. سهام ... سهام به اسم حامل خواهند بود.

۱- میرزا علی‌اصغر خان اتابک (۱۲۷۵ تا ۱۳۲۵) صدراعظم ناصرالدین‌شاه، مظفرالدین‌شاه و محمدعلی‌شاه بود که به قتل رسید.

از فصل سیم : نشر بلیط بانک ... چون بانکی است دولتی حق مانع لغیر نشر بلیطهای بانک بی‌اسمی خواهد داشت ... نشر بلیت‌های بانک شاهنشاهی بدو مبلغی بر پایه قران نقره خواهند بود.

بلیطهای بانک به زبان ایرانی خواهند بود.

دولت بندگان اعلیحضرت اقدس شهریاری متقبل می‌شود که در طول مدت این امتیازنامه هیچ نوع مسکوکات کاغذی نشر ندهد و احداث هیچ بانک تأسیسی را که صاحب اینگونه امتیاز باشد اجازه ندهد.

از فصل پنجم : معاف بودن از مالیات ... خود بانک و بناهای او و شعباتش به کلی از هر نوع عوارضات و مالیات معاف باشد...

از فصل ششم : مبلغ دو کرور یعنی چهل هزار لیره انگلیسی برای مدت ده سال ، سال صدی شش تنزیل به بندگان اعلیحضرت شهریاری قرض بدهد. وجوه پیشکی یا استقرضاتی که دولت علیه لازم داشته باشد ... یک ضمانتی خواهد بود برای سرجمع بلیت‌های نشر شده.

از فصل یازدهم : معادن ... در تمام مدت این امتیازنامه امتیاز مانع لغیر قطعی می‌دهد که در تمام وسعت مملکت ایران معادن آهن و مس و سرب و ذببق و ذغال‌سنگ و نطف و مانگانز و بورق و آمیانت را که متعلق به ایران می‌باشد و قبل از آن به دیگران واگذار نشده‌اند دایر نماید.

از فصل دوازدهم : اراضی مجانی<sup>۱</sup> ... اراضی که برای دایر نمودن آن معادن و برای ساختن یک راه مراوده یا طرق حمل و نقل مجاناً به بانک داده خواهد شد.

از فصل سیزدهم : منفعت دولت : از منافع خلص تمام معادنی که بانک دولتی دایر نموده دولت علیه ایران سالی ۱۶ درصدش را اخذ خواهد نمود.

۱- لرد کرزن : « محل سفارت انگلیس در قلهک را محمدشاه در سال ۱۸۸۳ به وزیر مختار انگلیس داد. اراضی آن مرحمتی پادشاه کنونی است. اهالی قلهک که صد خانواده‌اند از مزایای خاصی برخوردارند. از سرباز دادن و یا تهیه جا و علیقی برای قشون معاف هستند. عوارض را به دولت انگلیس می‌دهند که مقدارش را وزیر مختار انگلیس تعیین می‌کند. مراعات جزئی آنها را کدخدایی که وزیر مختار منصوب می‌کند حق رسیدگی دارد.»

«بانک شاهنشاهی ایران» پس از بدست آوردن بنایی در خیابانی که سفارت انگلستان در آن واقع شده است شروع به کار کرد تا آنکه محل بانک جدید شرقی واقع در شمال شرقی میدان امام (توپخانه سابق) را به مبلغ ۲۰۰۰۰ لیره خریداری کرد. در آبان ماه ۱۲۶۸ سهام بانک در لندن به معرض فروش گذاشته شد و سرمایه بانک یک میلیون لیره تعیین گردید، در ظرف چند ساعت پانزده برابر ارزش سهام اولین خریداری شد.

#### ۴- انجمن استقراضی ایران :

در سومین سفر ناصرالدین شاه به روسیه ژاک پولیاکوف<sup>۱</sup> به وسایل مختلف «خدمات و زحمات» گذشته خود را از نظر «ملوکانه» گذراند. شاه برای اظهار «مرحمت و التفات» بیشتر به موجب فرمان جهان مطاع لقب «بارونی»<sup>۲</sup> به او مرحمت فرمودند و او را به تهران دعوت کردند. بالاخره بعد از مذاکراتی که در تهران بین دولت ایران و پولیاکوف به عمل آمد قرار می شود که برای تشکیل یک شرکت استقراضی، مشروط بر آنکه از اعمال عملیاتی که در انحصار بانک شاهنشاهی ایران می باشد خودداری نماید اقدام کند و حتی برای احتیاط ابتدا از گذاردن کلمه بانک بر روی این مؤسسه خودداری شد و آن را به نام «انجمن استقراضی ایران» می خواندند.

نکته هایی از امتیازنامه تشکیل یک شرکت استقراضی :

- ۱- علت موافقت : نظر به اینکه عمل استقراض به اعتبار رهن و عمل حراجی در تحت یک قانون در آورده شود و برای اینکه قرض کنندگان از دست اشخاص که پول به تنزیل زیاد می دهند خلاصی یابند ...
- ۲- نوع فعالیت : رهن و حراجی.
- ۳- مدت امتیاز : ۷۵ سال.

۱- Jack Poliakof

۲- دولت روسیه پولیاکوف را مجاز به استفاده از لقب بارون ندانسته و جواب داده بودند که این لقب تاکنون در ایران نبوده ...

۴- اسم شرکت : انجمن استقراضى ايران خواهد بود.

۵- سهم درآمد : يك قسمت كه صدى ده باشد از منفعت خالص ... به خزانه اعلیحضرت همایونى ناصرالدین شاه ... به علاوه این شرکت مبلغ یکهزار تومان در آخر هذالسنه (عملی) خواهد پرداخت از بابت امتیاز حراجی در تهران.

۶- معافیت مالیاتی : در تمام مدت این امتیاز ، شرکت ... از هرگونه حقوقی و باج و مالیات و غیره و غیره به هر اسم و رسم كه باشد معاف خواهند بود.

۷- نرخ تنزیل : نباید از صدی ۱۲ الی صدی ۱۸ تجاوز نماید و ...

تاریخ طهران مورخه سیممه ۱۸۹۰ فرانسه مطابق ۲۱ آوریل روسی این اصل قرارداد دارای امضاهای کتبی ... و سپس امتیازنامه حراجی عمومی كه دارای ۱۸ فصل می باشد امضاء می گردد.

### بانک استقراضی روس - در جریان تهیه مقدمات تأسیس «انجمن استقراضی

ایران» ، پولیكاف از دولت ایران تقاضا می كند كه اسم «بانك» را روی مؤسسه بگذارد. وزیر امور خارجه در شهر<sup>۱</sup> رمضان ۱۳۰۹ می نویسد : «... استعمال لفظ بانك برای اداره مزبور ضرری به بانك شاهنشاهی ندارد...»

در موقع افتتاح شعبه مرکزی بانك در تهران ، طی اطلاعیه کلیه عملیات بانکی (به استثناء نشر اسکناس و ضرب سكه) را تحت عنوانین گوناگون به اطلاع «عموم ناس» می رساند. بانك مزبور برخلاف بانك شاهنشاهی فقط قسمت های شمالی ایران را حوزه فعالیت خود قرار داده کمتر به امور بانکی در جنوب می پرداخت در تاریخ ۲۲ مردادماه سال ۱۳۰۱ شمسی این بانك به دولت ایران واگذار شد.

سیدمحمدعلی جمالزاده<sup>۲</sup> در كتاب «گنج شایگان» راجع به بانك استقراضی روس می نویسد : «... در راه تقویت نفوذ روس بانك استقراضی اصراف زیاده نمود و مبالغ کل به درباریان و اعیان و ارباب نفوذ و علماء قرض داد ... معلوم گردید از سی میلیون منات سرمایه اولیه بانك فقط سه میلیون منات در صندوقها ... و تنها طلب بانك از مردم ۱۶ میلیون منات بود ...»

۱- شهر كلمه عربی است به معنای ماه (حدود ۳۰ روز). فرهنگ معین ۲۰۹۶.

۲- سیدمحمدعلی جمالزاده در اصفهان به سال ۱۳۰۹ ه. ق متولد شد و از طریق بیروت و مصر عازم پاریس شد و سپس به ایران بازگشت بعد از جنگ جهانی اول به اروپا رفت و تا آخر عمر در سوییس اقامت گزید یکی از نویسندگان برجسته قرن اخیر ایران است و كتاب گنج شایگان یکی از نوشته های تحقیقی آن مرحوم می باشد.

در فصل نهم عهدنامه دوستی ایران و شوروی مورخ سال ۱۹۲۱ مقرر می‌دارد :  
 «... تمام نقود و نفایس و قروض و مطالبات و کلیه اشیاء منقوله و غیرمنقوله بانک استقراضی  
 ایران واقعه در خاک ایران را کاملاً به ملت ایران تفویض می‌کند.»  
 بانک استقراضی روس از تاریخ واگذاری به دولت ایران به «بانک ایران» موسوم  
 شد و بالاخره در سال ۱۳۱۲ شمسی به موجب قانون ضمیمه بانک فلاحتی و صنعتی  
 (بانک کشاورزی) گردید.

#### ۵- بانک عثمانی :

اصولاً یک بانک انگلیسی بود که از محل سرمایه مشترک فرانسه و انگلیس از  
 اواسط قرن نوزدهم در سال ۱۸۵۶ در کشور ترکیه تأسیس شد و تا سال (۱۹۳۳) به عنوان  
 بانک مرکزی ترکیه فعال بود و در سال ۱۳۰۱ (۱۹۲۲) تصمیم گرفت در تهران و همدان و  
 کرمانشاه به مرور شعبه باز نماید و در اواخر سال ۱۳۳۴ (۱۹۵۶) به فعالیت خود در ایران  
 خاتمه داد.

#### ۶- بانک روس و ایران :

در سال ۱۳۰۵ از طرف اتحاد جماهیر شوروی و به منظور تسهیل مبادلات  
 بازرگانی بین دو کشور در ایران تأسیس گردید و سهام آن متعلق به دولت شوروی بود.

#### دستاوردهای حاصل از فعالیت بانک‌های خارجی :

پس از ۱۱۷ سال ، آغازگران رسم‌الخط بانکداری در ایران و پژوهشگران گذشته  
 این حرف که در ابتدا رهگشای روابط پیچیده پولی بودند سپس بازنده توطئه‌های سیاسی  
 شدند ، درباره دستاوردهای قراردادها ، فعالیت‌ها ، سرمایه‌گذاری‌ها ، بالاخره اسکان  
 بانک‌های خارجی در کشور ، چنین اظهارنظر می‌کنند :

«حرفه صرافی پراکنده و غیرمتمرکز با قدرت مالی محدودی که داشت نمی توانست جوابگوی احتیاجات آن روز ایران باشد و با شرایط جدید اجتماعی و اقتصادی کشور مطابقت نماید. لازم بود بانک‌هایی که مجهز به تکنیک جدید بانکداری باشند شروع به کار نمایند و به بانکداری ایران نیرو و تحرک کافی بخشند.

در تاریخ تحولات اجتماعی ایران، سال ۱۲۶۶ شمسی سالی است که حرفه «بانکداری» بصورت «شرکت سهامی» از طرف سرمایه‌گذاران خارجی ثبت و آغاز به کار کرد. دستاوردهای حاصل از این فعالیت‌ها، رقابت‌ها، قانون‌شکنی‌های هفتاد ساله بیگانگان عبارتند از:

- ۱- مبتکر ایجاد بانکداری به صورت شرکت سهامی.
- ۲- معمول شدن حساب جاری.
- ۳- آشنایی با چک.
- ۴- نگهداری حساب‌های سپرده پس‌انداز و ثابت.
- ۵- صدور حواله (عهده خزانه بانک).
- ۶- سقوط نرخ بهره از ۲۴٪ به ۱۲٪ حتی به ۶٪.
- ۷- نگهداری حساب‌های دولت.
- ۸- از دست دادن تحرک حرفه صرافی.
- ۹- مبادرت به کارهای تجاری، صنعتی و بالاخره بهره‌برداری از کلیه منابع زیرزمینی.
- ۱۰- راه سفر به کشورهای اروپایی برای آشنایی با تمدن.
- ۱۱- معافیت از مالیات به سود سرمایه‌گذاران خارجی.
- ۱۲- حق نشر اسکناس با حساب‌های سردستی.
- ۱۳- ایجاد روابط حسنه با مدیران و مدبران با پرداخت وام<sup>۱</sup>.

---

۱- در قرارداد ۱۲۷۹ دولت ایران در برابر واگذاری درآمد گمرکات شمال و امی به مبلغ ۲۲/۵ میلیون روبل به مدت ۷۵ سال دریافت داشت.

۱۴- و از همه مهمتر: بانک شاهنشاهی ایران برطبق موافقتنامه سال ۱۸۸۹ بانک را صریحاً تابع قوانین انگلستان کرد و در گزارش به مجمع عمومی در سال ۱۹۰۴ گفت: «ما درعین اینکه بانک دولتی ایران هستیم، یک مؤسسه بزرگ انگلیسی و بزرگترین مؤسسه انگلیسی در ایران می‌باشیم».<sup>۱</sup>

۱۵- رقابت دو بانک (انگلیس و شوروی) و بالاخره زمان سازش آنها.

**نکته** - بطور کلی این بانک‌ها و بخصوص دو بانک شاهنشاهی و استقراضی ایران با سرمایه کافی، تشکیلات سالم و نیروی کار ورزیده و تعلیم‌یافته‌ای که در اختیار داشتند می‌توانستند به توسعه و تکامل سیستم بانکی ایران کمک شایانی کنند و بازار پول و سرمایه را در ایران توسعه دهند، اما آنها «هدف دیگری داشتند.»

## بخش سوم - گامی بلند برای ایرانی سربلند

### بانک‌های ایرانی با سرمایه ایرانی

#### ۱- بانک سپه:

در عصری که ایران فاقد بانک ملی بود و بانک‌های بیگانه هر لحظه فشار بیشتری بر وضع مالی و اقتصادی کشور اعمال می‌کردند شالوده محکم اولین بانک ایرانی به نام «بانک پهلوی قشون» ریخته شد.

این بانک بدو جهت رفاه حال و رفع احتیاجات صاحب‌منصبان و افراد قشون از اول فروردین‌ماه (۱۳۰۴ هجری شمسی) در تهران تأسیس یافت.

تشکیل بانک به وسیله یک «متحدالمال» خطاب به عموم رؤسای دوایر وزارت جنگ و قسمت‌های لشکر مرکز و امرای لشکر ابلاغ و به مهر «بانک پهلوی قشون ۱۳۰۴» مهور شد و در سال ۱۳۰۷ به بانک سپه تغییر نام یافت.

۱- تحقیق و تلخیصی از کتاب اصول بانکداری دکتر عباس صدقی و کتاب بانک و عملیات بانکی دکتر ولی‌اله محمدی.





بانک پهلوی قشون که بعد از تأسیس بانک ملی بوجود آمد و برای تأسیس آذین بندی شده است. (۱)



شعبه بانک سپه در رشت

۱ - برداشتی از کتاب «تاریخ اجتماعی تهران در قرن سیزدهم - جلد اول» - این کتاب در ۶ جلد نوشته شده که نویسنده با زحمات بسیار از عکسهای بیشمار استفاده نمود. متأسفانه در توضیح عکسها مرتکب اشتباه زیادی گردید مثلاً در توضیح عکس فوق باید ذکر می شد که بانک پهلوی قشون قبل از بانک ملی ایران بر طبق فرمان فرمانده ارتش تشکیل شد.

اس نامہ بانک پہلو قون را پیش دین تصویب میم  
 ۱- مقصود از تاسیس بانک

ماده ۱- جهت ترفیع حال و رفیع حیثیات صاحبان و اولاد قون و تاسیس تنظیم مشاورانم در امور  
 بلخ بنام بانک پہلو قون در اول فروردین ۱۳۰۴ در طهران تاسیس و ترقی بجای آید  
 بعد از گوی در کتب حواله یافت.

بانک پہلو سے

بیان یکسالہ شمسی ۱۳۰۹ (۲۰ مارس ۱۹۳۱)

مطالبات			قروض		
تومان	ق	دینار	تومان	ق	دینار
۲۳۰۸۲۳	۰	۱۵	۲۳۰۸۲۳	۰	۱۵
۲۳۹۴۹۳۵	۳	۸۵	۲۳۹۴۹۳۵	۳	۸۵
۴۹۳۸۲	۲	۷۰	۴۹۳۸۲	۲	۷۰
۱۲۲۴۶۶	۲	۱۵	۱۲۲۴۶۶	۲	۱۵
۲۳۰۸۲۰۲	۶	۸۰	۲۳۰۸۲۰۲	۶	۸۰
۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵	۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵
۲۷۹۷۶۰۶	۸	۸۵	۲۷۹۷۶۰۶	۸	۸۵

حساب حق و شری

واردات			صادرات		
تومان	ق	دینار	تومان	ق	دینار
۳۱۹۵۹۶	۸	۵۵	۳۱۹۵۹۶	۸	۵۵
۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵	۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵
۱۰۹۰	۳	—	۱۰۹۰	۳	—
۲۳۰۸۲۰۲	۶	۸۰	۲۳۰۸۲۰۲	۶	۸۰
۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵	۱۳۵۳۲۱	۵	۵۵
۴۵۴۹۱۸	۴	۱۰	۴۵۴۹۱۸	۴	۱۰

محل و سرمایه اولیه : «بانک پهلوی قشون» در اردیبهشت ماه ۱۳۰۴ در چند مغازه واقع در خیابان سپه در گذر تقی‌خان آغاز به کار کرد. سرمایه اولیه آن مبلغ ۳۸۸۳۹۵۰ ریال موجودی صندوق بازنشستگی درجه‌داران ارتش بود. به همین مناسبت در دوره اول فعالیت (یکساله) بانک به افسران ارتش اختصاص داشت. این بانک ، از طریق پرداخت وام‌های تقسیطی ، به رفع نیازمندیهای آنان کمک مؤثری به عمل آورد. (صفحه ۴۶)

## ۲- مؤسسه رهنی ایران :

در دهم آبان‌ماه سال ۱۳۰۵ با تصویب مجلس شورای ملی بنگاهی به نام «مؤسسه رهنی دولتی ایران» با سرمایه مختصری که از محل کسور بازنشستگی مستخدمین کشوری تأمین شد ، تحت نظارت وزارت دارایی شروع به کار نمود. منظور از تأسیس این مؤسسه رفع نیاز مردم از طریق دادن وام‌های کوتاه‌مدت با بهره کم در مقابل اخذ وثیقه اموال منقول بود. این مؤسسه علاوه بر قرض دادن سرمایه خود از سپرده‌های نقدی افراد نیز برای این منظور استفاده می‌کرد. پس از تشکیل بانک ملی ایران ، «مؤسسه رهنی دولتی ایران» جزء سازمان بانک مزبور شد و در سال ۱۳۱۸ که «بانک رهنی» تأسیس شد مؤسسه رهنی به نام بانک کارگشایی موسوم و یکی از سازمان‌های تابعه بانک ملی ایران شد و به علت استقبالی که مردم از فعالیت آن بهره‌مند می‌شدند شعب متعددی در تهران و شهرستان‌ها دایر کرد.

## ۳- اقدامات نخستین برای تشکیل بانک ملی ایران :

فکر تشکیل بانک ملی با روش جدید بانکداری در ایران با فکر تشکیل یک بانک دولتی توأمأ ظاهر شد. گفته شد ده سال قبل از عقد قرارداد تأسیس بانک شاهنشاهی ایران با رویتر (۱۲۵۸ شمسی و ۱۸۷۹ میلادی) ، حاج محمدحسن امین دارالضرب یکی از صرافان بزرگ و روشن‌بین پیشنهادی برای ایجاد یک بانک ایرانی با سرمایه مشترک دولت و ملت تقدیم به ناصرالدین‌شاه نمود که متأسفانه این پیشنهاد قبول نشد.

در پنجم آذرماه سال ۱۲۸۵ شمسی (۱۹۰۵ میلادی) نمایندگان مجلس شورای ملی ضمن مخالفت با لایحه استقراض از دول خارجی خواستار تأسیس یک بانک ملی شدند<sup>۱</sup> و حتی جمعی از بازرگانان و صرافان تعهد مشارکت کردند تا این که اجازه تشکیل بانک صادر شد و اعلان آن چهار روز بعد انتشار یافت ولی عملاً اقدام مثبتی در جهت تشکیل آن به عمل نیامد و مردم استقبالی از خرید سهام بانک ملی نکردند<sup>۲</sup>.

در سال ۱۳۰۰ شمسی که بانک استقراضی ایران به دولت ایران تحویل شد به علت مشکلات عدیده‌ای که داشت، دولت نمی‌خواست آن بانک را به نام بانک ایران احیاء و مجدداً به کار اندازد. حرفه صرافانی هم به علت رقابت با بانک‌های خارجی، رونق سابق را از دست داد و کلیه امور بانکی و اعتباری در اختیار بانکهای خارجی درآمد، بالاخره اقتصاد ایران تحت سلطه آنها قرار گرفت به طوری که رقابت این مؤسسات با یکدیگر موجب تشنج و اختلال در تجارت و اقتصاد کشور گردید و همکاری بانک‌های خارجی سبب بحران و تزلزل در وضع مؤسسات پولی و مالی داخلی شد. اقتصاد منطقه جنوب تابع سیاست بانک شاهنشاهی ایران و منطقه شمال دستخوش تمایلات بانک استقراضی ایران بود که سرانجامش به تعطیلی کشانده شده بود و سرمایه‌گذاران خارجی کشور به هیچ‌وجه برای حمایت و یاری به مؤسسات صنعتی مردم ایران که در شرایط بسیار نامساعد مالی قرار داشتند آماده نبودند.

در تاریخ چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۰۶ شمسی، دولت، پس از مطالعات لازم، لایحه قانون اجازه تأسیس بانک ملی ایران را برای تصویب تقدیم دوره ششم قانونگذاری نمود. به این ترتیب بانک ملی ایران با سرمایه‌ای معادل ۲۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰ ریال که فقط ۸۰٫۰۰۰٫۰۰۰ ریال (۴۰٪) آن پرداخت شده بود از روز هفدهم شهریورماه ۱۳۰۷ شروع به کار نمود. عملیات بانک ملی ایران در ابتدای تأسیس، عبارت بود از قبول سپرده‌های دیداری و مدت‌دار و پذیرفتن اسناد تجاری داخلی و خارجی و دادن وام و اعتبار.

۱- روزی که سیدجمال واعظ در مسجد میرزاموسی سخن می‌گفت زنی برپاخاسته، داد کشید: چرا دولت می‌خواهد از خارجه قرض کند؟ مگر ما مرده‌ایم؟ من یک زن رختشوی هستم، به سهم خود یک تومان می‌دهم

۲- جمال‌زاده در کتاب گنج‌شایگان: «از آنجایی که استحکام کار بانک ملی خرابی کار بانکهای روس و انگلیس در ایران بود ایشان درصدد مشکل‌تراشی و ایجاد موانع برآمدند...»



ماده اول - قانون اجازه تأسیس بانک ملی ایران برای شرف امت تجارت و فلاحت و زرع و صنعت که در جلسه چهاردهم اردیبهشت یک هزار و سیصد و شششش مجلس شورای ملی رسیده و منضم این سخا است موع اجرا که ماده دوم - هیئت دولت مأمور اجرای این قانون بستند . باینچست یکم اردیبهشت یک هزار و سیصد و ششش

شرق میدان توپخانه ، پایگاه فعالیت بانکها :



- ۱- بانک جدید شرقی از ۱۲۶۶ تا ۱۲۶۸ .
- ۲- بانک شاهنشاهی ایران و انگلیس (شاهی) از ۱۲۶۷ تا ۱۳۲۷ .
- ۳- بانک بازرگانی ایران : اولین بانک خصوصی از ۱۳۲۸ تا ۱۳۵۸ و بالاخره بانک تجارت از ....



آغاز



**نشر اسکناس -** یکی از اقدامات مهم و اساسی بانک ملی ایران ، برای اجرای سیاست پولی و مهار کردن حجم نقدینگی و تلاش در تثبیت ارزش واحد پول کشور و همچنین کاهش نفوذ سیاسی با جلوگیری از حمایت‌های مالی خارجیان و آزادی رقابت بین کالاهای صادراتی و وارداتی کشور و بالاخره خلع‌ید از بانک‌های خارجی در نظارت مستمر بودجه دولت ، لغو ماده «سیم» قرارداد تأسیس بانک شاهنشاهی ایران بود که در سال ۱۳۰۹ در ازاء پرداخت ۲۰۰۰۰۰ لیره انگلیسی به بانک شاهنشاهی ایران موفق به تحصیل امتیاز نشر اسکناس شد و مقرر گردید تا کلیه اسکناس‌های منتشره بانک شاهنشاهی تا پایان خردادماه سال ۱۳۱۰ از جریان خارج شود.

از آغاز سال ۱۳۱۱ شمسی اسکناس‌های بانک ملی به جریان گذارده شد و از اوایل تیرماه ۱۳۱۱ کلیه اسکناس‌های بانک شاهنشاهی از جریان خارج و اسکناس‌های بانک ملی ایران تنها پول کاغذی کشور شد.

بانک ملی ایران به موجب ماده پنج قانون اصلاح «قانون واحد و مقیاس پول» ، مصوب اسفندماه ۱۳۱۰ شمسی ، حق انحصاری انتشار اسکناس را برای مدت ده سال در اختیار گرفت. حدود فعالیت و ماهیت عملیات بانک ملی ایران پس از خرید حق انتشار اسکناس تغییر کلی یافت و به سرعت رو به توسعه نهاد.

**گسترش دامنه فعالیت -** بانک ملی ایران تا قبل از سال ۱۳۲۹ نقش بسیار حساس در ایجاد و تکامل خدمات بانکی در ایران به عهده داشت و تا پایان جنگ جهانی دوم این مؤسسه تنها بانک عمده دولتی بود که به تشکیل شرکت‌ها و سازمان‌های تجاری اعم از دولتی و غیردولتی کمک‌های قابل توجهی نمود. از سال ۱۳۲۹ به بعد بانک‌های خصوصی ایرانی با استفاده از مقررات قانون تجارت ، به صورت شرکت‌های سهامی تأسیس و شروع به فعالیت بانکی نمودند. با تصویب لایحه قانونی بانک‌ها در سال ۱۳۳۴ برای نخستین بار مقررات خاصی برای تشکیل بانک و عملیات بانکداری وضع گردید و بر همین اساس بانک‌های دیگری در کشور ، بخصوص بانک‌های مختلط ایرانی و خارجی تأسیس شد. تعداد بانک‌ها در سال ۱۳۴۰ بالغ بر ۲۸ بانک دولتی و خصوصی و مختلط گردید. افزایش تعداد بانک‌ها در این دوره موجب ازدیاد رقابت بین بانک‌های قدیمی و جدیدالتأسیس شد.

عملیات و فعالیتهای بانک ملی براساس وظایف و مسئولیتهایی که بر عهده داشت به نظر برخی به ویژه بانکهای تجاری خصوصی نه تنها غیرمنطقی ، بلکه غیرعادلانه بود ، زیرا بانک مزبور از یک طرف به عنوان یکی از مجهزترین بانکهای تجاری در انجام کلیه عملیات انتفاعی با سایر بانکها رقابت داشت و از طرف دیگر با تنظیم و اجرای سیاست پولی و دستورالعملهای بانکی فعالیت بانکهای دیگر را تحت کنترل و نظارت قرار می داد.

#### تفکیک وظایف تجاری از مسئولیتهای نظارتی - درک تضاد در انجام

فعالیتهای انتفاعی و غیرانتفاعی بانک ملی و بسط شرایط موجود در توسعه فعالیتهای بانکی به جهت رشد صنایع و افزایش تولیدات کشور ، در سال ۱۳۳۹ لازم شد وظایف تجاری از مسئولیتهای نظارتی بانک ملی ایران تفکیک شود. به موجب قانون بانکی و پولی کشور (مصوب مردادماه ۱۳۳۹) فعالیتهای غیرانتفاعی بانک ملی از قبیل نشر اسکناس ، نقل و انتقالات ارزی ، نگهداری حسابهای دولتی و شهرداریها و حفظ جواهرات ملی و نظارت بر عملیات بانکها به ویژه حفظ ارزش پول و تنظیم اعتبارات ، در سازمان مستقل دیگری به نام «بانک مرکزی ایران» متمرکز شد و بانک ملی نیز بر فعالیت تجاری خود افزود.

#### ۴- تشکیل بانک مرکزی ایران :

فکر تدوین قانون جامع پولی و بانکی کشور و تأسیس بانک مرکزی ایران بمنظور تنظیم حجم پول در گردش و حد اعتبار و حفظ ارزش پول ، به ویژه اجرای سیاست پولی و نظارت بر سیستم بانکی مورد توجه مقامات اقتصادی کشور قرار گرفت تا پس از گذشت ۷۳ سال از شروع فعالیتهای بانکی در ایران « بانک مرکزی » با سرمایه ای معادل ۳/۶ میلیارد ریال در هیجدهم مردادماه سال ۱۳۳۹ تشکیل شد.

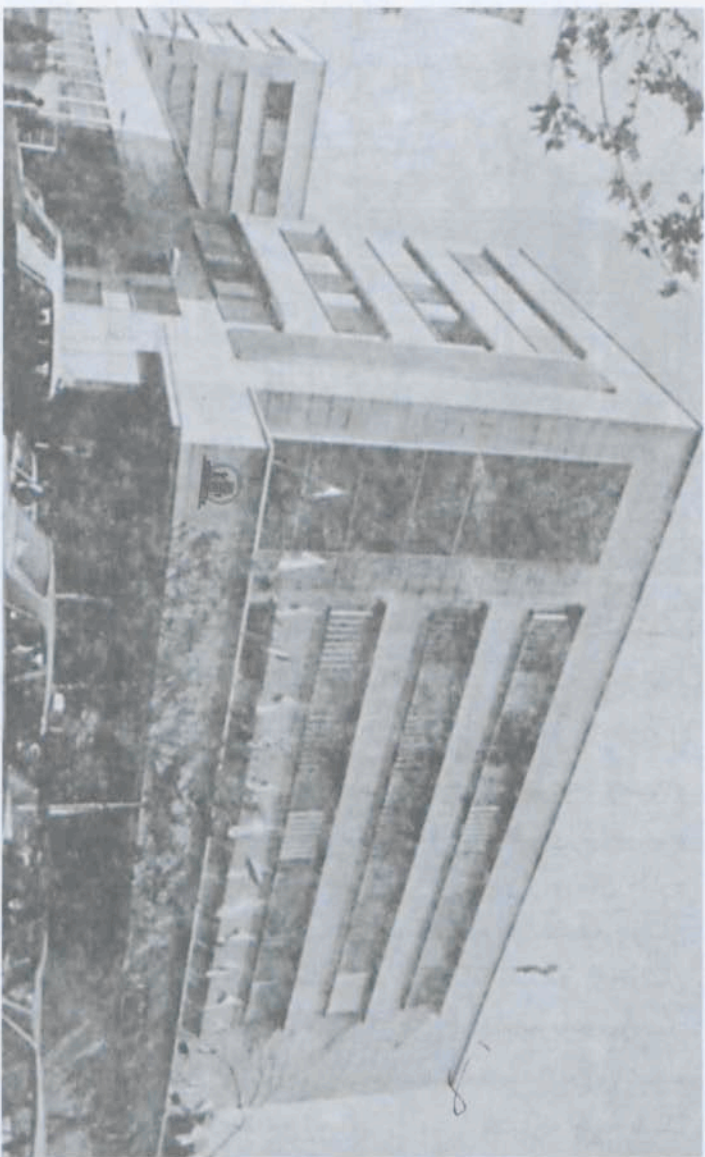
مقرر بود که این قانون برای مدت پنج سال بطور آزمایشی به مرحله اجرا گذاشته شود و در صورت لزوم تجدیدنظر و یا تمدید گردد.





### بانک صادرات ایران :

در ماهنامه بانک ملی ایران که در آن زمان ناشر اسکناس بود نوشته شده بود «از کل اسکناس و مسکوکات منتشره حدود ۱۱ درصد در دسترس بانک‌های ملی، سپه، رهنی و کشاورزی ایران است و از ۸۹ درصد بقیه مقدار بسیار کمی برای داد و ستد نقدی در جیب و کیف مردم است و بیشتر در صندوقچه‌ها یا درون متکاها و چاه و چاله‌ها راکد و از جریان خارج هستند.» این مطلب باعث شد تا انگیزه ایجاد بانکی با نوآوریهای لازم در اندیشه جوانان گروه‌کار (که سال‌ها پیش از تأسیس بانک صادرات و معادن ایران توسط تعدادی از جوانان تحصیل کرده...) پیدا شود که با «مطالعه کیفیت کار و تأمین کادر فنی و تهیه سرمایه موردنیاز مدتی طول کشید تا سرانجام در اولین جلسه مجمع عمومی مؤسسات بانک که روز شنبه ۱۳۳۱/۶/۱۵ تشکیل شد اساسنامه بانک در ۳۲ ماده به تصویب رسید ... سرمایه اولیه بانک ۲۰ میلیون ریال بود ... و بالاخره در ۲۲ آبان‌ماه سال ۱۳۳۱ در کوچه تکیه دولت فعالیت خود را بطور رسمی آغاز کرد.»



بانک مرکزی ایران - در سال ۱۳۳۷ لایحه اساسنامه بانکی و پولی ایران تهیه و در هفتم خردادماه سال ۱۳۳۹ قانون «بانکی و پولی کشور» تصویب شد و پس از گذشت ۷۳ سال از شروع فعالیت‌های بانکی در ایران «بانک مرکزی ایران» با سرمایه‌ای معادل ۳۶ میلیارد ریال در هیجدهم مردادماه سال ۱۳۳۹ آغاز به کار کرد.

مشکلاتی که در دوره اجرای این قانون پیش آمد، بانک مرکزی را بر آن داشت که قانون را تجدیدنظر کند لذا در سال ۱۳۴۲ مطالعاتی را آغاز و مشکلات موجود را بررسی و لایحه جدیدی را طرح و برای تصویب از طرف هیأت دولت به مجلس شورای ملی ارائه داد (۱۳۴۴) و بالاخره پس از هفت سال مذاکره و بحث، در تیرماه سال ۱۳۵۱ از تصویب مجلسین گذشت و پس از تأیید در تاریخ هشتم شهریورماه ۱۳۵۱ به اجرا درآمد.

در تاریخ ۱۳۵۸/۱۲/۱۸ لایحه قانونی «اصلاح قانون پولی و بانکی کشور» مصوب شورای انقلاب اسلامی که اصلاحاتی به علت ضرورت در قانون مصوب ۱۳۵۱/۶/۸ انجام داده بود برای اجرا به دولت ابلاغ کرد.

## بخش چهارم - قانون پولی و بانکی کشور

نکاتی از قانون پولی و بانکی کشور که برای دانشجویان علوم بانکداری لازم است شامل:

### قسمت اول

#### بعضی مواد قانونی درباره پول

ماده ۱ - الف: واحد پول ایران، ریال است. ریال برابر صد دینار است.

ب: یک ریال برابر یکصد و هشت هزار و پنجاه و پنج ده میلیونیم (۰/۰۱۰۸۰۵۵)

گرم طلای خالص است.

ماده ۲ - الف: پول رایج کشور بصورت اسکناس و سکه‌های فلزی قابل انتشار است.

ماده ۳ - الف: امتیاز انتشار پول رایج کشور در انحصار دولت است...

ب: میزان قوه ابراء سکه‌های فلزی رایج کشور ... با تأیید شورای پول و اعتبار...

ماده ۵ - الف: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باید برابر صددرصد اسکناس‌های<sup>۱</sup>

منتشر شده همواره دارایی‌هایی به شرح ذیل به عنوان پشتوانه در اختیار داشته باشد:

۱- طلا طبق ماده ۶      ۲- ارز طبق ماده ۷      ۳- اسناد و اوراق بهادار طبق مواد ۸ و ۹

۱ - میزان ضرب سکه‌های فلزی طبق بند (و) ماده ۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۸/۲/۱۸ تعیین می شود: «میزان سکه‌های فلزی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تصویب وزیر دارایی تعیین خواهد شد».

**ماده ۸ -** تبصره : جواهرات ملی موضوع قانون ۲۵ آبان ۱۳۱۶<sup>۱</sup> وثیقه کلیه تعهدات ناشی از اجرای این ماده ...

### قسمت دوم

### فصل اول - کلیات

**ماده ۱۰ -** الف : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مسئول تنظیم و اجرای سیاست پولی و اعتباری ...  
ب : ... حفظ ارزش پول و موازنه پرداختها و تسهیل مبادلات بازرگانی.

### فصل دوم - وظایف و اختیارات

**ماده ۱۱ -** بانک مرکزی ... موظف به انجام وظایف زیر می باشد :

الف : انتشار اسکناس و سکه های فلزی ...

ب : نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری ...

ج : تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی ...

د : نظارت بر معاملات طلا.

ه : نظارت بر صدور و ورود پول رایج ایران و ...

**ماده ۱۲ -** بانک مرکزی ... موظف به انجام وظایف زیر است :

الف : نگاهداری حساب های وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت های دولتی و شهرداری ها و همچنین مؤسساتی که بیش از نصف سرمایه آنها متعلق به وزارتخانه ... و انجام کلیه عملیات بانکی آنها در داخل و خارج از کشور.

ب : فروش و بازپرداخت اصل و بهره انواع اوراق قرضه دولتی و اسناد خزانه ...

ج : نگهداری کلیه ذخایر ارزی و طلای کشور.

---

۱- ماده اول - مجلس شورای ملی به دولت اجازه می دهد ان قسمت از جواهرات سلطنتی را که طبق ماده (۲) این قانون بلااستفاده تشخیص داده شود به بانک ملی انتقال داده و بانک آن را جزء سرمایه خود منظور دارد.  
ماده دوم - تفکیک جواهرات از نقطه نظر تاریخی توسط کمیسیونی به عمل خواهد آمد ...

**ماده ۱۴ -** بانک مرکزی ... در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند.

۱- تعیین نرخ رسمی تنزیل مجدد و بهره وام‌ها...

۲- تعیین نسبت دارایی‌های آنی بانک‌ها به کلیه دارایی‌ها یا به انواع بدهی‌های آنها.

۳- تعیین نسبت و نرخ بهره سپرده قانونی بانک‌ها.

۴- تعیین میزان حداقل و حداکثر بهره و کارمزد دریافتی و پرداختی بانک‌ها.

۸- تعیین مقررات افتتاح حساب جاری و پس‌انداز و سایر حساب‌ها.

**ماده ۱۵ -** رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نماینده دولت در صندوق بین‌المللی پول است.

### **بخش دوم - شورای پول و اعتبار**

**ماده ۱۸ -** ...

الف - شورای پول و اعتبار به منظور مطالعه و اتخاذ تصمیم درباره سیاست کلی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و نظارت بر امور پولی و بانکی کشور عهده‌دار وظایف ذیل است :

۴- اظهارنظر در مسائل بانکی و پولی و اعتباری کشور.

۵- دادن نظر مشورتی و توصیه به دولت در مسائل بانکی و پولی و اعتباری کشور.



## فصل چهارم

### روند تحول در قوانین بانکداری ایران

**مقدمه -** در آستانه پیروزی انقلاب (سال ۱۳۵۸)، نظام بانکی ایران به کلی مضمحل و از هم پاشیده شد. عواملی نظیر انتقال سرمایه‌ها به خارج، توسط سرمایه‌داران وابسته که خود مؤسس بانکهای خصوصی و یا سهامدار عمده آنها بودند، سلب اعتماد مردم نسبت به بانکها و هجوم آنان برای باز پس گرفتن سپرده‌های خود، لاوصول ماندن مطالبات بانکها بعلت نامشخص بودن وضع بدهکاران عمده به علت عدم دسترسی به اسناد بر اثر فقدان و رکود در عملیات بانکی موجب توقف بسیاری از فعالیتهای اقتصادی در کشور گردید. کاهش ارزش دارائیه‌ها و کمبود نقدینگی، اغلب بانکهای خصوصی را در وضعی قرار داده بود که علیرغم کمکهای بانک مرکزی عملیاتشان متوقف و با خطر ورشکستگی روبرو شده بودند. به طوریکه حتی قادر به پرداخت وجه چکهای صادره با مبالغ جزئی هم نبودند.

#### بخش اول - ملی شدن بانکها

در تاریخ هفده خرداد ماه ۱۳۵۸ طبق مصوبه شورای انقلاب برای حفظ حقوق سپرده‌گذاران و سرمایه‌داران و بکار انداختن چرخهای تولیدی کشور و تضمین بازپرداخت سپرده‌های دیداری و غیردیداری مردم در بانکها، کلیه بانکهای کشور ملی اعلام شد. ملی کردن بانکها فراتر از خواسته‌های گروهی از مردم ایران بود.

۱- منسوب به ملت، در زبان‌های اروپایی معادل National است ولی به معنای دولتی (متداول در ایران) به کار می‌رود زیرا دولت نماینده ملت است. معین صفحه ۴۳۵۵ - (در اقتصاد مدیریت در اختیار مردم است)

آنها باور داشتند که این اقدام گام مؤثری است در بازیافت استقلال اقتصادی و سیاسی و قطع وابستگی به سرمایه‌های خارجی، زیرا سرمایه‌گذاران خارجی از طریق مشارکت در شرکت‌های سهامی عملاً منجر به دخالت بیگانگان و ایادی داخلی آنها در تصمیم‌گیریهایی بنیانی در رشته‌های مختلف تولیدی و اقتصاد کشور شده بود و ترکیب نامتجانسی به شکل کلی و اساسی در اقتصاد کشور پدید آمده بود.

اما هدف دولت از ملی کردن بانکها، بعهدہ گرفتن اداره امور بانکها برای رفع ضرورت‌های اجتماعی و اقتصادی و حفظ منافع و مصالح جامعه و کشور بوده است. لذا لازم بود ملی کردن بانکهای مذکور مبتنی بر ضوابطی باشد که مجدداً شرایط نامساعد سیاست پولی گذشته بر مردم تحمیل نشود و ضمن تضمین بازپرداخت انواع سپرده‌های سپرده‌گذاران منتهی به استقرار یک روش صحیح بانکداری در کشور گردد تا این روش نوین بتواند بانکها را از جنبه صرافی و بهره‌کشی مطلق خارج ساخته و در راه پیشبرد هدفهای اقتصادی و اجتماعی آماده سازد.

براساس لایحه مذکور ۲۸ بانک و ۱۶ شرکت پس‌انداز و وام مسکن و ۲ شرکت سرمایه‌گذاری، ملی اعلام شد و مالکیت آنها از بخش خصوصی سلب و متعلق به دولت گردید.

### ۱- قانون ملی شدن بانکها<sup>۱</sup>

« ماده ۱- برای حفظ حقوق و سرمایه‌های ملی و بکارانداختن چرخهای تولیدی کشور و تضمین سپرده‌ها و پس‌اندازهای مردم در بانکها، ضمن قبول اصل مالکیت مشروع مشروط ... از تاریخ تصویب این قانون، کلیه بانکها ملی اعلام می‌گردد ... »

همزمان با اجرای طرح ملی کردن بانکها در سیستم بانکی کشور جمعاً ۲۸ بانک مشمول این قانون شد. از این تعداد، در ۱۳ بانک سرمایه‌گذاران خارجی سهام بودند و ۱۵ بانک بقیه متعلق به سرمایه‌گذاران ایرانی بود.



## ۲- اداره امور بانکها

در پی ملی شدن بانکها ، تجدید نظر در ارکان بانکها مطرح گردید. لذا لایحه قانونی اداره بانکها در تاریخ سوم مهرماه ۱۳۵۸ به تصویب شورای انقلاب اسلامی رسید و ارکان هر بانک به شرح ذیل مشخص گردید :

۱- مجمع عمومی بانکها

۲- شوراییعالی بانکها

۳- هیأت مدیره بانک

۴- مدیر عامل بانک

۵- بازرسان قانونی بانک

## ۳- مجمع عمومی بانکها

مجمع عمومی بانکها از وزیر امور اقتصادی و دارائی ، وزیر صنایع و معادن ، وزیر بازرگانی ، وزیر جهاد کشاورزی ، وزیر مسکن و شهرسازی ، وزیر تعاون و رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی تشکیل می گردد. ریاست مجمع عمومی بانکها با وزیر امور اقتصادی و دارائی و در غیاب وی با وزیر بازرگانی است. مجمع عمومی بانکها به دو صورت عادی و فوق العاده تشکیل می گردد.

**نکته -** در حال حاضر ریاست مجمع عمومی برای بانک صنعت و معدن ، وزیر صنایع و معادن و برای پست بانک (بانک دولتی که در سال ۱۳۸۳ اجازه فعالیت بانکی اخذ نموده است) ، وزیر ارتباطات و فن آوری اطلاعات می باشد.

## ۴- وظایف مجمع عمومی عادی بانکها

۱ - استماع گزارش سالانه هر بانک و رسیدگی به ترازنامه و حساب سود و زیان سال مالی قبل و صورت دارائی و دیون و صورت حساب دوره عمل سالانه و تصویب ترازنامه و بودجه آن.

- ۲- رسیدگی و اتخاذ تصمیم درباره اندوخته هر یک از بانکها و تصویب سود ویژه.
  - ۳- انتخاب اعضای هیأت مدیره بانکها بنا به پیشنهاد شورایعالی بانکها.
  - ۴- انتخاب مدیران عامل بانکهای تخصصی به پیشنهاد وزیر مربوط و انتخاب مدیران عامل بانکهای تجاری به پیشنهاد وزیر بازرگانی با نظر مشورتی شورایعالی بانکها.
  - ۵- احکام مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره بانکها به امضای وزیر امور اقتصادی و دارایی صادر خواهد شد.
  - ۶- انتخاب بازرسان قانونی هر یک از بانکها.
  - ۷- تصویب اساسنامه هر یک از بانکها.
  - ۸- تصویب آئین نامه‌های استخدامی، مالی، اداری و معاملاتی.
  - ۹- اتخاذ تصمیم نسبت به هرگونه مسائل دیگر مربوط به عملیات بانکی که از طرف شورایعالی بانکها به مجمع عمومی پیشنهاد می‌شود.
- جلسات مجمع عمومی عادی بانکها حداقل سالی یک مرتبه تا پایان تیرماه هر سال تشکیل خواهد شد.
- وظایف مجمع عمومی فوق العاده عبارت است از: هرگونه تغییر در مواد اساسنامه، کاهش یا افزایش سرمایه هر یک از بانکها، تأسیس، انحلال یا ادغام آنها که در زمان مقتضی تشکیل و اتخاذ تصمیم می‌نماید.

### ۳۱-۵- شورای عالی بانکها

- شورایعالی بانکها به ریاست رئیس کل بانک مرکزی ج.ا.ا با حضور ۸ عضو دیگر تشکیل می‌شود:

مدیر عامل بانک ملی ایران، نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی، نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، نماینده وزارت مسکن و شهرسازی، نماینده وزارت جهاد کشاورزی، نماینده وزارت بازرگانی، نماینده وزارت صنایع و معادن و نماینده وزارت تعاون.

ریاست شورای عالی بانکها با رئیس کل بانک مرکزی ایران است. مدت عضویت افراد (به استثناء رئیس کل بانک مرکزی و مدیرعامل بانک ملی ایران) دو سال می باشد و هفته‌ای یکبار به دعوت رئیس شورا و یا به پیشنهاد سه نفر از اعضاء جلسات شورا تشکیل می‌شود.

## ۶- وظایف و اختیارات شورای عالی بانکها

- ۱- پیشنهاد اعضای هیأت مدیره بانکها به مجمع عمومی.
- ۲- اظهار نظر مشورتی در مورد انتخاب مدیران عامل بانکها.
- ۳- ایجاد هماهنگی در امور بانکها.
- ۴- تهیه آئین‌نامه استخدامی و سایر آئین‌نامه‌های مالی، اداری و معاملاتی مربوط به امور بانکها برای تصویب مجمع عمومی.
- ۵- رسیدگی به بودجه هر یک از بانکها برای تصویب مجمع عمومی.
- ۶- اظهار نظر نسبت به ترازنامه و حساب سود و زیان و گزارش سالانه هر یک از بانکها برای تقدیم به مجمع عمومی.
- ۷- اظهار نظر نسبت به افزایش یا کاهش سرمایه هر یک از بانکها.
- ۸- کسب اطلاعات لازم از بانکها و بررسی گزارشهایی که هیأت مدیره هر یک از بانکها به شورای عالی ارسال می‌دارد.
- ۹- اتخاذ سیاست کلی در مورد تأسیس و تعطیل شعب یا هر واحد بانکی دیگر در هر نقطه از ایران یا خارج از کشور.
- ۱۰- اظهار نظر نسبت به تغییر مواد اساسنامه هر یک از بانکها و پیشنهاد آن به مجمع عمومی بانکها.
- ۱۱- اتخاذ تصمیم درباره سیاستهای کلی اقتصادی، اعتباری و اداری بانکها و سایر مسائل مربوط به اداره امور بانکها.
- ۱۲- کوشش و ابتکار در حسن اداره و سود حاصل بانکها و بهبود مستمر وضع آنها در جهت خدمت به مردم و به اقتصاد کشور و افزایش درآمدها بر طبق موازین اسلامی.

### ۷- هیأت مدیره بانک

تعداد اعضاء هیأت مدیره هر بانک و وظایف و مسئولیت هر یک از آنها در اساسنامه بانک قید گردیده است. هیأت مدیره دارای کلیه اختیاراتی که برای اداره امور بانک، با توجه به موضوع و هدفهایی که در اساسنامه ذکر شده می باشد، مگر در مواردی که بموجب قانون یا اساسنامه، اخذ تصمیم درباره آن در صلاحیت مدیر عامل و یا شورایعالی و یا مجمع عمومی بانکها باشد.

### ۸- مدیر عامل بانک

مدیر عامل بالاترین مقام اجرایی و اداری بانک است که در بانکهای تجاری با پیشنهاد وزیر بازرگانی و نظر مشورتی شورایعالی بانکها و تأیید مجمع عمومی بانکها انتخاب می گردد. مدیرعامل بانکهای تخصصی توسط وزیر مرتبط پیشنهاد می گردد. مدیرعامل رئیس هیأت مدیره نیز می باشد. احکام مدیران عامل بانکها توسط وزیر اموراتصادی و دارایی صادر و ابلاغ می گردد.

### ۹- بازرسان قانونی بانک

تعداد بازرسان و وظایف قانونی آنها طبق اساسنامه هر بانک است. مجمع عمومی بانک در هر سال بازرس اصلی و علی البدل را برای مدت یکسال انتخاب می کند. عزل یا تجدید انتخاب بازرس، مانعی ندارد. بازرس علی البدل در غیاب بازرس اصلی وظایف بازرسی را انجام می دهد.

## بخش دوم - بانکداری اسلامی

### نخستین گام در جهت اسلامی کردن سیستم بانکی

به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی و برقراری جمهوری اسلامی ایران، لزوم استقرار نظام اقتصاد اسلامی بعنوان یکی از ضرورت‌های اساسی کشور مطرح شد. مهمترین اقدام عملی در این جهت می‌توانست ریشه‌کن کردن ربا از سیستم بانکی کشور باشد تا بدینوسیله بنیان یک اقتصاد توحیدی مبتنی بر قسط<sup>۱</sup> و عدل گذارده شود. به همین منظور پس از انقلاب در سال ۱۳۵۸ اقداماتی در جهت اسلامی کردن نظام بانکی بعمل آمد، که این اقدامات را می‌توان در کوشش‌های اولیه برای حذف بهره و برقراری کارمزد در سیستم بانکی و تأسیس بانک اسلامی و توسعه صندوق‌های قرض الحسنه خلاصه نمود.

### حذف بهره و برقراری کارمزد

بطور کلی یکی از ضرورت‌های اساسی برای حذف بهره و ربا از اقتصاد کشور و مطابقت دادن آن با اصول اقتصاد اسلامی برقراری سیستمی است که ضمن آن، سرمایه‌گذاران بر اساس نیازهای واقعی اجتماعی و نه بر پایه حداکثر نمودن سود سهامداران انجام پذیرد. در این نظام طبعاً لازم است منابع مادی و معنوی جامعه با اتخاذ تدابیر دیگری غیر از توسل به نرخ بهره بسوی رفع نیازهای اساسی جامعه سوق داده شود. بدین منظور شورای پول و اعتبار در سیصد و نود و دومین جلسه خود مورخ سوم دی‌ماه ۱۳۵۸ تغییراتی در ساختار نرخ بهره بانکی به تصویب رسانید که از ابتدای سال ۱۳۵۹ بشرح زیر به مورد اجرا گذارده شد:

#### ۱- حداقل سود تضمین شده برای سپرده‌ها

در این روش بانکها در جذب سپرده‌های غیر دیداری (سرمایه‌گذاری کوتاه مدت) اختیار پرداخت حداقل ۰.۷٪ سود تضمین شده و برای سپرده‌های مدت‌دار حداقل ۰.۸/۵٪ سود تضمین شده در سال را در نظر گرفتند.

۱- عدل و داد: ترتیبی که از روی عدالت دهند. قسمتی از قرض که به چند بخش تقسیم شده و هر بخشی را در مدت معین بپردازند

ضمناً مقرر شد در صورتیکه بانکها علاوه بر عملکرد خود چنانچه سود اضافی داشته باشند، از اول سال ۱۳۵۸ به صاحبان سپرده‌های غیر دیداری اضافه بر حداقل سود تضمین شده نسبت به میزان سپرده‌ها در پایان هر سال سود تقسیم نمایند بهمین جهت تا مدت‌ها سود تضمین شده علی‌الحساب پرداخت می‌شد.

## ۲- کارمزد و حداقل سود تضمین شده برای وامها و سایر تسهیلات اعتباری

با توجه به اینکه از اول سال ۱۳۵۹ احتساب و دریافت بهره از انواع اعتبارات و وامها حذف گردید، قرار شد برای جبران هزینه‌های بانکی کارمزد و سهم سود تضمین شده برحسب انواع فعالیتهای اقتصادی تعیین و دریافت شود.

بطوریکه ملاحظه می‌شود، پس از پیروزی انقلاب، گرچه سعی شده اقداماتی در جهت حذف بهره انجام گیرد، لکن ماهیتاً این اقدام نتوانست تغییر اساسی در سیستم گذشته بدهد، بطوریکه ناگزیر مقدار بهره‌ای که به سپرده‌ها پرداخت می‌شد با درصد کمتری با عنوان جدید "حداقل سود تضمین شده" همچنان پرداخت گردید.

همچنین دریافت کارمزد و حداقل سود تضمین شده در مورد وامها و اعتبارات پرداختی و سپرده‌های دریافتی بانکها نیز نشان‌دهنده عدم تغییر اساسی در نظام ربوی گذشته بود. بدیهی است برای حذف کامل بهره از سیستم بانکی باید اقدامات اساسی و اصولی دیگری در کلیه زمینه‌های اقتصادی انجام پذیرد تا همگام با سیستم بانکی، زمینه لازم و ضروری را در اقتصاد کشور در جهت حذف بهره فراهم آورد. بدین منظور در سال ۱۳۶۱، لایحه عملیات بانکی بدون ربا (بهره) در جهت حذف بهره و انطباق عملیات بانکی با موازین اسلامی تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید که نهایتاً در تاریخ ۱۳۶۲/۶/۸ به تصویب رسید.

براساس این قانون مقرر شد که هدف نظام بانکی عبارت باشد از استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای عدالت که با تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار به ویژه حفظ ارزش پول و ایجاد تعادل در موازنه پرداختها و تسهیل مبادلات بازرگانی و ارائه خدماتی که قانوناً بر عهده بانکها محول شده است انجام می‌پذیرد.

براین مبنا برای دو وظیفه اصلی بانکها که یکی جمع‌آوری پول (تجهیز منابع پولی) و دیگری توزیع پول (تسهیلات اعطایی) باشد با تلاش مدیریت بانکها و همکاری همکاران بانکی در این طریق گام‌های مؤثری برداشته شده است که نیاز به بررسی بیشتر و مطالعه عمیق‌تر در بازده روشهای متخذه در توسعه اقتصادی کشور دارد. مضافاً اینکه وظیفه بانک مرکزی از آنچه در گذشته داشته فراتر رفته و تعیین رشته‌های مختلف سرمایه‌گذاری و مشارکت بانکها در فعالیت اقتصادی در حدود سیاستهای اقتصادی مصوب و همچنین تعیین حداقل نرخ سود احتمالی برای اولویت دادن به طرحهای سرمایه‌گذاری و مشارکت نیز بر عهده بانک مرکزی قرار گرفته است.

آنچه در این نوشته مختصر لازم است یادآور شود این است که در قانون عملیات بانکی بدون ربا نقش بانکها را در توسعه اقتصادی بیشتر از گذشته و آنها را سهام در این پیشرفت دانسته مشروط بر آنکه بانک مرکزی ایران در پی هدایت بانکها در این راستا گام بردارد.

در قانون جدید برای تحکیم عملیات بانکی و تأیید برگشت سرمایه‌گذاری در ارتباط با اعطای تسهیلات بانکی کلیه قراردادهای منعقدہ بین بانک و مشتریان بانک را در حکم اسناد لازم الاجرا و تابع آئین‌نامه اجرایی اسناد رسمی شناخته است.

چون عملیات بانکی (تسهیلات اعطایی) یا تخصیص منابع در کتاب بانکداری داخلی (۲) به طور مشروح بیان شده لذا در اینجا فقط به نوشتن نام تسهیلات اعطایی اکتفا می‌گردد:

- |                        |                |                       |                           |
|------------------------|----------------|-----------------------|---------------------------|
| ۱- قرض الحسنه اعطایی   | ۲- مضاربه      | ۳- مشارکت مدنی        | ۴- مشارکت حقوقی           |
| ۵- سرمایه‌گذاری مستقیم | ۶- فروش اقساطی | ۷- اجاره به شرط تملیک | ۸- سلف                    |
| ۹- جعاله               | ۱۰- مزارعه     | ۱۱- مساقات            | ۱۲- خرید دین <sup>۱</sup> |

۱- خرید دین جزء عقود اسلامی نمی‌باشد و بانکها براساس مصوبه فقهای محترم شورای نگهبان این نوع معامله را انجام می‌دهند.





## فصل پنجم

### بانک‌های دولتی - بانک‌های خصوصی



بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - در سال ۱۳۳۷ لایحه اساسنامه

بانکی و پولی ایران تهیه و در هفتم خردادماه سال ۱۳۳۹ قانون «بانکی و پولی کشور» تصویب شد و پس از گذشت ۷۳ سال از شروع فعالیت‌های بانکی در ایران «بانک مرکزی ایران» با سرمایه‌ای معادل ۳/۶ میلیارد ریال در هیجدهم مردادماه سال ۱۳۳۹ آغاز به کار کرد. در بیست و هفتم تیرماه سال ۱۳۵۱ اقدام به تدوین لایحه جدید «پولی و بانکی» شد که طبق قانون جدید در پی افزایش نظارت بانک مرکزی، اختیاراتش بر مؤسسات اعتباری غیربانکی هم تعمیم داده شد. در سال ۱۳۵۴ چند اصلاحی در قانون به عمل آمد تا اینکه شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران در ۱۳۵۸/۱۲/۱۸ لایحه قانونی اصلاح قانون پولی و بانکی کشور را تصویب نمود که در ماده هیجدهم فصل چهارم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) نوشته شد «... بانک مرکزی ایران، که از این پس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نامیده می‌شود...»

## بخش اول - بانک‌های دولتی

**ادغام بانکها:** در سالهای گذشته نظام بانکی ایران همراه با رونق فعالیت اقتصادی غیرمنطقی، تشکیلات خود را به تبعیت از توسعه عملیاتش گسترش داد، لکن این گسترش متناسب با نیازهای واقعی الگوی توسعه اقتصادی کشور نبود و بیشتر در جهت تأمین مقاصد سرمایه‌گذاران وابسته قدم برمی‌داشت.

هدف از ملی کردن بانکها دخالت و نظارت دولت در عملیاتی بود که می‌توانست موجبات نیل به استقلال اقتصادی و سیاسی را فراهم آورد. زیرا با قطع ایادی سرمایه‌گذاران وابسته از اداره نظام بانکی امکان برقراری یک سیستم پولی و اعتباری مستقل بوجود می‌آمد که با از بین بردن انگیزه‌های فردی در فعالیتهای بانکی و جایگزین نمودن کاربردهای اقتصادی و تحصیل رفاه اجتماعی، زمینه مناسبی برای بهره‌برداری از پس اندازها و سپرده‌های مردم در اجرای برنامه‌های ملی فراهم می‌گردید.

بدیهی است که انتقال مالکیت بانکهای خصوصی به دولت به تنهایی برای تجهیز نظام بانکی کشور و سوق آن در جهت تأمین هدفهای اقتصاد ملی کافی نبود و برای جلوگیری از تشتت تصمیمات به محدود کردن تعداد مدیران و افزایش نظارت بر عملیات بانکی پس از ملی کردن بانکها و مؤسسات اعتباری<sup>۱</sup> ادغام بانکها ضرورت یافت. در اجرای ماده ۱۷ لایحه قانونی اداره بانکها مصوب ۱۳۵۸/۷/۳ شورای انقلاب اسلامی پیشنهاد تفکیک فعالیت و همچنین ادغام بانکها به شرح زیر به تصویب مجمع عمومی بانکها رسید:

بانکهای کشور با نشانه ویژه هر یک:



**بانک ملی ایران:** در روز هفدهم شهریورماه ۱۳۰۷ شروع به کار کرد.

۱- نحوه تشکیل و وظایف مؤسسات اعتباری غیربانکی در قسمت نهم کتاب تشریح شده است.



**بانک سپه** : تأسیس در چهاردهم اردیبهشت ماه سال ۱۳۰۴.



**بانک رفاه** : در تاریخ ۲۶ مردادماه ۱۳۳۹ به نام بانک رفاه کارگران به ثبت رسید و در سال ۱۳۵۱ بصورت شرکت سهامی عام درآمد. این بانک مجاز به انجام کلیه عملیات بانکهای تجاری می‌باشد و تلاش گذشته این بانک در حمایت از گروه کارگران کشور به ویژه در مناطق کارگری بوده و اکنون نیز با تغییراتی که در نظر است انجام شود امید می‌رود اسم بانک بیش از پیش با محتوی گردد.



**بانک تجارت** : این بانک از ادغام بانکهای : ایران و انگلیس ، اعتبارات ایران ، ایران و خاورمیانه ، ایران و هلند ، بازرگانی ایران ، ایرانشهر ، صنایع ایران ، شهریار ، ایرانیان ، کار ، بین‌المللی ایران و ژاپن و بالاخره بانک روس و ایران<sup>۱</sup> بوجود آمد.



**بانک ملت** : از ادغام بانکهای : تهران ، پارس ، داریوش ، اعتبارات تعاونی و توزیع ، ایران و عرب ، بین‌المللی ایران ، عمران ، بیمه ایران ، تجارت خارجی ایران و بانک فرهنگیان<sup>۲</sup>.

**بانک‌های تخصصی** - به منظور حصول به یکنواختی در ضوابط اعطای تسهیلات و اجرای سیاست واحد پولی و پیشبرد فعالیتهای تخصصی در زمینه مسکن ، کشاورزی و صنعت و معدن ، بانکهای تخصصی ملی شده نیز در بانکهای مشابه دولتی در رشته مربوط به ترتیب زیر ادغام شدند :

۱- بانک روس و ایران از تاریخ ۱۳۵۹/۱۱/۱۶ در بانک تجارت ادغام گردید.

۲- بانک فرهنگیان از تاریخ ۱۳۵۸/۳/۱۷ در بانک ملت ادغام گردید.



**بانک صادرات ایران:** این بانک در تاریخ ۱۶ شهریورماه سال ۱۳۳۱ به نام

بانک صادرات و معادن ایران تأسیس گردید و طبق اساسنامه سال ۱۳۵۰ و اصلاحیه سال ۱۳۵۲ بصورت شرکت سهامی عام با نام «بانک صادرات ایران» به فعالیت خود ادامه داد موضوع بانک انجام عملیات بانکداری بطور اعم و بالاخص از طریق کمک به صادرات و صنایع ایران و بهره‌برداری از معادن ایران و توسعه سطح تولید بود و پس از ادغام بانک‌ها، بانک صادرات فعالیت خود را مانند گذشته در تهران ادامه داده و در خارج از مرکز تحت عنوان «بانک استان» فعالیت نمود.

**بانکهای استان:** با استفاده از کلیه شعب بانک صادرات در هر استان و به منظور

حصول به اهداف زیر تشکیل گردیدند:

الف: جلب پس‌اندازهای افراد و هدایت آنها به سمت سرمایه‌گذاری‌های مولد در

رشته‌های صنایع کوچک و متوسط، حرف و مشاغل، کشاورزی و بازرگانی.

ب: کمک به سیاست عدم تمرکز و جلب حمایت و همکاری شوراها و مردم

استان در توسعه اقتصادی.

ج: جلوگیری از مراجعه مکرر سرمایه‌گذاران و بازرگانان و کسبه به تهران.

د: کمک به سرمایه‌گذاران محلی و توسعه اطلاعات در سرمایه‌گذاری‌های مولد.

**تبصره ۱:** بانکهای استان علاوه بر تجهیز پس‌اندازهای محلی، از اعتبارات ارزان

قیمت بانک مرکزی و نیز کمک‌های بودجه عمومی دولت (به صورت پرداخت قسمتی از

هزینه وام‌های تخصصی در جهت سیاست دولت) برخوردار خواهند بود.

**تبصره ۲:** بانکهای گسترش خزر، آذربایجان و خوزستان به ترتیب در بانکهای

استانی مربوطه ادغام و کارکنان آن حتی‌المقدور در کلیه استانها تقسیم خواهند شد.

بانک‌های استان در ابتدای فعالیت از هر لحاظ مستقل بودند ولی در جلسه مجمع عمومی بانکها در تاریخ ۶۸/۱۲/۲۴ موافقت شد که: کلیه سهام بانک‌های استان متعلق به بانک صادرات بوده و عزل و نصب مدیر عامل و هیأت مدیره بانک‌های استان جزء وظایف و مسئولیتها و اختیارات بانک صادرات (که بوسیله مدیر عامل و هیأت مدیره اداره می‌شود) قرار گیرد. بنابراین مجمع عمومی بانک استان متشکل از پنج نفر می‌باشد که از بین کارکنان بانک صادرات ایران و مطلعین و صاحب نظران اقتصادی محلی و مردمی توسط مدیر عامل بانک صادرات ایران انتخاب می‌گردد.



### **بانک صنعت و معدن** : این بانک از ادغام بانک‌های : اعتبارات صنعتی ،

توسعه صنعتی و معدنی ایران ، توسعه و سرمایه‌گذاری ایران ، شرکت سرمایه‌گذاری بانک‌های ایران ، صندوق ضمانت صنعتی و صندوق معدن تشکیل شده است. فعالیت این بانک ، بررسی و ارزیابی طرح‌های صنعتی ، معدنی و خدماتی ذیربط برای اعطای تسهیلات به منظور تخصیص بهینه منابع و نظارت بر اجرای طرح‌های یادشده در راستای توسعه اقتصادی کشور می‌باشد. این بانک فعالیتهای صنعتی کوچک در شهرستانها را به بانک‌های استان واگذار خواهد نمود.



### **بانک مسکن** : این بانک از ادغام بانک‌های : رهنی ایران ، ساختمان ، شرکت

سرمایه‌گذاری ساختمانی بانک‌های ایران و شرکت پس‌انداز و وام مسکن کورش ، اکباتان ، پاسارگاد و در شهرستانها شرکتهای پس‌انداز و وام مسکن مشهد ، تبریز ، شیراز ، اصفهان ، اهواز ، گیلان ، همدان ، کرمانشاه ، مازندران ، گرگان ، سمنان و آبادان تشکیل شده است.



**بانک کشاورزی :** « بانک کشاورزی ایران از نخستین روزهای تأسیس آن در سال ۱۳۱۲ فعالیت خود را بصورت یک نهاد مالی پشتیبان بخش کشاورزی آغاز کرد و منابع مالی آن طی سال‌های متمادی از محل منابع دولتی و بیشتر نیز بصورت سرمایه تأمین می‌شده است از همین رو ، این بانک طی سال‌های بیش از دهه ۱۳۶۰ نگرانی کمتری به منظور تأمین منابع مالی داشت و کارکرد اساسی آن توزیع منابع تأمین شده از سوی دولت بود و در واقع تا آن مقطع به صورت یک صندوق تأمین مالی بخش کشاورزی عمل می‌کرد. در طول دهه ۱۳۶۰ و به‌ویژه از سال ۱۳۶۳ که همزمان با اجرای قانون عملیات بانکداری بدون ربا بوده روند فعالیت بانک به‌گونه دیگری تغییر یافت .

این بانک از ادغام : بانک توسعه کشاورزی ایران ، بانک تعاون کشاورزی ایران و کلیه مؤسسات اعتباری وابسته به وزارت کشاورزی و عمران روستایی بوجود آمد و « منابع موردنیاز بانک از محل مازاد منابع بانک‌های تجاری و یا به صورت استقراض از بانک مرکزی تأمین می‌شد. ... محدودیت تأمین منابع مالی موردنیاز بانک کشاورزی از یکسو و افزایش تقاضا برای تسهیلات اعطایی در بخش کشاورزی از سوی دیگر ... در نهایت به شکل‌گیری ضرورت تغییر راهبرد بانک کشاورزی و به کار گرفتن رویکرد جدید ... از راه تجهیز منابع و جذب سپرده‌های مردمی ... و ورود به قلمرو تمام عیار بانکی... » مبدل به بانک تجاری گردید.

**نکته -** «بانک همواره باور دارد که راه‌حل‌های دیروز ، مشکلی را امروز حل نمی‌کند و راه‌حل‌های امروز گره‌های فردا را نمی‌گشاید.»<sup>۱</sup>



**بانک توسعه صادرات :** اساسنامه و تشکیل این بانک با سرمایه‌ای معادل پنجاه میلیارد ریال در تاریخ ۷۰/۴/۱۹ با هدف زیر به تصویب رسید:

۱- قسمتهایی از نوشته : دکتر جلال رسول‌اف در شماره دوم دوره جدید زمستان ۱۳۸۲ فصلنامه پژوهشی بانک کشاورزی

**هدف :** کمک به توسعه صادرات کشور و گسترش مبادلات تجاری و اقتصادی با دیگر کشورها.

بانک توسعه صادرات برای دستیابی به هدف خاص خود فعالیت‌های زیر را در نظر گرفت :

۱- اعطای تسهیلات و اعتبارات کوتاه مدت ، میان مدت ، بلند مدت صادراتی و انجام هرگونه معاملات ارزی.

۲- اعطای تسهیلات سرمایه‌گذاری برای پروژه‌های صادراتی در داخل و خارج از کشور.

۳- اعطای اعتبارات وارداتی به واردکنندگان داخلی برای تأمین مواد اولیه و کالاهای تبدیلی جهت صادرات و همچنین ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز.

۴- فراهم نمودن تسهیلات جهت صدور بیمه‌نامه‌های صادراتی و حمایت و پیشبرد صنعت حمل و نقل و توریسم.

۵- اعطای تسهیلات به منظور توسعه و گسترش صنایع دستی برای صادرات و نیز به مؤسسات و مراکز علمی و تحقیقاتی به جهت تشویق امر تحقیق در توسعه صادرات.

۶- افتتاح و نگهداری حسابهای بانکی<sup>۱</sup> ، خرید و فروش اوراق بهادار و اسناد معتبر تجاری ، تضمین اوراق و اسناد بازرگانی ، چک ، برات ، بروات ارزی ، قبول پرداخت‌های بانکی و حواله‌های تلگرافی ، خرید و فروش ارز و مسکوکات طلا و نقره ...

## بخش دوم - بانک‌های خصوصی

**مجوز تشکیل:** به موجب قانون اجازه تأسیس بانک‌های غیردولتی مصوب سال ۱۳۷۹ و ماده ۹۸ قانون<sup>۱</sup> برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بانک غیردولتی صرفاً بصورت شرکت سهامی عام و سهام با نام و حداقل سرمایه دویست میلیارد ریال براساس این ضوابط و با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تأسیس می‌گردد.

ضوابط مربوط به تأسیس بانک غیردولتی در ۲۹ ماده، ۹ تبصره در نهم و چهل و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۷۹/۹/۲۰ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید. براساس آن ضوابط و به موجب مصوبه اجازه تأسیس بانک‌های غیردولتی به شرح زیر، که در حال حاضر فعال هستند صادر شد:

**بانک کارآفرین:** ابتدا بصورت مؤسسه اعتباری غیربانکی با سرمایه سی میلیارد ریال و سپس در تاریخ ۱۳۷۸/۹/۱۸ با نام «شرکت اعتباری کارآفرینان» آغاز به فعالیت کرد و در تاریخ ۱۳۸۰/۹/۱۴ با مجوز مربوط که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صادر شده بود از تاریخ ۱۳۸۰/۱۰/۱ با نام «کارآفرین» بصورت یک بانک تجاری به انجام کلیه عملیات بانکی مجاز گردید. بانک کارآفرین از یک جهت با عنایت به عدم وجود بازارهای متشکل پول و سرمایه فراگیر در کشور و از جهت دیگر با توجه به نقش محوری بانک‌ها به عنوان عمده‌ترین رکن بازار پول و سرمایه در تجهیز و سوق دادن منابع به سوی انواع فعالیت‌های مولد و موردنیاز جامعه در جهت ایجاد و افزایش اشتغال برای جوانان و ارتقای رشد اقتصادی، برنامه ویژه‌ای طرح و آماده بهره‌برداری از انجام آن است.

۱- ماده ۹۸ از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ «... بمنظور افزایش شرایط رقابتی در بازارهای مالی و تشویق پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و ایجاد زمینه رشد و توسعه اقتصادی کشور و جلوگیری از ضرر و زیان جامعه ..... در چارچوب ضوابط، قلمرو و شرایط تعیین‌شده ..... اجازه تأسیس بانک توسط بخش غیر دولتی به اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی داده می‌شود.....»





**بانک سامان** : به عنوان یک نهاد پولی فعالیت خود را از مهرماه سال ۱۳۷۸ با نام «مؤسسه اعتباری سامان اقتصاد» شروع کرد و در مردادماه سال ۱۳۸۱ بعد از ثبت رسمی با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در شهریورماه ۱۳۸۱ مؤسسه اعتباری به «بانک سامان» تبدیل گردید. اکنون بانک سامان با پیگیری برنامه‌های طراحی شده و براساس تصمیمات متخذه در مجمع عمومی سالیانه در سال ۱۳۸۲ سرمایه خود را به ۳۰۰ میلیاردریال افزایش داده است. یکی از گام‌های مثبت بانک سامان «اعتبار در حساب» مشتریانی است که می‌توانند کسری نقدینگی کوتاه‌مدت خود را به آسودگی برطرف نمایند.



**بانک اقتصاد نوین** : بانک با سرمایه اولیه ۲۵۰ میلیاردریال بصورت شرکت سهامی عام شروع به فعالیت نمود و در تاریخ ۲۲ مردادماه سال ۱۳۸۰ به عنوان بانک خصوصی در زمره بانک‌های تجاری فعال شد. بانک اقتصادی نوین با ایجاد نظام اداری مناسب و با کیفیت و متکی به نظام‌های اطلاعاتی خود کار به گونه‌ای که عملیات اجرایی فقط با استانداردهای کیفی، با حداقل نیروی انسانی به اجرا درآید و با ارائه خدمات کامل بانکداری ربالی مناسب با سطح مکانیزم جهانی، به ویژه ارائه طیف گسترده‌ای از وسایل پرداخت جدید از جمله کارت اعتباری هوشمند به مشتریان، توانسته است موقعیت بانک خود را تأمین بخشد.



**پست بانک** : پست با هدف ارائه خدمات پولی و مالی به عموم مردم با استفاده از ظرفیت‌های موجود در شبکه پستی در نیمه دوم سال ۱۳۶۶ راه‌اندازی شد که با توسعه فعالیت‌های آن و همچنین بررسی تجربه‌های جهانی در خصوص پست‌بانک‌های فعال و نقش آنها به عنوان تسهیل‌کننده تجهیز منابع خود در سال ۱۳۷۵ رسماً به عنوان یک شرکت مستقل از پست جمهوری اسلامی ایران منتزع و تحت عنوان پست‌بانک فعالیت خود را آغاز نمود.

خدمات پست بانک را می‌توان به دو بخش تفکیک نمود: یکی آن دسته از خدماتی است که پست بانک‌ها در دنیا با توجه به شرایط و ویژگی خویش و با بهره‌برداری از شبکه پستی ارائه می‌نمایند مثل حواله نقدی و دیگری استفاده از ابزار قانونی پیش‌بینی شده در قانون و نظام بانکی است که در اساسنامه آن پیش‌بینی شده است.



**بانک پارسیان:** اولین بانک خصوصی است که براساس مجوز شماره ۲۳۴۸ مورخ ۱۳۸۰/۶/۲۶ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تشکیل شد و از تاریخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۱ به‌عنوان یک بانک خصوصی به فعالیت تجاری پرداخت. از بدو تأسیس در راستای رفاه حال مشتریان و ارائه خدمات با کیفیت و سرعت مطلوب با بهره‌گیری از امکانات و تجهیزات پیشرفته طرح‌ریزی شده و امید به برابری و موفقیت را دارد.



**بانک پاسارگاد:** به موجب مجوز ۵/۲۸۴۹ مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۲ بانک مرکزی ج.ا.ا بصورت «شرکت سهامی عام» با سرمایه ۳۵۰۰ میلیارد ریال، پرداختی مؤسسات و پذیره نویسی فعالیت خود را آغاز، و اولین شعبه خود را در استان خراسان رضوی افتتاح نمود.



**بانک سرمایه:** ششمین بانک غیردولتی که با ۲۵۳۵ میلیارد ریال سرمایه در ۱۳۸۴/۱۰/۱۸ براساس مجوز شماره ۵/۴۶۱۳ بانک مرکزی ج.ا.ا به نام «بانک سرمایه شرکت سهامی عام» آغاز به کار نمود. هدف شرکت، افتتاح و نگهداری انواع حساب‌های قرض‌الحسنه جاری، پس‌انداز و گشایش سایر حساب‌های متعارف و مشابه، چون قبول انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری و کوتاه و بلندمدت و انجام کلیه عملیات مجاز بانکی بر پایه رعایت ضوابط و مقررات مربوط.



بانک سینا: مؤسسه مالی و اعتباری سینا (تحت نظارت بانک مرکزی ج.ا.ا. در سال ۱۳۶۲ با هدف تأمین نیازهای مالی واحدهای مختلف تولیدی، تجاری و خدماتی و جمع‌آوری سپرده‌های عمومی تأسیس و پس از گذشت ۲۳ سال و همگامی با سیاستهای کلان اقتصادی و حمایت از برنامه‌های تولیدی موفق به دریافت مجوز تأسیس بانک خصوصی در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۸ از بانک مرکزی ج.ا.ا. گردید.



بانک تات<sup>۱</sup>: هشتمین بانک خصوصی جمهوری اسلامی ایران با جمع سرمایه گروه سرمایه‌گذاری تات و جامعه ورزش کشور و بالاخره گروه صنعتی سایپا در سال ۱۳۸۸ آغاز به کار کرد.

---

۱- طایفه ای از ایرانیان اهالی ولایات شمالی که به لهجه محلی سخنرانند. در قفقاز آن قسمت از ایرانیانی که هنوز با نشان فارسی مانده تات گویند. «فرهنگ دهخدا»

# نام بانک‌های کشور

در

## آغاز ، انجام و تمرکز

از سال ۱۲۶۶ که اولین بانک در ایران آغاز به کار کرد تا سال ۱۳۵۸ که بانک‌ها بر طبق مصوبه قانونی دولتی اعلام شدند بیش از ۵۳ بانک در ایران با نام‌ها و سرمایه‌های مختلف فعال بودند که در پایان سال ۱۳۵۷ علاوه بر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به ۳۷ بانک محدود شده بود. پس از دولتی شدن و ادغام ، تعداد آنها به ۹ بانک تجارتي و تخصصی محدود گردید که در سال ۱۳۸۳ با تعداد ۵ بانک خصوصی و تعدادی مؤسسات مالی غیربانکی با نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در توسعه اقتصاد کشور نقش اساسی دارند و فرآیند تلاش آنها آن چیزی است که مورد بحث اقتصاددانان کشور است.

در بخش پایانی تاریخچه بانکداری ایران نام تمامی بانک‌های کشور را در سه گروه با توجه به مدت کار و تمرکز برای اطلاع دانشجویان بانکداری یادآوری می‌کنیم :

گروه اول - بانک‌هایی که پس از تشکیل به علل مختلف (قانون، ورشکستگی، تخلف یا تغییر جهت و هدف) نامی از آنها باقی نماند:

ردیف	نام بانک	سرمایه گذار	تاریخ افتتاح	سرانجام
۱	جدید شرق	خارجی	۱۲۶۶	سیاست جایگزینی
۲	شاهنشاهی ایران	خارجی	۱۲۶۷	پایان قرارداد
۳	استقراضی ایران	خارجی	۱۲۷۰	تغییر سیاست (موجودی ۷۶ ریال)
۴	ایران (استقراضی ایران)	خارجی	۱۳۰۱	ورشکسته
۵	عثمانی	خارجی	۱۳۰۱	تلاش بی نتیجه
۶	موسسه رهنی دولتی ایران	دولتی	۱۳۰۵	در بانک ملی ادغام شد
۷	کشاورزی و پیشه و هنر	دولتی	۱۳۱۲	به نام بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی ایران
۸	اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی ایران	دولتی	۱۳۳۲	بانک کشاورزی ایران
۹	کشاورزی ایران	دولتی	۱۳۳۵	بانک تعاون کشاورزی
۱۰	صنعتی و معدنی ایران		۱۳۳۰	—
۱۱	انگلیس در ایران و خاورمیانه	بانک شاهنشاهی	۱۳۲۷	—
۱۲	برنامه	دولتی	۱۳۳۰	—
۱۳	توسعه صادرات ایران		۱۳۳۱	—
۱۴	بیمه بازرگانان	خصوصی	۱۳۳۱	تخلف و ورشکستگی
۱۵	ساختمانی	دولتی	۱۳۳۱	تغییر جهت
۱۶	اقتصادی ایران	خصوصی	۱۳۳۸	ورشکستگی
۱۷	ایران و غرب	خصوصی	۱۳۳۸	—
۱۸	اصناف	خصوصی	۱۳۳۷	به نام (ایران شهر) زیر نظر بانک مرکزی

گروه دوم - بانک مرکزی ایران همراه با ۳۶ بانک : دولتی ، عمومی ، خصوصی و خارجی (تجارتی و تخصصی) که از سال ۱۳۰۳ تا سال ۱۳۵۶ تشکیل و فعال بودند در سال ۱۳۵۸ به ۹ بانک دولتی (تجارتی و تخصصی) زیر نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران محدود و متمرکز شدند ، اسامی بر پایه سال بنیانگذاری آنها :

ردیف	نام بانک	سرمایه گذار	تاریخ افتتاح	سرانجام	
				سال	نام جدید
۱	روس و ایران	خارجی	۱۳۰۳	۱۳۵۹	تجارت
۲	سپه	عمومی	۱۳۰۴	-	سپه
۳	ملی ایران	دولتی	۱۳۰۷	-	ملی
۴	رهنی ایران	دولتی	۱۳۱۷	۱۳۵۸	مسکن
۵	بازرگانی ایران	خصوصی	۱۳۲۸	۱۳۵۸	تجارت
۶	تهران	مختلط خصوصی	۱۳۳۱	۱۳۵۸	ملت
۷	صادرات ایران	خصوصی	۱۳۳۱	-	صادرات ایران
۸	پارس	مختلط خصوصی	۱۳۳۱	۱۳۵۸	ملت
۹	عمران	خصوصی	۱۳۳۱	۱۳۵۸	ملت
۱۰	اعتبارات صنعتی	دولتی خصوصی	۱۳۳۵	۱۳۵۸	صنعت و معدن
۱۱	تجارت خارجی ایران	دولتی خصوصی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	ملت
۱۲	اعتبارات ایران	مختلط خصوصی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	تجارت
۱۳	ایران و انگلیس	مختلط خصوصی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	تجارت
۱۴	تجارتی ایران و هلند	مختلط خصوصی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	تجارت
۱۵	بیمه ایران	دولتی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	ملت
۱۶	کار	خصوصی	۱۳۳۷	۱۳۵۸	تجارت
۱۷	نوسعه صنعتی معدنی ایران	مختلط خصوصی	۱۳۳۸	۱۳۵۸	صنعت و معدن
۱۸	بین المللی ایران و ژاپن	مختلط خصوصی	۱۳۳۸	۱۳۵۸	تجارت

سرانجام		تاریخ افتتاح	سرمایه‌گذار	نام بانک	ردیف
نام جدید	سال تمرکز				
تجارت	۱۳۵۸	۱۳۲۸	مختلط خصوصی	ایران و خاورمیانه	۱۹
تجارت	۱۳۵۸	۱۳۳۸	مختلط خصوصی	ایرانیان	۲۰
رفاه کارگران	-	۱۳۴۰	عمومی	رفاه کارگران	۲۱
ملت	۱۳۵۸	۱۳۴۳	خصوصی	اعتبارات تعاونی توزیع	۲۲
کشاورزی ایران	۱۳۵۸	۱۳۴۷	دولتی	توسعه کشاورزی ایران	۲۳
کشاورزی ایران	۱۳۵۸	۱۳۴۹	دولتی	تعاون کشاورزی ایران	۲۴
تجارت	۱۳۵۸	۱۳۵۱	خصوصی	ایرانشهر	۲۵
تجارت	۱۳۵۸	۱۳۵۲	خصوصی	شهریار	۲۶
تجارت	۱۳۵۸	۱۳۵۲	خصوصی	صنایع ایران	۲۷
ملت	۱۳۵۸	۱۳۵۲	مختلط خصوصی	داریوش	۲۸
صنعت و معدن	۱۳۵۸	۱۳۵۲	مختلط خصوصی	توسعه سرمایه‌گذاری ایران	۲۹
مسکن	۱۳۵۸	۱۳۵۳	خصوصی	ساختمان	۳۰
ملت	۱۳۵۸	۱۳۵۴	مختلط خصوصی	ایران و عرب	۳۱
ملت	۱۳۵۸	۱۳۵۴	مختلط خصوصی	بین‌الملل ایران	۳۲
صادرات - استان	۱۳۵۸	۱۳۵۴	-	گسترش آذربایجان	۳۳
صادرات - استان	۱۳۵۸	۱۳۵۴	-	گسترش خزر	۳۴
صادرات - استان	۱۳۵۸	۱۳۵۴	-	گسترش خوزستان	۳۵
ملت	۱۳۵۸	۱۳۵۶	مختلط دولتی خصوصی	فرهنگیان	۳۶

گروه سوم - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و ده بانک تجارتي و دولتي و تخصصي پيش از بيست و شش سال با همراهي مؤسسات مالي غيربانكي در رشد و توسعه اقتصادي فعال بودند كه با فعاليت بانكهاي خصوصي بر طبق ضوابط قانوني و تايد بانك مركزي همگام شدند.

ردیف	نام بانک	سرمایه گذار	آغاز به کار	متشکل از
۱	سپه	عمومی	۱۳۰۴	-
۲	ملی ایران	دولتی	۱۳۰۷	-
۳	صادرات ایران	دولتی	۱۳۳۱	۴ بانک
۴	رفاه کارگران	عمومی	۱۳۴۰	-
۵	تجارت	دولتی	۱۳۵۸	۱۲ بانک
۶	ملت	دولتی	۱۳۵۸	۱۰ بانک
۷	کشاورزی	دولتی	۱۳۵۸	۲ بانک
۸	مسکن	دولتی	۱۳۵۸	۲ بانک
۹	صنعت و معدن	دولتی	۱۳۵۸	۳ بانک
۱۰	توسعه صادرات ایران	دولتی	۱۳۷۰	-
۱۱	پست بانک	دولتی	۱۳۷۵	-
۱۲	کار آفرین	خصوصی	۱۳۸۰	-
۱۳	اقتصاد نوین	خصوصی	۱۳۸۰	-
۱۴	پارسیان	خصوصی	۱۳۸۰	-
۱۵	سامان	خصوصی	۱۳۸۱	-
۱۶	پاسارگاد	خصوصی	۱۳۸۴	-
۱۷	سرمایه	خصوصی	۱۳۸۴	-
۱۸	سینا	خصوصی	۱۳۸۷	-
۱۹	تات	خصوصی	۱۳۸۸	-



### نام واحدهای پول کشور

این جمع‌آوری مقدمه‌ای است برای پژوهندگان امور پولی و بانکی کشور، مسلماً این صورت کامل نخواهد بود.

نکته - زر (پول طلا) - سیم (پول نقره) - پشیز (پول خرد مسی یا فلزات کم‌بها) - پاپاسی (مبلغ ناچیز - پشیز).

نام	زمان	شرح
دریک	هخامنشیان	سکه طلا به وزن ۸/۲۵ گرم
درهم	هخامنشیان	معادل ۹۳٪ گرم طلا - اخذشده از دراخته یونانی
درم	ساسانیان	درم فارسی دراخته یا درهم است. در این زمان از فلز نقره ضرب می‌شد
دینار	ساسانیان	برابر ۲۰ درم است. فلز آن طلا بود
پشیز	ساسانیان	سکه مسین زمان ساسانیان؛ چنان روزگارش به کنجی نشاند که بر یک پشیزش نصرت نماید
زر و دینار جعفری	هارون الرشید	جعفر بن یحیی برمکی سکه‌ها را ضرب کرد و به نام او رایج بود.
زردهی	-	اصطلاحی برای برابری مقدار سکه با طلا بوده است
زر شش سری	-	اصطلاحی برای برابری مقدار سکه با طلا بوده است
عباسی	صفویه	ضرب فلز نقره - واحد پول - معادل چهار شاهی - دو صزاری - دوصد دینار
نیم‌عباسی	صفویه	صد دینار
صنار	-	مخفف صد دینار است. سکه‌ای از مس معادل دوشاهی.
شاهی	صفویه	پنجاه دینار (واحد پول در زمان قاجار)
بیستی	صفویه	۲/۵ بیستی معادل یک شاهی است (شکل این سکه بیضی بود)
غازبکی - غازیکه	صفویه	یک‌دهم شاهی (تمام سکه‌ها مدور بودند به جز بیستی)
محمودی	سلطان محمود غزنوی	برابری آن معلوم نیست فلز نقره بوده (ناورینه در سفرنامه خود نوشته)
یک پول	قاجاریه	سکه‌های کوچک مسین

نام	زمان	تشریح
شاهی	قاجاریه	معادل دو پول
دینار	قاجاریه	صد دینار برابر با دو شاهی
عباسی	قاجاریه	معادل چهارشاهی
پنج شاهی نقره	قاجاریه	معادل ربع قران
ده شاهی نقره	قاجاریه	معادل نیم قران
قران	قاجاریه	واحد پول ایران در عهد قاجاریه و اوایل پهلوی - نقره به وزن ۲۴ نخود - کلمه عربی معادل هزار دینار
تومان	قاجاریه	کلمه ترکی مغولی سکه‌ای معادل ۱۰ قران
پناه‌آباد	قاجاریه	(پناه‌آباد یا پهن‌آباد) سکه‌ای نقره که در پناه‌آباد شوش ضرب شده است و بعداً به پناه‌آباد رواج یافت معادل نیم‌ریال
اشرفی	قاجاریه	سکه طلای ایران وزن آن ۱۸ نخود
پنج هزاری	قاجاریه	نیم مثقال طلا (۱۲ نخود)
دوهزاری	قاجاریه	ربع مثقال طلا (۶ نخود)
غاز - قاز	قاجاریه	کوچکترین واحد پول زمان قاجار (پنج غاز که پنگار می‌گفتند) یک دهم شاهی
چندک	قاجاریه	برابر دو غاز
ریال	قاجاریه - پهلوی - جمهوری اسلامی	اخذ شده از زبان اسپانیایی - معادل با یک قران و پنج شاهی بود این کلمه از زمان تسلط اسپانیایی‌ها و پرتغالی‌ها در خلیج فارس در مراوده ایشان با مردم جنوب ایران رواج یافت و اکنون واحد پول ایران است (یکصد سال جزیره هرمز در اختیار پرتغالی‌ها بود ۱۵۱۴ م)
چاو	کیخاتو - مغول	تنها اسکناسی است که در سال ۶۹۲ هجری قمری برای مدتی کوتاه رواج یافت و مورد قبول مردم واقع نشد

**قسمت دوم**

**تجهيز منابع پولی**



## فصل اول

### حساب جاری

مقدمه - امروزه ، روند اقتصاد جهانی متأثر از حجم و سرعت گردش پولی است که به دست توانای بانک‌های تجارتي با حمایت و هدایت بانک‌های مرکزی متعلق به اقشار مختلف جامعه به جریان افتاده است. در تجهیز منابع پولی سخن از جمع سپرده‌های اشخاصی است که باید به آن سیستم معتقد و پای‌بند باشند. بانک‌ها بدهکاران جامعه‌ای هستند که طلبکارانشان عندالمطالبه پول خود را وصول خواهند کرد و بدهکار هم تلاش در افزایش بدهی خود به جامعه که همان تجهیز منابع پولی است می‌نماید. باید توجه داشت اتکاء بانک‌ها به منابع مالی دیگران و بهره‌برداری از آن برخلاف تمام مؤسسات مالی و حتی سایر فعالیت‌های بازرگانی خاصیت آنی داشته و به محض مطالبه قابل استرداد است.

### بخش اول - تجهیز منابع پولی

#### ۱- قبول سپرده :

بموجب ماده ۳ از فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا ، بانکها می‌توانند ،

تحت هر یک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند :

#### الف - سپرده‌های قرض‌الحسنه :

##### ۱- جاری

##### ۲- پس‌انداز

### ب - سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار:

ابتدا بحث را از گشایش حساب جاری و مقررات و شرایط مربوط به آن آغاز می‌کنیم و سپس در ادامه به بیان سپرده‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار خواهیم پرداخت.

با توجه به دستورالعمل‌های صادره از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با سپرده حساب جاری (قرض الحسنه) در حقیقت مانند گذشته، بانک‌ها با قبول سپرده، خدمات بانکی مربوط را در اختیار دارندگان حساب جاری می‌گذارند و قانوناً مکلفند سپرده‌های دریافتی را عندالمطالبه تا میزان موجودی سپرده‌گذار به هر میزان که درخواست نماید مسترد دارند.

طبق ماده ۴ قانون عملیات بانکی بدون ربا، بانکها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های قرض الحسنه (پس‌انداز و جاری) می‌باشند....

شرایط گشایش حساب جاری، روش برداشت و استفاده از موجودی آن کاملاً منطبق با آگاهی و اطلاعاتی است که در حال حاضر هر دارنده حساب جاری و یا هر متقاضی این حساب از شبکه عملیات بانکی که سالها رویه سیستم بانکداری کشور بوده کسب نموده است مضافاً به اینکه می‌داند به موجودی اینگونه حسابها، هیچ سودی تعلق نمی‌گیرد.

### ۲- تعاریف:

- ۱- سپرده بانکی: حسایی است که هر شخص حقیقی یا حقوقی در بانک باز نموده و پول‌های خود را در آن حساب، تحت عناوین خاص (قانونی و رسمی) نگهداری می‌کند.
- ۲- حساب جاری: یکی از انواع سپرده‌های بانکی، حساب سپرده‌های قرض الحسنه جاری است که با رعایت ضوابط قانونی و مقررات موضوعه در دفاتر بانک به نام اشخاص حقیقی یا حقوقی با تنظیم قراردادی بین بانک و مشتری افتتاح می‌شود و طبق ماده (۱۰) قانون مدنی رعایت مفاد آن قرارداد برای بانک و مشتری الزامی است.

از آنجا که تشریح موارد مذکور «در بند ۲» نیازمند اطلاعات حقوقی و استناد به مواد قانونی است به ضرورت وارد بحث حقوقی می‌شویم.

۳- اشخاص حقیقی و حقوقی: در حقوق، حق<sup>۱</sup> و تکلیف<sup>۲</sup> فقط راجع به اشخاص است اشخاص بر دو قسم‌اند:

الف) اشخاص حقیقی - همان انسانها هستند که هنگام متولد شدن دارای حقوقی می‌شوند که با مرگ آنها خاتمه می‌یابد.

ب) اشخاص حقوقی - اجتماع عده‌ای از افراد انسان یا تمرکز اموال به منظور انجام مقاصد خاص، اعم از انتفاعی یا غیرانتفاعی است مانند مؤسسات دولتی، شرکتهای تجاری، شهرداریها، انجمن‌ها، سازمانها و بنگاهها.

بنابر تعریف مذکور اشخاص حقوقی یا به موجب قانون خاص<sup>۳</sup> (حقوق عمومی) بوجود می‌آیند و یا با رعایت مقررات عمومی (حقوق خصوصی) از قبیل قانون ثبت شرکتهای تجاری و یا آئین‌نامه ثبت انجمن‌ها و مؤسسات غیرتجارتی<sup>۴</sup> تشکیل می‌شوند و قانون برای آنان شخصیت حقوقی و اهلیت مدنی قائل است.

ماده ۵۸۳ قانون تجارت - کلیه شرکتهای تجاری مذکور در این قانون شخصیت حقوقی دارند.

---

۱- حق عبارت از اقتداری است که قانون به شخص داده تا عملی را انجام دهد.

۲- تکلیف در مقابل هر حقی تکلیفی موجود است و ناچار صاحب، غیر از آن کسی است که تکلیف مزبور به عهده او واگذار شده است.

۳- اشخاص حقوقی که به موجب قانون خاصی (حقوق عمومی)، مثل وزارت‌خانه‌ها و شهرداری‌ها و ... به پیشنهاد دولت با تصویب مجلس بوجود می‌آیند و بنابر تصمیم آنان نیز منحل می‌گردند و معمول است که تشکیل یا انحلال آنها با اطلاع عموم مردم برسد.

ماده ۵۸۷ قانون تجارت - مؤسسات و تشکیلات دولتی و بلدی بمحض ایجاد و بدون احتیاج به ثبت دارای شخصیت حقوقی می‌شوند.

۴- اشخاص حقوقی که از تجمع افراد به منظور تشکیل سازمانهای بازرگانی و غیر بازرگانی بوجود می‌آیند هنگامی می‌توانند از مزایای قانونی بهره‌مند شوند که مراحل قانونی شخصیت حقوقی را طی کرده باشند.

**ماده ۵۸۴ قانون تجارت -** تشکیلات و مؤسساتی که برای مقاصد غیر تجاری تأسیس شده یا بشوند از تاریخ ثبت در دفتر ثبت مخصوصی که وزارت عدلیه معین خواهد کرد شخصیت حقوقی پیدا می کنند.

بر طبق ماده ۲۰ قانون مذکور : شرکتهای تجارتی بر هفت قسم است :

- ۱- شرکتهای سهامی.
- ۲- شرکت با مسئولیت محدود.
- ۳- شرکت تضامنی.
- ۴- شرکت مختلط غیر سهامی.
- ۵- شرکت مختلط سهامی.
- ۶- شرکت نسبی.
- ۷- شرکت تعاونی تولید و مصرف.

**ماده ۵۸۸ قانون تجارت -** شخص حقوقی می تواند دارای کلیه حقوق تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است مگر حقوق و وظایفی که بالطبع فقط انسان ممکن است دارای آن باشد مانند حقوق و وظایف ابوت و بنوت و امثال ذلک.

۴- **قرارداد :** قرارداد در علم حقوق مترادف با عقد<sup>۱</sup> است زیرا حقوق فردی غالباً از عقود و قراردادها ناشی می گردد با این تفاوت که در بسیاری از موارد عقد به عقود معینه<sup>۲</sup> اطلاق می شود و حال آنکه قرارداد ناظر است به کلیه عقود اعم از معینه و غیر معینه.

**ماده ۱۰ قانون مدنی -** قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آنرا منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است.

---

۱ - ماده ۱۸۳ قانون مدنی : عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد.

۲- عقود معینه شامل عقودی است که موضوع و ویژگیهای آن معین است : مانند نکاح ، اجاره ، بیع ، مضاربه ... و عقود غیر معینه عبارت است از پیمان و قرارداد دو جانبه مشروع که شرایط و موضوع آن طبق قرارداد تعیین می شود و دارای نام مخصوصی نمی باشد.



## بخش دوم - گشایش حساب جاری برای اشخاص حقیقی

### ۱- شرایط گشایش حساب جاری :

الف) اهلیت قانونی - درخواست کنندگان گشایش حساب جاری در بانک باید بر طبق ضوابط قانونی هیجده سال تمام داشته و بالغ و عاقل باشند.

ماده ۲۱۰ قانون مدنی - متعاملین باید برای معامله اهلیت داشته باشند.

اهلیت عبارت است از توانایی اشخاص برای دارا شدن حق و اعمال و اجرای آن. پس اهلیت بر دو نوع است :

### اهلیت تمتع و اهلیت استیفاء

۱- اهلیت تمتع قابلیت شخص است برای دارا شدن حقوق مدنی.

ماده ۹۵۶ ق.م. - « اهلیت برای دارا بودن حقوق با زنده متولد شدن انسان

شروع و با مرگ او تمام می شود. »

۲- اهلیت استیفاء همان اهلیت قانونی است که پس از حصول رشد و رفع

حجر حاصل می شود. آن قابلیت شخص است برای آنکه بتواند حق خود را استیفاء و اعمال نماید.

ماده ۹۵۸ ق.م. - « ... هیچ کس نمی تواند حقوق خود را اعمال و اجرا کند

مگر اینکه برای این امر اهلیت قانونی داشته باشد. »

ماده ۲۱۱ ق.م. - برای اینکه متعاملین اهل محسوب شوند باید بالغ و عاقل و

رشید باشند<sup>۱</sup>.

بنابراین به علت فقدان نص صریح قانونی راجع به حد رشد ، تشخیص رشد

موکول به اظهار نظر مراجع قضائی ذیصلاح شده است.

۱- در قانون مدنی تعریف صریحی از بلوغ نشده است مگر در کتاب هفتم فصل دوم تحت عنوان (قابلیت صحی ازدواج). در مورد عقل اصل بر داشتن عقل است برای کلیه افراد مگر خلاف آن ثابت شود (نظر پزشکی - تأیید دادگاه)

ولی چون تحصیل این تأییدیه در تمام موارد (تنظیم قرارداد، انجام معاملات، انجام عملیات بانکی) مشکل است، شاید بتوان از ماده واحده مصوبه ۱۳ شهریورماه ۱۳۱۳ استفاده نمود:

«از تاریخ اجرای این قانون در مورد کلیه معاملات و عقود و ایقاعات به استثناء نکاح و طلاق محاکم عدلیه و ادارات دولتی و دفاتر اسناد رسمی باید کسانی را که به سن ۱۸ سال شمسی تمام نرسیده‌اند اعم از ذکور و اناث غیر رشید بشناسند ...»  
اداره نظارت بر امور بانکهای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز طبق بخشنامه شماره نب / ۵۲۳۴ مورخ ۶۱/۱۰/۲۱ شرط افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقیقی را ۱۸ سال تمام اعلام نموده است.

**ب) درخواست - متصدی گشایش حساب جاری پس از اطمینان از رشد متقاضی دو برگ کارت گشایش حساب جاری (نمونه‌های شماره ۱-۲) را برای تکمیل در اختیار مشتری قرار می‌دهد. در این کارت مشتری درخواست گشایش حساب جاری نموده و مشخصات خود را طبق متن شناسنامه قید نموده و یک برگ فتوکپی از صفحه اول شناسنامه‌اش را برای نگهداری در سوابق حساب‌های جاری بانک ارائه می‌نماید. بانک مرکزی ایران مسئولیت تطبیق فتوکپی شناسنامه و سایر مدارک و اسناد دریافت شده از مشتری را با اصل آن به عهده و تأیید رؤسای شعب بانک مؤکول کرده است.**

**پ) اقامتگاه - نشانی منزل یا محل کار خود را با رعایت ماده ۱۰۰۲ قانون مدنی «اقامتگاه هر شخصی عبارت از محلی است که شخص در آنجا سکونت داشته و مرکز مهم امور او نیز در آنجا باشد. اگر محل سکونت شخصی غیر از مرکز مهم امور او باشد مرکز امور او اقامتگاه محسوب است» روی کارت ثبت می‌نماید.**

۱- از بخشنامه شماره نب/۹۰۵۹ مورخ ۱۳۷۶/۱۲/۲ بانک مرکزی ایران: «جهت افتتاح حساب هیچ مدرکی به جز شناسنامه عکس‌دار را ملاک قرار ندهند.»  
«هنگام افتتاح حساب برای مشتریان، اصل شناسنامه و سایر مدارک را با فتوکپی آن تطبیق و دقیقاً هویت متقاضی افتتاح حساب را احراز نمایند.»  
«روی فتوکپی مدارک اخذ شده از مشتری عبارت «فتوکپی با اصل برابر است» قید و به مهر شعبه و مسئول مربوطه مهرور و در سابقه ضبط شود.»

ت) **معرف (شناساننده)** - شخص معرف باید مورد اعتماد بانک و یا جزء دارندگان حساب جاری بوده و بانک از معاملاتی که با او کرده است او را صالح و مورد اعتماد تشخیص داده باشد. زیرا بانک باید مطمئن شود که شناخت کلی نسبت به شخصی که در بانک حساب جاری باز می کند دارد هر چند معرف ، مسئولیت مالی ندارد ولی اخلاقاً مسئول است.

ث) **سوابق بانکی مشتری** - به منظور کنترل و نظارت بر افتتاح حساب جاری قرض الحسنه و اجرای دقیق مفاد ماده (۲۱) قانون صدور چک و بالاخره پرهیز از عواقب سوءچک های بلامحل ، متصدی گشایش حساب جاری می بایست سوابق مشتری را از اداره اطلاعات بانکی و بانک مرکزی استعلام نماید تا یقین حاصل کند که درخواست کننده حساب جاری بر طبق قانون صدور چک محروم از گشایش حساب جاری نیست. « بانک ها مکلفند کلیه حساب های جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بی محل صادر کرده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفرخواست شده باشد بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری دیگری بازنمایند.»

ج) بعد از موافقت بانک با گشایش حساب جاری ، لازم است مشتری برگ مقررات و شرایط عمومی حساب جاری بانک را کاملاً مطالعه نموده و آن را به عنوان قراردادی که رعایت مواد آن الزام آور است امضاء نماید. (نمونه های شماره ۱-۲)



شماره حساب \_\_\_\_\_ بانک کشاورزی شعبه \_\_\_\_\_ اشخاص  
 تاریخ افتتاح حساب \_\_\_\_\_



اینجانب دارنده مشخصات زیر، تقاضای افتتاح حساب جاری قرض الحسنه در آن بانک را می‌نمایم  
 اینجانبان دارنده می‌نمایم

**امضاء**

شماره ۵۹ - ۲۰۰۰۰ ب ۸۱/۷ به ستاد مرکزی تعاون روستایی

۱- نام و نام خانوادگی	فرزند	شماره شناسنامه سری	محل تولد
تاریخ تولد	شغل	قدرالسهم	
نشانی	تلفن		
۲- نام و نام خانوادگی	فرزند	شماره شناسنامه سری	محل تولد
تاریخ تولد	شغل	قدرالسهم	
نشانی	تلفن		
۳- نام و نام خانوادگی	فرزند	شماره شناسنامه سری	محل تولد
تاریخ تولد	شغل	قدرالسهم	
نشانی	تلفن		

در صورت مسدود شدن حساب توسط مراجع قضایی و یا فوت و یا حجر هر یک از صاحبان حساب مانده حساب و وجوه بین راهی به نسبت‌هایی که فوقاً تعیین شده است پرداخت گردد.

معرف نام و نام خانوادگی \_\_\_\_\_ فرزند \_\_\_\_\_ شماره شناسنامه \_\_\_\_\_ شماره حساب \_\_\_\_\_  
 به نشانی \_\_\_\_\_ محل امضاء \_\_\_\_\_

رئیس شعبه \_\_\_\_\_  
 تاریخ \_\_\_\_\_

**افتتاح حساب جاری بلامانع است**

شماره حساب \_\_\_\_\_ بانک سپه - شعبه \_\_\_\_\_ تاریخ \_\_\_\_\_

خواهشمند است حساب سپرده قرض الحسنه جاری ریالی بنام \_\_\_\_\_ فرزند \_\_\_\_\_  
 با مشخصات ذیل در دفاتر آن بانک، باز نمایند.  
 شغل \_\_\_\_\_ نشانی کامل \_\_\_\_\_ شماره تلفن \_\_\_\_\_  
 تابعیت \_\_\_\_\_ نشانی بعدی \_\_\_\_\_ شماره تلفن \_\_\_\_\_

**امضاء**

معرف: مشخصات متقاضی و نشانی وی تأیید می‌گردد.

نام \_\_\_\_\_ شماره حساب \_\_\_\_\_  
 نشانی \_\_\_\_\_  
 نحوه استفاده از حساب (متفقاً با مفرداً ذکر شود) \_\_\_\_\_

محل امضاء معرف

BANK PASARGAD

بانک پاسارگاد

شعبه: .....

تاریخ: .....



## پرگ درخواست افتتاح حساب قرض المسئله جاری

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده قرض المسئله جاری به نام ..... در شرف تأسیس  اقدام نمائید. ضمناً شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب فوق مندرج در نظر این پرگ دقیقاً مطالعه و مورد تأیید می باشد.

لطفاً نام و مشخصات شعبه یا اشخاص که مق امضا و پرداخت (معاب فوق را دارند در زیر درج نمائید (اسامی هیأت مؤسس دموزد شرکت‌های در شرف تأسیس) در صورت نداشتن شماره مشتری امضا داران حساب، فرم مشخصات مشتریان برای هر یک از آنها تکمیل گردد.

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	محل صدور	شماره مشتری
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				

نحوه برداشت از حساب (مربوط به اشخاص حقوقی):

تاریخ اعتبار امضاء اشخاص مربوط به حساب حقوقی:

نحوه برداشت در مورد حساب مشترک:

(لطفاً در صورت افتتاح حساب مشترک، فرم مربوط به حساب مشترک حتماً تکمیل گردد.)

وسیله برداشت مورد نظر از حساب فوق:  چک  کارت

(لطفاً در صورتیکه در کاربیا و وسیله برداشت از حساب خود را کارت انتخاب نموده‌اید، فرم درخواست صدور کارت را نیز تکمیل نمائید)

(نماینده دارید صورت حساب و موجودی حساب فوق را به چه شکل و از کدام طریق ذیل دریافت نمائید؟)

 از طریق حساب جاری  از طریق چک  از طریق یکی از متصدیان بانک یا مراجعه به یکی از شعب  از طریق پست از طریق خادم پوستر شخصی موجود در بانک (self service)  نمایند  ارسال صورت ماهیانه  هر سه ماه

طبق درخواست از طریق تلفن بانک یا سایر کاندهای آنها هتلی بایقی از متصدیان بانک

از طریق ارسال صورت حساب

تلفن: .....

لطفاً مشخصات معرف خود را در این قسمت درج نمائید (داشتن معرف در مورد حساب قرض المسئله جاری الزامی است.)

نام و نام خانوادگی: .....

شماره حساب: .....

اعضاء معرف: .....

تأیید بانک مربوطه: .....

شماره حساب

اعضاء بازکننده حساب: .....

اعضاء مسئول شعبه: .....

اعضاء مقصدی بانک: .....





نمونه امضاء مشتری



بانک پاسارگاد

شعبه: .....

مشخصات مشتری - اشخاص حقیقی

تاریخ: .....

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود:

شماره مشتری: .....

خواهشمند است مشخصات اینجانب را که ذیلاً درج گردیده است در ردیف مشتریان آن بانک ثبت و شماره مربوطه را اعلام فرمایید:

به ننگیک حروف ( از راست به چپ تکمیل شود )

نام خانوادگی: .....  
نام: .....

شماره شناسنامه: ..... تاریخ تولد: .....  
روز: ..... ماه: ..... سال: ..... محل تولد: .....

تاریخ صدور: ..... شماره حوزه صدور: .....  
روز: ..... ماه: ..... سال: ..... محل صدور: .....

نام پدر: ..... ملیت: .....  
کد ملی: .....

جنسیت: زن  / مرد   
وضعیت تاهل: مجرد  / متاهل   
مقیم  / غیر مقیم

میزان تحصیلات: ..... شغل: .....  
کد اقتصادی: .....

نشانی منزل: ..... شماره تلفن: .....

نشانی محل کار: ..... شماره تلفن: .....

کد پستی: ..... امضاء مشتری

اصل شناسنامه یا مشخصات مندرج در فرم مطابقت دارد. فرم در حضور اینجانب ..... تکمیل گردید.  
امضاء مسئول

نمونه امضاء مشتری در تاریخ ..... در سیستم رایانه ثبت گردید.  
امضاء کاربر

مهر و امضاء شعبه







تاریخ: / / ۱۳

شعبه: .....

**درخواست افتتاح حساب**

اشخاص حقیقی - انفرادی

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود

شماره حساب

شماره مشتری

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده ..... بنام .....  
و نام اختصاری  اقدام فرمایید. ضمناً اضافه مینماید شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب  
فوق دقیقاً مطالعه شد و مورد قبول است.

منظور از افتتاح حساب: انجام امور جاری مالی  پس انداز  سرمایه گذاری  دریافت حقوق  سایر

نام و مشخصات صاحب حساب:

نام و نام خانوادگی شماره شناسنامه نام پدر تاریخ تولد محل صدور محل امضاء  
.....

نام و مشخصات بازکننده حساب:

در صورتیکه حساب توسط ولی / وکیل / قیم افتتاح شود، ارائه مدارک رسمی و معتبر و مشخصات بازکننده حساب ضروری میباشد.

نام و نام خانوادگی شماره شناسنامه نام پدر تاریخ تولد محل صدور سمت توسط بانک تکمیل میشود محل امضاء  
.....  ولی  وکیل  قیم

شرایط برداشت از حساب .....  
دوره ارسال صورتحساب: روزانه  ماهانه  فصلی  نیم سال  سالانه  درخواستی   
آدرس ارسال صورتحساب

تلفن  کد پستی

آیا در شعب بانک کارآفرین حساب دیگری داشته اید و یا دارید؟  بلی  خیر

نام معرف: .....

شماره حساب معرف: ..... بانک و شعبه دارنده حساب

آدرس و شماره تلفن معرف: .....

امضاء مشتری

امضاء معرف:









بسمه تعالی



شرایط اختصاصی افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

- ماده ۱- بانک پاسارگاد به وکالت و وصایت از طرف سپرده گذار با داشتن حق توکیل به غیروجه این سپرده برطبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به طور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را طبق آیین نامه و مقررات مربوطه به سپرده گذار یا قائم مقام قانونی وی پرداخت نماید.
- ماده ۲- حداقل سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت مطابق مقررات اعلام شده از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بوده و مانده های کمتر از حداقل تعیین شده مشمول پرداخت سود نمی شوند.
- ماده ۳- سپرده هائی مشمول دریافت سود می باشند که حداقل به مدت یک ماه به طور پیوسته دارای حداقل مانده تعیین شده باشند و هر زمان که مانده حسابی از حداقل تعیین شده کمتر شود حساب مذکور از شمول تخصیص سود خارج شده و برقراری مجدد آن مستلزم تأمین حداقل مبلغ است و بر آن به مدت یک ماه دیگر است.
- ماده ۴- ملاک محاسبه و پرداخت سهم سود این حساب، بخشنامه های صادره توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد.
- ماده ۵- اشخاص حقوقی دارند که مدتی معین بر شرکت را به بانک ارائه نموده و متعهدند بانک را از شروع تغییر در اساسنامه و یا تصمیمات هیئت مدیره مطلع نمایند.
- ماده ۶- حق برداشت از حساب مشترک متعلق خواهد بود مگر اینکه صاحبان سپرده نحوه برداشت را به نحو دیگری در کارت افتتاح حساب مشخص نمایند.
- ماده ۷- هرگاه هر یک از صاحبان امضاء بخواهند برای استفاده از حساب به شخص دیگری وکالت دهند قبولی آن از طرف بانک منوط به این است که بقیه صاحبان امضاء کتیباً به بانک اطلاع داده باشند که شخص مذکور جهت برداشت کل یا قسمتی از حساب حق وکالت به دیگری را دارد.
- ماده ۸- حساب های مشترک با تقاضای کتبی هر یک از صاحبان حساب مسدود می شود و مانده حساب نسبت به سهم تعیین شده صاحبان آن پرداخت و پایه حساب موقت منتقل خواهد شد. در صورت انتقال مانده حساب به حساب موقت مخصوص طبق شرایط سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت به آن سود تعلق خواهد گرفت.
- ماده ۹- بانک استرداد اصل سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت را تعهد می نماید.

شرایط اختصاصی افتتاح حساب قرض المسئله پس انداز

- ماده ۱- هر شخص حقیقی یا حقوقی می تواند به نام خود یا اشخاص دیگر با رعایت مقررات قانونی مبادرت به افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز در یکی از شعب بانک پاسارگاد نمایند. حق استفاده از موجودی حساب حسب مورد با صاحب حساب و یا نماینده قانونی او (ولی وصی یا قیم وکیل) خواهد بود.
- تبصره: افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز برای ایجاد بنگانه که دارای گذرنامه و پروانه اقامت معتبر باشد بلامانع است.
- ماده ۲- اشخاص زیر می توانند با حق استفاده از موجودی حساب برای - صغار - مجانین بویا اشخاص غیرخبر شخیص حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نمایند ضمناً به هنگام افتتاح حساب باید مدارک احراز صحت خود را به بانک ارائه نمایند.
- الف- برای صغار - ولی غیر پدر - جدی در صورت فوت ولی قهری، وصی یا قیم آنها.
- ب- برای مجانین: وصی، یا قیم یا ولی، هرگاه علاوه بر ولی، وصی یا قیم به حکم دادگاه امین یا ناظر استصوابی نیز تعیین شده باشد امین یا ناظر نیز در افتتاح حساب و استفاده موجودی حساب یا ارائه مدارک و اسناد مربوط اقدام خواهند کرد مگر اینکه امین یا ناظر استصوابی حق استفاده از حساب را برای وصی، ولی، قیم شناخته باشند.
- ماده ۳- اطفالی که به سن ۱۵ سال تمام رسیده باشند و افراد کمتر از پانزده سال ولی حکم رشد اواز دادگاه صالحه صادر شده باشد می توانند منحصراً به نام خود حساب سپرده قرض الحسنه افتتاح و از موجودی آن راساً استفاده نمایند.
- ماده ۴- اطفالی که به سن ۱۲ سال تمام رسیده باشند می توانند به نام خود حساب سپرده قرض الحسنه افتتاح نمایند حق استفاده از موجودی حساب با دارنده حساب پس از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام خواهد بود.
- تبصره: در موارد اضطراری، بانظر ولی قهری و حضور طفل، مانده حساب قابل پرداخت می باشد.
- ماده ۵- مادر می تواند به نام فرزند صغیر خود حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نماید. حق استفاده از موجودی حساب تا رسیدن طفل به سن ۱۸ سال تمام فقط با مادر است.
- ماده ۶- برای صغار علاوه بر ولی قهری، وصی و قیم یا هر شخص دیگری می تواند حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح و وجهی را به حساب مفتوحه واریز نماید، لیکن تا رسیدن صغیر به سن رشد و اکتساب آن توسط دادگاه و یا ۱۸ سال تمام حق استفاده از موجودی حساب با قائم مقام قانونی وی و یا کارکن مدارک مربوط خواهد بود.
- ماده ۷- افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز برای اشخاص حقوقی از جمله شرکت ها به موجب مدارک قانونی و به شرط پیش بینی در اساسنامه آنها به عمل می آید.
- تبصره: اشخاص حقوقی بدین وسیله اعلام می دارند مدارک معتبر فعلی شرکت همان اوراقی هستند که به شعبة تسلیم شده و متعهدند هر نوع تغییر در اساسنامه و یا تصمیمات هیئت مدیره را به بانک ارائه نمایند.
- ماده ۸- در مواقعه صاحب حساب پیش از ترک و متعلق به اشخاص حقیقی باشد، حق برداشت متعلقاً خواهد بود مگر اینکه صاحبان حساب نحوه برداشت را به هر نحو دیگری در کارت افتتاح حساب قید نمایند.
- ماده ۹- حساب های مشترک با تقاضای کتبی هر یک از صاحبان حساب مسدود می شود و پس از مسدود شدن مانده حساب به نسبت سهم های تعیین شدن برداشت خواهد شد.
- ماده ۱۰- بانک پاسارگاد می تواند منافع لزوم و بدون وجه یا به اربابین بانکداران امتیازات و جوایز نقدی و جنسی را بر اساس ضوابط و مصوبات هیئت مدیره بانک به دارندگان حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز اعطاء نماید.
- ماده ۱۱- به حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز سود تعلق نخواهد گرفت.
- ماده ۱۲- مانده حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز عندالمطالبه توسط بانک پرداخت می گردد.

شرایط مشترک افتتاح حساب های قرض المسئله پس انداز و سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

- ماده ۱- دارندگان حساب در صورت مغفوری دفترچه حساب با کارت رایانه ای باید بلافاصله مراتب رها برداشت هزینه مقرر طبق تعرفه بانک به شعبة مربوطه کتیباً اعلام دارند شعبة مربوط پس از تکمیل اطلاع در ظرف مدت ۱۰ روز یا بعد از تمدن مدت مطابق فرم بانک نسبت به صدور دفترچه جدید با کارت رایانه ای اقدام خواهد نمود در این مورد دارندگان حساب قبول می کنند چنانچه سوء استفاده احتمالی نسبت به مانده حساب قبل از اعلام مغفوری صورت پذیرفته باشد هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود و تعهد می کند به حفظ پددا شدن دفترچه با کارت رایانه ای آن را به بانک تسلیم نماید.
- ماده ۲- بانک برای وصول هر نوع مطالبات مستقیم و غیر مستقیم و خسارات ناشی از معاملات مبتذنی بر طرفدو اسلامی اعم از اینکه صاحب حساب خود به کار کرده و یا ضمانت شخص ثالثی را در اساسنامه تجاری وی خواهد و طرفداران یا هر نوع اسناد تعهد آور دیگر نموده باشد حق دارد با رعایت مقررات قانونی اسناد و اوراق بهادار اعم از موجودی های ارزی و ریالی و سپرده سرمایه گذاری بلند مدت و نو سر رسید آن ترسیمه نماید و سپرده کوتاه مدت و پس انداز قرض الحسنه و غیره و هر نوع مال و طلب نزد خود، پاساها و سایر شعب بانک تحت هر عنوان که باشد بدون هیچگونه تشویشاتی راساً با پایهای و پرداخت نماید و بنابه نظر و تشخیص خود بابت هر طلب و خساراتی که بخواهد محسوب دارد و در صورت عدم تکالیف بقیه طلب خود را از وی مطالبه و دریافت دارد و مشتری حق هرگونه اعتراض را تحت هر عنوان که باشد از خود سلب می نماید.
- ماده ۳- اگر بانک تحت هر عنوان اشتباه یا پاسی در حق وجود یا ارفاقی به حساب مشتری منظور و یا در محاسبه هر نوع اشتباهی نماید در هر موقع مجاز و مختار است راساً و مستقللاً و بدون انجام هیچگونه تشریحات اداری و قضایی در رفع اشتباه و بررکشت و تأمین و انتقال وجوه و اریز شده از حساب های مشتری اقدام نماید و تشخیص بانک نسبت به این امر معتبر بوده و صاحب یا صاحبان حساب حق هرگونه اعتراض و ادعایی را به عمل بانک در هر جهت از خود سلب و اسقاط می نمایند.

شرایط اختصاصی و مشترک مربوط به حساب با دقت خواننده شد و مورد قبول واقع گردید.

تاریخ:

امضاء مشتری

بانک پاسارگاد

نمونه ۱/۱۱-۲





محل  
العناقی  
تعبیر

تاریخ: .....

مقررات و شرایط حسابهای سپرده قرض الحسنه جاری / پس انداز

شماره تنظیمی

و سپرده سرمایه گذاری بلند مدت و کوتاه مدت مشترک

۱- حساب مشترک به حسابی گفته میشود که صاحب حساب بیش از یک نفر باشد و اختصاص به اشخاص حقیقی دارد.  
۲- موجودی حساب مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین میشود (بالمسویه یا با سهم نامساوی) متعلق به صاحبان حساب خواهد بود.

۳- امضا یا امضاهایی که موقع افتتاح حساب، برای استفاده از حساب تعیین میشود، تا زمانی برای بانک معتبر خواهد بود که درخواست یا دستور کتبی مخالفی از طرف هیچ یک از صاحبان حساب به شعبه بانک واصل نشده باشد. در غیر اینصورت بانک از پرداخت در مقابل امضا یا امضاهای تعیین شده قبلی خودداری خواهد نمود.

تصوره: هرگاه هر یک از صاحبان امضا بخواهد برای استفاده از تمام موجودی حساب به شخص ثالثی وکالت بدهد قبول آن از طرف بانک مستلزم این است که بقیه صاحبان امضا کتباً و صریحاً به بانک اطلاع داده باشد که شخص مذکور حق دارد برای استفاده و برداشت از تمام موجودی حساب به دیگری وکالت بدهد.

۴- در صورت فوت یا حجر یا ورشکستگی هر یک از صاحبان حساب و اطلاع کتبی بانک و همچنین در صورت وصول بازداشت نامه به شعبه باز کننده حساب برای بازداشت موجودی حساب و علیه هر یک از صاحبان حساب از مراجعی که قانوناً حق بازداشت اموال اشخاص را دارند، بانک حساب مشترک را مسدود نموده و موجودی حساب را به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب تعیین شده است تقسیم خواهد نمود. که در اینصورت سهم متوفی و محجور و ورشکسته و مدیون برحسب مورد به ورثه یا مراجع قانونی ذیصلاح پرداخت و سهم دیگری یا دیگران بحساب موقت مخصوصی در بانک منظور خواهد گردید.

۵- در مورد بند ۳ و ۴ یا هر مورد دیگری بانک حق دارد حساب مشترک را مسدود نموده و سهم هر یک یا بعضی از صاحبان حساب را به حساب موقت مخصوص منتقل و یا پرداخت نماید.

در این قبیل موارد بانک برانطباق با صاحبان حساب اطلاع خواهد داد.

در صورتیکه موجودی حساب به حساب موقت مخصوص منظور شود، چنانچه موجودی قبلاً در حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت یا کوتاه مدت باشد طبق شرایط مربوط سود تضمین شده پرداخت میشود و در غیر این صورت سود به آن تعلق نمی گیرد.

۶- در مورد تعیین سهم صاحبان حساب مشترک از موجودی حساب، ملاک احتساب تاریخ فوت یا حجر یا ورشکستگی خواهد بود لیکن اگر تاریخ فوت یا حجر یا ورشکستگی کتباً به بانک اعلام نشده باشد و بانک پرداختی نماید، هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

۷- شرایط و مقررات حسابهای قرض الحسنه جاری / پس انداز و سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت معمولی ( غیر مشترک ) کماکان به قوت و اعتبار خود باقی است.

مقررات و شرایط فوق و همچنین نحوه برداشت بشرح زیر مورد قبول امضاکنندگان ذیل ( دارندگان حساب سپرده قرض الحسنه جاری ) پس انداز و سپرده سرمایه گذاری بلند مدت / کوتاه مدت مشترک شماره

شماره	شعبه	متولد	نسبت سهم	امضاء
۱- خانم / آقای	شناسنامه	صافره	نسبت سهم	امضاء
۲- خانم / آقای	شناسنامه	صافره	نسبت سهم	امضاء
۳- خانم / آقای	شناسنامه	صافره	نسبت سهم	امضاء

نحوه برداشت

امضاء \_\_\_\_\_ امضاء \_\_\_\_\_

# بانکداری داخلی ۱

۱۰۲



## مقررات و شرایط عمومی حسابداری

۱- بانک فقط ملزم به پرداخت وجه چکهایی است که صادرکننده درحسابیکه عهده آن حساب صادر نموده و وجه کافی داشته باشد و در صورتیکه موجودی حساب از وجه کمتر باشد یا به نفعای دارنده چک، بانک مبلغ موجودی را یا کسر امانت، از دارنده در طرف چک بانمیره پرداخت و برای بقیه برگزینش صادر خواهد نمود لذا اعتراض صادرکننده چک دایر بر اینکه در حسابهای دیگر خود موجودی داشته مسوم میبشود و مستثنی است. حسابهای بانسیاسی بانسیاسی براب یا سمنه که برای معامله به بانک واگذار نموده اند و یا باعتبار معاملات دیگر مادام که وجوه آن حساب آنها ثبت نشده چک صادر نمایند و بانک الزامی در پرداخت وجه چنین چکهایی را نخواهد داشت.

نمیره هرگاه درمن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد.  
۲- مدت مهلت ارائه چک به بانک جهت وصول از تاریخ چک ده سال است. قید هرگونه عبارتی در متن چک که مهلت گفته شده را محدود نماید، مانده(فقط یک ماه اعتبار دارد) از نظر بانک فاقد ارزش بوده و نباید به آن ترتیب اثر داد.

۳- بانک نمیتواند پرداخت وجه چکی را در طیف مقررات کشیده شده باشد مگر در موارد زیر:  
هرگونه مسئولیت قانونی ناشی از توفیق، و عدم پرداخت وجه چک برعهده خود صاحب حساب خواهد بود.

۴- مشتریان بانک بدست دهنده چکهایی را که از طرف بانک به آنها داده میشود حصصا کند و چنانچه برگزهای چک بمانی مفقود شود یا سرقت رود بدون تاخیر بانک را کتبا آگاه سازند و در صورتیکه اطلاع نمانند و بانک وجه چنین چک یا چکهایی را برپردار مسئولیتی نمیده خواهد داشت.

۵- بانک هنگام پرداخت وجه چک مدت لازم را در صورتات و اوضاعی صادرکننده خواهد نمود با این حال در مورد جعل امانت، یا الحاقی در مندرجات چک در صورتیکه تشخیص آن برای بنای نظر ممکن باشد و ظاهراً اوضاعی صادرکننده طبق نفعهای چک به بانک سپرده شده هیچگونه مسئولیتی منوجه بانک نخواهد بود. همچنین بانک مسئولیتی در مورد تلفات و الحاقی در ظهرچک یا جعل امانت یا پشت بوسان نخواهد داشت، بنابر این کلیه ربا و ناهنجاری که از نقاب در چک و برگ در خواست دسته چک یا گم شدن آنها پیش آید منوجه صاحب حساب خواهد بود.

نمیره: ۱- تاریخی که بعضی اخصامی عادتاً ضمن امانت، قید مینمایند جز امانت، محسوب نخواهد شد و بانک خود را ملزم به رعایت آن نمیداند.  
نمیره ۲- صاحبان حساب باید نهایت دقت را در تنظیم چکها بپایان بدهی بپردازند که حتی الامکان دستبرداران یا الحاقی در مندرجات چک میسرنداشت برای آن منظور لازم است مبلغ چک بصد و بنام حروف طوری نوشته شود که علاوه بر خوانا امکان تغییر یا افزایش آن مقهور نباشد.

نمیره ۳- در مورد چکهایی که بجوایه گرد کشش یا اخصامی منعی صادر شده و دارای ظهر بوسان نامندی میباشد اعم از آنکه آورنده خطا کرده و یا خطا نکرده باشد صرف ملاحظه بانک بابت چک نیست بوسنیا مرتب است و اجازت هويت اخراج اخصامی اخصامی، کشنده چک که اثر آن بانک ارائه داده است کافی بوده و بانک هیچگونه مسئولیتی نسبت به صحت اخصامی سایر پشت بوسان نخواهد داشت.

۶- مشتریان بانک بایستی حتی الامکان از الحاقی کردن برگزهای دسته چک خودداری نمایند و بانک هنگام دریافت تقاضای دسته چک جدید این موضوع را با وضعیت حساب مشتری بررسی و مورد توجه قرار خواهد داد.

۷- مانده حسابهای ازری مشتریان طبق قوانین ازری ایران و کشور مینا از و کشوری که از در آن نگاهشاری میشود منظور خواهد بود.

۸- هر نوع وصول هر نوع مسوولیات و خسارات ناشی از معاملات بانسی چک دارد از نوع اعتبار اسناد و اوراق مینهار اعم از ازری و ربای و سپرده ثابت و مسوولت و حسابهای جاری و پس انداز و عوهد و هر نوع طلب و مال مشتری نزد خود تحت هر عنوان که باشد بدون هیچگونه نشانهی رأی اهنار و پرداخت نموده و مبلغ پرداختنی را بنا بنظر و تشخیص خود بابت هر طلب و خساراتی که بخوانده محسوب دارد و در صورت عدم تکالیف طبق عود را از مشتری مطالبه و دریافت دارد و مشتری بدینوسیله حق هرگونه اعتراض و گفتوگو را تحت هر عنوانی که باشد از خود اسقاط مینماید.

۹- صورت حسابهای بانک در مقابل مشتریان سند و دلیل معتبر خواهد بود بدینوسیله است مشتریان در صورت مشاهده اشتباه مینوانند مراتب آن را کتبا اعلام دارند تا مورد رسیدگی قرار گیرد.  
۱۰- چنانچه وجه چکی که تمام یا قسمتی از محل آن در حسابهای مشتری موجود نباشد از طرف بانک پرداخت گردد مشتری بابت مبلغی که اضافه پرداخت شده مدیون بانک بوده و باید وجه آنرا به محض اولین اخطار تازیه نماید در صورت نعل بانک می تواند طبق قوانین موضوعه وجه چک را از صادرکننده دریافت نماید. همچنین است نسبت به هر مخرمی بانکی و قانونی وسوود تضمین شده به بانک به بدهکار حساب مشتری منظور خواهد کرد.

۱۱- اگر بانک تحت هر عنوان اشتباه یا غیر حق عود یا افزایش به حساب مشتری منظور و یا در محاسبه هزوح اشتباهی نماید در هزوح عملیات و محاسبات و اسناد و مستقلا و بدون انجام هیچگونه تشریفات اداری و قضایی و دریافت اجازه کتبی از مشتری در رفع اخطار و خسارات ناشی از حسابهای مشتری اقدام نماید و تشخیص بانک نسبت به وقوع اشتباه یا پرداخت حق و ازوم برگشت از حساب معتبر خواهد بود.

۱۲- بانک هیچگونه مسئولیتی بوجه به سارست وارده در نتیجه تاخیر ویا نقص تکالیف و سپهو و اشتباه در محاسبات نقشی و تاخیر در تسلیم اقباض نامهها ویا بستههایس که به نام رسیده و یا از طرف بانک صادر شده باشد نخواهد داشت و این حق را برای خود محفوظ می دارد که از انجام دستورات تکالیفی یا نقشی تا وصول تالیه به کتبی آنها خود داری نماید.

۱۳- بانک هیچگونه مسئولیتی را بوجه به صحت مندرجات و نامتصت و مشنر بوزن اسنادی که به حساب مشتریان دریافت می کند و همچنین اوجه به ارزش و مقدار و نوع اخصامی که در اسناد مشنر ذکر شده است قبول نمینماید.

۱۴- تمام هزینه هایس که بانک برای انجام دستورات مشتری می پردازد از قبیل هزینه های بست و تکالیف و نقل و وجه نمیره و بهره و کارمزد و عوهد بعهده مشتری خواهد بود.  
۱۵- در دوره عزل و یا تغییر اخصامات وکلایی که بموجب وکالتنامه ایستی یا تنظیم شده در بانک به وکالت از طرف مشتری انتخاب و معرفی شده و به موجب آن وکللی مجاز گردیده است که به نام مشتری یا بانسی مصلحاتی انجام داده یا از وجوه مشتری پرداخت نماید، باید کتبا (باید رسیده رسمی) مراتب را به بانک اطلاع دهد و مادام که اطلاع کتبی مشتری به بانک نرسیده است بانک وکالتنامه را معتبر خواهد دانست و او اینکه تسبیح و یا تغییر شرایط آن در قلم اسناد رسمی به ثبت رسیده باشد.

۱۶- صورت کارکرد حسابهای مشتریان در هر زمان و در صورت درخواست ایشان تسلیم می گردد چنانچه مشتریان بانک ۱۴ روز پس از انجام عملیات بانک را از عدم صحت ثبت یا بروز اشتباه در حساب مطلع نمایند بانک ثبتهای انجام شده در حساب مشتری را صحیح تلقی خواهد نمود.

نمیره: مشتری موظف است بعضی اخصامی محل اقامت خود بانک را از نشانی جدید مطلع نماید و در غیر اینصورت کلیه مراسلات و اوراق و اخطارها ویا صورت حسابهاییکه باخبرین ثبت او ارسال گردیده ابلاغ شده محسوب می شود.

۱۷- بانک حسابهای اخصامی را که بابتدر به صدور چک قفله چک یا لامل بنامیه و بنا به تقاضای دارنده چک منجر به صدور کارهای عدم پرداخت بملت فدان موجودی و یا کسری موجودی شود، تحت عنوان حسابهای ترگز، نقلی و از اخصامی دسته چک جدید به صاحبان این قبیل حسابها خودداری می نماید.

تعمیرات در صورتیکه صاحب حساب در هر طرف مدت ۱۰ روز از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت، ضمن ایت خود را با تعیین وجه چک برگشت شده در بانک و یا رضایت نامه طرفه چک مزبور ایت نماید مسئول ملان بند فوق نخواهد بود.

۱۸- چنانچه صاحب حساب و یا در مورد حسابهای مشترک چکی از صاحبان حساب فوت نماید مادام که بانک رسماً از فوت صاحب حساب مطلع نشده است در صورت پرداخت و وجه چک مسئولیتی ندارد و در صورت ابلاغ رسمی چنانچه تاریخ منقضی در چک موخر بر تاریخ فوت صادر کننده باشد چک قابل پرداخت نخواهد بود.

۱۹- چنانچه مالک عاقد حساب مشتری در حساب جاری یا سایر حسابهای را که بصدت بکسال تمام هیچگونه گردش نداشته باشد، در پایان بکسال و از آن بعد مادام که وضع بخصمی حال باقی باشد در پایان هر سال طبق تعرفه عمومی بانک هزینه های دفتری بدهکار حساب مشتری منظور و پرداخت خواهد شد.

۲۰- حسابهای جاری اخصامی که پیش از یکبار چک می محل صادر کرده و تملیق آنها نشننن به صدور کبهر خواست شده باشد بسته شده و تا سه سال حسابهای دیگری برای آن باز نخواهد شد.  
۲۱- هرگونه تغییر یا اصلاح در شرایط عمومی حسابهای بهرهجو که بانک مقصود بداید به مشتری اعلام میشود و چنانچه مشتری طرف ذولفانه از تاریخی که تعیمرات شرایط عمومی به او اعلام شده است، عدم موافقت خود را کتبا به بانک اطلاع ندهد، آن تغییرات از طرف مشتری قبول شده تلقی خواهد شد.

مندرجات فوق بصدت خوانده شد و مورد قبول واقع گردید.  
محل اخصامی مشتری

محل الصاق تمبر

نمونه ۲-۱/۱۳

۱۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰



## ۲- گشایش حساب جاری مشترک :

حساب جاری مشترک حسابی است که دو یا چند نفر مثلاً زن و شوهر و یا چند نفر که می‌خواهند با شرکت یکدیگر بدون آن که تابع قانون تجارت « شرکت‌ها » باشند ، حسابی مشترکاً در بانک داشته و از مزایای آن برخوردار شوند افتتاح می‌نمایند. لذا درخواست گشایش حساب جاری مشترک و کارت گشایش حساب جاری مشترک را امضاء و کسانی را که منفرداً یا متفقاً حق برداشت از این حساب را دارند در همان کارت تعیین می‌نمایند. در کارت حساب جاری مشترک باید نسبت سهم هر یک از شرکا قید گردد تا در صورت فوت و یا حجر یا ورشکستگی هر یک از صاحبان حساب و اطلاع بانک ، حساب مشترک مسدود و موجودی حساب به نسبت سهم (در صورتیکه تعیین شده باشد در غیر اینصورت بالسویه) تقسیم شود. (نمونه‌های شماره ۱-۲)

بانک موظف است سهم متوفی ، ورشکسته و یا محجور را برحسب مورد بورثه یا مراجع قانونی ذیصلاح بپردازد و سهم دیگری یا دیگران را در حساب بستانکاران موقت نگهداری نماید. لازم است در حساب جاری مشترک نحوه بستن حساب جاری نیز مشخص شود.<sup>۱</sup>

معمولاً در پشت کارت‌های گشایش حساب جاری مشترک و پس‌انداز و سپرده‌های مدت‌دار شرایط عمومی برای تأیید مشتری ، نوشته شده است.

### ۳- گشایش حساب جاری برای اشخاص روشمند و معلولین و بیسواد :

با توجه به صراحت مواد (۳۱۱) و (۳۱۲) قانون تجارت ، چک در موقع صدور باید به امضاء صادرکننده برسد و در عین حال چک به صرف امضاء در ظهر آن قابل انتقال به دیگری نیز می‌باشد. در قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک نیز در چند جا به مطابقت یا عدم مطابقت امضاء با نمونه موجود در بانک اشاره شده است.

از مجموعه موارد فوق چنین مستفاد می‌شود که متقاضی افتتاح حساب جاری در بانک علاوه بر داشتن شرایط عمومی افتتاح حساب مزبور قطعاً باید توانایی‌های لازم برای خواندن و نوشتن و ارائه امضاء خود را به بانک داشته باشد از این رو با توجه به قوانین و مقررات ناظر به مسائل مربوط به چک و با در نظر گرفتن ماده (۳۴۷) قانون مدنی<sup>۲</sup> ، در مواردی که بانک موافق با افتتاح حساب جاری برای اشخاص فوق‌الذکر می‌باشد ، باید ترتیبی اتخاذ کند که موقع افتتاح حساب ، مهر متقاضی (شخص روشمند ، بیسواد یا معلول) با امضاء شخص مورد اعتمادی که مجاز به امضاء چک از طرف آنها باشد ، به بانک معرفی شود در این صورت چک‌های صادره از طرف صاحب حساب طبقاً علاوه بر مهر خود او ، مشتمل بر امضاء معرفی‌شده طبق نمونه نیز خواهد بود بدیهی است که در غیر اینصورت داشتن حساب جاری برای اشخاص موردنظر امکان‌پذیر نخواهد بود<sup>۳</sup>.

۲- ماده ۳۴۷ قانون مدنی - شخص کور می‌تواند خرید و فروش نماید مشروط بر اینکه شخصاً به طریقی غیر از معاینه یا به وسیله کس دیگر (ولو خود بایع) جهل او مرتفع شود.

۳ - بخشنامه شماره ۲۵/۱۰۹۷ مورخ ۱۳۷۳/۵/۲۲ مدیریت نظارت بر امور بانکها - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

« تعهدنامه »

افتتاح حساب برای افراد روشمندل

با اطلاع از مفاد قرارداد و شرایط عمومی حساب  
 قرض الحسنه (جاری ، پس انداز) و سپرده سرمایه گذاری  
 (کوتاه مدت ، بلند مدت) که به امضای اینجانب .....  
 دارنده شناسنامه شماره ..... صادره از ..... فرزند .....  
 رسیده و آقای/خانم ..... دارنده شناسنامه شماره  
 ..... صادره از ..... فرزند ..... بعنوان معرف آنرا  
 تأیید و امضاء نموده است. با وقوف به اینکه احتمال سوء  
 استفاده از دسته چک و یا مهر و امضاء اینجانب که نابینا  
 هستم از طرف شخص یا اشخاص دیگری محتمل الوقوع  
 است ، اقرار و اعتراف می کنم مسئولیت فقدان مهر و یا  
 بکاربردن مهر و امضاء دیگری بجای مهر و یا امضاء معرفی  
 شده در کارت افتتاح حساب به عهده اینجانب می باشد و در  
 صورت بروز هر گونه اشکال و اختلافی شخصاً مسئول بوده  
 و حق هر گونه ایراد و اعتراض و گفتگویی را به بانک از خود  
 سلب و اسقاط می نمایم.

مهر یا امضاء مشتری

صحت تعهدات آقای/خانم ..... با

مشخصات فوق الذکر مورد گواهی دفترخانه اسناد رسمی به

شماره ..... شده می باشد.

امضاء و مهر دفترخانه اسناد رسمی

افراد روشمندل ، واجد شرایط قرارداد عمومی گشایش حساب جاری ، اگر قادر  
 به ارائه نمونه امضاء خود به بانک باشند ، می توانند با تنظیم تعهدنامه مخصوص رأساً  
 بدون معرفی امین نسبت به افتتاح حساب اقدام نمایند.



کارت افتتاح حساب قرض الحسنه پس انداز

بانک ملت

معموس  
اشخاص  
حقیقی

شعبه ..... شماره حسابگری .....

شماره حساب: .....  
تاریخ افتتاح حساب: .....

خواهشمند است یک فقره حساب پس انداز قرض الحسنه <sup>انفرادی</sup> با مشخصات ذیل افتتاح و دفتر چه آن را صادر و تسلیم فرمائید.  
اشتراکی

مشخصات متقاضی/متقاضیان

ردیف	نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه سرری و سرنال	تاریخ تولد			محل تولد صدر	کد ملی	نمونه امضاء
				روز	ماه	سال			
۱	نشانی: کد پستی:								
	تابعیت:		تحصیلات:		شغل:		تلفن:		
۲	نشانی: کد پستی:								
	تابعیت:		تحصیلات:		شغل:		تلفن:		
۳	نشانی: کد پستی:								
	تابعیت:		تحصیلات:		شغل:		تلفن:		

این کارت در حضور اینجانب تنظیم و امضاء گردید و صحت مندرجات فوق مورد تأیید است.

امضاء مسئول ذیربط و مهرشعبه

نمونه ۱/۱۴-۲

**BANK PASARGAD**

**بانک پاسارگاد**



**پرگ مشتمات مشتریان حقیقی**

تاریخ: .....

شعبه: .....

محل الصاق عکس

خواهشمند است با اعلام مشخصات بشرح زیر نسبت به تعیین و اختصاص شماره مشتری به اینجانب اقدام فرمایید.

نام:

نام خانوادگی:

نام پدر:  شماره شناسنامه:  محل تولد:  تاریخ تولد:

کد ملی:  محل صدور:  ملیت:  شغل:

جنسیت:  مرد  زن وضعیت تاهل:  متأهل  مجرد وضعیت اقامت:  موقت  دائم تحصیلات:

نشانی:

کد پستی:  تلفن:  شماره:

تلفن همراه:  پست الکترونیکی (Email):

نشانی محل کار:

کد پستی:  تلفن محل کار:  شماره:

اختصاص شماره مشتری توسط بانک

امضاء مشتری/ نماینده مشتری .....

امضاء متصدی بانک:

نمونه امضاء مشتری (لطفاً با رنگ مشکی و کاتبه داخل کادر امضاء شود)

شماره مشتری صادر و نمونه امضاء فوق در سیستم رایانه ثبت گردید.

شعبه:

تاریخ:

نام و امضاء متصدی:

بسمه تعالی



تاریخ: .....

شماره: .....

تعهدنامه اعطای تسهیلات بانکی برای حسابهای مشترک

اینجانبان:

ردیف	نام	نام خانوادگی	فرزند	شماره شناسنامه	صادره از	ساکن
۱						
۲						
۳						
۴						

دارندگان حساب شماره بانک صادرات شعبه

بدینوسیله متضامناً مسئولیتهای ناشی از استفاده از حساب مذکور را پذیرفته و ضمن عقد خارج لازم متعهد و ملتزم می شویم:

۱- چنانچه هر یک از اینجانبان منفرداً «یا مشترکاً» به هر نحوی از انحاء، از تسهیلات بانک در قالب عقود اسلامی و یا انواع ضمانت نامه ها و اعتبارات اسنادی استفاده نموده و بدهکار بانک گردیم، بانک حق دارد کلیه مطالبات خود را از هر یک از اینجانبان بصورت تضامنی مطالبه کند و بدینوسیله به بانک اذن و اختیار داده میشود که مطالبات خود را از کل موجودی حساب مشترک برداشت نموده و حق هر گونه ایراد و اعتراضی را در این خصوص از خود سلب و ساقط می نمایم.

۲- در صورت فوت یا حجر هر یک از اینجانبان، بانک حق دارد از محل موجودی حساب فوق مطالبات خود را برداشت و استیفاء نماید و اینجانبان و قائم مقامهای قانونی ما به هیچ عنوان حق هیچگونه اعتراض و ایراد را نخواهیم / نخواهند داشت.

۳- نحوه برداشت از حساب مشترک، چه بصورت انفرادی و چه بصورت اشتراکی و یا مقدار قدر السهم اینجانبان در حساب مذکور تأثیری در تعهدات و الزامات فوق و اختیارات تفویضی به بانک ندارد.

امضاء

امضاء

امضاء

امضاء

صحت امضاهای فوق گواهی میشود. دفتر خانه اسناد رسمی شماره .....



**SAMAN BANK**



بانک سامان

فرم مقررات حساب مشترک

محل امضای نامر

تاریخ: / /

شعبه:

مقررات و شرایط حسابهای مشترک سپرده قرض الحسنه جاری، قرض الحسنه پس انداز، سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت

حساب مشترک به حسابی گفته میشود که صاحب حساب بیش از یک نفر باشد و اختصاص به اشخاص حقوقی دارد.

۱- موجودی حساب مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین میگردد متعلق به صاحبان حساب خواهد بود و در صورت عدم تعیین نسبت سهم، بانسویه خواهد بود.

۲- امضا یا امضاهایی که موقع افتتاح حساب برای استفاده از حساب تعیین میشود تا زمانی که درخواست یا دستور کتبی مسافران از طرف هیچ یک از صاحبان حساب به بانک واصل نشده باشد معتبر خواهد بود. در غیر این صورت بانک از برداشت در مقابل امضا یا امضاهای تعیین شده قبی خوداری مینماید.

تیسره - چنانچه هر یک از صاحبان حساب بخواهد برای استفاده از موجودی حساب به شخص ثالثی وکالت دهد مراتب می بایست کتبی و صریحاً توسط بقیه صاحبان حساب به بانک اعلام که شخص مذکور حق دارد برای استفاده و برداشت تمام موجودی حساب به دیگری وکالت بدهد.

۳- در صورت اطلاع کشمیربانک از فوت یا حصر یا ورشکستگی هر یک از صاحبان حساب و همچنین در صورت وصول بازداشت نامه برای بازداشت موجودی هر یک از صاحبان حساب از مراجعی که قانوناً حق بازداشت اموال اشخاص را دارند بانک حساب مشترک را مسترد نموده و موجودی حساب را به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب تعیین شده است (جدول زیر) تقسیم خواهد نمود که در اینصورت سهم متزلفی، محصور، ورشکسته و مدیون بر حسب مورد به ورثه یا مزایج قانونی ایشلاص برداشت و سهم دیگری یا دیگران به حساب حقوق مخصوصین بزرگان منظور خواهد گردید. در این قبیل موارد بانک مراتب را به صاحبان حساب اطلاع خواهد داد. در صورتیکه موجودی حساب به حساب موقت مخصوصین منظور شود، چنانچه موجودی قبلاً در حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت و یا کوتاه مدت باشد طبق شرایط مربوط به حساب سود طی الحساب برداشت میشود و در غیر اینصورت سود به آن تعلق نمیگیرد. بانک حق دارد سهم هر یک یا بعضی از صاحبان را در حساب موقت مخصوصین نگهداری و یا برداشت نماید.

۴- مبنای محاسبه سهم صاحبان حساب مشترک از موجودی حساب، تاریخ فوت یا حصر یا ورشکستگی خواهد بود لیکن اگر تاریخ فوت یا حصر یا ورشکستگی کتبی به بانک اعلام نشده باشد و بانک برداشتی نماید بویگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

نام و نام خانوادگی	فرزنده	شماره شناسنامه	صنایع	متولد (روز/ماه/سال)	نسبت سهم
۱-					
۲-					
۳-					
۴-					
۵-					
۶-					
۷-					
۸-					
X۱۰۰					

(جدول مرتبط با بندهای ۳ و ۴)

مقررات و شرایط فوق و همچنین نحوه برداشت به شرح زیر مورد قبول امضاء کنندگان (باز دارندگان حساب سپرده قرض الحسنه جاری پس انداز)

سپرده سرمایه گذاری بلند مدت  مشترک شماره  شعبه   
 کوتاه مدت  میباید

بانک سامان:  بخود برداشت:   
 هر یک به توافقی حق برداشت دارد.  برداشت از حساب یا امضاء کلیه دارندگان امضا فای فوق مجاز است.  
 برداشت از حساب یا امضاء بعضی از صاحبان امضا مجاز است!  لطفاً شرح دهید.  
 شرایط دیگر:

امضاء صاحبان حساب مشترک

۱) ۲) ۳) ۴) ۵)



#### ۴- گشایش حساب جاری برای ایرانیان مقیم کشورهای بیگانه :

درخواست گشایش حساب جاری از طرف ایرانیانی که در کشورهای بیگانه اقامت دارند، از بانکهای داخلی کشور بلامانع است. در این قبیل موارد لازم است صحت امضاء صاحب حساب روی برگ درخواست و کارت نمونه امضاء از طرف سفارت یا کنسولگری دولت ایران مقیم شهری که درخواست کننده در آنجا اقامت دارد تصدیق و گواهی شود.

#### ۵- گشایش حساب جاری برای اتباع کشورهای بیگانه :

گشایش حساب جاری برای اتباع کشورهای بیگانه مقیم ایران مستلزم رعایت نکات ذیل می باشد :

الف) افرادی از اتباع کشورهای بیگانه در ایران می توانند درخواست گشایش حساب جاری نمایند که دارای پروانه اقامت معتبر باشند. در این صورت لازم است صحت نام و نام خانوادگی و مشخصات کامل این قبیل اشخاص با مندرجات گذرنامه آنان، که بجای شناسنامه مأخذ شناسایی می باشد، تأیید گردد. (از گذرنامه و پروانه اقامت فتوکپی اخذ می شود). شماره و مشخصات پروانه اقامت به ویژه تاریخ پایان اقامت (انقضای موعد) در کارت حساب جاری نوشته شود، بعد از آن تاریخ بانک مانع عملیات بانکی مشتری گردد و در صورت تجدید تاریخ اقامت، لازم است مشتری مراتب را به بانک اطلاع دهد.

ب) از اتباع کشورهای بیگانه، کسانی که با موافقت سازمانهای دولتی در امور تجاری و نظامی و صنایع به معرفی سفارتخانه ها و یا بصورت نماینده شرکتهای معتبر برای مدتی در کشور ما اقامت دارند. می توانند برای هر مدتی که مجاز به توقف در این کشور هستند حساب جاری در نزد بانکها داشته باشند. فقط معرفی یک نفر از مشتریان بانک یا یکی از سازمانهای دولتی ایران و یا کنسولگریهای خارجی ضروری است.

پ) بیگانگانی که تحت مقررات خاصی بعنوان پناهنده در ایران سکونت دارند و دارای کارت آبی رنگ صادر شده از وزارت کشور هستند مجاز به افتتاح حساب جاری در بانکهای ایران نبوده و فقط می‌توانند از گشایش حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز یا سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت استفاده نمایند.

**نکته -** اتباع بیگانه ، که با روادید جهانگردی (توریست) و یا موقت سه ماهه (بدون در دست داشتن پروانه اقامت معتبر) به کشور وارد می‌شوند مجاز به داشتن حساب جاری در بانک‌های کشور نمی‌باشند.

### بخش سوم - اشخاص حقوقی

**مقدمه -** اشخاص حقوقی که از اجتماع اشخاص حقیقی و تحت شرایطی خاص به وجود می‌آیند و به ثبت می‌رسند دارای شخصیت مدنی مستقل و منفک از ایجادکنندگان آن می‌باشند ، ممکن است سالهای متمادی پس از فوت مؤسسین آن به حیات بازرگانی و اقتصادی و سیاسی خود ادامه دهند. آنها مانند اشخاص حقیقی دارای نام خاصی هستند که دیگران نمی‌توانند آن نام را اختیار کنند. پس اشخاص حقوقی مؤسسات یا شرکتهایی هستند که بر طبق ماده ۵۸۸ قانون تجارت :

« ... می‌تواند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است مگر حقوق و وظایفی که بالطبع فقط انسان ممکن است دارای آن باشد مانند حقوق و وظایف ابوت، بنوت<sup>۲</sup> و امثال ذالک. » یعنی می‌توانند دارای حقوق و تکالیف اشخاص طبیعی و حقیقی باشند (اهلیت قانونی) ولی تا زمانی که به ثبت نرسیده‌اند شخصیت حقوقی پیدا نمی‌کنند.

**ماده ۱۹۵.ق.ت -** « ثبت کلیه شرکت‌های مذکور در این قانون (قانون تجارت)

الزامی و تابع جمیع مقررات قانون ثبت شرکت‌هاست »

۱ - پدری - پدر شدن.  
۲ - پسری - پسر خواندگی.

### ۱- انواع شرکتها:

به منظور شناخت و آگاهی از ویژگیهای انواع شرکتهای مشمول قانون تجارت، بشرح مختصری از آنها می پردازیم.

۱) **شرکت سهامی:** «شرکت سهامی، شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنها است.» در شرکت سهامی تعداد شرکاء نباید از سه نفر کمتر باشد و شرکت سهامی دو نوع است: شرکت سهامی عام - شرکت سهامی خاص.

#### الف - شرکت سهامی عام: شرکتی است که مؤسسين آنها

قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می کنند، در موقع تأسیس، سرمایه شرکت سهامی عام نباید از ۵۰۰۰۰۰۰ ریال کمتر باشد و «... مؤسسين باید حداقل ۲۰ درصد سرمایه شرکت را خود تعهد کرده و لااقل ۳۵٪ مبلغ تعهدشده را در حسایب به نام «شرکت در شرف تأسیس» نزد یکی از بانکها...» تودیع کنند.

#### ب - شرکت سهامی خاص: شرکتی است «... که تمام

سرمایه آنها در موقع تأسیس، منحصراً توسط مؤسسين تأمین گردیده است...»، حداقل سرمایه ۱۰۰۰۰۰۰ ریال است.

در شرکت سهامی عام عبارت «شرکت سهامی عام» و در شرکت سهامی خاص عبارت «شرکت سهامی خاص» باید قبل از نام شرکت یا بعد از آن بدون فاصله، خوانا قید شود.

در موقع تشکیل مجمع عمومی مؤسسين در شرکتهای سهامی باید تمام سرمایه شرکت صریحاً تعهد گردیده و حداقل ۳۵٪ کل سرمایه پرداخت شده باشد<sup>۱</sup>.

۱- قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ در سیمصد ماده و ۲۸ تبصره جایگزین مواد مبحث اول (شرکتهای سهامی عام و خاص) از ماده ۲۱ تا ۹۳ قبلی شده است و مبحث دوم از ماده ۹۴ تا ماده ۶۰۰ (مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳) به قوت قانونی خود باقی است.

۲) شرکت با مسئولیت محدود: «شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجاری تشکیل شده و هر یک از شرکاء بدون اینکه سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قروض و تعهدات شرکت است» (ماده ۹۴ ق - ت).

قید عبارت «با مسئولیت محدود» در اسم شرکت الزامی است «... و الا آن شرکت در مقابل اشخاص ثالث شرکت تضامنی محسوب و تابع مقررات آن خواهد بود.»  
 ۳) شرکت تضامنی: «شرکتی است که در تحت اسم مخصوص برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود. اگر دارائی شرکت برای تادیه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است.» (ماده ۱۱۶ ق - ت).

«در اسم شرکت تضامنی باید عبارت «شرکت تضامنی» و لاقل اسم یک نفر از شرکاء ذکر شود.»

۴) شرکت مختلط غیرسهامی: «شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوصی بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود. شریک ضامن مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارائی شرکت پیدا شود.» (ماده ۱۴۱ ق - ت).  
 «در اسم شرکت باید عبارت (شرکت مختلط) و لاقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود.»

۵) شرکت مختلط سهامی: «... شرکتی است که در تحت اسم مخصوصی بین یک عده شرکاء سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود. شرکاء سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام متساوی القیما در آمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. شریک ضامن کسی است که سرمایه او بصورت سهام درنیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارائی شرکت پیدا شود...» (ماده ۱۶۲ ق - ت).

«در اسم شرکت باید عبارت «شرکت مختلط» و لاقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود.»

«مدیریت شرکت مختلط سهامی مخصوص به شریک یا شرکاء ضامن است.»  
(مواد ۱۶۳ و ۱۶۴ ق.ت)

۶) **شرکت نسبی** : «شرکتی است که برای امور تجارتي در تحت اسم مخصوص بين دو يا چند نفر تشكيل و مسئوليت هر يك از شرکاء به نسبت سرمايه‌ايست که در شرکت گذاشته» (ماده ۱۸۳ ق - ت).

«در اسم شرکت نسبی عبارت (شرکت نسبی) و لاقل اسم یک نفر از شرکاء باید ذکر شود...»

«اگر دارائی شرکت نسبی برای تادیه تمام قروض شرکت کافی نباشد هر یک از شرکاء به نسبت سرمايه که در شرکت داشته مسئول تادیه قروض شرکت است.»  
(ماده ۱۸۶ ق - ت).

### ۷) **شرکت‌های تعاونی تولید و مصرف :**

**الف - شرکت تعاونی تولید :** ماده ۱۹۰ قانون تجارت شرکت

تعاونی تولید را بدین شرح بیان کرده است :

«... شرکتی است که بين عده‌ای از ارباب حرف تشكيل می‌شود و شرکاء مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیاء یا اجناس بکار می‌برند.»

**ب - شرکت تعاونی مصرف :** در ماده ۱۹۲ قانون تجارت

شرکت تعاونی مصرف را تعریف نموده :

«شرکت تعاونی مصرف شرکتی است که برای مقاصد ذیل

تشکیل می‌شود :

۱- فروش اجناس لازمه برای مصارف زندگانی اعم از این که

اجناس مزبوره را شرکاء ایجاد کرده یا خریده باشند.

۲- تقسیم نفع و ضرر بين شرکاء به نسبت خرید هر یک از آنها.»

## ۲- اقامتگاه شخص حقوقی :

محلّی است که اداره شخص حقوقی در آنجاست از ماده ۱۰۰۲ قانون مدنی :  
 « ... اقامتگاه اشخاص حقوقی مرکز عملیات آنها خواهد بود.» و ماده ۵۹۰ قانون تجارت :  
 « اقامتگاه شخص حقوقی محلّی است که اداره شخص حقوقی در آنجاست. » بعلاوه در  
 ماده ۵۹۱ ق.ت. ذکر شده « اشخاص حقوقی تابعیت<sup>۱</sup> مملکتی را دارند که اقامتگاه آنها  
 در آن مملکت است. »

## بخش چهارم - گشایش حساب جاری برای اشخاص حقوقی

بطور کلی می توان گفت : گشایش حساب جاری برای کلیه شرکت های تجاری  
 (اشخاص حقوقی) در دو زمان امکان پذیر است :

الف - شرکت سهامی ..... در شرف تأسیس.

ب - شرکتی که به ثبت رسیده و شخصیت حقوقی آن محرز است.

الف - حساب جاری به نام شرکت سهامی ..... در شرف تأسیس :

تعریف : شرکت سهامی ..... در شرف تأسیس شرکتهای سهامی عام هستند  
 که برای تشکیل مجمع عمومی ، مؤسسین باید حداقل بیست درصد سرمایه شرکت را  
 خود تعهد کرده و حداقل ۳۵٪ مبلغ تعهد شده را در حسابی به نام «شرکت سهامی .....  
 در شرف تأسیس» نزد یکی از بانکها بسپارند. بنابراین افتتاح حساب جاری به نام  
 «شرکت سهامی ..... در شرف تأسیس» منع قانونی ندارد ولی حق انجام عملیات بانکی  
 به ویژه برداشت از این حساب را ندارند مگر اینکه شرکت به ثبت برسد یا از تشکیل آن  
 رسماً انصراف حاصل شود. لذا به شرکتهای سهامی در شرف تأسیس قبل از به ثبت  
 رسیدن دسته چک تسلیم نمی شود.

۱- تابعیت عبارتست از رابطه حقوقی و سیاسی که شخصی را به کشوری مربوط می کند.

بنابراین به موجب ماده ۶ قانون تجارت مؤسسين شرکت سهامی عام می‌توانند از بانک گشایش حساب جاری با عنوان «شرکت سهامی ... در شرف تأسیس» را درخواست تا مقداری از سرمایه شرکت را در بانک تودیع کنند، در اینصورت بانک پس از دریافت شرکت‌نامه از هیئت مؤسس حسابی به نام «شرکت سهامی ..... در شرف تأسیس» گشوده و یک گواهی‌نامه بانکی دایر بر اینکه: «مبلغ ..... ریال به نام شرکت سهامی عام ..... در شرف تأسیس در تاریخ ..... در حساب شماره ..... که آقایان ..... به عنوان مؤسس باز کرده‌اند پرداخت و تودیع شده است» صادر می‌کند و به مؤسسین شرکت سهامی عام در شرف تأسیس می‌دهد.

مؤسسین شرکت حق استفاده از مبالغی را که به حساب واریز شده است ندارند. در ماده ۲۲ قانون تجارت ضمن تأیید مطلب فوق موارد برداشت را ذکر کرده است: «استفاده از وجوه تأدیه شده به نام شرکتهای سهامی در شرف تأسیس ممکن نیست مگر پس از به ثبت رسیدن شرکت یا در مورد مذکور در ماده ۱۹». ضمناً از مؤسسین تعهدنامه‌ای به شرح ذیل اخذ می‌شود:

#### «تعهدنامه»

پیرو تقاضای کتبی مورخ ..... در مورد افتتاح حساب قرض‌الحسنه جاری شرکت سهامی عام ... در شرف تأسیس امضاءکنندگان زیر بدینوسیله تعهد می‌نمایم که حداکثر تا پایان روز ..... شرکت را رسماً تشکیل داده و مدارک ثبتی دال بر تشکیل قانونی شرکت را به آن بانک ارائه داده و امضاءکنندگان مجاز را معرفی نمایم و در ظرف این مدت هیچ شخصی اعم از حقیقی و حقوقی حق استفاده از حساب مزبور را نخواهند داشت.

ضمناً در صورتیکه بعللی تا پایان مدت مزبور شرکت تشکیل نشود، بدینوسیله به آن بانک وکالت داده می‌شود که بشرط ارائه اعلامیه بستانکار از طرف پرداخت‌کننده یا وکیل قانونی او وجه پرداختی را به نامبرده یا نماینده قانونی او مسترد نماید و در این مورد حق هر گونه اعتراضی را از خود سلب می‌نمایم.  
امضاء مؤسسین شرکت سهامی .....

مؤسسین شرکت گواهی نامه بانک را با اسناد تشکیل شرکت (صورتجلسه مجمع عمومی مؤسسین) به ضمیمه طرح اساسنامه شرکت و طرح اعلامیه پذیرهنویسی سهام، که به امضای کلیه مؤسسین رسیده باشد، به اداره ثبت شرکتها می دهند و شرکت را به ثبت می رسانند که پس از طی مراحل قانونی مدیران منتخب و صاحبان امضای شرکت می توانند پس از تکمیل کارت حساب جاری اشخاص حقوقی از وجوه تودیع شده در حساب شرکت سهامی در شرف تأسیس برداشت کنند.

به عللی ممکن است شرکت مورد بحث به ثبت نرسد و یا مؤسسین از ثبت آن منصرف شوند در اینصورت بر طبق ماده ۱۹ قانون تجارت عمل خواهد شد:

«در صورتی که شرکت تا ششماه از تاریخ تسلیم اظهارنامه مذکور در ماده ۱۹ این قانون به ثبت نرسیده باشد، به درخواست هر یک از مؤسسین یا پذیرهنویسان مرجع ثبت شرکتها که اظهارنامه به آن تسلیم شده است گواهینامه ای حاکی از عدم ثبت شرکت صادر و به بانکی که تعهد سهام و تأدیه وجوه در آن بعمل آمده است ارسال می دارد تا مؤسسین و پذیرهنویسان به بانک مراجعه و تعهدنامه و وجوه پرداختی خود را مسترد دارند. در اینصورت هر گونه هزینه ای که برای تأسیس شرکت پرداخت تعهد شده باشد بعهده مؤسسین خواهد بود.»

**ب- حساب جاری به نام شرکتهای رسمی (به ثبت رسیده):**

هر نوع شرکت که رسماً به ثبت رسیده باشد، چون طبق قانون تجارت دارای شخصیت حقوقی است می تواند در بانک مانند اشخاص حقیقی به نام شرکت حساب جاری باز کند مشروط بر اینکه دارندگان امضاء برای صدور اسناد تعهدآور بانکی تعیین شده باشند و اختیارات آنها بر طبق مقررات اساسنامه شرکت باشد.



افتتاح حساب جاری به نام شرکت رسمی ، علاوه بر توجه به کلیه دستورهای مربوط به گشایش حساب جاری برای اشخاص حقیقی ، مستلزم رعایت نکات مشروح ذیل نیز می باشد :

۱- اخذ مدارک ثبتی و قانونی دال بر احراز هویت شخصیت حقوقی شرکت که عبارت است از :

الف - اساسنامه<sup>۱</sup> ، شرکتنامه<sup>۲</sup> (برای شرکتهایی که شرکتنامه دارند) گواهی شده اداره ثبت شرکتهای.

ب - روزنامه رسمی کشور حاکی از ثبت شرکت و یا تغییرات حاصله در هیأت مدیره یا اساسنامه شرکت ، که در عرف آخرین صورتجلسه مجامع عمومی مندرج در روزنامه رسمی مبنی بر همین تغییرات و تعیین حدود و مدت اختیارات نمایندگان شرکت می باشد.

پ - در اساسنامه شرکت ، حق افتتاح حساب جاری برای شرکت در بانک یا بانکها پیش بینی شده باشد.

ت - مدیران و بازکنندگان حساب جاری باید کتباً تعهد نمایند که آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شرکت را در اختیار بانک قرار داده و متعهد شوند که هر نوع تغییری که در اساسنامه و یا شرکتنامه و یا تصمیمات هیأت مدیره ، سمت ، اختیارات ، مدت مأموریت مدیران و صاحبان امضاء بعمل آید ، بلافاصله بانک را کتباً مطلع سازند. (مستفاد از بخشنامه شماره نب/۵۲۳۴ مورخ ۱۳۶۱/۱۰/۲۱ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

ممکن است که اساسنامه و شرکتنامه در بعضی از شرکتهای به طور توأم تنظیم شده باشد در هر حال مدت اختیارات هیأت مدیره و نام کسانی که حق استفاده از حساب جاری شرکت را در نزد بانکها دارند دقیق رسیدگی و با شناسنامه صاحبان امضاء مجاز شرکت تطبیق داده شود.

۱- در اساسنامه علاوه بر نکات مندرج در شرکتنامه مقررات مربوط به سازمان اداری شرکت ، طریق انتخاب مدیران ، بازرسان و غیره و تقسیم سود و زیان و انحلال شرکت و تغییرات در اساسنامه و روابط شرکاء و هر موضوع دیگری که مخالف قانون تجارت نباشد درج می شود.  
۲- شرکتنامه روابط شرکاء را در طرح پیشنهادی تشکیل شرکت تعیین می کند.

۲- برای درج مشخصات شرکت باید از برگ درخواست و کارت نمونه امضاء مخصوص شرکتها و بانکها (اشخاص حقوقی) استفاده گردد (نمونه‌های شماره ۴-۲). اوراق مذکور از روی سوابق و مدارک ثبتی شرکت از طرف مسئولان شرکت تکمیل و به ویژه در ثبت نام شرکاء و هیأت مدیره و مدت شرکت و سررسید اختیارات هیأت مدیره و مشخصات کسانی که حق امضاء دارند و نحوه استفاده از حساب و ذکر سمت هر یک از امضاءداران مجاز (مدیرعامل - اعضاء هیئت مدیره شرکت - وکیل) از طرف متصدیان حساب جاری یا رئیس شعبه بانک دقت‌های لازم بعمل آمده<sup>۱</sup> و نمونه مهر شرکت به وضوح، در قسمت مشخص کارت نمونه امضاء ممهور می‌شود. چون در بعضی از شرکتها فعالیت شرکت محدود بزمان معینی است و یا اختیارات صاحبان امضاء در شرکتها و مؤسساتی که دارای شخصیت حقوقی می‌باشند یا وکلای آنها محدود به مدت معینی است، متصدی افتتاح حساب جاری تاریخ انقضای مدت قانونی شرکت و نیز تاریخ انقضای اختیارات دارندگان حق امضاء را در روی کارت نمونه امضاء و کارت گردش حساب (با قلم قرمز) یادداشت می‌کند تا به موقع برای اخذ مدرک مورد لزوم مبنی بر تمدید اختیارات نمایندگان شرکت یا معرفی امضاءداران جدید اقدام شود.

۳- هر یک از صاحبان امضاء مجاز شرکتها در صورتی می‌توانند تمام یا قسمتی از اختیارات خود را به دیگری تفویض نمایند که در اساسنامه تصریح و حق توکیل به موکل قید شده باشد.

۴- طبق قانون تجارت هرگونه تغییرات در انتخاب هیأت مدیره و امضاءداران مجاز شرکت ضمن ثبت در اداره ثبت شرکتها باید در روزنامه‌های کثیرالانتشار (برطبق اساسنامه) و روزنامه رسمی کشور آگهی شود.

۱- از بخشنامه شماره ۹۳۲۲ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۳۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران: «... برای اطلاع از وضعیت هر شرکت، اطلاع از وضعیت مدیران آن در ارتباط با تعهدات معوق به شبکه بانکی کشور و سابقه صدور چک بلامحل، صدور یا تمدید کارت بازرگانی الزامی است از این رو ... از تاریخ استعلام وضعیت شرکتها در ارتباط با موارد یادشده ... با اعلام اسامی و مشخصات کامل اعضاء هیأت مدیره و مدیرعامل انجام دهند ...»

بنابراین نمایندگان شرکت موظفند طبق مفاد مقررات و شرایط عمومی حساب جاری مراتب را کتباً به بانک (شعبه مربوطه) اعلام نمایند و در غیر این صورت ، مادامی که تغییرات حاصله به اطلاع بانک نرسیده و مدت اختیارات شرکاء یا هیأت مدیره نیز منقضی نشده باشد چکها و اسناد صادره شرکت با امضاءهای مجاز قبلی از نظر بانک معتبر و نافذ و قابل اجراست لکن به مجرد اطلاع از تغییرات مذکور باید نسبت به تجدید کارت نمونه امضاء (باستناد مدرک ثبتی جدید) اقدام لازم معمول شود. (نمونه ۱/۲۸ - ۲ تعهدات مدیران شرکتها)

شرکتهایی که با رعایت تشریفات فوق ، به ثبت رسیده باشند برای افتتاح حساب جاری به معرف نیازی ندارند.

### ۳- افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقوقی خارجی :

افتتاح حساب جاری برای دفاتر نمایندگی بانکها و شرکتهای خارجی که در اداره ثبت شرکتهای ایران به ثبت رسیده باشند با رعایت سایر شرایط گفته شده در افتتاح حساب جاری شرکتهای رسمی ، بلامانع است. اما در مورد نمایندگی شرکتهای خارجی در ایران که به ثبت نرسیده باشند افتتاح حساب جاری منوط به بررسی و موافقت اداره بین الملل هر بانک خواهد بود ولی در هر حال مدارک ذیل باید اخذ شود :

الف) تقاضای افتتاح حساب جاری.

ب) رونوشت مصدق ترجمه اساسنامه ثبت شده که شخصیت حقوقی شرکت یا مؤسسه مزبور از طرف مقامات رسمی ایران در کشور متبوع تأیید شده باشد.

پ) رونوشت و ترجمه رسمی وکالتنامه شرکت.

معمولاً این قبیل شرکتهای به نماینده و یا نمایندگانی که در ایران مأمور

گشایش حساب جاری در بانکها می شوند وکالت می دهند.

چنین وکالتنامه‌ای باید توسط مراجع صلاحیت‌دار قانونی با انجام تشریفات کامل در محل صدور تنظیم و با گواهی کنسولگری یا سفارت ایران تکمیل شود و به گواهی وزارت امور خارجه ایران برسد تا بعداً مورد اشکال واقع نشود. نظر به اینکه احتمالاً مبالغ قابل توجهی به استناد وکالتنامه توسط وکیل یا وکلای ذینفع دریافت و پرداخت خواهد شد وکالتنامه تنظیمی باید از هر لحاظ جامع و کامل باشد و تمامی شرایط و مقررات لازم را داشته باشد مثلاً طبق اساسنامه شرکت حق افتتاح حساب در کشور خارج (ایران) را دارا باشد و صاحبان امضای مجاز و مدیران حق انتخاب وکیل را داشته باشند. ضمناً در وکالتنامه حق هرگونه عملیات بانکی (صدور چک، دریافت وجه، اخذ دسته چک، دریافت صورتحساب و غیر آنها) که مورد لزوم است پیش‌بینی شود. در مواردی که تقاضای شرکت از طریق کارگزاران بیگانه رسیدگی و برای بانک ارسال می‌شود اگر صاحبان امضاء مجاز شرکت شخصاً و رأساً از حساب‌جاری استفاده نکنند و قرار باشد بوسیله نماینده یا وکیل ایشان اقدام شود در اینصورت شرکت باید با تأیید نظر کارگزاران، وکالتنامه جداگانه طبق شرحی که گذشت تهیه و ارسال دارد.

در هر صورت باید به محض گشایش حساب جاری مراتب به شرکت اصلی اعلام و یادآوری شود که لازم است هرگونه تغییری در اساسنامه و شرایط استفاده از حساب‌های بانکی و امضاءداران مجاز را نیز کتباً به بانک اطلاع دهند. هنگام افتتاح حساب‌جاری ارزی یا ریالی برای اینگونه شرکتها لازم است به آنان تذکر کتبی داده شود که حساب‌جاری مزبور بدون سود است و مشمول تسهیلاتی نظیر اضافه برداشت نخواهد شد (مسلماً سیاست پولی و بانکی در اینگونه روابط و عملیات مورد توجه خواهد بود). تشریفات بعدی این حسابها، مشابه افتتاح حساب‌جاری برای «شرکتها» در ایران می‌باشد.

# SAMAN BANK

## بانک سامان



فرم درخواست افتتاح حساب فرزند الحاقی جاری

شعبه:  تاریخ:

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب مسروده فرزند الحاقی

بنام  در شرف تأسیس  و یا که (تأسیس)  اقدام نماید. در ضمن شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب مندرج در ظهر این برگه دقیقاً مطالعه و مورد تأیید اینجانب میباشد.

لطفاً نام و مشخصات شخصی یا اشخاصی که حق امضاء و برداشت از حساب فوق را دارند را بر زیر درج نمایند. (نام ایند بوسه برده در سایر برگه‌ها کپی) در صورت داشتن شماره مشتری امضا داران حساب، فرم مشخصات مشتریان حقیقی برای هر یک از آنها تکمیل گردد.

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	محل صدور	شماره مشتری

نحوه برداشت از حساب (بر رویه در لیست مطرفی)

تاریخ اعتبار انشاء الحاقی مربوط به حساب مطرفی

نحوه برداشت در مورد حساب مشترک

(لطفاً در صورت افتتاح حساب مشترک، فرم مربوط به حساب مشترک حتماً تکمیل گردد.)

وسایله برداشت مورد نظر:  چک  کارت مغناطیسی / هوشمند

لطفاً در صورتیکه در کنار بالا وسیله برداشت از حساب خود را کارت مغناطیسی و یا هوشمند انتخاب نموده اید، فرم درخواست صدور کارت را نیز تکمیل نمائید.

موجودی و صورت حساب فوق را به چه شکلی تمایل دارید که به شما اطلاع داده شود ؟

نگارش صورت حساب  فارسی  لاتین

مراجعه به یکی از شعب  از طریق یکی از متحدین بانک  از طریق کامپیوتر شخصی موجود در بانک (Self Service)

از طریق - پست  نامبر  ارسال بصورت ماهانه  هر سه ماه  تفریق در خواست

آدرس ارسال صورت حساب  کد پستی

تلفن تماس  نامبر

از طریق تلفن بانک سامان ۲۴ (لطفاً جهت دریافت اطلاعات از استفسار از خدمات فوق بابتی از متحدین بانک مشاوره فرمائید)

لطفاً مشخصات معرف خود را در این قسمت درج نمائید: (نام معرف در مورد حساب فرزند الحاقی الزامی است)

نام و نام خانوادگی  آیدضا - معرف

شماره حساب  نشانی بانک مربوطه

اعضاء باز کننده حساب

این قسمت توسط بانک تکمیل میگردد

شماره حساب

اعضاء متصدی بانک

اعضاء مسئول شعبه





شعبه: ..... تاریخ: ۱۳ / /

### مشخصات مشتری

اشخاص حقوقی

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود

زیر نوع مشتری: .....

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود

شماره مشتری: .....

خواهشمند است مشخصات این شرکت / سازمان / موسسه را در ردیف مشتریان آن بانک ثبت و شماره مربوطه را اعلام فرمایید.

نام شرکت / سازمان / موسسه: ..... / .....  
 نام اختصاری: ..... شماره و تاریخ استعلام: .....

نام شرکت / سازمان / موسسه به تکلیک حروف  
 از راست به چپ تکمیل شود

شماره ثبت: ..... محل ثبت: ..... تاریخ ثبت: روز / ماه / سال

سرمایه ثبت شده: ..... ملیت: ..... وضعیت اقامت:  مقیم  غیرمقیم

نوع فعالیت: ..... مدت: ..... کد اقتصادی: .....

تاریخ انقضا - اختیارات: ..... تلفن: ..... شماره دورنگار: .....

نشانی: .....

امضاء مشتری ..... مراتب فوق کنترل گردید. امضاء شعبه

کدپستی: .....

حساب سپرده قرض الحسنه جاری  
اشخاص حقوقی



بانک سپرده‌ها و راست ایران

تاریخ ۱۳ \_\_\_\_\_

شماره حساب \_\_\_\_\_ شعبه \_\_\_\_\_ کد \_\_\_\_\_

خواهشمند است حساب سپرده قرض الحسنه جاری به نام \_\_\_\_\_  
با مشخصات ذیل در دفاتر آن بانک باز نمایید. هرگاه تغییری در هیئت مدیره و دارندگان حق امضاء و نشانی و  
خبره حاصل شود مراتب را با تسلیم مدارک مربوط به آن بانک اطلاع خواهیم داد. ضمناً امضای من نمائید که شرایط  
عمومی مندرج در پشت این کارت دقیقاً مطالعه و مورد قبول است.

امضاء \_\_\_\_\_  
نام دارنده حساب: \_\_\_\_\_  
شماره و تاریخ ثبت: \_\_\_\_\_ محل ثبت: \_\_\_\_\_ تابعیت: \_\_\_\_\_  
مدت: \_\_\_\_\_ مدت اختیارات و تصدی هیئت مدیره: \_\_\_\_\_  
نمونه مهر دارنده حساب: \_\_\_\_\_  
دارندگان امضاء و نحوه پرداخت از حساب سپرده قرض الحسنه جاری: \_\_\_\_\_  
نشانی: \_\_\_\_\_ تلفن: \_\_\_\_\_

نام و مشخصات کسانی که حق امضاء دارند:

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	صافه از	نمونه امضاء
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

تاریخ \_\_\_\_\_ ماه \_\_\_\_\_ ۱۳ حساب سپرده قرض الحسنه جاری شماره \_\_\_\_\_  
بنام \_\_\_\_\_ افتتاح گردید.

امضاء و مهر شعبه

تذکره: تغییرات در هیئت مدیره و دارندگان حق امضاء و نشانی و نحوه پرداخت از حساب سپرده قرض الحسنه جاری باید طبق مقررات بانک اعلام شود.

تاریخ





شرکت‌ها



شماره حساب .....

شماره مشتری .....

تاریخ افتتاح حسابجاری .....

تاریخ تعویض کارته .....

شعبه .....

خواهشمند است حساب قرض الحسنه جاری بنام شرکت .....

با مشخصات زیر در دفاتر آن بانک باز نمایند. ضمناً اضافه مینماید که شرایط عمومی بندرج در پشت کارت دقیقاً مطالعه و مورد قبول واقع گردید.

اعضاء

نام دارنده حساب .....	
نمونه مهر شرکت	شماره ثبت .....
	تاریخ ثبت .....
محل ثبت .....	
تأجیب .....	
مدت شرکت .....	
نوع شرکت .....	
تاریخ انقضاء اعتبار اعضاء مجاز .....	
نشانی کامل .....	
نشانی‌های بعدی .....	
شماره تلیف .....	
شرایط برداشت از حساب (متنفاً یا منفرداً و یا در صورت توأم بودن با مهر ذکر شود)	
.....	
.....	
نام و مشخصات کسانی که حق اعضاء دارند.	
نمونه اعضاء	.....
.....	۱ - نام و نام خانوادگی .....
.....	نام پدر .....
.....	شماره شناسنامه .....
.....	صادر از .....
.....	تاریخ تولد .....
.....	سمت .....
.....	۲ - نام و نام خانوادگی .....
.....	نام پدر .....
.....	شماره شناسنامه .....
.....	صادر از .....
.....	تاریخ تولد .....
.....	سمت .....
.....	۳ - نام و نام خانوادگی .....
.....	نام پدر .....
.....	شماره شناسنامه .....
.....	صادر از .....
.....	تاریخ تولد .....
.....	سمت .....
.....	۴ - نام و نام خانوادگی .....
.....	نام پدر .....
.....	شماره شناسنامه .....
.....	صادر از .....
.....	تاریخ تولد .....
.....	سمت .....
.....	۵ - نام و نام خانوادگی .....
.....	نام پدر .....
.....	شماره شناسنامه .....
.....	صادر از .....
.....	تاریخ تولد .....
.....	سمت .....

نمونه ۶۰ - ۵۰۰۰۰ ب ۸۱۷ چاپ بانک کشاورزی بهای هر برگ ۱۰۰ ریال

شعبه .....



**بانک ملت**      **کارت افتتاح حساب سپرده فرض الحسنه جاری**

شعبه: ..... شماره حسابگری: .....

با قبول مقررات و شرایط عمومی حساب سپرده فرض الحسنه جاری که مندرج در این اطلاعیه و با امضاء این شرکت رسیده، تورا مستند است. بک نزد حساب جاری نام شرکت .....  
 که در شهرستان ..... به ثبت رسیده در آن بانک افتتاح گردید.


تاریخ: ..... که پس از: .....  
 تلفن: ..... مهر و امضاء شرکت: .....

اسامی شرکا یا اعضای هیئت مدیره					
نام و نام خانوادگی	شماره شناسنامه	سمت در شرکت	نام و نام خانوادگی	شماره شناسنامه	سمت در شرکت
۱-			۶-		
۲-			۷-		
۳-			۸-		
۴-			۹-		
۵-			۱۰-		

این کارت در حضور اینجانب ..... تنظیم و امضاء شد و اینجانب مسئول سمت مندرجات فوق می باشم.  
 امضاء مسئول ذریعیت و مهر شعبه

با افتتاح حساب موافقت می شود.

امضاء مسئول شعبه



تاریخ: ..... شعبه: ..... شماره حساب: .....

با قبول شرایط و مقررات عمومی بانک، خواهشمند است یک حساب جاری بنام .....  
 با مشخصات ذیل بر ملاحظه آن بانک افتتاح نمایند. آدرس: ..... تلفن: .....

شماره ثبت: ..... محل ثبت: ..... نام شعبه: .....

مشخصات اختصاصی محل استفاده از این حساب را باریز: .....

نام و نام خانوادگی: ..... نام پدر: ..... شماره شناسنامه: ..... تاریخ تولد: ..... محل صدور: ..... سمت: ..... نمونه امضاء: .....

۱- .....  
 ۲- .....  
 ۳- .....  
 ۴- .....  
 ۵- .....  
 ۶- .....  
 ۷- .....  
 ۸- .....  
 ۹- .....  
 ۱۰- .....

با افتتاح حساب موافقت می شود.

موضوعات





#### ۴- گشایش حساب جاری برای بانک‌های داخلی :

افتتاح حساب جاری برای بانک‌های محلی برحسب تقاضای اداره مرکزی آنها صورت می‌گیرد و نام استفاده‌کنندگان از حساب به وسیله شعبه ذیربط در مرکز و شهرستانها به بانک معرفی و نمونه امضاء دارندگان امضاهای مجاز بانکها از طریق اداره مرکزی بانک به بانک محال علیه ابلاغ می‌شود. شرایط افتتاح حساب جاری برای بانکها همان مقرراتی است که برای اشخاص حقوقی معتبر است.

#### ۵- افتتاح حساب‌های جاری دولتی :

افتتاح حساب قرض‌الحسنه جاری برای وزارتخانه‌ها و مؤسساتی که دارای ذی‌حساب منتخب وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌باشند و همچنین شهرداری‌ها و بنگاه‌ها و نهادها یا ارکان<sup>۱</sup> و شرکت‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه آنها متعلق به دولت یا تحت نظارت دولت است از وظایف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است. همانطوری که در بخشنامه شماره ۳۹۴۰ مورخ ۱۳۷۶/۶/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام گردیده :

« ... هیچگونه حساسی برای وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی (اعم از اینکه دارای ذی‌حساب بوده یا فاقد آن باشد) بدون اخذ مجوز از وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه) و تأیید بانک مرکزی قابل افتتاح نمی‌باشد » و چون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در تهران و شهرستان‌ها شعبه‌ای ندارد لذا هیأت عامل بانک مرکزی در جلسه ۱۳۶۶/۳/۲۱، مقرر نمود نگاهداری و انجام عملیات بانکی قسمتی از حساب‌های وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به بانک‌ها واگذار شود.

۱- ارکان (عربی) مبناها - پایه‌ها ولی ارکان (فرانسوی) بیان‌کننده و نشردهنده افکار و عقیده‌های گروهی.

### ۶- افتتاح حساب جاری جهت شهرداری ها :

این قبیل حسابها شامل کلیه حسابهای جاری شهرداریها و دستگاههای وابسته به آن است چون شهرداریها بمحض ایجاد و صدور تصویبنامه هیأت دولت دارای شخصیت حقوقی می شوند می توانند مستقیماً تقاضای افتتاح حساب جاری نمایند و حق استفاده از حسابهای جاری شهرداریها ، طبق ماده ۷۹ اصلاحی قانون شهرداریها مصوب سال ۱۳۳۴ با دو امضاء می باشد که یکی شهردار (بمعرفی وزارت کشور) و دیگری رئیس حسابداری شهرداری است.

طبق بخشنامه نب/۵۱۹۰ مورخ ۱۳۶۷/۱۱/۱۵ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران :

« اساساً حساب به نام شهرداریها به عهده بانک ملی ایران و در صورتی که بانک مزبور فاقد شعبه باشد با موافقت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عهده سایر بانکها واگذار می شود.»

### ۷- افتتاح حساب جاری برای شرکتهای تعاون شهری :

شرکتهای تعاون شهری که زیر نظر سازمان تعاون کشور « وزارت تعاون » در تهران و ادارات کل تعاون شهری در استانها ، فعالیت می کنند هنگام افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری جهت تأسیس شرکت باید مجوز مراکز یاد شده را اخذ نموده و ارائه دهند. همچنین هرگونه تغییرات در صاحبان امضاهای مجاز مندرج در صورت جلسات هیأت مدیره شرکت را باید به تأیید مراکز مذکور برسانند و سپس به بانک ارائه دهند تا از بروز مشکلات حقوقی جلوگیری شود.



## ۸- افتتاح حساب جاری جهت شوراهای شهر و روستا :

با عنایت به اینکه شوراهای شهر و روستا از تاریخ تشکیل دارای شخصیت حقوقی (عمومی غیردولتی) می‌شوند لذا می‌توانند نزد بانکها نسبت به افتتاح حساب جاری اقدام کنند.

مدارک موردنیاز جهت افتتاح حساب :

۱- صورت جلسه انجام انتخابات شورا که به تأیید هیأت نظارت فرمانداری یا بخشداری محل رسیده و به مهر هیأت ممهور شده باشد.

۲- صورت جلسه اعضاء شورا که برای انجام امور ریالی یک یا چند نفر را با حق امضاء تعیین کرده باشد.

۳- تقاضای افتتاح حساب جاری ، صادره از طرف شورا که به مهر شورا و امضاء رئیس و یکی از اعضاء شورا رسیده باشد.

۴- تصویر شناسنامه صاحبان امضاء معرفی شده از طرف شورا.

اعتبار امضاها و مدارک مذکور تا پایان مدت مأموریت شورا محفوظ است.

## ۹- افتتاح حساب جاری برای انجمن‌های ثبت شده :

تعریف : انجمن‌ها یا کانونها متشکل از افرادی است که برای یک هدف معین بدون انگیزه سودجویی تلاش می‌کنند مانند : انجمن حمایت زندانیان ، کانون بازنشستگان بانکها و کانون بازنشستگی کشوری...

افتتاح حساب جاری جهت انجمن‌ها در صورتیکه به ثبت<sup>۱</sup> رسیده باشند مانند شرکتها است و چنانچه به ثبت نرسیده باشند ، خالی از اشکال نخواهد بود.

---

۱- تشکیلات و مؤسساتی که برای مقاصد غیرتجارتی تأسیس شده یا بشوند از تاریخ ثبت در دفتر ثبت مخصوصی که وزارت عدلیه معین خواهد کرد شخصیت حقوقی پیدا می‌کنند. (ماده ۵۸۴ ق.ت)

برای افتتاح حساب جاری جهت انجمن‌های ثبت شده ، صرف‌نظر از هدف تأسیس این مؤسسات ، که ممکن است علمی ، فرهنگی ، ادبی ... باشند ، اخذ مدارک زیر ضروری است :

**الف -** رونوشت مصدق اساسنامه و مرامنامه ثبت شده انجمن.

**ب -** یک نسخه روزنامه رسمی کشور مبنی بر انتشار آگهی تأسیس انجمن. علاوه بر آن باید توجه شود که در اساسنامه ثبت شده انجمن‌ها اجازه افتتاح حساب جاری در بانک به هیأت مدیره و مسئولین انجمن داده شده و سمت کسانی که حق استفاده از حساب را دارند تعیین و صلاحیت آنها محرز و مشخص شده باشد. هنگام افتتاح حساب جاری برای انجمن‌ها لازم است مدت اختیارات استفاده‌کنندگان از حساب جاری طبق اساسنامه در کارت نمونه امضاء قید شود تا پس از انقضای مدت اشکالاتی در استفاده از حساب جاری پیش نیاید.

لازم است بانک‌ها قبل از انقضای مدت اختیارات مدیران ، مراتب را کتبی به انجمن‌ها ابلاغ کنند تا کسانی را که برای امضای اسناد و چک‌های انجمن برطبق اساسنامه تعیین شده‌اند و اسامی آنها را در روزنامه رسمی کشور آگهی کرده‌اند به بانک معرفی کنند تا کارت نمونه امضای جدید تنظیم و تکمیل شود.

### ۱۰- افتتاح حساب جاری برای انجمن‌های ثبت نشده :

گشایش حساب جاری جهت انجمن‌های ثبت نشده ، مانند انجمن‌های اولیاء و مربیان مدارس ، برحسب تقاضای رئیس انجمن صورت می‌گیرد. معمولاً امضاء رئیس انجمن به همراه یک یا چند نفر دیگر ، به عنوان دارندگان امضاء مجاز (از طرف اداره آموزش و پرورش منطقه) ، به بانک معرفی می‌شوند.

هنگام افتتاح حساب باید در کارت حساب جاری ذکر شود که حساب مزبور متعلق به انجمن و ذینفع آن انجمن است و صاحبان امضاء شخصاً حقی نسبت به این حساب ندارند و نیز باید در کارت نمونه امضاء حساب جاری تصریح شود که هر وقت و هر چند بار که از طرف صاحب حساب کتبی و به امضای رئیس انجمن شخص یا اشخاص دیگری غیر از امضاءکنندگان قبلی برای استفاده از حساب معرفی شوند شخص یا اشخاص قبلی حق مداخله و یا استفاده از حساب را به هیچوجه نخواهند داشت و هیچگونه ادعا و گفتگو و تقاضائی برخلاف مندرجات نوشته مزبور قابل ترتیب اثر نخواهد بود.

تمامی حساب‌های جاری انجمن‌ها در ردیف حساب‌های جاری اشخاص باز و افتتاح می‌شود و سایر شرایط و تشریفات این قبیل حسابها مانند مواردی است که درباره حساب‌های جاری مشترک (اشخاص حقیقی) بیان شده است.

### ۱۱- افتتاح حساب جاری برای مدارس غیرانتفاعی<sup>۱</sup>:

افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری برای مدارس غیرانتفاعی در ردیف اشخاص حقوقی غیردولتی با رعایت شرایط زیر امکان‌پذیر می‌باشد.

الف - افتتاح حساب برای مدارس غیرانتفاعی صرفاً با تقاضای مدیرکل یا رئیس اداره آموزش و پرورش خواهد بود.

ب - حق برداشت از حساب مدرسه غیرانتفاعی بر عهده منتخبی از شورای مالی موضوع تبصره «۳» ماده (۷) قانون است. در این ترکیب مدیر مدرسه و مؤسس یا نماینده او دارای امضاء ثابت و نمایندگان معلمان و انجمن اولیاء و مربیان دارای امضاء متغیر می‌باشند.

پ - چون تغییر قانونی مدیر مدرسه، نماینده اولیاء و نماینده مؤسس در پایان هر سال تحصیلی امکان‌پذیر است و از طرفی طبق قانون شهریه و کمک‌های دریافتی از افراد خیر و آموزش و پرورش به الزام باید زیر نظر شورای مالی مدرسه هزینه شود، اداره آموزش و پرورش موظف است جانشین قانونی افراد صاحب امضاء را به بانک معرفی کند تا اسناد حساب جاری به‌نام آنها تغییر یابد.

## بخش پنجم - نکته‌های قابل توجه

۱- افتتاح دو یا چند حساب جاری برای یک شخص (حقیقی یا حقوقی):  
 افتتاح دو یا چند حساب جاری برای یک شخص اعم از حقیقی یا حقوقی منع قانونی و آئین‌نامه‌ای ندارد لازم است که متصدیان امر از نیت صاحب حساب در این زمینه آگاه شوند و پس از توجه کافی مشتری اقدام کنند.

## ۲- هزینه‌های مالیاتی:

الف - حق تمبر

ماده ۴۴ ق.م: «از هر برگ چک که از طرف بانکها چاپ می‌شود در موقع چاپ دویست (۲۰۰) ریال حق تمبر اخذ می‌شود»

ماده ۴۵ ق.م: «از اوراق مشروحه زیر نسبت به مبلغ آنها معادل سه در هزار حق تمبر اخذ می‌شود:  
 برات،

فته‌طلب (سفته) و نظایر آنها.

تبصره - حق تمبر مقرر در این ماده بابت کمتر از هزار ریال معادل حق تمبر هزار ریال خواهد بود.»

ب - گشایش حساب جاری - وکالت‌نامه - ضمانت‌نامه و ...:

براساس ماده ۴۷ قانون مالیات‌های مستقیم مصوبه ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ «از کلیه قراردادهای و اسناد مشابه آنها به شرح ذیل که بین بانکها و مشتریان آنها مبادله یا از طرف مشتریان تعهد می‌شود، در صورتیکه در دفاتر اسناد رسمی ثبت نشود معادل ده هزار (۱۰,۰۰۰) ریال حق تمبر اخذ می‌شود:

۱- برگ قبول شرایط عمومی حساب جاری.

۲- قرارداد وام یا اعطای تسهیلات از هر نوع که باشد ...

۳- قراردادهای انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری.

- ۴- وکالتنامه‌های بانکی که در دفتر بانک تنظیم می‌شود و مشتریان حق امضای خود را به دیگری واگذار می‌نمایند.
- ۵- قراردادهای دیگری که بین بانک‌ها و مشتریان منعقد می‌شود و طرفین تعهدات و مسئولیت‌هایی را به عهده می‌گیرند ...
- ۶- ضمانت‌نامه‌های صادره از طرف بانک‌ها.
- ۷- تقاضای صدور ضمانت‌نامه در صورتی که تقاضا از طرف بانک قبول شده و ضمانت‌نامه صادر گردد.»

بانک ملی ایران شعبه \_\_\_\_\_

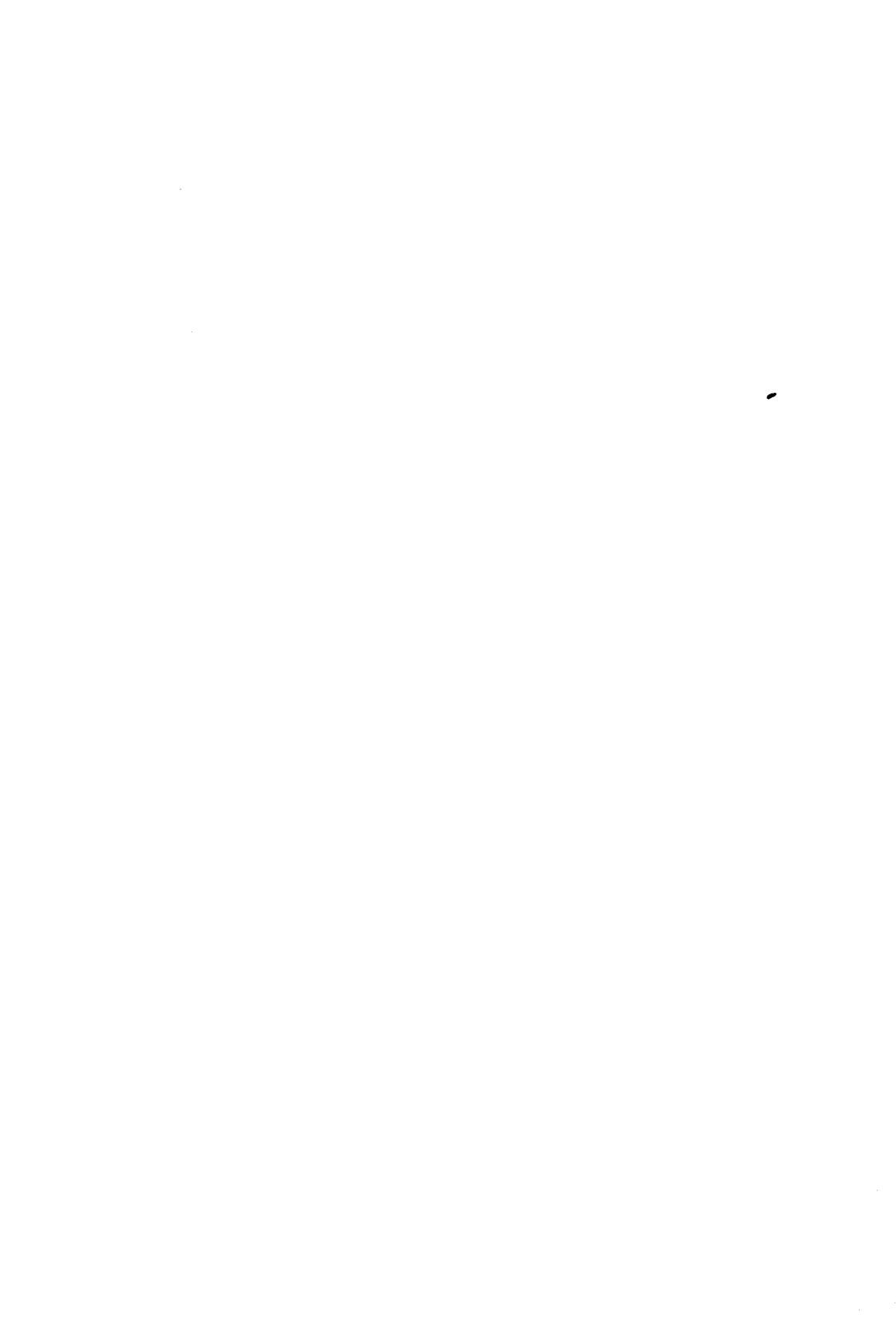
موجودی چک - تمبر صندوق پایان روز ۱۳ \_\_\_\_\_

مبلغ - ریال	شرح			
	۳- تمبر			
	تمبر	مالیاتی	تعداد	قطعه
				واخواست
				دسته چك ۲۵ برگی جاری ملی
				دسته چك ۲۵ برگی (قطع كوچك)
				دسته چك ۲۵ برگی (قطع بزرگ)
				دسته چك ۵۰ برگی
				دسته چك ۱۰۰ برگی
				دسته چك حواله‌ها
				چكهای تضمین شده با نام بدون مبلغ
				جمع كل تمبر و دسته چكها

امضای تحویلدار

امضای رئیس تحویلخانه

امضای رسیدگی کننده



## فصل دوم

### ضوابط قانونی و مقررات موضوعه حساب جاری

#### بخش اول - مقررات و شرایط عمومی گشایش حساب جاری<sup>۱</sup>

پس از آنکه تقاضای مشتری برای گشایش حساب جاری پذیرفته شد، برگ مقررات و شرایط عمومی گشایش حساب جاری را برای مطالعه و عقد قرارداد بین بانک و مشتری در اختیارش قرار می‌دهند. (نمونه‌های شماره ۲-۲)

۱- بانک فقط ملزم به پرداخت وجه چکهایی است که صادرکننده در حسابی که عهده آن چک صادر کرده است وجه کافی داشته باشد لذا اعتراض و استناد صادرکننده چک دائر بر اینکه در حساب‌های دیگر خود موجودی داشته است مسموع نمی‌باشد همچنین دارنده حساب حق ندارد به اعتبار معاملات خود با بانک مادامی که وجوه آنها به حساب او ثبت نشده است چک صادر کند و بانک الزامی در پرداخت وجه چنین چکها نخواهد داشت.

۲- چنانچه با توجه به مقررات، وجه چک از طرف بانک پرداخت نشود جوابگوی هرگونه دعوای احتمالی و جبران خسارت دارنده چک به عهده صاحب حساب می‌باشد و هرگونه مسئولیت قانونی ناشی از عدم پرداخت وجه چک نیز بعهده صاحب حساب خواهد بود.

---

۱- مقررات و شرایط عمومی حساب جاری، شرایط یکسانی نیست و ممکن است مفاد آن بعضاً در هر بانک متفاوت با بانک‌های دیگر باشد.

۳- دارندگان حساب بانک باید دسته چکهایی را که از طرف بانک به آنها داده می‌شود حفظ کنند ، چنانچه هریک از برگ‌های چک به علتی مفقود<sup>۱</sup> شود یا به سرقت رود دارندگان حساب باید بانک را بدون تأخیر کتباً آگاه سازند و در صورتیکه اطلاع ندهند و بانک وجه چنین چک یا چکها را بپردازد مسئولیتی نخواهد داشت.

۴- بانک هنگام پرداخت وجه چک دقت لازم را در صحت مندرجات و امضای صادرکننده خواهد داشت. با این حال در مورد جعل امضاء یا دستبردگی در مندرجات چک ، در صورتیکه تشخیص آن در بادی نظر ممکن نباشد و ظاهراً امضای صادرکننده طبق نمونه‌ای باشد که به بانک معرفی شده است ، هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود. بعلاوه بانک مسئولیتی نسبت به تقلب و الحاق در ظهر چک یا جعل امضای پشت‌نویسان نخواهد داشت. بنابراین کلیه زینهایی که بر اثر تقلب در چک و برگ درخواست دسته چک یا گم‌شدن آنها پیش آید متوجه صاحب حساب خواهد بود. تبصره ۱- تاریخی که بعضی اشخاص بنا به عادت ذیل امضاء می‌گذارند جزء امضاء محسوب نخواهد شد.

تبصره ۲- صاحبان حساب باید نهایت دقت را در تنظیم چک‌ها بکار برند به قسمی که حتی‌الامکان دستبردگی یا الحاق در مندرجات چک میسر نباشد ، برای این منظور لازم است مبلغ چک و اعداد طوری نوشته شود که علاوه بر خوانابودن امکان اضافه کردن کلمه یا عددی به آن مقدور نباشد در غیر این صورت بانک مسئولیتی نسبت به پرداخت وجه چک نخواهد داشت.

تبصره ۳- در مورد چکهایی که دارای ظهنویسان متعددی می‌باشد صرف ملاحظه بانک به اینکه ردیف پشت‌نویسی‌ها مرتب است با احراز هویت آخرین امضاءکننده که چک را برای دریافت ارائه می‌کند کافی است و بانک هیچگونه مسئولیتی نسبت به صحت امضای سایر پشت‌نویسان نخواهد داشت.

۱- در صورت مفقود شدن یا به سرقت رفتن دسته چک باید حساب‌جاری مشتری بسته و حساب دیگری برای مشتری گشوده شود.



۵- مانده حساب‌های ارزی دارندگان حساب تابع قوانین ارزی ایران و هر کشوری که ارز متعلق به آن کشور است خواهد بود.

۶- بانک برای وصول هر نوع مطالبات و خسارات ناشی از معاملات بانکی، حق دارد از هر نوع اعتبار و اسناد و اوراق بهادار اعم از ارزی و ریالی و موجودیهای ارزی و ریالی و هر نوع سپرده و غیره و هر قسم مال و طلب دارنده حساب همچنین شخص یا اشخاص تحت ولایت او نزد خود تحت هر عنوان که باشد بدون هیچگونه تشریفات یا رأساً تهاتر و برداشت کند و بنا به نظر و تشخیص خود بابت هر نوع طلب از دارنده حساب که مایل باشد محسوب دارد و در صورت عدم تکافو، بقیه طلب خود را از او مطالبه و دریافت دارد و دارنده حساب حق هرگونه اعتراض و گفتگویی را تحت هر عنوان که باشد از خود سلب می‌کند.

۷- دفاتر و کارتهای حسابداری بانک در مقابل دارندگان حساب سند و دلیل معتبر خواهد بود.

۸- هرگاه وجه چک یا چکهایی که تمام یا قسمتی از محل آن در حساب جاری دارنده حساب موجود نباشد از طرف بانک پرداخت شود و بطور کلی در هر موقعی که بانک هر مبلغ یا مبالغی بتدریج یا دفعتاً بابت هر نوع معامله و عمل و اقدامی بهر عنوان و جهتی که باشد، از اصل و کارمزد و خسارت و هزینه‌های بانکی و قانونی و غیره، حساب جاری دارنده حساب را بدهکار کند بدهی حساب جاری در هر حال و در هر موقع دین مسلم و قطعی صاحب حساب به بانک محسوب می‌شود و به صرف مطالبه بانک، به استناد همین مقررات و شرایط عمومی و بدون اینکه محتاج به ارائه و اقامه مدرک و دلیل دیگری باشد، قابل مطالبه و وصول از صاحب حساب می‌باشد بعلاوه با توجه به ماده ۶ همین شرایط عمومی، بانک می‌تواند از هر نوع اموال و موجودی حساب‌های دارنده حساب رأساً و مستقیماً برداشت کند.

۹- اگر بانک تحت هر عنوان به اشتباه یا من غیر حق، وجوه یا ارقامی به حساب دارنده حساب منظور نماید و یا در محاسبه هر نوع اشتباهی بنماید و بطور کلی به هر نحو غیرمجازی دارنده حساب از وجوه بانک استفاده کند بانک در هر موقع مجاز و مختار است رأساً و مستقلاً و بدون انجام هیچگونه تشریفات اداری و قضائی در رفع اشتباه و برگشت از حساب‌های دارنده حساب اقدام کند و تشخیص بانک نسبت به وقوع اشتباه یا پرداخت بدون حق و لزوم برگشت از حساب معتبر است و صاحب حساب حق هرگونه اعتراض و گفتگویی را به عمل بانک از هر جهت از خود سلب کرده است و دارنده حساب هم مکلف است علاوه بر وجوهی که من غیرحق مورد استفاده قرار داده است خسارت ناشی از آن را به میزانی که بانک اظهار کند معادل سود و کارمزد در بخش خدماتی به بانک بپردازد.

۱۰- چنانچه صاحب حساب رونوشت یا عکس چک صادره از طرف خود را بخواهد، در صورتی به او داده خواهد شد که فقط شخصی که چک به نام او صادر شده، وجه چک را دریافت و یا به حساب خود منظور نموده باشد لیکن اگر چک دارای ظهرنویس دیگری باشد بانک به منظور حفظ اسرار ظهرنویس یا ظهرنویسان فقط رونوشت یا عکس متن چک مزبور را به صاحب حساب خواهد داد مگر اینکه از طرف مراجع ذیصلاح قانونی رونوشت یا عکس ظهیر چک نیز خواسته شود.

۱۱- در مورد عزل یا تغییر اختیارات وکیلی که بموجب وکالتنامه ثبتی یا تنظیم شده در بانک به وکالت از طرف دارنده حساب تعیین و معرفی شده و به موجب آن وکیل مجاز گردیده است به نام دارنده حساب با بانک معاملاتی انجام دهد و از وجوه دارنده حساب استفاده کند دارنده حساب باید عزل یا تغییر اختیارات را کتبی (با اخذ رسید) به شعبه مربوط اطلاع دهد و مادام که اطلاع کتبی دارنده حساب به شعبه بانک نرسیده است بانک وکالتنامه را معتبر خواهد دانست ولو اینکه فسخ یا تغییر شرایط آن در دفتر اسناد رسمی به ثبت رسیده باشد.

۱۲- کارتهای حساب جاری دارندگان حساب در جریان سال (پس از پر شدن هر صفحه) و در پایان اسفندماه سال آخرین صفحه برای صاحبان حساب فرستاده می‌شود مگر در مورد دارندگان حسابی که از بانک تقاضا کرده باشند در مدتهای کوتاه‌تری صورت حساب برای آنها فرستاده شود. در هر حال چنانچه تا پایان فروردین‌ماه هر سال آخرین صفحه صورتحساب بدست دارنده حساب نرسد دارنده حساب موظف است بانک را کتبی مطلع سازد. در غیر اینصورت از طرف بانک صورتحساب رسیده تلقی خواهد شد.

**تبصره ۱-** اگر دارندگان حساب مقیم در محل شعبه بانک در مدت یک ماه و دارندگان حساب مقیم در سایر نقاط ایران در مدت دو ماه و دارندگان حساب مقیم خارج از کشور در مدت ۴ ماه از تاریخ دریافت صورتحسابی که برای آنها (به آخرین نشانی معین شده از طرف آنها) فرستاده شود، ایرادی به صورتحساب نداشته باشند بانک چنین تلقی خواهد نمود که صحت صورتهای مزبور مورد تصدیق دارنده حساب قرار گرفته است.

**تبصره ۲-** دارنده حساب موظف است بمحض تغییر محل اقامت، بانک را از نشانی جدید خود کتبی یا تلگرافی مطلع سازد و مادام که نشانی جدید به شرح مذکور به اطلاع شعبه طرف حساب نرسیده است کلیه مراسلات و اوراق و اخطاریه‌ها و صورتحساب‌ها به آخرین نشانی دارنده حساب ارسال خواهد شد. همچنین تغییرات در هیأت مدیره و دارندگان امضای مجاز نیز باید با ارسال مدارک، به موقع و کتبی به اطلاع بانک برسد.

۱۳- حساب‌های جاری علاوه بر موارد قانونی و در هر موقع و موردی بنا به تصمیم یکی از طرفین (بانک یا دارنده حساب) ممکن است بسته شود.<sup>۱</sup>

در بند پنج بخشنامه شماره ۳۵/۱۸۵۹ مورخ ۱۳۷۰/۱۲/۳ بانک مرکزی ایران خطاب به کلیه بانک‌های کشور با اشاره به «... بنا به تصمیم یکی از طرفین (بانک یا دارنده حساب) ممکن است بسته شود.» که در متن تمام مقررات و شرایط عمومی گشایش حساب جاری نوشته شده است می‌نویسد: «... حساب جاری اشخاص فقط طبق مقررات قانون صدور چک یا دستور صریح مقامات قضایی ذی صلاح، از طرف بانک قابل انسداد می‌باشد. از این رو قید هرگونه شرطی که بانک گشایش‌کننده حساب را مجاز نماید به طور یک‌جانبه قرارداد حساب جاری اشخاص را فسخ نماید. از نظر این بانک قابلیت اجرا ندارد...»

---

۱- اداره نظارت بر امور بانک‌های بانک مرکزی ایران به موجب نامه شماره ۱۸۵۹/ت مورخ ۷۰/۱۲/۳ تصحیح و تغییر کامل این بند را به شکل زیر الزاماً از بانکها خواستار شده است:

«۱- بانک حساب جاری اشخاصی را که مبادرت به صدور یک فقره چک بلامحل بنمایند و بنا به تقاضای دارنده چک منجر به صدور گواهینامه عدم پرداخت به علت فقدان موجودی و یا کسر موجودی شود تحت عنوان حساب جاری درگیر تلقی و از اعطای دسته‌چک جدید به صاحبان این قبیل حساب‌ها خودداری می‌نماید.»

«تبصره: در صورتیکه صاحب حساب درگیر ظرف مدت ده روز از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت حسن نیت خود را با تأمین وجه چک برگشت‌شده در بانک و یا ارائه رضایت‌نامه دارنده چک مزبور اثبات نماید مشمول مفاد بند ۱ نخواهد بود.» سپس در بخشنامه مذکور وظایف بانک‌ها را در اجرای بند یک و تبصره آن یادآور شده است:

«۲- فقط اسامی و مشخصات حساب‌های درگیر مذکور در بند یک که به تشخیص آن بانک از دریافت دسته‌چک جدید محروم شده‌اند می‌باید، در پایان هر ماه از طریق دفتر آمار و اطلاعات و یا مدیریت امور مناطق آن بانک به تفکیک استان‌های کشور در فهرستهایی طبق نمونه پیوست تهیه به طور یک‌جا به مدیریت نظارت بر امور بانک‌ها، اداره اطلاعات بانکی ارسال گردد.»

«۳- ... بعد از گذشت ده روز از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت و محرومیت صاحب حساب درگیر از دریافت دسته‌چک جدید فقط در صورت تأمین وجه چک برگشت‌شده و یا ارائه رضایت‌نامه دارنده آن ... ارائه دسته‌چک جدید امکان‌پذیر خواهد بود...» (نمونه در قسمت چهارم، چک بخش سوم)

۱۴- چنانچه صاحب حساب و در مورد حساب‌های مشترک یکی از دارندگان حساب فوت نماید، مادام که اطلاع کتبی به شعبه بانک نرسیده باشد و چک‌های صادره عهده حساب مزبور پرداخت شود، هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود. پس از اطلاع از فوت دارنده حساب نیز بانک چک‌هایی را که تاریخ صدور آن مقدم بتاريخ فوت باشد با احراز سایر شرایط پرداخت خواهد نمود.

۱۵- چنانچه مانده حساب دارنده حساب در حساب جاری در مدت دو سال تمام شمسی راكد بوده و گردش هم نداشته باشد در پایان سال دوم به حساب مانده‌های مطالبه‌نشده منظور و از آن به بعد مادام که وضع بهمین حال باقی باشد در پایان هر سال مبلغی به عنوان کارمزد برای جبران هزینه‌های دفتری طبق مقررات و تعرفه بانک به بدهکار حساب دارنده حساب منظور و برداشت خواهد شد.

۱۶- در صورتیکه اسنادی به هر عنوان به بانک واگذار گردد و قبل از وصول وجوه آنها مورد استفاده دارنده حساب قرار گیرد و در سررسید وصول نشده و یا منجر به واخواست گردد و در اثر آن بدهی دارنده حساب به بانک باقی بماند، چون به علت تأخیر در تأدیه از تاریخ سررسید تا تاریخ تسویه کامل بدهی مبلغی بر ذمه دارنده حساب تعلق خواهد گرفت لذا دارنده حساب با امضای ذیل این مقررات تعهد می نماید علاوه بر بدهی تأدیه نشده جریمه تأخیر تأدیه معادل تعرفه بانکی مانده بدهی برای هر سال نسبت به بدهی مذکور که بر حسب اوراق واگذاری بعهد گرفته و همچنین کلیه هزینه‌های واخواست و دادرسی و حق الوکاله را به بانک پرداخت نماید و به همین منظور دارنده حساب ضمن امضاء این ورقه بطور غیرقابل برگشت به بانک اختیار داد که از تاریخ سررسید تا تاریخ تسویه کامل اصل بدهی معادل مبلغ مورد تعهد از حساب‌های دارنده حساب برداشت و یا به همان میزان از سایر داراییهای وی تملک نماید.

اخذ مبلغ مقرر موضوع این ماده مانع تعقیب عملیات اجرایی برای وصول سایر مطالبات بانک نخواهد شد.

۱۷- در مورد حساب جاری اشخاص حقوقی ادعای عدم دخالت و یا سلب بعدی سمت و اختیارات از امضاکننده یا امضاکنندگان حساب در مورد چک‌هایی که عدم پرداخت آنها مستند به عمل وی یا آنان باشد مؤثر نیست چنانچه امضاء صاحبان حساب تغییر پیدا کند، بانک چک‌هایی را که قبل از تاریخ تغییر امضاء و یا امضاهای قبلی صادر شده خواهد پرداخت.

۱۸- موجودی حساب جاری مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین می‌شود (بالسویه یا با سهم نامساوی) متعلق به صاحبان حساب خواهد بود و اگر در کارت، سهمی تعیین نشده باشد بالسویه به صاحبان حساب تعلق دارد.

۱۹- در صورت فوت یا حجر و یا ورشکستگی هریک از صاحبان حساب و اطلاع کتبی به شعبه بازکننده حساب، همچنین در صورت وصول بازداشت‌نامه به شعبه بازکننده حساب برای بازداشت موجودی حساب علیه هریک از صاحبان حساب از مراجعی که قانوناً حق بازداشت اموال اشخاص را دارند، بانک حساب را مسدود نموده و موجودی حساب را به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب تعیین شده است (به شرح ماده ۱۸) تقسیم خواهد نمود که در این صورت سهم متوفی و محجور و ورشکسته و مدیون بر حسب مورد به ورثه و یا مراجع قانونی ذیصلاح پرداخت شده و سهم دیگری یا بقیه شرکاء به حساب موقت در بانک منظور خواهد گردید.

۲۰- در مورد تعیین سهم صاحبان حساب مشترک، موجودی در تاریخ فوت یا حجر و یا ورشکستگی ملاک احتساب خواهد بود لیکن اگر تاریخ فوت یا حجر و ورشکستگی کتباً به بانک اعلام نشده باشد و بانک پرداختی نماید هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

۲۱- در مورد بند ۱۹ یا هر مورد دیگر بانک حق دارد حساب مشترک را مسدود نموده و سهم هریک یا بعضی از صاحبان حساب را به حساب موقت مخصوص منتقل نماید. در این قبیل موارد بانک مراتب را به صاحبان حساب اطلاع خواهد داد. به موجودی حساب موقت سود تعلق نمی‌گیرد.

## بخش دوم - مقررات و شرایط حساب جاری مشترک

۱- حساب مشترک به حسابی گفته می‌شود که صاحب حساب بیش از یک نفر باشد و اختصاص به اشخاص حقیقی دارد.

۲- موجودی حساب مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین می‌شود (با نسبت‌های مساوی یا نامساوی) متعلق به صاحبان حساب خواهد بود.

۳- امضاء یا امضاهائی که موقع افتتاح حساب برای استفاده از حساب تعیین می‌شود تا زمانی برای بانک معتبر خواهد بود که درخواست یا دستور کتبی مخالفی از طرف هیچ‌یک از صاحبان حساب به شعبه بانک واصل نشده باشد در غیر اینصورت بانک از پرداخت در مقابل امضاء یا امضاهای تعیین شده قبلی خودداری خواهد نمود.

تبصره - هرگاه هر یک از صاحبان امضاء بخواند برای استفاده از تمام موجودی حساب به شخص ثالثی وکالت بدهد قبول آن از طرف بانک مستلزم این است که بقیه صاحبان امضاء کتباً و صریحاً به بانک اطلاع داده باشند که شخص مذکور حق دارد برای استفاده از تمام موجودی حساب به دیگری وکالت بدهد.

۴- در صورت فوت و یا حجر یا ورشکستگی هر یک از صاحبان حساب و اطلاع کتبی به بانک و همچنین در صورت وصول بازداشت‌نامه به شعبه بازکننده حساب برای بازداشت موجودی حساب علیه هر یک از صاحبان حساب از مراجعی که قانوناً حق بازداشت اموال اشخاص را دارند، بانک حساب مشترک را مسدود نموده و موجودی حساب را به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب تعیین شده است تقسیم خواهد نمود که در اینصورت سهم متوفی و محجور و ورشکسته و مدیون بر حسب مورد به ورثه یا مراجع قانونی ذیصلاح پرداخت شده و سهم دیگری یا دیگران به حساب بستانکاران موقت در بانک منظور خواهد گردید.

- ۵- در مورد بند ۳ و ۴ یا هر مورد دیگری بانک حق دارد حساب مشترک را مسدود نموده و سهم هر یک یا بعضی از صاحبان حساب را به حساب بستانکاران موقت منتقل نماید. در این قبیل موارد بانک مراتب را به صاحبان حساب اطلاع خواهد داد.
- در صورتیکه موجودی حساب به حساب بستانکاران موقت منظور شود چنانچه موجودی قبلاً در حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت یا کوتاه‌مدت باشد طبق شرایط مربوطه به آن سود تعلق می‌گیرد و در غیر این صورت سودی به آن تعلق نمی‌گیرد.
- ۶- شرایط و مقررات حساب‌های جاری، پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری (غیرمشترک) کماکان بقوت و اعتبار خود باقی است. (نمونه‌های شماره ۱-۲)

### بخش سوم - بازداشت وجوه و کسب اطلاع از وضع حساب مشتریان

علاوه بر موارد متعددی که در قانون چک برای مسدود کردن موجودی حساب‌های مشتریان پیش‌بینی شده است مراجع صلاحیت‌دار قضایی می‌توانند دستور بازداشت موجودی حساب اشخاص حقیقی یا حقوقی را به سود ذینفع اعم از دولت یا اشخاص ثالث صادر یا از وضع حساب مشتریان بانک کسب اطلاع<sup>۱</sup> نمایند. پاسخ به مقامات قانونی در موارد فوق از لحاظ صحت مندرجات و اطلاعات و همچنین رعایت مواد قانونی در صدور اجرای احکام کمال اهمیت را دارد و بانک‌ها ناگزیر از اجرای احکام صادره یا دستورات قضایی هستند.

۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران طی بخشنامه شماره نب/۷۴۸۱ مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۳ خطاب به مدیران بانک‌های ملی، صادرات، ملت، تجارت و سپه اعلام داشته: «... اطلاعات مربوط به حساب‌های مشتریان اعم از آنچه که به شعب داخل و یا خارج از کشور مربوط می‌شود، دارای جنبه‌های کاملاً محرمانه بوده و این اصل نه تنها حکم بند (۱۰) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه سال ۱۳۵۱ می‌باشد... چنانچه حسب‌نظر مرجع یا مراجع خاص کسب اطلاعاتی از حساب برخی از مشتریان در شعب خارج از کشور ضروری می‌باشد، اخذ اینگونه اطلاعات می‌باید از توجیهاات و ضرورت‌های فطعی برخوردار بوده و قبلاً نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز اخذ شده باشد...»



۱- بانک‌ها قانوناً ملزم به «ارائه اطلاعات» به مراجع قضایی و غیرقضایی ذیل می‌باشند:

الف - ارائه اطلاعات به دادرها و دادگاههای کیفری (به استناد ماده ۱۰۱ قانون اصول محاکمات جزایی).<sup>۱</sup>

ب - ارائه اطلاعات به دادرها و دادگاههای نظامی (ماده ۱۱ قانون نیروهای مسلح) پ - ارائه اطلاعات به حوزه مالیاتی محل پس از اطلاع از فوت یکی از مشتریان بانک<sup>۲</sup> (رعایت مواد ۳۴ و ۳۶ قانون مالیاتهای مستقیم و با توجه به ماده ۴۳ در صورت تخلف از مواد مذکور).

ت - ارائه اطلاعات به مأمورین تشخیص مالیاتی که از طریق دادستان کل کشور<sup>۳</sup> مجاز به کسب اطلاعات باشد یا از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی.

ث - ارائه اطلاعات به دادرهای ویژه روحانیت مبارز (ماده ۲۸ آیین‌نامه قانون تشکیل دادرها و دادگاههای ویژه روحانیت)<sup>۴</sup>.

ج - ارائه اطلاعات به سازمان بازرسی کل کشور.

چ - ارائه اطلاعات به بازرسان و هیأت‌های حسابرسی دیوان محاسبات کشور.

ح - اعلام بدهی‌های بانکی مربوط به دارایی‌های مشمول ماده ۲ قانون مالیات

تعاون ملی برای بازسازی.

خ - ارائه اطلاعات موردنیاز وزارت اطلاعات بلادرتنگ و در صورت لزوم به

صورت محرمانه.

---

۱- ادارات و مؤسسات دولتی و شرکت‌هایی که با سرمایه دولت تشکیل شده مکلفند اطلاعات و آن قسمت از اوراق و اسناد و دفاتری را ... به تقاضای بازرسی و یا دادگاه کیفری ... در دسترس آنها بگذارند ... متخلف ... انفصال موقت از خدمات ...

۲- در مبحث وظایف بانک‌ها پس از اطلاع از فوت صاحب حساب توضیح داده شده است.

۳- تبصره ماده ۲۳۱ قانون مالیات مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ - «در مورد بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی، سازمان امور مالیاتی کشور اسناد و اطلاعات مربوط به درآمد مؤدی را از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی مطالبه خواهد کرد و بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی موظفند حسب‌نظر وزیر امور اقتصادی و دارایی اقدام نمایند.»

۴- دادستان ویژه و دادیاران می‌توانند ... و کلیه ارکان‌ها و نهادها و سازمان‌های دولتی و اشخاص حقیقی و حقوقی ... کلیه اسناد و مدارک موردنیاز را ...

د - ارائه اطلاعات به دادسراها و دادگاههای انقلاب اسلامی که توقیف و اسناد حساب محکومین دادگاههای انقلاب اسلامی را خواستار هستند ، پس از اعلام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ، انجام می پذیرد.

ذ - مطالبه اسناد و اطلاعات از طرف دیوان عدالت اداری.  
 ارائه اینگونه اطلاعات محرمانه بوده و مکاتبات مستقیماً بین بانک و درخواست کننده اطلاعات انجام می یابد.

ماده ۲۱۲ آیین دادرسی مدنی ، باب سوم : « هرگاه سند یا اطلاعات دیگری که مربوط به مورد دعوی است در ادارات دولتی یا بانکها یا شهرداریها یا مؤسساتی که با سرمایه دولت تأسیس و اداره می شوند موجود باشد ، و دادگاه آن را مؤثر در موضوع تشخیص دهد به درخواست یکی از اصحاب دعوی بطور کتبی به اداره یا سازمان مربوط ارسال رونوشت سند یا اطلاع لازم را با ذکر موعد ، مقرر می دارد . اداره یا سازمان مربوط مکلف است فوری دستور دادگاه را انجام دهد...»

با توجه به متن ماده ۲۱۲ قانون ، مادامی که دادگاه ارسال سند و یا اطلاعات دیگری را تأیید ننماید بانکها می توانند از ارائه سند خودداری کرده و حتی بدلیل آنکه «... ابراز سند با مصالح سیاسی کشور یا نظم عمومی منافات ...» دارد مراتب را با «... توضیح لازم به دادگاه ...» اعلام نمایند. چنانچه دادگاه با نظر بانک «... موافقت نمود جواز عدم ابراز سند محرز خواهد شد.» ولی «امتناع از ارسال سند...» تخلف از دستور دادگاه تلقی شده مسئول یا مسئولین تحت تعقیب قانونی قرار می گیرند<sup>۱</sup>.

در تبصره ۳ همین ماده آمده است : «چنانچه در موعدی که دادگاه معین کرده است نتوانند اسناد و اطلاعات لازم را بدهند باید در پاسخ دادگاه با ذکر دلیل تأخیر تاریخ ابراز سند و اطلاعات را اعلام نمایند.»

ماده ۲۱۳ - در مواردی که ابراز اصل سند لازم باشد ادارات و سازمانها و بانکها پس از دریافت دستور دادگاه اصل سند را بطور مستقیم به دادگاه می فرستند... .

۲- بانکها به موجب احکام صادره دادگاهها از پرداخت وجه چک یا چکها به شرح ذیل خودداری می نمایند :

الف - به موجب حکم دادگاه دارنده حساب محجور شناخته شود.

ب - به موجب حکم دادگاه مشتری بانک (اعم از حقیقی یا حقوقی) ورشکسته

اعلام گردد.

۳- بانکها مکلف به توقیف موجودی اشخاص بر طبق صدور احکام اجرایی مقامات ذیل نیز می‌باشند :

الف - اجرای احکام دادگستری : توقیف موجودی حساب محکوم‌علیه به میزان اجراییه صادره.

ب - اجرای ثبت : توقیف موجودی به میزان اجراییه صادره.

پ - سازمان امور مالیاتی کشور - اجرای وزارت امور اقتصادی و دارایی : توقیف موجودی حساب محکوم‌علیه.

ت - سازمان تأمین اجتماعی : توقیف موجودی حساب.

ث - رأی هیأت‌های حل اختلاف وزارت کار و امور اجتماعی که به وسیله اجرای احکام دادگستری به موقع اجرا گذارده می‌شود.

نکته ۱ - در احکام صادره معمولاً مستندات قانونی عبارتست از : صدور قرار تأمین ، صدور حکم ورشکستگی ، اجراییه مستند به احکام دادگستری و اسناد رسمی.

نکته ۲ - پیرو انجام دستور و احکام صادره رعایت نکات ذیل الزامی است :

الف - مشخصات اعلام‌شده در دستورهای مربوط با مشخصات مشتری بانک با توجه به مدارک موجود در شعبه کاملاً تطبیق نماید ، مثل نام و نام‌خانوادگی و نام پدر و شماره شناسنامه و محل صدور آن.

ب - عملیات بازداشت وجه یا برداشت از حساب مشتری باید بلادرنگ به صاحب حساب نیز اعلام گردد.

پ - پاسخ به دستورات و احکام صادره باید در ظرف مهلت قانونی انجام پذیرد لذا در موقع دریافت احکام تاریخ و حتی ساعت دریافت ذکر گردد.

نکته ۳ - پس از انسداد حساب و یا هنگام برداشت وجه و ارسال آن به مرجع قانونی رونوشت نامه‌هایی که به مرجع مزبور نوشته می‌شود علاوه بر سند حسابداری باید فوراً برای صاحب حساب نیز ارسال گردد.

**توجه :** توقیف موجودی دارندگان حساب ، اشخاص حقیقی و حقوقی باید پس از تهاتر بدهیهای آنها به بانک اعلام و مانده آن توقیف شود.

**نکته مهم -** ضروریست در اینگونه موارد مسئول صندوق بانک هریک از دستورات مراجع قانونی را پس از تأیید اداره حقوقی به مرحله اجرا در آورد.

**استثناء -** ماده واحده - وجوه و اموال منقول و غیرمنقول متعلق به شهرداریها اعم از اینکه در بانکها و یا در تصرف شهرداری و یا نزد اشخاص ثالث و بصورت ضمانت به نام شهرداری باشد ، قبل از صدور حکم قطعی قابل تأمین و توقیف برداشت نمیباشند.

### بخش چهارم - ویژگیهای حساب جاری

۱- **مدت حساب جاری :** قرارداد حساب جاری بین بانک و مشتری جزء عقود جایز محسوب می شود (هر زمان بانک و مشتری حق فسخ قرارداد را دارند) و بر طبق عرف بانکداری در ایران حساب جاری بدون مدت می باشد بنابراین هریک از طرفین معامله (بانک یا مشتری) می توانند هر وقت که بخواهند حساب را مختومه اعلام نمایند. به همین جهت در بیشتر قراردادهای حساب جاری نوشته شده است : «حسابهای جاری علاوه بر موارد قانونی در هر موقع و موردی بنا به تصمیم یکی از طرفین (بانک یا دارنده حساب) ممکن است بسته شود» اما در بند پنج بخشنامه شماره ۳۵/۱۸۵۹ مورخ ۱۳۷۰/۱۲/۳ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (صفحه ۱۴۵) خطاب به کلیه بانکهای کشور با اشاره به «... حساب جاری اشخاص فقط طبق مقررات قانون صدور چک یا دستور صریح مقامات قضایی ذیصلاح ، از طرف بانک قابل انسداد می باشد.» پس باتوجه به دستور فوق بانکها مجاز به بستن حساب مشتریان بدون مجوز قانونی نیستند.

## ۲- شرط بستن حساب جاری توسط بانکها: حساب جاری اشخاص به

علل ذیل بسته خواهد شد :

**الف - صدور چک بی محل :** دارنده حساب جاری بر طبق ماده ۲۱ قانون صدور چک «... بیش از یک بار چک بی محل صادر کرده ...» که «... منتهی به صدور کیفرخواست شده ...» است.

**ب - فوت دارنده حساب جاری :** فوت اشخاص حقیقی موجب بستن حسابهای جاری متوفی می شود و از تاریخ اطلاع فوت انجام عملیات بانکی در حسابهای متوفی متوقف می گردد.

پرداخت چکهای صادره متوفی تا قبل از تاریخ اطلاع از فوت هیچگونه مسئولیتی برای بانک ایجاد نمی نماید (بادقت در تاریخ صدور چک) و پس از آگاهی کامل و تعیین تاریخ قطعی فوت صاحب حساب ، پرداخت وجه چکهایی که تاریخ صدور آن قبل از تاریخ فوت باشد مانعی ندارد.

**- پرداخت وجه به وراث :** «... به منظور تکریم و مساعدت به وراث طبقه اول متوفی (پدر ، مادر ، همسر ، اولاد و اولاد اولاد) که با توجه به افزایش سطح عمومی قیمتها تمکن مالی جهت انجام هزینههای ضروری از قبیل کفن و دفن و یا برگزاری مراسم ترحیم را ندارند ، پس از احراز هویت کامل وراث یادشده تا مبلغ ده میلیون ریال از موجودی حساب بانکی متوفی را بدون اخذ گواهی موضوع ماده ۳۵ قانون فوق الاشاره به آنها پرداخت نموده و مراتب را در تهران به سازمان امور مالیاتی کشور و در شهرستانها به ادارات امور مالیاتی محل اطلاع دهند.»  
(از بخشنامه شماره ۶۴۹/۳۷۸۶-۲۰۱ مورخ ۱۳۸۲/۲/۲ سازمان امور مالیاتی کشور)

اداره نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی مهلت مراجعه وراث طبقه اول متوفی به بانک را از تاریخ صدور گواهی فوت «حداکثر ۲ ماه» تعیین نموده است.

- وظیفه بانک پس از اطلاع از فوت صاحب حساب : ماده ۳۴ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب بیست و هفتم بهمن‌ماه ۱۳۸۰ قابل اجرا از ۱۳۸۱/۱/۱ : «بانک‌ها و شرکت‌ها و مؤسسات و اشخاصی که مالی از متوفی نزد خود دارند مکلفند ظرف یک ماه از تاریخ اطلاع از فوت ، صورت آن اموال اعم از وجوه نقد یا سفته یا جواهر و نیز مقدار سهام یا سهم‌الشرکه متوفی را تنظیم و به اداره امور مالیاتی محل تسلیم نمایند ، همچنین موظفند در صورت مراجعه اداره امور مالیاتی ، دفاتر و اسناد موردنیاز را برای رسیدگی در اختیار آنها بگذارند.»

**ماده ۳۶-** «بانک‌ها و شرکت‌ها و مؤسسات و اشخاصی که وجوه نقد یا سفته یا جواهر یا سهام یا سهم‌الشرکه و یا هر نوع مال دیگر از متوفی نزد خود دارند مجاز نخواهند بود آن را به وراثت یا وصی حسب مورد تسلیم و یا به نام آنان ثبت نمایند مگر اینکه گواهی‌نامه موضوع قسمت اخیر ماده ۳۵ این قانون ارائه گردد.»<sup>۱</sup>

در قسمت اخیر ماده ۳۵ قانون آمده است : «... باید گواهی‌نامه اداره امور مالیاتی صلاحیت‌دار را مبنی بر عدم شمول مالیات یا اینکه مالیات متعلق کلاً پرداخت یا ترتیب یا تضمین لازم برای پرداخت آن داده شده است ...» به بانک تسلیم گردد.

**تبصره ۳-** دفاتر اسناد رسمی و ادارات ثبت اسناد و محاکم دادگستری و سازمان حج و اوقاف و امور خیریه و اداره سرپرستی صغار و محجورین و همچنین بانک‌ها و سایر مؤسسات مجاز نخواهند بود به مفاد وصیت‌نامه‌ای ترتیب اثر دهند ، مگر اینکه گواهی‌نامه اداره امور مالیاتی مبنی بر اینکه وصیت‌نامه مزبور از طرف وصی یا وراثت به اداره امور مالیاتی صلاحیت‌دار تسلیم شده است ارائه گردد.

با توجه به موارد مذکور در قانون مالیات‌ها و اعلام دارایی و موجودی‌های متوفی از طرف بانک ، پرداخت موجودی متوفی به وراثت منوط به ارائه گواهی حصر وراثت و مفصلاً حساب مالیاتی است که در آن دارایی‌ها و موجودی‌های متوفی در بانک منظور شده باشد.

۱- ماده ۴۳- در صورتی که بانک‌ها و شرکت‌ها ... از اجرای مواد ۳۴ و ۳۶ این قانون تخلف نمایند علاوه بر اینکه تا معادل ارزش مالی که نزد آنها بوده با وراثت نسبت به پرداخت مالیات و جرایم متعلق ، مسئولیت تضامنی دارند ، مسئول جریمه‌های معادل ۵درصد قیمت مال خواهند بود. ...

- بدهی‌های متوفی به بانک : وصول دیون مؤجل متوفی بر طبق ماده ۲۳۱ قانون امور حسبی<sup>۱</sup> «دیون مؤجل متوفی بعد از فوت حال می‌شود» و با الزام بانک به رعایت ماده ۱۵ قانون عملیات بانکی بدون ربا و همچنین به استناد بند ۶ قرارداد حساب جاری که بین بانک و مشتری منعقد و رعایت آن برای طرفین الزامی است : «بانک برای وصول هر نوع مطالبات و خسارات ناشی از معاملات بانکی ، حق دارد از هر نوع اعتبار و اسناد و اوراق بهادار ، اعم از ارزی و ریالی و موجودی‌های ارزی و ریالی و هر نوع سپرده و غیره و هر قسم مال و طلب مشتری همچنین شخص یا اشخاص تحت ولایت او نزد خود تحت هر عنوان که باشد بدون هیچگونه تشریفاتى رأساً تهاتر و برداشت نموده و بنا به نظر و تشخیص خود بابت هر نوع طلب خود از مشتری که بخواهد محسوب دارد ...».

### ۳- توقف حساب جاری (موارد قانونی که موجب توقف حساب جاری می‌گردد):

**الف - تغییر در اهلیت استیفاء مشتری :** گفته شد اهلیت استیفاء قدرت اعمال حق یا قابلیت شخص است برای آنکه بتواند حق خود را استیفاء و اعمال نماید. قانون مدنی در ماده «۱۲۰۷» می‌گوید که : «اشخاص ذیل محجور و از تصرف در اموال و حقوق مالی خود ممنوع هستند : ۱- صغار ، ۲- اشخاص غیررشید ، ۳- مجانین» و با توجه به ضابطه قانونی سن بلوغ کسانی که بالغ شده باشند ، عاقل و رشید شناخته می‌شوند مگر آنکه عدم رشد یا جنون شخص در دادگاه ثابت شود.

ماده «۱۲۱۰» قانون مدنی می‌گوید : «هیچ کس را نمی‌توان بعد از رسیدن به سن بلوغ به عنوان جنون یا عدم رشد<sup>۲</sup> محجور<sup>۳</sup> نمود مگر آنکه عدم رشد یا جنون او ثابت شده باشد.»

۱- «مورحسبی اموری است که دادگاهها مکلفند نسبت به آن امور اقدام نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند بدون اینکه رسیدگی به آنها متوقف بر وقوع اختلاف و منازعه بین اشخاص و اقله دعوی از طرف آنها باشد» مثل : قیمومت ، غایب مفقودالامر و وصیت.

۲- غیررشید (عدم رشد) کسی است که تصرفات او در اموال و حقوق مالی خود عقلایی نباشد.

۳- محجور کسی است که از تصرف در اموال و حقوق مالی خود ممنوع است و به عبارت دیگر اهلیت استیفاء ندارد.

با ارائه هر نوع حکمی که دادگاه صادر کرده و دلالت بر مجبور یا مجنون بودن شخص (دارنده حساب بانکی) نماید حساب‌های آن فرد مسدود و تابع صدور حکم بعدی دادگاه نسبت به تعیین قیّم<sup>۱</sup> می‌شویم تا برای انجام کارهای بانکی به ویژه حفظ دارایی‌های موجود در بانک اقدامات قانونی به عمل آید.

**ب - ورشکستگی:** به موجب ماده ۴۱۲ قانون تجارت: «ورشکستگی تاجر یا شرکت تجاری در نتیجه توقف از تأدیه وجوهی که برعهده او است حاصل می‌شود...» و در ماده ۴۱۸ قانون تجارت صراحت دارد که: «تاجر ورشکسته از تاریخ صدور حکم از مداخله در تمام اموال خود ... ممنوع است ...» و به محض صدور حکم ورشکستگی «قروض مؤجل» شخص حقیقی یا حقوقی به «قروض حال» مبدل می‌شود.

**ماده ۴۲۱ -** همین که حکم ورشکستگی صادر شد قروض مؤجل با رعایت تخفیفات مقتضیه نسبت به مدت به قروض حال مبدل می‌شود.

بنابراین بانک‌ها پس از اطلاع از حکم ورشکستگی شخص حقیقی یا حقوقی که در بانک دارای حساب‌های مختلف بانکی است به استناد قوانین ورشکستگی مانع عملیات بانکی ورشکسته می‌شوند.

۱ - با استناد به ماده ۱۲۱۸ ق. م. برای صغار و مجانین و اشخاص غیررشید که ولی خاص ندارند و یا جنون یا عدم رشد آنها متصل به زمان صغر نباشد قیّم منصوب می‌شود. (از طرف دادگاه مدنی خاص).



## فصل سوم

### وکالت

#### بخش اول - تعریف و مدت وکالت

##### ۱- تعریف :

هرگاه صاحب حساب به عللی مانند مسافرت و بیماری یا گرفتاری شغلی و موارد مشابه نتواند خود برای انجام امور بانکی خویش اقدام کند شخصی را به وکالت از طرف خود برای انجام تمام یا قسمتی از امور بانکی انتخاب و با صدور وکالتنامه به بانک معرفی می‌کند.<sup>۱</sup>

ماده ۶۵۶ ق.م. - « وکالت عقدی است که بموجب آن یکی از طرفین ، طرف دیگر را برای انجام امری نایب خود می‌نماید. »

انتخاب وکیل برای اموری است که موکل اهلیت قانونی دارد و می‌تواند آن را انجام دهد لذا وکیل نیز باید از همان اهلیت قانونی برخوردار باشد.

ماده ۶۶۲ ق.م. - « وکالت باید در امری داده شود که خود موکل بتواند آنرا بجا آورد وکیل هم باید کسی باشد که برای انجام آن امر اهلیت داشته باشد. »

ماده ۶۵۷ ق.م. - « تحقق وکالت منوط به قبول وکیل است. »

---

۱ - در نظام بانکداری اسلامی در بعضی از عملیات بانکی ، بانک بعنوان وکیل از طرف صاحب حساب و سپرده‌گذار عمل می‌کند لذا در اینگونه عملیات بانکی در متن قراردادهای مشتری بانک را بعنوان وکیل و با حق توکیل قبول کرده است.

چنانچه وکیل بخواهد انجام اموری را که به او محول شده است به دیگری واگذار کند باید این حق واگذاری (وکیل در توکیل) قبلاً از موکل تحصیل شده باشد :  
 ماده ۶۷۲ ق.م.م. « وکیل در امری نمی‌تواند برای آن امر به دیگری وکالت دهد مگر اینکه صریحاً یا بدلالت قرائن وکیل در توکیل باشد. »  
**توجه:** وکیل در موقع انجام وظایفی که در وکالتنامه ذکر شده و او پذیرفته است باید قبل از امضاء بنویسد «به وکالت از طرف ...» سپس امضاء کند.

## ۲- مدت وکالت :

وکالت ممکن است برای مدت معینی باشد یا نامحدود. اگر وکالت برای مدت معینی باشد ضرورتاً باید سررسید وکالتنامه در کارت نمونه امضاء و کارت حساب جاری یادداشت شود تا در هر مراجعه تاریخ سررسید به نظر برسد چون اگر بانک دستوری را پس از انقضای مدت وکالتنامه از وکیل پذیرفت در مقابل صاحب حساب مسئول خواهد بود.  
 در مواقعی که وکالتنامه رسمی است و مدتی از تاریخ صدور وکالتنامه رسمی گذشته است به منظور اطمینان از ابقای وکالت رسمی ، لازم است مراتب کتباً از دفترخانه اسناد رسمی که صادرکننده وکالتنامه است استفسار شود تا چنانچه موکل پس از صدور وکالتنامه تا زمانی که از دفترخانه استعلام شده است وکیل خود را عزل نکرده باشد نسبت به تقاضای وکیل ترتیب اثر داده شود (مسئولیت هرگونه فساد با موکل است).

برای حفظ و نگهداری وکالتنامه‌ها لازم است هر وکالتنامه را با شماره خاصی مشخص و در حساب‌های انتظامی<sup>۱</sup> ثبت کرده و سپس جزء اسناد حساب جاری بایگانی شود که در مواقع لزوم مراجعه به آن آسان باشد.

۱ - حسابهای انتظامی برای نگهداری اوراق و اسناد امنی نزد بانکها است که متکی به آمار و اوراق تعهدات است.

## بخش دوم - انواع وکالت و وکالتنامه

### ۱- انواع وکالت :

وکالت ممکن است که از طرف شخصی به شخص دیگر یا شرکت به شخص و یا شخصی به شرکت و بالاخره شرکتی به شرکت دیگر داده شود :

**الف - وکالت شخصی به شخص دیگر :** همانگونه که گفته شد چنانچه شخصی بخواهد به شخص دیگری وکالت دهد که امور بانکی او را به وکالت انجام دهد و همچنین به جای موکل بتواند تمامی اسناد و اوراق تجاری او را امضاء کند باید از وکالتنامه رسمی یا بانکی استفاده کند.

**ب - وکالت شرکت به شخص :** در مورد وکالت شرکت به یک شخص یا اشخاص ، لازم است اساسنامه شرکت به دقت مطالعه و بررسی شود که آیا هیأت مدیره آن شرکت ، مجاز به واگذاری اختیاراتی به شخص یا اشخاص دیگر می باشد یا نه.

**نکته -** باید توجه شود که مدت اعتبار وکالت شرکت به اشخاص دیگر نباید بیش از مدت اختیارات هیأت مدیره که در صورت جلسه مجمع عمومی شرکت تصریح شده است ، باشد و اطلاع از این مدت از طریق متن صورت جلسه مجمع عمومی که شرکت یک نسخه از آن را در اختیار بانک قرار می دهد ، حاصل می شود.

**پ - وکالت شخص به شرکت یا شرکتهای :** درباره وکالت اشخاص به شرکتهای ضروری است که در اساسنامه شرکت (وکیل) حق قبول وکالت و انجام امور مالی دیگران ، از طرف هیأت مدیره پیش بینی و تصریح شده باشد در این مورد هم توجه به سررسید اختیارات هیأت مدیره شرکت در موقع واگذاری وکالت الزامی است و تغییرات هیأت مدیره نیاز به تنفیذ وکالتنامه ندارد بلکه انجام آن به هیأت مدیره منتخب جدید واگذار می شود مگر آنکه در وکالتنامه یا اساسنامه غیر از این مذکور شده باشد.

**ت - وکالت شرکتی به شرکت دیگر :** در مورد وکالت از طرف شرکتی به شرکت دیگر لازم است به اساسنامه شرکت‌های موکل و وکیل به دقت توجه شود که تفویض اختیارات هیأت مدیره شرکتی به هیأت مدیره شرکت دیگر (موکل) و پذیرفتن هیأت‌مدیره آن شرکت (وکیل) در اساسنامه قید و تصریح شده باشد واضح است که حدود و سررسید اختیارات هیأت مدیره هر دو شرکت در تنظیم سررسید وکالتنامه واگذاری آنان به بانک باید کاملاً مرعی شود.

## ۲- انواع وکالتنامه :

**الف - وکالتنامه رسمی :** وکالتی است که توسط اداره ثبت یا دفاتر اسناد رسمی یا هر مقام رسمی دیگر ، مانند کنسولگری و دفاتر سفارتخانه‌های ایران مقیم کشورهای بیگانه<sup>۱</sup> صادر شده و صورت قانونی یافته باشد. موکل اختیاراتی را که می‌خواهد به وکیل خود تفویض کند ، باید صریحاً در وکالتنامه قید کند تا بانک هم دقیقاً طبق آن وکالتنامه عمل کند.

**ب - وکالتنامه بانکی :** فرمی است چاپی که بانکها برای مشتریان خود ، که بخواهند وکیل برای انجام امور بانکی خود انتخاب کنند در اختیار آنها قرار می‌دهند. در این وکالتنامه تمام امور بانکی قید شده است ، مشتری (موکل) میتواند هر یک از موارد را که مایل نیست انجام آنرا به وکیل خود تفویض کند ، خط بزند موکل موظف است امضای خود و وکیل را در ذیل وکالتنامه بانکی به گواهی دفتر اسنادرسمی برساند و سپس آنرا به بانک تسلیم کند. (نمونه‌های شماره ۲-۳)

---

۱ - اینگونه وکالتنامه‌ها که فقط امضای موکل مورد گواهی سفارتخانه‌ها و یا کنسولگری‌های ایران در خارج قرار گرفته است اگر جهت انجام امور بانکی از طرف وکیل (دارندگان حساب جاری) ارائه شود باید اصل وکالتنامه اخذ و در بایگانی نگهداری شود ضمناً اداره سجلات و احوال شخصیه وزارت امور خارجه ایران رسماً اعلام کرده است اینگونه اسناد دیگر نیازی به تأیید آن اداره ندارد.

بانک پس از رسیدگی به متن وکالتنامه ، دو نسخه کارت نمونه امضاء ، به امضای وکیل و موکل ، تنظیم می‌کند. کارتی که وکیل و موکل مجتمعاً امضاء می‌کنند باید جدا از کارتی باشد که مشتری قبلاً در موقع گشایش حساب جاری امضاء کرده است ، زیرا اگر امضای وکیل روی آن کارت گرفته شود پس از عزل وکیل یا انقضای مدت وکالتنامه لازم می‌آید که امضای وکیل روی آن کارت باطل شود و اینکار صحیح نیست زیرا آن امضاء مجوز معاملاتی است که وکیل از طرف موکل خود انجام داده است ولی اگر کارت جداگانه باشد پس از عزل یا انقضای وکالت آنرا از کارت اصلی مجزا و در محل محفوظی برای مراجعات احتمالی نگاه می‌دارند.

**نگهداری وکالتنامه -** برای نگهداری انواع وکالتنامه‌ها ، آنها را شماره زده و هر وکالتنامه را به مبلغ ۱ ریال در حسابهای انتظامی نگهداری می‌کنند.

### بخش سوم - انقضاء وکالت

وکالت به طریق ذیل مرتفع می‌شود :

#### ۱ - عزل وکیل بنا به تقاضای کتبی موکل :

**الف -** اگر وکالتنامه رسمی باشد موکل طبق ماده ۶۷۹ ق.م. : «... می‌تواند هر وقت بخواهد وکیل را عزل کند ...» لذا موکل ابطال وکالتنامه را از دفترخانه اسناد رسمی تقاضا می‌کند. دفترخانه اسناد رسمی باید بموجب ابلاغ کتبی ، عزل وکیل از مورد وکالت را به بانک اعلام کند ، تا زمانی که ابلاغ کتباً انجام نیافته است وکالتنامه بقوت خود باقی است (استناد ماده ۶۸۰ ق.م). در موقعی که بانک ، نامه ابطال وکالتنامه را دریافت کرد لازم است تاریخ و حتی ساعت دریافت آن را بطور دقیق ثبت کند.

**ب -** اگر وکالتنامه بانکی (عادی) باشد در اینصورت به محض آنکه تقاضای کتبی موکل مبنی بر عزل وکیل به بانک برسد پس از تطبیق و احراز صحت امضاء موکل ، وکالتنامه بانکی باطل می‌شود.

## ۲- استعفای وکیل :

استعفای وکیل سبب لغو وکالتنامه می‌شود. در زمانی که وکیل بعلت استعفاء از انجام وکالت خودداری میکند اگر موکل هنوز به اذن خود باقی باشد وکیل می‌تواند در آنچه وکالت داشته است اقدام کند (باستناد ماده ۶۸۱ ق.م.)

## ۳- فوت وکیل یا موکل :

وکیل پس از فوت موکل از وکالت معزول می‌گردد و فوت وکیل هم استفاده از وکالتنامه را که قائم بر شخص وکیل می‌باشد غیرمقدور می‌سازد.

## ۴- جنون یا حجر وکیل یا موکل :

جنون یا حجر وکیل یا موکل موجب ابطال وکالتنامه است با این شرط که اعلام جنون موکل باید از طرف مراجع قانونی باشد. اما در مورد محجوریت قانون استثناء قائل شده است بدین شرح :

ماده ۶۸۲ ق.م. - محجوریت موکل موجب بطلان وکالت می‌شود مگر در اموری که حجر مانع از توکیل در آنها نمی‌باشد و همچنین است محجوریت وکیل مگر در اموری که حجر مانع از اقدام در آن نباشد.<sup>۱</sup>

## ۵- بسته‌شدن حساب‌های بانکی موکل بوسیله وکیل یا موکل :

موکل شخصاً و وکیل بااستناد وکالتنامه می‌تواند حساب‌های بانکی را ببندد ماده ۶۸۳ ق.م. : «هرگاه متعلق وکالت از بین برود ... وکالت منفسخ می‌شود.» ولی اگر وکالت مربوط به موارد مختلف باشد وکالتنامه لغو نخواهد شد بلکه وکالت در مورد حسابی که بسته شده است لغو و در سایر موارد بقوت خود باقی خواهد ماند.

۱ - تفهیم محجوریت که در این مواد به صراحت عنوان نشده معمولاً شامل افراد غیر رشید و یا اشخاصی است که طبق قوانین جزایی و ورشکستگی از بعضی حقوق مدنی محروم شده‌اند.







**هـ- اعطای تسهیلات و قرض الحسنه - صدور ضمانتنامه**

۱۶- تقاضا و دریافت تسهیلات و اعتبار از بانک ملی ایران به منظور رفع احتیاجات مالی موکل در قالب یکی از معاملات و عقود اسلامی که در قانون عملیات بانکنامی بدون ربا پیش‌بینی شده و قبول و امضای مفاد و شرایط قرارداد مربوط و انجام کلیه کارها و تشریفات مقدماتی لازم برای انجام معامله چه در بانک ملی ایران و چه در سایر ادارات و ارگانهای دولتی و غیر دولتی و امضای ذیل اوراق و دفاتر مربوطه. تقاضای صدور ضمانتنامه اعم از ارزی و ریالی و به نفع هر شخص اعم از حقیقی و حقوقی توسط بانک و به نام اینجانب یا هر قید و شرط و به هر مدت و کیفیت و طبق هر شرط که وکیل مقتضی بداند و هر چند بار که لازم باشد و وثیقه و تضمین قرار دادن اموال اینجانب اعم از منقول و غیر منقول و اوراق بهادار و اسناد نماینده کالا و سایر اسناد از هر نوع نزد بانک ملی ایران برای معاملات مزبور و تبدیل وثیقه و تضمین معاملات و امضای کلیه اسناد و قراردادهایی که برای این منظور در بانک یا در دفترخانه اسناد رسمی تنظیم می‌شود و اجرای تشریفات مربوط به هر یک از آنها در ادارات دولتی و ارگانهای مربوط و امضای اوراق و دفاتر مربوطه.

**و- امور متفرقه**

۱۷- دریافت و استرداد کلیه اشیاء و اوراق بهادار - سهام - اسناد خزانه - اوراق قرضه - اسناد پرداخت - امانات - وجوه سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت و غیره که از طرف اینجانب به بانک ملی ایران سپرده شده یا خواهد شد همچنین گذاشتن سپرده و تجدید یا استفاده از آنها و دریافت وجوه نسیام یا قسمتی از آنها اعم از اصل و کارمزد.

۱۸- اجاره صندوق یا صندوقهای اجاره به اسم اینجانب در بانک ملی یا هر نوع شرط و قبول هر نوع تعهد و امضای اجاره نامه و انجام تشریفات مربوط و سپردن هر نوع امانت و نیز استفاده از صندوق یا صندوقهای اجاره‌ای اینجانب در بانک ملی ایران و سپردن و گرفتن امانات همچنین خاتمه دادن به آنها.

۱۹- وکیل/ وکلای نامبرده از طرف اینجانب نسبت به امور مذکور وکالت و اختیار نام دارد/ دارند و در مدت اعتبار وکالتنامه می‌تواند/ می‌توانند بکرات نسبت به انجام وکالت اقدام نماید/ نمایند و اقداماتی که وکیل/ وکلای نامبرده در هر یک از موارد مذکور به وکالت از طرف اینجانب دهد/ دهند بدون استئنا برای اینجانب الزام آور بوده و نافذ و معتبر است و متعهد به انجام و ایفای کلیه تعهداتی هستیم که وکیل/ وکلای مرقوم در قبال بانک از طرف اینجانب قبول نماید/ نمایند و اینجانب نیز مسئول پرداخت و جبران هر گونه خساراتی هستیم که در اثر تعهدات و امضای وکیل/ وکلای مزبور به بانک ملی وارد نماید.

۲۰- وکیل/ وکلای نامبرده حق توکیل داشته و می‌تواند/ می‌توانند وکالت را بعضاً یا کلاً به شخص دیگری تفویض نماید/ نمایند.

۲۱- این وکالت مادام که فسخ آن از طرف اینجانب کتباً به قسمت مربوط در بانک ملی ایران ابلاغ نشده از طرف قسمت مربوط بانک رسید آن تأیید نگردیده به قوت و اعتبار خود باقی است.

۲۲- امور مذکور در بندهای ..... از موارد وکالت مستثنی و خارج می‌باشد.

**امضای موکل** **امضای وکیل/ وکلا**

شماره .....

صحت امضای ..... که هویت آنان در صفحه ..... دفتر ..... مشخص است و در بالا به نشانی .....  
 نموده شده‌اند گرامی می‌شود.

• (مواردیکه مستثنی است باید از طرف صاحب حساب (موکل) با ذکر بندهای مربوط با حروف به طور کامل و صحیح تصریح گردد).



تاریخ: ..... شعبه: .....  
 برگ درخواست افتتاح و کالنامه بکارگیری  
 سپرده سرمایه گذاری بلند مدت - کوتاه مدت ویژه

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده:

سرمایه گذاری بلند مدت ..... ساله  سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه (شش ماهه)   
 به تعداد ..... فقره سپرده سرمایه گذاری بلند مدت ..... و یک فقره سپرده سرمایه گذاری بلند مدت .....  
 چکها به مبلغ عددی ..... ریال بهر طرف ..... ریال  
 بنام ..... اقدام و سود علی الحساب آنرا بر مقاطع مقرر به حساب .....  
 شماره ..... بنام ..... نزد خودتان واریز فرمائید.

در ضمن شرایط و مقررات عمومی مربوط به حسابهای فوق لطیفاً مطالعه و مورد قبول واقع گردید.  
 لطفاً نام و مشخصات شخص یا اشخاصی که حق امضاء و برداشت از حساب فوق را دارند را در زیر برج نمایند.  
 (در صورت نداشتن شماره مشتری امصاداران سپرده، فرم مشخصات مشتریان حقیقی برای هر یک از آنها تکمیل گردد.)

- نام و نام خانوادگی مشتری: ..... شماره شناسنامه / کد ملی: ..... محل صدور پاسپورت: ..... نسبت سهم: .....
- ۱- ..... % ولی  وکیل  قیم
- ۲- ..... % ولی  وکیل  قیم
- ۳- ..... % ولی  وکیل  قیم

نحوه تسخیر سپرده (مربوط به اشخاص حقوقی) .....  
 تاریخ اعتبار امضاء اشخاص مربوط به حساب حقوقی: .....

نحوه تسخیر در مورد سپرده مشترک: .....  
 (لطفاً در صورت افتتاح سپرده مشترک فرم مربوط به سپرده مشترک حتماً تکمیل گردد.)  
 این قسمت توسط بانک تکمیل می گردد  
 شماره حساب: .....  
 امضاء متصدی امور بانکی: ..... مهر و امضاء شعبه: .....

شماره ثبت شرکت: .....

انتقال به غیر: .....  
 لطفاً خلاص وجه گواهی سپرده سرمایه گذاری فوق را به شرکت / آقای / خانم .....  
 یا شماره مشتری ..... که شرایط عمومی سپرده سرمایه گذاری فوق را مطالعه نموده است منتقل فرمائید.  
 امضاء انتقال دهنده: ..... امضاء انتقال گیرنده: .....

فصلی: .....  
 لطفاً مبلغ ..... ریال بهر طرف ..... ریال سپرده شماره .....  
 فصلی و خلاص وجه آنرا به حساب سپرده شماره ..... بنام .....  
 نزد خودتان واریز فرمائید.  
 امضاء انتقال دهنده: .....



سازمان  
بناک سارا است ایران

محل نمبر

تاریخ ۱۳

شماره ردیف

شعبه

### وکالتنامه

(مخصوص حسابهای بانکی و اعطای نهیلات)

مولک: آقای خانم

صادرهاز: دارنده حساب

وکیل: آقای خانم

صادرهاز: ساکن

فرزند

شماره

فرزند

دارنده شناسنامه شماره

ساکن

دارنده شناسنامه شماره

### موضوع وکالت:

الف: اقدام به افتتاح هر یک از حسابهای بانکی، (فرض الحسنه جاری / فرض الحسنه پس انداز / سیرده سرعانه گذاری کوتاه مدت / سیرده سرمایه گذاری بلند مدت)، بنام بنموکل نزد بانک صادرات ایران و انضمام کلیه امور مربوط به حسابهای منقوصه و حساب فوق الذکر اعم از تکمیل و اعضاء هر نوع تعاضاتنامه و تعهدنامه، قرارداد افتتاح حساب، واریز و برداشت وجه از آنها، دریافت دسسه چک و صدور چک و دستور عدم برداشت آن، مطالبه و دریافت صورت حساب و موجودی حسابها و بستن آنها با دریافت حسابها و بستن آنها با دریافت دنگری که برای افتتاح و گردش و ختم حسابهای فوق الذکر ضرورت یابد.

ب: واگذاری اسناد و پروات و وصولی بنموکل به بانک بمنظور وصول وجه اسناد مذکور یا تعیین شرایط و دستور واخواست یا عدم واخواست و ظهر نویسی آنها و اسیرداد آنها از بانک و دریافت اسناد وصولی اسناد مذکور و چکها و حواله های صادره بنام بنموکل از بانک، گناشتن اعتبار اسنادی و قبول هر نوع تعهد و شرایط مربوطه و تحویل گرفتن اسناد، فاکتورها، بارنامه ها و اسوآل و کسلاها و دستور برگشت اسناد رسیده قبول و تکسول پروات آنها و برتیب پرداخت بهای اسناد و بنام هر سه های مربوطه، درخواست صدور و اخذ هر نوع ضمانتنامه بانکی و نمیدسد آنها به هر مبلغ و مدت و قبول تعهدات و شرایط و سیردن تضمین و وثیقه مسورد قبول بانکو اعضاء جمیع فرمهای تعهد آور بانکی که برای انجام موارد وکالت فوق الذکر لازم است.

ج: دریافت نهیلات بانکی از بانک صادرات ایران بنام بنموکل بمسورت هریک از عقود اسلامی موضوع فسابون عملیات بانکی بدون ربا و انجام کلیه امور بانکی مربوطه اعم از تکمیل و اعضاء هر نوع تعاضاتنامه و تعهدنامه و قرارداد قبول شرایط و مقررات بانک یا حقوق سپردن هر نوع رهن یا وثیقه یا تعهد یا اسناد تجاری مسورد قبول بانکو در قبال اخذ نهیلات بانکی و واریز و نادمه نهیلات دریافتی یا احتسار نفونحن حق فروش محصل و موضوع عقد مشارکت مدنی یا بیانکو خرید نقدی یا فساطی سهم اکثر که بانکو در مشارکت مدنی و فیک رهن یا وثائق و فسخ قرارداد های نهیلات یا حقوق مسراجحه به ادا ارباب ساز بناهای دولتی و شهرداری و اخذ هر گونه مجوز و مفاضا حساب لازم موجود در دفتر اسناد رسمی برای انجام مسورد وکالت و بطور کلی هر اقدام دیگری که برای دریافت و باز پرداخت نهیلات بانکی ضرورت یابد.

### حدود اختیارات:

وکیل، دارای اختیارات نامسه و مطلقه با حق بنموکل مسر بوده و اهدام و انضای وی در کلیه مراحل انجام مسورد وکالت بمنزله اهدام و انضای اجانب نافذ و معتبر میباشد.

محل اعضاء بنموکل

دفتر جلد

مستحق شده، گواهی میشود این گواهی فقط از نظر صحت اعضاء معتبر است.

صحت امضای بنموکل

که هویت ایشان در صحنه

امضای وی در بالا به علامت

دفتر اسناد رسمی شماره







## فصل چهارم

### سپرده قرض الحسنه پس انداز

**مقدمه** - در فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا تحت عنوان «تجهیز منابع پولی» در ماده (۳) گفته شده ، بانکها می توانند به قبول سپرده (بطور اعم) مبادرت ورزند و سپردهها نیز بر دو گونه است : سپردههای قرض الحسنه و سپردههای سرمایه گذاری مدت دار. ضمناً سپردههای قرض الحسنه را به دو قسمت جاری (آنچه تاکنون گذشت) و پس انداز تقسیم نموده است.

**تعریف** : پس انداز عبارتست از سهمی از درآمد مردم یک کشور که به مصارف جاری و زودگذر تخصیص نمی یابد و به امید تحصیل درآمد آتی که مؤثر در افزایش سرمایه ملی می باشد اندوخته (پس انداز) می شود. پس انداز دارای سررسید معینی نیست و بنا به تقاضای پس اندازکننده ، در هر زمان مسترد می شود و کلاً غیرقابل انتقال است.

مهمترین هدف در برنامه ریزی اقتصادی در کشورهای در حال توسعه ، بوجود آوردن حداکثر امکانات برای تأمین و افزایش سرمایه ملی به جهت توسعه و رشد اقتصادی است که آن هم با میزان سرمایه گذاری رابطه مستقیم دارد. لذا این قسمت از وظیفه بانکها به عنوان تجهیز منابع پولی (سپردههای قرض الحسنه ....) در قانون اعلام شده تا از راه جمع آوری اندوخته های مردم به تولیدکنندگان یا توزیع کنندگان کالا ، تحت عناوین شرعی و قانونی مثل مشارکت مدنی و حقوقی ، مضاربه و مساقات و ...

کمک کند و نیز برای جلب نظر عموم و جذب بیشتر سرمایه‌های خرد و کلان تا نایل به اهداف اقتصادی و در نتیجه رشد اقتصادی کشور عمل کرده باشند و به خاطر جلب اعتماد مردم و بازپرداخت اصل سپرده‌ها در ماده چهارم همان قانون بانک‌ها را مکلف به تضمین و تأمین بازپرداخت اصل سپرده‌های قرض‌الحسنه (جاری و پس‌انداز) نموده است و حتی برای سوق دادن پول به سوی حساب پس‌انداز و تشویق مردم به عمل پس‌انداز بوده که در ماده ششم آمده است :

«بانکها می‌توانند به منظور جذب و تجهیز سپرده‌ها ، با اتخاذ روشهای تشویقی ، از امتیازات ذیل به سپرده‌گذاران اعطاء نمایند :

- الف - اعطای جوایز غیر ثابت نقدی یا جنسی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه.
- ب - تخفیف و یا معافیت سپرده‌گذاران از پرداخت کارمزد و یا حق الوکاله.
- پ - دادن حق تقدم به سپرده‌گذاران برای استفاده از تسهیلات اعطایی بانکی ، در موارد مذکور در فصل سوم»

**گذری بر گذشته :** در ابتدای فعالیت بانک ملی ایران (۱۳۰۷/۶/۱۷) تصمیم گرفته شد واحدی برای جمع‌آوری پس‌انداز یا اندوخته‌های کم مردم ایجاد شود. لذا دایره‌ای به نام «صندوق صرفه‌جویی» تشکیل شد که نتوانست مشوق مردم به اندوخته‌سازی و صرفه‌جویی در سهمی از درآمد آنان باشد. (در پایان سال ۱۳۱۷ موجودی این صندوق معادل ۱۰۴۵۹٫۰۰ ریال بود). بالاخره صندوق پس‌انداز ملی به موجب قانون مصوب هجدهم اردیبهشت ماه ۱۳۱۸ ایجاد و اداره آن به عهده بانک ملی ایران محول شد و برای پیشبرد اهداف اقتصادی و جلب نظر و اعتماد مردم پذیرفت که : «... در نقاطی که بانک ملی شعبه یا نمایندگی ندارد ، دفترهای پست و وظایف صندوق پس‌انداز را انجام خواهد داد» و از آن تاریخ آیین‌نامه‌هایی براساس قانون مزبور تهیه و طبق آن عمل شد و آیین‌نامه فعلی نیز از تاریخ اول آبان‌ماه تا هفتم بهمن‌ماه ۱۳۴۳ در جلسات شورایی عالی بانک ملی ایران مطرح و پس از تصویب ، اجرا شد.



تا قبل از تصویب قانون پولی و بانکی کشور ، نظر به اینکه صندوق پس انداز ملی مختص بانک ملی بود ، بانک های دیگر نمی توانستند تحت عنوان پس انداز حساسی داشته باشند لذا حساب هایی به عناوین گوناگون مانند سودبخش ، سیار ، تأمین آینده و غیر آنها در نظر گرفتند که در حقیقت شامل همان روش و مزایای حساب پس انداز بانک ملی بود ، تا قانون مذکور این ممنوعیت را حذف و کلیه بانکها حق گشایش و نگهداری حساب پس انداز را دارا شدند که به آن بهره ای متناسب با مدت (بعد از ۱۰ روز) تعلق می گرفت.

نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران ، که سپرده ها را به سپرده قرض الحسنه و سپرده سرمایه گذاری مدت دار تقسیم کرده ، معتقد است سپرده قرض الحسنه آنچنان سپرده ای است که صاحب آن به قصد انتفاع به بانک نمی سپارد بلکه صاحبان آنها به منظور برخورداری از اجر معنوی و استفاده از انواع خدمات بانکی و ضمن اطمینان از حفظ و نگهداری وجوه ، پول های خود را به بانک می سپارند.

## بخش اول - گشایش حساب پس انداز

### ۱- گشایش حساب پس انداز برای اشخاص حقیقی :

هر شخص عاقل و بالغی که سن او به هیجده سال تمام رسیده باشد می تواند ، با تکمیل کارت افتتاح حساب پس انداز قرض الحسنه و قبول مقررات و شرایط عمومی و اختصاصی گشایش حساب پس انداز برای خود یک حساب پس انداز باز کند. (نمونه های شماره ۷)

### ۲- گشایش حساب پس انداز برای محجورین :

برطبق ماده ۱۲۰۷ قانون مدنی : اشخاص ذیل محجور و از تصرف در اموال و حقوق مالی خود ممنوع هستند :

- ۱- صغار
- ۲- اشخاص غیررشید
- ۳- مجانین

برای سهولت بحث ، تقسیم‌بندی مذکور را از نظر سنی به دو گروه تقسیم می‌کنیم :

**گروه اول :** کسانی هستند که سن آنها کمتر از ۱۸ سال تمام است (صغار)

**گروه دوم :** افرادی هستند که بیش از ۱۸ سال دارند ولی غیررشد و مجنون می‌باشند.

**گروه اول :** افرادی که سن آنها کمتر از ۱۸ سال تمام است : برای صغیر ، یعنی کسی که به سن هیجده سال تمام نرسیده ، «ولی قهری» (پدر یا جد پدری) امور مالی او را بر عهده می‌گیرد و در صورت فوت پدر و جد پدری این وظیفه بر عهده وصی<sup>۱</sup> یا قیم قانونی آنهاست.

**الف - افتتاح حساب پس‌انداز توسط پدر یا جد پدری (ولی قهری) :** نظر به اینکه طبق ماده ۱۱۸۱ قانون مدنی : «هریک از پدر و جد پدری نسبت به اولاد خود ولایت دارند» ، لذا جد پدری می‌تواند با در قید حیات بودن پدر ، برای طفل صغیر فرزند خود حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز افتتاح کند و چنانچه در زمان افتتاح حساب قید نماید که خود ، حق برداشت از حساب مذکور را دارد ، در این صورت برداشت از این حساب ، منحصر با جد پدری می‌باشد ، در غیر اینصورت با توجه به سمت ولایت که قانون‌گذار در ماده ۱۱۸۱ قانون مدنی پدر و جد پدری را در عرض یکدیگر قرار داده است ، هر یک از ایشان تا رسیدن صغیر به سن کبر ، حق برداشت از حساب مزبور را خواهند داشت.

**ب - افتتاح حساب پس‌انداز توسط مادران :** به موجب ماده واحده مصوب ۲۱ فروردین ماه ۱۳۵۷ شمسی و براساس اظهار نظر شورای عالی قضایی (موضوع نامه شماره ۶۴۴۷ مورخ ۷۱/۱۲/۵ اداره نظارت بر امور بانک‌ها) مادران اطفالی که حتی دارای ولی قهری (پدر و جد پدری) هستند می‌توانند برای فرزندان صغیر خود فقط حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز افتتاح نمایند و حق برداشت از حساب مزبور تا رسیدن طفل به سن ۱۸ سال منحصراً با بازکننده حساب (مادر) خواهد بود.

۱ - «... شخصی یک یا چند نفر را برای انجام امر یا اموری یا تصرفات دیگری مأمور می‌نماید.» و «... کسی که به موجب وصیت ... بر صغیر قرار داده می‌شود وصی نامیده می‌شود.» ماده ۸۲۶ ق.م

**پ - گشایش حساب پس انداز برای صغیر ممیز<sup>۱</sup> :** با توجه به ماده واحده «قانون اجازه افتتاح حساب پس انداز برای اطفال مصوب ۱۳۵۷/۱/۲۸ مندرج در روزنامه رسمی شماره ۹۷۲۴ مورخ ۱۳۵۷/۲/۱۶» اطفالی که به سن ۱۲ سال تمام رسیده باشند می توانند شخصاً به نام خود حساب پس انداز افتتاح نمایند. حق برداشت از این حسابها منحصرأ با صاحب حساب می باشد.

دارندگان این قبیل حسابها پس از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام می توانند از موجودی حساب خود برداشت نمایند.

**ت - گشایش حساب پس انداز توسط اشخاص غیر برای اطفال :** افتتاح حساب و برداشت از آن برای اطفال فقط از حقوق اولیاء و یا وصی و یا قیم آنهاست و اشخاص دیگر چنان حقی را ندارند. از آنجا که چنین اتفاق می افتد که اشخاص دیگر نیز نسبت به افتتاح حساب برای اطفالی که نسبت به آنها حق ولایت و یا وصایت و یا قیمومت ندارند ابراز تمایل می نمایند ، لذا بخش حقوقی کمیسیون هماهنگی بانکها با تدوین ضوابط خاصی ، افتتاح حساب پس انداز به نام اطفال را توسط اشخاص (غیر از ولی ، وصی و قیم) از طریق اعطای وکالت به بانک مجاز شمرده است مشروط بر آنکه بانک می تواند وکالتاً حساب افتتاح شده را در زمانی که صاحب حساب به سن قانونی رسیده است به نام آنها تغییر دهد. (نمونه های شماره ۴-۲)

**گروه دوم :** افرادی هستند که سن آنها بیش از ۱۸ سال تمام است.

**- گشایش حساب پس انداز برای اشخاص غیر رشید و مجانبین :**

برای سفیه<sup>۲</sup> یا مجنون (بعد از ۱۸ سالگی) قیم قانونی می تواند حساب پس انداز باز کند. به مجرد اینکه از سفیه یا محجور با تأیید مراجع قانونی رفع حجر شد خود می تواند از حسابی که به نام او از قبل گشایش یافته است استفاده نماید.

۱- صغیر ابتدا غیر ممیز و بعد ممیز می شود. در قانون مدنی تعریفی از تشخیص ممیز یا غیر ممیز نشده است ولی ماده ۲۴ قانون مجازات عمومی کسی را که بیش از ۱۲ سال تمام داشته باشد مسئول اعمال خود دانسته است.  
۲- سفیه غیر رشیدی است که اموال خود را تبذیر یا تلف می نماید.

## بخش دوم - انواع قرض الحسنه پس انداز

### ۱- پس انداز عادی :

تودیع وجه به حساب پس انداز بدون انتظار سود که با ۱۰۰,۰۰۰ ریال موجودی گشایش می یابد و با تودیع حداقل ۵۰,۰۰۰ ریال مشمول جوایزی می گردد که بانکها به جهت جلب سرمایه و تشویق مردم به پس انداز ، به صاحبان اینگونه حسابها با انجام قرعه کشی اعطاء می کنند.

### ۲- حساب قرض الحسنه پس انداز ویژه :

به حساب پس اندازی اطلاق می شود که بانکها تحت این عنوان افتتاح می کنند و وجوهی را که اشخاص حقیقی و حقوقی در این حساب سپرده گذاری کرده اند طبق نظر سپرده گذار یا سپرده گذاران به صورت قرض الحسنه به اشخاص حقیقی و مؤسسات خیریه و عام المنفعه براساس شرایطی که در قرارداد عاملیت منعقد بین سپرده گذار و بانک قید شده است پرداخت می شود.

حداقل مبلغ سپرده لازم برای افتتاح این حساب سیصد هزار ریال است و حداقل مبلغ پرداختی به عنوان قرض الحسنه یکصد هزار ریال می باشد که حداکثر در مدت پنج سال بازپرداخت می شود. حساب قرض الحسنه ویژه مانند حساب پس انداز عادی از جوایز قرعه کشی بهره مند می باشد.

#### وجوه اداره شده : در پی حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز

ویژه (اختصاصی) ، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بحث از وجوهی کرده که : « ... طبق قرارداد یا قانون برای مصارف مشخص در اختیار بانکها گذارده شده است و بانک به نیابت واگذارنده و یا بدون نظارت او این وجوه را به مصارف تعیین شده می رساند.» اینگونه سپرده ها که «... مربوط به صندوق های بازنشستگی ، بیمه و نظایر آن ، متعلق به دستگاه های دولتی و عمومی یا عام المنفعه ... » است در صورتی وجوه اداره شده تلقی می گردد « که مورد تأیید بانک مرکزی ایران باشد.»

چگونگی مصرف و نحوه توزیع وجوه از طرف واگذارنده آن تعیین شده و بانک دخالتی در چگونگی توزیع و مصرف آن نخواهد داشت و ریسک و خطرات سوخت وجوه اداره شده که به موجب قانون یا قرارداد بین بانک و واگذارنده وجوه که به مصارف تعیین شده (درازمدت و پنج سال به بالا) می‌رسد متوجه بانک نخواهد بود.

درآمد بانک در قبال خدماتی که در این رشته از عملیات انجام می‌دهد منحصراً کارمزد مدیریت و مورد توافق با واگذارنده وجوه می‌باشد. بانک مرکزی ایران مقدار مبلغی که از وجوه اداره شده هنوز به مصرف نرسیده و نزد بانک موجود می‌باشد مانند سایر سپرده‌های دریافتی بانک مشمول پرداخت سپرده قانونی می‌داند.

### ۳- حساب پس انداز قرض الحسنه ویژه جوانان :

به منظور تشویق نسل جوان کشور برای پس انداز و تأمین آینده آنان ، افرادی که سن آنها کمتر از ۲۵ سال تمام می‌باشد می‌توانند به افتتاح حساب پس انداز قرض الحسنه ویژه جوانان نزد بانک‌ها مبادرت ورزند. (نمونه شماره ۴-۲)

حداقل مبلغ برای افتتاح حساب مزبور ۱۰۰٫۰۰۰ است و به محض آنکه صاحب حساب به سن ۳۰ سال تمام رسید این حساب در ردیف حساب‌های قرض الحسنه عادی منظور خواهد شد.

امتیازات و جوایزی برای این حساب در نظر گرفته شده است که همه‌ساله به قید قرعه به صاحبان این پس انداز تعلق می‌گیرد ، به شرح ذیل :

- الف - اعطای تسهیلات اعتباری قرض الحسنه برای مصارفی چون ادامه تحصیل دانشگاهی ، اشتغال ، ازدواج و ...
- ب - جوایز نقدی و غیرنقدی.

#### ۴- حساب پس انداز قرض الحسنه کشاورزی :

حساب پس انداز قرض الحسنه کشاورزی را می توان با پرداخت مبلغ ۱۰۰٫۰۰۰ ریال باز کرد. هدف از برقراری این حساب بیشتر به خاطر ترغیب کشاورزان کشور به عمل پس انداز می باشد و به همین دلیل جوایزی که برای این گروه از حساب های پس انداز در نظر گرفته شده ، در رابطه با حرفه کشاورزی است. در موقع افتتاح حساب هیچگونه مدرکی دال بر داشتن این حرفه در مدنظر نیست. (نمونه شماره ۴-۲)

جوایز عبارتند از :

- الف - ماشین آلات کشاورزی ، کود شیمیایی ، بذر ، سکه طلا و ...
- ب - تخفیف یا معافیت از پرداخت کارمزد خدمات بانکی.
- ج - حق تقدم برای استفاده از تسهیلات اعطایی بانکی.

#### ۵- حساب پس انداز در گردش :

مقدمه - حساب پس انداز در گردش را می توان یکی از انواع حساب های قرض الحسنه پس انداز دانست که علاوه بر رعایت مفاهیم اصل تجهیز منابع پولی بانکها ، گردش پول را در نقاط مختلف شهر یا کشور سهولت بیشتری می بخشد که برای صاحبان اینگونه سپرده ها جاذبه بسیار دارد ولی برای دارنده این حساب هیچگونه سرعت عملی در نقل و انتقال وجه (مثل چک و چکهای مسافرتی) ایجاد نمی کند و هیچ برگی از آن در بازار جایگزین پول نمی شود مانند پس انداز و سرمایه گذاری کوتاه مدت.

الف - روش گشایش حساب پس انداز در گردش: هر شخص حقیقی و با سواد که به سن ۱۸ سال تمام رسیده باشد می تواند مبادرت به افتتاح حساب «پس انداز در گردش» کند. برای افتتاح حساب پس انداز در گردش دو کارت تقاضای گشایش حساب در اختیار مشتری قرار داده می شود که پس از تکمیل کارت ها و دریافت امضاء مشتری ، بر روی هر کارت یک عکس درخواست کننده نیز به آن الصاق می شود.

سپس دفترچه حساب در گردش ، که آنهم دارای مشخصات کامل صاحب حساب با عکس می باشد ، در اختیار مشتری قرار می گیرد. بعضی از بانکها برای نمونه امضاء مشتری کارتتی جداگانه که به روی آن عکس مشتری نصب شده است صادر می کنند که به امضاء و مهر شعبه بازکننده حساب ممهور می باشد.

در دفترچه حساب پس انداز در گردش ، علاوه بر رمز شعبه ، مبلغ موجودی به حروف ثبت و به عدد پرفراژ شده است. برای هر دریافت یا پرداختی از دو برگ دفترچه ، یکی برای نگهداری در شعبه دریافت یا پرداخت کننده وجه و دیگری برای ارسال به مرکز استفاده می شود.

در بعضی از بانکها برای پرداخت وجه در یک روز حدی معین شده که اگر دارنده حساب بیش از آن مبلغ درخواست نماید ، لازم است متصدی مربوط با حسابداری کل (مرکز) تماس گرفته و پس از تأیید مرکز وجه درخواستی را پرداخت کند. هر شعبه دریافت یا پرداخت کننده وجه موظف به استفاده از رمز بانک در دفترچه حساب می باشد. بستن حساب در گردش به عهده شعبه بازکننده حساب است.

#### **ب - شرایط عمومی گشایش حساب پس انداز در گردش :**

**ماده ۱ -** هر شخص حقیقی که به سن قانونی (هیجده سال تمام) رسیده باشد می تواند به نام خود یک حساب پس انداز در گردش در بانک گشایش کند.

**ماده ۲ -** وجه لازم برای افتتاح حساب پس انداز در گردش حداقل مبلغ ۱۰۰٫۰۰۰ ریال خواهد بود.

**ماده ۳ -** دریافت و پرداخت وجوه حساب در گردش ، با ارائه دفترچه حساب پس انداز در گردش ، که از طرف بانک به دارنده حساب تحویل داده خواهد شد ، انجام می گیرد.

**ماده ۴ -** افتتاح حساب در گردش مستلزم امضاء کلیه اوراق مربوط و کارتهای نمونه امضاء از طرف متقاضی است که باید شخصاً در بانک حاضر شود و اوراق را امضاء کند.

**ماده ۵ -** متقاضی حساب در گردش باید ۳ قطعه عکس ۴×۶ هنگام افتتاح حساب به بانک ارائه کند.

**ماده ۶ -** چنانچه صاحب حساب دفترچه را مفقود سازد باید بدون درنگ مراتب را کتبی به شعبه بازکننده حساب اطلاع دهد و تعهدی دائر بر اینکه ، هرگونه خسارتی احیاناً بر اثر فقدان دفترچه به بانک وارد شود بعهده صاحب حساب خواهد بود ، بسیاری و بانک پس از استعلام از کلیه شعب (به هزینه مشتری) حساب قدیم را مسدود و حساب جدیدی با دریافت کارمزد افتتاح و دفترچه مربوط را به صاحب حساب تحویل خواهد داد و بانک به هیچ وجه مسئولیتی در قبال فقدان دفترچه و احیاناً خسارات احتمالی و جعل و برداشت از آن را در هیچ تاریخی نخواهد داشت.

**ماده ۷ -** استرداد سپرده تودیعی در این حساب توسط بانک تعهد و تضمین می گردد و دارنده حساب در گردش هر موقع مایل باشد می تواند در شعبه افتتاح کننده حساب خود را ببندد و موجودی آنرا دریافت دارد. در این صورت دفترچه حساب پس گرفته می شود.

**ماده ۸ -** در صورتی که بر اثر اشتباه مبلغ حواله شده یا اخذ شده و یا سایر موارد دیگر به حساب واریز شود ، از تاریخ اعلام موضوع به صاحب حساب جهت برگشت مبلغ اضافه دریافتی ، علاوه بر اصل مبلغ ، خسارت تأخیری به نسبت ۳۰ درصد به اضافه دریافتی تعلق خواهد گرفت که بانک حق دارد اصل و خسارت مذکور را از هرگونه حساب بانکی مشتری برداشت کند.

**ماده ۹ -** موجودی حساب در گردش هیچگاه نباید کمتر از مبلغ ۵۰۰۰ ریال (پنج هزار ریال) باشد.

**ماده ۱۰ -** تعویض دفترچه های حساب در گردش که اوراق آن تمام شده باشد در واحدهای بانک امکان پذیر خواهد بود.

**ماده ۱۱ -** حداکثر مبلغ پرداختی از این حساب بغیر از واحد بازکننده حساب ۳۰۰۰۰ ریال در روز خواهد بود و با تأیید شعبه بازکننده ، شعب می توانند بیش از مبلغ تعیین شده پرداخت کنند.

**ماده ۱۲ -** حساب در گردش فقط در شعب داخل کشور قابل استفاده است و هیچ نوع سودی به آن تعلق نمی گیرد.

**ماده ۱۳ -** هرگاه نشانی که در هنگام افتتاح حساب تعیین شده است تغییر یابد باید فوراً نشانی جدید به شعبه افتتاح کننده کتبی اطلاع داده شود.

**ماده ۱۴ -** برای هر نفر بیش از یک حساب در بانک افتتاح نخواهد شد چنانچه مشتری اقدام به افتتاح بیش از یک حساب کند و بانک از این امر آگاه شود به تشخیص خود می تواند نسبت به بستن حساب اقدام کند.



**ماده ۱۵ -** وجود هر نوع نقصی در دفترچه‌های این حساب ، از قبیل نداشتن عکس یا عکس بدون مهر و امضاء ، عدم تطبیق موجودی با حروف و رقم پرفراژ ، نداشتن امضاء مجاز ، هر نوع خدشه و قلم خوردگی پاره شدن اوراق دفترچه ، ردیف نبودن صفحات دفترچه ، عدم تطبیق مشخصات صاحب حساب با شناسنامه و غیر آنها موجب عدم پرداخت و مستلزم استعلام موجودی حساب از شعبه بازکننده حساب است.

**ماده ۱۶ -** حساب‌های در گردش به لحاظ به روز نبودن موجودی آنها در قرعه‌کشی جوایز حساب‌های قرض‌الحسنه شرکت داده نمی‌شود.

**نکته -** بانک سپه در راستای توسعه بانکداری الکترونیک نوشته است :  
«... شعب من بعد مجاز به افتتاح حساب قرض‌الحسنه در گردش» نمی‌باشند.

### ۶- تشکیل حساب پس انداز کارکنان دولت :

برگزیده‌هایی از قانون «تشکیل حساب پس انداز کارکنان دولت» مصوب ۱۳۷۶/۱۱/۲۶ مجلس شورای اسلامی :

«... به منظور تشویق پس انداز و حمایت از کارکنان دولت از طریق تأمین اندوخته ، بنا به درخواست هریک از مستخدمین شاغل (اعم از : رسمی ، ثابت و پیمانی) وزارتخانه‌ها ، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی» دارای دو حساب جداگانه ولی تحت عنوان یک نام :

الف) حساب سپرده ثابت سهم مستخدم : آقای/خانم .....

ب) حساب سپرده ثابت سهم دولت : آقای/خانم .....

افتتاح می‌شوند که همه ماهه برابر ۳۵٪ حداقل حقوق مبنای جدول موضوع ماده یک قانون نظام هماهنگ<sup>۱</sup> پرداخت کارکنان دولت را از حقوق دریافتی مستخدم به عنوان سهم مستخدم کسر و همچنین معادل صددرصد سهم پس انداز هر مستخدم (یعنی همان ۳۵٪) از محل اعتبارات پرسنلی دستگاه مربوط به عنوان سهم دولت دریافت و به حساب‌های فوق واریز می‌شوند و تا زمان اشتغال مستخدم مربوط غیرقابل برداشت می‌باشد.

۱- حقوق مبنای مستخدمین رسمی ... و شرکت‌های دولتی مصوب ۱۳۵۲ برابر است با حاصلضرب ضریب حقوق موضوع ماده ۳۳ ... در عدد مبنا گروه مربوط ... مبنای گروه یک ۴۰۰ (حداقل) و گروه یازده ۱۰۲۰ حداکثر (مصوب ۱۳۷۰/۱۶/۱۳)

نرخ سود علی‌الحساب متعلق به اینگونه حساب‌ها متناسب با مدت سرمایه‌گذاری و با رعایت مقررات قانون عملیات بانکی بدون ربا است که شورای پول و اعتبار بانک مرکزی تعیین کننده آن می‌باشد.

کلیه موجودی «حساب پس‌انداز کارکنان دولت» اعم از اصل وجوه و سود حاصل از آنها در مورد مستخدمین رسمی و ثابت به هنگام بازنشستگی و بازخریدی و از کارافتادگی یا خروج از خدمت و به دلایل دیگر و در مورد مستخدمین پیمانی در زمان لغو یا خاتمه قرارداد بطور یکجا در وجه آنان پرداخت می‌شود. بانک و بانک‌های عامل برای رفع حوائج ضروری و همچنین احداث و یا خرید مسکن طبق ضوابطی می‌توانند به مستخدمین مشمول این قانون تسهیلات بانکی اعطاء نمایند.

**نکته -** بدیهی است این حساب نیازی به صدور دفترچه حساب پس‌انداز برای دریافت و پرداخت به نام هر یک از مستخدمین دولتی ندارد و برای آن کارت نمونه امضاء و یا موارد مشابه دیگر پیش‌بینی نشده است.

## بخش سوم - ویژگی‌های پس‌انداز

### ۱- گشایش حساب پس‌انداز برای اشخاص حقوقی یا مشترک :

افتتاح حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز برای اشخاص حقوقی یا بصورت مشترک (بین چند نفر) ، منع قانونی و آیین‌نامه‌ای ندارد<sup>۱</sup> و شعب بانک‌ها می‌توانند با رعایت ضوابط و دستورالعمل‌های خاص خود نسبت به افتتاح اینگونه حسابها اقدام کنند.

### ۲- گشایش دو یا چند حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز :

افتتاح دو یا چند حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز برای یک نفر منع قانونی و آیین‌نامه‌ای ندارد ولی متصدیان افتتاح حساب در شعب بانک‌ها باید مشتریان را آگاه سازند که در قرعه‌کشی حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز فقط یک شماره حساب از هر فرد امکان دریافت جایزه خواهد داشت.

۱- افتتاح حساب پس‌انداز برای اشخاص حقوقی در کشورهای بیگانه و بانک‌های خارجی ، متداول نبوده و حتی در مواردی منع قانونی شده است.

### ۳- فقدان دفترچه پس انداز :

در صورت گم شدن دفترچه پس انداز ، صاحب حساب مکلف است مراتب را بدون درنگ به بانک اطلاع دهد و بانک موظف است حساب مذکور را بسته و حساب دیگری برای صاحب حساب پس انداز باز کند و دفترچه جدیدی را با دریافت هزینه مربوط به صاحب حساب تحویل دهد. در صورت قصور صاحب حساب در اعلام فقدان دفترچه پس انداز ، بانک هیچگونه مسئولیتی نسبت به خسارات ناشی از آن نخواهد داشت. (نمونه شماره ۴/۱۵-۲)

### ۴- فوت صاحب حساب پس انداز :

موجودی حساب پس انداز متوفی در قبال ارائه گواهی حصر وراثت و گواهی نامه واریز مالیات بر ارث دایر بر اینکه در اظهارنامه مالیاتی ، شماره و مانده حساب متوفی ذکر شده باشد به وراث قانونی او پرداخت خواهد شد. از مانده حساب پس انداز شخص متوفی تا میزان یک سوم موجودی مشروط بر آنکه بیش از یک میلیون تومان نباشد قبل از صدور برگ انحصار وراثت و گواهینامه اداره دارایی با دریافت تضمین از شخص مورد قبول بانک می توان به ورثه پرداخت.

تاریخ ..... ۱۳  
 شعبه .....  
 باجه .....

**بانک ملی ایران**

سپرده قرض الحسنه پس انداز

شماره حساب:		شماره سرپال		شماره ملی	تاریخ تولد تیت	محل صدور تیت	شماره شناسنامه تیت	فرزند	مشخصات صاحب یا صاحبان حساب
نسبت سهم *	شغل	ملیت	شناسنامه/ کارت ملی						
بانک ملی ایران شعبه .....		بازکننده حساب							
		نمونه امضاء/ مشخصات شخص/ اشخاصی که به اصالت/ ملیت/ قیمومت/ وکالت/ وصایت/ و یا به موجب سایر مدارک حق برداشت دارد/ دارند							
		امضاء							
		نحوه برداشت:							

\* نسبت سهم مربوط به حسابهای سپرده قرض الحسنه پس انداز مشترک می باشد.

اینجانب  
اینجانبان

صاحب/ صاحبان حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز شماره .....  
 • بازکننده

محل الصاق  
عکس

بشرح متن این کارت ضمن قبول مقررات و آئین نامه و شرایط مندرج در دفترچه حساب فوق الذکر و با تأیید به دریافت دفترچه حساب مزبور از بانک ملی ایران متعهد می شوم/ می شویم که در حفاظت و نگاهداری دفترچه حساب دقت و مراقبت لازم را معمول، و هرگاه احیاناً دفترچه حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز به هر علت مفقود شود مراتب را در اسرع وقت کتباً به شعبه مربوطه اعلام نمایم/ نمایم، صدور المثنی طبق مقررات آن بانک خواهد بود.  
 نشانی: صاحب/ صاحبان حساب: ..... تلفن: .....  
 بازکننده

امضاء

شماره انتظامی

• در صورتیکه سپرده به وکالت، قیمومت، وصایت و یا مدیریت (در مورد اشخاص حقوقی) افتتاح می شود اصل یا نسخه مصدق وکالتنامه یا قیم نامه یا وصیت نامه تفیذ شده از طرف دادگاه یا دلیل مدیریت (مدارک شرکت) اخذ می گردد.

تاریخ ۱۳ \_\_\_\_\_  
 شعبه \_\_\_\_\_  
 باجه \_\_\_\_\_

## بانک ملی ایران

سپرده قرض الحسنه پس انداز \_\_\_\_\_

شماره حساب:		شماره سریال		شماره ملی	تولد تاریخ تبت	محل صدور تبت	شماره شناسنامه تبت	فرزند	مشخصات صاحب یا صاحبان حساب	بازکننده حساب
نسبت سهم *	شغل	ملیت	شناسنامه / کارت ملی							
نمونه امضاء / مشخصات شخص / اشخاصی که به امضات / ملیت / قیمومت / وکالت / وصایت / و یا به موجب سایر مدارک حق برداشت دارد / دارند امضاء _____ _____ _____ نحوه برداشت: _____										

\* نسبت سهم مربوط به حسابهای سپرده قرض الحسنه پس انداز مشترک می باشد.

اینجاب  
اینجانبان

صاحب / صاحبان حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز شماره \_\_\_\_\_  
 \* بازکننده

محل الصاق  
عکس

بشرح متن این کارت ضمن قبول مقررات و آئین نامه و شرایط مندرج در دفترچه حساب فوق الذکر و با تأیید به دریافت دفترچه حساب مزبور از بانک ملی ایران متعهد می شوم / می شویم که در حفاظت و نگاهداری دفترچه حساب دقت و مراقبت لازم را معمول، و هرگاه احیاناً دفترچه حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز به هر علت مفقود شود مراتب را در اسرع وقت کتباً به شعبه مربوطه اعلام نمایم / نمایم، صدور المثنی طبق مقررات آن بانک خواهد بود.

نشانی: صاحب / صاحبان حساب \_\_\_\_\_  
 بازکننده \_\_\_\_\_  
 تلفن: \_\_\_\_\_

امضاء

شماره انتظامی

\* در صورتیکه سپرده به وکالت، قیمومت، وصایت و یا مدیریت (در مورد اشخاص حقوقی) افتتاح می شود اصل یا نسخه مصدق وکالتنامه یا قیم نامه یا وصیت نامه تنفیذ شده از طرف دادگاه یا دلیل مدیریت (مدارک شرکت) اخذ می گردد.

۱۳۸۱/۱/۱۸۴۱ - شماره حساب - وکیل مجری

بانک سپه



کارت افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز

عمومی

تاریخ ..... شماره حساب .....

خواهشمند است یک فقره حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز بشرح مشخصات ذیل در دفاتر آن بانک باز نمایند.

محل الصاق عکس در صورتیکه صاحب حساب پیواد باشد	نام و نام خانوادگی صاحب حساب ..... دارای شماره شناسنامه ..... صادره از ..... نام پدر .....					
	تاریخ تولد <table border="1"> <tr> <td>روز</td> <td>ماه</td> <td>سال</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>	روز	ماه	سال		
روز	ماه	سال				
امضاء صاحب حساب	نشانی ..... تلفن ..... نشانی بعدی ..... تلفن .....					
	نام و نام خانوادگی وکیل / ولی / قیم / افتتاح کننده ..... شماره شناسنامه ..... صادره از ..... نام پدر ..... تاریخ تولد <table border="1"> <tr> <td>روز</td> <td>ماه</td> <td>سال</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>	روز	ماه	سال		
روز	ماه	سال				
نمونه امضاء وکیل - ولی - قیم افتتاح کننده	نشانی ..... تلفن .....					

۱۰۰۱۳۱۷ - نمونه ۱۹۱ - ۴۰۰۰۰۰۰۰ ب - شرکت چاپ و نشر سپه

بانک سپه شعبه .....











تاریخ ..... شعبه .....

با قبول شرایط و مقررات حسابهای پس انداز قرض الحسنه آن بانک، خواهشمند است حساب پس اندازی به مشخصات زیر نزد خودتان افتتاح نمایند:

نام و نام خانوادگی صاحب حساب .....

شماره شناسنامه و محل صدور ..... نام پدر .....

نام و نام خانوادگی بازکننده یا کسیکه حق برداشت از این حساب را دارد .....

شماره شناسنامه و محل صدور ..... نام پدر .....

نشانی .....

این کارت در حضور اینجانب ( کارمند بانک ) ..... امضاء شده و مسئول صحت متدرجات آن می باشم.

امضاء .....



شماره حساب

نمونه امضاء کسیکه حق برداشت دارد

محل الصاق عکس

تاریخ تولد ..... روز / ..... ماه / ..... سال

شماره حساب: ۱۳۹۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰  
 تاریخ صدور: ۱۳۹۳/۰۱/۰۱

الصاق عکس برای تشخیصه  
 بوسیله اثر انگشت و مهر  
 از دفترچه استفاده میمائید  
 الزامی است

تاریخ افتتاح حساب  
 تلفن

کلیه صفحات این دفترچه دارای شماره ۷۸۲۵۲۲ می باشد. سری ۵

بانک سپه - شعبه .....

مشخصات صاحب حساب

شماره حساب .....

نام صاحب حساب .....

شماره شناسنامه .....

محل صدور شناسنامه .....

تاریخ تولد .....

نام ولی - قیم .....

بازکننده حساب .....

دارنده شناسنامه شماره .....


نشانی .....

صفحه	تاریخ	شماره حساب	نام صاحب حساب (نام/لقب)	بانک سپه - شعبه
۱۳	/ /	شماره ۷۸۲۵۲۲ سری ۵		
مهر و امضاء شعبه				
نام صاحب حساب				
خواهشمند است مبلغ (مخروف)				
تاریخ / /				
مهر و امضاء شعبه				
نام صاحب حساب				
خواهشمند است مبلغ (مخروف)				
تاریخ / /				
مهر و امضاء شعبه				
نام صاحب حساب				
خواهشمند است مبلغ (مخروف)				
تاریخ / /				



# SAMAN BANK

**بانک سامان**



**فرم درخواست افتتاح حساب اندوخته**

شعبه:

تاریخ:

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری اندوخته:

جوانان   
  بازنشستگی   
  جبران استهلاک و تقییر به باز خرید

نام:  و یا نام یا کد اختصاری:

با مبلغ افتتاحیه:  ریال و با اقساط قابل پرداخت در دوره زمانی  ماهه

به مبلغ:  ریال برای یک دوره  ساله و قابل تمدید نمایید.

آیا تمایل دارید که اقساط بصورت اتوماتیک از یکی از حسابهای شما نزد بانک برداشت و به حساب اندوخته شما واریز گردد؟  خیر     بله

شماره حساب برداشت قسط:

در ضمن شرایط و مقررات مربوط به حساب فوق مندرج در ظهر این برگه را دقیقاً مطالعه و تأیید نموده و قرارداد مربوط به آن را نیز امضا نموده ام.

**نام و مشخصات دارندگان حساب فوق (مربوط به اشخاص حقیقی)**

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	محل صدور	شماره مشتری

**نام و مشخصات دارندگان حساب فوق (مربوط به اشخاص حقوقی)**

نام شرکت	محل ثبت	تاریخ ثبت	شماره ثبت	شماره مشتری

این قسمت توسط بانک تکمیل میگردد

شماره حساب:

امضاء متصدی بانک: \_\_\_\_\_

امضاء بازکننده حساب: \_\_\_\_\_

امضاء مسئول شعبه: \_\_\_\_\_



بنام خدا  
بانک کارگزين

### حساب قرض الحسنه پس انداز

افتتاح انواع حسابها ، سوره ها و خدمات ویژه  
پشتیبانی کامل از مشتریان با برخورداری از تجهیزات پیشرفته رایانه ای  
هم زمان (Online) به پرسنل امین و مجرب ، آماده افتتاح انواع  
حسابهای پس انداز و ارائه خدمات مطلوب به مشتریان گرامی  
می باشد .

#### انواع حسابها و خدمات ویژه

وجه در مریدان از شعب بانک و به صورت همزمان .  
افتتاح حساب سوره سرپایه گذاری کوتاه مدت با امکان دریافت و پرداخت  
وجه در مریدان از شعب بانک و به صورت همزمان و با پرداخت سود روز شمار .  
افتتاح حسابهای سوره سرپایه گذاری کوتاه مدت ویژه و بلند مدت  
یک الی پنج ساله با نرخ سود علی الحساب قابل دریافت در سیستم بانکی .  
تخصیص گرامی سوره مدت باز ویژه سرپایه گذاری (صاف) یا سهام و  
هم نام بر اساس محور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به منظور جذب  
منابع کوتاه مدت اختصاص حقیقی و حقوقی یا ترخیصهای رفاهتی و مدت  
زمانهای مختلفی از یک ماه ، سه ماه و ... ماهه  
از راه سیستم خدمات اتوماتیک (ATM) و قابلیت دریافت و پرداخت حسابات  
خود روز و ایام تعطیل .  
شماره روز و ایام تعطیل .  
ارائه خدمات تلفنیک به منظور سوره جوئی در اوقات گرفتاریهای مشتریان  
و تسهیل سریع به سنده حسابها ، گردش عملیات و اخذ صورت حساب  
در تمامی اوقات شبانه روز و ایام تعطیل .

شماره سریال: ۰۹۶۰۱

### قرض الحسنه پس انداز

کد شعبه:

شماره حساب:

نام شعبه:



بانک کارگزين

شماره مشتری	نام و نام خانوادگی	صاحب حساب
		برداشت کنندگان

نوع و پرداخت از حساب طبق شرایط تعیین شده امکان پذیر است .

مهر و انعام شعبه:

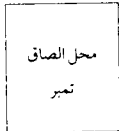
ردیف	تاریخ	شماره حساب	کد	محلکار	مکانه
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					
۶					
۷					
۸					

لطفا به نکات زیر توجه فرمایید:  
۱- در گنجهای این دفترچه بهایت وقت و مراقبت را معمول درجید و از بازین ، جداسازی و دوچین صفحات آن خودداری  
نمایید .  
۲- پس از انجام عملیات بانکی ثبت عملیات را گذران نمایید .  
۳- صورت مفهومی دفترچه بر روی آن کتبا به بانک افتتاح دهید .  
۴- دریافت از این حساب در کلیه شعب امکان پذیر میباشد ، بشرط این ارائه مدارک شناسایی معتبر (رضیانه نامه ، گذرنامه  
گویشنامه رانندگی) الزامی است .

## فصل چهارم - سپرده قرض الحسنه پس انداز ..... ۱۹۳

بسمه تعالی

قرارداد اعطا وکالت و وصایت ببنک ملی ایران توسط صاحب حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت بمنظور انجام عهد وی مبنی بر پرداخت اصل منافع حساب به طفل صغیر به مجرد رسیدن به سن قانونی



بانک ملی ایران  
شعبه

بتاریخ

شماره

صادر از

بشناسنامه شماره

فرزند

اینجانب

به نشانی

تلفن

علاوه بر وکالت، وصایت و حق مصالحه منافع که در مورد بکارگیری و تقسیم منافع مبلغ ریال متمرکز در حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت شماره ..... به آن بانک داده‌ام، چون با خدای خود عهد بستم «عاهدت‌اله» بر اینکه به مجرد رسیدن خانم / آقای ..... فرزند ..... بشناسنامه شماره ..... صادره از ..... متولد ..... به نشانی

به سن هیجده سالگی تمام و یا رشد قانونی، وجود مذکور اعم از اصل و منافع از تاریخ سپرده‌گذاری لغایت پایان هیجده سالگی نامبرده متعلق به وی باشد، لذا در انجام این تعهد بطور غیر قابل برگشت به آن بانک وکالت، وصایت، اجازه و اختیار می‌دهم مدت سپرده مذکور را متناوباً تمدید و منافع آنرا به حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت شماره ..... که در اجرای این تعهد افتتاح نموده‌ام واریز و پس از رسیدن مشارالیه به سن هیجده سالگی تمام و یا ارائه حکم رشد از محاکم صالحه و جوه متمرکز در حسابهای فوق را، اعم از اصل و منافع به نامبرده تسلیم و تحویل نمایند. اقدامات، معاملات، نحوه محاسبه منافع و پرداخت آن توسط بانک مورد قبول اینجانب می‌باشد.

امضاء صاحب حساب

بانک ملی ایران با قبول وکالت و وصایت فوق‌الاشعار موافقت نمود سپرده مذکور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات و آئین‌نامه‌های مربوط بکار گیرد و با استفاده از اجازه و اختیار تفویض شده مذکور در فوق در صورت رسیدن آقای / خانم ..... به سن هیجده سال تمام و یا ارائه حکم رشد از محاکم صالحه اصل و منافع حاصله را به نامبرده تسلیم و تحویل و یا بحساب مفتوحه‌ای که بنام وی باشد واریز نماید.

بانک ملی ایران  
شعبه

بسمه تعالی

قرارداد اعطا وکالت و وصایت ببانک ملی ایران توسط صاحب حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت بمنظور هبه موجودی آن به طفل صغیر به مجرد رسیدن به سن قانونی

محل الصاق  
تمبر

بانک ملی ایران  
شعبه

تاریخ  
شماره

اینجانب فرزند ..... شناسنامه شماره ..... صادره از .....  
به نشانی ..... تلفن .....  
علاوه بر وکالت، وصایت و حق مصالحه منافعی که در مورد بکارگیری و تقسیم منافع وجوه متمرکز در حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت شماره ..... به آن بانک داده‌ام با حفظ حق استفاده از حساب فوق برای خود به آن بانک وکالت، وصایت، اجازه و اختیار می‌دهم موجودی حساب مذکور را اعم از اصل و منافع به مجرد رسیدن خانم / آقای ..... فرزند ..... شناسنامه شماره ..... صادره از ..... متولد ..... به نشانی ..... به سن هیجده سالگی تمام و یا رشد قانونی، از طرف اینجانب به نامبرده هبه نمائید. ضمناً، حق برداشت از حساب فوق‌الذکر را پس از رسیدن خانم / آقای ..... به سن هیجده سالگی تمام و یا ارائه حکم رشد از محاکم صالحه از خود سلب و اسقاط نمودم. همچنین اقدامات و معاملات و نحوه محاسبه منافع و پرداخت آن توسط بانک مورد قبول اینجانب می‌باشد.

۱۳۴۲/۴/۲

امضاء صاحب حساب

بانک ملی ایران با قبول وکالت و وصایت فوق‌الاشعار موافقت نمود وجوه متمرکز در حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت مزبور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه بکار گیرد و با استفاده از اجازه و اختیار تفویض شده مذکور در فوق در صورت رسیدن آقای / خانم ..... به سن هیجده سال تمام و یا ارائه حکم رشد از محاکم صالحه اصل و منافع حاصله را به نامبرده هبه و پرداخت و یا به حساب مفتوحه‌ای که بنام وی باشد واریز نماید

بانک ملی ایران  
شعبه









بانک ملی ایران

تاریخ ۱۳

شعبه / باجه

بدین وسیله اطلاع می دهد اینجناب

دارنده شناسنامه شماره صادره از دفترچه سپرده قرض الحسنه پس انداز سرمایه گذاری کوتاه مدت

شماره فرزند خود بنام خود

را که در حدود ریال موجودی داشته مفقود نموده ام. خواهشمند است دستور فرمایید حساب مزبور را بسته و با دریافت مبلغ یکهزار (۱۰۰۰) ریال کارمزد مربوط، حساب دیگری افتتاح و دفترچه آن را به اینجناب تسلیم نمایند.

ضمناً متعهد می شوم چنانچه نسخه اصلی دفترچه مزبور پیدا شد آنرا به آن بانک تسلیم نموده و هرگاه در نتیجه گم شدن دفترچه فوق زیانی متوجه بانک گردد در اولین مطالبه از عهده خسارت وارده برآیم.

امضاء یا مهر

اینجناب دارنده شناسنامه شماره

صادر از مقام مقیم امضاء و هویت خانم آقای

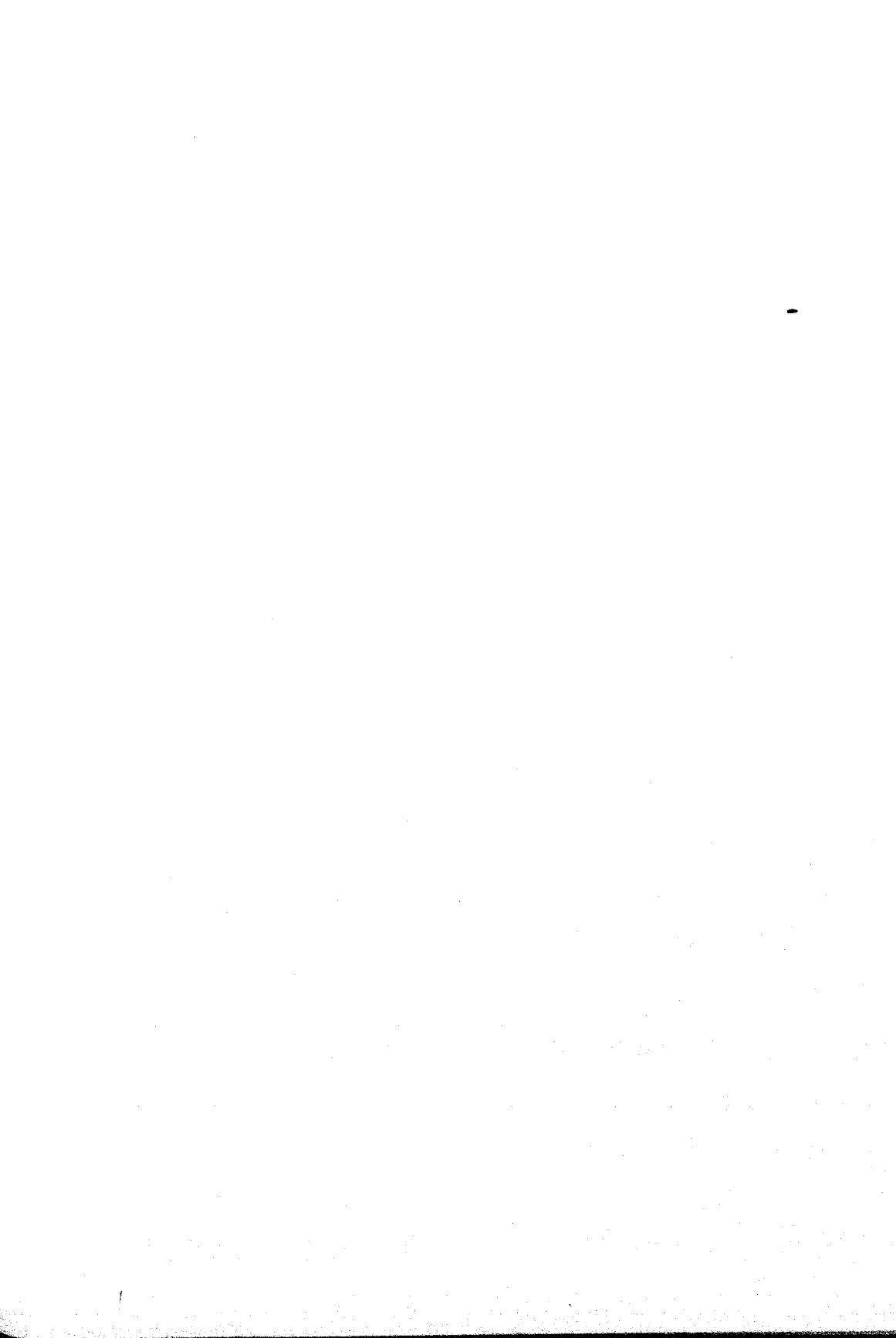
را گواهی و متضامناً با نامبرده جبران خسارت بانک را تعهد می نمایم.

نشانی امضاء

امضاء / مهر یا الاصحیح است

دفترچه حساب شماره	حساب فوق تصفیغ و حساب جدیدی
دریافت شد.	به شماره
تاریخ ۱۳	با مبلغ
امضاء یا مهر مشتری	موجودی افتتاح و دفترچه مربوط به مشتری تسلیم شد.
	تاریخ ۱۳

نموده ۶۷۰  
ب ۱۰۰۰۵۱۰۰  
۱۳۲۸/۳



## فصل پنجم

### سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

**مقدمه** - بانک‌ها و مؤسسات اعتباری علاوه بر سرمایه خود و بهره‌گیری از تجهیز منابع پولی، تلاش می‌کنند در امر سرمایه‌گذاری به ویژه از وجوه اشخاص حقیقی یا حقوقی که تحت عنوان «سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار» در اختیار بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری گذاشته‌اند بهره‌جویند، به تعبیر دیگر، امکان گسترش فعالیت‌های پولی بانک‌ها، براساس تأمین وجوه لازم برای اعطای تسهیلات و پرداخت تسهیلاتی است، که با جمع‌آوری اینگونه سپرده‌ها و براساس سیاست پولی بانک مرکزی از طریق مشارکت مدنی، مضاربه، اجاره بشرط تملیک، معاملات سلف، فروش اقساطی، جعاله و ... با اخذ وکالت از صاحبان سپرده‌های سرمایه‌گذاری در بسط قراردادها پیشقدم بوده، علاوه بر کمک به گسترش فعالیت‌های اقتصادی جامعه که ناشی از ارشاد و حمایت تجار و صاحبان صنایع، در جهت سیاست توسعه اقتصادی دولت است خود نیز در تحصیل سود به هر عنوان که باشد با تشویق و تحریص صاحبان سرمایه به بهره‌مندشدن آنها، تلاش بی‌وقفه‌ای را در جمع‌آوری سرمایه پیشه خود می‌سازند.

کوشش بانک‌ها در جمع‌آوری سپرده‌های خرد و کلان و به جریان انداختن آنها از طریق قانونی در فعالیت‌های اقتصادی موجب انتقال سرمایه، از گروه غیرفعال به گروه فعال جامعه، بوده است و صاحبان اینگونه وجوه نیز تحت عنوان عملیات بانکی بدون ربا با واگذاری اختیار به بانک‌ها، در بهره‌برداری از سپرده خود نیز منتفع می‌شوند.

اندوخته‌گرانی که در تولید و یا ایجاد صنایع و بهره‌برداری از معادن نقش مالی، خود را چندان مؤثر نمی‌دانند با سپردن نقدینگی خود به بانک و قبول مشارکت علاوه بر آنکه از تأمین مالی بیشتری برخوردار خواهند شد در انجام برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور دست افراد فعال دیگر را نیز به حمایت و هدایت بانکداران آزاد گذارده و موجب رشد ابداع و تزیید ابتکار و فعالیت پر دامنه اینگونه حِرَف با هدف می‌شوند. بکارگیری پول‌های انباشته بصورت پس‌انداز یا سپرده‌های مدت‌دار در طریق صحیح سبب تحرک رشته‌های تولیدی و افزایش سطح اشتغال و فزونی درآمد ملی جامعه خواهد شد که مسلماً رفاه و آسایش بیشتری را برای فرد فرد افراد یک جامعه، در انتخاب یک اقتصاد سالم، بهمراه خواهد داشت. بنابراین سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به آن دسته از سپرده‌هایی اطلاق می‌شود که به قصد انتفاع (سود) به بانک سپرده می‌شود و بانک‌ها با قبول وکالت از طرف صاحبان سپرده‌های غیردیداری، آنها را در عملیات مجاز بانکی بکار می‌گیرند. بانک‌ها به علت تعهد قانونی در استرداد اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بهتر است بازپرداخت اصل اینگونه سپرده‌ها را با هزینه خود بیمه نمایند.

بانک منافع حاصله را پس از وضع حق‌الوکاله خود در پایان هر دوره به نسبت مدت و مبلغ سپرده طبق آیین‌نامه و دستورالعمل‌های بانکی بین سپرده‌گذاران تقسیم می‌نماید.<sup>۱</sup> سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار در بانکها تحت عناوین کوتاه‌مدت و بلندمدت نگهداری می‌شوند.

## بخش اول - انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

### ۱- سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت :

برای افتتاح اینگونه حسابها از کارت مخصوص بخود استفاده می‌شود که در آن متقاضی به بانک حق وکالت با توکیل می‌دهد تا سپرده وی را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) در قالب عقود مختلف بصورت مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را طبق مقررات و آئین‌نامه مربوط با داشتن حق مصالحه بین بانک و سپرده‌گذار به تناسب مبلغ و مدت پس از کسر حق‌الوکاله پرداخت نماید.

۱- در سالهای اخیر همه ماهه سود سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت بطور علی‌الحساب به صاحبان سپرده پرداخت می‌شود.

حداقل مبلغ جهت گشودن حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت فعلاً ۱۰۰٫۰۰۰ ریال است که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین شده است و به سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت که موجودی آن کمتر از ۱۰۰٫۰۰۰ ریال باشد سود تعلق نمی‌گیرد. سود سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت به صورت علی‌الحساب و بر مبنای کمترین مانده در هر روز مشروط بر اینکه از حداقل مذکور کمتر نباشد محاسبه و در پایان هر ماه قابل پرداخت است. حداقل زمان لازم برای دریافت سود سی‌روز از زمان افتتاح حساب است که بصورت روزشمار در پایان هر ماه محاسبه می‌گردد و شاید اتخاذ این روش بتواند پس‌اندازهای کوچک را متمرکز سازد.

پرداخت وجه از حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت به وسیله دفترچه‌ای خواهد بود که کلیه عملیات بانکی (دریافت و پرداخت) در آن ثبت می‌شود. (نمونه‌های شماره ۵-۲)

## ۲- سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه (ششماهه):

جهت تشویق سپرده‌گذاران و جذب مشتریان، طبق مصوبه شورای پول و اعتبار می‌توان حساب سپرده کوتاه‌مدت ویژه (ششماهه) با نرخ ۲٪ بیشتر از سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت افتتاح نمود. مبلغ این سپرده‌ها در طول مدت دوره سپرده‌گذاری ثابت بوده و قابل افزایش یا کاهش نمی‌باشد و حداقل اینگونه سپرده‌ها نیز ۱۰۰٫۰۰۰ ریال می‌باشد. مدت سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه ششماهه از تاریخ صدور بوده و در سررسید در صورت عدم دریافت دستور کتبی با توجه به مفاد قرارداد از سوی سپرده‌گذار نیز برای دوره‌های بعدی ششماهه تمدید می‌گردد.

برای این سپرده «برگ گواهی سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه» صادر می‌شود و چنانچه اصل مبلغ سپرده قبل از عمامه دریافت گردد تمام سود پرداختی بانک از اصل سپرده کسر می‌گردد.



بسمه تعالی

### شرایط افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

۱ - بانک ملی ایران به وکالت - وصایت از طرف سپرده گذار با داشتن حق توکیل و وصایت، وجه این سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) بطور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را پس از کسر حق الوکاله و حق الوصایه طبق آئین نامه و مقررات مربوط با داشتن حق مصالحه منافع بین بانک و سپرده گذاران به تناسب مبلغ و مدت بکار گرفته شده تأدیه خواهد نمود.

۲ - حداقل مانده سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت جهت افتتاح و تعلق سود مبلغ پنجاه هزار ریال است.

۳ - حداقل مدت زمان لازم جهت تعلق سود به موجودی حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ۳۰ روز از تاریخ افتتاح حساب می باشد. در صورتی که مانده سپرده بعد از توقف ۳۰ روز اولیه از حد نصاب مقرر برای دریافت سود کمتر گردد شرط توقف مجدد ۳۰ روز جهت دریافت سود الزامی بوده ضمناً روز افتتاح حساب مشمول شرط توقف ۳۰ روز می باشد، اما به روز افتتاح و روز استداد سود تعلق نمی گیرد.

۴ - ملاک محاسبه و پرداخت سهم منافع سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت حداقل مانده سپرده های مذکور در هر روز می باشد، مشروط بر اینکه مندرجات بندهای قبلی مراعات شده باشد.

تبصره: حداقل مانده و مدت زمان لازم جهت احتساب سود بر اساس مصوبات شورای پول و اعتبار و دستورالعملهای بانک تعیین می گردد.

۵ - به آن دسته از سپرده ها که بانک از طرف سپرده گذاران مربوط مجاز به تمدید آنها نمی گردد از تاریخ انقضای سررسید سودی تعلق نخواهد گرفت.

۶ - بانک ملی ایران استرداد اصل سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت را طبق قرارداد منعقدہ تعهد می نماید.

۷ - دارنده حساب یا بازکننده و یا قائم مقام قانونی حسب مورد، مکلف است فقدان و یا سرقت دفترچه خود را در اسرع وقت به بانک اطلاع دهد بدیهی است هر گونه ضرر و زیان ناشی از عدم اطلاع به موقع به بانک بر عهده دارنده حساب خواهد بود و هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

مندرجات فوق را مطالعه نموده و مورد قبول اینجانب می باشد.

محل الصاق

نمبر

امضای بازکننده حساب





تاریخ افتتاح حساب : .....

شعبه : .....

با قبول آئین نامه و شرایط و مقررات حسابهای سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت آن بانک ، خواهشمند است حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت به مدت ..... ماه شمسی طبق مشخصات زیر افتتاح فرمائید .

نام و نام خانوادگی	شماره شناسنامه	محل صدور	نام پدر	تاریخ تولد	نمونه امضاء

نام و نشانی سپرده گذار : .....

توضیحات راجع به حق برداشت : .....

این کارت در حضور اینجانب امضاء شده و مسئول صحت مندرجات آن میباشم

نام و امضای متصدی افتتاح حساب

شماره حساب

۳۳۳  
 ۷۵۱۱  
 (۳-۱)

**قسمتی از آئین نامه و شرایط افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت**

۱- بانک به وکالت و نمایندگی از طرف سپرده گذار ، وجه این سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا بطور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را طبق آئین نامه و مقررات مربوط با داشتن حق مصالحه به تناسب مبلغ و مدت بکار گرفته شده پرداخت می نماید

۲- بانک در بکار گرفتن سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت از طرف سپرده گذار ، وکیل با داشتن حق توکیل بغير می باشد ۳- مدت سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت حداقل سه ماه برای پاراول و در مراحل تمدید تا بی از شرایط یکماه خواهد بود ۴- حداقل مبلغ سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت ۲۰۰۰ ریال است ۵- دریافت و پرداخت از این حساب مجاز می باشد ۶- سلاک و محاسبه برداشت سهم منافع سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت ، حداقل مانده سپرده های مذکور در هر ماه می باشد مشروط بر اینکه حداقل مبلغ این قبیل سپرده ها طبق بند ۳ برای پاراول سه ماه نزد بانک باقیمانده باشد . در صورتیکه این قبیل سپرده ها در طول ماه توسط بانک پذیرفته شود ، سهمی محاسبه مدت برای تعیین سهم منافع سپرده گذار ابتدای هر ماه بعد خواهد بود . منافع سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت در پایان هر سال پس از تعیین سود ناشی از عملیات بانکی بدون ربا برای همان سال پرداخت خواهد شد ۷- بانک استرداد اصل سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت را تمهید مینماید .

**اصطی وکالت به بانک برای بکارگرفتن سپرده**

۱- بدینوسیله به بانک تجارت وکالت با حق توکیل به غیر و نمایندگی میهمم / میهمم ، وجه این سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا بطور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را طبق آئین نامه و مقررات مربوط به تناسب مبلغ و مدت بکار گرفته شده پرداخت نماید

۲- با توجه به مشاع و متمدد بودن سپرده های سرمایه گذاری ، اینجانب / اینجانبان حق را جمعه به اشخاص و مشتریان و همچنین سپرده گذاران را ندارم / نداریم و اقتداست و معاملات و نحوه محاسبه منافع و پرداخت آن توسط بانک مورد قبول اینجانب / اینجانبان میباشد

۳- بانک مجاز است در رسید این سپرده را تمهید نماید ۴- شرایط مذکور بالا دقیقاً مطالعه و مورد قبول میباشد ۵- حق برداشت از این حساب طبق شرایط مذکور در ظهر این کارت است .

محل امضاء سپرده گذار

محل الصال تبر





تاریخ ۱۳ / /

بانک سپه

شماره حساب .....

کارت افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری (مخصوص حسابهای مشترک)  
بلند مدت

نمونه امضاء	مشخصات صاحبان حساب	برای افراد بیسواد الصاق عکس ضروری است
	الف) اشخاص حقیقی	
	نام و نام خانوادگی: ..... فرزند: .....	
	شماره شناسنامه: ..... صادره از: ..... شغل: .....	
	تاریخ تولد: ..... روز ..... ماه ..... سال	محل الصاق عکس
	نام و نام خانوادگی: ..... فرزند: .....	
	شماره شناسنامه: ..... صادره از: ..... شغل: .....	
	تاریخ تولد: ..... روز ..... ماه ..... سال	محل الصاق عکس
	نام و نام خانوادگی: ..... فرزند: .....	
	شماره شناسنامه: ..... صادره از: ..... شغل: .....	
	تاریخ تولد: ..... روز ..... ماه ..... سال	محل الصاق عکس
	الف) اشخاص حقوقی	
	شرکت: ..... که تحت شماره: ..... ثبت	
	شرکتها ثبت و دارند امضاء مجاز آن با: .....	
	آقای: ..... فرزند: ..... شماره شناسنامه: ..... صادره از: .....	
	آقای: ..... فرزند: ..... شماره شناسنامه: ..... صادره از: .....	
	آقای: ..... فرزند: ..... شماره شناسنامه: ..... صادره از: .....	
	وکیل / ولی / قیم / افتتاح کننده نام و نام خانوادگی: .....	
	شماره شناسنامه: ..... صادره از: ..... نام پدر: .....	
	تاریخ تولد: ..... روز ..... ماه ..... سال	
	نشانی: .....	

در حضور ما امضاء شد. امضاء بانک بانک سپه - شعبه .....



**SAMAN BANK**

فرم درخواست افتتاح حساب

بانک سامان



شعبه: [ ] تاریخ: [ ] / [ ] / [ ]

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده:

قرض الحسنه پس انداز  سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت

بنام: [ ] و یا به انحصاری [ ]

اقدام نمائید. در ضمن شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب فوق مندرج در ظهر این برگ دقیقاً مطالعه و مورد تأیید اینجانب میباشند.

لطفاً نام و مشخصات شخصی یا انحصاری که حق امضاء و برداشت از حساب فوق را دارند را در زیر درج نمائید.

« در صورت نداشتن شماره مشتری امضا داران حساب، فرم مشخصات مشتریان حقیقی برای هر یک از آنها تکمیل گردد.»

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	محل صدور	شماره مشتری

نمونه برداشت از حساب (مربوط به اشخاص حقوقی): [ ]

تاریخ اعتبار امضاء اشخاص مربوط به حساب حقوقی [ ] / [ ] / [ ]

نمونه برداشت بر مورد حساب مشترک: [ ]

(لطفاً در صورت افتتاح حساب مشترک، فرم مربوط به حساب مشترک حتماً تکمیل گردد.)

وسیله برداشت مورد نظر:  دفترچه  دستور پرداخت  کارت مغناطیسی / هوشمند

لطفاً در صورتیکه در کنار بالا وسیله برداشت از حساب خود را کارت مغناطیسی و یا هوشمند انتخاب نموده‌اید فرم درخواست صدور کارت را نیز تکمیل نمائید.

موجودی و صورتحساب حساب فوق را به چه شکل تمایل دارید که به شما اطلاع داده شود؟

فارسی  لاتین

مراجعه به یکی از شعب از طریق یکی از متصدیان بانک  از طریق کامپیوتر شخصی موجود در بانک (Self Service)

از طریق پست  نامبر  ارسال بصورت ماهیانه  هر سه ماه  طبق درخواست: [ ]

آدرس ارسال صورتحساب: [ ] آدرس پستی: [ ]

تلفن تماس: [ ] نامبر: [ ]

از طریق تلفن بانک سامان ۲۲ (لطفاً جهت دریافت اطلاعات برای استفاده از خدمات فوق با یکی از متصدیان بانک مشاوره فرمائید)

لطفاً در صورت داشتن معرف مشخصات و ی را در این قسمت درج نمائید. (برای معرف امتیاز ویژه‌ای در نظر گرفته خواهد شد.)

نام و نام خانوادگی: [ ] شماره حساب: [ ]

این قسمت توسط بانک تکمیل میگردد

امضاء بازکننده حساب

شماره حساب: [ ]

امضاء متصدی بانک

امضاء مسئول شعبه





محل الصاق  
تمبر

### شرایط قرارداد افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

- ۱) مبلغ اولیه افتتاح حساب سرمایه گذاری کوتاه مدت حداقل ۵۰,۰۰۰ ریال و مانده آن جهت تعلق سود هیچگاه نباید از ۵۰,۰۰۰ ریال کمتر باشد.
- ۲) ملاک محاسبه سهم منافع سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت حداقل مانده سپرده های مذکور در هر روز می باشد، مشروط به اینکه حداقل برای باراولی سی روز نزد بانک باقی مانده باشد.
- چنانچه مانده حساب از حداقل تعیین شده کمتر شود حساب از شمول تخصیص سود خارج شده و برقراری مجدد آن مستلزم تأمین حداقل مبلغ فوق الذکر و استمرار آن به مدت ۳۰ روز دیگر می باشد.
- ۳) بانک سپرده های سرمایه گذاری را وکالتاً با حق توکیل به غیر در معاملات اسلامی طبق دستورالعمل های اجرایی مربوط و با رعایت سیاستهای پولی و اعتباری بکار خواهد گرفت.
- ۴) بانک در تأمین منابع لازم جهت اعطای تسهیلات، به منابع سپرده گذاران اولویت داده و منافع حاصله را در پایان هر سال با داشتن حق مصالحه منافع بین سپرده گذاران و بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه بکار گرفته شده تقسیم و پس از کسر حق الوکاله بانک خالص آن را به سپرده گذاران پرداخت می نماید.
- ۵) موجودی حساب مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین می شود ( بالاسویه یا به سهم نامساوی ) متعلق به صاحبان حساب خواهد بود و چنانچه در کارت ( فرم ) افتتاح حساب، سهم از طرف مشتری تعیین نگردد، بانک سهم هریک از صاحبان حساب از موجودی را مساوی تلقی و بر این اساس پرداخت می نماید.
- در صورتیکه حساب مشترک متعلق به دو نفر باشد در صورت وقوع فوت، حجر، ورشکستگی و اطلاع کتبی شصت به بازکننده حساب و همچنین در صورت بازداشت تمام سهم یکی و وصول بازداشت نامه به شصت به بازکننده حساب از جانب مرجعی که قانوناً حق برداشت اموال اشخاص را دارد، حساب از حالت اشتراک خارج شده و مانده حساب به نسبت سهم هریک به حسابهای داخلی بانک منتقل و حساب بسته می شود و مراتب کتباً از طرف بانک به شریک دیگر اطلاع داده خواهد شد (آخرین نشانی موجود). هرگاه حساب مشترک متعلق به بیش از دو نفر باشد در صورت وقوع حالات فوق یعنی فوت، حجر، ورشکستگی، بازداشت و یا خروج یک یا چند شریک، مادام که صاحبان حساب کمتر از دو نفر نباشند، منوطاً به موافقت بقیه شرکاء حساب بصورت مشترک باقی میماند.
- چنانچه حالات فوق در مورد دارندة یا دارندگان حق برداشت از حساب اتفاق بیافتد، بقیه شرکاء بایستی با توافق یکدیگر دارندگان حق برداشت از حساب را کتباً به بانک اطلاع دهند.
- هرگاه هریک از شرکای حساب درخواست عدم پرداخت وجه از حساب مشترک را از بانک بنماید، نظر به اینکه موقع افتتاح حساب، با وجود و حصول وحدت و اتفاق نظر بین صاحبان حساب به فرد یا افرادی اذن برداشت از حساب را داده اند، درخواست بعدی یعنی عدم پرداخت وجه از حساب مشترک عدول از اذن تلقی گردیده و بانک تا رفع اختلاف و درخواست کتبی ثانوی، از پرداخت وجه به فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب را داشتند به مسئولیت درخواست کننده خودداری خواهد نمود.
- ۶) بانک استرداد اصل سپرده را تمهید نموده و وکالت موضوع ( بند ۳ ) را قبول دارد.

مندرجات فوق مطالعه شد و مورد قبول واقع گردید.

مهر و امضاء شعبه

محل امضاء بازکننده حساب  
مقاضی / متقاضیان / ولی / وکیل / قلم

نمونه ۲-۵/۹



**بانک ملی ایران**

برگ گواهی سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه  
شش‌ماهه

تاریخ صدور: ۱۳ / ۱ / ۱۳

شماره سپرده: \_\_\_\_\_

مبلغ سپرده: \_\_\_\_\_ ریال  
به عدد: \_\_\_\_\_  
به حرف: \_\_\_\_\_

نام خانوادگی / نام شرکت: \_\_\_\_\_  
نام پدر: \_\_\_\_\_  
نام شرکت: \_\_\_\_\_

محل صدور: \_\_\_\_\_  
تاریخ تولد: \_\_\_\_\_  
نشانی: \_\_\_\_\_  
تاریخ ثبت: \_\_\_\_\_

با ولایت / ولکالت / خانم / آقا: \_\_\_\_\_  
شماره حساب سپرده‌گذار برای واریز ماهانه سهم سود علی‌الحساب: \_\_\_\_\_  
شماره شش‌ماهه: \_\_\_\_\_  
شماره ثبت: \_\_\_\_\_  
شماره صادره: \_\_\_\_\_

**بانک ملی ایران**

شعبه: \_\_\_\_\_

**شرایط سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه شش‌ماهه**


- ۱ - بانک ملی ایران وکالت با حق توکیل و وصایت دارد وجه سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا بطور مشاع بکار گرفته و اصل سپرده و منافع حاصله را با داشتن حق مصالحه بین خود و سپرده‌گذار، پس از کسر حق‌الوکاله و حق‌الوصایه، در سررسید به سپرده‌گذار و یا قائم مقام قانونی وی پرداخت نماید.
- ۲ - حداقل مبلغ سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه ۵۰,۰۰۰ ریال است.
- ۳ - مدت سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه، شش ماه از تاریخ صدور است. و در سررسید، در صورت عدم دریافت دستور کتبی سپرده‌گذار، برای دوره‌های شش‌ماهه بعدی متناوباً تمدید می‌گردد.
- ۴ - سهم سود سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه ۲٪ بیشتر از نرخ سود علی‌الحساب سالانه سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت، محاسبه و بطور ماهانه نقداً پرداخت و یا به حسابی که سپرده‌گذار تعیین نموده است واریز می‌گردد.
- ۵ - سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه‌ایکه بعد از گذشت سه ماه و قبل از سررسید مسترد گردد سهم سود آن بر مبنای سهم سود سپرده‌های کوتاه مدت محاسبه و پرداخت می‌گردد.
- ۶ - به آئندسته از سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه، که قبل از سه ماه مسترد شوند سودی تعلق نخواهد گرفت و سودهای علی‌الحساب پرداختی از اصل سپرده کسر می‌گردد.

محل الصاق  
تمبر

شرایط فوق را مطالعه نموده و مورد قبول می‌باشد.

امضای سپرده‌گذار \_\_\_\_\_





## بهره‌گانی

برگ افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه

بانک توسعه صادرات ایران

خواهشمند است حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه به مبلغ ..... عددی  
به شرح ذیل افتتاح فرماید. ..... حروفی

تاریخ: .....  
شعبه: ..... کد: .....

شماره حساب	آقای/ خانم	فرزند	شماره شناسنامه	صادر از	متولد
	به نشانی:				
شماره حساب	با ولایت	وکالت	وصایت	فرزند	شماره شناسنامه
	صادر از	تعمیرت	ایجابات		
			متولد		

شماره حساب	شرکت:	شماره ثبت دفتر شرکتها	محل ثبت	تاریخ ثبت
	به نشانی:			
	تلفن:			

**• نحوه پرداخت سهم سودهای متعلقه در مقاطع مشرق:**

به صورت نقدی.

واریز به حساب ..... حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز ..... شماره ..... به نام ..... نزد آن شعبه.

**• مشخصات و نمونه امضای شخص و یا اشخاصی که حق برداشت اصل و منافع حساب را دارند:**

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	صادر	نسبت سهم	نمونه امضاء
الف:					
ب:					
پ:					
ت:					

**• نحوه برداشت:**

بانک توسعه صادرات ایران وکالت یا حق توکیل و وصایت دارد وجه سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به طور مشروع به کار گرفته و منافع حاصله را طبق آیین‌نامه و مقررات مربوط به شرح مندرج در ظهر این برگ با داشتن حق مصالحه منافع بین بانک و سپرده‌گذاران به تناسب مبلغ و مدت پس از کسر حق‌الوکاله و حق‌الوصایه پرداخت نماید.

بانک توسعه صادرات ایران مجاز می‌باشد/ نمی‌باشد طبق مقررات در سررسید، این سپرده را ..... بار به مدت همین سپرده تمدید نماید.

بانک توسعه صادرات ایران ضمن تمهید به استرداد اصل سپرده با قبول وکالت و وصایت فوق‌الاشعار موافقت نمود سپرده مذکور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه به کار گیرد

امضاء سپرده‌گذار ..... مهر و امضاء شعبه .....



بانک توسعه صادرات ایران

**شرایط عمومی سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت و ویژه**

- ۱ - بانک توسعه صادرات ایران استرداد اصل سپرده را تمهید می‌نماید.
- ۲ - بانک توسعه صادرات ایران به وکالت و وصایت از طرف سپرده‌گذار با داشتن حق توکیل به غیر، وجه این سپرده را بر طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به طور مشاع به کار گرفته و منافع حاصله را پس از کسر حق‌الوکاله و حق‌الوصایه و یا با داشتن حق مصالحه، طبق آیین‌نامه و مقررات مربوطه به تناسب مبلغ و مدت به سپرده‌گذار یا قائم‌مقام قانونی وی، پرداخت نماید.
- ۳ - سهم سود این سپرده براساس ضوابط مربوطه محاسبه و هر ماه یکبار به طور علی‌الحساب پرداخت خواهد شد. تسویه حساب نهایی با سرمایه‌گذار پس از سررسید سپرده به عمل خواهد آمد.
- ۴ - در صورت فسخ سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه قبل از سررسید توسط سپرده‌گذار، پرداخت سود به ترتیب ذیل صورت خواهد گرفت:
 

الف - قبل از پایان يك ماه از تاریخ تودیع: سودی به آن تعلق نخواهد گرفت.

ب - پس از يك ماه از تاریخ تودیع و قبل از شش ماه: سپرده کوتاه مدت تلفی شده و سودی معادل نیم درصد کمتر از سود سپرده‌های کوتاه مدت بر مبنای تعداد کل روزهای سپرده‌گذاری محاسبه و پرداخت خواهد شد.

۵ - از تاریخ انقضای سررسید این سپرده سودی به آن تعلق نخواهد گرفت مگر آنکه سپرده‌گذار هنگام افتتاح سپرده اجازه تمدید آن را برای يك یا چند دوره صادر نموده باشد.

۶ - در زمان تصدیق، سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه به عنوان سپرده جدید تلفی شده و مشمول آخرین ضوابط مورد عمل خواهد شد.

۷ - از آنجایی که تحت هیچ عنوان گواهی‌المنش سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه صادر نخواهد شد، سپرده‌گذار موظف است نهایت دقت را در نگاهداری آن مبذول داشته و مفقود شدن و یا به سرقت رفتن آن را در اسرع وقت به اطلاع شعبه افتتاح کننده حساب برساند.

مسئولیت هرگونه جعل و یا سوءاستفاده از گواهی سپرده به هر شکل و صورت به عهده صاحب حساب سپرده می‌باشد.

مندرجات فوق را مطالعه نموده و مورد قبول اینجانب/ اینجانبن می‌باشد.

محل امضاء شماره
--------------------

بانک توسعه صادرات ایران  
شعبه .....

سپرده‌گذار

### ۳- سپرده خرید مسکن :

بانک‌ها با توجه به مجوز بانک مرکزی به منظور نگهداری سپرده متقاضیان استفاده از تسهیلات مسکن اقدام به افتتاح حسابی تحت عنوان «سپرده خرید مسکن» می‌نمایند که اینگونه متقاضیان با توجه به شرایط تعیین شده می‌بایستی برای دوره‌ای معین مبالغ مشخصی را نزد بانک بپردازند تا بتوانند از تسهیلات خرید مسکن استفاده نمایند. به متقاضیان مربوط در صورت انصراف از دریافت تسهیلات مسکن، بانک سودی معادل سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت پرداخت می‌نماید.

### ۴- سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت :

چنانچه سپرده‌گذاران تمایلی به استفاده از وجوه خود در طول مدت سپرده‌گذاری نداشته باشند، می‌توانند از سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت استفاده نمایند.

سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت در حال حاضر از نظر مدت به پنج دسته سپرده‌های یکساله، دوساله، سه‌ساله، چهارساله و پنج‌ساله تقسیم می‌شوند. هر نوع سپرده با توجه به مدت دارای حداقلی است که سپرده‌گذار باید رعایت نماید و نرخ سود سپرده‌ها نیز تابعی از مدت سپرده‌گذاری است در حال حاضر حداقل مبلغ برای افتتاح سپرده بلندمدت به ترتیب یکساله ۱۰۰٫۰۰۰ ریال، دوساله ۲۰۰٫۰۰۰ ریال، سه‌ساله ۳۰۰٫۰۰۰ ریال، چهارساله ۴۰۰٫۰۰۰ ریال و پنجساله ۵۰۰٫۰۰۰ ریال می‌باشد.

بانک به وکالت و وصایت از طرف سپرده‌گذار، با داشتن حق توکیل به غیر، وجه این سپرده را بر طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به طور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله پس از کسر حق الوکاله و حق الوصایه و یا با داشتن حق مصالحه طبق آیین‌نامه و مقررات مربوط، به تناسب مبلغ و مدت به سپرده‌گذار یا قائم‌مقام قانونی وی پرداخت می‌نماید.

به موجودی سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت نمی‌توان مبلغی اضافه نمود اما در مواقعی که صاحب سپرده نیاز به دریافت قسمتی از وجه سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت داشته باشد می‌تواند به بانک مراجعه و مبلغ موردنیاز را با توجه به شرایط خاص دریافت

دارد. (نمونه‌های شماره ۱۲/۵-۲ تا ۱۱/۵-۲)

**الف - پرداخت قسمتی از وجه سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت :** در گذشته پرداخت قسمتی از وجه سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت عملی نبود و اگر سپرده‌گذار نیاز مبرمی به قسمتی از وجه سپرده خود داشت بایستی ابتدا قرارداد سپرده مدت‌دار را فسخ و مجدداً قرارداد جدیدی با مبلغی که سپرده‌گذار در اختیار بانک می‌گذاشت منعقد نماید حاصل این عمل ، سپرده‌گذار از دریافت قسمتی از سود سپرده خود محروم می‌شد. اکنون در پشت برگ سپرده مبلغ سپرده را به قطعاتی که هیچکدام از حداقل مبالغ سپرده نسبت به مدت کمتر نباشد تقسیم شده و سپرده‌گذار می‌تواند در هر زمانی که بخواهد تعداد قطعاتی را که موردنیاز اوست انتخاب و وجه آن را دریافت دارد در این حالت گواهی سپرده دیگری با مبلغ جدید با همان شماره قبلی صادر و به مشتری تحویل می‌گردد. در این صورت وجه موردنیاز را دریافت داشته بدون آنکه در بقیه فقرات سپرده تغییری حاصل شده باشد. مثلاً سپرده‌ای به مبلغ ۱۸۰۰۰۰۰ ریال را می‌توان به ۱۴ قطعه ۱۰۰۰۰۰ ریالی و دو قطعه ۲۰۰۰۰۰ ریالی منقسم نمود که در صورت برداشت دو قطعه ۲۰۰۰۰۰ ریالی در سال سوم ، موجب ابطال ۱۴ قطعه دیگر نشده و آن ۱۴ قطعه در ادامه مدت (دو سال) دیگر ، سود پنج ساله را دریافت می‌دارند.

**ب - نحوه محاسبه و دریافت سود :** متقاضی هنگام گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار نحوه دریافت سود خود را که واریز به حساب پس‌انداز یا جاری یا سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و یا دریافت نقدی باشد قبلاً مشخص می‌نماید و بانک سود متعلقه را در مقاطع معین به حساب‌های تعیین‌شده واریز می‌نماید.

در صورتیکه پس از گذشت یکسال و قبل از پایان سال دوم قطعاتی از سپرده‌های یکساله ، دوساله ، سه‌ساله ، چهارساله و پنجساله برداشت گردد سودی معادل نیم درصد کمتر از سود سپرده یکساله محاسبه و پرداخت می‌شود و همچنین اگر قبل از پایان سال سوم از سپرده‌های مذکور برداشت گردد سودی معادل نیم درصد کمتر از سود سپرده دو ساله محاسبه و دریافت خواهد کرد. با ذکر دو مثال فوق روشن شد که پرداخت هر مقدار از وجه سپرده یا تمام وجه سپرده‌ها اگر مدتی قبل از پایان مدت قرارداد باشد نیم‌درصد از نرخ رسمی مدتی که سپرده نزد بانک مانده است کاهش می‌پذیرد.

## بخش دوم - ویژگی های سپرده سرمایه گذاری مدت دار

### ۱- حداقل مبلغ :

برای سپرده های سرمایه گذاری مدت دار حداقل مبلغ سپرده یکصد هزار ریال است که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران طی بخشنامه مب/۶۲۳-۱۰/۴/۱۳۸۲ اعلام کرده است : حداقل موجودی برای افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری مدت دار توسط هر بانک یا مؤسسه اعتباری تعیین می گردد.

### ۲- حداقل مدت :

برای سپرده سرمایه گذاری مدت دار یکسال و برای بیش از آن تابع ضرایبی از سه ماه خواهد بود. برای صدور برگ سپرده سرمایه گذاری بلندمدت از برگ مخصوص (نمونه شماره ۱۳) استفاده خواهد شد. برگ این نوع سپرده ها برای مدت یکسال تا پنج سال صادر می گردد.

### ۳- تمدید مدت سپرده سرمایه گذاری مدت دار :

معمولاً بانکها در متن قرارداد سپرده سرمایه گذاری بلندمدت از مشتری اجازه تمدید مدت قرارداد را کسب می نمایند مگر آنکه مشتری مخالف با تمدید قرارداد باشد. در این صورت پس از پایان مدت قرارداد بانک مکلف است وجه سپرده سرمایه گذاری را با سود متعلقه تا زمان عقد قرارداد جدید به حساب بستانکاران موقت تا مراجعه صاحب سپرده واریز نماید. در مدتی که وجه سپرده در این حساب (بستانکاران موقت) نگهداری می شود هیچگونه سودی به آن تعلق نمی گیرد.

با عنایت به نامه های نب/۱۷۳۹/۳۵ - ۱۳۷۱/۶/۲۸ و نب/۱۱۹۶ - ۱۳۷۲/۳/۲۵ اداره نظارت بر امور بانکها در ارتباط با تمدید انواع سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت و نحوه محاسبه سود مربوط به اینگونه سپرده ها راه تمدید و محاسبه سود معلوم می شود :

**الف -** برای تمدید انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت، سپرده‌گذار می‌تواند شخصاً در سررسید سپرده به بانک مراجعه نموده و سپرده مربوط را تمدید نماید و یا قبلاً اجازه تمدید آن را کتباً در ذیل برگ درخواست سپرده به بانک بدهد این اجازه می‌تواند برای یک یا چند بار داده شود.

**ب -** در صورت تمدید هر یک از انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت، سپرده مذکور بعنوان سپرده جدید تلقی شده و استرداد مبلغی در دوره پنج ساله جدید، مجدداً مشمول مقررات عمومی سپرده‌ها بوده و محاسبه سود متعلقه کاملاً بی‌ارتباط با سابقه قبل از تمدید انجام گردید. در نتیجه در صورت بسته‌شدن اینگونه سپرده‌ها قبل از سررسید بار دوم توسط سپرده‌گذار، سود بر مبنای دوره سه‌ماه و با نرخ سپرده مربوط محاسبه نخواهد شد. بطور مثال چنانچه سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت ۵ساله در تاریخ ۱۳۸۱/۲/۵ به سررسید ۱۳۸۶/۲/۵ تمدید و قبل از سررسید در تاریخ ۱۳۸۲/۱/۱۰ وجه آن وصول گردد همانند سپرده جدید سهم سود به مأخذ نیم درصد کمتر از نرخ سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت نسبت به ماههای کامل (۱۱ ماه) قابل محاسبه و پرداخت خواهد بود.

#### **۴- شرایط عمومی گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار :**

هر شخصی حقیقی که دارای اهلیت قانونی باشد (اهلیت استیفاء) یا رشد او از طرف دادگاه تأیید شده باشد می‌تواند بنام خود یا کسانی که تحت ولایت، قیمومت یا وصایت او باشند در بانک حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار (کوتاه‌مدت و بلندمدت) افتتاح نماید.

گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری مستلزم قبول شرایط و امضاء کلیه اوراق مربوط و کارت افتتاح حساب خواهد بود برای سپرده کوتاه‌مدت و سپرده بلندمدت (نمونه‌های شماره ۲-۵/۲۸ تا ۲-۵/۱۳)

افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار (کوتاه‌مدت و بلندمدت) برای اشخاص حقوقی یا مشترک بوسیله صاحبان امضاء با اخذ مدارک و مجوزهای لازم (در قسمت حساب‌جاری جزئیات ذکر شده است) انجام می‌گیرد. همچنین گشایش اینگونه حساب‌ها به وکالت از طرف اشخاص حقیقی یا حقوقی مشروط به ارائه وکالت‌نامه رسمی یا بانکی که در آن گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده باشد امکان‌پذیر است. در مورد اشخاص بی‌سواد و روشندل و معلولین الصاق عکس به کارت نمونه امضاء و دفترچه سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت الزامی است در مورد این اشخاص مهر آنان جایگزین امضاء خواهد بود.

در صورت فقدان مهر، صاحب حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت باید مراتب را کتباً (نمونه شماره ۲/۱۱) به بانک اعلام نماید تا پس از احراز هویت کامل سپرده‌گذار، فقدان مهر در کارت نمونه امضاء سابق یادداشت گردد و سپس کارت نمونه امضاء (مهر) جدید تکمیل و پس از الصاق عکس بانضمام کارت قبلی در بانک نگهداری شود (این رویه در حساب قرض الحسنه پس‌انداز نیز جاریست).

## ۵- افتتاح حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار توسط اشخاص (غیر

### از ولی، وصی و قیم) بنفع اطفال :

از آنجاییکه افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار برای اطفال توسط اشخاص (غیر از ولی، وصی و قیم) و همچنین مادر برای طفل صغیر بنحوی که پدر نتواند از موجودی حساب افتتاح شده استفاده نماید، مورد تقاضای بسیاری از مراجعین و مشتریان بانک بخصوص مادران می‌باشد لذا در راستای جلب و جذب هرچه بیشتر سپرده‌ها شعب مجاز به افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری، با اخذ تعهدنامه برای اینگونه متقاضیان یا اخذ «وکالت و وصایت»<sup>۱</sup> و «عهد»<sup>۲</sup> بشرح برگ‌های یک و دو می‌باشند. (نمونه‌های شماره ۸ در بخش اول پس‌انداز)

۱- هر یک از پدر و جد پدری بعد از وفات دیگری می‌تواند برای اولاد خود که تحت ولایت او می‌باشد وصی معین کند تا بعد از فوت خود در نگهداری و تربیت آنها مواظبت کرده و اموال آنها را اداره نماید. (ماده ۱۸۸ ا.ق.م)

۲- عهد از نظر فقهی در تمام شرایط مانند نذر است و صیغه آن «عاهدتانا...» می‌باشد و اگر کسی با خدای خود عهد کند که اگر عملی شد کار خیری انجام دهد.

توضیح آنکه گرچه افتتاح حسابهای مزبور به هر دو طریق (« وکالت و وصایت » و « عهد ») مقدور است ولی ارجح آن است که حسابهای سرمایه‌گذاری بلندمدت در قالب « عهد » و حسابهای سرمایه‌گذاری کوتاهمدت در قالب « وکالت و وصایت » افتتاح گردند.

از آنجا که به موجب قرارداد با رسیدن سن طفل به مرز قانونی وجوه متمرکز در حساب سرمایه‌گذاری افتتاح شده متعلق به وی خواهد بود ضروریست بر روی گواهی سپرده ، کارت افتتاح و دفترچه حساب عبارات ذیل نوشته شود :

بانک با قبول وکالت و وصایت از صاحب حساب ،  
موافقت نمود با استفاده از اجازه و اختیاری که در قرارداد  
فی‌مابین منظور گردیده است در صورت رسیدن آقای / خانم  
..... فرزند .....  
شناسنامه شماره ..... صادره از ..... متولد .....  
(روز ، ماه ، سال) به سن ۱۸ سال تمام و یا ارائه گواهی رشد  
قانونی ، موجودی این حساب را به نامبرده تحویل و تسلیم  
نمایند.

#### ۶- درخواست انتقال سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار به غیر :

چنانچه سپرده‌گذار تمایل داشته باشد کل سپرده خود را به دیگری انتقال دهد بانک نسبت به انتقال سپرده به غیر و صدور برگ گواهی جدید با شماره سپرده قبلی و نام شخص (حقیقی یا حقوقی) جدید اقدام می‌نماید در حالی که هیچگونه تغییری در ماهیت سپرده داده نمی‌شود. (منظور تغییر در مدت سپرده‌گذاری است).

#### ۷- افتتاح دو یا چند حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار :

افتتاح دو یا چند حساب سپرده سرمایه‌گذاری اعم از کوتاهمدت یا بلندمدت منع قانونی نداشته و با ارائه توجیهات لازم از طرف متقاضی ، بلامانع است.



**۸- رشد و رفع حجر :**

صاحبان سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار پس از رسیدن به سن هیجده‌سال تمام با ارائه شناسنامه یا حکم رشد یا رفع حجر و جنون از محاکم صالحه حق استفاده از سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بنام آنها گشایش یافته است خواهند داشت.

**۹- فوت صاحب حساب سپرده سرمایه‌گذاری :**

موجودی حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار (کوتاه‌مدت و بلندمدت) و سهم سود متعلقه در قبال ارائه گواهی حصر وراثت و گواهینامه واریز مالیات بر ارث که شماره و مانده حساب سپرده سرمایه‌گذاری در آن ذکر شده باشد به وراث قانونی او قابل پرداخت است.

**بخش سوم - سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام و خاص**

**مقدمه -** رشد واقعی اقتصاد هر کشور حاصل تلاش بی‌امان مردم کشور ، همراه با اعتماد و اطمینانی که به سیستم پولی آن کشور دارند که آن هم در گروهی گزینه‌های کاری و نوآوری‌های برگزیده مؤسسات پولی و بانکی کشور است به همین لحاظ مسئولیت پر دامنه‌ای به عهده اینگونه مؤسسات مالی است. در تمامی کشورها نظارت بر عملیات شبکه‌های بانکی به علاوه تثبیت ارزش پول و تنظیم و اجرای سیاست پولی بر عهده بانک مرکزی آن کشور است بانکی که کارگزار دولت در امور بانکی است و دور از هر فعالیت تجاری ناظر عملیات و مصحح اشتباه کاری‌ها و بالاخره ضامن بازپرداخت انواع سپرده‌های امانی مردم نزد بانک‌هاست.

«تجهیز منابع پولی» پشتیبان اعتبارات و تأمین‌کننده تسهیلات اعطایی و بالاخره سرمایه‌گذاری بانک‌ها در امور تولیدی است. بانک مرکزی علاوه بر تضمین بازپرداخت اصل سرمایه با وضع دستورالعمل‌ها به تشویق صاحبان پس‌انداز اهدا (جایزه) و سپرده‌گذاران پرداخت (سود) شد و برای پذیرش نظرات صاحبان سرمایه که توقع کسب درآمد در فواصل زمانی و رشد ارزش سرمایه با تأمین نقدینگی ضمن پرداخت مالیاتی کمتر داشتند طرح «سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام و خاص» را اعلام نمود که سپرده‌گذاران می‌توانند از برگ‌های سپرده مدت‌دار ویژه در بورس شرکت نمایند با تضمین بازپرداخت و سود بانکی.

### ۱- سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری «عام»:

**تعریف** - سپرده‌ای است که نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری با سررسید مشخص افتتاح می‌شود.

**صدور گواهی** - بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در ازای افتتاح «سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری» گواهی آن را تحت همان نام صادر می‌نمایند.

**الف** - گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام با نام یا بی‌نام است.  
**ب** - قابل انتقال به غیر است.

**پ** - در سازمان بورس اوراق بهادار ، بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری می‌توانند معامله و حقوق خود را صلح نمایند (به علت وکالت داشتن بانک‌ها در گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری)

بانک‌ها مجاز به قبول سفارش از طرف متقاضیان حقیقی یا حقوقی برای خرید گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام می‌باشند.

**ت** - امکان استرداد وجه موضوع گواهی سپرده (به درخواست سپرده‌گذار) باید در آگهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام ذکر شده باشد.

**ث** - مدت و سود اینگونه سپرده‌های عام متناسب با سایر سپرده‌ها در اختیار بانک‌ها و مؤسسات اعتباری منتشرکننده می‌باشد.

### ۲- سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری «خاص»:

**تعریف** - سپرده‌ای است که بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به منظور تجهیز منابع برای تأمین مالی طرح‌های مشخص جدید سودآور تولیدی و ساختمانی و خدماتی و نیز توسعه و تکمیل طرح‌های سودآور موجود و سرمایه در گردش هم با سررسید مشخص افتتاح می‌نماید.

**صدور گواهی** - بانکها و مؤسسات اعتباری در ازای افتتاح سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری خاص گواهی به همین نام صادر می‌کنند. متقاضی ایجاد سپرده شخص حقوقی است که جهت تأمین منابع مالی موردنیاز طرح یا طرح مشخص تقاضای ایجاد سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری «خاص» نزد یکی از بانکها یا مؤسسات اعتباری کشور را دارد.

الف - گواهی صادر با نام یا بی‌نام بوده و شرایط عمده قرارداد در آن قید می‌گردد.

ب - قابل انتقال به غیر بوده و سپرده‌گذاران می‌توانند بدون فسخ عقد وکالت حقوق خود را صلح نمایند.

پ - بانکها و مؤسسات اعتباری مجاز به قبول سفارش از طرف متقاضیان حقیقی یا حقوقی برای گواهی سپرده ویژه سرمایه‌گذاری خاص می‌باشند.

**انتشار** - بانکهای تجاری و مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانکهای تخصصی مجاز به انتشار گواهی‌های سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری به صورت عام و خاص می‌باشند.

**نکته** - شرکت سهامی عام شرکتی است که سرمایه آن به سهام متساوی‌القیمه تقسیم و برای جمع‌آوری سرمایه، سهام آن در بازار عرضه گردد، شرکت سهامی خاص شرکتی است که تمام سهام آن توسط مؤسسين تعهد شده باشد.

### **بخش چهارم - عملیات حسابداری سپرده سرمایه‌گذاری**

**مقدمه** - برای نگهداری حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت از دفترچه‌های ویژه‌ای که بانکها تعبیه کرده‌اند استفاده می‌شود که در این دفترچه‌ها کلیه عملیات دریافت و پرداخت (بدهکار - بستانکار) و محاسبه سود در هر مرحله از عملیات بانکی در آن ثبت می‌شود و از هر برگ آن می‌توان به عنوان سند بدهکار و بستانکار استفاده نمود.

اوراق سپرده بلندمدت دارای شماره‌های ردیف و مسلسلی است که در اوراق سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت به ترتیب شماره مسلسل ثبت می‌گردد. هنگامی که شعبه بانک اوراق سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار را دریافت می‌دارد، آنها را در حسابهای انتظامی به شرح ذیل نگهداری می‌کند:

بدهکار: حساب انتظامی اوراق سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار      تعداد برگ سپرده  $\times$  واحد ریالی  
 بستانکار: طرف حسابهای انتظامی      تعداد برگ سپرده  $\times$  واحد ریالی

**عملیات حسابداری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار:**

عملیات حسابداری در مورد سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار (کوتاه‌مدت و بلندمدت) تقریباً مشابه یکدیگر هستند.

**الف - هنگام گشایش حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار:**

بدهکار: حساب صندوق / جاری / پس‌انداز متقاضی      معادل مبلغ سپرده  
 بستانکار: حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار      معادل مبلغ سپرده

**ب - هنگام پرداخت وجه پس از پایان مدت سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار:**

بدهکار: حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار      معادل مبلغ سپرده  
 بدهکار: حساب بدهکاران داخلی بابت سهم سود سپرده      معادل مبلغ سود سپرده  
 بستانکار: حساب صندوق / جاری / پس‌انداز مشتری      معادل (مبلغ سپرده + سود)

معمولاً سهم سود سپرده‌های مدت‌دار از حساب بدهکاران داخلی برداشت می‌شود و در پایان سال جمع کل سودهای پرداخت‌شده از محل بدهکاران داخلی، به حساب اداره حسابداری کل منظور و حساب بدهکاران داخلی تسویه می‌گردد:

بدهکار: حساب اداره حسابداری کل (از طریق حساب مرکز)      معادل کل سودهای پرداختی

بستانکار: حساب بدهکاران داخلی سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار کل سودهای پرداختی

**پ - صدور اسناد حسابداری در صورت ابطال سپرده قبل از سررسید:**

بدهکار: حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار      معادل مبلغ سپرده  
 بستانکار: صندوق / جاری / پس‌انداز مشتری      معادل (مبلغ سپرده - تفاوت سود پرداختی)

بستانکار: حساب بستانکاران داخلی بابت برگشت سود پرداختی      معادل مابه‌التفاوت مبلغ سود

(مشتری برای مدتی سود دریافت کرده که در موقع ابطال سپرده، سودی به سپرده تعلق نمی‌گرفته).

برای تسویه حساب بستانکاران داخلی، با صدور سند، حساب بستانکاران داخلی را

بدهکار و حساب مرکز را بستانکار می‌نماییم.

**مثال :** یکی از مشتریان بانک درخواست افتتاح حساب سپرده بلندمدت پنج‌ساله به مبلغ ۵۳۰۰۰۰ ریال کرده ، در واقع کل سپرده به ۹ سپرده ۵۰۰۰۰ ریالی و یک سپرده ۸۰۰۰۰ ریالی تبدیل می‌شود. نرخ سود دو ساله ۱۴٪ و پنج‌ساله ۱۷٪ می‌باشد.

**فرض اول :** کل مبلغ سپرده تا پایان پنج سال نزد بانک است :

**عملیات حسابداری هنگام صدور سپرده :**

بدهکار : حساب صندوق / جاری مشتری ۵۳۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت ۵۳۰۰۰ ریال (پنج ساله - نام سپرده گذار)

**عملیات حسابداری هنگام پرداخت وجه سپرده و سود بعد از پنج سال :**

بدهکار : بدهکاران داخلی (سود سپرده شماره ... به نام) ۴۵۰۰۰ ریال

بدهکار : حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار (پنج‌ساله ...) ۵۳۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب صندوق / جاری مشتری بابت سود و سپرده ۹۸۰۵۰۰ ریال

\*\*\*\*\*

**فرض دوم :** مشتری بعد از دو سال درخواست (۱۸۰۰۰۰ ریال) می‌کند.

**عملیات حسابداری هنگام پرداخت قسمتی از وجه سپرده :**

بدهکار : حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار پنج‌ساله شماره ... ۱۸۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب صندوق / جاری مشتری (بدون پرداخت وجه سود) ۱۸۰۰۰ ریال

بعد از پنج سال ، مشتری بقیه وجه سپرده و سود تمام مدت را درخواست می‌کند.

بدهکار : حساب بدهکاران داخلی

بابت سود ۱۸۰۰۰ ریال دو ساله  $(\frac{13}{5} = \frac{0.14}{5} - 0.14)$  ۲۴۳۰۰۰ ریال

بابت سود ۳۵۰۰۰ ریال پنج ساله  $(0.17)$  ۲۴۷۵۰۰۰ ریال

بدهکار : حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار به شماره ... ۳۵۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب صندوق / جاری مشتری ۶۲۱۸۰۰۰ ریال

**نکته** - اگر مشتری در موقع دریافت قسمتی از سپرده خود (۱۸۰۰۰۰) درخواست وجه سود را هم می‌کرد همان مبلغ ۲۴۳۰۰۰ ریال پرداخت می‌شد.  $(۲۰۴۳۰۰۰ = ۲۴۳۰۰۰ + ۱۸۰۰۰)$

فصل پنجم - سپرده سرمایه گذاری مدت دار ..... ۲۲۴

توجه: ۱- در صورتیکه سپرده به وکالت یا قبولت افتتاح می شود نسخه مصدق وکالتنامه یا قیامنامه ضمیمه گردد.

بسمه تعالی  
 تاریخ \_\_\_\_\_ ۱۳ \_\_\_\_\_  
 شماره ردیف شعبه \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_  
 سری \_\_\_\_\_  
**بانک ملی ایران**  
 شعبه \_\_\_\_\_

خواهشمند است حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت بمبلغ 

عددی
حروفی

 ریال و بمدت \_\_\_\_\_ سال شمسی بنام: \_\_\_\_\_  
 خانم \_\_\_\_\_ فرزند \_\_\_\_\_ شماره شناسنامه \_\_\_\_\_ صادره \_\_\_\_\_ متولد \_\_\_\_\_ نسبت سهم \_\_\_\_\_  
 آقای \_\_\_\_\_ فرزند \_\_\_\_\_ شماره شناسنامه \_\_\_\_\_ صادره \_\_\_\_\_ متولد \_\_\_\_\_  
 با ولایت/ وکالت و وصایت <sup>اینجانب</sup> <sub>اینجانان \_\_\_\_\_</sub>

شماره ثبت دفتر شرکتها \_\_\_\_\_ محل ثبت \_\_\_\_\_ تاریخ ثبت \_\_\_\_\_ تابعیت \_\_\_\_\_  
 به نشانی \_\_\_\_\_ تلفن \_\_\_\_\_  
 افتتاح فرمائید.

ضمناً خواهشمند است علی الحساب های سهم سود متعلقه را در مقطع مقرر ماهانه به حساب سپرده قرض الحسنه \_\_\_\_\_  
 شماره \_\_\_\_\_ اینجانب نزد آن شعبه واریز نمائید.  
 مشخصات و نمونه امضای شخص و یا اشخاصی که حق برداشت اصل و منافع حساب را دارند:

خانم \_\_\_\_\_ فرزند \_\_\_\_\_ شماره شناسنامه \_\_\_\_\_ صادره \_\_\_\_\_ متولد \_\_\_\_\_ نمونه امضا \_\_\_\_\_  
 آقای \_\_\_\_\_

نحوه برداشت: \_\_\_\_\_  
 بانک ملی ایران وکالت با حق توکیل و وصایت دارد و وجه این سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا بطور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله را طبق آئین نامه و مقررات مربوط با داشتن حق مصالحه منافع بین بانک و سپرده گذاران به تناسب مبلغ و مدت پس از کسر حق الوکاله و حق الوصایه پرداخت نماید.

بانک ملی ایران مجاز <sup>میباشد</sup> <sub>نمیباشد</sub> در سررسید، این سپرده را \_\_\_\_\_ بار به مدت همین سپرده تمدید نماید.  
 بانک ملی ایران ضمن تعهد به استرداد اصل سپرده با قبول وکالت و وصایت فوق الاشعار موافقت نمود سپرده مذکور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات و آئین نامه های مربوطه بکار گیرد.

امضاء \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ **بانک ملی ایران** شعبه \_\_\_\_\_

بسمه تعالی

شرایط عمومی سپرده سرمایه گذاری بلندمدت

بانک ملی ایران

۱- بانک ملی ایران بوکالت و وصایت از طرف سپرده گذار با داشتن حق توکیل به غیر وجه سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت را بر طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا بطور مشاع بکار گرفته و منافع حاصله پس از کسر حق الوکاله و حق الوصایه و با داشتن حق مصالحه، طبق این نامه و مقررات مربوطه به تناسب مبلغ و مدت به سپرده گذاران یا قائم مقام قانونی آنان پرداخت نماید.

۲- تسهیم سود سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت بر اساس ضوابط مربوطه محاسبه و هر ماهه بطور علی الحساب به حساب سپرده گذار منظور خواهد شد. - تسویه حساب نهائی با سپرده گذاران پس از سررسید سپرده بعمل خواهد آمد.

۳- از تاریخ انقضای سررسید سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت سود به آنها تعلق نخواهد گرفت مگر آنکه سپرده گذاران هنگام افتتاح سپرده اجاره تمديد آن را برای مدتی معادل مدت سپرده برای بک یا چند بار داده باشند.

۴- در صورتیکه سپرده گذاری سپرده خود را قبل از سررسید تسخیر نماید پرداخت سود سپرده به وی به ترتیب ذیل صورت خواهد گرفت.

الف- سود صورتیکه سپرده قبل از پایان سال اول برداشت گردد، سپرده کوتاه مدت تلقی شده و سود متعلقه نیم درصد در سال کمتر از سود سپرده های کوتاه مدت به سپرده گذار پرداخت خواهد شد.

ب- سود صورتیکه سپرده پس از گذشت یکسال و قبل از پایان سال دوم برداشت گردد، سودی معادل نیم درصد در سال کمتر از سود سپرده های یکساله به سپرده گذار پرداخت خواهد شد.

ج- در صورتیکه سپرده های سه ساله و پنج ساله از سال دوم به بعد و قبل از پایان سال سوم برداشت شوند، سودی معادل نیم درصد در سال کمتر از سود سپرده های دو ساله به سپرده گذار پرداخت خواهد شد.

د- در صورتیکه سپرده پنج ساله پس از گذشت سال سوم و قبل از سررسید برداشت گردد سودی معادل نیم درصد در سال کمتر از سود سپرده های سه ساله به سپرده گذار پرداخت خواهد شد.

هـ- در محاسبه مدت برای تعیین سود انواع سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت که قبل از سررسید داشته می شوند، کسر سال مشروط بر اینکه فرسوی از سه ماه باشد منظور خواهد شد.

۵- سپرده گذاران موظف می باشند، فقدان و یا سه سرقت رتقن برگ سپرده را در اسرع وقت با اطلاع شعبه افتتاح کننده حساب برسانند.

مسئولیت هرگونه جعل و یا سوء استفاده از برگ سپرده به هر شکل و صورت بعهده صاحب سپرده می باشد. مندرجات فوق را مطالعه نموده و مورد قبول اینجانب اینستایان می باشد.

بانک ملی ایران

شعبه \_\_\_\_\_

اعضاء مشتری \_\_\_\_\_

سری الف / ۱

شماره وریف شعبه /

تاریخ \_\_\_\_\_

شعبه \_\_\_\_\_

مبلغ ریال (بهره وری) ریال (تقدماً) عهده حساب

برای منظور نمودن به حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت از تاریخ تا تاریخ بمدت سال شمسی

بنام خانم/ آقای به نشانی شرکت

دریافت گردید. تلفن

ضمن تأیید دریافت برگ رسید سپرده سرمایه گذاری - ساله تقاضا دارد سود علی الحساب ماهانه را به حساب شماره بنام منظور فرماید.

اعضاء مشتری \_\_\_\_\_

بانک ملی ایران

شعبه \_\_\_\_\_





بسمه تعالی

**بانک صادرات ایران**  
بانک صادرات

تاریخ: \_\_\_\_\_  
شماره ردیف: \_\_\_\_\_

نام شعبه: \_\_\_\_\_  
شماره شعبه: \_\_\_\_\_

**سپرده سرمايه گذاري بلند مدت** به عدد \_\_\_\_\_ ساله  
به حروف \_\_\_\_\_

اینجناب / اینجانبان / این شرکت با مشخصات زیر تقاضای افتتاح حساب فوق را مینمایم / مینماییم.

نام	نام خانوادگی	شماره شناسنامه	محل صدور	تاریخ تولد	کدر سهم	نوع نه انشاء

نام شرکت: \_\_\_\_\_ شماره ثبت: \_\_\_\_\_ محل ثبت: \_\_\_\_\_ تاریخ تأسیس: \_\_\_\_\_ سرر سید انشاء: \_\_\_\_\_ مدیران

نشانی: \_\_\_\_\_ تلفن: \_\_\_\_\_ محل مهر و انشاء: \_\_\_\_\_

نام و نام خانوادگی بازکننده حساب: \_\_\_\_\_ شماره شناسنامه: \_\_\_\_\_ صادره از: \_\_\_\_\_ تاریخ تولد: \_\_\_\_\_  
نسبت ولی / وکیل / قیم / وصی: \_\_\_\_\_ نشانی و تلفن: \_\_\_\_\_

مبلغ (به عدد): \_\_\_\_\_ ریال (به حروف): \_\_\_\_\_ ریال معادل \_\_\_\_\_ فقره \_\_\_\_\_ ریالی

و فقره \_\_\_\_\_ ریالی بعنوان سپرده سرمایه گذاری بلندمدت برای مدت \_\_\_\_\_ ماه از تاریخ \_\_\_\_\_  
بمنظور استفاده در معاملات مطابق با عملیات بانکی بدون ربا دریافت و تحت شماره صدور برگه \_\_\_\_\_  
در دفاتر بانک ثبت شد.

مبلغ با پرفراز \_\_\_\_\_ انشاء سپرده گذار \_\_\_\_\_ انشاء بانک \_\_\_\_\_

۱۳۸۳/۰۵/۰۲

بسمه تعالی

**بانک صادرات ایران**

تاریخ: \_\_\_\_\_  
شماره ردیف: \_\_\_\_\_  
سری: \_\_\_\_\_

استان: \_\_\_\_\_  
نام شعبه: \_\_\_\_\_  
شماره شعبه: \_\_\_\_\_

**سپرده سرمایه گذاری بلند مدت** ساله \_\_\_\_\_

این برگ که گواهینامه تعداد \_\_\_\_\_ فقره سپرده سرمایه گذاری بلندمدت \_\_\_\_\_ ریالی  
و بیک فقره سپرده سرمایه گذاری بلند مدت \_\_\_\_\_ ریالی جمعاً به مبلغ \_\_\_\_\_  
ریال (جمع مبلغ به حروف) \_\_\_\_\_ میباشد که \_\_\_\_\_  
بنام شرکت / خانم آقای \_\_\_\_\_  
نام پدر: \_\_\_\_\_ صادره \_\_\_\_\_ تولد \_\_\_\_\_ صادره گردیده است.

مهر و انشاء شعبه \_\_\_\_\_

۱۳۸۳/۰۵/۰۲

**BANK PASARGAD**



**بانک پاسارگاد**

تاریخ: .....

شعبه: .....

**برگ درخواست افتتاح سپرده سرمایه گذاری**

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده بلندمدت ..... سال شمسی / کوتاه مدت ویزه (ششماهه) / کوتاه مدت ویزه (سه ماهه)  به مبلغ عددی ..... ریال/مصرف ..... ریال/کوتاه مدت ویزه (سه ماهه)  به نام ..... اقدام و سود علی الحساب آن را در مقاطع مقرر به حساب ..... به نام ..... نزد خودتان واریز فرمائید. ضمناً شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب فوق در ظهر این برگ دقیقاً مطالعه مورد قبول واقع گردید.

لطفاً نام و مشخصات شخص یا اشخاصی که می‌امضا و ویرد است از حساب فوق را دارند در زیر درج نمایند.

(در صورت نداشتن شماره مشتری امضاء داران سپرده، فرم مشخصات مشتریان حقیقی برای فریک آنتان تکمیل گردد.)

نام و نام خانوادگی / شرکت	فرزند/نوع	شماره شناسنامه/ثبت	محل صدور/ثبت	شماره مشتری
1				
2				
3				
4				
5				

نحوه فسخ سپرده (مربوط به اشخاص حقوقی):  
 تاریخ اعتبار امضاء اشخاص مربوط به حساب حقوقی: / /  
 نحوه فسخ بر مورد سپرده مشترک:  
 (لطفاً در صورت افتتاح حساب مشترک فرم مربوط به سپرده مشترک حتماً تکمیل گردد.)

شماره حساب: ..... امضاء بازکننده حساب: .....  
 امضاء مسئول شعبه: ..... امضاء متصدی بانک: .....

انتقال به غیر: لطفاً خالص وجه گواهی سپرده سرمایه گذاری فوق را به شرکت/ اقا/ خانم .....  
 با شماره مشتری ..... که شرایط عمومی سپرده سرمایه گذاری فوق را مطالعه و قبول نموده است منتقل فرمائید.  
 امضاء انتقال دهنده: ..... امضاء انتقال گیرنده: .....

فسخ (لطفاً مبلغ عددی) ..... ریال/ایه صرفه ..... سپرده  
 شماره: .....  
 را فسخ و خالص وجه آن را به حساب سپرده شماره ..... به نام .....  
 نزد خودتان واریز فرمائید.  
 امضاء نچینج سپرده: .....



« بسمه تعالی »

برگه درخواست افتتاح و کالتهنامه بکارگیری  
سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت / کوتاه مدت ویژه

بانک ملت

شماره سپرده: ..... تاریخ افتتاح: ۱۳ / / ..... تاریخ سررسید: ۱۳ / /

بانکه ملت همه ..... خواهشمند است حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه به مبلغ ..... ریال که نماینده ..... (بحروف) فقره سپرده سرمایه‌گذاری ..... (بحروف) ریالی و یک فقره سپرده ..... (بحروف) ریالی می‌باشد، به مدت ..... ماه / سال با مشخصات ذیل نزد آن بانک افتتاح و برگه رسید آن را صادر و تسلیم فرمائید.

نام و نام خانوادگی نام شرکت	شماره شناسنامه / ثبت	تاریخ تولد تاریخ ثبت	محل صدور محل ثبت	نام پدر	نشانی و تلفن	درصد سهم الفرکه

مستورات خاص:

مقتضات بازکننده حساب (در صورتیکه حساب توسط ولی، وکیل یا قیم افتتاح شود)

خام / آتی شرکت	بشماره شناسنامه بشماره ثبت	صاحبه محل ثبت	متولد تاریخ ثبت	نام پدر

وکالتهنامه بکارگیری سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه

اینجا تب شرکت	بشماره شناسنامه بشماره ثبت	صاحبه محل ثبت	متولد تاریخ ثبت	نام پدر

به وکالت، ولایت، قیمیت، قیمه، قیمه فوری، قیمه فوری، با اطلاع از شرایط و مقررات حساب سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه طرح نظر این ورده بانک ملت را وکیل یا حق توکیل به غیر و وصی خود قرار میدهم / میند که وجه سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه به مشخصات فوق‌الذکر را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا، بطور مشاع بکارگرفته و سود حاصله را طبق مقررات مربوطه با داشتن حق مصالحه منافع، پس از کسر حق الوکاله بانک به تناسب مبلغ و مدت محاسبه و به حساب جاری / سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت / پس‌انداز قرض‌الحسنه شماره ..... بنام ..... واریز نماید.

این سپرده با توجه به مفاد بند ۲ شرایط و مقررات عمومی سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه (ملازم در نظر این برگه) که به امضاء اینجا تب / این شرکت نیز رسیده است تعدید نخواهد گردید.

صحت مندرجات و امضای .....  
تأیید می‌شود. / امضاء معاضی / معاضیان

مهر و امضاء همه

نمونه ۶۰۵ - ۶۴۰۰ - ۱۰۰ ب ۱۰۰ / ۲ / ۷۸







تاریخ: ۱۳۸۵ / ۵ / ۲۲  
 شماره سپرده: ۱۱۵۶۸۴۱  
 شماره سریال: ۰۰۹۷۶۹  
 کد شعبه: ۱۰۷

**برگ گواهی سپرده سرمایه گذاری**

این گواهی نماینده تعداد ۱ فقره سپرده سرمایه گذاری بلند مدت  کوتاه مدت  ریالی ۳۰۰۰۰۰۰۰ ریالی

جمعاً به مبلغ (به عدد) ..... ریال مبلغ (به حروف) سه میلیارد ریال

و به مدت ۱۲ ماه از تاریخ ۱۳۸۵ / ۳ / ۲۲ تا ۱۳۸۶ / ۳ / ۲۲ می باشد و


پتام خانم آقای شماره شناسنامه ۴۸۴۷ ثبت

محل صدور تهران صادر گردیده است.

سود سپرده فوق به حساب شماره ۱۰۷۷۱۴۱۲ واریز خواهد شد.




شعبه



شماره ۲۲۰۰۲۲

# بانک سپه



تاریخ: \_\_\_\_\_

نام شعبه: \_\_\_\_\_

شاخص: \_\_\_\_\_

شماره مسلسل: \_\_\_\_\_

شماره سپرده: \_\_\_\_\_

قبض سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت ..... ساله

این قبض نماینده تعداد ..... فقره سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت

ریالی و یک فقره سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت

ریالی جمعاً به مبلغ ..... ریال

(مبلغ به حروف ..... ریال)

به مدت ..... سال شمسی از تاریخ ..... میباشد که

تماماً متعلق است به آقای / خانم / شرکت

به شماره شناسنامه ..... محل صدور ..... فرزند

ثبت ..... ثبت ..... نوع شرکت

با ولایت / وکالت / وصایت / خانم

نمایندگی / قیمومت / آقای

فرزند ..... شماره شناسنامه ..... صادره

متولد ..... صادر گردید.

شعبه: \_\_\_\_\_

این قبض بر مبنای قانونی می‌باشد.

در نظر داشته باشید که این قبض بر مبنای قانونی صادر شده است.



بدهکار / بستانکار

بانک ملی ایران

تاریخ: / / ۱۳

شماره: \_\_\_\_\_

حساب درخواست سیرده گذار مبلغ به عدد ریال نقدی / انتقالی حساب

بابت عنوان فقره سیرده سرمایه گذاری بلند مدت ریالی و یک فقره سیرده

سرمایه گذاری بلند مدت ریالی بلند سال شمسی ۱۳ شرکت عتیق

به نشانی دریافت گردید. تقنین

شعبه \_\_\_\_\_

مبلغ حساب جاری



# SAMAN BANK



**بانک سامان**

**فرم درخواست افتتاح سپرده سرمایه گذاری**

تاریخ: / /

شعبه: \_\_\_\_\_

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده:

سرمایه گذاری بلند مدت سال شمسی

سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه (شش ماهه)

به مبلغ عددی \_\_\_\_\_ ریال بحروف \_\_\_\_\_ ریال

بنام \_\_\_\_\_ و یا کد اختصاری \_\_\_\_\_

نوع حساب \_\_\_\_\_

اقدام و سود علی الحساب آنرا در مقاطع مقرر به حساب \_\_\_\_\_ شماره \_\_\_\_\_

بنام \_\_\_\_\_ نزد خودتان واریز فرمائید.

در ضمن شرایط و مقررات عمومی مربوط به حساب فوق در ظهر این برگ دقیقاً مطالعه و مورد قبول واقع گردید.

لطفاً نام و مشخصات شخص یا اشخاصی که حق اعضاء و برداشت از حساب فوق را دارند را در زیر درج نمائید.  
در صورت نداشتن شماره مشتری اعضاء این سپرده، فرم مشخصات مشتریان حقیقی برای هر یک از آنها تکمیل گردد.

نام و نام خانوادگی / شرکت	فرزند / نوع	شماره شناسنامه / ثبت	محل صدور / ثبت	شماره مشتری

نحوه فسخ سپرده (مربوط به اشخاص حقوقی) \_\_\_\_\_  
تاریخ اعتبار اعضاء اشخاص مربوط به حساب حقوقی / /

نحوه فسخ در مورد سپرده مشترک: \_\_\_\_\_  
(لطفاً در صورت افتتاح سپرده مشترک فرم مربوط به سپرده مشترک حتماً تکمیل گردد.)

این قسمت توسط بانک تکمیل میگردد

شماره حساب: \_\_\_\_\_

اعضاء مسئول شعبه \_\_\_\_\_

اعضاء متصدی بانک \_\_\_\_\_

اعضاء بازکننده حساب \_\_\_\_\_

انتقال به غیر:

لطفاً خالص وجه گواهی سپرده سرمایه گذاری فوق را به شرکت / آقای / خانم \_\_\_\_\_  
با شماره مشتری \_\_\_\_\_ که شرایط عمومی سپرده سرمایه گذاری فوق را مطالعه نموده است منتقل فرمائید.

اعضاء انتقال دهنده \_\_\_\_\_

اعضاء انتقال گیرنده \_\_\_\_\_

فسخ:

مبلغ \_\_\_\_\_ ریال بحروف \_\_\_\_\_ ریال سپرده شماره \_\_\_\_\_

فسخ و خالص وجه آنرا به حساب سپرده شماره \_\_\_\_\_ بنام \_\_\_\_\_

نزد خودتان واریز فرمائید.

اعضاء ذینفع سپرده \_\_\_\_\_



بسمه تعالی

شعبه ..... کد: .....

تاریخ ۱۳ .....

بانک توسعه صادرات ایران

برگ افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت

خواهشمند است حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت به مبلغ

عددی	حروفی	
------	-------	--

ریال ..... به مدت ..... سال

به نام خانم ..... فرزند ..... شماره شناسنامه ..... صادره از ..... متولد ..... آقای .....  
 به نشانی: ..... تلفن: .....

با ولایت/وکالت ..... وصایت ..... اینجانب ..... فرزند ..... شماره شناسنامه .....  
 قبولیت ..... متولد ..... صادره از .....

شماره ..... ثبت شده به شماره ..... محل ثبت ..... تاریخ ثبت .....  
 به نشانی: ..... تلفن: ..... افتتاح فرمایید.

ضمناً خواهشمند است که سهم سودهای متعلقه را در مقاطع مقرر نقداً پرداخت نمایید. ○ و یا به:

حساب سپرده قرض الحسنه جاری ○ پس انداز ○ شماره ..... اینجانب نزد آن شعبه واریز نمایند.

حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

مشخصات و نمونه امضای شخص و یا اشخاصی که حق برداشت اصل و منافع حساب را دارند:

نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	شماره	تاریخ تولد	نمونه امضاء
الف:					
ب:					
ج:					
د:					

**نحوه برداشت:**

بانک توسعه صادرات ایران وکالت با حق توکیل و وصایت دارد وجه سپرده را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به طور مشاع به کار گرفته و منافع حاصله را طبق آیین نامه و مقررات مربوطه به شرح مندرج در ظهر این برگ با داشتن حق مصالحه منافع بین بانک و سپرده گذاران به تناسب مبلغ و مدت پس از کسر حق الوکاله و حق الوصایه پرداخت نماید.

بانک توسعه صادرات ایران مجاز <sup>مربطه</sup> طبق مقررات در سررسید، این سپرده را <sup>مربطه</sup> بار به مدت همین سپرده تمدید نماید.

بانک توسعه صادرات ایران ضمن تعهد به استرداد اصل سپرده با قبول وکالت و وصایت فوق الاشعار موافقت نمود سپرده مذکور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات و آیین نامه های مربوطه به کار گیرد.

امضاء بازکننده حساب

مهر و امضاء شعبه

۱۳۸۵

نحوه در صورتی که حساب سپرده به وکالت یا قبولیت باز شود اصل یا نسخه مصدق را کالتاً با قهرنامه ضمیمه گردد.





فصل پنجم - سپرده سرمایه گذاری مدت دار ..... ۲۳۸



سجل  
الصاق نمبر  
[ ]

به نام خدا

شعبه: .....

درخواست افتتاح حساب و وکالتنامه بکارگیری سپرده سرمایه گذاری بلند مدت/ کوتاه مدت ویژه

شماره سپرده: ..... تاریخ افتتاح: ۱۳۸ / / ..... تاریخ سررسید: ۱۳۸ / /

خواهشمند است سپرده سرمایه گذاری بلند مدت/ کوتاه مدت ویژه به مبلغ ..... (بحروف) ریال که نمایند ..... فقره سپرده سرمایه گذاری ..... ریالی و یک فقره سپرده ..... ریالی می باشد، به مدت ..... ماه/ سال با مشخصات ذیل نزد بانک افتتاح و برگ رسید آن را صادر و تسلیم فرمائید.

صاحب/ صاحبان حساب:

ردیف	نام و نام خانوادگی / نام شرکت	شماره شناسنامه / شماره ثبت	تاریخ تولد / تاریخ ثبت	محل صدور / محل ثبت	نام پدر	نشانی و تلفن	تاریخ سپرده گذاری / تاریخ سررسید	امضاء

دستورات و تذکرات خاص: دارنده یا دارندگان حق برداشت از حساب و شرایط امضاء آنان در حسابهای مشترک/ تاریخ رسیدن به سن قانونی در موارد خاص صغیر و سایر موارد خاص.

مشخصات بازکننده حساب (در صورتیکه حساب توسط ولی، وکیل یا قیم افتتاح شود)

خانم / آقای شرکت	شماره شناسنامه / شماره ثبت	صادر / محل ثبت	تاریخ تولد / تاریخ ثبت	امضاء

وکالتنامه بکارگیری سپرده سرمایه گذاری بلند مدت/ کوتاه مدت ویژه

اینجانب/ اینجانین شرکت ..... شماره شناسنامه / شماره ثبت ..... صادر / محل ثبت ..... تاریخ تولد / تاریخ ثبت .....

نام پدر ..... اصلات/ به وکالت، ولایت، قیمومیت نامبرده/ نامبردگان فوق الذکر با اطلاع از شرایط و مقررات حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت / کوتاه مدت ویژه بشرح ظاهری این ورقه بانک کارآفرین را وکیل یا حق توکیل به غیر ووصی خود فرزندم / می‌دهد که وجه سپرده سرمایه گذاری بلند مدت/ کوتاه مدت ویژه به مشخصات فوق الذکر را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا، بطور مشاع بکار گرفته و سود حاصله را طبق مقررات مربوطه با داشتن حق مصالحه منافع، پس از کسر حق الوکاله بانک به تناسب مبلغ و مدت محاسبه و به حسابجاری / سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت/ پس انداز قرض - الحسنه شماره ..... بنام ..... واریز نماید.

اقدامات، معاملات ونحوه محاسبه منافع و برداشت آن توسط بانک مورد قبول می باشد.

صحت مندرجات و امضاء خانم/ آقای ..... متقاضی / متقاضیان / ولی/ وکیل/ قیم ناپید میشود.

امضاء بازکننده حساب ( متقاضی / متقاضیان / ولی/ وکیل/ قیم )

مهر و امضاء شعبه

نمونه ۲۷/۵-۲

نمونه ۲۷-۵

به نام خدا

## بانک اقتصاد نوین

شعبه: .....



قرارداد افتتاح یا انتقال وجوه حساب سپرده سرمایه‌گذاری  
بلندمدت/ کوتاهمدت توسط اشخاصی غیر از ولی، وصی و قیم به نفع طفل صغیر

تاریخ: ..... / ..... / ۱۳.....

۱. اینجانب ..... فرزند ..... شماره شناسنامه ..... صادره ..... متولد ..... به نشانی ..... تلفن ..... دارنده حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاهمدت/ بلندمدت شماره ..... شعبه ..... با کد ..... بدین وسیله بانک اقتصاد نوین را وکیل با حق توکیل به غیر در زمان حیات و وصی خود در زمان ممات قرار می‌دهم تا وجه سپرده مذکور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا به‌طور مشاع به‌کار گرفته و منافع حاصله را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و آیین‌نامه مربوطه محاسبه و پس از کسر هزینه‌ها و حق‌الوکاله، باقیمانده را به حساب مذکور منظور نماید.
۲. بانک وکیل و وصی اینجانب است که متناوباً سپرده مذکور را تمدید و منافع آن را به حساب مربوطه واریز نماید.
۳. همچنین به‌موجب وکالت و وصایت مذکور بدین وسیله به بانک اجازه و اختیار دادم پس از رسیدن آقای/ خانم ..... فرزند ..... شماره شناسنامه ..... صادره ..... متولد ..... به نشانی ..... به سن ۱۸ سال تمام، کلیه وجوه موجود و متعلق به این حساب اعم از اصل و منافع را به نامبرده تسلیم و تحویل نماید.
۴. حق برداشت از این حساب را پس از رسیدن آقای/ خانم ..... به سن ۱۸ سال تمام یا صدور حکم رشد وی، از خود سلب و اسقاط نمودم.
۵. کلیه اقدامات و معاملات و نحوه محاسبه منافع و پرداخت آن توسط بانک مورد قبول اینجانب می‌باشد.
۶. شرایط بانک در قبول این وکالت و وصایت به شرح مندرج در برگه افتتاح حساب به‌طور غیرقابل برگشت مورد قبول اینجانب می‌باشد.
۷. بانک با قبول وکالت و وصایت فوق‌الاشعار موافقت نمود که سپرده مزبور را طبق قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات آیین‌نامه‌های مربوطه به‌کار گرفته و با استفاده از اجازه و اختیار مندرج در بندهای ۳، ۴ و ۵ این قرارداد پس از رسیدن آقای/ خانم ..... به سن ۱۸ سال تمام یا صدور حکم رشد وی از طرف مراجع ذیربط، کلیه وجوه متعلق به این حساب اعم از اصل و منافع حاصله را به نامبرده تسلیم و تحویل نماید.

امضا و مهر شعبه:

نام و امضای افتتاح‌کننده حساب:



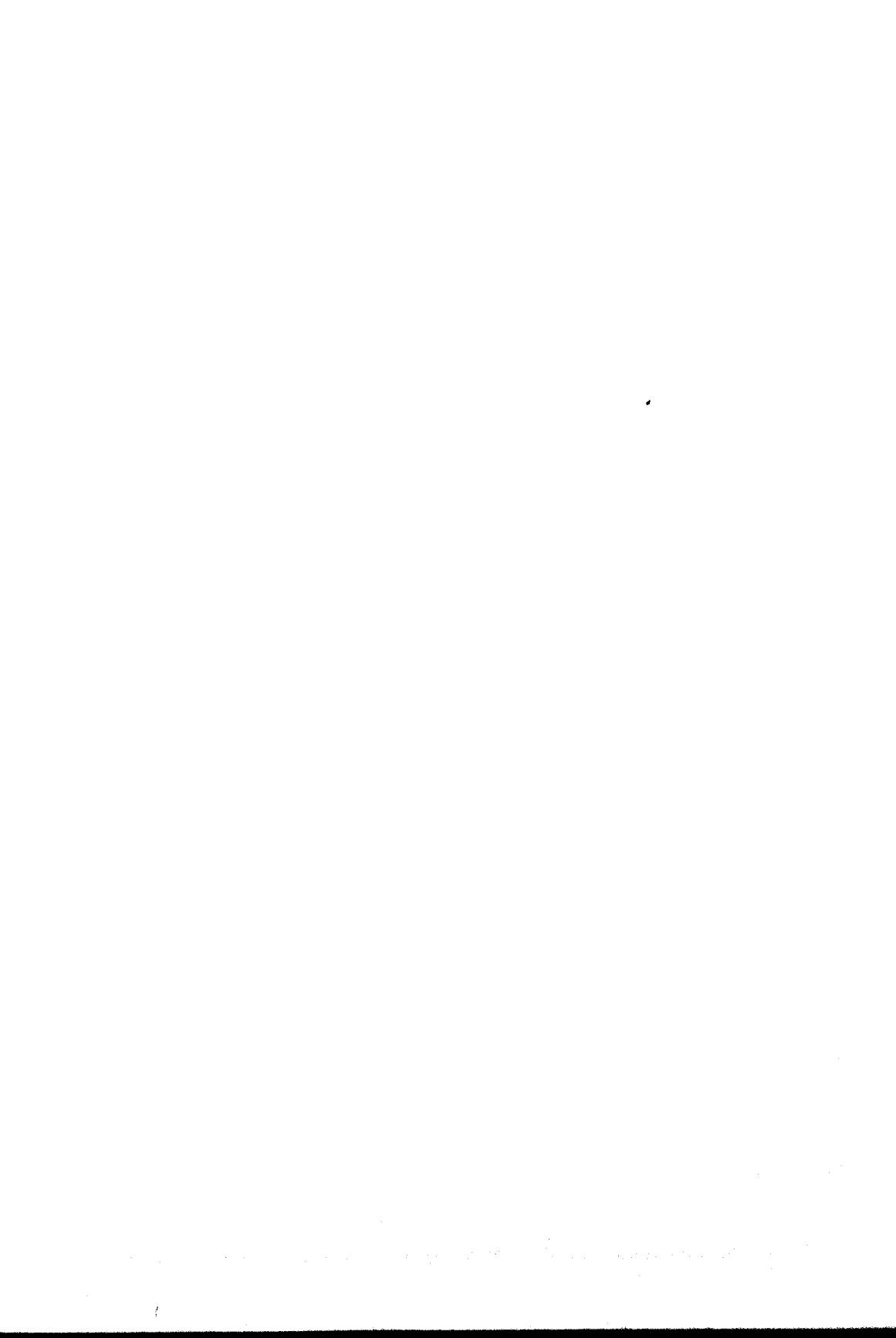
قسمت سوم

بانكدارى عملى

صندوق

يا

اداره معاملات رىالى



## فصل اول

### روند پرداخت وجه چک از گذشته تا امروز

از گذشته - ... رسم بر این بود که برای پرداخت وجه چک ، دارنده چک پس از ظهرنویسی و امضا آن را به باجه «دریافت چک» با ارائه شناسنامه تحویل داده و ...  
باجه «دریافت چک» بعد از اطمینان از شرایط صحت چک ، شناسنامه ذینفع را با مشخصات ظهرنویسی و متن چک (اگر شخص معین بود) تطبیق می کرد و یک «پلاک برنجی شماره دار» در اختیارش قرار می داد و ...

چک تحویل متصدی گواهی امضاء می شد. متصدی امضاء ، امضای مشتری را با نمونه آن در کارت گشایش حساب جاری مقابله و در «بادی نظر» صحت امضاء صادرکننده چک را گواهی می کرد و ...

چک به دست کارمند حساب جاری سپرده می شد. او بر پایه شماره حساب جاری چک در کارت حساب جاری (گردش عملیات) در موجودی صاحب حساب دقیق می شد و در صورت تکافوی وجه ، ضمن ثبت ارقام در ستون بدهی ، مهر «موجودی کافی» را بر روی چک منقوش می کرد و ...

چک با داشتن نقش دو مهر ، «امضاء صحیح است» و «موجودی کافی» به نزد رئیس یا معاون یا مسئول عملیات صندوق روانه می شد ، او تمام مراحل گذر چک و بالاخص شرایط صحت چک را بررسی و پس از تأیید عملیات ، دستور پرداخت صادر و ...



باجه «پرداخت وجه چک»، چک را تحویل می‌گرفت، شماره پلاک متعلق به چک را با صدای بلند اعلان می‌کرد، و پس از قبول پلاک و دریافت امضاء مجدد، از ذینفع و تطبیق با امضای قبلی و حتی پرسش مبلغ چک، وجه چک را با مجموعه‌ای از اسکناس‌ها (ریز و درشت) که در صندوق داشت، با استفاده از ابر نمناک و انگشتان دست و گاهی تر کردن انگشتان با آب دهان پولها را شمرده و دوباره فریاد می‌زد شماره ..... و پول را در اختیار ذینفع قرار می‌داد.

تا امروز... یک نفر کاربر با یک دستگاه رایانه و یک ماشین شمارش اسکناس تمام عملیات مذکور را در کمترین مدت و با بیشترین رقم، دریافت و پرداخت روزانه یک شعبه را به پایان می‌رساند.

در آن روزها کلیه عملیات صندوق (دریافت و پرداخت وجه) در یک شعبه درجه ۲ با شش کارمند امکان‌پذیر بود که آن تلاش شش نفره امروز معادل فعالیت یک کارمند است. کارمندان دیروزی با وسواسی که نوع کار ایجاب می‌کرد در تمام اعمال به جزیاتی از قبیل نوشته متن چک، امضاء، تاریخ و محل صدور، به‌ویژه در شمارش صحیح مبالغ پرداختی یا دریافتی توجه کامل داشتند، این سنجش فرآیندی را به بار می‌آورد که دقت کارمندان امروزی بیشتر در عکس‌العمل صفحه مانیتور رایانه و نگاهش به شماره‌های ماشین‌شمارش اسکناس است او نمی‌داند که همکاران فراموش شده پس از مدتی کار مبتلا به امراض ریوی یا فرسودگی‌های لته و دندان به خاطر شمارش اسکناس‌های آلوده می‌شدند. حتی کسر صندوق را که همراه دلهره و ناراحتی اعصاب تا ۳ ساعت بعد از پایان کار اداری ادامه داشت کسی بهایی به آن نمی‌داد اما امروز با بهره‌برداری صحیح از تکنیک و تکنولوژی با خیالی آسوده و فارغ از ناراحتی گذشتگان به کار ادامه می‌دهیم تا شاید در آینده، کاربران آن زمان نیز از حال امروز ما بی‌خبر باشند.

با این پیش‌گفتار به توصیف عادی وظایفی می‌پردازیم که امروز در بیشتر شعب بانک‌ها همزمان با بهره‌بردن از رایانه انجام می‌پذیرد.

## بخش اول - عملیات صندوق

تمامی عملیات بانکی ، که روزانه بوسیله پول یا چک انجام می‌پذیرد ، «عملیات صندوق» و محل عملیات را «صندوق» یا «دایره صندوق» می‌نامند.

### ۱- دریافت و پرداخت وجه :

بانک برای دریافت یا پرداخت وجه از کارمندان خود بنام تحویلدار دریافت و تحویلدار پرداخت استفاده می‌کند که اولی از مشتریان پول دریافت می‌دارد و دومی به مشتریان در مقابل ارائه چک یا اسناد بانکی پول پرداخت می‌کند. تعداد تحویلداران به نسبت حجم عملیات بانکی شعب متفاوت است. در یک شعبه ممکن است یک تحویلدار دریافت و یک تحویلدار پرداخت باشد و در شعبه بزرگ ضرورتاً چند کارمند تحویلدار از هر دو نوع بکار اشتغال ورزند و گاهی در یک شعبه کوچک یک کارمند تحویلدار ، کار دریافت و پرداخت را انجام می‌دهد.

**الف - دریافت وجه از مشتری :** برای پرداخت وجه به تحویلدار ، مشتری بر روی فرم چاپی که دو برگ است نام و نام‌خانوادگی دارنده حساب ، شماره حساب جاری و مبلغی را که می‌خواهد بپردازد به عدد و حروف می‌نویسد و پس از امضاء با وجه نقد به تحویلدار دریافت ، تسلیم می‌کند. تحویلدار ، پس از شمارش پول و تأیید مبلغی که در فرم بانکی نوشته شده است ، یک برگ را امضاء می‌کند و به مشتری بعنوان رسید می‌دهد. ممکن است این برگها با ماشین دریافت تکمیل و تحویل مشتری شود و یا اینکه با مهر دریافت‌شد تحویلدار ممهور شود و در اختیار وی قرار گیرد. (نمونه‌های شماره ۱-۳)

تحویلدار دریافت در پایان روز اسکناسهای دریافتی را بسته‌بندی می‌کند و پس از شمارش با جمع اقلامی که در دفتر خود ، بعنوان دریافت از مشتریان ، ثبت کرده است و یا با جمع نوار کاغذی ماشین دریافت مقابله می‌کند تا اطمینان حاصل شود که دفتر (یا نوار) با موجودی او مطابق است و هیچگونه کسری یا فزونی وجه ندارد.

**ب - پرداخت وجه :** تحویلدار پرداخت باید در اول وقت اداری ، برای شروع به پرداخت ، مقداری وجه نقد داشته باشد. معمولاً پولی که در اختیار دارد عبارت است از مانده روز پیش (در شعبه کوچک) به اضافه آنچه ، که بنا به پیش‌بینی روز یا معمول از سرتحویلدار (یا خزانه) در مقابل رسید دریافت داشته است. در حین کار اگر تحویلدار پرداخت احتیاج به پول داشته باشد ، از سرتحویلدار یا تحویلدار دریافت وجه ، در مقابل ارائه رسید ، مبلغ موردنیاز را تأمین می‌کند. بنابراین در آخر وقت موجودی تحویلدار معادل خواهد بود با کلیه وجوه دریافتی منهای مبالغی که در ازاء دریافت اسناد بانکی پرداخته است. به این ترتیب وقتی می‌تواند از صحت عملیاتش اطمینان حاصل کند که دفتر حسابداری (یا نوار) ؛ موجودی او را تأیید کند.

در پایان وقت اداری تحویلداران طبق عملکردشان موجودی صندوق را به سرتحویلدار تحویل می‌دهند ، سرتحویلدار که دفتر کلیه دریافت و پرداخت‌های خزانه را تنظیم می‌کند موجودی شعبه (حاصل دریافت‌ها و پرداخت‌ها به اضافه موجودی خزانه) را به بازبین یا رئیس شعبه اعلام و ضمن تأیید صحت عملیات ، کار روز پایان می‌پذیرد.

## ۲- صورت وضعیت صندوق :

در پایان کار روزانه دایره صندوق شعبه (صندوق) ، رسیدگی به تمامی عملیات دریافت و پرداخت ، برای تأیید کارهای انجام‌شده ، لازم است برای این منظور ماحصل عملیات ضمن برابری با موجودی صندوق در برگی ، به نام «صورت وضعیت صندوق» یا «سیتواسیون» ، منعکس می‌شود تا با گواهی مسئولین خزانه ، کار خاتمه یافته تلقی شود و کارمندان از دقت و صحت عملیات خود مطمئن شوند.

در این صورت وضعیت صندوق ، موجودی نقدی شعبه ، اسکناس (سالم - پاره) و مسکوک و همچنین تعداد چک‌هایی که صندوق در ازای پول پذیرفته به اضافه ایران چک که مورد قبول کلیه بانک‌ها است به علاوه ارزش دسته‌چک‌های موجود (بر پایه ارزش تمبر مالیاتی) نوشته می‌شود. (نمونه‌های شماره ۱ - ۳)

### ۳- کسر یا فزونی صندوق :

تحویله‌دار ممکن است در موقع دریافت وجه از یک مشتری کمتر یا بیشتر از آنچه که سند صادر کرده است پول گرفته باشد یا به هنگام پرداخت ، کمتر یا بیشتر از وجه چک یا اسناد دیگر به ذینفع پرداخته باشد و در پایان روز پس از شمارش موجودی خود و مقابله با اسناد دریافت و پرداخت به کسر یا فزونی صندوق پی می‌برد. (نمونه‌های شماره ۱- ۳)

**الف - کسر صندوق :** در صورتیکه تحویله‌دار کسر صندوق داشته باشد باید مبلغ کسری را تأمین کند و چنانچه وصول فوری وجه امکان نداشته باشد باید مبلغ کسری از حساب بدهکاران موقت برداشت و به وضع صندوق توازن داده شود تا اینکه بعد ترتیب دریافت مبلغ مزبور را از تحویله‌دار یا ضامن او بدهند.

#### صدور اسناد حسابداری کسری صندوق

بدهکار : حساب بدهکاران موقت (نام تحویله‌دار) (معادل کسر صندوق) ریال

بستانکار : حساب صندوق (بمبلغ کسر صندوق) (معادل کسر صندوق) ریال

بابت کسر صندوق در روز .....

پس از دریافت کسری صندوق از تحویله‌دار :

بدهکار : حساب صندوق (معادل کسر صندوق) ریال

بستانکار : حساب بدهکاران موقت (نام تحویله‌دار) (معادل کسر صندوق) ریال

بابت تأمین کسر صندوق در روز

**ب - فزونی صندوق :** در صورتیکه تحویله‌دار فزونی صندوق داشته باشد ، باید مبلغ اضافی را در حساب (بستانکاران موقت) تحت عنوان فزونی صندوق منظور کند. چنانچه صاحب پول (فزونی صندوق) مطالبه کند پس از تحقیقات کافی و محرز شدن اینکه وجه به او تعلق دارد با اخذ مجوز لازم ، مبلغ مزبور از حساب بستانکاران موقت برداشت و به او پرداخت می‌شود. در غیر اینصورت در پایان سال به درآمدهای متفرقه بانک منظور می‌گردد.

### صدور اسناد حسابداری فزونی صندوق

بدهکار : حساب صندوق (فزونی صندوق) ..... ریال  
 بستانکار : حساب بستانکاران موقت (فزونی صندوق) ..... ریال  
 بابت فزونی صندوق در روز  
 پس از مطالبه مشتری و محق بودن او در وصول وجه :  
 بدهکار : حساب بستانکاران موقت (فزونی صندوق) ..... ریال  
 بستانکار : حساب صندوق / حساب جاری مشتری ..... ریال

### ۴- دریافت و پرداخت وجه شبانه‌روزی :

بانک‌های ایران تلاش در جهت جلب مشتری و جذب سپرده‌های دیداری و غیردیداری بعمل می‌آورند که شاید این کوشش اگر در افزایش اعتماد و اطمینان مشتریان بانک بروش اداری و منطقی بانک می‌بود مسلماً نتایج بهتری به بار می‌آورد. در هر حال مدتی است که می‌خواهند با بهره‌برداری از ماشین‌های تحویل‌داری خودکار در طول شبانه‌روز وجوه نقد مشتریان را دریافت و نیاز پولی آنها را تا حدی برطرف سازند. این رویه دریافت و پرداخت وجه در بانک سپه « عابر بانک سپه » نامیده می‌شود و در بانک‌های دیگر « خودپرداز ..... » .

**عامل پرداخت :** ماشینی است تمام خودکار که بدون کمک انسان ، افرادی را که مجاز به استفاده از آن می‌باشند ، در انجام بعضی از عملیات بانکی شامل واریز وجوه نقد به حساب ، برداشت در تمام اوقات شبانه‌روز ، قادر می‌سازد. برای بهره‌برداری از ماشین تحویل‌داری خودکار به هر یک از مشتریان واجد شرایط کارت می‌شود که این کارت در ظهر خود نوار مغناطیسی دارد و در روی این نوار مشخصات دارنده کارت و حتی مبلغی که روزانه می‌تواند برداشت کند ضبط شده است.

### ۵- دریافت بهاء (آب، برق، تلفن و گاز) :

یکی دیگر از عملیات صندوق یا اداره معاملات ریالی بانکهای تجاری دریافت بهاء آب، برق، تلفن و گاز مشترکین اینگونه مؤسسات دولتی است که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران «وصول» وجه آنها را به عهده کلیه شعب بانکهای ملی، تجارت، ملت، صادرات، سپه و بانکهای استان در سراسر کشور محول نمود و کارمزدی برابر با ۲۰ ریال برای هر برگ آبونمان مقرر کرد که وزارتخانه‌ها یا مؤسسات مربوط به بانکها بپردازند. (بخشنامه شماره ۱۳۶۷-۱۳۶۳/۸/۹)

در پی تقاضای وزارت جهادسازندگی و موافقت خزانه از تاریخ ۱۳۷۷/۸/۲۴ مقرر شد که کلیه بانکهای تجاری نسبت به دریافت آب‌بهای شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی اقدام کرده و در ظرف ۱۵ روز وجوه دریافتی را به حساب تمرکز وجوه مربوط به نام «تمایندگی خزانه استانها نزد بانک ملی ایران» واریز نمایند.

### ۶- نقل و انتقال اسکناس :

چنانچه واحدها به پول نیاز داشته و یا مازاد موجودی داشته باشند مراتب را به اداره امور ذیربط اعلام می‌کنند و مأموران پول‌رسانی به همراه مأموران انتظامی، برای تأمین وجوه موردنیاز و یا انتقال مازاد موجودی اقدام می‌کنند.

#### عملیات حسابداری نقل و انتقال اسکناس

هنگام انتقال اسکناس از شعبه یا اداره امور یا اداره اسکناس

بدهکار : حساب وجوه در راه به مبلغ اسکناس ارسالی

بستانکار : حساب صندوق/خزانه به مبلغ اسکناس ارسالی

هنگام دریافت اسکناس واحد گیرنده

بدهکار : حساب صندوق/خزانه بابت وجوه دریافتی از شعب به مبلغ اسکناس دریافتی

بستانکار : بستانکاران داخلی بابت وجوه دریافتی از شعب به مبلغ اسکناس دریافتی











نمونه ۲۰۳-۵۵۰۰-۱۰۰ ب ۸۴/۷

**پست بانک ایران**

تاریخ ۱۳ / / ..... شعبه .....

شماره سریال : .....

خواهشمند است مبلغ به عدد..... به حروف..... ریال دریافت و به حساب ..... شماره..... به نام آقا / خانم / شرکت ..... نزد شعبه ..... با کد ..... منظور و رسید آنرا صادر نمایید.

نام پرداخت کننده : ..... تلفن : .....

نشانی پرداخت کننده .....

امضاء پرداخت کننده

پست بانک ایران

شعبه .....

توجه : بدون ثبت ماشینی ظهر سند اعتبار ندارد.

بند حسابداری

نمونه ۲۰۳-۵۵۰۰-۱۰۰ ب ۸۴/۷

**پست بانک ایران**

تاریخ ۱۳ / / ..... شعبه .....

شماره سریال : .....

خواهشمند است مبلغ به عدد..... به حروف..... ریال دریافت و به حساب ..... شماره..... به نام آقا / خانم / شرکت ..... نزد شعبه ..... با کد ..... منظور و رسید آنرا صادر نمایید.

نام پرداخت کننده : ..... تلفن : .....

نشانی پرداخت کننده .....

امضاء پرداخت کننده

پست بانک ایران

شعبه .....

توجه : بدون ثبت ماشینی ظهر سند اعتبار ندارد.

رسید برای صاحب حساب

نمونه ۲۰۳-۵۵۰۰-۱۰۰ ب ۸۴/۷

**پست بانک ایران**

تاریخ ۱۳ / / ..... شعبه .....

شماره سریال : .....

آقا / خانم / شرکت ..... دارنده حساب ..... شماره ..... تایید می شود مبلغ به عدد..... به حروف..... ریال دریافت و به حساب شما نزد شعبه ..... با کد ..... منظور گردید.

نام پرداخت کننده : .....

امضاء : .....

پست بانک ایران

شعبه .....

توجه : بدون ثبت ماشینی ظهر سند اعتبار ندارد.

رسید برای پرداخت کننده

شماره ۸۲۶۲۰۱



بانک پارسیان

تاریخ: / / ۱۳

شعبه: .....

خواهشمنداست مبلغ به حروف (ریال) به عدد (ریال) 

دریافت و به حساب شماره ..... بنام خانم / آقای / شرکت

منظور نمایند.

نام و نشانی پرداخت کننده ..... تلفن .....

امضاء پرداخت کننده .....

شعبه .....



تاریخ: / / ۱۳

شماره ۸۲۶۲۰۱

شماره سری

مبلغ به حروف (.....) (ریال) به عدد (ریال) 

دریافت و به حساب شماره ..... بنام خانم / آقای / شرکت

منظور گردید.

امضاء پرداخت کننده .....

شعبه .....

**بانک اقتصاد نوین**

سری شماره

شعبه

تاریخ ۱۳ / /

خواهشمند است مبلغ	(به عدد) ریال
	(به حروف) ریال

دریافت و به بستانکار حساب شماره ..... به نام:

نزد شعبه ..... منظور نمایید.

نام و نشانی پرداخت کننده ..... تلفن:

امضای پرداخت کننده

وجه دریافت شد  
شعبه

توجه: بدون ثبت ماشینی اعتبار ندارد

**بانک اقتصاد نوین**

سری شماره

تاریخ ۱۳ / /

نام صاحب حساب

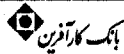
مبلغ	(به عدد) ریال
	(به حروف) ریال

دریافت و به حساب فوق منظور گردید.  
نام و امضای پرداخت کننده:

وجه دریافت شد

شعبه

شعبه



شعبه

تاریخ

خواهشمند است مبلغ به حروف ..... ریال (به عدد) ریال

از حساب ارفع حساب درج شده به نام ..... به شماره

پرداخت و  سروجه ابطال بپردازید.  به حساب شماره ..... به نام ..... نزد خروشان باریز نمائید.

سایر موارد با ذکر آن

انضاء صاحب حساب

شعبه





بانک کارآفرین

شماره سری

شعبه

تاریخ: ۱۳ / / ۲

خواهشمند است مبلغ به حروف (ریال) به عدد (ریال)

را دریافت و به حساب شماره بنام خانم / آقای / شرکت منظور نمایند.

نام و نشانی پرداخت کننده تلفن

امضاء پرداخت کننده

شعبه



تاریخ: ۱۳ / / ۲

شماره سری

مبلغ به حروف (ریال) به عدد (ریال)

دریافت و به حساب شماره بنام خانم / آقای / شرکت منظور گردید.

بانک کارآفرین

امضاء پرداخت کننده

شعبه



بانک کارآفرین

انتقالی داخلی

بدهکار حساب:

مرف حساب:

شرح:

شماره حساب:

مبلغ به عدد:

مبلغ به حروف:

انبار / شعبه



برگه دریافت نقدی

[Empty box for stamp or signature]

تاریخ

شعبه

شماره حساب (۱)

[Grid for account number]

شماره حساب

نام دارنده حساب

ریال

ریال

(حروف)

مبلغ (عدد)

اعضاء پرداخت کننده

نام و نشانی پرداخت کننده:

- ۱- به منظور تسهیل تالیف میفرمود که مبلغ منحرج در چک‌های زیر دریافت و ب حساب فوق منظور شده است.
- ۲- بر مبنای آن که با مالکین نقدی این بانک ثبت نموده باشد از رزوه اعتبار سابق است.
- ۳- مبلغ ثبت شده بر مبنای مالکین باید با مبلغ سفته مطابقت داشته باشد و الا مبلغ کسر محسوب خواهد بود.

تاریخ مؤثر 07 که معادل

بهر و امضاء شعبه

[Large empty box for signature and stamp]

تاریخ وصول

۳۳/

اعلامیه منتهی

تاریخ:



[Empty box for stamp or signature]

از برگ چک / چکهای ارائه شده، وجوه ذیل وصول و به بانکدار حساب به نام آقای/خانم / شرکت منظور گردید.

نوع این جدول باید با تطبیق با شماره مبلغ سفته اعتبار داشته باشد.

شماره چک	شماره چک	شماره حساب	بانک	شعبه	کد شعبه	مبلغ
۱						
۲						
۳						
۴						
۵						
۶						
جمع مبلغ بحروف						ریال
کسر میشود تعداد		برگ چک / چکهای برگشتی ردیف				
مبلغ چکهای وصول شده بحروف						ریال

مهر و امضاء مصدق پایه

بانک تجارت

نام و نام خانوادگی و امضاء دارنده

.....

.....

.....





برگه حساب جاری برای عملیات انتقالی

شعبه \_\_\_\_\_ تاریخ \_\_\_\_\_ شماره برگه ۱۳

طرف حساب: \_\_\_\_\_

پستانکار  
حساب سپرده  
قرض الحسنه جاری  
شماره \_\_\_\_\_

پستانکار			

برگی ۱  
برای  
شعبه  
نمونه ۵۶۱  
۱۵۰,۳۰۰,۰۰۰  
۱۳۷۷/۵

(جمع مبلغ به حروف: \_\_\_\_\_)

بانک ملی ایران

شعبه \_\_\_\_\_ تاریخ \_\_\_\_\_ شماره برگه ۱۳

پدعکار حساب

طرف حساب: \_\_\_\_\_

پدعکار - ریال			

برگی ۲  
برای  
شعبه  
نمونه ۵۶۱  
۱۵۰,۳۰۰,۰۰۰  
۱۳۷۷/۵

(جمع مبلغ به حروف: \_\_\_\_\_)

بانک ملی ایران

کارت موجودی حساب سپرده قرض الحسنه جاری

نام صاحب حساب: .....

پست بانک شعبه .....

شماره حساب: .....


دسته چک شماره ..... تا شماره .....


صفحه: .....

دسته چک شماره ..... تا شماره .....

ر	تاریخ	شرح عملیات		
		شماره سند	تاریخ سند	شماره فیش
جمع نقل از صفحه قبل				

نام صاحب حساب: ..... ۲۰۰۷ - ۰۸۴۹۲۹۳

کد و نام شعبه: ..... 

کد و شماره حساب: ..... 


مبالغ به حروف: .....


در تاریخ: ..... (به عدد) ..... ریال پرداخت نمودم

..... (به عدد) ..... ریال واریز

مهر و امضاء مغفوری

۱	
۲	
۳	
۴	
۵	
۶	
۷	
۸	
۹	
۱۰	
۱۱	
۱۲	
۱۳	
۱۴	
۱۵	
۱۶	
۱۷	
۱۸	
۱۹	
۲۰	
۲۱	
۲۲	
۲۳	
۲۴	
۲۵	
جمع نقل به صفحه بعد	

۲۰۰۷ - ۰۸۴۹۲۹۳ 

رسید مشتری 

مهر و امضاء تخصصی امور بانکی

محل انجام عملیات بانکی

مهر و امضاء تخصصی امور بانکی







## بخش دوم - فروش اوراق بهادار و تمبر مالیاتی

## ۱- اوراق مشارکت :

مقدمه - از تبصره ۴۸ قانون بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور - « ..... برای تکمیل عملیات اجرایی طرحهای تأمین آب و شبکه‌های آبیاری و زهکشی ..... از سرمایه‌های مردم تا مبلغ سیصد میلیارد ریال بطرق مشارکت استفاده نماید.» و « نحوه فروش اوراق مشارکت و نحوه پرداخت و میزان سود و بازپرداخت اصل آن با پیشنهاد وزارتخانه‌های نیرو و اموراتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید. پرداخت بهای اوراق مذکور و سود متعلقه از طریق نظام بانکی تضمین می‌گردد.<sup>۱</sup>»

هیأت وزیران باستناد تبصره فوق آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت را در نشست مورخ ۱۳۷۷/۵/۱۸ تصویب نمود<sup>۲</sup> :

تعریف - « اوراق مشارکت اوراق بهادار با نام یا بی‌نامی است که به موجب قانون با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین و برای تأمین بخشی از منابع مالی موردنیاز طرح‌های عمرانی<sup>۳</sup> - انتفاعی<sup>۴</sup> دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کشور یا برای تأمین منابع مالی موردنیاز ... منتشر می‌شود و به سرمایه‌گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرح‌های یادشده را دارند ... از طریق عرضه عمومی واگذار می‌گردد ... سود علی‌الحساب این اوراق ... تعیین می‌شود که هر سه ماه یک بار به دارندگان اوراق پرداخت خواهد شد ... ارزش و تعداد قطعات آنها توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود و به بانک مرکزی اجازه داده می‌شود نسبت به انتشار و فروش اوراق مشارکت تا مبلغ ..... اقدام نماید.» (نمونه‌های شماره ۱ - ۳)

۱- هیأت وزیران در نشست مورخ ۱۳۸۲/۴/۱۷ آیین‌نامه اجرائی ماده (۱۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده (۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را شرح ذیل تصویب نمود:

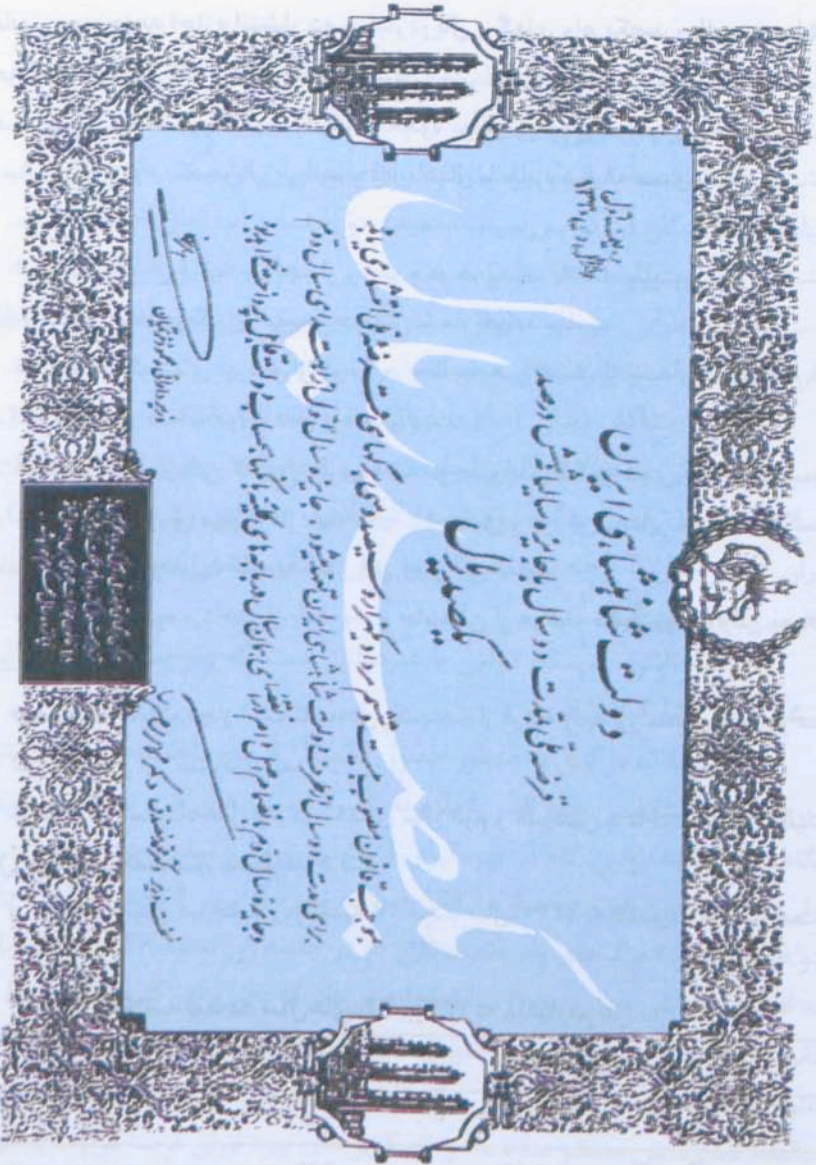
بند د) اوراق مشارکت اوراق بهادار بانامی که با مجوز «بورس» به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین جهت تأمین بخشی از منابع مالی موردنیاز طرح‌های نوسازی و توسعه شرکتهای پذیرفته شده در «بورس» منتشر می‌شود. این اوراق بدون تضمین دولت و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران انتشار می‌یابد.

۲- از آیین‌نامه ۳۱۲۴۲-۱۳۷۷/۶/۹- مصوب هیأت وزیران ۱۳۷۷/۵/۱۸.

۳- طرح‌های عمرانی: طرحی است که در مدت معقول پس از شروع علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه، سود مناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.

۴- انتفاعی: انتفاع مالی است که فایده‌های ناشی از بهره‌برداری طرح قابل فروش و قابل تقویم به پول باشد.





اولین گام حمایت مالی مردم ایران از آرمانهای سیاسی دولت در ملی کردن صنعت نفت ایران بود



لایحه قانونی مربوط به اجازه انتشار دو میلیارد ریال برگهای وام یکصد ریالی به دولت ماده واحده - به دولت اجازه داده می شود برای کلیه امور مربوط به اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در صورتیکه ضرورت ایجاب نماید تا حدود دو میلیارد ریال به عنوان قرضه ملی به مدت دو سال برگهای وام یکصدریالی بی اسم و قابل انتقال با جایزه سالیانه صدی شش منتشر نماید.

تبصره ۱- اوراق قرضه در چهار ردیف و در هر ردیف پانصد میلیون ریال منتشر خواهد شد و مدت انتشار هریک از ردیفها حداکثر دو ماه خواهد بود.

تبصره ۲- کوپنهای بهره اوراق قرضه مربوط به هر ردیف از ابتدای سال دوم در باجه های کلیه بانکها به حساب دولت قابل پرداخت است.

تبصره ۳- از تاریخی که اوراق قرضه به موجب این قانون قابل پرداخت است دارندگان آنها می توانند اوراق مزبور را از بابت مالیات و حقوق و عوارض و سایر دیون به دولت واگذار نمایند و مامورین وصول مکلف به قبول این اوراق می باشند.

تبصره ۴- وجوه پرداختی از بابت وام و جایزه آن از هرگونه مالیات و عوارض معاف خواهد بود.

تبصره ۵- دولت مجاز است تا معادل یک پنجم از قرضه را به ارز منتشر و در مواعد استهلاک عیناً به همان ارز مسترد نماید.

تبصره ۶- استرداد اصل وام در انقضای سال دوم و همچنین پرداخت جایزه سالیانه آن از محل درآمدهای نفت صورت خواهد گرفت.

این لایحه قانونی در جلسه روز شنبه ۲۶ مرداد سال ۱۳۳۰ به تصویب مجلس سنا رسید.

خلاصه بودجه سال های ۳۲-۱۳۳۰ به میلیارد ریال

۱۳۳۲	۱۳۳۱	۱۳۳۰	
۹/۵	۷/۸	۷/۸	۱- درآمدها
۱۰	۱۰/۳	۹/۷	۲- هزینه ها

### نکته‌ها:

**الف -** بانک مرکزی موظف است در جهت تضمین اصل و سود متعلق به اوراق مشارکت به عموم از طریق بانک عامل (کارگزار) اقدام نماید.

**ب -** ضمناً به میزان بیست درصد از مبلغ اوراق مشارکت طرح تأمین آب و شبکه آبیاری به دارندگان آن در سررسید، تخفیف حق انشعاب آب تعلق خواهد گرفت.

**پ -** وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی موظفند اوراق مشارکت موضوع این آیین‌نامه را به عنوان وثیقه طرف‌های معامله در قراردادهای مربوط بپذیرند.

**ت -** حداکثر میزان (سقف) اوراق مشارکت قابل انتشار برای طرح‌های موضوع آیین‌نامه اجرائی ماده (۱۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده ۱۱۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در هر سال با توجه به سیاست‌های پولی و مالی کشور توسط شورای پول و اعتبار تعیین و اعلام می‌گردد.<sup>۱</sup>

**ث -** ناشر، دستگاه دولتی یا غیردولتی است که بموجب ماده یک قانون اجازه انتشار اوراق مشارکت دارد.

**ج -** بانک مرکزی به منظور حصول اطمینان از بازپرداخت اصل اوراق مشارکت در سررسید، به تشخیص خود ناشر را ملزم به تأمین تضمین‌های لازم نزد عامل می‌نماید.

**نگاهی به گذشته:** اولین گام در بهره‌گیری از مشارکت مالی تمامی مردم برای اجرای قانون ملی‌شدن صنعت نفت در سال ۱۳۳۰ صورت پذیرفت، در لایحه قانونی «اجازه انتشار دو میلیارد ریال» برگ‌های وام یکصدریالی که در جلسه روز شنبه ۲۶ مردادماه سال ۱۳۳۰ به تصویب مجلس سنا رسید به دولت اجازه می‌داد که: «... برای کلیه امور مربوط به اجرای قانون ملی‌شدن صنعت نفت در صورتیکه ضرورت ایجاد نماید تا حدود دو میلیارد ریال به عنوان قرضه ملی به مدت دو سال برگ‌های وام یکصد ریالی بی‌اسم و قابل انتقال با جایزه سالیانه صدی‌شش منتشر سازد...» و «... کوپن‌های بهره اوراق قرضه مربوط به هر ردیف از ابتدای سال دوم در باجه‌های کلیه بانک‌ها به حساب دولت قابل پرداخت است.»

۱- میزان اوراق مشارکت قابل انتشار موضوع ماده (۱۷) قانون در هر سال، در ابتدای هر سال توسط شورای پول و اعتبار تعیین و به «بورس» اعلام می‌گردد (ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۸۳/۴/۱۷ هیأت وزیران).

## ۲- فروش و تحویل دسته چک :

پس از تکمیل کارت حساب جاری (کارت نمونه امضاء) و انجام سایر تشریفات افتتاح حساب جاری<sup>۱</sup> از قبیل تعیین شماره حساب جاری توسط بانک، مشتری باید مقداری وجه برای منظور کردن به حسابی که تازه بنام او گشایش یافته است واریز کند.

سپس صاحب حساب برای دریافت نخستین دسته چک با استفاده از (نمونه‌های شماره ۱-۳)، صدور دسته چک مورد نیاز را از شعبه بانک درخواست می‌کند. امضاء صاحب حساب در ذیل برگ درخواست دسته چک بوسیله متصدی تصدیق امضاء گواهی می‌شود سپس دسته چک مورد تقاضا را با مهرور کردن اسم شعبه یا نمایندگی و قید شماره حساب جاری و ذکر نام و نام خانوادگی صاحب حساب بر روی هر برگ چک (بر طبق قانون صدور چک) به مشتری تسلیم و مشتری در دفتر تحویل چک، که مشخصات او و شماره حساب جاری‌اش در آن ثبت شده، بعنوان رسید دریافت دسته چک، امضاء می‌کند و ضمناً بهای دسته چک را بر طبق تعرفه بانکی می‌پردازد.

در هر دسته چکی، یک برگ درخواست دسته چک جدید موجود است که صاحب حساب می‌تواند در قبال ارائه آن به بانک دسته چک دیگری دریافت دارد (نمونه شماره ۱-۳) متصدی فروش دسته چک موظف است، پس از گواهی امضاء صاحب حساب، دسته چک را به صاحب حساب یا وکیل رسمی او تسلیم کند و اگر صاحب حساب شخص دیگری را برای دریافت دسته چک معرفی کرده باشد در اینصورت معرف نیز در ذیل برگ درخواست دسته چک با احراز هویت و امضاء، برای تأیید دریافت چک، دسته‌چک را دریافت می‌دارد. در صورتیکه مشتری تقاضا کند دسته چک برای او با پست فرستاده شود، بانک با پست سفارشی دسته چک را ارسال می‌دارد. در این گونه موارد هزینه‌های مربوط از حساب دارنده حساب برداشت می‌شود.

۱- در هر بانکی تعیین شماره حساب جاری برای مشتریان مختلف روشهای ویژه‌ای وجود دارد که پایه آن بر دو طریق صحیح و مسلم زیر استوار است :

الف : در دفتر حساب جاری که شماره‌های آن متوالی است در مقابل هر شماره ردیف هویت کامل مشتری (نام - نام خانوادگی - فرزند - شماره شناسنامه - محل اقامت) نوشته می‌شود و این شماره ردیف شماره حساب جاری مشتری است.  
ب : براساس حروف الفبائی نام مشتریان در دفتری (اندکس) ثبت و در مقابل آن شماره حساب جاری مشتری نوشته می‌شود.

با داشتن شماره حساب جاری مشخصات مشتری بدست می‌آید (از دفتر اول) و با آگاهی از مشخصات مشتری شماره حساب جاری او بلادرنگ در اختیار قرار می‌گیرد (از دفتر دوم).

شماره ردیف دسته چکی ، که به دارنده حساب تحویل شده ، در کارت حساب جاری ثبت می شود تا در موقع ارائه چک ، متصدی مربوط شماره آن را با شماره های ثبت شده در کارت حساب جاری تطبیق و در صورت اختلاف از قبول چک خودداری کند. نکته - زمانی که مشتری دسته چک جدیدی درخواست می کند تعداد چک های دریافتی مشتری شمارش می شود زیرا پس از دریافت حداقل چهارپنجم برگ ( ۲۰ برگ از ۲۵ برگ) چک های صادر شده توسط دارنده حساب ، میتوان دسته چک جدیدی در اختیارش قرار دارد در غیر این صورت از ارائه دسته چک جدید به افراد خودداری می شود (از بخشنامه بانک مرکزی نت/۲۳۲۰-۱۳۷۸/۴/۱۲)

### ۳- عملیات حسابداری تمبر مالیاتی (دسته چک ، سفته و برات)

معمولاً شعب در ابتدای هر سال دسته چک ، سفته و برات و تمبرهای مالیاتی موردنیاز خود را از اداره اسکناس بانک طی فرم مخصوص درخواست می کنند.

#### الف) دریافت دسته چک :

بدهکار : حساب تمبر مالیاتی (بهای تمبر تمامی دسته چک ها)

بدهکار : حساب موجودی انبار کل (بهای چاپ دسته چکها)

بستانکار : حساب بستانکاران داخلی (به مبلغ تمبر و چاپ تمامی دسته چکها)

(سند حسابداری نمونه ۱/۲۰-۳)

#### هنگام فروش دسته چکها

بدهکار : حساب صندوق / حساب جاری مشتری ( مبلغ فروش دسته چکها)

بستانکار : حساب تمبر مالیاتی (بابت تمبر دسته چکها)

بستانکار : حساب موجودی انبار کل (بهای چاپ دسته چکها)

#### ب) دریافت تمبر مالیاتی

بدهکار : حساب تمبر مالیاتی (مبلغ واقعی ارزش تمبرها)

بستانکار : حساب بستانکاران داخلی (مبلغ واقعی ارزش تمبرها)

پس از رسیدن سند مرکز (اداره اسکناس یا اداره ذیربط)  
بدهکار : حساب بستانکاران داخلی  
بستانکار : حساب مرکز (اداره اسکناس واحد فرستنده)  
**فروش تمبر مالیاتی :**

بدهکار : حساب صندوق / حساب جاری مشتری  
بستانکار : حساب تمبر مالیاتی

**پ ( هنگام دریافت برگ‌های سفته یا برات**

پس از دریافت سفته و برات از اداره اسکناس عملیات حسابداری ذیل در شعب صورت  
می‌گیرد :

بدهکار : حساب تمبر مالیاتی (سفته ، برات) به مبلغ تمبر الصافی.  
بستانکار : حساب بستانکاران داخلی تمبر مالیاتی (سفته و برات)  
**هنگام فروش برگ‌های سفته یا برات :**

بدهکار : حساب صندوق / جاری خریدار (سفته ، برات) به مبلغ تمبر الصافی  
بستانکار : حساب تمبر مالیاتی (سفته ، برات)

در پایان هر ماه برابر ارزش تمبر مالیاتی برگ‌های سفته و برات فروخته شده به حساب  
اداره اسکناس یا اداره امور ذیربط بشرح زیر منظور می‌شود.

بدهکار : حساب بستانکاران داخلی تمبر مالیاتی (سفته ، برات)  
بستانکار : حساب اداره اسکناس یا اداره ذیربط (سفته ، برات)

بنام خدا

درخواست خرید اوراق مشارکت



شعبه: .....

تاریخ: .....

اینجانب خانم/ آقای/ شرکت ..... دارنده حساب ..... در آن بانک به شماره .....  
 متقاضی خرید ..... ریال اوراق مشارکت به شرح ذیل می باشم.  
 در صورتیکه متقاضی خرید، فاقد حساب نزد بانک باشد، بایستی اطلاعات ذیل را تکمیل نماید:  
 شماره شناسنامه ..... محل صدور ..... تاریخ صدور ..... فرزند .....  
 ثبت ..... محل ثبت ..... تاریخ ثبت ..... تلفن: .....

این قسمت توسط شعبه تکمیل میشود		شرح اوراق مورد درخواست		
شماره سریال اوراق	تاریخ انتشار	جمع مبلغ هر نوع - ریال	تعداد/ برگی	نوع اوراق
از شماره ..... الی .....				۱ ریالی ۱,۰۰۰,۰۰۰
از شماره ..... الی .....				۲ ریالی ۲,۰۰۰,۰۰۰
از شماره ..... الی .....				۵ ریالی ۵,۰۰۰,۰۰۰
از شماره ..... الی .....				۱۰ ریالی ۱۰,۰۰۰,۰۰۰
از شماره ..... الی .....				۲۰ ریالی ۲۰,۰۰۰,۰۰۰
از شماره ..... الی .....				ریالی
				<b>جمع کل</b>

خواهشمند است وجه اوراق مذکور را:

الف -  نقداً دریافت نمایید.

ب -  از حساب ..... شماره ..... به نام اینجانب/ این شرکت برداشت نمایید.

ج -  سایر موارد ذکر شود (رایه چک مسافرتی، چک بانکی، رمزار و.....).

امضاء خریدار

مهر و امضاء شعبه

اصل اوراق مشارکت و کوبن های منضم به آن به شرح فوق به اینجانب تحویل شد.

امضاء خریدار



اوراق مشارکت ۳ ساله طرح‌های توسعه منابع آب و آبرسانی




جمهوری اسلامی ایران

بانک ملت

شعبه .....

تقاضای دریافت دسته چک هنگام افتتاح حسابجاری

شماره سند: ۱۰۰۰۰۵۹۸ تاریخ: ۱۳۸۷/۰۲/۰۷ بپ	خواهشمند است با تحویل ..... جلد دسته چک ..... برگه به منظور استفاده از حسابجاری شماره ..... بنام ..... که جدیداً نزد آن بانک افتتاح گردیده به اینجانب / اینجانان ..... موافقت فرمایید .
	امضاء مغتری امضاء صحیح است تاریخ: ..... پاران: .....
	مراتب مورد تأیید است دسته چک تحویل شود. مسئول صندوق و حسابجاری امضاء: .....
	تعداد ..... جلد دسته چک ..... برگه از شماره ..... الی ..... شماره ..... مربوط به حسابجاری شماره ..... بنام ..... در تاریخ ..... به اینجانب / اینجانان ..... تحویل گردید . امضاء مشتری: تاریخ: .....



فرم تقاضا و تحویل دسته چک

شعبه .....

تاریخ: .....  
 خواهشمند است ..... جلد دسته چک ۱۰ / ۲۵ / ۵۰ برگه به نام اینجانب ..... دارنده  
 حسابجاری شماره ..... صادر به ..... تحویل فرمائید.  
 هزینه تمبر و دسته چک را [ ۱ ] - نقداً می پردازم. [ ۲ ] - از حسابجاری اینجانب برداشت شود.  
 امضاء، متقاضی

---

تاریخ: .....

جلد دسته چک مورد تقاضای اینجانب ..... بشرح فوق

از شماره ..... تا شماره ..... تحویل گردید.

امضاء، تحویل گیرنده دسته چک

شماره سند: ۱۰۰۰۰۵۹۸



این صفحه توسط بانک تکمیل میشود

بانک ملت

تاریخ .....

بصاكتكار: حساب تمبر مالیاتی  
(دسته چك)

طرف حساب: صندوق

بابت بهای ..... جلد دسته چك ..... برگگی بنام .....

مبلغ بحروف ..... ریال ..... مبلغ بحد

امضاء دوم

امضاء اول

بانك رفاه كارگران شعبه .....

خواهشمند است ..... جلد دسته چك ..... برگگی به اینجانب ..... دارنده حساب جاری شماره ..... تهیه و تحویل نمائید.

دسته چك قبلی: ..... دسته چك تحویلی به موجب این تقاضا:


از شماره ..... الی ..... از شماره ..... الی .....

اینجانب تأیید مینمایم که دسته چك ..... برگگی به موجب این تقاضا از شماره ..... الی ..... به اینجانب تحویل گردید

تاریخ ..... / ..... / ۱۳..... امضاء / مهر متقاضی

<p>تاریخ ..... ۱۳..... بانک ملی ایران - شعبه .....</p> <p>خواهشمند است ..... جلد دسته چك ..... برگگی ..... جهت حساب سپرده قرض الحسنه جاری شماره ..... بنام اینجانب را به خودم ..... یا به آقای/خانم ..... که نمونه امضاء و مشخصات سنجلی ایشان ذیلاً معرفی شده صادر و تحویل فرمائید. امضای صاحب حساب</p>	
<p>این قسمت از طرف بانک تکمیل خواهد شد</p> <p>دسته چك تحویلی بموجب این تقاضا نامه:</p> <p>از شماره ..... تا .....</p> <p>دسته چك قبلی:</p> <p>از شماره ..... تا .....</p>	<p>مشخصات شخص تحویل گیرنده دسته چك</p> <p>نام و نام خانوادگی:</p> <p>شماره شناسنامه:</p> <p>صادره:</p> <p>نمونه امضاء</p>

**بانک پارساگاد**



شعبه: ..... تاریخ: .....

**بزرگ درخواست دسته چک**

خواهشمند است ..... چک دسته چک ..... برگی جهت حساب قرض الحسنه جاری برای ایشان به شماره حساب ..... صادر و به خودم و یا به خانم آقای ..... که نمونه امضاء و مشخصات ایشان ذیلاً معرفی شده تحویل فرمایید.

امضاء صاحب حساب

**این قسمت توسط بانک تکمیل خواهد شد**

دسته چک تحویلی بموجب این تقاضا نامه  
از شماره سریال چاپی: ..... تا: .....


امضاء متصدی

**مشخصات شعبه تمویل کننده**

نام و نام خانوادگی: .....  
شماره شناسنامه: .....  
صادره از: .....  
متولد: .....

نمونه امضاء

**بانک پارساگاد**



شعبه: ..... تاریخ: .....

خواهشمند است وجه تعداد ..... برگ چک / چکهای بشرح زیر را پس از وصول به حساب ذیل منظور فرمائید.

شماره حساب: ..... به نام: .....

نشانی صاحب حساب: ..... تلفن: .....

ردیف	تاریخ چک	شماره چک	شماره حساب	بانک - شعبه	مبلغ - ریال
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					

امضاء مشتری: .....

چکهای فوق دریافت گردید. مهرو امضای متصدی

چکهای وصولی به حساب منظور گردید. مهرو امضای متصدی

جمع  
چکهای برگشتی  
چکهای وصولی

## بخش سوم - دیگر فعالیت‌های صندوق

### ۱- صندوق امانات (اجاره‌ای):

به منظور ارائه خدمات بانکی و استفاده منطقی از فضاهای موجود در بانک که از نظر حفاظت و امنیت و حتی وقوع حریق پیش‌بینی‌های صحیح و دقیقی انجام شده است، بانک‌ها در بعضی از شعب خود تعدادی صندوق «صندوق امانات» به ابعاد مختلف و متفاوت تعبیه نموده‌اند که براساس «شرایط عمومی و قرارداد استفاده از صندوق‌های امانات» در اختیار درخواست‌کنندگان (شخص حقیقی یا حقوقی) قرار می‌دهند.

مشتری بانک (شخص حقیقی یا حقوقی) برای استفاده از «صندوق امانات» باید:

۱- در بانک حساب جاری یا نوعی از سپرده‌های بانکی داشته باشد.

۲- «شرایط عمومی و قرارداد استفاده از صندوق‌های امانات» را به عنوان پذیرفتن

قرارداد (دوجانبه بین بانک و مشتری) امضاء کند.

۳- کارت «درخواست اجاره صندوق امانات» را با الصاق عکس شخصی تکمیل

کند. (نمونه شماره ۱/۲۲-۳)

۴- براساس قرارداد، مبلغ ودیعه و کرایه سالانه را، که تابعی است از حجم و ابعاد

صندوق،پردازد.

مشتری باید نکات ذیل را در نظر بگیرد که:

الف) استفاده از صندوق امانات غیرقابل انتقال است. (مگر وکیل صاحب‌اختیار)

ب) گشایش صندوق محدود به ساعات اداری است.

پ) کلیه خسارات احتمالی ناشی از مفقود کردن کلیدی که نزد صاحب صندوق

است به عهده مشتری است.

ت) مشتری می‌تواند هرگونه اشیاء و یا اسنادی را که بخواهد در صندوق امانات

خود نگهداری کند مشروط بر آنکه موجب خسارت نشود.

ث) مدت اجاره «صندوق امانات» یکسال از تاریخ انعقاد قرارداد است. چنانچه مشتری قبل از سررسید صندوق را تخلیه و تحویل نماید نسبت به بقیه مدت مال الاجاره حقی ندارد و اگر مشتری بیش از مدت قرارداد، بدون موافقت بانک از صندوق امانات استفاده کند باید اجرت‌المثل یکساله را بپردازد.

بانک پس از قبول درخواست و اخذ ودیعه و کارمزد یکساله یک‌برگ گواهی اجاره صندوق، به انضمام کلید صندوق، به متقاضی تحویل می‌دهد.

### عملیات حسابداری

معدل مبلغ ودیعه و کارمزد	بدهکار: حساب صندوق / حساب جاری مشتری
مبلغ ودیعه (طبق تعرفه)	بستانکار: حساب بستانکاران موقت «ودیعه صندوق امانات»
مبلغ کارمزد	بستانکار: حساب کارمزد دریافتی

### ۲- کارت حساب جاری (صورت حساب) مشتریان:

بر مبنای قرارداد حسابجاری یکی از وظایف دایره صندوق ارسال کارت حسابجاری برای صاحبان حساب است که علاوه بر اعلام موجودی، گردش عملیات دریافت و پرداخت وجوه را بر حسب تاریخ مشخص می‌کند. سکوت و یا پاسخ مشتریان پس از دریافت کارت حسابجاری در واقع کسب تأیید ضمنی عملیات حسابداری بانک است. (در قرارداد قید شده است)

کارت‌های حسابجاری ممکن است در مواعد معین یا طبق قرار قبلی و یا بر حسب ضرورت، با تغییراتی که در موجودی حسابجاری پدید می‌آید، برای صاحبان حساب فرستاده شود.

### ۳- خزانه و صندوقهای مستحکم و نسوز بانک :

در خزانه و صندوق‌های نسوز بانک که محتوی موجودی‌های نقدی (اسکناس و مسکوک نیکل) و بروات و اسناد و اوراق بهادار بانک می‌باشد، هر یک با دو کلید و اکثراً با رمز بسته و باز میشوند کلیدهای خزانه یکی در اختیار رئیس یا معاون و یا بازبین شعبه و دیگری در دست رئیس صندوق یا سرتحولدار است بعضی از صندوق‌ها ممکن است برای کار روزانه در اختیار تحولدار یا متصدی بروات قرار گیرد که با یک کلید باز و بسته می‌شود. **نگهداری کلیدهای خزانه (سری دوم) :**

خزانه و سایر صندوق‌ها، که در واقع خزائن شعب محسوب می‌شوند، دارای دو سری کلید هستند که یک سری آنها در شعبه مورد استفاده قرار می‌گیرد و سری دوم را جهت مواقع ضروری نزد سایر واحدها (معمولاً شعب اصلی هر شهرستان) به امانت می‌سپارند. منظور از اینکار این است که اگر در موردی کلیدی که در اختیار متصدیان مسئول است بنحوی در دسترس آنها نبود، کار بانک معوق نماند و بتوانند از سری دوم کلید استفاده کنند.

برای انجام اینکار سری دوم در شعبه تحویل‌دهنده بسته‌بندی و لاک و مهر می‌شود و پس از تهیه صورت مجلس در شعبه و ثبت در حساب‌های انتظامی شعبه، به نزدیکترین شعبه همان بانک یا بانک دیگر سپرده می‌شود.

بدهکار : حساب انتظامی «کلیدهای امانی نزد شعب»      ۱ ریال

بستانکار : طرف حسابهای انتظامی      ۱ ریال

شعبه تحویل گیرنده «کلیدهای امانی» را درون خزانه یا صندوقهای خود نگهداری و در حسابهای انتظامی خود منعکس می‌کند.

بدهکار : حسابهای انتظامی «کلیدهای امانی نزد ما»      ۱ ریال

بستانکار : طرف حسابهای انتظامی      ۱ ریال

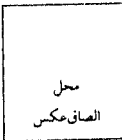
و نسخه‌ای از سند انتظامی را همراه با تأییدیه وصول کلیدها به شعبه فرستنده ارسال میدارد و تا زمانی که شعبه فرستنده نیاز نداشته باشد آن کلیدها به امانت نزد شعبه گیرنده باقی خواهد ماند و هرگاه، بهر دلیلی، به کلیدها نیاز باشد با ارائه سند انتظامی همراه با برگ تأییدیه، دریافت کلید را درخواست می‌کند بعد از دریافت «کلیدهای امانی» طرفین آنها را از حسابهای انتظامی خود خارج می‌سازند.



کارت گواهی اجاره صندوق امانات

شماره صندوق : .....  
نام و نام خانوادگی : ..... شماره شناسنامه : .....  
محل صدور : ..... نام پدر : ..... تاریخ انعقاد قرارداد اجاره : .....  
شرایط خاص : ..... مهر و امضاء شعبه : .....  
لطفاً هنگام مراجعه به صندوق این کارت را همراه داشته باشید .

تاریخ ..... ۱۳



### درخواست اجاره صندوق امانت

امضاءکننده ذیل درخواست مینماید یک صندوق امانت اندازه شماره ..... طبق شرایط آئین نامه بانک سپه که امضاء و قبول نموده ام برای مدت ..... باینجانب بااجاره واگذار شود .  
نام و نام خانوادگی .....  
شغل .....  
محل اقامت .....  
شماره شناسنامه .....  
شماره تلفن ..... رمز مخصوص .....  
مبلغ اجاره نقداً پرداخت میشود ..... اینجانب محسوب شود .  
حساب جاری شماره .....

محل امضاء مشتری

موافقت میشود گواهینامه بشماره ..... صادر و تسلیم مشتری گردید.

بانک سپه

تائید رسید کلیدهای صندوق اجاره شماره .....

گواهینامه فوق ودوعدد کلید شماره ..... متعلق به صندوق شماره ..... بامضاء کننده ذیل تحویل گردید.

امضاء مشتری



تاریخ ..... ۱۳

محل  
الصاق مکتب

درخواست اجاره صندوق امانت

امضاکننده ذیل درخواست مینماید یک صندوق امانت اندازه شماره ..... طبق شرایط آیین نامه بانک سپه که امضاء  
و قبول نموده ام برای مدت ..... بانجنانب باجاره واگذار شود .  
نام ونام خانوادگی .....  
شغل .....  
محل اقامت .....  
شماره شناسنامه .....  
شماره تلفن ..... رمز مخصوص .....  
مبلغ اجاره نقداً پرداخت میشود ..... اینجنانب محسوب شود.  
حساب جاری شماره .....

محل امضاء مشتری

موافقت میشود گواهینامه بشماره ..... صادر و تسلیم مشتری گردید.

بانک سپه

تأیید رسید کلیدهای صندوق اجاره شماره .....

گواهینامه فوق ودوعدد کلید شماره ..... متعلق به صندوق شماره ..... بامضاء کننده ذیل تحویل گردید.

امضاء مشتری

تاریخ: .....

وکالتنامه

اینجنانب ..... دارنده شناسنامه شماره ..... صادره از ..... بخواهد  
..... دارنده شناسنامه ..... صادر از ..... را در مورد صندوق  
امانات شماره ..... بانک سپه که طبق ورقه درخواست مورخ ..... و آیین  
نامه مربوط در اجاره اینجنانب می باشد وکیل قانونی خود قرار دادم.  
وکیل نامبرده اختیار تام و تمام دارد با استفاده از کلید و رمز مربوط از صندوق مذکور استفاده  
نموده و در محتویات آن به میل خود دخل و تصرف نماید و به طور کلی اختیارات نامبرده در  
کلیه موارد آیین نامه هین اختیارات اینجنانب و امضاء او در حکم امضاء اینجنانب می باشد. این  
وکالت نامه تا تاریخ ..... معتبر خواهد بود.

امضاء موکل

امضای وکیل

قسمت چہارم

چک





# فصل اول

## چک

**مقدمه -** در قانون تجارت از اسناد تجاری تحت عنوان ویژه‌ای بیان و تعریف نشده بلکه در باب چهارم تحت عنوان: « برات ، فته‌طلب و چک » به ذکر موادی از قانون پرداخته که خود مبین قصد مقنن ، به جهت وضع مقرراتی ، برای عمده‌ترین اسناد تجاری معمول و متداول بوده است. چک پس از گسترش عملیات بانکی ، یکی از مهمترین ابزار دریافت و پرداخت وجه شناخته شده که پس از برات و سفته ، که اسناد تجاری و تعهد پرداخت هستند ، چک جانشین پول نقد و موجب رونق معاملات و مبادلات گردیده است. فواید و اهمیت چک ناشی از امتیازاتی است که قانون تجارت یا قانون خاصی به آن بخشیده تا بهترین وسیله سهولت مبادله پولی و یا انتقال وجه از فردی به فرد دیگر باشد. از نظر سیاست پولی و بانکی هر کشور ، حجم چک‌های در گردش و نیز پذیرش عام آن ، که مبتنی بر اطمینان و اعتماد به روابط پولی در جامعه است ، همیشه مورد توجه و مطالعه بوده است و به همین جهت برای استحکام بخشیدن به مقبولیت آن ، دولت‌ها با تحدید و تحصیر حساب‌ها و ضمانت اجرای قانونی برای ممانعت از صدور چک‌های بی‌محل حامی رشد نشر قانونی آن بوده‌اند که تعمق و بررسی در رویه‌های متخذه قابل توجیه وضع اقتصادی در رابطه با بازار پولی و مالی کشور است.

نکته - کلمه چک (با فتحه) یا چک (با کسره) در زبان فارسی به معنای موجب و قباله خانه و باغ و منشور و فرمان است<sup>۱</sup>.

## بخش اول - تعریف و شرایط صدور چک

### ۱- تعریف چک :

ماده ۳۱۰ قانون تجارت : « چک نوشته‌ای است که بموجب آن صادرکننده وجوهی را که نزد محال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد و یا بدیگری واگذار می نماید. »  
بنابراین تعریف ، چک سند انتقال وجه است و در هر چک ، حداقل سه نفر وجود دارند کسی که چک صادر می کند ، کسی که چک عهده او صادر می شود یعنی در نزد او مقداری وجه موجود است (بانک) و بالاخره کسی که وجه چک را دریافت می نماید (ذینفع).

با قبول این تعریف قانونی ، می توان گفت که فرم مخصوصی برای نوشتن (چک) لازم نبوده و با هر گونه تقاضای کتبی که دارنده حساب (صادرکننده چک) از نگهدارنده وجه (بانک) برای انتقال و پرداخت وجه نماید قابل قبول است.

۱- تاریخ طبری : چون سال صد و نود اندر آمد ، هارون الرشید حج کرد و امین و مأمون را با خود ببرد چون حج سپری کرد ... چک نوشت ... یکی مأمون را و یکی امین را بدانچه ایشان را نامزد کرده بود ... بفرمود تا هر دو چک نیز بر در کعبه بیاویختند ...

فرهنگ دهخدا : لفظ چک از زبان پهلوی گرفته شده و در عصر ساسانیان هم معمول بوده و از دیرباز در زبان فارسی به کار رفته است فردوسی (۴۱۱-۳۳۰) آن را به معنای معاهده و تصدیق نامه آورده :

به قیصر سپارم همه یک به یک از این پس نوشته فرستیم و چک

در کتاب لغت فرس تألیف اسدی طوسی شاعر و حماسه سرای قرن پنجم هجری قمری چک بمعنای خط و قباله آمده و بیت زیر شاهدهی است بر آن (کسای) :

هم نگذرم به کویت ، هم ننگرم به رویت دل ناورم به سویت اینک چک تبرا

ابوعبداله محمدبن عبدالملک معزی (وفات ۵۱۸) :

آن بزرگان گر شوندی زنده در ایام او چک دهندهی پیش او بر بندگی و چاکری

همین واژه به زبان های انگلیسی و فرانسه با تلفظ Check و chequp راه یافته است.

فرهنگ معین : چک فرانسوی مأخوذ از فارسی ، نوشته‌ای که به وسیله آن از پولی که در بانک دارند مبلغی دریافت دارند.

ولی می‌توان این موضوع را با این توضیح رد نمود که چون بانک به هنگام گشایش حساب جاری و قبول وجه از شخص، وسیله انتقال خاصی بر طبق قرارداد حساب جاری که همان اوراق چک باشد به بازکننده حساب می‌سپارد یعنی بین طرفین مقرر می‌شود که استرداد و انتقال وجه (بطور خاص) نیز بوسیله همان اوراق (دسته چک) باشد که بانک‌ها در اختیار مشتریان برای انتقال و بازپرداخت وجه گذارده‌اند « دارندگان حساب باید دسته چک‌هایی را که از طرف بانک به آنها داده می‌شود حفظ کنند ... » و در قانون مالیات‌های مستقیم<sup>۱</sup> هم ابطال مبلغ معین تمبر دارایی را قبل از تحویل دسته چک از طرف بانک بر روی هر برگ چک تأکید نموده است. پس چک (اوراق تهیه شده در بانک) تنها وسیله انتقال وجه است خواه دریافت‌کننده وجه صاحب حساب باشد یا هر شخص دیگری که ذینفع وجه چک است.

با توضیحی که داده شد بهتر است چک<sup>۲</sup> را بدین نحو تعریف نماییم که : چک وسیله استرداد و انتقال وجوه تودیع شده یا استفاده از اعتبار مصوب و موجود در یکی از بانکهای قانونی است که معمولاً با استفاده از برگهای ویژه‌ای که بانک محال‌علیه قبلاً در اختیار دارندگان حساب جاری گذارده‌اند بعمل می‌آید.

## ۲- شرایط صوری چک :

بنا به عرف بانکداری و قوانین جاری ناظر بر عملیات بانکداری، اگر از ابعاد چک بگذریم دسته‌چکها معمولاً ۲۵برگ یا ۵۰برگ و گاهی ممکن است بیشتر یا کمتر باشد و چه بسا مشتری، در بار اول برای آزمایش فقط چند برگ چک دریافت نماید.

«... برای شروع کار دسته‌چک ده‌برگی در اختیارش قرار می‌دهند.» اخیراً بانک‌ها دسته‌چک جدیدی به نام دسته‌چک کاربن‌دار ارائه نموده‌اند.

۱- ماده ۴۴ قانون مالیات‌های مستقیم مصوبه ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ ... از هر برگ چک که از طرف بانک‌ها چاپ می‌شود در موقع تحویل به دارنده حساب ۲۰۰ریال حق تمبر اخذ می‌شود.

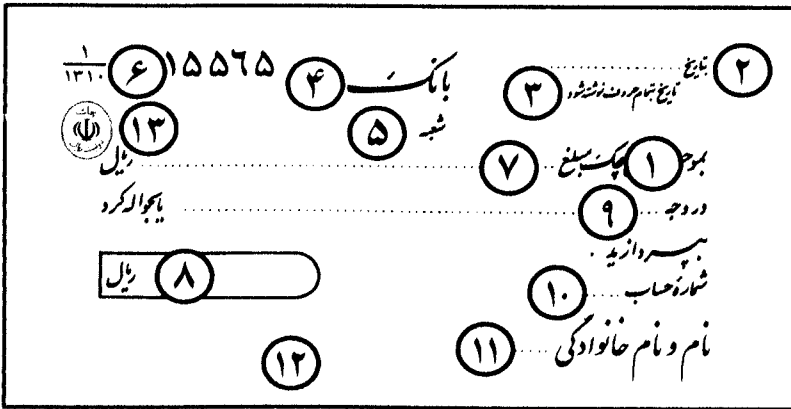
۲- اولین چک لاقفل از آغاز سال ۱۳۷۴ میلادی در شهر پیرو (نام بندری در ایتالیا) بعداً در شهر پراتو (شهری در ایتالیا) در جریان قرار گرفته و در انگلستان آغاز قرن هیجدهم و در کشورهای متحده آمریکا در قرن نوزدهم رواج یافته است.

- اوراق دسته‌چک از یک برگ اصلی و یک برگ رونوشت بصورت ۵۰ برگگی و ۱۰۰ برگگی تهیه شده است که صادرکننده چک همواره دارای اطلاعات کافی نسبت به ذینفع چک خواهد بود لیکن برگ رونوشت از لحاظ دریافت وجه فاقد هرگونه اعتباری می‌باشد.
- با توجه به شرایط قانونی، چک باید دارای ویژگی‌هایی به شرح ذیل باشد:
- ۱- ذکر کلمه چک در متن هر برگ و الصاق تمبر مالیاتی یا چاپ آن روی چک.
  - ۲- ذکر محل صدور چک به لحاظ حقوق دارنده چک نسبت به مسئولیت مدنی پشت‌نویسان جهت مرور زمان قانونی.
  - ۳- تاریخ تنظیم یا صدور چک با حروف<sup>۱</sup> در گوشه سمت راست بالای چک نوشته شود.
  - ۴- نام بانک محل‌علیه یا محلی که شعبه بانک در آنجا مستقر است در بالای چک قید گردد تا محل پرداخت وجه چک برای ذینفع مشخص و معین باشد.
  - ۵- ذکر کد شعبه (شماره‌ای که بانک مربوط برای شناسایی شعبه خود تعیین می‌کند).
  - ۶- برای بازدید چک‌ها و شمارش تعداد برگ آنها به هنگام تحویل، هر برگ چک دارای شماره ردیف و سری مختلفی است که در بالای چک با مرکب قرمز چاپ می‌شود.<sup>۲</sup>
  - ۷- ذکر مبلغ چک در دو محل (یکی با حروف و دیگری با عدد) با قید واحد پول (ریال یا تومان).
  - ۸- پس از کلمات (در وجه) یا (حواله کرد) که در متن چک چاپ می‌شود، نام گیرنده وجه (شخص معین یا حامل) نوشته شود.
  - ۹- در روی هر برگ چک نام و نام‌خانوادگی دارنده حساب از طرف‌بانک ثبت شده باشد.<sup>۳</sup>
  - ۱۰- در قسمت پایین چک شماره حساب جاری دارنده حساب که برای یافتن کارت صاحب حساب و همچنین کارت نمونه امضاء لازم است قید شده باشد.
  - ۱۱- امضاء صادرکننده چک مشخص و با نمونه آن قابل تطبیق باشد. (نمونه شماره ۱-۴)

۱- در قانون تجارت الزامی در نوشتن تاریخ صدور چک بحروف نشده و نوشتن عددی آن نیز بلامانع است ولی رویه بانک‌ها بر این است که اگر تاریخ صدور چک با حروف نوشته شود امکان الحاق یا جعل عددی غیرممکن است.

۲- بخشنامه شماره نت/۲۳۲۰ مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۲ \* ... مقرر فرمایید تا واحدهای آن بانک چک‌های دریافتی هر مشتری را کنترل و تا دریافت حداقل ۸۰ درصد چک‌های صادره توسط دارنده حساب از ارائه دسته‌چک جدید به افراد خودداری نمایند ...»

۳- ماده ۶ قانون صدور چک: «بانک‌ها مکلفند در روی هر برگ چک نام و نام‌خانوادگی صاحب حساب را قید نمایند.»



### شرایط صوری چک

- ۱- چک: در متن هر برگ چک باید کلمه «چک» نوشته شده باشد.<sup>۱</sup>
- ۲- محل صدور: محل صدور چک بلافاصله حفظ حقوق دارنده چک نسبت به مسئولیت مدنی پشتنویسان در مرور زمان قلمونی لازم است.<sup>۲</sup>
- ۳- تاریخ صدور یا تاریخ مندرج: نوشتن تاریخ صدور یا تاریخ مندرج با استفاده از حروف امکان الحاقی یا جعل عددی را غیرممکن می‌سازد.
- ۴- بانک محال علیه: نام بانکی که چک بر عهده آن بانک یا یکی از شعب همان بانک صادر شده است.
- ۵- شعبه بانک محال علیه: محل گشایش حساب و همچنین محل یا محل‌های پرداخت وجه چک است با اضافه کد شعبه.
- ۶- شماره ردیف چک: برای کنترل گردش و تعداد برگ‌های چک‌های صادره و دریافت تمامی برگ‌های یک دسته چک (به هر علتی)، کلیه چک‌های هر بانکی دارای شماره ردیف با ذکر سرپیهای مختلف است.
- ۷- مبلغ چک (حروفی): بر روی این خط مبلغ چک صادره به حروف نوشته و سپس در صورت لزوم با کشیدن خط فضای خالی را بر می‌کنند تا مانع از الحاق عدد و حتی تغییر واحد پول گردد.
- ۸- مبلغ چک (عددی): در سمت چپ پایین یک برگ چک، مبلغ بصورت عددی از طرف چپ نوشته و سپس جای خالی را با خط تیره مسدود می‌نماییم و ضمناً اعداد را از سمت راست سه رقم، سه رقم تفکیک می‌نماییم.
- ۹- در وجه: در مقابل این کلمه طبق قلمون می‌توانیم حامل یا نام شخص معین (نام و نام خانوادگی)<sup>۳</sup> را نوشته و فاصله بعدی را با کشیدن خط مسدود نماییم.
- ۱۰- شماره حساب: شمارهای است که بانکها برطبق ضوابطی که دارند در اختیار صاحبان حساب قرار می‌دهند این شماره جایگزین مشخصات صاحب حساب و برای مراجعه به کارت حساب جاری مشتری بهترین روش است.
- ۱۱- نام و نام خانوادگی صاحب حساب: برطبق ماده ۶ قلمون صدور چک ثبت نام و نام خانوادگی حساب بر روی چک از طرف بانکها الزامی است.
- ۱۲- محل امضاء صاحب حساب یا وکیل به وکالت از طرف دارنده حساب جاری.
- ۱۳- تمبر مالیاتی هر برگ چک.

۱- به موجب ماده یک قانون بین‌المللی زنو مصوب ۱۹ مارس ۱۹۳۱ در چک باید: «کلمه چک که در متن نوشته به زبان کشوری که در آن کشور تنظیم یافته باید ذکر شود.»

۲- ماده ۲۰ مسئولیت مدنی پشتنویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط کماکان به قوت خود باقی است.

۳- با توجه به مواد قانون تجارت نیازی به ذکر کلماتی از قبیل (حواله کرد یا آورنده) ندارد زیرا چک با ظهور نویسی قابل انتقال است.

## بخش دوم - ویژگی‌های چک

### ۱- شرایط صحت چک :

ماده ۳۱۱ قانون تجارت : « در چک باید محل و تاریخ صدور قید شده و به امضاء صادرکننده برسد ... پرداخت وجه چک نباید وعده داشته باشد» پس محل صدور و تاریخ صدور و امضاء صادرکننده و همچنین به رؤیت بودن چک از شرایط اساسی چک است. اما قبول ماهیت صدور چک یعنی استرداد وجه (پرداخت وجه چک نباید ...) خود نشان‌دهنده لزوم ذکر مبلغ در چک می‌باشد.

اکنون می‌توان شرایط صحت چک را به شکل ذیل خلاصه کرد :

۱- محل صدور

۲- تاریخ صدور

۳- امضاء صادرکننده چک

۴- مبلغ چک

پس با فقدان هر یک از شرایط و مندرجات فوق چک صادره فاقد ارزش قانونی است و از طرف بانک به علت فقدان شرایط صحت برگشت می‌شود.

**الف - محل صدور :** امکان دارد محل صدور چک با محل پرداخت وجه آن ، یا

یکی باشد یا متفاوت. لذا در قانون تجارت بعد مسافت از محل صدور چک تا محل پرداخت آن در نظر گرفته شده است. در ماده ۳۱۵ می‌گوید : « اگر چک در همان مکانی که صادر شده است باید تأدیه گردد ، دارنده چک باید در ظرف پانزده روز از تاریخ صدور ، وجه آن را مطالبه کند و اگر از یک نقطه به نقطه دیگر ایران صادر شده باشد باید در ظرف چهل و پنج روز از تاریخ صدور چک مطالبه شود...» و در ماده ۳۱۷ « ... چک‌هایی که در خارج از کشور صادر شده و باید در ایران پرداخته شود ... مهلتی که دارنده چک می‌تواند وجه چک را مطالبه کند چهار ماه از تاریخ صدور است .»

۱- قانون جدید تجارت ، چک را از وجه نقد به اعتباری تغییر می‌دهد. ... چک و سفته و برات سند تجاری هستند ، لکن سفته و برات به اسناد منسوخ جامعه تبدیل شده‌اند ... از گفته‌های دکتر فرهاد دژپسند معاون برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزیر بازرگانی.

اما این قسمت از قانون تجارت ظاهراً با ماده ۱۱ قانون صدور چک مصوب شهریورماه سال ۱۳۸۲ «... دارنده چک تا ششماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به بانک مراجعه نکند ... حق شکایت کیفری نخواهد داشت»، تباین دارد در حالی که عدم رعایت مدت مذکور در ماده ۱۱ قانون صدور چک «حق شکایت کیفری» را از دارنده چک سلب می‌نماید. اما لحاظ مواعد مذکور در قانون تجارت حفظ حقوق دارنده چک است علیه ظهرنویسان که متضامناً مسئول پرداخت وجه چک هستند (ماده ۳۱۵ ق.ت): «... اگر دارنده چک در ظرف مواعد مذکور در این ماده پرداخت وجه آن را مطالبه نکند دیگر دعوی او بر علیه ظهرنویس مسموع نخواهد بود و اگر وجه چک به سببی که مربوط به محال علیه است از بین برود دعوی دارنده چک بر علیه صادرکننده نیز در محکمه مسموع نیست.» حتی در ماده ۲۰ قانون صدور چک آمده است: «مسئولیت مدنی پشت‌نویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط کماکان به قوت خود باقی است.» پس عدم رعایت ذکر «محل صدور» در چک موجب می‌شود که محل پرداخت وجه چک همان محل صدور چک محسوب شود.

**نکته -** عدم رعایت این اصل (محل صدور) موجب لغو امتیازات دارنده چک است.  
**ب- تاریخ صدور و تاریخ مندرج:** در ماده ۳ قانون صدور چک (مصوب شهریورماه ۱۳۸۲) نوشته شده: «صادرکننده چک باید در تاریخ مندرج در آن معادل مبلغ مذکور در بانک محال علیه، وجه نقد داشته باشد ...»

ذکر تاریخ مندرج و تغییر تاریخ صدور به تاریخ مندرج تأیید ضمنی صدور چک وعده‌دار است که در سررسید چک (تاریخ مندرج) صادرکننده ملزم است در حساب جاری خود معادل مبلغ مذکور در بانک محال علیه وجه نقد داشته باشد. بنابراین تاریخ صدور و تاریخ مندرج قابل انطباق قانونی نیست و می‌توان ماده ۳ مکرر همان قانون را برای تأیید پذیرفت «چک فقط در تاریخ مندرج در آن یا پس از تاریخ مذکور قابل وصول از بانک خواهد بود.» اما صدور اینگونه چک‌ها تا قبل از تاریخ مندرج مشمول قانون صدور چک نخواهد شد مگر «چک‌هایی که تاریخ مؤخر از زمان تحریر است چون تاریخ استفاده همان تاریخی است که در آن قید شده و تحریر چک در زمان مقدم بر تاریخ پرداخت، آن را از صورت چک خارج نمی‌کند. این اوراق چک محسوب می‌شود و صادرکننده مشمول مقررات قانون چک خواهد بود.» رأی هیأت‌عمومی دیوان عالی کشور ۲۷/۱۰/۱۸-۲۶۱۴



**چک وعده‌دار :** فرق است بین تاریخ صدور و وعده چک. هرگاه تاریخ صدور یا تاریخ مندرج که معمولاً در گوشه سمت راست بالای چک نوشته می‌شود مربوط به آینده باشد چک به عنوان نقص تاریخ برگشت خواهد شد. (مگر اینکه ذینفع چک را بطور امانی نزد بانک بسپارد تا در تاریخ مندرج وصول شود) صادرکننده چک باید در تاریخ مندرج در چک بمیزان مبلغ چک در حساب مربوط موجودی داشته باشد.

اما اگر تاریخ صدور چک صحیح باشد ولی در متن چک برای پرداخت وجه چک وعده معین کرده باشند برطبق قسمت مؤخر ماده ۳ قانون صدور چک (مصوب شهریورماه سال ۱۳۸۲): «هرگاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد.»

**پ - امضاء صادرکننده چک :** در قانون تجارت تصریح به امضاء صادرکننده چک شده و این امضاء باید برابر با همان امضائی باشد که در کارت حساب جاری نزد محال‌علیه (بانک) معرفی شده و در واقع معرف صادرکننده چک به بانک است. امضاء چک اثر قطعی قانونی بآن می‌دهد زیرا فقدان امضاء با وجود تمام مندرجات (محل صدور - تاریخ صدور و مبلغ چک) به هیچوجه تعهد و الزامی برای صادرکننده چک ایجاد نمی‌کند.

ماده ۴ قانون صدور چک : «... باید مطابقت امضاء صادرکننده با نمونه امضاء موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) و یا عدم مطابقت آن از طرف بانک تصدیق شود.»

در استفاده از مهر بجای امضاء می‌شود گفت که چون در قانون به صراحت آمده است که : «بامضاء صادرکننده برسد.» تقریباً می‌توان بکار بردن مهر را مکمل امضاء یا یکی از علائم قراردادی بین بانک و دارنده حساب دانست. لذا توصیه می‌شود که در موقع بکارگیری مهر در پای چک حتماً صادرکننده چک ، امضاء هم کرده باشد چون تنها بکارگیری مهر به جای امضاء مجاز نمی‌باشد.(به استثناء معلولان و روشندان)

ت - مبلغ چک: در ماده ۳۱۱ قانون تجارت که شرایط اصلی و صحت چک ذکر شده اشاره‌ای به قید مبلغ در چک نکرده است، جز آنکه «... پرداخت وجه نباید وعده داشته باشد...» و یا ماده ۳۱۳ که «وجه چک باید به محض ارائه کارسازی شود» و با توجه به نفس و ماهیت صدور چک و مستفاد از ماده ۳۱۰ قانون تجارت که استرداد یا انتقال تمام یا قسمتی از پول نزد محال‌علیه است و همچنین به اعتبار مواد قانونی مربوط به برات و سفته قید مبلغ در چک الزامی است. زیرا قید مبلغ ناظر بر تصمیم صادرکننده چک نسبت به انتقال یا استرداد مقداری وجه است.

نوشتن مبلغ به عدد و حروف رویه و دستورالعمل کلیه بانکهاست زیرا نوشتن مبلغ به دو صورت حتی‌الامکان از بروز اشتباه جلوگیری می‌کند و اختلاف ناشی از نوشتن ارقام مبلغ چک به حروف و عدد موجب برگشت چک با ذکر علت خواهد شد. در مورد اختلاف بین ارقام عددی و حروفی اگر ذینفع چک مبلغ کمتر را قبول کند، با توجه به اینکه پرداخت وجه کمتر به زیان صادرکننده چک نخواهد بود می‌توان با پشت‌نویسی دارنده چک مبلغ کمتر را پرداخت نمود ولی بانک مخیر به قبول یا رد چک می‌باشد.

## ۲- محل (نقد یا اعتبار قابل استفاده):

صادرکننده چک باید در تاریخ صدور، معادل مبلغ چک در بانک محال‌علیه محل<sup>۱</sup> (نقد یا اعتبار قابل استفاده) داشته باشد و نباید تمام یا قسمتی از وجهی را که باعتبار آن چک صادر کرده، بصورتی از بانک خارج نماید یا دستور عدم پرداخت وجه چک را بدون توجیه قانونی بدهد.

در ماده ۳ قانون صدور چک مصوب شهریورماه ۱۳۸۲ «... اعتبار قابل استفاده» که در ماده ۲ سابق وجود داشت به علت ربوی بودن آن از سیستم بانکداری بدون ربا حذف شده است.

۱- در قانون تجارت و همچنین قانون صدور چک کلمه (محل) بدو اعتبار مورد استفاده واقع شده است یکی بمعنای مکان است مانند محل صدور چک و دیگری بمعنای نقد یا اعتبار قابل استفاده است. حتی بیان چک بی‌محل متبادر از مفهوم عدم موجودی و عدم اعتبار قابل استفاده است یعنی چکی که بعلت عدم موجودی قابل پرداخت نیست.

## بخش سوم - آثار حقوقی چک

### ۱- چک سند لازم الاجرا است :

ماده دوم قانون صدور چک مورخ ۱۳۸۲/۶/۲ - « چک‌های صادره عهده بانک‌هایی که طبق قوانین ایران در داخل کشور دایر شده یا می‌شوند همچنین شعب آنها در خارج از کشور در حکم اسناد لازم‌الاجرا است ... » و به استناد ماده ۹۲ قانون ثبت : « مدلول کلیه اسناد رسمی راجع به دیون و سایر اموال منقول بدون احتیاج حکمی از محاکم عالیه لازم‌الاجرا است... » و « اجرای ثبت در صورتی دستور اجرا صادر می‌کند که مطابقت امضای چک با نمونه امضای صادرکننده در بانک از طرف بانک گواهی شده باشد.» بنابراین دارنده چک در صورت مراجعه به بانک و عدم دریافت تمام یا قسمتی از وجه به علت نبودن محل یا به هر علت دیگری که منتهی به برگشت چک و عدم پرداخت گردد می‌تواند طبق قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به اجرای اسناد رسمی و با رعایت نکات زیر اقدام نماید.

۱- چک عهده بانک‌هایی باشد که بر طبق قوانین بانکی ایران تشکیل شده باشند. (تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

۲- امضای صادرکننده چک از طرف بانک گواهی شده باشد.

۳- گواهی‌نامه‌های مذکور در ماده ۴ یا ماده ۵ همراه چک به اجرای ثبت ارائه شود. از اجرای ثبت درخواست نماید نسبت به صدور اجراییه علیه صادرکننده چک اقدام و تمام وجه چک (ماده ۴ ق.ص) یا باقیمانده آن را (ماده ۵ ق.ص) دریافت دارد.

### ۲- مسئولیت مدنی :

ماده ۳۱۴ قانون تجارت « ... مقررات این قانون از ضمانت صادرکننده و ظهرنویس‌ها و اعتراض و اقامه دعوی و ضمان و مفقود شدن راجع به بروات شامل چک نیز خواهد بود. » بنابراین و به استناد ماده ۲۴۹ قانون تجارت « ... ظهرنویس‌ها در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند. »

پس مسئولیت تضامنی پشت‌نویسان در مورد چک نیز صادق است و دارنده چک می‌تواند « در صورت عدم تأدیه و اعتراض ... به هر کدام از آنها که بخواهد منفرداً یا به چند نفر یا به تمام آنها مجتمعاً رجوع نماید» و همین حق را هریک از ظهرنویس‌ها نسبت به ظهرنویس‌های ماقبل خود دارد و اقامه دعوی علیه یک یا چند نفر از مسئولین موجب اسقاط حق رجوع به سایر مسئولین نیست و اقامه‌کننده دعوی ملزم نیست ترتیب ظهرنویسی را از حیث تاریخ رعایت کند.

اما مدت مسئولیت مدنی پشت‌نویسان چک، بر طبق مواد ۳۱۵ و ۳۱۷ قانون تجارت که در ماده ۲۰ قانون صدور چک مصوب شهریورماه ۱۳۸۲ نیز تأیید شده عبارتست از:

الف) اگر صدور چک و تأدیه وجه آن در یک محل یا شهر باشد پانزده روز.

ب) اگر صدور چک و تأدیه وجه آن در دو شهر (یک کشور) باشد ۴۵ روز.

ج) اگر صدور چک و تأدیه وجه آن در دو کشور باشد ۴ ماه تمام.

### ۳- تعقیب کیفری صادرکننده چک بی‌محل:

همانطور که گفته شد وجود محل (نقد) الزام قانونی است و در صورتیکه چک به هر علتی از طرف بانک برگشت شود صادرکننده چک علاوه بر مسئولیت مدنی مسئولیت کیفری نیز خواهد داشت.

در قوانین جزائی ایران حتی در زمانی که هنوز قانون تجارت (قبل از ۱۳۱۱/۲/۱۳) تدوین نشده بود ماده ۲۳۸ قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴ به عنوان «الگوی کلاهبرداری بوسیله چک» مورد استناد دادگاه‌ها در آرای صادره قرار می‌گرفت تا ماده واحده ۲۳۸ مکرر مصوب سال ۱۳۱۲ «جرم صدور چک پرداخت‌نشده» را جرم مستقلی قلمداد نمود تا در سال ۱۳۳۷ قانون (چک بی‌محل) و در خردادماه سال ۱۳۴۴ (قانون صدور چک) و سرانجام در تیرماه سال ۱۳۵۵ قانونی که رسماً ناسخ قوانین قبلی بود.

به همان نام (قانون صدور چک) تصویب شد و صادرکننده چک بی محل را تحت پیگرد کیفری قرار داد و در تاریخ ۱۳۷۲/۸/۱۱ قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک (تیرماه ۱۳۵۵) بصورت متمم به جهت تشدید مجازات صادرکنندگان چک بی محل به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و نهایتاً قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۸۲/۶/۲، اصلاح و پس از تلفیق مجموعه قوانین مصوب سال های ۱۳۵۵ و ۱۳۷۲ تأیید و برای اجرا ابلاغ شد.

هدف از تدوین قوانین متعدد جلب اطمینان و اعتماد افراد نسبت به عملکرد بانکها و کوشش در گسترش و رواج چک بین توده های مردم در بازار داد و ستد است. در قانون اخیر بجهت استحکام بخشیدن به مبانی حقوقی چک و جلوگیری از صدور چک های بی محل، مقرراتی دقیق تر و ضمانت اجرایی صحیح تر پیش بینی گردیده که اکنون با اصلاحات آن مورد عمل و اجرا می باشد. در این قانون تخلف از ماده «۳» را بزه و متخلف را بزهکار دانسته و در ماده هفت او را به زندان تا دو سال محکوم کرده است.

دارنده چک برگشت شده (بی محل) می تواند با انتخاب یکی از طرق ذیل وجه چک را مورد مطالبه قرار دهد:

الف) صدور اجرائیه از طریق اجرای ثبت با اخذ برگ عدم پرداخت از بانک که مطابقت امضاء گواهی شده باشد.

ب) مراجعه به ظهرنویس یا ظهرنویسان در مدت قانونی.

پ) شکایت کیفری به دادسرا و تسلیم دادخواست مطالبه وجه. (در مواعد قانونی)

#### ۴- صدور چک به هنگام بسته بودن حساب:

« هرکس با علم به بسته بودن حساب بانکی خود، به صدور چک مبادرت ورزد،

عمل وی در حکم صدور چک بی محل خواهد بود و به حداکثر مجازات مندرج در ماده ۷

محکوم خواهد شد و مجازات تعیین شده غیر قابل تعلیق است.» (ماده ۱۰)

**نکته -** ماده هفت قانون صدور چک (۱۳۸۲/۶/۲) کیفر بزهکاران صادرکننده چک‌های بی‌محل را به علل مختلف به شرحی که گذشت معین کرده است و تأکید بر این دارد که بدون شکایت دارنده چک بزهکار قابل تعقیب نیست. اما در مواد مختلف قانون عدم توجه دارندگان چک بی‌محل را به رعایت دقیق قانون که منجر به عدم اجرای کیفر می‌شود متذکر شده است و در بعضی موارد هم گذشت شاکی را موجب رفع اختلاف داین و مدیون و ناسخ ماده ۷ قانون، شمرده است تا شاید ارزش و قدرت قانونی که برای گردش چک قائل شده است، موجب استحکام اصول پذیرفته در رواج چک و سبب افزایش داد و ستد و بهبود روابط مالی شده باشد.

#### ۵- شرط حذف کیفری صادرکننده چک بی‌محل :

در قانون صدور چک، صادرکننده چک بی‌محل مورد تعقیب کیفری قرار می‌گیرد مگر در مواردی که حذف کیفری بشرح زیر پیش‌بینی شده است :  
مستفاد از ماده ۱۱ قانون صدور چک :

۱- «... در صورتی که دارنده چک تا ششماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به بانک مراجعه نکند یا ظرف ششماه از تاریخ صدور گواهی عدم پرداخت شکایت ننماید دیگر حق شکایت کیفری نخواهد داشت ...»

۲- «... کسی که چک پس از برگشت از بانک به وی منتقل گردیده، حق شکایت کیفری نخواهد داشت مگر آنکه انتقال قهری باشد...» (مثل ارث)

۳- «... هرگاه بعد از شکایت کیفری، شاکی چک را به دیگری انتقال دهد و یا حقوق خود را نسبت به چک بهر نحو به دیگری واگذار نماید تعقیب کیفری موقوف خواهد شد...».

همچنین مواردی که در ماده ۱۳ قانون صدور چک به آن اشاره شده است :

الف) در صورتی که ثابت شود چک سفید امضاء داده شده باشد.

ب) هرگاه در متن چک، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی شده باشد.

ج) چنانچه در متن چک قید شده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

د) هرگاه بدون قید در متن چک ثابت شود که وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی بوده یا چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

ه) در صورتی که ثابت گردد چک بدون تاریخ صادر شده و یا تاریخ واقعی صدور چک مقدم بر تاریخ مندرج در متن چک باشد.

#### ۶- شرط حذف کیفری قبل از تاریخ شکایت :

در صورتی که صادرکننده چک قبل از تاریخ شکایت (رسیدگی کیفری) :

- ۱- وجه چک را نقداً به دارنده آن پرداخته باشد و لاشه چک را در اختیار بگیرد.
- ۲- با موافقت شاکی خصوصی ترتیبی برای پرداخت آن داده باشد.
- ۳- موجبات پرداخت آن را در بانک محال‌علیه فراهم نماید. بانک محال‌علیه مکلف است وجه چک صادرشده را مسدود کند.

#### ۷- توافق با شاکی قبل از صدور حکم :

- ۱- قبل از صدور حکم قطعی شاکی گذشت نماید.
- ۲- متهم وجه چک و خسارت تأخیر تأدیه را نقداً به دارنده آن پرداخت کند.
- ۳- موجبات پرداخت وجه چک و خسارات مذکور را از تاریخ ارائه چک به بانک فراهم کند.
- ۴- وجه چک را در صندوق دادگستری یا اجرای ثبت تودیع نماید.

#### ۸- گذشت شاکی بعد از صدور حکم :

اجرای حکم موقوف می‌شود و محکوم فقط ملزم به پرداخت مبلغی ... به نفع دولت خواهد بود.

### ۹- مدت مرور زمان برای چک‌های صادره :

« با توجه به اینکه در قانون صدور چک و همچنین قانون تجارت ، محدودیتی برای مدت ارائه چک و مطالبه وجه آن از بانک محال علیه پیش‌بینی نشده ، علیهذا ، طبق نظر کمیسیون حقوقی بانک‌ها ، برای رفع این مشکل مقرر شد : به منظور حفظ حقوق صاحبان حساب‌ها در برگ مخصوص درخواست چک که در دسته چک‌های چاپ شده موجود می‌باشد قید گردد : «پرداخت چک‌هایی که ده سال از تاریخ صدور آن می‌گذرد مؤکول به تأیید مجدد صاحب حساب می‌باشد.» و قید هرگونه عبارتی در متن چک‌ها که مهلت گفته شده را محدود نماید از نظر بانک فاقد ارزش بوده و نباید به آن ترتیب اثر داده شود.»

بنابراین ذینفع چک می‌تواند تا ده سال برای وصول وجه چک به بانک مراجعه کند منتهی تطبیق امضاء چک صادره در ده سال گذشته با نمونه امضاء موجود کار سهل و ساده‌ای نیست مگر با مراجعه به کارتهای حساب‌جاری در سال‌های گذشته (همزمان با صدور چک).





## فصل دوم

### چک‌ها

**مقدمه -** در ماده یک قانون صدور چک مصوب شهریورماه ۱۳۸۲ زیر عنوان انواع چک ، چهار نوع چک را به این شرح : چک عادی ، چک تأییدشده ، چک تضمینی و چک مسافرتی ذکر و هرکدام را تعریف قانونی کرده است که بانک‌ها با پذیرش اصول کاربردی آنها ، هرکدام با موافقت بانک مرکزی با نام‌های مختلف و صور گوناگون چک‌هایی تهیه و در جریان گذارده‌اند : چون موضوع بحث در این کتاب عملیات « بانکداری داخلی » است تلاش را بر این پایه گذاشتیم که اطلاعات جمع‌آوری شده را در دسترس مدرسین و دانشجویان این رشته قرار دهیم تا برابری و یا عدم برابری چک‌های صادره را با قوانین صدور چک اعلام و حتی در بعضی موارد راهنمای استفاده از لغاتی باشند که مفهوم کاربردی آن به دور از مفهوم واقعی آن در ذهن خواننده مشکل نباشد.

### بخش اول - انواع چک

#### ۱- چک عادی :

همان چک‌هایی است که در موقع گشایش حسابجاری با تقاضای کتبی مشتری در اختیار وی قرار می‌گیرد تا با صدور هر برگ آن ، از حساب خود مبلغی برداشت یا به دیگری منتقل نماید. (نمونه‌های شماره ۲-۴)

**الف - چک بسته :** هنگامی که دارنده حساب (صادرکننده چک) بخواهد گردش یا انتقال چک را محدود نماید بر روی چک صادر شده به نام شخص معین ، دو خط موازی مورب کشیده و به ذینفع می‌دهد. این نوع چک‌ها را چک بسته می‌نامند دریافت وجه چک بسته بصورت نقد امکان‌پذیر نیست و ذینفع باید وجه آن را به حساب جاری خود نزد بانکی که در آنجا حساب دارد منظور نماید. این نوع چک بسته را ، «چک بسته عام» می‌گویند در صورتیکه صادرکننده چک در بین دو خط موازی مورب نام بانکی را قید کرده باشد وجه چک باید توسط همان بانک وصول و پس از وصول به حساب جاری ذینفع منظور شود. این چک بسته را «چک بسته خاص» نامند.

برای آزاد کردن چک بسته صادرکننده می‌تواند بر روی خطوط متوازی خط کشیده و در پشت چک ، قلم‌خوردگی را از جانب خود گواهی نماید.

**ب - چک عمومی امنیبوس<sup>۱</sup> :** اگر دارنده حساب جاری بخواهد چکی صادر نموده و وجه آن را از بانک دریافت دارد ولی دسته چک خود را همراه نداشته باشد ، می‌تواند از بانک تقاضا کند یک برگ چک عمومی (آزاد یا امنیبوس) در اختیار او بگذارد.

هنگام مراجعه مشتری برای دریافت چک عمومی ، باید متصدی مربوط شماره حساب وی را در پایین چک یادداشت و مشخصاتی از قبیل مبلغ و شماره سریال چک و نام استفاده‌کننده (صاحب حساب) را در دفتر و ته چک ثبت کند. مشتری باید دفتر و پشت ته چک را به عنوان رسید امضاء نماید.

این چک مانند چک عادی به جریان گذاشته می‌شود ، ولی به هیچ عنوان پشت‌نویسی و یا انتقال نمی‌پذیرد و متصدیان حسابجاری نیز باید شماره چک را با ذکر کلمه (امنیبوس) در دفتر و کارت حساب جاری مشتری قید نمایند که با شماره سری دسته چک‌های دارنده حساب اشتباه نشده و از آن متمایز باشد.

**۲- چک گواهی شده :**

چک عادی است که دارنده حساب عهده حساب جاری خود صادر می‌کند و برای سهولت هزینه کردن از بانک (محال علیه) درخواست می‌کند وجود محل (وجه چک) را گواهی کند تا مدت معینی که معمولاً برای ارائه چک در بازار لازم است. بانک معادل مبلغ چک از حساب مشتری برداشت و یا در همان حساب تا زمان ارائه چک برای دریافت وجه مسدود می‌نماید. استفاده این نوع چک در کشورهای بیگانه معمول است ولی در بانک‌های ایران عمل نمی‌شود.

**۳- چک تضمین شده :**

چکی است که از طرف بانکی مجاز علیه همان بانک صادر می‌شود. مبلغ مذکور در آن از طرف بانک صادرکننده تأمین و تضمین شده و دارنده چک مالک آن شناخته می‌شود (نوعی اسکناس).

به موجب لایحه قانونی مصوب ۱۹ مهرماه ۱۳۳۱، به بانک ملی ایران اجازه داده شد که به تقاضای مشتریان، چک‌هایی به نام چک‌های تضمین شده که پرداخت وجه آنها از طرف بانک تعهد شده باشد در دسترس مردم بگذارد.

با توجه به مفاد قانون، چک تضمین شده باید بنا به تقاضای مشتریان تنظیم گردد ولیکن عملاً اینگونه چک‌ها با مبلغ‌های معین یک‌هزار و پنج‌هزار و ده هزار ریالی چاپ و به جای اسکناس، وسیله پرداخت دیگری در دسترس مردم قرار گرفت. در روی چک تضمین شده قید شده بود که فقط در داخل کشور رواج دارد. اکنون چک‌های فوق منسوخه بوده و به جای آنها چک‌های تضمین شده بانکی یا بین بانکها برای انتقال وجه بین دو شعبه یک بانک یا دو بانک مختلف بنابر تقاضای مشتری صادر می‌گردد.

۱- **چک بانکی** : چکی است که بوسیله یک بانک عهده کلیه شعب خود با درخواست مشتری (نمونه‌های شماره ۲-۴) صادر می‌شود. مهمترین ویژگی صدور چک بانکی غیرقابل پرداخت بودن وجه آن بصورت نقد است و بایستی به یکی از حساب‌های موردنظر مشتری در شعبه بانک واریز شود، در کلیه بانک‌ها این نوع چک‌ها دارای نمونه مخصوصی است (نمونه‌های شماره ۲-۴) که برای صدور آن رعایت نکات ذیل الزامی است:

الف) چک بانکی به نام فردی (شخص معین) صادر می‌شود که متقاضی صدور چک درخواست کند. بنابراین چک بانکی در وجه حامل صادر نمی‌شود.

ب) تاریخ صدور چک با تمام حروف نوشته می‌شود.

پ) کلمه حواله کرد، قلم گرفته می‌شود.

ت) روی مبلغ عددی با نوار چسب پوشانده و همچنین وجه چک علاوه بر مبلغ عددی و حروفی بر روی چک پرفراژ می‌شود.

ث) کلیه چک‌های بانکی با هر مبلغی که صادر می‌شود باید دارای اعداد رمز باشد (بعضی از بانک‌ها تا میزان معینی از وجه چک را بدون رمز صادر می‌کنند).

ج) شماره و مهر دارنده امضاء (صادرکننده چک بانکی) و همچنین مهر شعبه (به مقتضای روش هر بانک) در متن چک نقش می‌شود.

۲- **چک بین بانکیها** : به منظور تشویق مردم به استفاده بیشتر از چک بانکی به جای انتقال پول نقد، مقرر شده است که بعضی شعب بانک‌های تجاری عهده شعب بانک‌های دیگر چک بانکی (بین بانکیها) صادر کنند. از چک‌های بین بانکیها برای بری کردن دین یا منظور کردن به سایر حسابها و یا پرداخت وجه‌الضمان ضمانت‌نامه‌ها استفاده می‌شود بنابراین هیچ موقع تبدیل به پول نقد نخواهد شد.

در موقع صدور چک بانکی بین بانک‌ها عهده شعب بانک‌های دیگر نکات ذیل باید مورد توجه قرار گیرد :

**الف -** چک صادره را دو نفر از امضاداران شعبه ، که امضای آنها قبلاً به بانک‌های دیگر معرفی شده است امضاء و به مهر اسامی صاحبان امضاء (حتی شماره) ممهور کنند.  
**ب -** عدد رمز از جداول استخراج و در گوشه سمت راست در محل خالی بین تاریخ و مبلغ نوشته شود.

**پ -** مبلغ چک به وسیله ماشین چک‌نویسی روی چک پرفراژ شود.  
**ت -** کلیه شرایط صحت قانونی چک مراعات شود.

در موقع قبول چک بین بانکها باید :

**الف -** امضاهای ذیل چک (صادرکنندگان) پس از تطبیق با نمونه امضاهای موجود در شعبه گیرنده چک گواهی شود.  
**ب -** پس از کشف رمز و اطمینان از صحت آن ، عدد رمز را سیاه کنند.

### عملیات حسابداری چک‌های بانکی :

#### الف - صدور چک بانکی

**بدهکار :** حسابهای صندوق/جاری/پس‌انداز/یا سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت مشتری

**بستانکار :** حساب انواع چک‌های بانکی فروخته شده

**ب -** واریز به حساب مشتری در شعبه

**بدهکار :** حساب پرداخت چک‌های فروخته شده بانکی

**بستانکار :** حساب جاری مشتری (ذینفع)

**ج -** تسویه دو شعبه از طریق اداره پایاپای داخلی بانک

**بدهکار :** حساب مرکز

**بستانکار :** حساب پرداخت چک‌های فروخته شده بانکی

### عملیات حسابداری چکهای بانکی بین بانکها :

#### الف - صدور چک بانکی بین بانکها

بدهکار : حساب صندوق / جاری / پس انداز / سرمایه گذاری کوتاه مدت مشتری

بستانکار : حساب انواع چکهای بانکی بین بانکها (نام بانک.....)

#### ب - واریز وجه چک به حساب ذینفع در یکی از شعب بانکها

بدهکار : حساب پرداخت انواع چکهای صادره سایر بانکها (نام بانک.....)

بستانکار : حساب مندرج در متن چک (ذینفع)

#### ج - تسویه از طریق اداره پایاپای بانکها (کلر)

بدهکار : حساب مرکز (حسابداری کل بانک)

بستانکار : حساب پرداخت انواع چکهای صادره سایر بانکها (نام بانک.....)

پس از ارسال چکهای صادره سایر بانکها بمرکز اداره حسابداری کل از طریق

اداره پایاپای بانکها حساب را تسویه می نماید.

بدهکار : حساب بانک صادرکننده چک بین بانکها

بستانکار : حساب مرکز (بانک پرداخت کننده وجه چک)

### - فقدان چک بانکی و چک بین بانکها :

برای ایجاد هماهنگی در اجرای دستورالعملها و یکسان سازی مقررات در مورد فقدان چک بانکی یا چک بین بانکها ، که معمولاً به وسیله دارنده آن (مشتری) یا توسط واحد بانکی قبل یا بعد از واریز به حساب ، مفقود می گردد ، هر یک جدا از دیگری (مشتری یا واحد بانکی) مورد بررسی قرار می گیرد :

#### الف - فقدان چک بانکی توسط مشتری (خریدار یا ذینفع) : در صورت فقدان

چک بانکی ، مشتری باید مراتب را کتباً به واحد بانکی که چک عهده آن صادر گردیده اعلام نماید. (نمونه های شماره ۲-۴) شعبه مزبور براساس تقاضای کتبی مشتری و تطبیق و تأیید اطلاعات دریافتی با سوابق موجود در واحد ضمن گواهی امضاء ، ذینفع چک ، با ارسال (نمونه شماره ۲/۸-۴) چگونگی را به شعبه صادرکننده چک منعکس می نماید.

شعبه صادرکننده چک پس از دریافت پیام کتبی موظف است با تنظیم (نمونه شماره ۲/۹-۴) واریز یا عدم واریز وجه چک صادر شده را از شعبه ای که چک بعهده اش صادر شده است استفسار

نماید. واحد ذینفع چک می‌بایست مراتب را رأساً بررسی و با استفاده از (نمونه شماره ۴-۲/۱۰) به استعلام شعبه پاسخ دهد و با ارسال (نمونه شماره ۴-۲/۱۱) درخواست صدور چک جدید بنماید. بانک صادرکننده چک پس از حصول اطمینان از فقدان چک و گواهی امضای امضاکنندگان نامه، با اخذ تعهد از مشتری و ضامن (نمونه شماره ۴-۲/۱۲) اقدام به صدور چک جدید و ابطال عملیات حسابداری قبلی می‌نماید.

**ب - فقدان چک بانکی توسط واحدهای بانکی :** واحد بانکی مفقودکننده چک (شعبه ذینفع) فقدان چک بانکی را به بانک صادرکننده اعلام و درخواست صدور چک جدید می‌کند. بانک صادرکننده چک بانکی، به محض دریافت درخواست بانک ذینفع و پس از تأیید امضاهای مجاز، نسبت به تسویه چک قبلی و صدور چک جدید اقدام نموده و آن را برای بانک (شعبه ذینفع) ارسال می‌دارد.

#### ۴- چک مسافرتی :



چکی است که از طرف بانک‌های ناشر اسکناس و یا مؤسسات اعتباری خاصی که شهرت بین‌المللی دارند صادر شده و در اختیار مسافرانی که قصد عزیمت به خارج از کشور را دارند قرار می‌دهند. صادرکننده اینگونه چک‌ها پرداخت وجه آن چک را تعهد و تضمین کرده و در قبال ارزهای مختلف (پول‌های خارجی) و به موجب شرایطی به بانک‌های تقاضاکننده تحویل می‌دهد. متقاضی چک مسافرتی در موقع دریافت چک در حضور کارمند بانک، ذیل برگ‌های چک را امضاء می‌نماید. این امضاء باید با نمونه امضاء موجود در گذرنامه شخص مطابقت کامل داشته باشد. دارنده چک هر زمانی که بخواهد از وجه چک‌های مذکور استفاده کند، باید مجدداً در قسمت بالای چک مسافرتی امضاء دیگری بنماید.

اکثر چک‌هایی که بانک‌ها به نام خود و به مسئولیت بانکی صادر می‌نمایند یک نوع چک‌های مسافرتی هستند که در ارائه آنها هویت ارائه‌دهنده باید برای بانک تقریباً کامل باشد. تمام آنها را زیر عنوان «چک‌های در گردش» تعریف و ناشرین آنها را در بخش اول فصل سوم توضیح می‌دهیم.<sup>۱</sup>

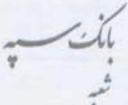

۱- برطبق تبصره ۳ قانون صدور چک (۱۳۸۲/۶/۲) : «پرداخت چک‌های تضمین‌شده و مسافرتی را نمی‌توان متوقف نمود. مگر آنکه بانک صادرکننده نسبت به آن ادعای جعل نماید...»





	<p>بانک سپه شبه</p>	
<p>تاریخ: تمام حروف نوشته شود</p>		<p>ریال: بوجه این چک مبلغ _____</p>
<p>ریال: یا آورنده سپردانید.</p>		<p>در وجه: _____</p>
<p>ریال: _____</p>		<p>شماره حساب: _____</p>

	<p>بانک سپه شبه</p>	
<p>تاریخ: تمام حروف نوشته شود</p>		<p>ریال: بوجه این چک مبلغ _____</p>
<p>ریال: یا آورنده سپردانید.</p>		<p>در وجه: _____</p>
<p>ریال: _____</p>		<p>شماره حساب: _____</p>

چکهای بانک سپه با رونوشت اضافی

<p>۱ ۱۳۱۴</p>	<p>بانک ملی ایران</p>	<p>تاریخ: حروف</p>
<p>شعبه: _____</p>		<p>Omnibus</p>
<p>ریال: یا بخواه که در سپردانید.</p>		<p>بوجه این چک مبلغ _____</p>
<p>ریال: _____</p>		<p>در وجه: _____</p>
<p>ریال: _____</p>		<p>شماره حساب: _____</p>

چک امنیوس







درخواست صدور چک بانکی

شعبه: .....  
 تاریخ: / / .....  
 خواهشمند است یک فقره چک بانکی به مبلغ  (مبلغ به حروف) ریال قابل پرداخت در بانک ..... شعبه ..... جهت واریز به حساب شماره .....  
 نام صادر و وجه آنرا نقداً / طی دستور پرداخت / چک شماره ..... از حساب ..... دریافت نمایید

متخصصات	نام و نام خانوادگی / نام شرکت	نام پدر	شماره شناسنامه / ثبت	محل صدور / ثبت	نشانی و شماره تلفن
مقتضی					
پرداخت کننده وجه					

هویت و امضاء پرداخت کننده وجه مورد تأیید است. امضاء متصدی مربوطه امضاء مقتضی / پرداخت کننده وجه

پستبانکار: انواع چکهای بانکی فروخته شده (چکهای / حواله های صادره مهده سایر بانکها - کد CHSB) طرف حساب .....  
 چکهای بانکی داخلی در وجه اشخاص - کد CHBD

چک بانکی به شماره سریال ..... و شماره ردیف .....  
 نام ..... قابل پرداخت در بانک ..... شعبه ..... صادر  
 و در حسابهای مربوطه ثبت و تحویل شد. (مبلغ به حروف: ..... ریال)

امضاء یک ..... امضاء دو .....

یک فقره چک با مشخصات و مبلغ فوق تحویل اینجانب شد. امضاء مقتضی / پرداخت کننده وجه

تاریخ: .....  
 بانک پارسیان (سهام عام)

خواهشمند است یک فقره چک بانکی / رمزارز بین بانکی بملبغ (به عدد)  ریال  
 (به حروف) ..... ریال بنام  
 حساب شماره ..... نزد بانک ..... شعبه .....  
 به درخواست ..... صادر و وجه آنرا نقداً / طی دستور پرداخت شماره .....  
 از حساب ..... دریافت / برداشت نمایید.

امضاء  
 صدور چک با مشخصات فوق بلا مانع است. شعبه  
 چک فوق بشماره ..... تحویل اینجانب ..... گردید. امضاء



بانک ملی ایران

مخصوص پرداخت چکهای بانکی بین بانکیها

تاریخ: .....  
شماره: .....

خواهشمند است وجه چک بانکی شماره: ..... مبلغ: ..... ریال  
شماره: ..... نزد بانک: ..... شعبه: .....  
نام: ..... در خرداد ماه ۱۳۸۵ فرمایید.  
مبلغ (به حروف): ..... (ریال) .....  
الحضرات: .....

فرم شماره ۱۳۰۱/۱۳۸۵

تربیتی، رسمی و تطبیق اصلنامه‌های مجاز به شماره: ..... نام  
و شماره: ..... نام: .....  
صنوبر چک طی ناماین شخصی یا خانم آقای  
تأیید شد.  
الحضرات: .....

پستالکار حساب: ..... شماره: .....  
نام: .....

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود.

طرف حساب: چکهای/حواله‌های پرداختی شماره: سایر بانکها (CHHIPI) ..... شهر: .....  
تاریخ: ..... وجه چک بانکی فوق‌الذکر به حساب: ..... شماره: ..... شعبه: .....  
مبلغ: ۲۰۰۰۰۰۰۰ ریال



بانک ملی ایران

فرم درخواست چک بانکی

تاریخ: .....

خواهشمند است یک فقره چک بانکی به مبلغ: ..... ریال به حروف .....  
جهت واریز به حساب شماره: ..... نزد بانک: ..... شعبه: ..... کد: .....  
به نام: ..... در قبال وجه نقد/ چک شماره: ..... صادر فرمایید.  
نام و امضای متقاضی: .....

طرف حساب: .....  
پستالکار حساب: چکهای صادره و فروخته شده ..... چک شماره: .....  
عهده بانک: ..... شعبه: ..... واریز به حساب شماره: .....  
به نام: ..... مبلغ: ..... ریال ..... به حروف: .....  
مهر و امضای شعبه: .....

این قسمت توسط شعبه تکمیل میشود.

اصل چک فوق‌الذکر به اینجانب ..... گردید.

امضای گیرنده



## فصل دوم - چک‌ها

۳۰۹

بسمه تعالی

بانک .....  
شعبه ..... تاریخ .....

بدینوسیله با اطلاع میرساند، چک بانکی رمز دار فی مابین بانکها به شماره سریال .....  
مورخ ..... به مبلغ ..... ریال صادره آن شعبه در وجه بانک .....  
شعبه ..... جهت واریز به حساب شماره .....  
به نام ..... فرزند .....  
به شماره ..... شناسنامه ..... تاریخ صدور ..... محل ثبت .....  
به نشانی .....  
مفقود گردیده است. خواهشمند است طبق مقررات، چک دیگری به جای آن صادر و به اینجانب تحویل نمایید.  
سرت

امضاء مشتری

مشخصات چک فوق مورد تایید می باشد .

مهر و امضاء مجاز شعبه

نمونه ۴-۲/۸

بسمه تعالی

بانک ..... شماره .....  
شعبه ..... تاریخ .....

احتراماً

برابر اعلان کتبی مورخ ..... / شرکت ..... چک بانکی  
خانم

بین بانکها به شماره سریال ..... مورخ ..... به مبلغ .....  
آقای .....  
ریال صادره این شعبه جهت واریز به حساب شماره ..... به نام ..... / شرکت .....  
خانم

مفقود / سرت / گردیده است . خواهشمند است دستور فرمایید چنانچه وجه  
چک مذکور تاکنون به حساب فوق الذکر منظور نگردیده است ، ضمن اعلام مراتب ، در صورت ارائه  
چک از واریز وجه آن خودداری و ارائه دهنده را به این شعبه راهنمایی فرمایید .

مهر و امضاء مجاز شعبه

نمونه ۴-۲/۹

بانک ..... شماره .....  
شعبه ..... تاریخ .....

احتراماً

حفظ به نامه شماره ..... مورخ ..... با اطلاع میرساند ، چک بانکی بین بانکها مورث  
در نامه مذکور تاکنون به حساب شماره ..... به نام ..... / شرکت .....  
آقای .....  
نزد این شعبه واریز نگردیده است . بدیهی است در صورت ارائه چک باین شعبه از واریز وجه آن به  
حساب مندرج در چک خودداری و مراتب به آن واحد اعلام خواهد شد .

مهر و امضاء مجاز شعبه

نمونه ۴-۲/۱۰



محل  
الصاق  
تمبر

تهدنامه

با توجه به اعلام کتبی مورخ ..... اینجانب / این شرکت ..... فرزند ..... به شماره شناسنامه ..... صدور ..... تاریخ ..... ثبت ..... محل ..... شرکت ..... به نشانی .....

منی بر موقوف شدن چک بانکی بین بانکها به شماره سریال ..... مورخ ..... مبلغ ..... ریال ، نظر به اینکه وجه چک مذکور را طی چک دیگری به شماره سریال ..... مورخ ..... بسلیغ ..... ریال از آن بانک دریافت نموده ام ، لذا متعهد می گردم هر گاه در نتیجه پرداخت چک مسزبور به هسر عنوان و به هر ترتیب وبه هر شکل زیان وخساراتی به تشخیص و اظهار بانک متوجه آن بانک گردد ، بطسور قطع و غیر قابل عسندول جبران زیان بسانک بمعهده اینجانب لاین شسسرکت بوده و درصورت اختطار بانک واستتکاف اینجانب ازپرداخت مبلغ چک مبلغی علاوه براصل مبلغ چک طبق فرمول ( ۶ × بالاترین نرخ سود تسهیلات روز ) × تعداد روز × اصل مبلغ چک ..... به بسانک بردازم ، بهمین منظسور ۳۶۰ × ۱۰۰

اینجانب ضمن تهدنامه حساضر بنحو غیرقابل برگشت به بانک اختیاردادم که مبلغ مذکور را از هر نوع حساب نزد بانک بسرداشت نماید . اقدام به شرح فوق مانع از اقدامات قانونی دیگر برای استیفای حقوق بسسانک نبوده وچنانچه ادعایی از طرف هر شخص علیه بانک عنوان گردد جوابگیری بمعهده اینجانب / این شرکت خواهد بود .

برای حسن اجرای تهدمات مذکور در فوق آقای / خانم ..... فرزند ..... بسه شناسنامه شماره ..... صادره از ..... به آدرس ..... بسه شناسنامه .....

نیز حاضر و با اعلام وقسوف واطلاخ کامل به موضوع ، تسامی تهدمات اشاره شده را قسبول و بمعهده گرفت بنحویکه بانسک سه حق دارد برای استیفای تمامی حقوق خود به هریک از آنان منفرداً یا به هر دو آنان منجسماً مراجعه و اقدام لازم به هر ترتیبی که خود صلاح بداند مسمول دارد . بانک اختیار و حق دارد که زیان وخسارت وارده به خود را از هر نوع موجودی حسابهای متعهدین فوق راساً وبدون تشریفات قضایی و اداری برداشت نماید . مراجعه بانک به هریک از متعهدین مانع مراجعه به دیگری نخواهد بود .

اعضای متعهد: .....  
اعضای ضامن: .....

نمونه ۴-۲/۱۱

بسبه تعالی

بانک ..... شماره .....  
شعبه ..... تاریخ .....

احتراماً بدینوسیله باطلاخ مبرساند ،چک بانکی بین بانکها به شماره سریال ..... مورخ ..... مبلغ ..... ریال صادره آن شعبه جهت واریز به حساب شماره ..... آقای ..... به نام ..... / شرکت ..... مقفروه .....  
گرددیده است . خواهشند است چک دیگری بجای آن صادر و تحویل فرمائید .  
ضمناً بموجب این ورقه تهدمات ذیل مورد قبول این بانک می باشد :

۱- ایسسن بسانک پاسسبگیری هرگونه ادعایی که به استناد چک مذکور علیه آن بانک صورت پذیرد ، خواهد بود .

۲- این بانک متعهد جبران هر گونه خسارتی است که به موجب آن هرگسونه سوه استضاده از چک مذکور متوجه آن بانک گردد و صرف اعلام آن بانک درخصوص میزان خسارت مورد قبول این بانک نخواهد بود .

۳- به محض دسترسی به چک مذکور ، به آن بانک تسلیم خواهد شد .

مشخصات چک فوق مورد تأیید می باشد . مهر و امضای مجاز شعبه

مهر و امضای مجاز شعبه

نمونه ۴-۲/۱۲

## فصل سوم

### چک‌های در گردش

بخش اول - چک‌های مسافرتی یا چک‌های در گردش (ویژه)

#### ۱- ابزارهای نوین پولی

همانطور که نوشته شد بر طبق قانون صدور چک، چهار نوع چک با تعریف‌های قانونی قابل نشر است بانکها به علت نیاز مشتریان خود در برداشت از حساب جاری برای گردش پول به نوعی پول احتیاج داشتند که فضای کمتری را اشغال کرده و حمل و نقل آن آسان و برای مشتریان بی‌خطر باشد به همین دلیل هر یک از چهار نوع چک قانونی را با تعریف‌های خاصی به‌عنوان مجموعه پذیرفته و برای آنها زیرمجموعه ابداع کردند. (نمونه‌های ۴-۳/۲ و ۴-۳/۱)

مسلم آن است که ذوق تهیه‌کنندگان چک‌های مسافرتی یا چک‌های در گردش (ویژه) در بانکهای مختلف تابع حد و حصر قانونی نبود و مسئولیت مالی ناشرین آنها براساس قوانین بانکی مورد توجه و بازخواست قرار نگرفت و ادامه این روش پایه تورم سالهای ۱۳۸۲ تا اواخر سال ۱۳۸۶ شد.

رویه‌ای که برای صدور چک‌های مسافرتی برای تأمین هزینه مسافران در خارج از کشور رعایت می‌شد در مورد چک‌های در گردش (ویژه) در داخل کشور نیز جاری بود با این تفاوت که هر یک از بانکها بنا به ذوق و سلیقه خود برای اینگونه چکها اسم ویژه‌ای در نظر گرفته و تلاش نمودند که با طرح و رنگی خاص بر رواج آن بیافزایند که شاید از نظر سیاست پولی بتوان این فعالیت را یک کوششی در راه سرعت بخشیدن به فشار تورمی دانست.

هزینه چاپ و نشر هر برگ چک در گردش بین ۴۰۰ تا ۷۰۰ ریال بود که بانکها از محل سود سالانه خود متحمل پرداخت این هزینه بودند.

## ۲- شرایط چاپ «چک پول» در آزمون:

- اخذ مجوز لازم از اداره نشر اسکناس و خزانه این بانک (مرکزی) میسر می‌باشد.  
 - برای تعیین حداقل استانداردهای امنیتی در چاپ اوراق موصوف، کمیته‌ای «تخصصی» در این بانک (مرکزی) تشکیل شده که پیشنهادات خود را به کمیته (پولی و بانکی) ارائه خواهد داد.

### الف: ایران چک: ناشر: بانکها (ده بانک)

روند رو به افزایش حجم مبادلات تجاری و ایجاد پایه‌ای برای رفع نیازهای پولی مردم با چاپ و نشر چکهایی به اسامی گوناگون بخصوص ضرورت رفع مشکلات ناشی از عدم اعتماد و پذیرش چکه‌های صادره اشخاص، عهده یک بانک و قبول سایر بانکها (از طریق اداره پایاپای بانکها، که حداقل بعد از ۴۸ ساعت ممکن است دریافت شود) سیستم بانکی کشور را بر آن داشت تا با ابداع شیوه بکارگیری ابزارهای نوین پولی، امکان مبادلات چکه‌های مذکور را در شبکه بانکی فراهم نماید. بر این اساس مقرر گردید عملیات مقدماتی برای چاپ و اجرای پذیرش متقابل چکه‌های «ایران چک» در کلیه بانکها از تاریخ ۱۳۸۱/۱/۵ با مبالغ پانصد هزار ریال به مورد اجرا گذاشته شود (از تاریخ ۱۳۸۲/۱۲/۲۷ چک یک میلیون ریالی نیز منتشر گردید).

**شرایط صوری ایران چک** - از نظر طرح، رنگ، اندازه و مشخصه‌های امنیتی و نوشتاری در تمام بانکها یکسان بوده و تفاوت صرفاً در مشخصات بانکهای ناشر است.

(آرم بانک، نام بانک، امضاء مدیرعامل بانک)

۱- در آزمون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با نشر اسکنان بیست هزار ریالی (حداکثر) موجب رواج بیشتر اینگونه چکه‌های مسافرتی شد.

مشخصات صوری چاپ شده در چکهای مسافرتی «ایران چک»؛ یکی از انواع چکهای در گردش ویژه: (نمونه ۴/۱-۴)

### متن چک:

۱- ایران چک.

۲- آرم بانک؛ نام بانک؛ امضاء مدیرعامل بانک ناشر.

۳- تاریخ صدور ..... (تاریخ روز فروش چک).

۴- شعبه ..... (نام و کد شعبه فروشنده).

۵- امضاء خریدار '.....

۶- مبلغ چک؛ شماره سریال چک؛ قید «چک مسافرتی».

در حاشیه روی چک: وجه این چک یکسال پس از تاریخ صدور فقط در شعبه بانک صادر کننده قابل پرداخت می باشد.

### ظهر چک:

۱- ایران چک «به زبان بیگانه».

۲- مشخصات دریافت کننده وجه چک:

محل عملیات شعبه

نام پدر:	نام خانوادگی:	نام:
شماره شناسنامه:		تاریخ و محل تولد:
	شناسنامه	شماره مسلسل:
	گواهینامه	
نشانی:		تلفن:
امضاء گیرنده وجه		

### مبلغ چک «به لاتین»

۱- متصدیان فروش چک برای رواج بیشتر آن در بازار اخذ امضاء خریدار را جدی نمی گرفتند.

**در حاشیه ظهر چک:** به موجب قانون خریدار یا ذینفع حق ندارد پرداخت وجه چک را منع یا تقاضای مسدود کردن آنرا بنماید.

**نکته-** تمام واحدهای تحت پوشش بانکها برای اعلام اطلاعات مربوط به «ایران چک» های مسدودی (مفقودی، مسروقه، جعلی) که در حین مبادله اسناد در اتاق پایاپای بانکها (کلر) بدست می‌آمد برای برگشت آنها چهار روز کاری از روز مبادله فرصت داشتند تا نسبت به برگشت آنها اقدام نمایند. پس از مدت یاد شده مسئولیت پرداخت وجه چکهای مسدودی ایران چک عهده بانک باز خرید کننده بود.

#### ب - سپه چک : ناشر : بانک سپه

« .... بمنظور حل مشکلات ناشی از حمل پول نقد یا پیشگیری از تورم ناشی از گردش اسکناس در جامعه و جذب نقدینگی و انتقال آن به سیستم و نهایتاً حفظ امنیت پول در جامعه .... » سپه چک با همان شرایط ایران چک از طرف بانک سپه انتشار یافته است.

#### پ - چک پول : ناشر : بانک تجارت

چک پول از جمله ابزار پولی و وسائل سهل الوصولی است که موجب تسهیل نقل و انتقال وجوه بوده و دارندگان آن میتوانند در مبادلات نقدی با آسودگی خاطر بیشتری مورد استفاده قرار دهند.

**تعریف چک پول - چکی است تضمینی، صادره بانک تجارت عهده خودش و قابل پرداخت در کلیه شعب بانک در داخل کشور به مبلغ ۵۰۰۰۰۰، ۱۰۰۰۰۰۰، ۲۰۰۰۰۰۰، ۵۰۰۰۰۰۰، ۱۰۰۰۰۰۰۰، ۲۰۰۰۰۰۰۰، ۵۰۰۰۰۰۰۰، ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال و بدون محدودیت زمانی برای دارندگان چک‌ها در واقع فاقد تاریخ انقضای اعتبار می باشد .**

۱- **شرایط صدور** - درخواست کتبی خواهان (نمونه شماره ۳-۴) با امضاء خریدار بهنگام دریافت چک از بانک، درج تاریخ صدور در محل مربوط، نقش مهر شعبه در اندازه معقول حاوی نام و کدشعبه در متن چک.

۲- **شرایط وصول** - امضاء ارائه کننده (خریدار اولیه)، تطبیق دو امضاء (خریدار و گیرنده وجه) در صورتیکه چک توسط شخص ثالثی ارائه شود علاوه بر تطبیق دو امضاء؛ شخص ارائه کننده باید با احراز هویت کامل وجه را دریافت دارد.

۳- **هزینه های مالیاتی** - توسط بانک ناشر پرداخت می شود و از خریداران چک پول (مسافرتی ویژه) هیچگونه کارمزد یا مالیاتی دریافت نمی شود.

**نکته** - بر روی چک مسافرتی ویژه یک میلیون ریالی نقش ساختمان سابق بانک شاهنشاهی؟!؟ چاپ شده و بانکهای دیگر از نقش ساختمانهای عظیم ادارات مرکزی خود بهره جسته ند؟!؟

### ت - چک در گردش (مسافرتی): ناشر : بانک صادرات ایران

در روی چک: تاریخ صدور و امضاء خریدار نوشته و در قسمت پائین تأیید گردیده است که «بانک صادرات ایران پرداخت وجه این چک را تضمین می نماید» در پشت چک: علاوه بر مشخصات و امضاء گیرنده وجه، یادآور شده است که «بموجب قانون خریدار یا ذینفع حق ندارند پرداخت وجه چک را منع کنند یا تقاضای مسدود کردن آنرا بنمایند».

### ث - چک مسافرتی بانک ملت : ناشر بانک ملت

در ظهر «اعلامیه فروش چکهای مسافرتی ملت/ ایران چک» قید شده است: خریدار چک مسافرتی باید موقع دریافت وجه چک و یا واگذاری چک به دیگری قسمت مربوط را امضاء نماید.

**نکته** - ممکن است در موقع دریافت وجه چک (فروشنده چک) الزاماً قسمت مربوط را امضاء نماید ولی اگر چک متوالیاً منتقل شده باشد انجام این تعهد عملی نیست.

### ج - چک طلایی<sup>۱</sup>: ناشر: بانک کشاورزی

تعداد چکهای طلایی بانک کشاورزی بر پایه ارزش هر برگ پنج نوع است  
 ۲۰۰۰٫۰۰۰، ۵۰۰۰٫۰۰۰، ۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰، ۲۰٫۰۰۰٫۰۰۰ و ۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰ ریالی.  
 بانک کشاورزی برای حمایت از نشر کلیه چکهای مسافرتی ویژه گام مثبتی در  
 پذیرش آنها برداشت. وجه انواع چکهای مسافرتی را که بانکهای دیگر صادر  
 کرده‌اند مشتریان بانک میتوانند برای واریز به حساب جاری خود به بانک ارائه  
 کنند و بلادرنگ به حساب آنها منظور می‌شد و مشتریان میتوانند از موجودی  
 خود برداشت نمایند (چکهای مسافرتی معمولاً از طریق اتاق پایاپای اسناد بانکی  
 بحساب واریز میشود). در فرم پذیرش چکهای مسافرتی واگذارنده چک متعهد به  
 جبران خسارت وارده به بانک می‌شد.

### چ - چک تضمین شده: ناشر: بانک ملی ایران

«با توجه به استقبال فراوان مردم از چکهای تضمین شده بانک ملی در امور  
 معاملاتی خود و نیز به منظور سرعت بیشتر در کارها، چکهای مذکور با مبالغی  
 مشخص چاپ شده بود که به تدریج از نوشتن نام ذینفع خودداری و در وجه  
 حامل صادر می‌شد و آورنده چک مالک یا ذینفع آن شناخته می‌گردید.»  
 چکهای تضمین شده بانک ملی ایران فقط دارای یک رو طرح و با نام بانک  
 ملی و امضاء مدیرکل با شرایط امنیتی خاص چاپ و نشر شده بود و تاریخ صدور  
 آن در ظهر چک قید شده بود. در واقع چکهای تضمین شده بانک ملی ایران همان  
 چکهای تضمین شده سالهای گذشته (۱۹/مهر/۱۳۳۱) بود.

۱- بهتر است بانکها در گزینش نام برای فعالیتهای بانکی که در قالب قانون انجام می‌شود پیرو صداقت‌ها و  
 صمیمیت‌ها باشند.

**ح - چک پول توسعه: ناشر: بانک توسعه صادرات ایران**

بر روی هر برگ چک جمله (چک پول توسعه، بانک توسعه صادرات ایران) با ذکر مبلغ بصورت عددی و حروفی) به زبان فارسی ثبت و بر روی دیگر همین جمله به زبان انگلیسی نقش بسته بود.

**بخش دوم - عملیات حسابداری چکهای مسافرتی ویژه<sup>۱</sup>**

**مقدمه** - در ادارات معاملات ریالی بانکها (صندوق)، روزانه جمع ریالی داد و ستد چکهای مسافرتی ویژه بیش از حجم پول قانونی کشور در بانکهاست با توجه به اینکه وجوه دریافتی (ریال) از مشتریان، پرداخت پول (چکهای مسافرتی ویژه) را به مشتریان دیگر آسانتر می‌سازد و بانک پس از دریافت و تأیید تعلق آن، طبق دستورالعمل بانکی بلادرنگ باطل و از دور خارج می‌سازد.

برای تشریح عملیات حسابداری چکهای مسافرتی ویژه که شامل ارائه چک (بهنگام فروش) و ابطال آن در (زمان بازخرید) باشد، یکی از شعب بانک سپه (خیام) را در نظر می‌گیریم. این شعبه می‌تواند دو نوع چکهای مسافرتی ویژه (ایران چک - سپه چک) را فروخته و یا بازخرید نماید و همچنین چکهای صادره بانکهای دیگر را دریافت و از طریق پایاپای به حساب مشتری واریز کند.

**اول - فروش چکهای مسافرتی ویژه ایران چک (ناشر بانک سپه)**

**دوم** - بازخرید چکهای مسافرتی ویژه: ایران چک (بانک ملی) و چک پول (بانک تجارت) **نکته** - در موقع دریافت چکهای مسافرتی ویژه، بانکها روشهای مختلفی از نظر حسابداری به کار گرفته‌اند که ساده‌ترین آنها استفاده از حسابهای انتظامی است.

۱- گزینش عنوان چکهای مسافرتی ویژه به جای چکهای مبلغ دار از نظر قانونی مفهوم بهتری دارد.



## اول - عملیات حسابداری گروه اول

### الف) در مرکز: دریافت چکها

بدهکار: حسابهای انتظامی چک پول (ایران چک و سپه چک) مبلغ برابر ارزش چکها

بستانکار: طرف حسابهای انتظامی چک پول مبلغ برابر ارزش چکها

### ۱- صدور اسناد فروش:

بدهکار: حساب صندوق/ جاری مشتری مبلغ برابر ارزش چکهای فروخته شده

بستانکار: حساب چکهای بانکی فروخته شده مبلغ برابر ارزش چکهای فروخته شده

### ۲- صدور اسناد انتظامی در پایان روز:

بدهکار: طرف حسابهای انتظامی چک پول جمع کل چکهای فروخته شده

بستانکار: حسابهای انتظامی چک پول (ایران چک و سپه چک) جمع کل چکهای فروخته شده

در مورد سرفصل «حساب چکهای بانکی فروخته شده» میتوان عنوان را حساب

بستانکاران داخلی قرار داد که پس از کسر ارزش تمبر مالیاتی برابر تعداد چکهای فروخته

شده، مانده پول به حساب مرکز یا خزانه واریز شود.

### ۳- صدور اسناد باز خرید:

بدهکار: حساب چکهای بانکی فروخته شده مبلغ برابر چکهای باطل شده

بستانکار: حساب صندوق/ جاری مشتری مبلغ برابر چکهای باطل شده

## ب) در شهرستان در یکی از شعب بانک سپه چکها در حساب انتظامی

نگهداری می شود.

### ۱- صدور اسناد فروش:

بدهکار: حساب صندوق/ جاری مشتری مبلغ معادل چکهای فروخته شده

بستانکار: بستانکاران داخلی (چکهای مسافرتی ویژه) مبلغ معادل چکهای فروخته شده

## در پایان وقت اداری

بدهکار: حساب بستانکاران داخلی (چکهای مسافرتی ویژه) معادل کل چکهای فروخته شده

بستانکار: حساب مرکز معادل کل چکهای فروخته شده

## ۲- صدور اسناد باز خرید :

**بدهکار :** حساب بدهکاران داخلی (چکهای مسافرتی ویژه) به مبلغ چکهای باطل شده  
**بستانکار :** حساب صندوق / مشتری به مبلغ چکهای باطل شده

## در پایان وقت اداری

**بدهکار :** حساب مرکز به مبلغ چکهای باطل شده

**بستانکار :** حساب بدهکاران داخلی به مبلغ چکهای باطل شده

ضمناً با صدور اسناد انتظامی از موجودی چکهای مسافرتی ویژه کاهش می‌یابد.

## دوم - عملیات حسابداری گروه دوم :

در گروه دوم چکهای مسافرتی ویژه عبارتند از «ایران چک ، ناشر بانک ملی» که در شعبه به پول نقد تبدیل می‌شود.

(ممکن است ارائه چک برای واریز نمودن به حساب جاری یا پرداخت بدهی‌های مشتری باشد «چک پول ، ناشر بانک تجارت» پس از وصول از طریق اداره پایاپای چکها به حساب جاری مشتری منظور می‌گردد.

در پایان روز هر دو چک (ایران چک ، چک پول) از طریق اداره پایاپای بانکها به بانکهای صادرکننده واگذار وجه آنها به حساب بانک سپه (شعبه خیام) واریز می‌گردد.

**بدهکار :** حساب آنها (حساب مرکز - کلر)

**بستانکار :** حساب بانک سپه (شعبه خیام)

و پس از دریافت اسناد از طرف حساب مرکز :

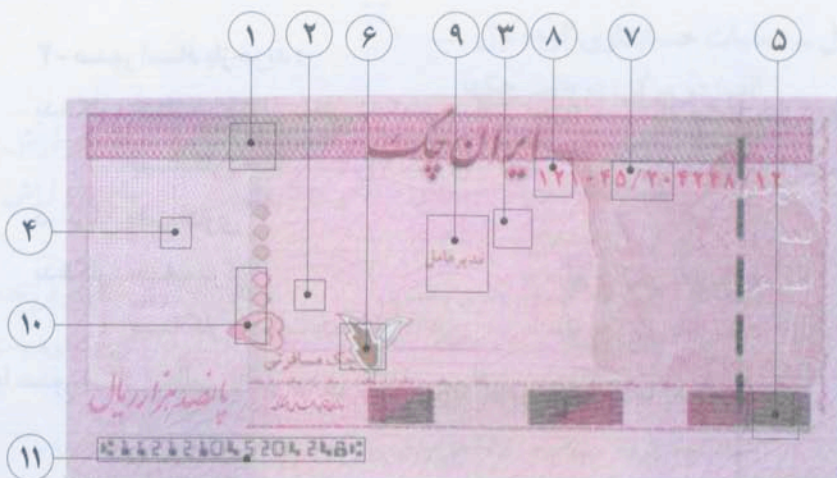
**بدهکار :** حساب بانک سپه (شعبه خیام)

**بستانکار .** حساب صندوق / حساب جاری مشتری

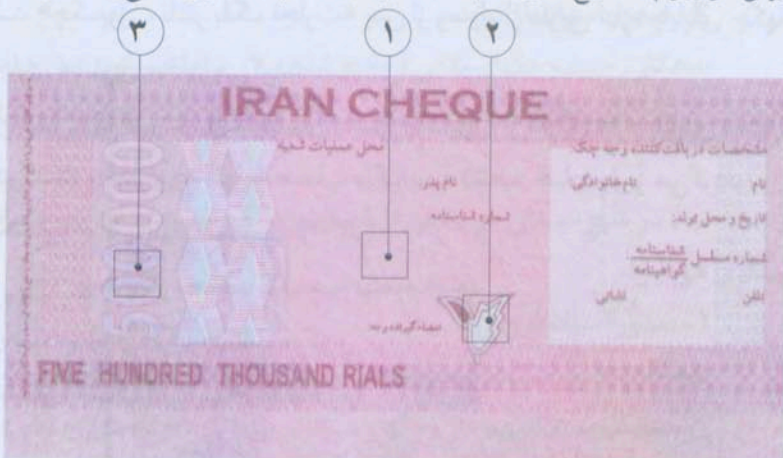
**نکته -** در کلیه عملیات حسابداری پس از فروش چکهای مسافرتی ویژه باید

معادل مبلغ ۲۰۰ ریال بابت تمبر هر برگ چک (مالیات) به حساب وزارت امور اقتصادی

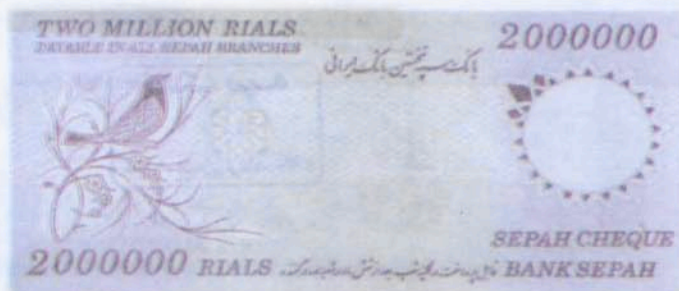
و دارایی واریز گردد.



- ۱- چاپ برجسته در دو رنگ
  - ۲- چاپ نقوش بصورت سه بعدی در دو رنگ
  - ۳- چاپ طرح حوض ماهی
  - ۴- طرح حجاری باستانی
  - ۵- چاپ بسیار ریز (ایران چک IRAN CHEQUE)
  - ۶- چاپ طرح گل بر رو و پشت چک
  - ۷- چاپ نمرة در دو قسمت
  - ۸- کد ویژه هر بانک
  - ۹- آرم و نام هر بانک به همراه امضاء مدیرعامل
  - ۱۰- تفکیک مبلغ عددی فارسی چک
  - ۱۱- شخصی سازی MICR
- ویژگی های روی چک : تاریخ صدور - شعبه - امضاء خریدار و قید « چک مسافرتی » - مبلغ چک به حروف

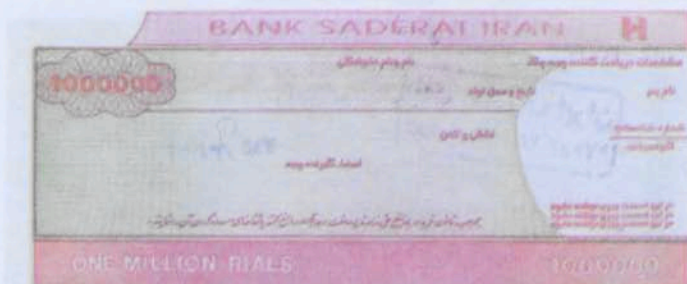


- ۱- چاپ نقوش بصورت سه بعدی در دو رنگ
  - ۲- چاپ طرح گل بر رو و پشت چک
  - ۳- تفکیک مبلغ عددی انگلیسی در دو رنگ و عنوان چک به زبان فرانسه
- ویژگی های پشت چک : مشخصات دریافت کننده وجه چک (محل عملیات شعبه) نکته : کاغذ نسبت به مواد شیمیایی حساس بوده و در صورت تماس با آنها تغییر رنگ می دهد.



بانک سپه از بانک ملی جمهوری ایران









(نمونه ویژه ۱)

اسکناسهای در گردش



(نمونه ویژه ۲)

اسکناسهای در گردش

## گذری بر آنچه که گذشت:

### ۱- اخذ بازخور

در مقدمه بخشنامه کمیته پولی و بانکی بانک مرکزی ج.ا.ا آمده است: «... ریسک نقدینگی یا ریسک عدم تأمین بموقع وجوه» و «اخذ بازخور از عملکرد آن جهت تصحیح خطاهای احتمالی...» و «پول رسانی بموقع و متناسب»، از نتایج استقرار یک نظام توانمند در زمینه خزانه داری است و آن مستلزم برآورد صحیحی از میزان «ورود و خروج»<sup>۱</sup> وجه نقدی است که موجودی خزانه بانک بوده و با «شیوه صحیح مدیریت» از بروز اختلال در نظام پرداخت کشور جلوگیری می‌نماید.

این جملات مانع انتشار چک بانک نشد حتی با اشاره به بند ۶ از ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور که «انتشار اوراق دیداری در وجه حامل از سوی بانکها ممنوع می‌باشد»، بانک مرکزی بر این باور است که با تمهید تدابیری در خصوص انتشار چک پول می‌تواند نقدینگی مورد نیاز را با نشر چک پولها یعنی همان «اوراق دیداری در وجه حامل (اسکناس)» تأمین نماید.

**نتیجه:** بانک مرکزی ج.ا.ا به این امر واقف شد که: رد نظارت بر مجموعه چک پولها (شائبه صدور و انتشار آنها) و عدم شباهت آنها با اسکناس و بالاخره رواج روزانه دائم التزاید این چک پولها مجموعاً توانسته‌اند جایگزینی برای کمبود اسکناسهای فرسوده و کم بها و پوششی برای توزیع اسکناس و یا سکه های پنجاه تومانی تعیین نمایند که تمامی آنها عاملی است برای افزایش حجم پول در گردش؛ به عبارت دیگر، پایه گذار تورمی است بی سر و سامان.

۱ «ورود و خروج» منظور عملیات صدوق است که حاصل آن (ورود منهای خروج) میشود نقدینگی



**تمبر (مالیات وزارت دارایی):** با آنچه که گذشت «چک پول» یکی از انواع چکهای بانکی یا پول تحریری است که مشمول ماده ۴۴ قانون مالیات بردرآمد (فصل پنجم حق تمبر) شده و بانکهای صادرکننده مکلفند برای «... هر برگ چک که از طرف بانکها چاپ می شود در موقع چاپ (۲۰۰) ریال حق تمبر...» بپردازند.

**هزینه چاپ:** در آخرین گزارش بانک رفاه، هزینه (کاغذ-چاپ) برای عرضه هر برگ چک پول ۶۸۰ ریال اعلام شده است.

طبق آمار مندرج در نخستین برگ این گزارش، در سال ۱۳۸۳ معادل ۷۰۱۳۶۷۵۵۶ میلیون ریال چک پول در گردش بوده است که اگر ارزش ریالی هر برگ یک میلیون ریال فرض شود، هزینه‌ای برابر با:

$$۶۱۷۲۰۳۴۴۹۲۸۰ = (۲۰۰ + ۶۸۰) \times ۷۰۱۳۶۷۵۵۶ \text{ ریال پرداخت شده است.}$$

پرسشی که میشد طرح کرد، تأمین این هزینه از چه درآمد بانکی است؟

## ۲- قانون صدور چک و چک بانک

آیا چک بانک براساس ماده ۳۱۰ قانون تجارت چک شناخته می شود؟  
ماده ۳۱۰ قانون تجارت: «چک نوشته‌ای است که به موجب آن صادرکننده وجوهی را که نزد محال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می نماید».

**تعاریف از دستورالعمل:**

**چک بانک:** چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک... پرداخت می گردد.

**ایران چک:** چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب تمامی بانکها... پرداخت می گردد.

**وجوه:** مبالغ ریالی مندرج بر روی هر برگ چک

### صادرکننده: بانک و بانکها

**تاریخ صدور:** ماده ۱۴ دستورالعمل، «... متصدیان بانکی پیش از ضرب مهر و درج تاریخ بر روی چک...»

ماده ۱۷ دستورالعمل: حداکثر تا شش ماه از تاریخ صدور ... پس از انقضای مدت مذکور از طریق شعب فروشنده (مراجعه به صادرکننده چک)

ماده ۱۱ قانون صدور چک، «... دارنده چک تا شش ماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به بانک مراجعه ...»

**امضاء:** ماده ۶ دستورالعمل: دو محل امضاء (یکی به هنگام فروش و دیگری هنگام انتقال)... بر روی چک پولها ... در نظر گرفته شود.

امضاء به هنگام فروش: ماده ۱۴ دستورالعمل: «امضای اول مشتری را بر روی

اوراق مذکور اخذ نمایند.»

امضاء به هنگام خرید: ماده ۱۵ دستورالعمل: «انتقال انواع چک پول به اشخاص

ثالث (نه فروشنده) پس از امضای دوم خریدار در محل تعبیه شده امکان پذیر است.»

ماده ۳۱۲ قانون تجارت: «... بصرف امضاء در ظهر به دیگری منتقل میشود.»

ماده ۴ دستورالعمل بانک مرکزی ج.ا.ا از تولید کنندگان چک پول خواسته بود:

«... نباید هیچگونه طرح، نشان، عبارت و ... بنحوی که شائبه صدور و انتشار آنها از

سوی بانک مرکزی... یا شبیه مشابهت اوراق مزبور با اسکناس را ...» در اذهان

مشتریان ایجاد نماید دیده شود.

آرم بانک: نقش برجسته «بانک مرکزی ج.ا.ا.» بصورت «اتومارک» در متن ایران

چکها، موجب تأیید شائبه صدور و انتشار آنها از سوی بانک مرکزی بود. در پی

گزارش آماری، رواج قطعی این چک پولها از سال ۱۳۸۳ آغاز گردیده است.

سال	ایران چک (میلیون)	چک بانک (میلیون)	جمع چکهای صادره
۱۳۸۳	۲۳۵۱۴۲۲۴۸	۴۶۶۲۲۵۳۰۸	۷۰۱۳۶۷۵۵۶
۱۳۸۴	۲۸۹۰۶۴۱۳۳	۵۲۵۱۵۳۵۵۵	۸۱۴۲۱۷۶۸۹
۱۳۸۵	۳۹۱۷۰۹۳۶	۶۵۸۲۴۰۴۵۱	۱۰۴۹۹۴۹۸۱۵
۱۳۸۶ (۵م۹)	۵۳۲۵۶۶۶۴۶	۴۲۳۰۴۶۰۵۱	۹۵۵۶۱۲۶۹۷

### ایجاد یا خلق پول:

در بحث اجرای «سیاست پولی» که بانک مرکزی برای کنترل حجم پول در گردش از آن استفاده می‌کند، معمولاً بحث از حجم پول واقعی نیست بلکه حجم پول و اعتباریست که ناشی از قدرت و توان بانکها در ایجاد یا خلق پول میباشد که در تحصیل آن اهتمام کامل دارند.

### سیاست پولی و ابزارهای آن:

اگر اجرای سیاست پولی (همراه با سیاست مالی) که تنها راه کنترل حجم پول در گردش (بدون استفاده از سرمایه گذاری در تولید- اشتغال) است بکار گرفته شود امیدی به رشد اقتصاد همراه با کسب رفاه اجتماعی میباشد.

### ابزار سیاستها پولی:

#### سپرده قانونی

تنزیل مجدد (به صورتی که امروز عمل می‌شود: کنترل نرخ بهره، جایزه، پس انداز، ...)

سیاست بازار باز، امکان برقراری تعادل اقتصادی در حجم پول در گردش و نیاز جامعه. کنترل تسهیلات اعتباری در بخش دولتی و خصوصی و بالاخره حفظ ذخایر ارزی و عدم تأمین کسر بودجه با تولید اسکناس،

### عوامل مؤثر در تحولات اقتصادی کشور:

- ۱- نفت (وابستگی منابع بودجه دولت بر درآمد نفتی که موجب افزایش دارائیهای خارجی بانک مرکزی است).
  - ۲- نرخ ارز
  - ۳- افزایش حجم عملیات مالی دولت
  - ۴- کسری بودجه
  - ۵- انتشار اسکناس
  - ۶- افزایش حجم چک پولها
  - ۷- عدم اجرای سیاست پولی و مالی بصورت انقباضی (بویژه تحمیل سیاست مالی دولت بر سیاست پولی)
  - ۸- برداشت از حساب ذخیره ارزی
  - ۹- مطالبات بانک مرکزی از بانکها و دارائیهای خارجی بانک مرکزی
  - ۱۰- رشد ضریب فزاینده نقدینگی (کاهش نظارت بانک مرکزی)
- راه حل مالی:** بانک مرکزی ج.ا.ا در ابتدا متعهد چاپ و نشر «ایران چک» شد و تمام چکهای در گردش را معاوضه و بگفته بهتر جمع آوری کرد و پس از مدتی با تصویب هیأت نظار بر حجم انتشار اسکناس در گردش افزود و به مرور از حجم چک پولها کاسته شد.
- راه حل قانونی:** نظارت بانک مرکزی ج.ا.ا بطور کامل، صحیح و صادقانه بر عملیات کلیه بانکها و مؤسسات و شرکتهای مالی، برای اجرای کلیه قوانین و دستورالعملهای صادره شورای پول و اعتبار است تا نشر و پخش ایران چکهای بانک مرکزی با تصویر ویژه و خطوط تعیین شده جایگزین «ایران چک» بانکها گردد.

## بخش سوم - گامی مؤثر در حل مشکلات پولی:

در پی گزارش ریاست کل بانک مرکزی ج.ا.ا که «در این شرایط عملاً در وضعیتی قرار گرفته‌ایم که ایران چک یا اوراقی که به عنوان ابزار جایگزین اسکناس با ارقام بالای پانصد هزار ریال مورد استفاده مردم قرار میگیرد از ضرایب ایمنی کمتری نسبت به اسکناسهای ده هزار، بیست هزار و پنجاه هزار ریالی برخوردار است و این امر بطور بالقوه موجب ایجاد مشکلات و نارضایتی‌هایی برای مردم گردیده است.»

و بالاخره هیأت وزیران در جلسه ۱۳۸۶/۱۲/۸ به پیشنهاد بانک مرکزی ج.ا.ا و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی: «... هیأت وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمانهای اداری به وضع تصویب نامه و آئین نامه بپردازد... ولی مفاد این مقررات نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد.» تصویب نمود که از ابتدای سال ۱۳۸۷:

۱- بانک مرکزی ج.ا.ا نسبت به تحویل ایران چک به بانکها در قبال وصول ۱۰۰ درصد مبلغ ریالی اقدام نماید.

۲- عملیات طراحی و چاپ ایران چک توسط بانک مرکزی انجام شود:

(نمونه های ۲ تا ۴)

ایران چک:

ناشر: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ارزش: پانصد هزار ریال

رنگ: قهوه ای

امضا: مظاهری، رئیس کل بانک مرکزی



نمونه ۴-۳/۵

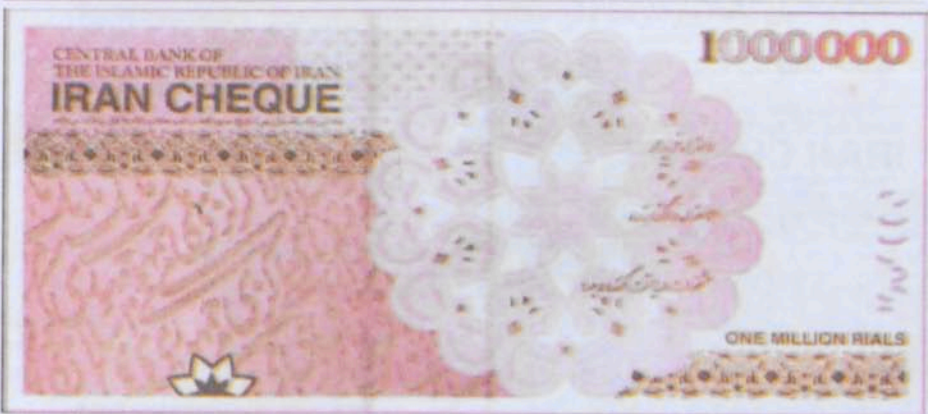
ایران چک :

ناشر : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ارزش : یک میلیون ریال

رنگ : قهوه ای

امضا: مظاهری ، رئیس کل بانک مرکزی ج.ا.ا.





ایران چک :

ناشر : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ارزش : یک میلیون ریال

رنگ : آبی

امضا: محمود بهمنی ، رئیس کل بانک مرکزی ج.ا.ا.







نمونه ۴-۳/۴

## فصل چهارم

### انواع چک‌ها از نظر ذینفع

- مقدمه - ماده ۳۱۲ قانون تجارت ، «چک ممکن است در وجه حامل یا شخص معین یا به حواله کرد باشد. ممکن است به صرف امضاء در ظهر به دیگری منتقل شود.»**
- بنابر تعریف فوق چک از نظر تنظیم و تعیین گیرنده وجه (ذینفع) ممکن است :
- ۱- چک در وجه حامل باشد یا آنکه ذکری از کلمه حامل نشده و فقط در مقابل نام گیرنده وجه خط کشیده شود در این صورت هم چک در وجه حامل است.
  - ۲- به نام شخص معین صادر شود. در این صورت پس از ذکر نام گیرنده وجه ، کلمه حواله کرد یا آورنده ، در متن چک خط خورده می‌شود.
  - ۳- به حواله کرد شخص معین صادر شود که کلمه آورنده خط می‌خورد.
- صراحت قانون در نحوه انتقال چک ، صدور آن را به صورت حامل یا شخص معین یا به حواله کرد محدود و قطعی نموده است که آن هم با پشت‌نویسی چک می‌توان « ... به صرف امضاء در ظهر به دیگری منتقل کرد.» چک صادره را از صورت «حامل» خارج و «در وجه شخص معین» یا «بحواله کرد شخص معین» تبدیل نمود و یا این که چک «در وجه شخص معین» و یا «بحواله کرد شخص معین» را به «در وجه حامل» تغییر داد. قانون‌گذار با تجویز ظهرنویسی و توجه به مسئولیت تضامنی ظهرنویسان در امر پذیرش و گردش چک در بین مردم تلاش واقع‌بینانه‌ای به عمل آورده است.

## بخش اول - روش پرداخت وجه چک به اعتبار ذینفع چک

### ۱- چک در وجه حامل :

در صورتیکه در چک نامی قید نشده و یا کلمه حامل نوشته شود ، چک در وجه یا بحواله کرد حامل خواهد بود. توضیح آنکه خط زدن یا نزدن کلمات «آورنده» یا «بحواله کرد» تأثیری در قابلیت انتقال چک ندارد. با این حال در صورتی که کلمات مزبور خط خورده باشد ، بانک باید در مورد انتساب امضاء ظهرنویس به محال له دقت لازم به عمل آورد.

**الف -** در صورت فوق ، دارنده چک ، حامل است و می تواند بر طبق مقررات پشتنویسی نموده و پس از احراز هویت وجه چک را دریافت دارد.

**ب -** دارنده چک «حامل» می تواند آن را در وجه شخص معین پشتنویسی کند و شخص معین با مراجعه به بانک و پس از احراز هویت وجه چک را دریافت دارد.

**پ -** اگر چک در وجه حامل به نام شخص معین پشتنویسی شده باشد آن شخص می تواند مجدداً چک را به نام دیگری پشتنویسی نماید ، در این صورت بانک پس از احراز هویت ارائه دهنده چک وجه آنرا پرداخت می کند.

چنانچه اینگونه چکها دارای پشتنویسان متعدد باشند بانک علاوه بر صحت توالی پشتنویسها (بر طبق قرارداد حساب جاری) آخرین نفر را شناسائی کامل نموده و وجه را به وی می پردازد.

### ۲- چک در وجه یا به حواله کرد شخص معین :

چون قصد صادرکننده چک از صدور چک «در وجه شخص معین» یا «بحواله کرد»<sup>۱</sup> این است که محال له «شخص معین» شخصاً به بانک مراجعه کرده و پس از احراز هویت کامل و امضاء کردن ظهر چک وجه چک را دریافت دارد یا با ظهرنویسی که مورد تأیید بانک باشد آن را به دیگری انتقال دهد تا در موقع لزوم بتواند چک را به عنوان یک سند پرداخت وجه به مراجع قانونی ارائه نماید در این صورت امضاء شخص معین باید مورد قبول بانک باشد.

۱- حواله کرد : پول یا چیزی که پرداخت آن به دیگری واگذار می شود.

چنانچه اینگونه چک‌ها دارای پشت‌نویسان متعدد باشند یا به صرف امضاء یا قید عبارتی با امضاء دال بر انتقال به اشخاص مختلف صورت پذیرفته باشد، علاوه بر صحت متوالی بودن انتقال (برطبق قرارداد حساب‌جاری)، باید هویت آخرین ظهرنویسی که برای وصول وجه چک به بانک مراجعه می‌نماید از هر جهت شناخته شده و مشخص باشد.

**نکته -** صادرکننده چک در ظهر چک به ویژه «در وجه شخص معین» حق هیچگونه پشت‌نویسی اعم از تصدیق امضاء یا تقاضای پرداخت در وجه شخص دیگری نخواهد داشت مگر تصحیح ارقام یا تاریخ چک.

### ۳- دارنده چک و ذینفع چک :

در ماده دو قانون صدور چک مصوب شهریورماه ۱۳۸۲، دارنده چک چنین تعریف شده :  
« دارنده چک : اعم از کسی است که چک در وجه او صادر گردیده و یا به نام او پشت‌نویسی شده یا حامل چک (در مورد چکهای در وجه حامل) یا قائم مقام قانونی آنان. »

**تبصره یک ماده ۱۴ -** « ذینفع در مورد این ماده : کسی است که چک بنام او صادر یا ظهرنویسی شده یا چک به او واگذار گردیده باشد (یا چک در وجه حامل به او واگذار گردیده). »

از توضیح قانون‌گذار در مورد دارنده چک و ذینفع (محال‌له) نتیجه گرفته می‌شود که دارنده چک همان ذینفع چک خواهد بود اما در زمانی که چک مفقود شده یا به سرقت رفته باشد دارنده چک کسی است که چک در اختیار اوست و ذینفع چک کسی است که می‌تواند با ادعای مالکیت چک و به دلایل قابل استناد سرقت و یا فقدان چک را به بانک اعلام کند. قسمتی از ماده ۱۱ قانون صدور چک : « ... دارنده چک در این ماده شخصی است که برای اولین بار چک را به بانک ارائه داده است » و برای تشخیص این که چه کسی برای اولین بار برای وصول وجه چک به بانک مراجعه کرده است «بانک‌ها مکلفند به محض مراجعه دارنده چک هویت کامل و دقیق او را در پشت چک با ذکر تاریخ قید نمایند» در این صورت ذینفع چک با ارائه دلایل قانونی قادر به اثبات ادعای خود خواهد شد.

## بخش دوم - وظایف بانکها

**مقدمه -** در قانون صدور چک مصوب شهریورماه ۱۳۸۲ و آیین‌نامه تعیین ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و چگونگی پاسخ استعلام بانکها مصوب ۱۳۷۳/۸/۲۵ هیأت وزیران و دستورالعملها و بخشنامه‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر پایه قانون و مصوبات هیأت وزیران و همچنین نظر شورای حقوقی بانکها، بانکها را مکلف به انجام وظایفی کرده‌اند که عدم رعایت آن امکان طرفیت با مقامات قضایی یا تأمین خسارت‌های ناشی از قصور در انجام تکالیف را برای کارکنان بانکها به بار خواهد آورد.

### ۱- بانکها مکلفند ...

- بانکها مکلفند هنگام افتتاح حساب جاری برای اشخاص، مشخصات کامل شناسنامه (نام و نام خانوادگی، شماره شناسنامه، محل صدور، نام پدر، تاریخ تولد) و نشانی کامل آنان را دریافت و در کارت‌های مربوط درج نمایند (آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران).

- بانکها مکلفند در روی هر برگ چک نام و نام خانوادگی صاحب حساب را قید نمایند (ماده ۶ قانون).

- « صادرکننده چک یا ذینفع یا قائم‌مقام قانونی آنها با تصریح به این که چک مفقود یا سرقت یا جعل شده و یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگری تحصیل گردیده می‌تواند کتباً دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد. بانک پس از احراز هویت دستوردهنده از پرداخت وجه آن خودداری خواهد کرد... بانک مکلف است وجه چک را تا تعیین تکلیف آن، در مرجع رسیدگی یا انصراف دستوردهنده در حساب مسدودی نگهداری نماید. » (ماده ۱۴ ق.ص)

- دستوردهنده بند (۳-۱) باید «... حداکثر ظرف مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم نماید...» و در غیر اینصورت «... بانک از محل موجودی به تقاضای دارنده چک وجه آن را پرداخت می‌کند» (تبصره ۲ ماده ۱۴ ق.ص) (نمونه‌های شماره ۴-۴) - «... برای تشخیص اینکه چه کسی اولین بار برای وصول وجه چک به بانک مراجعه کرده است، بانکها مکلفند به محض مراجعه دارنده چک هویت کامل و دقیق او را در پشت چک با ذکر تاریخ قید نمایند.» (ماده ۱۱)

- «در صورتی که صادرکننده چک قبل از تاریخ شکایت کیفری وجه چک را نقداً به دارنده آن پرداخته... یا موجبات پرداخت آن را در بانک محال‌علیه فراهم نماید... در مورد اخیر بانک مذکور مکلف است تا میزان وجه چک، حساب صادرکننده را مسدود نماید و به محض مراجعه دارنده و تسلیم چک وجه آن را بپردازد.» (ماده ۹)

- بانکها مکلفند کلیه حسابهای جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بی‌محل صادر کرده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفرخواست شده باشد بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری دیگری باز نکنند... بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است... فهرست اسامی این اشخاص را در اجرای مقررات این قانون در اختیار کلیه بانکهای کشور قرار دهد... (ماده ۲۱ ق.ص).

- هرگاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد. (ماده ۳ ق.ص)

- بانکها مکلفند در صورت درخواست دارنده چک گواهی عدم پرداخت را براساس ماده (۴) قانون صدور چک با مشخصات کامل صادرکننده چک و سایر موارد مندرج در همان ماده تنظیم و به دارنده چک تسلیم نمایند.

- علت یا علل عدم پرداخت وجه چک و مطابقت یا عدم مطابقت امضاء صادرکننده چک در گواهینامه‌های صادر شده بصورت خوانا نوشته شود.

- در صورتی که حساب متعلق به اشخاص حقوقی است مشخصات کامل شناسنامه‌ای صاحبان امضای مجاز شرکت یا مؤسسه که صادرکننده چک می‌باشند در گواهینامه صادر شده قید شود.

- بانک‌ها مکلفند ، برای اطلاع صادرکننده چک فوراً نسخه دوم این برگ (گواهینامه عدم پرداخت وجه چک) را به آخرین نشانی صاحب حساب ، که در بانک موجود است ، ارسال دارند.

- بانک‌ها مکلفند حساب جاری اشخاصی را ، که اسامی آنان در فهرست اشخاص مشمول ماده (۲۱) اصلاحی قانون صدور چک مندرج است ، بسته و از افتتاح حساب جاری و دادن دسته چک در مدت قانونی به آنها خودداری کنند.  
و بالاخره : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است :

- سوابق مربوط به اشخاصی را ، که مبادرت به صدور چک بلامحل نموده‌اند به صورت مرتب و منظم ضبط و نگهداری نماید و فهرست اسامی این اشخاص را ، در اجرای مقررات این قانون در اختیار کلیه بانک‌های کشور قرار دهد (تبصره ۱ ماده ۲۱ ق.ص)  
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است رویه موجود بانک‌ها ، در مورد واریز وجوه چک از طریق بانکی را منطبق با این ماده اصلاح نماید. (آیین‌نامه مصوب هیأت‌وزیران ۱۳۷۳/۸/۲۵)

## بخش سوم - بانکها و چکهای برگشتی

### ۱- حساب درگیر :

علاوه بر تکلیف قانونی مقرر در ماده ۲۱ قانون صدور چک و اجرای قرارهای صادره از سوی مقامات قضائی و مراجع کیفری که برای بانکها لازم‌الرعایه می‌باشد مقتضی است بانکها حساب‌های قرض‌الحسنه جاری را که دارندگان آن مبادرت به صدور یک فقره چک بلامحل نموده و بنا به تقاضای دارنده چک ، منجر به صدور گواهینامه عدم پرداخت

به علت فقدان موجودی و یا کسر موجودی شده باشد، تحت عنوان « حساب درگیر » تلقی و از ارائه دسته چک جدید به دارندگان اینگونه حسابهای قرض‌الحسنه جاری « حساب درگیر » تا رفع سوء اثر از چک یا چکهای مذکور خودداری نمایند. (بخشنامه بانک مرکزی) نکته - «حساب درگیر» مختص به افرادی است که چک‌های صادره آنها به علت بلامحل بودن (کسر موجودی) برگشت شده و صحت امضاء مشتری گواهی شده است.

### رفع سوء اثر از صاحبان « حساب درگیر »:

تبصره - در صورتیکه صاحب « حساب درگیر » ظرف مدت ۱۰ روز از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت، حسن نیت خود را بیکی از طرق ذیل تأمین نماید:

الف - وجه چک برگشتی از حساب جاری صادرکننده توسط بانک پرداخت شده باشد.

ب - لاشه چک به بانک ارائه گردد.

پ - رضایت‌نامه از ذینفع چک ارائه شود ضمناً مشخصات مندرج در رضایت‌نامه دارنده چک باید با مشخصات موجود در گواهینامه عدم پرداخت چک مطابقت کامل داشته و امضای آن توسط دفاتر اسناد رسمی گواهی شود. مضافاً رضایت‌نامه‌های عادی بهیچوجه قابل قبول نمی‌باشد.

ت - در صورتیکه صادرکننده چک قادر به ارائه لاشه چک و یا رضایت‌نامه ذینفع (کسی که گواهینامه عدم پرداخت چک به نام وی صادر شده) به بانک نباشد و در صورتی که:

- ۱- حساب جاری مشتری نزد شعبه مفتوح باشد.
- ۲- حساب جاری مشتری توسط مراجع قضایی مسدود نشده باشد.
- ۳- تعداد چک‌های صادره بلامحل مشتری از سه فقره تجاوز ننماید.
- ۴- چک‌های مطروحه مورد دعوی نبوده و در مراجع ذیصلاح قضایی برای رسیدگی مطرح نباشد.

بانک محال‌علیه پس از ارسال گزارش کتبی مراتب فوق به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، میتواند دسته چک جدیدی در اختیار مشتری قرار دهد. در این مرحله نیز ضروری است، اسامی این قبیل حسابها به سایر شعب آن بانک اعلام شوند.



توجه - دارنده حساب می‌تواند معادل وجه چک یا چک‌های برگشتی را به حساب جاری خود واریز و از شعبه کتباً درخواست کند که مبالغ واریزی مورد بحث، برای پرداخت وجه چک یا چک‌های برگشتی نزد شعبه مسدود بوده و تا تعیین تکلیف قطعی آنها و یا حداقل به مدت ۲۴ ماه تحت هر عنوان قابل برداشت نمی‌باشد شعبه ضمن تأیید مراتب فوق تصویر سند واریز وجه را به انضمام تقاضای کتبی مشتری (دارنده حساب) جهت رفع سوء اثر از طریق اداره اطلاعات اعتباری به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌نماید.

## ۲- صدور گواهینامه عدم پرداخت وجه چک :

هرگاه وجه چک، به علتی از علل مندرج در ماده ۳ قانون صدور چک یا ماده ۱۴ همان قانون پرداخت نشود بنا به تقاضای دارنده چک، و بموجب ماده ۴ قانون صدور چک، بانک مکلف است گواهینامه عدم پرداخت وجه چک صادر کند. در برگ گواهینامه عدم پرداخت وجه چک باید نام بانک، شعبه و کد مخصوص شعبه قید شود همچنین مشخصات چک، مبلغ موجودی حساب هنگام ارائه چک در تاریخ مندرج در چک و هویت و مشخصات کامل صادرکننده چک، با ذکر علت یا علل عدم پرداخت، صریحاً قید گردد و پس از امضاء و مهر شعبه به دارنده چک تسلیم شود.

در برگ مزبور (نمونه‌های شماره ۴-۴) باید مطابقت امضاء صادرکننده با نمونه امضاء موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) و یا عدم مطابقت آن از طرف بانک گواهی شود. همچنین نام و نام‌خانوادگی و نشانی کامل دارنده چک نیز قید شود. بانک مکلف است، به منظور اطلاع صادرکننده چک بلافاصله یک نسخه از گواهینامه عدم پرداخت وجه چک را به نشانی صاحب حساب ارسال دارد.

گواهینامه عدم پرداخت وجه چک مشتمل بر ۵ برگ به شرح ذیل است :

- برگ اول به دارنده چک و متقاضی صدور گواهینامه عدم پرداخت وجه چک تحویل می‌گردد.

- برگ دوم به منظور اطلاع صادرکننده چک به نشانی صاحب حساب که در بانک موجود است ارسال می‌شود.

- برگ سوم به اداره مرکزی بانک فرستاده می‌شود.

- برگ چهارم در پرونده دارنده حساب بایگانی می‌شود.

- برگ پنجم برای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال می‌شود.

### ۳- صدور گواهینامه کسر موجودی حساب (پرداخت قسمتی از وجه چک) :

در صورتیکه موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد بنا به تقاضای دارنده چک (نمونه شماره ۴/۹-۴) بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد. دارنده چک با قید مبلغ دریافت شده در پشت چک و تسلیم آن به بانک گواهینامه‌ای (نمونه‌های شماره ۴/۱۰-۴) مشتمل بر مشخصات چک و مبلغی که پرداخت نشده از بانک دریافت می‌کند.

گواهینامه صادره بانک در این مورد برای دارنده چک جانشین اصل چک می‌شود و این گواهینامه نسبت به مبلغی که پرداخت نشده چک بی‌محل محسوب می‌شود. بانک با کشیدن دو خط مورب موازی (قرمز رنگ) بر روی چک مبلغ موجود در حساب را که به دارنده چک پرداخته است روی چک می‌نویسد و به مهر پرداخت ممهور و سپس آن را جزء اسناد نگهداری می‌کند.

در این مورد نیز بانک مستعد است یک نسخه از گواهینامه مذکور را (جانشین اصل چک) برای صاحب حساب ارسال دارد. در صورت مراجعه مجدد ذینفع و موجود بودن وجه کسری چک ، بانک باید با دریافت این برگ (گواهینامه) مبلغ کسری را به ذینفع بپردازد.





بسمه تعالی

تاریخ :

شعبه مرکزی

موضوع : دستور عدم پرداخت وجه چک/چکهای شماره	الی	عده حساب جاری به شماره	نزد آن شعبه
بمبلغ	فرزند	شماره شناسنامه	اینجانب
شماره ثبت	مورخ	محل صدور	شرکت

- ۱ - صادرکننده چک با مشخصات فوق
  - ۲ - ذینفع چک با مشخصات فوق
  - ۳ - قائم مقام قانونی صادرکننده / دارنده چک با مشخصات فوق
- به مسئولیت خود اعلام می‌دارم / می‌دارد که چک مذکور مفقود شده  به سرقت رفته  جعل شده  از طریق کلاهبرداری  خیانت در امانت  جرائم دیگر
- تحصیل گردیده است . بنابراین خواهشمنداست به مسئولیت اینجانب این شرکت از پرداخت وجه آن به آورنده خودداری فرمائید . بدیهی است اینجانب / این شرکت تعهد می‌نمایم پس از اعلام به بانک شکایت خود را به مراجع قضائی تسلیم و حداکثر ظرف یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم نمایم/نماید .
- در غیر اینصورت پس از انقضای مدت مذکور بانک مجاز است از محل موجودی به تقاضای دارنده چک وجه آن را پرداخت نماید .

نشانی صادرکننده اجارنده/قائم مقام قانونی :

از مفاد ماده ۱۴ قانون صدور چک و تبصره های ۳گانه آن بشرح زیر مطلع شدم .

ماده ۱۴ قانون صدور چک : صادرکننده یا ذینفع یا قائم مقام قانونی آنها با تصریح به اینکه چک مفقود یا سرقت یا جعل شده یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگری تحصیل گردیده می‌تواند کتباً دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد . بانک پس از احراز هویت دستور دهنده از پرداخت وجه آن خودداری خواهد کرد و در صورت ارائه چک بانک گواهی عدم پرداخت را با ذکر علت اعلام شده صادر و تسلیم می‌نماید .

تبصره ۱ : ذینفع در موارد این ماده کسی است که چک به نام او صادر یا ظهرنویسی شده یا چک به او واگذار گردیده باشد ( یا چک در وجه حامل به او واگذار گردیده )

در موردی که دستور عدم پرداخت مطابق این ماده صادر می‌شود بانک مکلف است وجه آن را تا تمهین تکلیف آن در مرجع رسیدگی یا انصراف دستورهنده در حساب مسدودی نگهداری نماید .

تبصره ۲ : دستورهنده مکلف است پس از اعلام به بانک شکایت خود را به مراجع قضائی تسلیم و حداکثر ظرف مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را ، بانک تسلیم نماید . در غیر اینصورت پس از انقضای مدت مذکور بانک از محل موجودی به تقاضای دارنده چک ، آن را پرداخت کند .

تبصره ۳ : پرداخت وجه چکهای تضمین شده و مسافرتی را نمی توان متوقف نمود مگر آنکه بانک صادرکننده نسبت به آن ادعای جعل نماید در این مورد نیز حق دارنده چک راجع به شکایت به مراجع قضائی طبق مفاد قسمت اخیر ماده ۱۴ محفوظ خواهد بود .

امضاء صادرکننده دستورعدم پرداخت



به نام خدا

محل الصاق تمبر

**دستور عدم پرداخت وجه چک**

تاریخ: .....

موضوع: دستور عدم پرداخت وجه چک شماره..... مورخ..... مبلغ:..... ریال  
عده حساب جاری شماره..... نزد شعبه.....

اینجانب..... فرزند..... دارای شناسنامه شماره..... صادره از..... متولد.....  
 شرکت..... ثبت شده به شماره..... مورخ..... محل ثبت.....  
 مقیم:..... شماره تلفن:.....  
 صاحب حساب ( صادر کننده چک فوق)  قائم مقام قانونی صاحب حساب  ذینفع چک  قائم مقام ذینفع   
 (با علامت « در کادر موردنظر، دستور دهنده مشخص شود )  
 بمسئولیت خود اعلام میدارم/ میدارم که چک مذکور مفقود شده  به سرقت رفته  جعل شده است  از طریق کلاهبرداری   
 خیانت در امانت  جرم..... تحصیل گردیده است   
 بنابر این خواهشمند است بمسئولیت اینجانب/ این شرکت از پرداخت وجه آن به آورنده خودداری فرمایید.  
 ضمناً اینجانب/ این شرکت تمهد مینمایم/ مینماید پس از اعلام به بانک شکایت خود را بر مراجع قضائی ذیصلاح تسلیم و حد اکثر ظرف  
 مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را بیانگ تسلیم نمایم/ نمایم در غیر اینصورت پس از انقضای مدت مذکور، بانک  
 مجاز است از محل موجودی بتقاضای دارنده چک وجه آن را پرداخت نماید و اینجانب هرگونه اعتراض علیه بانک را از خود سلب و اسقاط  
 می نمایم/می نماید.

تاریخ:..... امضاء متقاضی.....

(این قسمت توسط شعبه تکمیل میگردد).  
دستور مسئول شعبه درخصوص اقدامات، پیگیریهای ذیربط و کنترلهای لازم:

با توجه به تقاضای فوق وجه چک شماره..... به مبلغ..... ریال عهده حساب جاری شماره.....  
 شعبه..... بنام خانم/ آقای..... در تاریخ..... مسدود گردید و اطلاعات مربوطه با گزینه  
 شرکت.....  
 «خلو گیری از پرداخت چک» در ظهر دستور عدم پرداخت چاپ و در پرونده حساب نگهداری و پیگیری و کنترلهای لازم برابر مقررات بعمل می آید.  
 نام وامضاء اقدام کننده:.....

محل  
الصاق  
تمبر

بانک صادرات ایران

تاریخ: / /

استان ..... شعبه .....  
برگ در خواست عدم پرداخت وجه چک

امضاء کننده زیر خانم / آقای ..... شهرت ..... فرزند .....  
شرکت

دارنده شماره شناسنامه ..... صادره ..... متولد سال .....  
ثبت شده به شماره ..... محل ثبت ..... تاریخ تأسیس شرکت

صاحب حساب  قائم مقام قانونی صاحب حساب  ذینفع چک  قائم مقام قانونی ذینفع   
(دستور دهنده با علامت ضربدر در کادر مورد نظر مشخص شود)

نسخه اول: مخصوص تاریخ ۱۳۸۴ ش - ج

تفاضاً مینماید از پرداخت وجه چک شماره .....  
تعداد برگ اوراق دسته چک از شماره ..... تا شماره .....

عهده حساب جاری شماره ..... بنام .....

به مبلغ ..... به عدد ..... ریال  
به حروف ..... ریال

که در تاریخ / / در وجه ..... صادر شده است: بعلت مفقود شدن   
سرقت  جعل  کلاهبرداری  خیانت در امانت  جرائم دیگر   
( ..... ) خودداری فرمائید.

(موضوع دستور با علامت ضربدر در کادر مورد نظر قبلاً تمهین و در مورد جرائم دیگر، نوع جرم در محل نقطه چین داخل پرانتز مشخص شود.)

نشانی کامل در خواست کننده .....

محل امضای متقاضی

محل امضای بانک



شماره :  
تاریخ :

محل امضاء  
شماره

مدیریت شعب منطقه  
شعبه

اینجانب خانم / آقای ..... شهرت  
شماره شناسنامه ..... به شماره شناسنامه  
ثبت شده به شماره ..... فرزند

متولد ..... تاریخ تأسیس شرکت  
صاحب حساب  قائم مقام قانونی صاحب حساب  ذینفع چک  قائم مقام ذینفع  (با علامت ضربدر در کادر مورد نظر، دستور دهنده مشخص شود)

تقاضای منی نماید از پرداخت وجه چک شماره ..... عهده حساب شماره

بنام ..... ریال به مبلغ ..... عدد حروف

که در تاریخ ..... در وجه ..... صادر شده است، به علت مفقود شدن   
سرقتم  جعل  کلاهبرداری  خیانت در امانت  یا جسرانم دیگری (.....) خودداری فرمائید.

(با علامت ضربدر در کادر مورد نظر، موضوع دستور دقیقاً تعیین و در مورد جرائم دیگر، نوع جرم در محل نقطه چین داخل پرانتز مشخص شود).

ضمناً عهد می نمایم پس از امضاء و ارائه این درخواست به بانک شکایت خود را به مراجع قضائی ذیصلاح تسلیم و گواهی آنرا حداکثر ظرف مدت یک هفته به بانک تسلیم نمایم در غیر این صورت بانک مجاز است پس از انقضای مدت مذکور وجه چک را به ذینفع پرداخت نماید و اینجانب هرگونه ادعا و اعتراض آتی علیه بانک را از خود سلب و اسقاط می نمایم.

تاریخ ..... امضاء متقاضی

با توجه به تقاضای فوق مبلغ ..... ریال وجه چک شماره	.....	این قسمت توسط شعبه تکمیل میگردد
حسابجاری ..... خانم / آقای ..... در تاریخ ..... مسدود گردید	.....	

محل امضاء و مهر شعبه

شماره ۱۱۰۱ (س) - (۱) شعبه (۱) مقیم می بانک (پرونده مشترک) شعبه (۲) جهت ارتقا به مشتری





بسمه تعالی  
گواهینامه عدم پرداخت چک

شماره سریال ۲۰۲۰۱ /

تاریخ ۱۳ / /



بانک کارآفرین « ۵۳ » کد شعبه ( نام و محل استقرار شعبه )

الف - مشخصات صادر کننده چک:

شماره حساب جاری شماره چک مبلغ به عدد

مبلغ به حروف تاریخ چک  
بنام

شماره شناسنامه تاریخ تولد  
شماره ثبت تاریخ ثبت

کد محل کد شخصی: ۱- حقیقی ۲- حقوقی  
به نشانی کد پستی تلفن

صادر به امضاء:

۱- نام صاحب حساب / وکیل / نماینده قانونی / مدیر / مدیران  
شماره شناسنامه تاریخ تولد محل صدور کد محل فرزند  
به نشانی کد پستی تلفن

۲- نام صاحب حساب / وکیل / نماینده قانونی / مدیر / مدیران  
شماره شناسنامه تاریخ تولد محل صدور کد محل فرزند  
به نشانی کد پستی تلفن

امضای صادر کننده چک با نمونه امضای موجود در بانک (حدود عرف بانکداری) تطبیق مینماید  
نمینماید

بعلت قابل پرداخت نیست.

موجودی حساب در تاریخ صدور چک (به اعداد حروف) ریال

موجودی حساب در تاریخ ارائه چک به بانک (به اعداد حروف) ریال

پ - مشخصات دارنده چک:

نام و نام خانوادگی شماره شناسنامه تاریخ تولد

نام شرکت شماره ثبت تاریخ ثبت

محل صدور شناسنامه کد محل فرزند

محل ثبت

به نشانی کد پستی تلفن

تاریخ تامین موجودی نام و امضای رئیس شعبه

محل مهر تامین موجودی مهر شعبه

ج - مشخصات بانک نماینده:

کد ملی صادر کننده چک (محل مهر)



شماره \_\_\_\_\_  
**بانک ملی ایران**  
 تاریخ \_\_\_\_\_ ۱۳ \_\_\_\_\_ شعبه \_\_\_\_\_

اینجانب \_\_\_\_\_ دارای \_\_\_\_\_ شناسنامه شماره \_\_\_\_\_ صادر از \_\_\_\_\_  
 حساب سپرده قرض الحسنه جاری شماره \_\_\_\_\_ نزد آن بانک  
 دارنده چک شماره \_\_\_\_\_ از حساب سپرده قرض الحسنه جاری شماره \_\_\_\_\_  
 به مبلغ \_\_\_\_\_ ریال عهده آن بانک

بدینوسیله تقاضای نمایم موجودی حساب سپرده قرض الحسنه جاری مذکور را در مقابل دریافت اصل چک در وجه اینجانب پرداخت و طبق ماده ۵ قانون صدور چک نسبت به بقیه مبلغ چک که بعلت نداشتن موجودی قابل پرداخت نیست گواهینامه ای که جانشین اصل چک باشد صادر و باینجانب تسلیم نمایند.

نمونه ۵۴۹  
 ۱۰۰۵۱۰۰۰  
 ۱۳۷۵/۶

تاریخ \_\_\_\_\_ ۱۳ \_\_\_\_\_  
 امضاء \_\_\_\_\_

تاریخ:	شماره:
<b>بانک</b>	
<b>گواهینامه عدم پرداخت قسمتی از وجه چک</b>	
چک شماره	مورخ
عهده حساب جاری شماره	به مبلغ (مبلغ به حروف)
صادر از	به نام
صادر بامضاء	به نشانی
نشانی	به ظهور نویسی
که امضاء صادرکننده با نمونه امضاء موجود در بانک در حدود عرف بانکداری تطبیق می نماید	
به بانک ارائه و مبلغ _____ ریال	
(به حروف) آن به علت نداشتن موجودی پرداخت نگردید.	
این گواهینامه طبق ماده ۲ قانون صدور چک به	
دارنده چک تسلیم و نسبت به مبلغ پرداخت	
نشده جانشین اصل چک می باشد.	
تاریخ	
محل مهر و امضاء مجاز بانک	





شماره .....

شعبه .....

تاریخ .....

شماره ۱۲۲۵۲۶

**گواهینامه عدم پرداخت قسمتی از وجه چک (جانشین اصل چک)**

چک شماره ..... مورخ ..... مبلغ ..... ریال

مبلغ (بحروف) .....

عهده حسابجاری شماره ..... بنام (نام و نام خانوادگی صاحب حساب یا نام شرکت)

دارنده شناسنامه یا گذرنامه شماره ..... صادره از محل ثبت

فرزند ..... بنشانی .....

صادر به امضاء ..... وکیل / نماینده / مدیر یا مدیران

دارنده شناسنامه شماره ..... صادره ..... تاریخ تولد .....

فرزند ..... بنشانی .....

بظهرنویسی خانم آقای ..... که امضاء صادر کننده

با نمونه امضاء موجود در بانک در حدود حرف بانکداری تطبیق مینماید، بیانک

ارائه و مبلغ ..... ریال

(همد و بحروف)

آن پرداخت گردید. این گواهینامه طبق ماده «۵» قانون صدور چک به

دارنده چک تسلیم و جانشین اصل چک نسبت به مبلغ خانم آقای

پرداخت نشده میباشد.

مهر و امضاء شعبه

تاریخ: ۱۳۴۳ هـ. ش - (۱) جهت درج در چک





بانک سپه

## وکالت

بدینوسیله اینجانب آقای / خانم ..... فرزند ..... دارای شماره شناسنامه .....  
 شرکت ..... شماره ثبت ..... اداره ثبت شرکتهای ..... صادره .....  
 با امضاء آقای / خانم ..... و آقای / خانم .....  
 به نشانی .....  
 دارنده حساب جاری شماره ..... نزد شعبه ..... بانک سپه ضمن عقد  
 خسارج لازم و بطور غیر قابل برگشت و با سلب حق عزل و ضم و کیسل و امین و غیره به بانک سپه  
 وکالت و نمایندگی و اختیار دادم تا در صورتی که وجوه موجود در حسابهای مذکور برای پرداخت  
 چکهای صادره اینجانب عهده حساب مزبور کافی نباشد از محل موجودی حساب / حسابهای  
 شماره ..... نزد شعبه .....  
 آن بانک راساً و حسب تشخیص خود به هر میزان از هر یک از حسابهای مذکور برداشت و کسری  
 موجودی حسابهای را تامین نمایند .

محل امضاء صاحب حساب

امضاء آقای / خانم / مدیران شرکت ..... مورد تایید است .

بانک سپه - شعبه .....

قسمت پنجم

چک‌های انتقالی - حواله





## فصل اول

### چک‌های انتقالی

**مقدمه** - چک‌های ارائه شده به بانک‌ها یا تبدیل به پول نقد می‌شوند یا به حساب اشخاص ذینفع (شخص معین یا دارنده چک) منظور می‌گردند. آنچه بیان شد در خصوص چک‌های نقدی بود اینک به توضیح چک‌های انتقالی می‌پردازیم.

**چک‌های انتقالی** : چک‌هایی هستند که عهده شعب یک بانک یا عهده شعب بانک‌های دیگر واگذار و پس از وصول به حساب واگذارنده یا ذینفع منظور می‌شود.

**انواع چک‌های انتقالی** : چک‌های انتقالی به علت ماهیتی که در برداشت و واریز وجه از حسابی به حساب دیگر دارد در دو گروه قرار می‌گیرند :

**گروه اول** : چک‌های انتقالی عهده یک بانک.

**گروه دوم** : چک‌های انتقالی عهده بانک‌های دیگر.

### بخش اول - چک‌های انتقالی عهده یک بانک

۱- انتقال وجه در یک شعبه بانک :

**چکی** که صادرکننده و ذینفع چک هر دو در یک شعبه بانک حساب جاری دارند : چنانچه دارنده چک ، بجای دریافت وجه چک از بانک ، بخواهد مبلغ چک به حساب جاری خود در همان شعبه واریز شود ، نخست باید در ظهر چک درخواست کند که « وجه چک بحساب جاری شماره ... اینجانب ... نزد آن بانک منظور شود».

پس از امضاء ، بر روی فرم سه برگی که متصدی باجه در اختیار او می‌گذارد مشخصات چک : تاریخ صدور ، مبلغ ، شماره حساب و همچنین نام و نام‌خانوادگی و شماره حساب ذینفع را یادداشت کرده و با پیوست کردن چک ، تحویل باجه انتقالی بانک می‌دهد. (نمونه‌های شماره ۱-۵)

چون مسئولیت پشت‌نویسی تمام چکهای انتقالی که وجه آنها توسط بانک یا شعبه‌ای از آن بانک وصول و به حساب واگذارنده منظور می‌شود ، به عهده همان بانک می‌باشد بنابراین متصدیان امور در شعبه واگذارنده در مورد ظهرنویسی‌ها و صحت انتقال چک باید نهایت دقت را به عمل آورند و توجه کنند که ارائه‌دهنده چک مالک قانونی آن باشد ، سپس مشخصات چک را با نوشته مشتری بر روی فرم تطبیق کنند و پس از تأیید ، یک برگ آن را به عنوان رسید به مشتری تحویل دهند.

قبل از منظور کردن وجه چک به حساب مشتری ، چک به مهر انتقالی ممهور و کلیه عملیاتی که برای پرداخت وجه چک (شرایط صحت چک و داشتن محل) لازم است انجام ، و به حساب واگذارنده منظور می‌شود. چنانچه چک انتقالی ، به علت عدم وجود محل یا به علل دیگر ، قابل واریز به حساب نباشد آن را طبق مقررات برای واگذارنده پس می‌فرستند.

## ۲- انتقال وجه در دو شعبه یک بانک در یک شهر :

چکی که صادرکننده در شعبه یک بانک و ذینفع چک در شعبه دیگر همان بانک در همان شهر (دو محل مختلف) حساب جاری دارند : چک‌هایی که عهده شعب دیگر همان بانکی صادر شده است که ذینفع نیز در آن حساب جاری دارد ، به همان روشی که در بند «۱» گفته شد از مشتری دریافت می‌گردد و در پایان روز صورتی از کلیه چک‌های عهده هر یک از شعب تهیه و برای وصول وجه بوسیله تحصیلداران به آن شعبه یا حسابداری کل (مرکز) ارسال می‌شود.

در شهرهایی که تعداد شعب بانک‌ها محدود باشند اینگونه چک‌های انتقالی توسط تحصیلداران ارسال و آن شعبه پس از تأیید صحت شرایط صدور چک، وجود محل با صدور اسناد داخلی در حساب بستانکاران داخلی عمل کرده و یک‌برگ از سند را برای شعبه فرستنده چک ارسال می‌دارد و در صورت نداشتن محل، یا به علل دیگر، که چک قابل پذیرفتن نباشد، چک را به شعبه واگذارنده پس می‌فرستد.

اما با توسعه بانکداری و کثرت شعب در شهرها، بانک‌ها برای وصول وجه اینگونه چک‌های انتقالی به روش فوق، نیاز به تحصیلداران متعددی خواهند داشت تا بتوانند چک‌های انتقالی خود را تحویل و در ازاء آن چک یا اسناد داخلی و یا چک‌های برگشتی را دریافت دارند و اینکار مستلزم هزینه زیاد و تراکم ترافیک در شهرها موجب کندی بسیار و اتلاف وقت می‌باشد لذا بانکها در حسابداری کل یا شعبه مرکزی خود واحدی به نام "پایپای داخلی" تشکیل داده‌اند که تمام چک‌ها عهده شعب مختلف یک بانک در آن واحد (اداره) جمع‌آوری می‌شود و بصورت اسناد مورد مبادله قرار می‌گیرد. شرح عملیات آن تحت عنوان "پایپای داخلی بانکها" در پی این نوشته خواهد آمد.

### ۳- انتقال وجه در یک بانک در دو شهر :

**چک‌هایی که صادرکننده در شعبه یک بانک و ذینفع چک در شعبه دیگر همان بانک در دو شهر مختلف حساب جاری دارند :** چک‌های انتقالی، در صورتیکه مربوط به شعبه بانکی خارج از محدوده یک شهر باشد، باید بصورت بروات واگذاری قبول و پس از تنظیم فرم مخصوص از طریق حسابداری کل (در بعضی از بانکها توزیع کل) جهت وصول به شهرستان مربوط ارسال گردد. (نمونه‌های شماره ۱-۵) یا از طریق حواله و استفاده از دستگاه (دورنگار) وجه چک وصول و به حساب مربوط منظور شود.

## بخش دوم - پایاپای داخلی بانکها (اداره پایاپای چکها)

**روش کار** - در مورد چکهای انتقالی، که دارنده حساب و ذینفع چک، در یک بانک ولی در دو شعبه مختلف در یک شهر حساب جاری دارند (بند ۲):

معمولاً در حسابداری کل یا شعبه مرکزی هر بانک، اتاقی به نام "پایاپای چکها" یا "پایاپای داخلی بانکها" وجود دارد که کار وصول و ایصال چکها و اسناد تمام شعب همان بانک را انجام می‌دهد. به این ترتیب که هر شعبه صورتی از چکهای واگذار شده عهده سایر شعب، را روزانه تا آخر وقت، با قید شماره و مبلغ و نام شعبه پرداخت‌کننده، تهیه و به پیوست چکها، برای وصول به اداره «پایاپای چکها» یا «پایاپای داخلی بانکها» تسلیم می‌دارد.

این قبیل چکها، پس از حضور نمایندگان شعب بانک در اداره پایاپای چکها، تفکیک و با دیگر چکها (چکهای عهده شعبه اصلی یا چکهای برگشتی) مبادله و نتیجه عملیات حسابداری در حسابی بنام شعبه همان بانک در حسابداری کل بانک نگهداری می‌شود.

**مثال** - در تاریخ بیستم دیماه ماه سال ۱۳۸۵ تعداد هشت فقره چک به مبلغ ۲۸۵۰۰۰ ریال از شعبه الف عهده سایر شعب جهت وصول طبق صورت ریز چکها (نمونه شماره ۱/۵-۵) به اداره پایاپای داخلی بانکها ارسال شده است و در همان روز تعداد شانزده فقره چک به مبلغ ۴۹۴۲۰۰۰ ریال عهده شعبه الف برای وصول به اداره پایاپای رسیده است. (نمونه شماره ۱/۶-۵)

تحصیلدار شعبه الف از نمونه ۱/۷-۵ که دارای دو ستون "اسناد تحویلی" و "اسناد دریافتی" می‌باشد استفاده می‌کند، در ستون اسناد تحویلی جمع چکهایی را که به اداره پایاپای چکها تحویل داده است قید می‌کند.

اداره پایاپای داخلی بانکها پس از تحویل گرفتن چکهای شعبه الف آنها را از نظر شعب محال‌علیه تفکیک و صورتی از چکهای عهده هر شعبه تهیه می‌کند و سپس چکهای عهده شعبه الف را، که در (نمونه شماره ۱/۶-۵) ریز آن قید شده است، تحویل تحصیلدار آن شعبه می‌دهد و تحصیلدار جمع چکهای دریافتی را در ستون "اسناد دریافتی" (نمونه شماره ۱/۷-۵) می‌نویسد.

با تمهید این مقدمات ، نمایندگان شعب به محل کار خود باز می‌گردند و اسناد یا چک‌هایی را که با خود آورده‌اند در دفاتر حسابداری بانک عمل می‌کنند و ماحصل کار (صورتی از چک‌های پرداخت شده و اصل چک‌های برگشتی) را در نشست دوم همراه دارند ، چنانچه کلیه وجوه هشت فقره چک وصول شده باشد شعبه الف یکبار برای مبلغ ۲٫۸۵۰٫۰۰۰ ریال بستانکار (برای چک‌هایی که تحویل داده بود) و بار دیگر برای ۴٫۹۴۲٫۰۰۰ ریال بدهکار می‌شود (برای چک‌هایی که دریافت کرده بود). اداره پایاپای داخلی بانک‌ها نسبت به مابه‌التفاوت این دو رقم یعنی مبلغ ۲٫۰۹۲٫۰۰۰ ریال شعبه الف را بدهکار و به صدور سند مرکز مبادرت می‌کند.

#### – عملیات حسابداری در شعبه الف وقتی که بدهکار می‌شود

بدهکار: حساب جاری اشخاص ۴٫۹۴۲٫۰۰۰ ریال (بابت چک‌های دریافتی از پایاپای داخلی)

بستانکار: حساب بستانکاران داخلی ۴٫۹۴۲٫۰۰۰ ریال

در موقع وصول سند پایاپای داخلی ، که وصول وجه چک‌های ارسالی ، تماماً تأیید شده (مانده مبلغ ۲٫۸۵۰٫۰۰۰ ریال) و در نتیجه شعبه الف مبلغ ۲٫۰۹۲٫۰۰۰ ریال بدهکار شده است ، عملیات حسابداری زیر انجام می‌شود: (نمونه شماره ۱/۷-۵)

بدهکار: حساب بستانکاران داخلی ۴٫۹۴۲٫۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب جاری اشخاص ۲٫۸۵۰٫۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب اداره پایاپای چک‌ها ۲٫۰۹۲٫۰۰۰ ریال

#### – عملیات حسابداری در شعبه الف وقتی که بستانکار می‌شود

اگر تصور شود از چک‌های ارسالی اداره پایاپای بانک تعداد ۴ برگ چک به مبلغ ۲٫۳۰۶٫۱۱۲٫۳۰۰ ریال ، به علت نقص چک یا کسر موجودی برگشت شده باشد (نمونه شماره ۱/۸-۵) از جمع اسناد دریافتی شعبه الف کسر می‌شود (۲٫۳۰۶٫۱۱۲٫۳۰۰ = ۲٫۳۳۰٫۷۷۰ - ۲٫۳۳۰٫۷۷۰ - ۴٫۹۴۲٫۰۰۰) که در نتیجه شعبه الف بستانکار می‌شود روش حسابداری به شرح زیر است :

۲۳۳۰٫۷۷۰ ریال	بدهکار : حساب جاری اشخاص
۲۳۳۰٫۷۷۰ ریال	بستانکار : حساب بستانکاران داخلی
	پس از وصول سند اداره پایاپای چکها :
۲۳۳۰٫۷۷۰ ریال	بدهکار : حساب بستانکاران داخلی
۵۱۹٫۲۳۰ ریال	بدهکار : حساب اداره پایاپای چکها
۲۸۵۰٫۰۰۰ ریال	بستانکار : حساب جاری اشخاص

**حساب مرکز (بین واحدها) -** « شعب بانکها به غیر از مبادلات و نقل و انتقال داخلی در حسابهای خود» در شعبه ، «مبادلات بسیار زیادی با سایر شعب در سراسر کشور دارند ، صدور حواله در یک شعبه و پرداخت آن در شعبه دیگر ، پرداخت و یا واریز وجه به حسابهای قرض الحسنه پس انداز ، دریافت اقساط تسهیلات ، پرداخت چکهای بانکی ، ارسال وجه به شعب یا دریافت وجوه از سایر شعب و «بطور کلی هر نوع ارتباط مالی که شعب» هر بانک «باهم داشته باشند» از طریق حسابی به نام «حساب مرکز (بین واحدها)» انجام و تسویه می شود. بدین ترتیب شعب بانکها برای نقل و انتقال وجوه بین خود از اسنادی به نام سند مرکز (بین واحدها) استفاده می کنند ، (این اسناد بنا به معمول در چهار نسخه تنظیم شده که پس از صدور ، نسخه اول و دوم آن برای شعبه مقصد ارسال و نسخه های سوم و چهارم که در شعبه صادرکننده نگهداری می شود ، در فهرستی به نام «فهرست حساب مرکز (بین واحدها)» ثبت می شود.

رسیدگی به این نقل و انتقال و صدور اسناد حسابداری برای تسویه و بالاخره نگهداری ریز ارقام کلیه عملیات حسابداری در شعب بانک در واحدی انجام می پذیرد که معمولاً متولی این امور در بانکها ادارات حسابداری کل می باشند. لذا هر شعبه با تنظیم فهرست حساب مرکز (بین واحدها) که اسناد صادره و وارده آن پیوست است برای تمرکز حسابها و انجام تسویه به اداره حسابداری کل ارسال می دارد ، اداره حسابداری کل تمام

حسابهای شعب را باستناد اسناد صادره که به فهرست پیوست شده بدهکار یا بستانکار کرده و در نهایت با صدور اسناد حسابداری تسویه می‌نماید.

حساب مرکز (بین واحدها) از جمله حسابهایی است که مانده آن ممکن است بدهکار یا بستانکار باشد، بطور کلی هر یک از شعب بانک که مجموع سپرده‌های آن (منابع) بیشتر از مجموع تسهیلات اعطایی (مصارف) آن باشد دارای مانده بدهکار حساب مرکز و هر یک از شعب بانک که مجموع تسهیلات اعطایی آن (مصارف) بیشتر از مجموع سپرده‌ها (منابع) باشد دارای مانده بستانکار حساب مرکز (بین واحدها) خواهد بود و اما در مورد «مبادله، چکها» منظور پایاپای کردن حسابها، هم‌روزه فهرستی از چک‌های عهده شعب تهیه و به منظور تسهیل مبادلات به «اداره پایاپای چکها» ارسال می‌شود و اتاق پایاپای یا اداره پایاپای چکها با صدور یک سند بدهکار یا بستانکار حساب مرکز که ناشی از مابه‌التفاوت مبادلات اسناد شعبه با سایر شعب است جهت ثبت در حسابها به شعبه تحویل می‌دهد.

در حال حاضر اکثر بانکها، به منظور بهینه‌سازی تسهیلات حساب مرکز (بین واحدها) و در جهت تسریع و کاهش حجم کار شعب و هزینه‌های اداری و مخصوصاً شفاف سازی و تسویه سریع اقلام باز حساب مرکز (بین واحدها) و حذف ارسال اسناد مبادلات بمنظور ثبت در حساب مرکز (بین واحدها) و افزایش توان بازدیدهای داخلی و نظارتی پذیرفته‌اند با استفاده از دستگاههای دورنگار تعدیلاتی درخصوص نگهداری اسناد و انجام عملیات مربوط به حساب مرکز (بین واحدها) بعمل آید تا در کمترین مدت و هزینه به نتیجه مطلوب دست یابند. (نمونه شماره ۱/۹ - ۵)

با تشریح و توضیح کاملی که راجع به عملیات «حساب مرکز (بین واحدها)» شد، پذیرفتنی است که در اداره پایاپای اسناد داخلی بانکها و رویه صدور اسناد که تاکنون رواج داشته، امکان انجام تمام فعالیتها نسبت به تسویه حساب کلیه شعب یک بانک میسر بوده و هست.



ولی اگر بانکها بتوانند حساب عملیات بانکی را بر پایه «سیستمهای ماشینی متمرکز»<sup>۱</sup> پیاده و استوار کنند می‌توانند اداره پایاپای داخلی بانکها و حتی اداره پایاپای بانک را جزء مجموعه عملیات آن بگنجانند و از سرعت گردش کار برای تسویه کلیه حسابها بهره‌مند شوند.

### تقسیم اسناد به سرفصل‌های معین :

کلیه شعب بانک ملی ایران تمامی اسناد عهده خود یا عهده سایر بانکها در یک شهر را تحت سرفصل‌های معین دسته‌بندی کرده و برای وصول وجوهی که در برابر دریافت آن اسناد پرداخته‌اند با استفاده از طرح «انتقال مکانیزه اسناد» به حساب مرکز (بین واحدها) به اداره پایاپای داخلی بانک ارسال می‌دارند (اسناد را با دیسکت محاسبه می‌کنند). سرفصل‌ها عبارتند از : ایران چک ، چک‌های بین بانکی (رمزدار) و سایر اسناد (چک‌های صادره مشتریان و اسناد).

**الف - ایران چک‌ها :** عبارتند از : چک‌های مسافرتی ویژه‌ای که از طرف بانک‌های مجاز صادر و به جای نقد در اختیار مردم گذارده می‌شود و بانک ملی روزانه حجم زیادی از اینگونه چک‌ها را به حساب مشتریان واریز و یا در ارائه خدمات دریافت می‌دارد. هر شعبه بانکی می‌تواند در پایان روز تمامی ایران چک‌ها عهده سایر بانکها را با استفاده از طرح انتقال مکانیزه اسناد حساب مرکز (بین‌واحدها) را بدهکار و شعبه خود را بستانکار نمایند و روز بعد چک‌ها را برای اداره پایاپای بانک ملی ارسال دارد تا آن اداره وجه آن را از سایر بانکها دریافت دارد. (نمونه شماره ۱/۱۰-۵)

**ب - چک‌های بین بانکی (رمزدار) :** این دسته از اسناد با توجه به مرجع صادرکننده آن به سه گروه تقسیم می‌شود :

۱- طرح انتقال «مکانیزه» اسناد در حساب مرکز (بین واحدها) در قسمت هشتم توضیح داده شده.

**گروه اول - چک‌های بانکی (رمزدار) صادره شعب بانک ملی عهده سایر شعب بانک -**  
اینگونه چک‌های بانکی به محض پرداخت وجه آن (به حساب ذینفع) ، حساب شعبه صادرکننده بدهکار (اداره پایاپای داخلی بانک - حساب مرکز) و شعبه پرداخت‌کننده وجه بستانکار می‌شود. لاشه چک‌ها روز بعد به اداره پایاپای ارسال می‌گردد.

**گروه دوم - چک‌های بانکی (رمزدار) صادره شعب سایر بانک‌ها عهده بانک ملی ایران -**  
پس از پرداخت وجه (به حساب ذینفع) ، حساب اداره پایاپای بدهکار و شعبه بستانکار شده و چک روز بعد برای وصول به اداره پایاپای سایر بانک‌ها فرستاده می‌شود.

**گروه سوم - چک‌های بانکی (رمزدار) صادره بانک ملی عهده شعب سایر بانک‌ها -**  
اینگونه چک‌ها در اداره پایاپای سایر بانک‌ها (کلرینگ) مبادله و وجه آن به حساب بانک واگذارنده منظور و بانک ملی بدهکار می‌گردد.

**نکته -** اداره پایاپای سایر بانک‌ها که روزانه دو جلسه صبح و عصر برای مبادله کلیه اسناد دارد ، صبح‌ها را اختصاص به مبادله ایران چک و چک‌های بین بانکی داده است.  
**پ - سایر اسناد و چک‌های صادره مشتریان بانک :** تمامی این اسناد عهد هر بانک تفکیک و تحت عنوان نام بانک متعهد دسته‌بندی شده و در مرکز اداره پایاپای سایر بانک‌ها (کلرینگ) مبادله می‌گردد.

### **بخش سوم - اتاق پایاپای اسناد بانکی (چک‌های انتقالی عهده بانک‌های دیگر)**

**مقدمه -** چک‌هایی که دارنده حساب در یک بانک و ذینفع چک در بانک دیگر ، در یک شهر حساب جاری دارند : روش وصول اینگونه چک‌ها چنین بود که شعبه هر بانکی فهرستی از چک‌های عهده شعب بانک‌های دیگر تهیه و با پیوست نمودن چک‌ها ، آنها را برای دریافت وجه در اختیار تحصیلدار بانک می‌گذاشت. تحصیلدار ضمن رجوع به بانک‌های مختلف وجوه چک‌های واگذاری را در صورت موجودی دریافت داشته و در پایان روز با وجه چک‌های وصول شده ، همراه چک‌های برگشت شده به بانک خود باز می‌گشت.

در آغاز انتخاب این روش ، تلاشی برای جلب مشتریانی که ساکن نقاط مختلف بودند شد ولی کم کم فزونی جمعیت و گسترش شهر و توسعه فعالیت بانکی مانع از این بود که اینکار با دقت و صحت در کوتاهترین مدت انجام پذیرد لذا رویه متروک و بجای آن دریافت و پرداخت وجه چکها و اسناد بانکی از طریق "اتاق پایاپای اسناد بانکی" انجام می یابد که بشرح عملیات آن خواهیم پرداخت.

**سابقه -** طبق سنت تحصیلداران بانکهای لندن عادت داشتند هر روز هنگام ظهر یکدیگر را در قهوهخانه‌ای واقع در خیابان "لمبارد" لندن ملاقات کنند و بدیهی است این گروه مانند افراد سایر اصناف در این اجتماع راجع به کار خود و اشکالات آن کار ، که ناگزیر بودند هر روز در حداقل مدت ، به تعداد زیادی از بانکها برای وصول وجه حواله‌ها و چکها مراجعه کنند گفتگو می کردند. شخصی که با تأسف هویتش نامعلوم است پیشنهاد کرد که در این ملاقاتها هر یک از تحصیلداران چکها و حواله‌های عهده بانک خود را از سایر تحصیلداران تحویل بگیرند و حواله‌های عهده بانکهای دیگر را به تحصیلداران مسئول تسلیم دارند بدون اینکه به رفت و آمد و مراجعه به یکیک بانکها نیازی باشد ، مستقیم به بانکهای خود مراجعه کنند و پس از تعیین اینکه کدام حواله قابل پرداخت است و کدام قابل پرداخت نیست بار دیگر یکدیگر را در قهوهخانه مورد بحث ملاقات و بدهی خود را واریز یا طلب خود را وصول کنند و اگر این مبادله تفاوتی داشته باشد مابه‌التفاوت نقد به طرف دیگر پرداخت شود.

بدین ترتیب اولین پایه‌های تسویه حساب براساس پایاپای به نام "معاملات کلرینگ" و سازمان آن به نام "کلرینگ هاوس" معروف شد. تاریخ قطعی روزی که بانکهای مزبور این روش را پذیرفته باشند دقیقاً معلوم نیست ولی در هر حال بین سالهای ۱۷۶۰ و ۱۷۷۰ میلادی بوده است.

در ایران ، پس از تصویب قانون بانکی و پولی کشور ( خردادماه ۱۳۳۹ ) و تأسیس بانک مرکزی از تاریخ هفتم بهمن ماه ۱۳۴۰ اداره پایاپای اسناد بانکی شروع به کار کرد و در سال ۱۳۴۷ اتاق پایاپای اسناد بانکی بر طبق اساسنامه و با دارا بودن شورای هیأت مدیره و هیأت عامل تأسیس شد.

**روش کار:** هر یک از بانک‌های کشور، که عضو اتاق پایاپای اسناد بانکی هستند، روزانه کلیه حواله‌ها و چک‌های واگذاری مشتریان خود را، که عهده بانک‌های دیگر (داخل یک شهر) در وجه اشخاص صادر شده است و آنها برای وصول وجه با پشت‌نویسی بانک را مجاز به وصول کرده‌اند جمع‌آوری می‌کنند. سپس این اسناد را که به مهر (پایاپای اسناد بانکی) ممه‌ور شده به نام هر بانکی که به عهده آن بانک صادر شده تفکیک نموده و مشخصات آنها را روی (نمونه‌های شماره ۱۳ و ۱۲-۵) می‌نویسند و با صورت خلاصه چک‌ها (نمونه شماره ۱۴-۵) تحویل کارمند مسئول می‌دهند تا در اتاق پایاپای اسناد بانکی با اسناد سایر بانک‌ها عهده خود، مبادله شود.

اتاق پایاپای اسناد بانکی فعالیت روزانه خود را طی دو نشست، صبح و عصر با حضور نمایندگان بانکها، برای مبادله اسناد بانکی، آغاز می‌کند. نمایندگان بانک‌ها با استفاده از نمونه شماره ۱۴-۵ (متعلق به اتاق)، که نام تمام بانک‌های عضو اتاق پایاپای اسناد بانکی در آن نوشته شده است ستونهای دریافتی و پرداختی را تکمیل و خلاصه‌ای از تعداد و مبلغ مجموع اسناد تحویلی و دریافتی و برگشتی بانک‌ها را تنظیم و به اتاق پایاپای بانکی تسلیم می‌کنند و پس از آن با اسناد دریافتی به بانک خود بازمی‌گردند و چک‌های عهده بانک خود را به متصدیان مسئول، برای ثبت و کسر از حساب‌های جاری، می‌سپارند و اگر احیاناً تعدادی از چک‌ها، به علل مختلف بدون عمل حسابداری، برگشت شود با پیوست کردن برگ برگشت قانونی، آنها را طی صورتی تنظیم (نمونه شماره ۱۵-۵) و برای طرح در نشست دوم اتاق پایاپای بانکی آماده می‌کنند و در آن نشست، علاوه بر ارائه اسناد جدید، چک‌های برگشتی را نیز باریگر با بانک واگذارنده مبادله می‌کنند.

مسئول اتاق پایاپای اسناد بانکی خلاصه‌ای از عملیات حسابداری اسناد تحویلی و دریافتی هر بانک که پذیرفته شده (نمونه شماره ۱۶-۵)، منهای اسناد برگشتی، تهیه (نمونه شماره ۱۵-۵) و پس از اطمینان از عملیات به استناد آن خلاصه وضعیت، بانک‌های عضو را بدهکار یا بستانکار می‌نماید. بنا به معمول اسناد صادره در حساب‌های جاری بانک‌ها نزد بانک مرکزی منظور می‌شود. (نمونه شماره ۱۷-۵)

**هزینه مؤسسه:** برای تأمین هزینه مؤسسه، به استناد تعداد برگ‌های حواله و چک‌های واگذاری از طرف بانک‌ها، کارمزدی متناسب با آن از هر بانک عضو دریافت می‌شود.





















فصل اول - چک‌های انتقالی ..... ۳۷۰

جدول تبادل وجوه کارمزد ایران چک باز خرید شده بانکهای دولتی نسبت به یکدیگر

تاریخ:

بستانکار				بدهکار				شرح
								تفاوت ایران چک دریافتی و پرداختی
								اضافه می شود ایران چک های بانکهای خصوصی
								بانک اقتصاد نوین
								بانک پارسیان
								بانک سامان
								بانک کارآفرین
								پست بانک
								جمع
								تفاوت
								توازن
بستانکار				بدهکار				کارمزد - ۰/۰۰۰۸ × مبلغ تفاوت
								جمع کارمزد

امضاء

بانک.....

نمونه ۱/۱۱-۵















تهران - بتاريخ .....

## بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

خواهشمند است برای پوشش بدهی حاصله از مبادله اسناد  
انتقالی امروز ما در اتناق پایاپای اسناد بانکی طبق دستور کتبی  
شماره ..... مورخ ..... اداره مرکزی ما  
مبلغ به عدد ..... ریال  
( مبلغ به حروف ..... ریال )  
از حساب جاری شماره ..... این بانک نزد خودتان  
برداشت و بحساب ۲۱۱۳۹ اتناق پایاپای اسناد بانکی منظور فرمائید  
..... بانک  
..... شماره

## بانک مرکزی ایران - اداره معاملات

خواهشمند است با عطف به دستور کتبی فوق‌الذکر  
مبلغ به عدد .....  
( مبلغ به حروف ..... )  
مذکور را بدهکار حساب شماره ..... بانک  
و بستانکار حساب ۲۱۱۳۹ این اتناق منظور فرمائید.

اتناق پایاپای اسناد بانکی

## اتناق پایاپای اسناد بانکی

شماره سری .....

بانک .....

تاریخ .....

خواهشمند است مبلغ (بعدد) ..... ریال

(بحروف) ..... ریال

بحسابهای زیر منظور فرمائید:

بدهکار حساب شماره ..... اتناق پایاپای اسناد بانکی

بستانکار حساب شماره ..... بانک

اتناق پایاپای اسناد بانکی



## فصل دوم

### حواله

انجام دستور مشتریان جهت انتقال وجه از واحدی به واحد دیگر یا از شهری به شهر دیگر ، توسط بانک صدور حواله نامیده می‌شود و «... در جهت کاهش حجم کار شعب ، هزینه‌های اداری ، تسریع در تسویه اقلام باز ، حذف ارسال فیزیکی اسناد بین واحدها و افزایش توان بازدیدهای داخلی و نظارتی ...» انتقال مزبور به یکی از روش‌های ذیل انجام می‌پذیرد<sup>۱</sup> :

۱- حواله تلفنی.

۲- حواله (دورنگار چک).

### بخش اول - صدور حواله

حواله ممکن است بین دو واحد در یک شهر و یا در دو شهر انجام گیرد :

۱- حواله تلفنی بین دو واحد در یک شهر :

چنانچه مشتری درخواست انتقال وجهی را به حساب خود یا به حساب شخص دیگری در همان شهر بنماید ، متصدی مربوط یک برگ سند نقدی دو نسخه‌ای (نمونه‌های شماره ۲-۵) در اختیار متقاضی قرار می‌دهد.

---

۱- پیش از استفاده از تلفن و دورنگار حواله‌های موردنیاز مشتریان به روش کتبی یا تلگرافی و چک انجام می‌شد و گاهی از اعتبارنامه مسافرتی برای نقل و انتقال پول بهره می‌جستند.

**درخواست‌کننده سندهای دریافتی را با نوشتن :**

تاریخ ، نام شهری که حواله برای آنجا صادر می‌شود ، نام صاحب حساب ، شماره حساب ذینفع ، مبلغ حروفی و عددی و نام و آدرس پرداخت‌کننده وجه کامل نموده و پس از امضاء به کارمند مربوط ارائه می‌کند. متصدی پس از دریافت وجه و اتمام عملیات حسابداری ، آن را تحویل مسئول دفاتر رمز<sup>۱</sup> می‌نماید تا پس از استخراج عدد رمز و درج آن روی سند ، کارمند مسئول تلفن کلیه اطلاعات لازم و مندرج در سند را با تلفن به اطلاع واحد دیگر می‌رساند.

شعبه گیرنده حواله تلفنی ، مشخصات بدست آمده را در دفتر مخصوصی که به همین منظور طراحی شده ثبت و پس از کشف رمز از محل حساب واسطه (بدهکاران داخلی) مبلغ فوق را به حساب ذینفع منظور و با دریافت سند مرکز/ پایاپای تسویه می‌گردد.

**عملیات حسابداری :****در شعبه فرستنده حواله :**

مبلغ حواله + کارمزد	بدهکار : حساب صندوق یا حساب جاری مشتری
مبلغ حواله	بستانکار : حساب مرکز/ پایاپای شعبه ذینفع
مبلغ کارمزد	بستانکار : حساب کارمزد دریافتی

**در شعبه گیرنده حواله تلفنی :**

مبلغ حواله	بدهکار : حساب بدهکاران داخلی (حواله تلفنی)
مبلغ حواله	بستانکار : حساب قرض الحسنه جاری (ذینفع)

۱ - برای تشکیل عدد رمز ضابطه‌ای که مورد توافق کلیه بانکها باشد وجود ندارد و هر بانکی به سلیقه خود یک تعداد جداول برای تعیین عدد رمز حواله یا دستورات پولی و تلگرافی و تلفنی اختیار می‌کند به این ترتیب که عددی معادل تاریخ روز حواله ، عددی برای روزهای هفته ، عدد دیگری برای ماه و همچنین برای مبلغ و یا برای حرف اول نام ذینفع به اضافه یک عدد ثابت برای شعبه فرستنده یا دریافت‌کننده تعیین و جمع این اعداد را در حکم عدد رمز در شروع حواله می‌نویسد. شعبه گیرنده حواله با دفتر گشایش رمزی که دارد رمز حواله را کنترل و پس از اطمینان از صحت صدور حواله نسبت به پرداخت وجه اقدام می‌کند و در صورت مغایرت از پرداخت هرگونه وجهی خودداری می‌نماید.

### پس از دریافت سند مرکز/ پایاپای داخلی (شعبه گیرنده حواله)

بدهکار : حساب مرکز/ پایاپای داخلی (نام شعبه فرستنده حواله تلفنی)

بستانکار : حساب بدهکاران داخلی (شعبه گیرنده حواله تلفنی)

### ۲- صدور حواله (دورنگار/چک) بین دو شهر :

**انواع حواله :** حواله صادره و حواله وارده.

هرگاه شعبه مرکزی بانکی حواله‌ای عهده یکی از شعب بانک خود در شهرستان صادر نماید این حواله برای شعبه مرکزی آن بانک حواله صادره و برای شعبه دریافت کننده، حواله وارده می‌باشد و برعکس.

### الف - صدور حواله دورنگار :

برای صدور حواله نقدی و انتقالی (دورنگار - چک)، برای واریز به حساب اشخاص یا پرداخت به ذینفع، مشتری (خریدار حواله)، باید فرم سه برگی را تکمیل و به متصدی امور بانکی تحویل دهد، بسته نرم‌افزاری انتقال مکانیزه حواله (دورنگار - چک) بطوری طراحی گردیده که کلرمزد و درآمد متفرقه را طبق تعرفه محاسبه و با قید شماره ردیف حواله‌های صادره و شماره سند پرداخت مشتری توسط چاپگر بر روی سند حواله منعکس می‌گردد.

متصدی امور بانکی پس از کنترل مندرجات و دریافت وجه از مشتری (معادل مجموع مبلغ حواله، کارمزد و درآمد متفرقه) سند مربوط را امضاء و مهر نموده و توسط دستگاه دورنگار برای واحدهای پرداخت کننده دستور پرداخت صادر می‌کند و واحدهای پرداخت کننده حواله را زیر عنوان (حواله‌های وارده - عهده ما) ثبت نموده و پس از تطبیق امضاهای مجاز حواله و اطمینان از صحت صدور حواله آنرا در فرم سه برگی ثبت و به این شرح پخش می‌گردد :

برگ اول برای شعبه گیرنده حواله «دورنگار» ارسال می‌شود.

برگ دوم سند حسابداری است که در شعبه صدور حواله نگهداری می‌گردد.

برگ سوم رسید خرید حواله است که به مشتری (ذینفع) ارائه می‌گردد.



**ب - صدور حواله بصورت چک :**

در موقع صدور حواله بصورت چک بانکی باید نکات ذیل را مورد توجه قرار داد :

- ۱- صدور چک بانکی عهده شعب در وجه حامل مطلقاً ممنوع است.
- ۲- حواله‌های صادره بصورت چک معمولاً در کلیه واحدهای یک بانک در سراسر کشور قابل پرداخت می‌باشد. بنابراین در برگ چک مقابل کلمه قابل پرداخت در شعبه ..... باید نوشته شود : «در کلیه واحدهای بانک ..... در داخل کشور».
- ۳- اگر مشتری شخصاً تقاضا نماید که حتماً نام یک شعبه ویژه‌ای برای پرداخت وجه چک قید شود انجام تقاضای خریدار حواله بلامانع است.
- ۴- در چک بانکی مدت اعتبار آن باید قید شود. مدت اعتبار این چک طبق رویه و عرف بانکی تا شش ماه از تاریخ صدور بوده و در خارج از کشور دارای اعتبار نمی‌باشد.
- ۵- برای صدور چک بانکی به هر مبلغ که باشد می‌بایست از اعداد رمز بر روی چک استفاده شود.

۶- در تنظیم چک‌های بانکی باید دقت شود که از لحاظ درج تاریخ و محل صدور و مشخصات گیرنده و نام شعبه صادرکننده و مبلغ (به عدد و حروف) و اعداد رمز هیچگونه نقصی وجود نداشته باشد.

۷- امضاکنندگان چک‌های بانکی باید کسانی باشند که امضای آنان در دفاتر نمونه امضاهای مجاز بانک چاپ و نشر شده باشد.

**پ - پرداخت وجه حواله بصورت چک :**

با توجه به اینکه حواله چک توسط مشتری به شعبه محال‌علیه ارائه می‌گردد ، شعبه باید دقت کافی در صحت مندرجات و پیکر رمز آن به عمل آورده و پس از احراز هویت کامل و حصول اطمینان از اصالت چک با صدور سند داخلی حساب بدهکاران داخلی را بدهکار نموده و حساب حواله‌های عهده ما را بستانکار کرده و سپس وجه چک را از محل حساب حواله‌های عهده ما پرداخت می‌کند.

بدیهی است با وصول سند حسابداری از شعبه صادرکننده چک ، حساب بدهکاران داخلی را تسویه خواهند نمود.

## بخش دوم - عملیات حسابداری

**مثال - آقای «الف»** از شعبه مرکزی بانک ..... حواله دورنگار به مبلغ یک میلیون ریال در وجه آقای «ب» مقیم شیراز خریداری می کند ، کارمزد حواله دو در هزار و درآمد متفرقه (هزینه پست و تلگراف و تلفن) ۱۵۰۰ ریال است.

## ۱- حواله دورنگار :

## الف - شعبه مرکزی (صادرکننده) :

بدهکار : حساب صندوق / حسابجاری مشتری ۵۰۰۳۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب مرکز (حواله های صادره از طریق دورنگار) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب کارمزد دریافتی ۲۰۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب درآمد متفرقه (هزینه پست، تلگراف، تلفن) ۱۵۰۰ ریال

## ب - شعبه شیراز (دریافت کننده حواله) :

۱- چنانچه ذینفع دارای حساب نزد شعبه شیراز باشد :  
 بدهکار : حساب مرکز (حواله های وارده از طریق دورنگار) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب مشتری (ذینفع) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
 ۲- چنانچه ذینفع حساب نداشته باشد :  
 بدهکار : حساب مرکز (حواله های وارده از طریق دورنگار) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب حواله های عهده ما (وارده) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
**پ - پس از آنکه ذینفع وجه حواله را از شعبه شیراز دریافت کرد :**  
 بدهکار : حساب حواله های عهده ما (وارده) ۵۰۰۰۰۰۰ ریال  
 بستانکار : حساب صندوق ۵۰۰۰۰۰۰ ریال

## ۲ - حواله چک :

در خصوص حواله‌های چک ، در شعبه پرداخت‌کننده وجه چک (مقصد) با دریافت دورنگار از واحد مبدأ (مرکزی) اسناد ذیل صادر می‌گردد :

بدهکار : حساب مرکز (حواله‌های وارده از طریق چک) ۰۰۰ر۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب حواله‌های عهده ما ۰۰۰ر۰۰۰ ریال

با ارائه اصل چک توسط ذینفع و رعایت ضوابط ، وجه چک از محل حواله‌های عهده ما پرداخت می‌گردد :

بدهکار : حساب حواله‌های عهده ما ۰۰۰ر۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب صندوق ۰۰۰ر۰۰۰ ریال

لازم به ذکر است بعضی از بانک‌ها فقط حواله‌های تلگرافی جهت واریز به حساب مشتریان را قبول می‌نمایند.

## بخش سوم - اعتبارنامه مسافرتی

در گذشته اگر شخصی مایل نبود برای انتقال وجه در طول مسافرت خود از حواله یا چک استفاده کند ، از بانک تقاضا می‌کرد برای او یک اعتبارنامه مسافرتی قابل استفاده در چند شعبه (اعتبارنامه مسافرتی ساده) یا تمام شعب بانک (اعتبارنامه مسافرتی بخشنامه‌ای) به مبلغ معینی برای مدت معین صادر نماید.

چنین اعتبارنامه‌ای در حکم صدور حواله بود و بانک در برگ ویژه‌ای به واحدهای خود در شهرستانها دستور می‌داد تا مبلغ..... در وجه ..... دارنده شناسنامه شماره ..... تا تاریخ ..... بپردازد و رسید مشتری را با سند بدهکار به حساب شعبه صادرکننده ارسال دارند. معمولاً در پشت برگ اعتبارنامه‌ها چند ستون عمودی حاوی : تاریخ پرداخت ، نام شعبه پرداخت‌کننده ، مبلغ بدهکار و بستانکار بعدد و حروف ، امضاء شعبه و محل امضاء مشتری طرح‌ریزی شده بود که هر شعبه مبلغ پرداختی را در ستون بدهکار ثبت می‌کرد تا

شعبه بعدی پس از کسر مبلغ پرداخت شده از مبلغ مانده در اعتبارنامه‌ها، ب‌موجودی قابل پرداخت دست یابد. ضمناً بانک (شعبه صادرکننده اعتبار) بر روی کارتی نمونه امضاء مشتری را گواهی می‌کند تا در موقع برداشت مشتری برای تأیید امضا به شعب ارائه کند.

**عملیات حسابداری اعتبارنامه مسافرتی در گذشته :**

آقای «ج» درخواست صدور اعتبارنامه مسافرتی از شعبه مرکزی بانکی به مبلغ ۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال برای مدت سه ماه می‌نماید. (کارمزد دو در هزار) مشتری در دو استان اصفهان و شیراز از اعتبارنامه مسافرتی برداشت می‌کند :

#### ۱- در شعبه مرکزی : دریافت اعتبارنامه مسافرتی

بدهکار : صندوق / حسابجاری مشتری ۸,۰۱۶,۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب بستانکاران موقت (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب کارمزد دریافتی ۱۶,۰۰۰ ریال

#### ۲- در شعبه استان اصفهان : برداشت ۳,۶۰۰,۰۰۰ ریال

بدهکار : حساب شعبه مرکزی (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۳,۶۰۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : صندوق (بابت قسمتی از اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۳,۶۰۰,۰۰۰ ریال

#### ۳- در شعبه استان شیراز : برداشت ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال

بدهکار : حساب شعبه مرکزی (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : صندوق (بابت قسمتی از اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال

#### ۴- در شعبه مرکزی : پس از رسیدن اسناد صادره شعب

بدهکار : حساب بستانکاران موقت (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۳,۶۰۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : شعبه اصفهان (بابت اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۳,۶۰۰,۰۰۰ ریال

بدهکار : حساب بستانکاران موقت (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : شعبه شیراز (بابت اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۲,۴۵۰,۰۰۰ ریال

۵- مشتری پس از بازگشت ، با ارائه اعتبارنامه مسافرتی به بانک صادرکننده بقیه وجه اعتبارنامه را دریافت و یا بحساب جاری خود منظور می‌کند.

بدهکار : حساب بستانکاران موقت (اعتبارنامه مسافرتی شماره ۴۹) ۱,۹۵۰,۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب صندوق / حسابجاری مشتری ۱,۹۵۰,۰۰۰ ریال





این قسمت توسط بانک تکمیل می شود

سری: .....  
شماره: ۲۹۸۰۲۱ سری ج  
مشخصات حواله صادره

۱	به حساب
۲	به نام
۳	به نشانی

رمز صحیح است

طرف حساب: .....

نسخه اول - شعبه مقصد حواله کشی

نمونه ۱-۱۵

مبلغ حواله به ریال					
کارمزد دریافتی					
هزینه پستی/مخابرات					
جمع به ریال					

درخواست صدور حواله

شماره حواله	
رمز حواله	

بانک ملت/شعبه

کد حسابگری: .....  
تاریخ: .....  
تاریخ ابلاغ: .....  
ساعت ابلاغ: .....  
نام مخاطب: .....  
نام ابلاغ کننده: .....

لطفاً یک فقره حواله (  تلفنی  فاکس  کتبی  چک بانکی ) با مشخصات بشرح ذیل صادر فرمایید:  
به حساب ..... به مبلغ .....  
به عدد ..... ریال  
به حروف .....  
به نام ..... به مقصد شهرستان ..... نزد شعبه .....  
شماره حسابگری: ..... به نشانی: .....

مشخصات	نام و نام خانوادگی شرکت	نشانی و شماره تلفن
حواله دهنده		
پرداخت کننده وجه		

امضاء دوم

امضاء اول

امضاء پرداخت کننده وجه

مهر شعبه



« سند مخصوص صدور حواله بون شهری »

این قسمت توسط بانک تکمیل میشود.

پستالنگار: حواله های عهده شعب  
انواع چکهای بانکی فروخته شده

مبلغ حواله بر ریال					
کارمزد دریافتی					
هزینه پستی/مخابرات					
جمع بر ریال					

مهر و امضاء شعبه: .....

نسخه ۱ - سند حسابگری شعبه - نمونه ۱-۱۶

شماره حواله	
رمز	

بانک ملت

تاریخ: .....  
شعبه: ۱۲

خواهشمند است یک حواله ( فاکس  کتبی  چک  تلفنی  )

با مشخصات زیر به مقصد شهرستان ..... صادر نمائید:

مبلغ ( ..... ریال ) به حروف ..... ریال  
به عدد .....

نام و نام خانوادگی: .....  
حساب شماره: ..... نزد شعبه .....  
شماره حسابگری شعبه: .....  
نشانی: .....

نام و نام خانوادگی حواله دهنده: .....

نشانی حواله دهنده: ..... شماره تلفن: .....

نام پرداخت کننده وجه: .....

امضاء: .....

« استرداد وجه حواله فقط در صورت اطلاع و رضایت ذینفع حواله مقدور می باشد »

بانک ملی ایران

تاریخ: ۱۳

درخواست صدور حواله:

خواهشمند است مبلغ به عدد ..... ریال  
 به حروف ..... ریال  
 بنام (گیرنده حواله) ..... به شماره حساب .....  
 یا به نشانی (گیرنده حواله) .....  
 نزد بانک ..... شعبه ..... حواله فرمائید.  
 نام و نام خانوادگی فرستنده ..... تلفن .....  
 نشانی کامل فرستنده .....

چك

دورنگار

توجه: استرداد وجه حواله در هر حال بدون موافقت کسب ذینفع مقدور نمی‌باشد. امضاء

طرف حساب: صندوق

این قسمت توسط بانک تکمیل و به واحد مقصد دورنگار گردد.

شماره ردیف سیستم ..... شماره سند سیستم .....  
 کلمه قراردادی ..... شماره حواله / چك .....  
 عدد رمز ..... شماره حساب ذینفع .....  
 نام و نام خانوادگی ذینفع .....  
 نشانی ذینفع .....

مهر و امضاء متصدی امور بانکی

شعبه

این قسمت توسط بانک تکمیل و به واحد مقصد دورنگار گردد.

مختصر حسابات حسابداری در واحد مقصد

بدهکار: حساب مرکز - حواله‌های وارده - دورنگار / چك کد سرفصل .....  
 بستانکار: حساب ..... کد سرفصل .....

نام و نام خانوادگی ..... شماره حساب .....  
 مبلغ به حروف .....  
 مبلغ به عدد ..... ریال

شماره برگه .....  
 شماره برگه .....  
 ریال .....  
 شعبه



بانک توسعه تعاون و رفاه اجتماعی

تاریخ: \_\_\_\_\_

شماره: \_\_\_\_\_

شعبه: \_\_\_\_\_ کد: \_\_\_\_\_

خواهشمند است: \_\_\_\_\_

یک فقره حواله (دورنگار  چک ) با مشخصات مبلغ (عددی): \_\_\_\_\_

ریال \_\_\_\_\_ به حروف: \_\_\_\_\_

گیرنده (ذینفع) حواله: \_\_\_\_\_

آقای/ خانم/ شرکت: \_\_\_\_\_

قرض الحسنه پس انداز  سرمایه گذاری کوتاه مدت  شماره: \_\_\_\_\_

قرض الحسنه جاری  حساب سپرده: قرض الحسنه جاری

عهد بانک: \_\_\_\_\_ شعبه: \_\_\_\_\_ کد: \_\_\_\_\_ شهرستان: \_\_\_\_\_

نام و نام خانوادگی حواله دهنده (فرستنده): \_\_\_\_\_

نشانی: \_\_\_\_\_ تلفن: \_\_\_\_\_

نام و نام خانوادگی پرداخت کننده وجه: \_\_\_\_\_ صادر فرمایند.

امضاء \_\_\_\_\_

این قسمت توسط بانک تکمیل می شود.

مبلغ به ریال		رمز حواله		
	مبلغ حواله	شماره ردیف حواله	نوع حواله	
	کارمزد	نام و کد شعبه مقصد		نام و کد شعبه مبدا
	هزینه	نام و کد شعبه		
	جمع کل			

جمع کل به حروف: \_\_\_\_\_ ریال \_\_\_\_\_

مهر و امضای تحویلدار \_\_\_\_\_

مهر و امضای متصدی تهیه کننده رمز \_\_\_\_\_

مهر و امضای شعبه \_\_\_\_\_

محل پرفراز شعبه

توجه: پس از تسلیم رسید مربوطه بدون اطلاع و رضایت ذینفع حواله، استرداد وجوه مذکور مقدور نمی باشد.





۱۳/

شماره



بانک صادرات ایران حواله مستقیم شعبه به شعبه

تاریخ حواله:

نام شعبه	شماره شعبه	ردیف حواله

با مشخصات زیر صادر فرمائید: شماره

خواهشمند است حواله ای به مقصد

<table border="1"> <tr> <td>مبلغ به ریال</td> <td>به عدد</td> </tr> <tr> <td> </td> <td>کارمزد</td> </tr> <tr> <td> </td> <td>هزینه شماره</td> </tr> <tr> <td> </td> <td>جمع</td> </tr> </table>		مبلغ به ریال	به عدد		کارمزد		هزینه شماره		جمع	نام گیرنده حواله (ذینفع): مبلغ به حروف: نام شعبه: نوع حساب: شماره شعبه: شماره حساب:
مبلغ به ریال	به عدد									
	کارمزد									
	هزینه شماره									
	جمع									

۳۸۹ - ۱۳۰۰ / ۱۰ / ۱۳۸۲ - ج - الف - منقسم می بنای

مشخصات خریدار حواله: نام و نام خانوادگی: نشانی: تلفن: ساعت مراجعه: امضاء:	مهر و امضاء تحویلدار: توجه: مشتری گرامی استرداد وجه حواله بدون اطلاع و رضایت ذینفع مقدور نمی باشد.
--	---

کشف و تأیید رمز در شعبه مقصد: کشف رمز / /	تولید و تأیید رمز در شعبه مبدا: عدد رمز / /
--	--

امضا تولید کننده: امضا تأیید کننده: مهر و امضاء شعبه:	امضاء تولید کننده: مهر و امضاء شعبه: گوینده: گیرنده: ساعت مخابره:
---	---

۳۸۹ - ۱۳۰۰ / ۱۰ / ۱۳۸۲ - ج - ب - رسید مقتضی

تاریخ حواله ساعت مراجعه شماره شعبه نام شعبه	مبلغ ریال (به حروف) بابت صدور حواله به مقصد بنام شماره حساب نوع حساب هزینه مخابره و کارمزد از آقای خانم حواله مستقیم شعبه به شعبه	شماره: شماره شماره شماره دریافت گردید. مهر و امضاء شعبه:
--	--	---



**قسمت ششم**

**اسناد بازرگانی**

**برات - سفته - چک**



## فصل اول

### اسناد تجارتي و نقش آن در تجارت

**مقدمه** - اسنادی که در داد و ستد روزانه بین بازرگانان و اشخاص حقیقی و حقوقی، برای تسهیل گردش ثروت و رفع مشکلات انتقال طلب و تسعیر پول‌های مختلف، به کار می‌رود اسناد تجارتي نامیده می‌شود. در طی سالیان دراز اسناد تجاری به علت رواج و پذیرش عام مردم تکامل یافته و آخرالامر در حقوق تجارت ایران تحت عنوان «برات، سفته و چک»<sup>۱</sup> صورت رسمی و قانونی یافت و با ضمانت اجرایی که قانون‌گذار برای صدور اینگونه اسناد قائل شد و مسئولیت قانونی افرادی را که هر کدام به نحوی از انحاء در تنظیم و صدور اسناد نقش اساسی داشته‌اند تعیین کرده است، بدون شک به روابط مادی بازرگانان استحکام بیشتری بخشید و موجب تلاش آنان در گسترش حرفه آنها گردیده است.

در این کتاب، به علت ضرورت تشریح عملیات صندوق، از چک و صور مختلف آن با تجزیه و تحلیل مواد قانون (تجارت و صدور چک) و دستورالعمل‌های موردنیاز در نقل و انتقال وجوه بوسیله چک، تا حد لازم گفتگو شد. حال برای گسترش عملیات بانکی و پذیرش سفته و برات در عملیات بازرگانی، با توجه به «آئین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری» (خرید دین) و مقررات اجرایی آن مصوب ۱۳۶۱/۸/۲۶ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی، به بررسی و مطالعه برات و سفته می‌پردازیم.

---

۱- طبق آئین‌نامه موقت تنزیل، اسناد و اوراق تجاری، به آن دسته از اسناد و اوراق تجاری اطلاق می‌شود که مفاد آن حاکی از بدهی ناشی از معاملات تجاری باشد.

**اهمیت سفته و برات - معاملات بازرگانی به ندرت بصورت نقد انجام می‌شود**  
 بعضاً سهمی از آن نقد و بقیه با تنظیم سفته و برات بین خریدار و فروشنده شکل می‌پذیرد  
 برای مثال اگر یک کارگاه تولیدی را در نظر بگیریم، که برای توسعه عملیات تولیدی خود  
 بخواهد از تسهیلات پولی بانکی استفاده کند با تمهید قرارداد و تنظیم سفته یا برات،  
 متعهد پرداخت بدهی خود در مدت‌معینی خواهد شد. به همین ترتیب مؤسسات صنعتی،  
 که بخواهند ماشین‌آلات و موادخام موردنیاز خود را از کشورهای بیگانه تأمین کنند، در  
 برابر این خریدها متعهد می‌شوند قسمتی از بدهی خود را نقد و بقیه را بصورت سفته یا  
 برات در سررسیدهای معین پردازند.

سپس کالایی را که تولید می‌کنند به عمده فروش در برابر اخذ سفته یا برات  
 واگذار می‌کنند و عمده‌فروش معاملات خود را با خرده‌فروش نقد و نسیه انجام می‌دهد،  
 خرده‌فروش به مصرف‌کننده نهایی جنس خود را گاهی نقد و زمانی به اقساط به فروش  
 می‌رساند و در تمام این موارد سفته و برات و چک جانشین پول می‌شود. این روش موجب  
 گسترش امور بازرگانی و افزایش سطح زندگی مردم و توسعه اقتصادی در جامعه می‌شود و  
 همه از آن سود می‌برند.

بانک‌ها نیز به نوبه خود با بکارگیری منابع پولی خویش و ایجاد تسهیلات مالی از  
 طریق خرید اسناد تجاری (سفته و برات)، که ناشی از انجام معاملات بازرگانی است، از  
 فعالیت بازرگانان در امر بازرگانی حمایت می‌کنند و خود نیز بهره‌مند می‌شوند.

## بخش اول - برات

**برات<sup>۱</sup>:** در قانون تجارت ایران با توجه به ماده ۷۲۴ قانون مدنی که درباره حواله  
 می‌گوید: «... عقدی است که به موجب آن طلب شخصی از ذمه مدیون (محیل) به ذمه  
 شخص ثالثی (محال‌علیه) منتقل می‌گردد» برات را تعریف نموده‌است بلکه در ماده ۲۲۳  
 قانون تجارت شرایط صحت برات را ذکر کرده است که با در نظر داشتن آن شرایط می‌توان  
 برات را تعریف نمود:

۱- برات از برائت عربی است که یکی از معانی آن ره‌اشدن از وام است.

### ۱- تعريف برات<sup>۱</sup>:

با در نظر گرفتن شرایط نه گانه صحت برات می توانیم بگوییم: برات نوشته‌ای است که بموجب آن طلبکار یا کشنده برات (براتکش) به دیگری (براتگیر) دستور می دهد که مبلغ معینی را در سر رسید معین یا به رؤیت در وجه شخص معین (گیرنده وجه) یا بحواله کرد او در محل تعیین شده بپردازد. کسی که برات صادر می کند دهنده برات یا براتکش و کسی که وجه برات را باید بپردازد گیرنده برات یا براتگیر و شخصی که وجه برات را می گیرد دارنده برات یا ذینفع برات می گویند.

### ۲- شرایط صحت برات:

بر طبق ماده ۲۲۳ قانون تجارت: « برات علاوه بر امضاء یا مهر برات دهنده باید دارای شرایط ذیل باشد:

- ۱- قید کلمه (برات) در روی ورقه.
- ۲- تاریخ تحریر (روز و ماه و سال).
- ۳- اسم شخصی که باید برات را تأدیه کند.
- ۴- تعیین مبلغ برات.
- ۵- تاریخ تأدیه وجه برات.
- ۶- مکان تأدیه وجه برات اعم از اینکه محل اقامت محال علیه باشد یا محل دیگر.
- ۷- اسم شخصی که برات در وجه یا حواله کرد او پرداخته می شود.
- ۸- تصریح باینکه نسخه اول یا دوم و یا سوم یا چهارم ... الخ است. »

---

۱- بکار بردن برات برای انتقال پول از نقطه‌ای به نقطه دیگر از اواخر قرن ۱۲ میلادی در ایتالیا رواج یافته است و قانون سال ۱۲۷۲ میلادی شهر ونیز که فصلی از آن به برات اختصاص یافته شاید گواه این ادعا باشد. اولین قانونی که در ایران راجع به برات تصویب شد در ۲۹ شهریور ماه سال ۱۲۸۹ شمسی بود.



برای حفظ ارزش قانونی برات و اهمیت موارد مذکور، قانون‌گذار هر براتی که شرایط نه‌گانه را (به استثناء قید کلمه برات بند ۱) داشته باشد آن را جزء اسناد تجاری محسوب می‌داند و اگر فاقد یکی از شرایط فوق (۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷ و ۸) باشد دیگر مشمول مقررات مربوط به بروات تجاری ندانسته و آن را سند عادی می‌داند. (مستفاد از ماده ۲۲۶) (نمونه‌شماره ۱/۱-۶)

**الف - امضاء یا مهر براتکش (محیل):** برای آنکه تعهدی تحقق پذیرد متعهد باید در ذیل اوراق و اسناد صادره گواهی و امضاء نماید. براتکش با امضاء خود متعهد پرداخت دین به ذینفع نیز می‌شود. براتی که فاقد امضاء براتکش یا مهر او باشد بدون ارزش و اعتبار است. در ماده ۲۲۳ قانون تجارت مهر یا امضاء براتکش بعنوان شرط صحت برات قید شده است. این تذکر لازم است که برای پیش‌گیری از سوء استفاده و جعل مهر بهتر است نقش امضاء براتکش در برات جدی‌تر تلقی شود.

**ب - ذکر کلمه برات:** قید کلمه «برات» برای تأیید و تشخیص نوع سند است که در بعضی از کشورها ذکر آن را ضروری دانسته‌اند ولی در قانون تجارت ماده ۲۲۶ عدم رعایت آن موجب نمی‌شود که برات تنظیم شده مشمول قانون تجارت نباشد.

**پ - تاریخ تحریر برات:** تاریخ تحریر برات از نظر محاسبه مرور زمان و اهلیت قانونی براتکش مؤثر است زیرا گاهی برات‌کش موعده پرداخت وجه برات را مدت معینی پس از تاریخ تحریر برات قرار می‌دهد و سررسید برات را مشخص نمی‌کند در این صورت ذکر روز، ماه و سال با حروف نسبت به تاریخ عددی ارجح است. (ماده ۲۲۵ ق.ت: تاریخ تحریر..... با تمام حروف نوشته می‌شود)

**ت - نام براتگیر (محال علیه):** براتکش باید نام شخص حقیقی یا حقوقی را که پرداخت وجه برات به عهده اوست در برات بنویسد تا دارنده برات برای وصول وجه آن به محال علیه (براتگیر) رجوع کند و نیز ظهرنویسان باعتبار نام محال علیه (براتگیر) برات را انتقال می‌دهند. محال علیه برات ممکن است شخص حقوقی باشد در این صورت نمایندگان قانونی شخص حقوقی، در صورت قبولی برات، مسئولیت پرداخت وجه برات را به عهده دارند.

**ث - تعیین مبلغ برات:** مبلغی که در برات ذکر می‌شود باید با تمام حروف نوشته شود. چنانچه مبلغ برات دوبار حروفی نوشته شده باشد و بین ارقام آنها اختلاف باشد مبلغ کمتر مورد اعتبار است. ولی اگر مبلغ برات یکبار حروفی و بار دیگر عددی نوشته شده باشد مبلغ حروفی معتبر است. (مستفاد از ماده ۲۲۵ قانون تجارت)

**ج - تاریخ پرداخت وجه برات:** در برات باید تاریخ سررسید معین باشد چنانچه در برات ذکر می‌شود از تاریخ پرداخت نشده باشد تاریخ قبولی برات سررسید تلقی می‌شود. «هرگاه برات بی‌وعده قبول شد باید فوراً پرداخته شود» (ماده ۲۴۲ ق.ت).

تاریخ صدور برات و روز رؤیت برواتی که بوعده از رؤیت است طبق ماده ۲۵۵ محاسبه نخواهد شد و اگر روز پرداخت برات مواجه با تعطیل رسمی شد، روز بعد از تعطیل وجه برات باید تأدیه شود. (ماده ۲۴۴)

**چ - مکان پرداخت وجه برات:** در برات مکان پرداخت بنا بر معمول محل اقامت محال‌علیه است مع هذا پس از نوشتن نام محال‌علیه جای پرداخت باید ذکر شود «مکان تأدیه وجه برات اعم از این که محل اقامت محال‌علیه باشد یا محل دیگر».

**ح - ذینفع برات یا گیرنده وجه:** صدور برات در وجه حامل غیرممکن است. برات را می‌توان در وجه شخص معین یا بحواله کرد شخص معینی (حتی براتکش) صادر کرد.

**خ - تصریح به اینکه نسخه اول یا دوم ...:** رویه دیرین حاکی از تعدد نسخ برای صدور یک برات بعهدده یک نفر با یک مبلغ معین بوده است که در قانون تجارت این موضوع جزء شرایط لازم برای صحت برات آمده است و بهمین دلیل در متن برات (چاپی) ذکر از نسخه چندم نیز شده است ولی در شرایط توسعه فعالیت بازرگانی در زمان حاضر، به ویژه با در نظر گرفتن هزینه مالیاتی، صدور برات در چند نسخه منتفی است. اما برای آنکه عملی برخلاف قانون انجام نپذیرفته باشد در روی برات چاپی به نوشتن (نسخه اول) اکتفا می‌شود ولی ممکن است در روابط تجارت بین‌المللی از نسخه‌های متعدد برات استفاده شود.

### ۳- قبولی برات :

قبولی برات اعلام تمایل شخص حقیقی یا حقوقی است که اهلیت قانونی دارد و دستور براتکش را به علت انجام معامله پذیرفته است و خود را مدیون می‌داند. برات باید بمحض ارائه یا حداکثر ظرف ۲۴ ساعت از تاریخ ارائه قبول یا نکول شود. قبولی برات در برگ برات با ذکر تاریخ نوشته و امضاء یا مهر می‌شود. چنانچه پرداخت وجه برات به وعده از رؤیت باشد تاریخ قبولی با تمام حروف نوشته خواهد شد ، در صورتی که قبولی بدون ذکر تاریخ سررسید نوشته شود تاریخ رؤیت تاریخ سررسید برات محسوب می‌شود.

محال علیه (براتگیر) هر عبارتی را که در برات نوشته ، امضاء یا مهر کند پرداخت وجه برات را قبول کرده است مگر اینکه عبارتی دال بر عدم قبول (نکول) نوشته باشد. اگر عبارت فقط دلیل بر عدم قبول یک جزء از برات باشد ، بقیه وجه برات قبول شده تلقی می‌شود و نسبت به جزیی که قبول نشده است بلافاصله واخواست می‌شود. چنانچه براتگیر بدون قید عبارتی برات را امضاء یا مهر کند برات قبول شده است.

قبول برات با ذکر شرط موجب می‌شود که برات نکول شده محسوب شود معهدنا براتگیر در حدود شرطی که پذیرفته است مسئول پرداخت وجه برات می‌باشد.

### ۴- نکول برات :

نکول اعلام عدم تمایل محال علیه (براتگیر) است برای پرداخت وجه برات که در برگ برات کتباً اعلام می‌دارد.  
نکول برات بموجب صدور گواهینامه رسمی (واخواست) محقق می‌شود.

## بخش دوم - واخواست

**واخواست (اعتراض یا پروتست) :** واخواست برات عبارت از برگ رسمی است که ناشر آن دادگستری است و دارنده برات (گیرنده وجه) به علل ذیل برای استیفاء حقوق مالی خود می‌تواند آن را مدرک برای اقدام قانونی قرار دهد. (نمونه شماره ۱/۲-۶)

- الف - براتگير از پرداخت وجه براتي که قبولى نوشته است خوددارى کند.
- ب - براتگير صريحاً پرداخت وجه برات را نکول کرده است.
- پ - براتگير قسمتى از وجه برات را پذيرفته و نسبت به بقيه وجه نکول کرده است.
- ت - براتگير حتى از رؤيت برات و اعلام قبولى يا نکول برات خوددارى کرده است.
- دارنده برات با در دست داشتن برگ اعتراض (واخواستنامه) مى تواند عليه مسئولين و ظهرنويسان برات منفرداً يا مجتمعاً اقامه دعوى کند.
- در ماده ۲۹۳ قانون تجارت موارد صدور اعتراضنامه بشرح زير تعيين شده :
- ۱- در مورد نکول<sup>۱</sup>.
  - ۲- در مورد امتناع از قبول يا نکول.
  - ۳- در مورد عدم تأديه.

### ۱- واخواست در موارد نکول يا امتناع از قبول يا نکول :

- چنانکه ذکر شد : طبق ماده ۲۳۵ « برات بايد به محض ارائه ، قبول يا نکول شود.» يعنى حداکثر تا ۲۴ ساعت بعد از ارائه برات ، قبولى يا نکول آن اعلام شود.
- براتي که به قبولى براتگير نرسيده باشد يکى از حالات زير را دارد :
- الف - براتگير نکول کرده يعنى نوشته است (نکول است) يا (قبول ندارم) و يا به هر عبارتى که دال بر عدم قبول باشد.
- ب - براتگير از قبول يا نکول امتناع کرده است يعنى حاضر نشده است روى برات چيزى بنويسد.
- پ- قبولى قسمتى از وجه برات موجب واخواست براى بقيه وجه برات خواهد شد.
- ت - قبولى مشروط نيز در حکم نکول است.
- ث - غيبت براتگير - عدم حضور براتگير در محل ابلاغ برات در حکم امتناع از قبول يا نکول تلقى مى گردد. چون ممکن است اين غيبت تعمدى باشد.

---

۱- نکول عربى است و برگردان شدن از دشمن يا چيزى - خوددارى کردن از پاسخ دادن يا سوگند خوردن ، خوددارى کردن از پرداخت وجه حواله ، برات.

در هر یک از موارد فوق برات باید به علت عدم قبول وخواست شود.

اگر براتی به علت عدم قبولی وخواست گردید ، با برگ وخواست برگشتی از دادگستری در پرتفوی بانک تا سررسید برات باقی می ماند و اگر در تاریخ سررسید وجه آن واریز نشد این بار به علت عدم پرداخت نیز وخواست می گردد ، بنابراین وخواست عدم قبولی برات نمی تواند جانشین وخواست عدم پرداخت وجه گردد. دارنده برات می تواند پس از صدور وخواست اولیه از ظهرنویس ها و برات دهنده بخواهد که ضامن را به منظور تأدیه وجه برات در سررسید معرفی کنند.

## ۲- وخواست عدم تأدیه :

هرگاه وجه براتی در سررسید پرداخت نگردد باید به علت عدم پرداخت وجه ، وخواست گردد.

صدور وخواستنامه بعلت امتناع از تأدیه وجه برات ، باید در ظرف ده روز از تاریخ سررسید بوسیله نوشته ای که (اعتراض عدم تأدیه) نامیده می شود اعلام گردد و چنانچه روز دهم تعطیل باشد اعتراض ، روز بعد از آن به عمل خواهد آمد. ضمناً فوت محال علیه و یا ورشکستگی و یا وخواست نکول ، دارنده برات را از انجام وخواست عدم تأدیه مستغنی نخواهد کرد. پس از آنکه براتی بعلت عدم تأدیه وخواست شد دارنده برات باید در ظرف ده روز از تاریخ صدور وخواستنامه مراتب را بوسیله اظهارنامه رسمی یا نامه سفارشی (دو قبضه) به کسی که برات را به او واگذار نموده اطلاع دهد. این وظیفه برای آگاهی هر یک از ظهرنویسان نیز معین شده است.

بعد از صدور وخواستنامه دارنده برات طبق ماده ۲۸۶ ق.ت.ح دارد حداکثر تا یکسال<sup>۱</sup> از تاریخ صدور وخواست علیه براتکش و ظهرنویس ها اقامه دعوی نماید.

۱- مهلت اقامه دعوی به موجب لایحه قانونی مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۲۶ شورای انقلاب از سه ماه و شش ماه به یک سال و دو سال افزایش یافته اند.

در مورد برواتي که بايد در خارج از کشور وجه آن پرداخت شود اقامه دعوی عليه براتکش یا ظهرنویس‌هایی که مقیم ایران هستند ظرف ۲ سال از تاریخ صدور رخواست به عمل می‌آید. (مصوب ۱۳۵۸/۱۰/۲۶ شورای انقلاب)

### ۳- ابلاغ و اخواست‌نامه :

بايد در یک نسخه تنظیم و بموجب امر محکمه بدایت (شهرستان) توسط مأمور اجراء به محل اقامت اشخاص ذیل ابلاغ شود :

۱- محال عليه.

۲- اشخاصی که در برات برای تأدیه وجه عندالافتضاء معین شده‌اند.

۳- شخص ثالثی که برات را قبول کرده است.

اگر در محلی که اعتراض به عمل می‌آید محکمه بدایت (شهرستان) نباشد ، وظایف او با رعایت ترتیب به عهده امین صلح یا رئیس ثبت اسناد یا محاکم محل خواهد بود.

در متن و اخواست باید مراتب ذیل نوشته شود :

۱- متن کامل برات با تمامی محتویات آن ، اعم از قبولی و ظهرنویسی و غیره.

۲- امر به تأدیه وجه برات.

مأمور اجرا ملزم است حضور یا غیاب شخصی ، که باید وجه برات را بدهد و علل

امتناع از تأدیه یا از قبول و همچنین علل عدم امکان امضاء یا امتناع از امضاء را در ذیل اعتراض‌نامه قید و امضاء کند.

قانون تجارت تکلیف دارنده برات ، از جمله بانک را ، درباره صدور و اخواست ، در

برابر نکول برات یا عدم تأدیه برات ، کاملاً روشن کرده است و در مورد صدور و اخواست یا

تاریخ تسلیم و اخواست به دادگستری ، از آنجا که تاریخ تسلیم و اخواست به مراجع قانونی

مهم‌تر است تا تاریخی که بانک در و اخواست‌نامه ذکر می‌کند لذا باید مأمورین دادگستری

مهر تاریخ تسلیم و اخواست به دادگستری را بطور کامل روی و اخواست‌نامه منقوش و در

همان تاریخ تسلیم و امضاء گرفته شود.

شماره	جای پرداخت	سرسبید	شماره خزانه دارینکل
۶ مبلغ	تاریخ (۷) (مبلغ به حروف درج شود - دور - سال با اتمام حروف نوشته شود)		
۸ خواهشمند است در	موضوع این		
۹ به حواله	ریال بپردازید		
۱۲ نام	نام		
۲ محل	محل		
۱ امضا	محل		

۱۱ - مبلغ  
 ۱۲ - تاریخ  
 ۱۳ - سرسبید  
 ۱۴ - نام پستالنگر  
 ۱۵ - نام پراکنگر  
 ۱۶ - محل اقامت  
 ۱۷ - محل پرداخت

۱۸ - مبلغ  
 ۱۹ - تاریخ  
 ۲۰ - سرسبید  
 ۲۱ - نام پستالنگر  
 ۲۲ - نام پراکنگر  
 ۲۳ - محل اقامت  
 ۲۴ - محل پرداخت

**ویژگیهای صوری برات:**

- ۱- امضاء براتکش ×
- ۲- نام براتکش
- ۳- نام برات گیر ×
- ۴- محل اقامت برات گیر
- ۵- محل تأدیه وجه برات ×
- ۶- مبلغ برات (عددی)
- ۷- تاریخ تحریرات (حروفی) ×
- ۸- تاریخ تأدیه وجه برات (حروفی) ×
- ۹- کلمه «برات» × ×
- ۱۰- چندمین نسخه ×
- ۱۱- بحواله کرد ×
- ۱۲- مبلغ برات (حروفی) ×
- ۱۳- تاریخ رؤیت برات (تاریخ قبولی - نکول - رد)
- ۱۴- امضاء برات گیر
- ۱۵- تمبر مالیات برات
- ۱۶- ارزش خرید برات (معادل تمبر مالیاتی)
- ۱۷- (این قسمت توسط بانک تکمیل می شود)
- ۱۸- حد تعهد ریالی برات

• شرایط صحت برات بر طبق ماده ۲۲۲ قانون تجارت با علامت (×) مشخص شده است.  
 • بر طبق ماده ۲۲۶ قانون تجارت بند ۹ (کلمه برات) جزء شرایط اساسی نمی باشد.





## بخش سوم - روش نگهداری و وصول بروات

### ۱- نگهداری بروات :

هرگاه بروات خریداری شده محلی یا عهده شهرستان برای وصول به بانک واگذار شود ، با استفاده از فرم چاپی (نمونه‌های شماره ۴۴) ، که در اختیار واگذارنده قرار می‌دهیم ، مشتری تمام مشخصات بروات (نام براتگیر ، مبلغ ، سررسید ، محل پرداخت) را در ستونهای مربوط نوشته و دستور وخواست به هنگام نکول یا عدم قبول را ، که در پائین فرم نوشته شده است ، تأیید یا رد کرده و سپس برات را به نام بانک پشت نویسی می‌کند. اگر واگذارنده دستور دیگری را لازم بداند در ذیل فرم مربوط قید و پس از امضاء به متصدی بروات تسلیم می‌کند. اگر واگذارنده ، در مورد وخواست یا عدم وخواست بروات وصولی ، سکوت کرده باشد از نظر حفظ منافع او ، بانک به وخواست اقدام خواهد کرد.

متصدی بروات پس از رسیدگی به برگ درخواست واگذارنده ، و تأیید شرائط صحت بروات و تطبیق ارزش تمبر مالیاتی با مبلغ تعهد ، مشخصات آن را در دفاتری که در اختیار دارد ، ثبت می‌نماید. برای هر یک از انواع بروات یک سری شماره ویژه اختصاص می‌دهد که بنا به معمول این شماره ، در وسط نقش مهری ، که روی هر برات زده شده ، نوشته می‌شود.

پس از ثبت و دریافت وجه کارمزد و هزینه پست و تلگرام یک برگ از فرم بعنوان رسید به واگذارنده بروات تسلیم می‌شود و مشخصات کامل بروات بر روی برگهای بستانکاری که ویژه وصول وجه بروات است یادداشت می‌شود و به پیوست بروات در اختیار متصدی پرتفوی قرار می‌گیرند (پرتفوی کیف چرمی یا جعبه یا صندوق نسوزی است که بروات طبق سررسید در آن نگهداری می‌شود)

متصدی پرتفوی بروات محلی را در مقابل رسید تحویل تحصیلداران داده تا به قبولی براتگیران برسانند. تحصیلداران باید در همان روز بروات را به قبولی یا نکول براتگیر رسانده و به متصدی پرتفوی مسترد دارد تا بروات با رعایت سررسید مجدداً در پرتفوی قرار گیرد.

اگر براتی را براتگیر نکول کرد (قبول نکرد) و واگذارنده دستور واخواست داده باشد واخواست نکول به عمل می‌آید و هزینه واخواست به حساب واگذارنده منظور می‌شود.

اینگونه بروات پس از واخواست نکول در پرتفوی باقی مانده تا در سررسید در صورت عدم پرداخت نیز واخواست عدم تأدیه وجه گردد و با برگ واخواست ابلاغ شده به براتگیر برای واگذارنده مرجوع شود. اگر واگذارنده دستور عدم واخواست داده باشد پس از عدم تأدیه وجه برات به واگذارنده اعاده می‌گردد مگر آنکه دستور دیگری داده باشد.

پرتفوی بروات بانک از نظر ایمنی و حفاظت اسناد بهادار باید در خزانه بانک نگهداری شود زیرا این اسناد نماینده دارایی بانک و مردم است.

## ۲- وصول وجه بروات :

متصدی پرتفوی روزانه با استفاده از برگهای سررسید نامه فهرستی از برواتی که موعد آن رسیده تهیه و یک نسخه از آنرا به پیوست بروات جهت وصول وجه برات‌ها تسلیم متصدی باجه نموده و از وی به عنوان تحویل‌گیرنده امضاء اخذ می‌نماید (نمونه‌های شماره ۱-۶) چنانچه تا پایان روز تعدادی از بروات فوق وصول نشود مجدداً تحویل مسئول پرتفوی می‌گردد. تحویل بروات مزبور از پرتفوی به باجه وصول تا پایان مهلت قانونی، نه روز تمام ادامه می‌یابد تا به علت عدم وصول وجه واخواست شود.

اگر بروات عهده شهرستان‌ها باشد پس از اینکه تشریفات اولیه این بروات مانند وصولی محلی انجام گرفت، بروات را با فرم‌های پیوست که از نظر ابعاد و شکل بستگی به سلیقه و نیاز هربانک دارد، طی اعلامیه‌ای که حاوی مشخصات بروات می‌باشد با پست سفارشی به شعبه‌ای که محل دریافت وجه بروات است فرستاده می‌شود.

کلیه دستورات لازمه را از حیث وخواست یا عدم وخواست ، اطلاع کتبی یا تلگرافی از وصول یا عدم وصول بروات و آنچه که مورد تقاضای واگذارنده بوده ، به اطلاع شعبه محال علیه می‌رسانند ، شعبه مزبور پس از دریافت برات و تطبیق آن با اسناد پیوست و ثبت در حسابهای انتظامی و شماره‌زدن برات ، یک نسخه از اعلامیه ارسالی را امضاء نموده و برای شعبه فرستنده در حکم رسید برات پس می‌فرستد و نسخ دیگر را نیز بر طبق رویه بانک توزیع می‌کند.

شعبه پس از به قبولی رسانیدن بروات عیناً وظایف متصدی پرتفوی را که قبلاً به آن اشاره شد انجام می‌دهد و به دستورات شعبه فرستنده دقیقاً عمل می‌کند. پس از وصول وجه برات ، سند بستانکار را برای شعبه فرستنده برات ارسال می‌دارد.

در صورتیکه شعبه فرستنده دستور داده باشد وصول برات ، تلگرافی اطلاع داده شود ، باید صدور سند و تلگرام هر دو همزمان صورت گیرد.

بدیهی است متن تلگرام وصول وجه همانطور که در مورد حواله یادآور شدیم باید حاوی عدد رمز باشد.

### ۳- تعهدات مستقیم و غیرمستقیم :

بانک‌ها برای اطلاع از مقدار و نوع تعهداتی که یک مشتری در مقابل دیگران و یا دیگران تعهدی در مقابل همین مشتری دارند از برگاهی که در آن تعهدات مستقیم و غیرمستقیم یک مشتری را جمع‌آوری نموده‌اند ، اطلاعات لازم را بدست می‌آورند :

الف- تعهدات مستقیم : تعهدات مستقیم مشتری عبارت از واگذاری یا فروش سفته و براتی است که متعهد پرداخت وجوه آن دیگران هستند(دین اشخاص ثالث به مشتری).

ب- تعهدات غیرمستقیم : تعهدات غیرمستقیم مشتری عبارت از سفته و برواتی است که متعهد پرداخت وجوه آن مشتری بانک است و اشخاص ثالث این اسناد را به بانک فروخته یا واگذار کرده‌اند (دین مشتری بند الف بدیگران).







**H**

نام شعبه ..... بانک صادرات ایران  
 شماره شعبه .....  
 تاریخ .....  
 صورت حساب .....  
 شماره حساب .....  
 تاریخ .....  
 مبلغ ریال .....  
 شماره حرات .....  
 جمع

اعضای:

**H**  
**بانک صادرات ایران**

تاریخ ..... ۱۳ .....  
 آرای .....  
 شرکت .....  
 صاحب حساب .....  
 وجه برات ریبر، به حساب شما منظور میشود.

شماره واگذاری	شماره سفته	سرموسید	مبلغ به ریال	شعبه وصول کننده
---------------	------------	---------	--------------	-----------------

نام و نشانی برانگیر: .....

مبلغ برات (بحروف) ..... ریال

دستورها: .....

۱- رسید مشخص واگذارنده

**توزیع**  
**شعبه واگذارنده**

**H**  
**بانک صادرات ایران**  
**تعهدنامه**

تاریخ ..... ۱۳۶ .....  
 شماره .....  
 نام شعبه .....  
 شماره شعبه .....

بانک صادرات ایران - شعبه ..... شماره .....  
 دارنده شماره شناسنامه ..... صادره از .....

اینجانب ..... صاحب حساب جاری شماره ..... به موجب این ورقه، تعهد مینمایم، چنانچه يك يا تمام سفتهها و براتهایی که نزد آن بانک نزول نموده یا فراهم نموده، از طریق برانگیرها و متعهدان قبول نشود یا اینکه در رأس موهب، پرداخت نگردد، به محض اولین اختصار آن بانک، وجه ..... را با فرج تأخیر و هرگونه مخارجی از قبیل سود تضمین شده، و کارمزد و هزینه‌های دیگر که ..... بطلب میگردد فوراً پرداختم، نسبتاً به موجب این ورقه به بانک صادرات ایران - شعبه ..... اختیار میدهم، در صورتی که در حساب جاری اینجانب، هرقدر موجودی باشد، وجه ..... را با مخارج مربوطه، بدون مراجعه به اینجانب از حساب نامبرده برداشت نمایند. و در صورتیکه موجودی حساب، کافی نبود، تمام یا بقیه وجه مزبور را، از سایر دارایی‌های اینجانب وصول و استیفا نمایند.

(امضا)

فصل اول - اسناد تجارتي و نقش آن در تجارت ..... ۴۰۹

وصولی عهده  
شهرستانها

از شعبه ..... شماره حسابگري ..... به شعبه .....

برای پرتفوی و بستانکار حساب واگذارنده، هنگام وصول

تاریخ	شماره شعبه مبدأ	شماره شعبه مقصد	مبلغ - ریال	سر رسید	جای پرداخت
نام واگذارنده: .....		نشانی کامل واگذارنده			
شماره حساب .....					
نام متعهد برائگير		نشانی کامل متعهد برائگير			
مبلغ به حروف		<input type="checkbox"/> واخواست <input type="checkbox"/> پاراف رسیدگی کننده			
وجه برات / سفته بالا در تاریخ ..... به بستانکار حساب واگذارنده منظور شد. شعبه ..... امضا .....					
برای شعبه نمونه ۱۱۱۲ ۱۵۰,۰۰۰ پ ۲۰۰ ۱۳۸۷/۱۲					

وصولی دریافتی  
از شهرستانها

از شعبه ..... شماره حسابگري ..... به شعبه .....

برگه‌ای که بضمیمه برات / سفته در پرتفوی نگاهداری می‌شود و خروج از حساب انتظامی

تاریخ	شماره شعبه مبدأ	شماره شعبه مقصد	مبلغ - ریال	سر رسید	جای پرداخت
نام واگذارنده: .....		نشانی کامل واگذارنده			
شماره حساب .....					
نام متعهد برائگير		نشانی کامل متعهد برائگير			
مبلغ به حروف		<input type="checkbox"/> واخواست <input type="checkbox"/> پاراف رسیدگی کننده			
برای شعبه نمونه ۱۱۱۲ ۱۵۰,۰۰۰ پ ۲۰۰ ۱۳۸۷/۱۲					



#### ۴- دفتر تراز ماهیانه :

بانکها در پایان هر ماه به منظور رسیدگی به موجودی بروات (تعداد و مانده مبلغ) در پرتفوی بانک ، ابتدا از روی سررسید نامه‌های صادره که در موقع دریافت برات تکمیل می‌شود صورتی از تعداد بروات موجود و جمع مبالغ اسمی آنها در دفتری به نام دفتر تراز ماهیانه تهیه می‌نمایند به این ترتیب که بدو بروات موعده گذشته و وصول نشده تا پایان ماه قبل و سپس سفته و برواتی را که هنوز موعده آن نرسیده است به ترتیب دریافت ، هر برگ را با قید شماره و سررسید و مبلغ اسمی در این دفتر نوشته و مبالغ آنرا جمع می‌نمایند پس از آنکه دفتر تراز با جمع دفتر حسابهای انتظامی (بروات) تطبیق داده شد و از صحت دفتر تراز اطمینان حاصل گردید دفتر تراز باید به تأیید رئیس شعبه یا معاون یا بازبین شعبه (بهر حال افرادی خارج از دایره بروات) برسد و اگر احیاناً اختلافی وجود داشت مورد رسیدگی قرار بگیرد. بعضی از بانکها عمل تطبیق پرتفوی را با تراز ماهیانه هر ششماه یک بار انجام می‌دهند در نتیجه اتخاذ این روش چنانچه پس از ۶ ماه اختلافی بروز نماید رفع آن بعلت طول مدت مشکل خواهد بود.

### بخش چهارم - فته طلب یا سفته

#### ۱- تعریف :

در قانون تجارت طبق ماده ۳۰۷ فته طلب<sup>۱</sup> یا سفته<sup>۲</sup> چنین تعریف شده است که :  
 « فته طلب سندی است که بموجب آن امضاءکننده تعهد می‌کند مبلغی در موعد معین یا عندالمطالبه در وجه حامل یا شخص معین و یا بحواله کرد آن شخص کارسازی نماید.»  
 (نمونه شماره ۱/۹-۶)

۱- فته طلب یا پته طلب یعنی جواز طلب (فرهنگ دهخدا و معین).

۲- سفته : مالی که به شهری دهند و به شهری بازشناسند - صادرکننده سند متعهد می‌گردد (معین).

## ۲- شرایط صحت فته طلب یا سفته :

به موجب ماده ۳۰۸ قانون تجارت :

« فته طلب علاوه بر امضاء یا مهر باید دارای تاریخ و متضمن مراتب ذیل باشد :

۱- مبلغی که باید تأدیه شود با تمام حروف.

۲- گیرنده وجه.

۳- تاریخ پرداخت.

علاوه بر شرایط مذکور ، قانون تمام مقررات مربوط به بروات تجارتي را (از مواد

۲۴۱ تا ۳۰۶) در مورد سفته لازم‌الرعایه دانسته است. (ماده ۳۰۹ ق.ت)

بنابراین شرایط صحت سفته عبارتست از :

الف - امضاء یا مهر شخص یا اشخاص متعهد.

ب - تاریخ تحریر (روز - ماه - سال ، به حروف) : در صورت لزوم اهلیت قانونی

متعهد را در زمان ایجاد تعهد تأیید می کند (ورشکسته یا محجور نباشد).

پ - مبلغ تعهد : مبلغی که شخص ، متعهد پرداخت آن می شود باید به تمام

حروف مرقوم شود.

ت - گیرنده وجه : یا ذینفع که ممکن است شخص حقیقی یا حامل و یا شخص

حقوقی باشد.

ث - تاریخ پرداخت وجه : پرداخت وجه سفته ممکن است عندالمطالبه یا تاریخ

معین قید شده باشد. (گاهی به مدت معین از تاریخ تحریر اشاره می شود).

## ۳- تفاوت بین سفته و برات :

الف - صدور برات حاکی از معامله تجارتي است اگر چه از طرف غیربازرگانان صادر

شده باشد در حالیکه صدور سفته معامله تجارتي نیست مگر آنکه بین بازرگانان یا برای امور

بازرگانی صادر گردد.

ب - در برات معمولاً سه نفر دخالت می‌نمایند (محیل - محال علیه - محال له) در حالیکه در سفته دو نفر دخالت می‌نمایند (متعهد و متعهدله).

پ - برای برات وجود محل لازم است یعنی براتکش باید از براتگیر طلبکار بوده و یا اعتباری نزد وی داشته باشد. در صورتیکه سفته وجود محل ، ضرورت ندارد.

ت - برات را باید به قبولی براتگیر رسانید در صورتیکه سفته خود از طرف متعهد قبول شده است. بعبارت دیگر سفته به محض صدور ، دین متعهد است در صورتیکه برات پس از قبولی براتگیر ، بدهی وی تلقی می‌شود.

ث - در برات قید اسم محال له الزامی است ولی سفته را می‌توان بدون ذکر محال له در وجه حامل صادر نمود.

ج - در برات باید تصریح شود که چندمین نسخه است در حالی که در سفته نیازی به ذکر آن نیست.

چ - برات معمولاً بین دو شهر رد و بدل می‌گردد در حالیکه سفته بیشتر در یک شهر مبادله می‌شود.





## فصل دوم

### اسناد خرید دین

#### بخش اول - انواع برات و سفته

گفته شد اسناد تجارتي بر مبنای داد و ستد واقعی بین طرفین معامله تنظیم و معمولاً برای وصول وجه آن تحت شرائطی به بانک‌های تجاری واگذار می‌گردد. بانک‌ها براساس هدف‌های واگذارندگان و نوع عمل حسابداری و نحوه نگاهداری اینگونه اسناد، آنها را به سه گروه تقسیم کرده‌اند: (نمونه‌های شماره ۲-۶)

۱- بروات وصولی

۲- بروات تضمینی

۳- بروات خریداری (خرید دین)

#### ۱- بروات وصولی:

سفته و برواتی هستند که مشتریان با پشت نویسی برای وصول وجه آن به بانک واگذار می‌کنند (در اصطلاح بانکی چنین اشخاصی را واگذارنده می‌نامند). اینگونه اسناد تا زمان دریافت وجه یا برگشت اسناد (به علت عدم وصول) در حسابهای انتظامی نگاهداری می‌شوند بانک درموقع قبول اسناد فوق به دریافت کارمزد و هزینه‌های مربوط اکتفا می‌کند.

بروات وصولی خود شامل انواع زیر می‌باشد:

**الف - وصولی محلی:** سفته و براتی است که محل متعهد یا برانگیر همان محل واگذارنده باشد مثلاً هر دو در تهران.

**ب - وصولی عهده شهرستانها:** سفته و براتی است که محل متعهد یا برانگیر در شهرستان دیگری باشد مثلاً واگذارنده در تهران و محل متعهد یا برانگیر در اصفهان است. ابتدا تعداد و مبلغ اسمی اینگونه سفته‌ها یا بروات را در حسابهای انتظامی "بروات وصولی عهده شهرستانها" نگهداری و سپس اصل سفته یا برات را به ضمیمه برگ درخواست مشتری به شعبه شهرستان برای وصول ارسال می‌دارند.

**پ - دریافتی از شهرستانها(وصولی آنها):** سفته‌ها و بروات وصولی عهده شهرستانها (بند ب) که برای وصول به شعبه شهرستان مربوط ارسال شده است، شعبه دریافت‌کننده اسناد وصولی آنها را تحت عنوان: "دریافتی از شهرستانها (وصولی آنها)" در حسابهای انتظامی نگهداری می‌نماید تا در زمان سررسید متعهد سفته یا برانگیر نسبت به واریز وجه در نزد شعبه اقدام و لاشه سفته و برات خود را دریافت دارند.

## ۲- بروات تضمینی:

بروات تضمینی برواتی هستند که بانک آنها را بعنوان تضمین بازپرداخت تسهیلاتی که در اختیار مشتری قرار می‌دهد طبق قراردادی دریافت می‌نماید مثلاً بانک اگر کالایی را از مشتری پیش‌خرید نماید (معاملات سلف) بمنظور حسن اجرای قرارداد سفته‌ای بعنوان تضمین اخذ می‌نماید تا چنانچه در موعد مقرر مشتری کالای پیش‌خرید شده را تحویل ندهد بانک بتواند از طریق بروات تضمینی که در اختیار دارد حقوق خود را مطالبه نماید. همچنین در مورد اعطای قرض الحسنه و فروش اقساطی و ...

بروات تضمینی خود بر دو نوع می‌باشد:

**الف - بروات تضمینی محلی :** همان وصولی محلی است که بصورت تضمین بازپرداخت تسهیلات دریافت شده است.

**ب - بروات تضمینی عهده شهرستانها:** همان بروات وصولی عهده شهرستانها هستند که برای تضمین بازپرداخت تسهیلات دریافت شده‌اند. اینگونه اسناد در حسابهای انتظامی نگهداری می‌شوند.

### ۳- بروات خریداری (خرید دین) :

بروات خریداری که اکنون تحت عنوان خرید دین (خرید اسناد تجاری) مورد بحث قرار می‌گیرد اسنادی هستند که مفاد آن باید حاکی از انجام یک معامله تجاری یا یک دین واقعی باشد.

بانک‌ها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت واحدهای تولیدی و بازرگانی و خدماتی اسناد و اوراق تجاری (سفته و برات) متعلق به این قبیل واحدها را طبق ضوابط و آئین‌نامه‌های بانک مرکزی، مشروط بر اینکه سررسید آنها از یکسال تجاوز ننماید تنزیل نمایند. قبل از تنزیل اسناد فوق باید از حقیقی بودن دین (انجام معامله تجاری) و معتبر بودن متعهد پرداخت دین اطمینان کامل حاصل نمایند.

بانکها با تنزیل اسناد بازرگانی مبلغی کمتر از مبلغ اسمی که در متن سفته و برات نوشته شده و حاکی از میزان دین متعهد است به واگذارنده اسناد می‌پردازند. اینگونه اسناد جزء دارایی‌های بانک محسوب می‌شوند. (نمونه‌های شماره ۲-۶)

بروات خریداری بانک بر دو نوعند :

**الف - خرید دین محلی:** سفته و براتی را که محل متعهد یا برانگیر همان محل واگذارنده باشد و بانک به علت صحت معامله آن را خریداری نماید.



ب - خرید دین عهده شهرستانها: سفته و براتی است که محل واگذارنده و محل متعهد یا براتگیر در دو شهر مختلف باشد و بانک آنرا خریداری نماید. چنین براتی در شهرستان محل وصول و تحت سرفصل (دریافتی از شهرستانها - خریداری آنها) نگهداری می شود.

### بخش دوم - مسئولیت امضاء کنندگان برات و سفته

کلیه کسانی که برات یا سفته را به هر عنوان امضاء نموده‌اند در مقابل دارنده برات یا سفته مسئولیت تضامنی دارند و در صورت عدم پرداخت برات در سررسید، دارنده برات می تواند بدون رعایت تقدم و تأخر بهر کدام از آنها که بخواهد برای وصول وجه برات مراجعه نماید، دارنده برات می تواند به هر یک از پشت‌نویسان یا به چند نفر یا به تمام آنها یا به براتکش (در سفته به متعهد) منفرداً یا مجتمعاً رجوع نماید لذا باید توجه نمود پشت‌نویسی فقط یک انتقال طلب ساده نیست بلکه با عمل پشت‌نویسی پرداخت وجه برات تضمین می شود. ضمناً دارنده برات می تواند در صورتیکه وجه برات در سررسید وصول نشود علاوه بر مبلغ اسمی برات خساراتی را که برای برات متحمل شده است از هر یک از امضاء کنندگان برات یا سفته مطالبه نماید. (ماده ۲۴۹ ق.ت)

### انواع ظهرنویسی (پشت‌نویسی)

۱- ظهرنویسی جهت انتقال: یعنی کلیه حقوق ناشی از برات را به دیگران منتقل کردن، به عبارت دیگر واگذاری برات به دیگری است. (ماده ۲۴۵ ق.ت)

۲- پشت‌نویسی بعنوان وکالت: یعنی دارنده برات یا سفته شخصی را بعنوان وکیل برای وصول وجه بروات خود معین می کند مثلاً برواتی که برای وصول به بانک واگذار می شود توسط دارنده برات بعنوان وکالت به بانک پشت‌نویسی می شود یعنی دارنده برات

بانک را وکیل خود نموده تا وجه برات را وصول نماید (ماده ۲۴۷ ق.ت) در این حالت پس از فوت موکل ، وکیل معزول نخواهد شد بلکه بانک نسبت به وصول وجه بروات اقدام و چنانچه بروات فوق با واخواست باشد به علت عدم وصول واخواستنامه را تهیه و برای ورثه مربوط ارسال خواهد نمود و در صورتیکه وراث متوفی صغیر باشند واخواستنامه مزبور را به اداره قیمومت یا سرپرستی ارسال خواهد داشت.

۳- **پشت‌نویسی بعنوان وثیقه** : برات چون دارای ارزش مالی است ممکن است بوسیله دارنده آن برای تحصیل اعتبار یا اخذ تسهیلات به وثیقه گذاشته شود. معمولاً براتی که در بانک به وثیقه گذاشته می‌شود از طرف دارنده آن پشت‌نویسی سفید می‌گردد ، واگذارنده برات بامضاء ظهر برات اکتفاء می‌کند.

۴- **پشت‌نویسی بعنوان تضمین پرداخت (جیرو)** : چنانچه طلبکار بخواهد علاوه بر مستعهدبرات ، اشخاص دیگری بعنوان ضامن ، مبلغ سفته یا برات را تضمین نمایند ، از آنان می‌خواهد که ظهر اسناد مذکور را امضاء نمایند.

## بخش سوم - صدور اسناد حسابداری

### ۱- بروات وصولی محلی :

پس از دریافت بروات وصولی محلی از واگذارنده ، اسناد حسابداری زیر صادر می‌گردد:

بدهکار : حساب انتظامی بروات وصولی محلی	(مبلغ اسمی برات)
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی	(مبلغ اسمی برات)
بدهکار : حساب صندوق یا جاری واگذارنده	(معادل مبلغ کارمزد)
بستانکار : حساب کارمزد دریافتی	(معادل مبلغ کارمزد)

پس از وصول وجه برات در سررسید :

بدهکار : حساب صندوق یا جاری متعهد / براتگیر	(وجه برات)
بستانکار: حساب جاری واگذارنده	(وجه برات)
بدهکار : طرف حسابهای انتظامی	(مبلغ اسمی برات)
بستانکار : حساب انتظامی بروات وصولی محلی	(مبلغ اسمی برات)

## ۲- بروات وصولی عهده شهرستانها و دریافتی از شهرستانها(وصولی - آنها):

پس از دریافت بروات از واگذارنده جهت وصول:

بدهکار: حساب انتظامی بروات وصولی عهده شهرستانها(نام شعبه) (مبلغ اسمی برات)

بستانکار: طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

بدهکار: صندوق یا جاری مشتری (مبلغ کارمزد و هزینه پست و تلگراف و تلفن)

بستانکار: حساب کارمزد دریافتی (مبلغ کارمزد)

بستانکار: حساب درآمدهای متفرقه (هزینه پست و تلگراف و تلفن)

بروات فوق به شهرستان مربوط ارسال می گردد. شعبه بانک در آن شهرستان

اسناد حسابداری به شرح زیر صادر می نماید:

بدهکار: حساب انتظامی بروات دریافتی از شهرستانها(وصولی - آنها) (مبلغ اسمی برات)

بستانکار: طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

پس از وصول وجه در سررسید:

بدهکار: حساب صندوق یا جاری متعهد / براتگیر (مبلغ برات)

بستانکار: حساب مرکز (شعبه واگذارنده) (مبلغ برات)

بدهکار: طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

بستانکار: حساب انتظامی بروات دریافتی از شهرستانها(وصولی-آنها) (مبلغ اسمی)

در شعبه مبدأ پس از دریافت تلگرام (در صورتیکه وصول تلگرافی باشد) قبل از

رسیدن اسناد حسابداری:

بدهکار: حساب بدهکاران داخلی (معادل مبلغ اسمی برات)

بستانکار: حساب جاری واگذارنده (معادل مبلغ اسمی برات)

بدهکار: طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

بستانکار: حساب انتظامی بروات وصولی عهده شهرستانها (مبلغ اسمی برات)

پس از دریافت اصل سند از شعبه وصول کننده برات :

بدهکار : حساب مرکز (شعبه وصول کننده)<sup>۱</sup> (مبلغ اسمی برات)

بستانکار : حساب بدهکاران داخلی (مبلغ اسمی برات)

چنانچه واگذارنده دستور داده باشد ، بانک خسارت تأخیر تأدیه را تا روز واخواست محاسبه و از براتگیر وصول نماید. اگر براتگیر حاضر به پرداخت خسارت تأخیر تأدیه نباشد لاشه برات به او داده نخواهد شد بلکه بوسیله مهر وصولی تأیید می شود که مبلغ اسمی برات وصول و سپس لاشه برات برای واگذارنده ارسال می گردد.

### ۳- بروات خریداری محلی :

بدهکار : حساب خرید دین (خرید اسناد تجارتي) معادل مبلغ اسمی برات

بستانکار : حساب جاری واگذارنده (پس از کسر درآمد حاصل از خرید دین)

بستانکار : حساب درآمد حاصل از خرید دین (مابه التفاوت مبلغ اسمی و خرید اسناد دین)

پس از وصول وجه برات در سر رسید:

بدهکار : حساب صندوق / جاری متعهد معادل مبلغ اسمی برات

بستانکار : حساب خرید دین (خرید اسناد تجارتي) معادل مبلغ اسمی برات

### ۴- بروات خریداری عهده شهرستانها :

بدهکار : حساب خرید دین (خرید اسناد تجارتي) معادل مبلغ اسمی برات

بستانکار : حساب درآمد حاصل از خرید دین (مابه التفاوت مبلغ اسمی و خرید اسناد دین)

بستانکار : حساب جاری واگذارنده (مابه التفاوت مبلغ خرید و درآمد حاصل از خرید)

---

۱- زمانی که شعبه مبدأ پس از دریافت اسناد صادره شعبه وصول کننده اقدام به پرداخت وجه به واگذارنده بنماید چنین عمل می شود :

بدهکار: حساب مرکز (شعبه وصول کننده)

بستانکار: صندوق / حساب جاری واگذارنده

بروات فوق جهت وصول به شهرستان مربوط ارسال می‌گردد که در مقصد عملیات حسابداری بشرح زیر صورت می‌گیرد:

بدهکار : حساب انتظامی بروات دریافتی از شهرستانها خریداری آنها (مبلغ اسمی برات)

بستانکار : طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

هنگام وصول وجه در سررسید:

بدهکار: حساب صندوق یا جاری متعهد / براتگیر

بستانکار : حساب مرکز (شعبه واگذارنده)

بدهکار : طرف حسابهای انتظامی (مبلغ اسمی برات)

بستانکار : حساب انتظامی بروات دریافتی از شهرستانها خریداری آنها

در شعبه مبدأ پس از دریافت تلگرام مبنی بر وصول وجه برات :

بدهکار : حساب بدهکاران داخلی معادل مبلغ اسمی برات (بر طبق تلگرام اصله)

بستانکار : حساب خرید دین (خرید اسناد تجارتي) معادل مبلغ اسمی برات

پس از دریافت اصل سند:

بدهکار : حساب مرکز (نام شعبه وصول کننده وجه برات)

بستانکار : حساب بدهکاران داخلی معادل مبلغ اسمی برات

براتگیر متعهد است خسارت تأخیر تأدیه را از روز سررسید بپردازد. در صورت عدم

پرداخت ، بانک از واگذارنده خسارت را دریافت می‌دارد.

چنانچه براتی بعلت عدم پرداخت وخواست گردید علاوه بر مبلغ اسمی هزینه

واخواست نیز از حساب واگذارنده برداشت خواهد شد.



تعهدنامه و ضمانت نامه خرید دین

اینجانب	فرزند	شماره شناسنامه	صادره از
این شرکت	ثبت شده بشماره	در اداره ثبت	
با نمایندگی	دارندگان حق امضای	تمهیدآور شرکت بموجب آگهی	
منتشره در روزنامه رسمی شماره	مورخ		

متمم  
 تعداد ..... فقره منته / برات مربوط به عملیات تجاری خود جمعاً مبلغ ..... ریال را با مشخصات مندرج در فرم مربوط پس از ظهر نویسی به بانک صادرات ایران شعبه ..... واگذار نموده و بانک براساس مقررات تنزیل اسناد و اوراق تجاری، دین موضوع اسناد مذکور را مبلغ ..... ریال خریداری کرده است لذا اینجانب / این شرکت ضمن اقرار به دریافت مبلغ اخیر از طریق حساب جاری شماره ..... شرایط و تعهدات زیر را قبول نموده و ملتزم به رعایت آنها میگردد.  
 ۱- چنانچه وجه سند یا اسناد و گذاری در سررسیدهای مقرر توسط متعهد یا متعهدان مربوطه جزئاً یا کلاً به بانک پرداخت نشود اینجانب / این شرکت متعهد است محض اعلام و تقاضای بانک مبلغ اسمی اسناد و گذاری پرداخت نشده را با ضامنه هزینه های قانونی به بانک پرداخت نماید.  
 ۲- چنانچه در پرداخت مطالبات بانک بشرح فوق از طرف متعهد یا متعهدان اسناد و گذاری و یا از طرف اینجانب / این شرکت تأخیر شود، مبلغی معادل ..... درصد در سال نسبت به کل مطالبات معوقه برای مدت تأخیر به عنوان خسارت عمده اجرائی تمهید و جبران اتلاف مالیت سرمایه بانک برنده اینجانب / این شرکت تعلق خواهد گرفت که بلاعوض به بانک پرداخت نماید.  
 ۳- ضمن قبول شرایط حساب جاری بانک بطور غیرقابل برگشت به بانک اختیار میدهد که مطالبات خود بابت اسناد و گذاری تأدیبه نشده اعم از اصل، هزینه و جریمه تأخیر تأدیبه، از هر نوع حساب اینجانب / این شرکت نزد بانک برداشت و یا از سایر دارائیهای اینجانب / این شرکت استفاده نماید.  
 ۴- صرف تشطیص و اعلام بانک در مورد میزان مطالبات خود ناشی از تعهدنامه حاضر منوط اعتبار و ملاحظه عمل میباشد و اینجانب / این شرکت حق هرگونه ایراد و اعتراض را در این زمینه از خود سلب و اسقاط مینماید.

امضاء و گذارنده

اینجانب	فرزند	شماره شناسنامه	صادره از
این شرکت	ثبت شده بشماره	در اداره ثبت	
با نمایندگی	دارندگان حق امضای	تمهیدآور شرکت بموجب آگهی	
منتشره در روزنامه رسمی شماره	مورخ		

متمم  
 بعنوان ضامن براساس مقررات قانون تجارت کلیه تعهدات خانم / آقای / شرکت ..... را که بعنوان واگذارنده، تعهدنامه فوق الذکر را امضاء کرده است، متضامناً با متعهد مذکور بطور غیرقابل برگشت و با سلب حق هرگونه اعتراض ضمانت نموده، بانک حق دارد ضمن تسری مفاد تعهدنامه فوق الذکر به اینجانب / این شرکت جهت وصول تمام یا بخشی از اصل و متفرعات و هزینه های مطالبه و وصول وجود موضوع تعهدنامه مذکور به بهره از واگذارنده یا ضامن امضاءکننده این تعهدنامه و ضمانت نامه مراجعه نماید.

امضاء ضامن

**بانک سپه**

تاریخ / / ۱۳

شعبه:

به پیوست قطعه چک / سفته / برات تحویل میگردد. خواهشمند است پس از وصول وجه آن / آنها را بحساب شماره اینجانب / این شرکت منظور و کارمزد و هزینه های مربوط را از حساب مزبور برداشت فرمایند.

شماره بانک	مبلغ (به ریال)	سر رسید	شماره سریال چک / سفته / برات	شماره حساب / نام متعهد / شعبه / بانک / شهرستان
<b>جمع</b>				

۳- سفته با درخواست  
 بدون درخواست

۱- وصول کتبی  
 ۲- وصول مخابره ای

امضاء مشتری

متصدی تحویل گیرنده  
 امضاء

نمونه ۶-۲/۲



بانک ملی ایران

شماره برگه

تاریخ ۱۳ آرای صاحب حساب

وجه برات زیر به حساب شما منظور گردد:

شماره ما	سر رسید	مبلغ
نام و نشانی براتگیر:		

مبلغ (به حروف) ریال

امضاء دستوری: مهر شعبه

نمونه ۶-۲/۳

**قسمت هفتم**

**ضمانت نامه های بانکی**





## فصل اول

### ضمانت‌نامه‌های بانکی

**مقدمه** - معمولاً پیمان‌کاران که متعهد به انجام امری می‌شوند یا خریداران که اموال شرکت‌ها یا سازمان‌های دولتی را خریداری می‌کنند، یا فروشندگان که کالای مورد نیاز شرکت‌ها و مؤسسات دولتی را تهیه می‌کنند، یا واردکنندگان که باید حقوق گمرکی را بپردازند، با عقد قراردادی انجام تعهدات خود را توسط شخص ثالثی تأمین و تضمین می‌نمایند. با این بیان ساده با نقش بانک‌ها در تضمین انجام تعهدات به عنوان ضامن که متعهد پرداخت وجه‌الضمان در برابر ذینفع ضمانت‌نامه است، آشنا شدیم.

### بخش اول - ضمانت

در ماده ۶۸۴ قانون مدنی عقد ضمان (ضمانت) چنین تعریف شده است: «عقد ضمان عبارت است از اینکه شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است بعهده بگیرد. متعهد را ضامن، طرف دیگر را مضمون له و شخص ثالث را مضمون عنه یا مدیون اصلی می‌گویند.»

شخص حقیقی و یا حقوقی که ضامن می‌شود باید طبق ماده ۶۸۶ قانون مدنی «... برای معامله اهلیت داشته باشد.» در مورد ضمانت‌نامه‌های بانکی چون ضامن بانک است و بانک‌ها قانوناً شخصیت حقوقی دارند قهراً دارای اهلیت لازم می‌باشند.

طبق ماده ۶۹۸ ضمان در حقوق مدنی ایران نقل ذمه بذمه است.

۶۹۸ ق.م - « بعد از اینکه ضمان بطور صحیح واقع شد ذمه مضمون عنه بری و ذمه ضامن بمضمون له مشغول می شود.» حال آنکه در ماده ۲۴۹ قانون تجارت : « برات دهنده و کسی که برات را قبول کرده و ظهرنویس ها در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند» ضم ذمه به ذمه پذیرفته شده و مواد ۴۰۳ و ۴۰۴ نیز مؤید پذیرش مسئولیت تضامنی پشت نویسان است.

ماده ۴۰۳ قانون تجارت - « در کلیه مواردی که بموجب قوانین یا موافق قراردادهای خصوصی ضمانت تضامنی باشد طلبکار می تواند به ضامن و مدیون اصلی مجتمعاً رجوع کرده یا پس از رجوع به یکی از آنها و عدم وصول طلب خود برای تمام یا بقیه طلب به دیگری رجوع نماید.» (نمونه های شماره ۱-۷)

ماده ۴۰۴ قانون تجارت - «حکم فوق در موردی نیز جاری است که چند نفر به موجب قرارداد یا قانون متضامناً مسئول انجام تعهدی باشند».

بانک ها می توانند ، در هر مورد که منع قانونی نداشته باشد ، نسبت به صدور ضمانت نامه اقدام کنند مثلاً برای ترخیص کالا از گمرک ، تعهد خروج و برگشت کالا به مبدأ و حسن انجام تعهدات ، یا شرکت در مناقصه و مزایده و یا استرداد پیش پرداخت و تعهد در برابر احکام مقامات قضایی و اجرایی.

بانک در قبال دریافت وثایق ذمه های (سفته و برات) یا وثایق عینی (کالا ، مستغلات ، اوراق بهادار و غیر آنها) ضامن مشتریان خود می شود که اگر مشتری (مضمون عنه یا مدیون اصلی) ، طبق تعهدات و شرایط مندرج در قرارداد ، ایفای تعهد نکرد معادل وجه الضمان ذکر شده در ضمانت نامه ، بدون نیاز به اقامه دلیل و اثبات مدعا ، به محض اولین مطالبه کتبی یا درخواست ذینفع (مضمون له) ، بپردازد. حتی بانک نمی تواند پرداخت وجه را مؤکول به پرداخت مدیون اصلی کند.

۱- ماده ۴۰۲ قانون تجارت : ضامن وقتی حق دارد از مضمون له تقاضا نماید که بدو بمدیون اصلی رجوع کرده و در صورت عدم وصول طلب به او رجوع نماید که بین طرفین (خواه ضمن قرارداد مخصوص خواه در خود ضمانت نامه) این ترتیب مقرر شده باشد.

## بخش دوم - انواع ضمانت‌نامه‌های بانکی

- بطور کلی ضمانت‌نامه ، بنا به درخواست کتبی اشخاص حقیقی یا حقوقی (نمونه‌های شماره ۱-۷) بصورت غیر قابل انتقال و برای مقاصد ذیل ، صادر می‌شود :
- ۱- به منظور شرکت در مناقصه<sup>۱</sup> یا مزایده<sup>۲</sup> (نمونه‌های شماره ۱-۷)
  - ۲- برای حسین انجام تعهد (کار) (نمونه‌های شماره ۱-۷)
  - ۳- پیش پرداخت (نمونه شماره ۱-۷)
  - ۴- ترخیص کالا از گمرک
  - ۵- استرداد کسور وجه‌الضمان
  - ۶- ضمانت‌نامه تعهد پرداخت
  - ۷- در موارد دیگر باید مراتب توسط واحدها بطور مشروح به اداره حقوقی بانک ، گزارش تا پس از کسب موافقت اداره حقوقی با متن ضمانت‌نامه و تجویز صدور آن ، اقدام شود.

### ۱- ضمانت‌نامه جهت شرکت در مناقصه یا مزایده :

وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی طبق قانون برای خرید و فروش کالاها و خدمات و اجاره و استیجاره و پیمانکاری و اجرت کار ، حسب مورد ، از طریق مناقصه یا مزایده اقدام می‌کنند.<sup>۳</sup>

چون ممکن است پیشنهاد شرکت‌کننده در مناقصه یا مزایده مورد قبول واقع شود ولی نامبرده از امضاء قرارداد مربوط ، در مدت مقرر ، خودداری کند لذا از

---

۱- مناقصه : کم کردن - چیزی را به کمترین قیمت خریدن - مقابل مزایده.

۲- مزایده - چیزی را در معرض فروش گذاشتن بنحوی که هر خریداری که قیمت بیشتری پیشنهاد کند آن چیز به وی فروخته شود. (حراج)

۳- ماده ۶۸ قانون محاسبات عمومی : معاملات وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی اعم از خرید و فروش و اجاره و استیجاره و پیمانکاری و اجرت کار و غیره (باستثنای مواردی که مشمول مقررات استخدامی می‌شود) باید حسب مورد از طریق مناقصه یا مزایده انجام داده شود.

شرکت کنندگان ، ضمانتنامه شرکت در مناقصه یا مزایده ، خواسته می شود که برگ درخواست شرکت در مناقصه یا مزایده را تکمیل و به همراه ضمانتنامه‌ای ، که ویژه شرکت در مناقصه یا مزایده است و بانک بنا به درخواست شرکت کننده در مناقصه و مزایده ، صادر کرده است ، به برگزارکننده مناقصه یا مزایده ارائه کند. برنده مناقصه یا مزایده ناگزیر از امضاء قرارداد و یا پرداخت وجه‌الضمان خواهد شد.

### ۲- ضمانتنامه حسن انجام تعهد(کار) :

عبارتست از ضمانت بانک از مضمون عنه (متعهد) در مقابل مضمون له (ذینفع) مبنی بر اینکه اجرای قرارداد کار به نحو احسن و براساس پیمان و تعهد انجام شود و اگر ظرف مدت مقرر متعهد (مضمون‌عنه) ایفای تعهد نکرد بنا به تقاضای (مضمون له) وجه ضمانتنامه را بانک به ذینفع پرداخت خواهد کرد.

بدیهی است مطالبه وجه‌الضمان باید قبل از انقضای سررسید (معمولاً یک ماه) و با اظهارنامه کتبی مبنی بر عدم انجام تعهد بعمل آید در غیر این صورت ضمانتنامه در سررسید ، خودبخود از درجه اعتبار ساقط خواهد شد.

### ۳- ضمانتنامه پیش‌پرداخت :

ممکن است مضمون‌عنه (متعهد) ، برای شروع کار یا انجام تعهد ، احتیاج به مبلغی وجه داشته باشد که بطور پیش‌پرداخت از طرف مضمون له (ذینفع) به او پرداخت شود در چنین صورتی بانک استرداد وجه پیش‌پرداخت از طرف مضمون‌عنه (متعهد) را در صورت عدم انجام کار ، تضمین خواهد کرد.

### ۴- ضمانتنامه ترخیص کالا از گمرک :

اداره گمرک در قبال ضمانتنامه‌های بانک ، مبنی بر تضمین پرداخت حقوق و عوارض گمرکی ، کالای مشتریان را ترخیص می‌کند و چنانچه حقوق مذکور در سررسید

مقرر پرداخت نشود ، اداره گمرک وجه‌الضمان را مطالبه خواهد کرد و بانک ملزم به پرداخت آن خواهد بود.

#### ۵- ضمانت‌نامه استرداد کسور وجه‌الضمان :

مؤسسات دولتی بنابر معمول از ۵ تا ۱۰ درصد مبالغ قابل پرداخت به پیمان‌کاران را ، در مقابل ارائه صورت وضعیت‌های کاری ، نزد خود نگاه می‌دارند تا در پایان تحویل کار ، اگر نقصی مشاهده شد و کار انجام شده ناقص یا معیوب یا ناتمام بود از آن محل ، جبران خسارت کنند که به کسور وجه‌الضمان تعبیر می‌شود که این کسور متعلق به پیمان‌کار است و پس از تحویل قطعی کار مستحق اخذ آن خواهد بود.

چنانچه پیمان‌کار بخواهد از این وجه قبل از پایان کار استفاده کند ناگزیر است ضمانت‌نامه بانکی به کارفرما تسلیم کند که به ضمانت‌نامه استرداد کسور وجه‌الضمان مشهور است.

#### ۶- ضمانت‌نامه تعهد پرداخت :

بانکها می‌توانند با صدور ضمانت‌نامه پرداخت وجوه بروات یا سفته‌ها را تضمین کنند.

#### ۷- ضمانت‌نامه‌های متفرقه :

انواع دیگر ضمانت‌نامه‌های متفرقه وجود دارند مانند ضمانت‌نامه تعهد خدمت ، ضمانت‌نامه متهمین در مقابل دادگاهها و یا ضمانت‌نامه مشمولین خدمت نظام وظیفه برای خروج از کشور ، این نوع ضمانت‌نامه‌ها با توجه به درخواست متقاضیان (مضمون‌عنه) و ذینفعان (مضمون له) و با موافقت اداره حقوقی هر بانک (ضامن) صادر می‌گردد.

## بخش سوم - وثایق قابل قبول

### ۱- انواع وثایق قابل قبول :

طبق ماده ۲ آئین نامه « صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از طرف بانکها » مورخ ۱۳۸۰/۲/۲۹ : انواع وثایق قابل قبول برای صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی به شرح ذیل می باشد:

**الف -** وجه نقد یا طلا یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره ، براساس مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ، یا سپرده سرمایه گذاری مدت دار یا اوراق قرض الحسنه یا حسابهای ارزی شامل حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار ارزی و قرض الحسنه جاری و پس انداز ارزی نزد بانک صادر کننده ضمانتنامه.

**ب -** تضمین بانکها یا مؤسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی.

**پ -** سفته با دو امضاء قابل قبول بانک - اموال غیر منقول - برگ وثیقه انبارهای عمومی مربوط به کالا ، سهام شرکتهائی که در بورس پذیرفته شده باشد ، کشتی و هواپیما. تبصره ۱- در مورد شرکتهای تحت مدیریت دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و شرکتهای وابسته به آنها ، بانک می تواند سفته شرکت یا نهاد در وجه بانک را قبول کند<sup>۱</sup>.

### ۲- دقت های لازم در مورد قبول وثایق :

**الف - سفته و برات :** مدت سفته ها و بروات واگذاری باید با سررسید ضمانتنامه متناسب باشد و اگر مدت این قبیل ضمانتنامه ها بیش از سه ماه است سفته ها و بروات دریافتی به سررسید سه ماهه اخذ می شود و در رأس سه ماه ، در صورتیکه متعهدین از هر جهت معتبر باشند ، سفته ها تجدید یا تمدید می شود. اگر در خلال مدت ، ضمانتنامه تمام یا قسمتی از وجه سفته ها ، وصول شود ، پس از کسر کارمزد وصول ، در صورتی به حساب واگذارنده منظور می شود که سفته های قابل قبول دیگری معادل همان مبلغ به بانک ارائه شود در غیر این صورت وجه وصول شده به حساب سپرده ضمانتنامه ها منظور خواهد شد.

۱- غیر از وثایق پیش بینی شده در آیین نامه ، بانک مرکزی می تواند حسب مقتضیات روز وثایق دیگری را پیش بینی و در صورت لزوم به بانکها اعلام نماید.

بانک‌ها باید همواره مراقب متعهدین سفته‌ها باشند و چنانچه تزلزلی، در وضع مالی و اعتبار برخی از آنان مشاهده کنند فوراً تعویض سفته‌های مربوط را از واگذارنده بخواهند.

**ب - کالای مورد وثیقه:** کالاهای مورد وثیقه باید مرغوب و سهل‌البیع بوده و در تمام مدت ضمانت‌نامه، فساد وثیقه محتمل نباشد، بهتر است کالای وثیقه در انبارهای عمومی نگهداری شود یا در انباری مطمئن و محفوظ زیر نظارت (کلید و لاک و مهر) بانک قرار گیرد.

ارزیابی کالا باید طوری صورت گیرد که، در صورت کاهش قیمت‌ها، زیانی متوجه بانک نشود. اما در مورد بیمه کالا، ضمانت‌خواه باید کالا را به تمام بهای حقیقی در مقابل حریق، سرقت و آبدیدگی به نام بانک بیمه کند و بیمه‌نامه را به بانک تسلیم دارد.

با رعایت مراتب فوق موقع صدور ضمانت‌نامه، کالای وثیقه باید با تنظیم قرارداد ثبتی در گرو بانک قرار گیرد.

**پ - اموال غیر منقول:** این نوع ضمانت‌نامه‌ها، در مقابل دریافت حداقل ده درصد مبلغ ضمانت‌نامه، بعنوان سپرده‌نقدی و معادل یکصد و پنجاه درصد بقیه مبلغ ضمانت‌نامه، که باید ارزش وثیقه غیرمنقول باشد صادر می‌شود. مشخصات وثایق غیرمنقول همان است که به هنگام پرداخت وام در برابر اموال غیرمنقول رعایت می‌شود.

مدت این نوع ضمانت‌نامه‌ها هرچه باشد، باید یک قرارداد رهن وثیقه غیرمنقول در دفتر اسناد رسمی تنظیم و ثبت گردد.

**ت - حد نصاب ارزش وثایق:** بر پایه آیین‌نامه صدور ضمانت‌نامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، برای صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی حداقل معادل ده درصد مبلغ ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از یک یا ترکیبی از وثایق قابل قبول (بند الف ماده ۲ آیین‌نامه) به‌عنوان سپرده ضمانت‌نامه‌ها دریافت و در حساب‌های مربوط نگهداری می‌شود و برای بقیه وجه ضمانت‌نامه‌ها از حد نصابی که، آیین‌نامه صدور ضمانت‌نامه برای وثایق ذمه‌ای یا عینی تعیین کرده است به‌شرح زیر استفاده می‌کنیم:



۱- ارزش سفته و برات معادل ۱۲۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه با ظهرنویسی.  
۲- اموال غیرمنقول یا برگ وثیقه انبارهای عمومی یا سهام شرکتهایی که در بورس پذیرفته شده باشند یا کشتی و هواپیما ، حداقل معادل ۱۵۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه با ظهرنویسی.

۳- صدور ضمانتنامه برای امور کشاورزی یا احداث و تکمیل و یا تعمیر واحدهای مسکونی بدون دریافت وجه نقد (ده درصد) امکان‌پذیر است مشروط بر اینکه وثیقه ، منحصرأ غیر منقول باشد و حداقل معادل ۱۶۰ درصد مبلغ ضمانتنامه ارزش داشته باشد.  
۴- صدور ضمانتنامه ، برای شرکت در مناقصه و مزایده ، نیازی به دریافت وجه نقد ندارد و درصدهای مذکور ، برای ارزش وثایق ارائه شده ، بر طبق ضوابط بند یک و دو مذکور است.

**ث - صدور ضمانتنامه در مقابل ضمانتنامه بانکهای معتبر محلی :** صدور اینگونه ضمانتنامه‌ها با اجازه اداره مرکزی بانک یا سرپرستی انجام می‌گیرد. سررسید این نوع ضمانتنامه‌ها کمی زودتر از سررسید ضمانتنامه صادره بانکهای محلی است تا چنانچه وجه‌الضمان مطالبه و پرداخت نشود فرصت مطالبه وجه ضمانتنامه از بانک معتبر محلی (ضامن) فوت نشود.

**ج - صدور ضمانتنامه در برابر تضمین بانکهای خارجی :** صدور ضمانتنامه ریالی در برابر تضمین بانکهای خارجی و همچنین صدور ضمانتنامه ارزی منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد.

## فصل دوم

### بخش اول - ویژگی‌های ضمانت‌نامه

#### ۱- شرایط صحت ضمانت‌نامه بانکی :

در ضمانت‌نامه بانکی علاوه بر شرایط مقرر قانونی موضوع ضمانت‌نامه ، نام مضمون‌له و مضمون‌عنه ، مدت اعتبار ضمانت‌نامه و مبلغ ضمانت‌نامه نیز باید صریح قید شود. لذا اگر مشتری صدور ضمانت‌نامه را کتبی درخواست نمود و مسئولین اعتبارات بانک آن را پذیرفتند بین بانک و مشتری قرارداد صدور ضمانت‌نامه منعقد می‌شود. در متن قرارداد شرائط مورد قبول طرفین ، به ویژه تضمین حقوق ضامن ، پیش‌بینی شده است. بانک‌ها بهتر است ضمانت‌نامه بدون قید و شرط (بصرف مطالبه ذینفع) صادر کنند و چنانچه ضمانت‌خواه درخواست صدور ضمانت‌نامه مشروط کند متصدی مربوط باید مراتب را مشروح به اداره حقوقی بانک گزارش و با نظر اداره مزبور اقدام نماید.

#### ۲- کاهش مبلغ ضمانت‌نامه :

در صورتیکه مضمون‌له تمایل به کاهش مبلغ ضمانت‌نامه صادر شده داشته باشد مورد تقاضا را کتبی از ضامن (بانک) درخواست می‌کند. بانک نسبت به صدور اسناد اقدام و مراتب را به ذینفع (مضمون‌له) و همچنین ضمانت‌خواه (مضمون‌عنه) اطلاع می‌دهد.

### ۳- حد مجاز بانک برای صدور ضمانت نامه :

جمع تعهدات هر یک از مشتریان بانک ناشی از ظهرنویسی و صدور ضمانت نامه های صادره نباید از ۲۵ درصد مجموع سرمایه و اندوخته های بانک تجاوز کند مشروط بر اینکه جمع تعهدات هر مشتری از ضمانت نامه و ظهرنویسی و وام و اعتبار از ۳۰ درصد مجموع سرمایه و اندوخته های بانک تجاوز نکند.

### ۴- پرداخت وجه الضمان :

چنانچه ذینفع در موعد مقرر با اظهارنامه کتبی مبنی بر عدم انجام تعهد مضمون عنه وجه الضمان را مطالبه کند بانک با دریافت عین ضمانت نامه ، مبلغ ضمانت نامه را از محل سپرده ضمانت نامه ها (در مورد وثایق نقدی) و از حساب بدهکاران (در مورد وثایق غیر نقدی) پرداخت می کند.

### ۵- تمدید ضمانت نامه :

اگر موضوع تمدید ضمانت نامه در ضمانت نامه پیش بینی نشده باشد هرگونه درخواست تمدید بایستی حداقل سی روز قبل از انقضای موعد ضمانت نامه به بانک رسیده باشد. اگر تقاضای تمدید از طرف مضمون عنه (متقاضی صدور ضمانت نامه) باشد موافقت کتبی مضمون له (ذینفع) با تصریح به سررسید جدید برای تمدید ضمانت نامه ضرورت دارد چنانچه مضمون له (ذینفع) تمدید ضمانت نامه را تقاضا کند باید قبلاً جریان امر را به اطلاع مضمون عنه برساند تا مضمون عنه موجب تمدید را فراهم نماید. (نمونه های شماره ۲-۷)

در زمان تمدید ضمانت نامه «در مقابل بروات تضمینی» و یا «کالا» لازم است به سررسید اسناد تضمینی و همچنین ارزش کالاها توجه شود اگر صدور ضمانت نامه ای با تجویز اداره مرکزی بانک باشد برای تمدید آن اخذ موافقت اداره مرکزی لازم است. بانکها برای تمدید ضمانت نامه ها کارمزد مجدد دریافت می کنند.

### ۶- ابطال ضمانت نامه ها :

ضمانت نامه ها ممکن است به دو صورت باطل شوند :

**الف -** در صورتی که بعد از سررسید ضمانت نامه و عدم مطالبه وجه الضمان در موعد مقرر از طرف ذینفع (مضمون له) با تسلیم یا ارسال عین ضمانت نامه درخواست ابطال آن را داشته باشند.

هرگاه پس از گذشت مدت کوتاهی از سررسید ضمانت نامه ، (مضمون عنه) درخواست ابطال آن را بنماید ولی برگ ضمانت نامه را به عللی ، از قبیل ثبت در دفاتر و غیره ، نتواند از اداره یا مؤسسه یا وزارتخانه مربوط استرداد و برای ابطال تسلیم کند بانک باید درخواست مشتری (مضمون عنه) را کتباً به اطلاع ذینفع (مضمون له) رسانیده و اعلام کند که چنانچه فوراً پاسخ ندهند اقدام به ابطال ضمانت نامه خواهد شد و در صورتیکه درخواست ابطال از طرف (مضمون عنه) مدت بیشتری پس از سررسید بعمل آید و ذینفع درخواست وصول وجه الضمان را تا تاریخ درخواست ابطال نکرده باشد بانک ضمانت نامه را ابطال می کند و مراتب را کتباً به اطلاع ذینفع می رساند و حتی المقدور سعی می کند که برگ ضمانت نامه را دریافت و ابطال کند. (نمونه های شماره ۲-۷)

**ب -** ضمانت نامه به عللی مورد نیاز نباشد و قبل از سررسید (مضمون له) ضمانت نامه را تسلیم و ابطال آن را درخواست کند.

### ۷- هزینه های صدور ضمانت نامه :

**الف) کارمزد :** کارمزد صدور ضمانت نامه (به استثناء صدور ضمانت نامه در مقابل وجه نقد که مقطوع می باشد) در کلیه موارد براساس درصدهای تعیین شده ، نسبت به مبلغ ضمانت نامه ، پس از کسر سپرده نقدی ، محاسبه می شود.

(ب) مالیات : ماده ۴۷ قانون مالیات :

«۱- از کلیه قراردادهای و اسناد متشابه آنها به شرح ذیل که بین بانکها و مشتریان آنها مبادله یا از طرف مشتریان تعهد می شود در صورتی که در دفاتر اسناد رسمی ثبت نشود معادل ده هزار ریال حق تمبر اخذ می شود :

- ضمانت نامه های صادره از طرف بانکها.

- تقاضای صدور ضمانت نامه در صورتی که تقاضا از طرف بانک قبول شده و ضمانت نامه صادر گردد.»

### بخش دوم - اسناد حسابداری ضمانت نامه های ریالی

معمول است که پس از دریافت ده درصد مبلغ ضمانت نامه به عنوان سپرده نقدی و تعیین میزان وثایق به اضافه کارمزد مربوط ، نسبت به صدور ضمانت نامه اقدام و اسناد حسابداری ، با توجه به نوع وثایق ، صادر می شود :

#### ۱- صدور اسناد حسابداری :

#### الف - برای دریافت وثایق نقدی

بدهکار : حساب صندوق / حساب جاری مضمون عنه    معادل (مبلغ ضمانت نامه + کارمزد)

بستانکار : حساب سپرده ضمانت نامه ها    معادل مبلغ ضمانت نامه

بستانکار : حساب کارمزد دریافتی    معادل کارمزد

بدهکار : حساب تعهد مشتریان بابت ضمانت نامه های ریالی    معادل مبلغ ضمانت نامه

بستانکار : حساب ضمانت نامه های صادره ریالی    معادل مبلغ ضمانت نامه

چون میزان ضمانت نامه های صادره هر بانک بدهی احتمالی آن بانک را به ذینفع ضمانت نامه نشان می دهد لذا در ترازنامه بانکها ضمانت نامه های صادره در طرف بدهی و تعهد مشتریان در طرف دارایی آورده می شود.

### ب - برای دریافت وثایق غیر نقدی

بدهکار : حساب صندوق / حساب جاری مضمون‌عنه معادل (۱۰٪ مبلغ ضمانت‌نامه + کارمزد)

بستانکار : حساب سپرده ضمانت‌نامه‌ها معادل (۱۰٪ مبلغ ضمانت‌نامه)

بستانکار : حساب کارمزد دریافتی معادل کارمزد

بدهکار : حساب انتظامی وثایق ضمانت‌نامه به مبلغ ارزیابی (غیرمنقول ، بروات تضمینی و غیره)

بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

بدهکار : حساب تعهد مشتریان بابت ضمانت‌نامه‌های ریالی معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار : حساب ضمانت‌نامه‌های صادره معادل مبلغ ضمانت‌نامه

### ۲- پرداخت وجه‌الضمان :

بانک وجه ضمانت‌نامه را الزاماً در وجه مضمون‌له (ذینفع) پرداخت می‌کند :

#### الف - وثایق نقدی

بدهکار : حساب سپرده ضمانت‌نامه‌ها معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار : حساب صندوق/حساب جاری مضمون‌له معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بدهکار : حساب ضمانت‌نامه‌های صادره معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار : حساب تعهد مشتریان بابت ضمانت‌نامه‌های ریالی معادل مبلغ ضمانت‌نامه

#### ب - وثایق غیر نقدی

بدهکار : حساب سپرده ضمانت‌نامه‌ها معادل ۱۰٪/مبلغ ضمانت‌نامه دریافتی

بدهکار : حساب بدهکاران متفرقه (ضمانت‌نامه‌ها) معادل ۹۰٪/مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار : حساب صندوق / حساب جاری مضمون‌له معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بدهکار : حساب ضمانت‌نامه‌های صادره معادل مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار : حساب تعهد مشتریان بابت ضمانت‌نامه‌های ریالی معادل مبلغ ضمانت‌نامه

در مورد وثایق غیرنقدی ، بانک پس از پرداخت وجه‌الضمان ، وجه پرداختی را از مضمون‌عنه مطالبه می‌کند. اگر بدهکار مبلغ ضمانت‌نامه را پس از کسر ۱۰٪ پرداخت شده از حساب جاری خود یا بطور نقد به حساب صندوق بپردازد :

بدهکار : حساب صندوق / حساب جاری مضمون‌عنه      معادل ۹۰٪/مبلغ ضمانت‌نامه

بستانکار: حساب بدهکاران متفرقه(ضمانت‌نامه‌ها)      معادل ۹۰٪/مبلغ ضمانت‌نامه

در صورت عدم پرداخت مضمون‌عنه ، بانک از محل فروش وثایق که وجه آن به حساب صندوق منظور شده ، حساب بدهکاران متفرقه بابت ضمانت‌نامه‌ها را تصفیه می‌کند.

بدهکار : حساب صندوق بابت فروش وثایق

بستانکار: حساب بدهکاران متفرقه بابت ضمانت‌نامه‌ها (پس از کسر ۱۰٪ سپرده)

در صورتی که فروش وثیقه مازادی داشته باشد در حساب بستانکاران (متفرقه)

نگهداری یا به حساب جاری مضمون‌عنه واریز می‌شود.

بدهکار : حساب صندوق بابت مازاد فروش وثایق

بستانکار: حساب جاری مضمون‌عنه/حساب بستانکاران متفرقه معادل مازاد فروش



بنام خدا  
قرارداد صدور ضمانتنامه

جای نمبر

تاریخ .....  
بین امضا کنندگان ذیل آقای / شرکت (مقاضی) ..... ساکن .....  
که در این قرارداد (مقاضی) نامیده میشود از یکطرف و بانک کارآفرین شعبه ..... که در متن قرارداد (بانک) نامیده میشود، از طرف دیگر قرار دای بشرح ذیل منعقد گردید و طرفین انجام مواد و مندرجات و مقررات آنرا در ضمن عقد خارج لازم قبول و تعهد نمودند.  
**ماده اول:**  
بانک به درخواست مقاضی ضمانتنامه ای بمبلغ ..... ریال در مورد ..... میباید صادر مینماید در برابر ..... ب مدت ..... که سر رسید آن ..... میباشد صادر مینماید  
(نام مضمون له)

**ماده دوم:**  
مقاضی برای تامین و تضمین باز پرداخت وجوه پرداختی بانک بابت ضمانتنامه بالا اموال زیر را به بانک معرفی مینماید:  
الف: رقبه / رقبات غیر منقول به پلاکهای شماره ..... بخش ..... که بموجب قرارداد رسمی در وثیقه بانک قرار میگیرد.  
ب: مبلغ ..... ریال سپرده نقدی که مقرر شد از حساب مقاضی برداشت شود و این وجه تا زمانی که ضمانتنامه صادره بقوت خود باقی بوده و باطل نشده است در اختیار بانک خواهد بود و هیچگونه حق و امتیازی بنفع مقاضی به آن تعلق نمیگیرد.  
ج: ..... برگ سفته جمعا بمبلغ ..... ریال عهده ..... و به ضمانت: .....  
د: سایر وثائق

**ماده سوم:**  
کارمزد صدور ضمانتنامه فوق بمبلغ ..... ریال میباشد که مقاضی کارمزد مزبور را با اضافه سایر هزینه های مربوطه طبق تعرفه عمومی بانک موقع صدور ضمانتنامه به بانک پرداخت خواهد نمود بانگ نیز طبق مقررات کارمزد و هزینه مزبور را از حساب مقاضی راساً پرداخت نماید.

**ماده چهارم:**  
نظر باینکه ضمانتنامه صادره از طرف بانک بدون قید و شرط میباشد، لذا بانک در خلال مدت اعتبار ضمانتنامه بصرف درخواست و مطالبه مضمون له وجه ضمانتنامه را پرداخت خواهد نمود. بانک در مورد هرگونه معامله و قرارداد موجود بین مقاضی و مضمون له که ضمانتنامه در ارتباط با آن صادر می شود بهیچوجه مداخله ای نداشته و نخواهد داشت بنابراین تکلیفی ندارد که در صورت مطالبه وجه الضمان از طرف مضمون له برای ثبوت حقانیت مضمون له در مطالبه وجه الضمان تقاضای ارائه مدرک یا اقامه دلیل بنماید. مضافاً اینکه وجود هر گونه اختلاف نظر یا اختلاف حساب احتمالی بین مضمون عه و مضمون له نیز ارتباطی به بانک نداشته و به هرگسونه درخواست مضمون عه مبنی بر خود داری بانک از پرداخت وجه ضمانتنامه یا تأخیر در پرداخت آن (بدون اعلام موافقت کتبی مضمون له به بانک) ترتیب اثر داده نخواهد شد.

**ماده پنجم:**  
در مورد تمدید ضمانتنامه صادره از طرف بانک هر گاه موضوع تمدید در متن ضمانتنامه پیش بینی شده باشد طبق مندرجات ضمانتنامه عمل خواهد شد هر گاه موضوع تمدید در متن ضمانتنامه پیش بینی نشده باشد به ترتیب ذیل اقدام میشود:  
۱. هرگونه درخواست تمدید (از طرف مقاضی) بایستی حداقل ده روز قبل از انقضای موعد ضمانتنامه به بانک واصل گردد.

(۱)

۱۳۸۰/۰۱/۰۱



۲. چنانچه مضمون له نظر به تعدید مدت ضمانتنامه داشته باشد بایستی مستقیماً به متقاضی مراجعه نماید ولی هرگاه از بانک درخواست تعدید ضمانتنامه را نمود مراتب از طرف بانک به متقاضی اعلام میشود که در اینصورت متقاضی بایستی موجبات تعدید را قبل از انقضای موعده ضمانتنامه نزد بانک فراهم نماید در صورتیکه متقاضی نخواهد یا نتواند موجبات تعدید را فراهم نماید در صورت درخواست مضمون له وجه ضمانتنامه از طرف بانک بسمه مضمون له پرداخت خواهد شد.

۳. وصول درخواست تعدید به بانک دیرتر از موعد مقرر در بند ۱ به بانک اجازه میدهد که وجه ضمانتنامه را در صورت مطالبه در موعد اولیه به مضمون له بپردازد.

۴. پرداخت کارمزد و هزینه تعدید ضمانتنامه بعهده متقاضی است که با تعدید ضمانتنامه بایستی به بانک بپردازد و بانک نیز حق دارد که کارمزد و هزینه مزبور را از حساب متقاضی رأساً برداشت نماید.

**ماده ششم:**

ابطال ضمانتنامه صادره از طرف بانک فقط با موافقت کتبی مضمون له خواهد بود.

**ماده هفتم:**

مندرجات دراین قرارداد همچنین وثائق و تضمینات صدور ضمانتنامه تا ابطال ضمانتنامه بقوت و اعتبار خود باقی خواهد بود.

**ماده هشتم:**

در صورتیکه وجه ضمانتنامه از طرف بانک به مضمون له پرداخت گردد متقاضی متعهد است بلافاصله و بدون اینکه نیازی به مطالبه از طرف بانک باشد معادل وجوه پرداختی بانک (اعم از اهل ضمانتنامه و هزینه‌ها و متفرعات آن) را بپردازد و در صورت امتناع، بانک از وثائق و تضمینات مربوطه استیضای طلب خواهد نمود. ضمناً در صورت عدم تسویه کامل بدهی ناشی از پرداخت وجه ضمانتنامه از تاریخ پرداخت آن تا تاریخ تسویه کامل بدهی مبلغی بدمه متقاضی (امضای کنندگان قرارداد) تعلق خواهد گرفت. از این رو متقاضی و امضای کنندگان با امضای این قرارداد ملتزم و متعهد میشوند تا زمان تسویه کامل بدهی علاوه بر بدهی تادیه نشده مبلغی معادل ..... درمند مانده بدهی برای هر سال نسبت به بدهی مذکور بر حسب قرارداد به بانک پرداخت نمایند، به همین منظور متقاضی امضای کننده / امضای کنندگان ضمن امضای قرارداد بطور غیرقابل برگشت به بانک اختیار دادند که از تاریخ پرداخت وجه ضمانتنامه تا تاریخ تسویه کامل بدهی معادل مبلغ مورد قرارداد را از وثیقه / وثائق / حسابهای متقاضی و امضای کنندگان قرارداد برداشت و یا به همان میزان از وثائق و تضمینات یا سایر دارائیهای آنان تملک نماید، اخذ مبلغ مقرر موضوع این ماده مانع تعقیب عملیات اجرایی و قانونی برای وصول مطالبات بانک نخواهد شد.

**ماده نهم:**

متقاضی مکلف است در صورت تغییر محل اقامت خود، این تغییر را کتباً در مقابل اخذ رسید به بانک اطلاع دهد هرگاه باین تکلیف عمل ننهد، تمام برگها و اخطارها به محلی که در این قرارداد قید شده است ابلاغ میگردد.

**ماده دهم:**

بانک حق دارد در صورت مبادرت به اقدامات قانونی برای وصول مطالبات خود، کلیه هزینه‌های مربوطه اعم از ثبتی، اجرایی، دادرسی، حق الوکاله و سایر هزینه‌های پرداختی را جز مطالبات خود منظور و باستناد این قرارداد از وثیقه / وثائق استیضافاً همچنین از امضاء کننده / امضای کنندگان قرارداد از طریق اجرای ثبت یا مرجع ذیربط مطالبه و وصول نماید.

**ماده یازدهم:**

این قرارداد در یازده ماده و در سه نسخه تنظیم و امضای شد که بهر یک از طرفین یک نسخه آن تسلیم شده است و اعتبار هر سه نسخه یکسان است.

امضاء، بانک کارآفرین  
شعبه:

امضاء، متعهد / متعهدین :

امضاء، متقاضی (مشتری):

محل الصاق  
تمبر



« قرارداد صدور ضمانت نامه »

این قرارداد بین بانک صادرات ایران شعبه ..... بانمایندگی ..... که پس از این بانک نامیده می شود از یک طرف و

خانم / آقای	فرزند	شماره شناسنامه	صادر از
شرکت	ثبت شده به شماره	در اداره ثبت شرکتهای	بانمایندگی
خانمها/ آقایان	مدیران دارنده حق امضا تمهیدآور شرکت به موجب آگهی		منسدرج
در روزنامه رسمی شماره	مورخ		

به نشانی:

که ذیلاً متقاضی نامیده میشود از طرف دیگر متعهد گردیده و طرفین ضمن عقد خسار لازم متعهد به ایفای مندرجات و مقررات آن گردیدند:

**ماده یک:** بانک حسب درخواست متقاضی موافقت نمود یک فقره ضمانت نامه<sup>۱</sup> به مبلغ ..... ریال به مدت ..... که سررسید آن پایان وقت اداری روز ..... میباشد برای ضمانت از متقاضی در برابر ذینفع ..... صادر نماید.

**ماده دو:** متقاضی متعهد گردید در صورتی که وجه ضمانت نامه توسط مضمون له از بانک مطالبه و دریافت گردد، وجه پرداختی بانک و هزینه ها و متفرقات و خسارات متعلقه به شرح مندرج در این قرارداد را به بانک تأدیه نماید.

**تبصره یک:** چنانچه متقاضی نسبت به تأدیه و جوه مورد مطالبه بانک تأخیر نماید مبلغی معادل ..... درصد جوه پرداختی در سال به عنوان خسارت تأخیر تأدیه بر ذمه وی تعلق میگیرد که متعهد و ملتزم گردید علاوه بر اصل مبلغ پرداخت شده ضمانت نامه و متفرقات آن، به بانک بپردازد. اذاین مبلغ مانع سایر اقدامات قانونی برای وصول طلب بانک نخواهد بود.

**تبصره دو:** متقاضی بسه بانک اختیار داده مطالبات خود ناشی از این قرارداد را از هر نوع حساب متقاضی نزد خود برداشت نماید و توافق شد که بانک جوه برداشتی و بادر یافتی از متقاضی بدو کارمزدهای معوق و خسارت تأخیر تأدیه مطالبات خود را برداشت و بقیه را به حساب بدهی منظور نماید.

**ماده سه:** کارمزدهای صدور ضمانت نامه، موضوع قرارداد برای تمام مدت بانرخ ..... درصد مبلغ ضمانت نامه پس از کسر سپرده نقدی مبلغ ..... ریال میباشد که همزمان با صدور ضمانت نامه از متقاضی دریافت و یا رأساً توسط بانک از حساب متقاضی برداشت خواهد شد.

**۱- ماده ۳-** از تاریخ سررسید ضمانت نامه تا روز پرداخت وجه آن به مضمون له یا ابطال آن، به نسبت مبلغ ضمانت نامه، پس از کسر سپرده نقدی کارمزدی طبق تعرفه روزبانک به ضمانت نامه تعلق خواهد گرفت که از متقاضی دریافت یا توسط بانک از حساب وی برداشت خواهد شد.

۱- عناوین ضمانت نامه حسب مورد در محل خالی درج میگردد.

۲- نام مضمون له در محل خالی درج شود.

بنام خدا  
برگ درخواست ضمانتنامه



تاریخ.....

شعبه.....

خواهشمند است به مسئولیت این شرکت/اینجانب.....

ضمانتنامه‌ای بمبلغ..... ریال به نفع.....

برای.....

به سررسید..... صادر و سپرده نقدی مقرر و هزینه و کارمزد مربوط را طبق مقررات تعرفه داخلی خود از حساب.....

شماره..... این شرکت/اینجانب برداشت نمایم.

در مقابل این ضمانتنامه وثائق ذیل در اختیار آن بانک قرار داده شد.

این شرکت/اینجانب ضمن عقد خارج لازم بانک را وکیل تام الاختیار بلاعزل و وکیل در توکیل و قائم مقام قانونی و مدیرعامل وقت بانک را وصی خود بعد از فوت قرارداد که در صورت مطالبه مضمون له بدون اینکه ملزم به رسیدگی علت مطالبه وجه باشد وجه ضمانتنامه یا هر قسمتی از آن را که مطالبه شود بضمون له بپردازد و پس از پرداخت وجه ضمانتنامه معادل مبلغ پرداختی را از محل وثیقه های فوق الذکر یا از محل سایر سپرده‌ها و وجه نقد یا سایر دارائی و اموال این شرکت/اینجانب نزد آن بانک برداشت نماید و چنانچه سپرده‌ها و وجوه نقد یا سایر دارائی و اموال این شرکت/اینجانب نزد آن بانک برای پرداخت اصل و سود تضمین شده و کارمزد و هزینه ضمانتنامه کافی نباشد این شرکت/اینجانب بدینوسیله متعهد میگردد که تمه بدهی خود را از این بابت بمحض اولین اخطار بانک بدون تاخیر بپردازد و نیز بانک را وکیل تام الاختیار و بلاعزل و وکیل در توکیل و قائم مقام قانونی و مدیرعامل وقت بانک را وصی بعد از فوت خود قرارداد که چنانچه در خلال مدت ضمانت مضمون له تقاضای تعدید ضمانتنامه فوق را بنماید بانک حق خواهد داشت که ضمانتنامه را برای مدتی که تقاضا شده با اطلاع و یا بدون اطلاع این شرکت/اینجانب ولو کراآ تعدید نماید. بدیهی است بانک مجاز خواهد بود در صورت عدم تامین شرایط خود جهت تعدید ضمانتنامه در سررسید نسبت به پرداخت وجه ضمانتنامه اقدام و معادل مبلغ پرداختی از محل وثائق، سپرده ها و وجه نقد و سایر دارائی و اموال این شرکت/اینجانب برداشت نماید. در صورت تعدید ضمانتنامه وثائق فوق در اختیار بانک باقی مانده و بانک میتواند از مفاد و مندرجات این تقاضانامه استفاده نماید.

ضمنا این شرکت/اینجانب به بانک اختیار داد هزینه و کارمزد مربوط به تعدید را باضافه هر نوع سپرده نقدی که ممکن است لازم شود از حسابهای این شرکت/اینجانب برداشت نماید و چنانچه وجه کافی در حساب نباشد این شرکت/اینجانب بدینوسیله تعهد می نماید بمحض مطالبه بانک مبلغ مورد مطالبه را بپردازد و در صورت عدم پرداخت، بانک حق دارد مبلغ مورد مطالبه را باضافه هزینه و کارمزد مربوطه از طریق قانونی یا اخذ هزینه‌های قانونی و حق الوکاله وکیل و غیره از این شرکت/اینجانب دریافت نماید و این شرکت/اینجانب بدین وسیله حق هر گونه اعتراضی را از خود سلب مینماید و دفاتر و اسناد بانگ ملاک تشخیص میزان تعهدات و بدهی این شرکت/اینجانب می باشد.

امضا، متقاضی (مشتری)

امضا، مشتری با نمونه معرفی شده در کارت حساب تطبیق می نماید.

قسمت گواهی امضا، شعبه:



بسمه تعالی

بانک ملت

تاریخ .....

شعبه .....

درخواست صدور ضمانت‌نامه

اینجانب / این شرکت ..... فرزند ..... به شناسنامه / شماره ثبت .....  
صادر / محل ثبت ..... به نشانی ..... تلفن .....  
(مضورعه)  
بدینوسیله از آن شعبه تقاضا می‌نمایم / می‌نماید که ضمانت‌نامه‌ای با مشخصات ذیل بنام .....  
صادر و هزینه‌های مربوطه را از حساب‌بجاری شماره ..... اینجانب / این شرکت برداشت نمایند .  
نوع ضمانت‌نامه ..... مبلغ ..... مدت .....  
مضمون له (ذینفع) .....

ضمناً در مقابل تعهد و تضمین آن بانک بعنوان تأمین وثیقه ضمانت‌نامه مورد تقاضا، وثائق ذیل در اختیار

آن بانک قرار می‌گیرد :

- ۱- سپرده نقدی به مبلغ ..... ریال
- ۲- سپرده سرمایه‌گذاری بلند مدت ..... ریال
- ۳- سفته جمعاً به مبلغ ..... ریال
- ۴- غیر منقول با ارزش تقریبی ..... ریال
- ۵- سایر وثائق .....

امضاء متقاضی .....





برگ مشخصات ضمانتنامه

شماره ضمانتنامه: ..... تاریخ سررسید/ سررسیدها: .....

تاریخ صدور: ..... نام ضمانت خواه (مشتري): .....

شماره حساب مشتري: ..... نام ذینفع (مضمون له): .....

مبلغ ضمانتنامه (با اعمال آخرین تغییرات): ..... مبلغ سپرده نقدي (با اعمال آخرین تغییرات): .....

نوع وثیقه/ وثائق: ..... ارزش وثیقه/ وثائق: .....

نوع کارمزد و مبلغ آن: ..... نوع فعالیت ضمانت خواه (مشتري): .....

آدرس و تلفن ضمانت خواه (مشتري): ..... مرجع صدور مصوبه، شماره و تاریخ آن: .....

تذکرات ویژه در خصوص تمدید و یا ابطال ضمانتنامه در سررسید: .....

سایر توضیحات ضروری: .....

(جهت ثبت در پرونده ضمانتنامه مشتري نزد بانک)



تاریخ: ..... شعبه: ..... شماره: .....

محل: ..... (مضمون له): .....

غیر قابل انتقال

تمدید نامه

امتیاز ما حلف به نامه شماره ..... مورخ: ..... بدینوسیله

تائید می‌نماید که مدت اعتبار ضمانتنامه شماره ..... صادره این بانک بنام

..... به مبلغ ..... (مضمون له) ..... به سررسید: .....

روال از تاریخ انقضاء، لغایت پایان ساعت اداری روز ..... (سررسید چه به صد حریفه) ..... تمدید گردید.

سایر شرایط ضمانتنامه مذکور کماکان به قوت خود باقی است.

بانک کارآفرین

بانک توسعه و ادوات ایران



بسمه تعالی

### ضمانتنامه شرکت در مناقصه

( نمونه یک )

نظر به اینکه\*  
مایل است در مناقصه \*\*\*\*

شرکت نماید، این\*\*

از\*  
در مقابل \*\*\* برایریال تضمین و تعهد می نماید چنانچه \*\*\*  
مبلغبه این\*\*  
اطلاع دهد که پیشنهاد شرکت کننده نامبرده مورد قبول واقع شده

و مشارالیه از امضای پیمان مربوط یا تسلیم ضمانتنامه انجام تعهدات پیمان استنکاف نموده است، تا

میزان  
ریال هر مبلغی را که\*\*\*  
مطالبه نماید،به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از سوی\*\*\*  
بدون اینکه

احتیاجی به اثبات استنکاف یا اقامه دلیل و یا صدور اظهارنامه یا اقدامی از مجاری قانونی یا قضایی

داشته باشد، به درنگ در وجه یا حواله کرد \*\*\*  
بپردازد.مدت اعتبار این ضمانتنامه سه ماه و تا آخر ساعت اداری روز  
معین می باشد.این مدت تنها به درخواست کتبی\*\*\*  
برای حداکثر سه ماه دیگر قابلتمدید است و در صورتیکه\*\*  
تواند یا نخواهد مدت اینضمانتنامه را تمدید کند و یا\*  
موجب این تمدید را فراهم نسازد و\*\*  
را موافق با تمدید ننماید، در این صورت\*\*\*  
متمهد است

بدون اینکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در این ضمانتنامه را در وجه یا

حواله کرد\*\*\*  
پرداخت کند.چنانچه مبلغ این ضمانتنامه در مدت مقرر از سوی\*\*\*  
مطالبه نشود،

ضمانتنامه در سررسید، خودبه خود باطل و از درجه اعتبار ساقط است، اعم از اینکه مسترد گردد یا

مسترد نگردد.

\* عنوان پیمانکار

\*\* عنوان بانک یا مؤسسات اعتباری غیر بانکی دارای مجوز

\*\*\* عنوان دستگاه اجرایی یا کارفرما

\*\*\*\* موضوع قرارداد مورد نظر

شماره شانزده ۱۳۸۴





<p>بسمه تعالی</p>  <p><b>بانک سامان</b></p>	<p>تاریخ شماره</p>	<p>محل مسئول تعیین</p>
<b>ضمانت نامه انجام تعهدات</b>		
<p>نظر به اینکه <b>به ششانی</b> به این بانک اطلاع داده است قصد انعقاد قرارداد دارد، این بانک از</p>		
<p>ریالی به منظور انجام تعهداتی که به موجب قرارداد یاد شده به عهده می‌گردد مبلغ</p>		
<p>تضمین و تعهد می‌نماید در صورتی که ضمیمه‌نامه به این بانک اطلاع دهد که</p>		
<p>یاد شده تخلف ورزیده است، تا میزان ریال، هر مبلغی را که</p>		
<p>مطالبه کند، به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از بدون آنکه</p>		
<p>احتیاجی به صدور اظهارنامه یا اقدامی از مجاری قانونی و قضایی نداشته باشد، بی‌درنگ در وجه یا حواله کرد</p>		
<p>مدت اعتبار این ضمیمه‌نامه تا آخر وقت کاری روز است و بنا به درخواست کتبی</p>		
<p>واصله تا قبل از پایان وقت کاری روز تعیین شده، برای مدتی که درخواست شود قابل تمدید می‌باشد و در صورتی که بانک نتواند یا نخواهد مدت این ضمیمه‌نامه را تمدید کند و یا</p>		
<p>موجب این تمدید را فراهم نسازد و نتواند بانک را حاضر به تمدید نماید بانک متعهد است بدون آنکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در بالا را در وجه یا حواله کرد</p>		
<p>بهره‌دارند</p>		
<p>بانک سامان شعبه</p>		



بسمه تعالی



بانک سامان

تاریخ  
شماره

محل  
الصاق  
تمبر

### ضمانت نامه پیش پرداخت

نظر به اینکه به این بانک اطلاع داده است قرارداد است و قرار است مبلغ پرداخت شود این بانک متعهد است در صورتی که بانک اطلاع دهد که خواستار بازپرداخت مبلغ پیش پرداخت داده شده به تا میزان مانده از مبلغ پیش پرداخت را به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از بدون اینکه احتیاجی به صدور اظهارنامه و یا اقدامی از مجاری قانونی و قضائی داشته باشد، بی درنگ در وجه یا حواله کرد.

به نشانی  
را یا  
ریال به عنوان پیش پرداخت به  
کشتیاً به این  
است، هو میلی  
بردارد.

اعتبار این ضمانتنامه تا آخر وقت اداری روز واصله تا قبل از پایان وقت اداری روز تعیین شده برای مدتی که درخواست شود قابل تمدید می باشد در صورتی که بانک نتواند یا نخواهد مدت این ضمانتنامه را تمدید کند و یا موجب این تمدید را فراهم نسازد و نتواند بانک را حاضریه تمدید نماید بانک متعهد است بدون اینکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در بالا را در وجه یا حواله کرد.

است و بنا به درخواست کتبی  
اصله تا قبل از پایان وقت اداری روز تعیین شده برای مدتی که درخواست  
شود قابل تمدید می باشد در صورتی که بانک نتواند یا نخواهد مدت این ضمانتنامه را تمدید کند  
موجب این تمدید را فراهم نسازد و نتواند بانک را حاضریه تمدید  
یا حواله کرد

مبلغ این ضمانتنامه بنا به درخواست کتبی شده درج شده است، طبق نظر کتبی تحویل نامه استعلام بانک به شده واصل گردد، تقلیل داده می شود در صورت عدم وصول پاسخی از سوی ضمانتنامه معادل میلی که اعلام نموده است، تقلیل داده خواهد شد.

که در آن مبلغ پیش پرداخت واریز شده باید حداکثر ظرف سی روز از تاریخ در مورد مبلغ پیش پرداخت واریز شده واصل گردد، تقلیل داده می شود در صورت عدم وصول پاسخی از سوی ضمانتنامه معادل میلی که اعلام نموده است، تقلیل داده خواهد شد.

در صورتی که تمام مبلغ این پیش پرداخت به ترتیب تعیین شده در این ضمانتنامه واریز گردد و مبلغ آن به صفر تقلیل داده شود این ضمانتنامه خود به خود باطل و از درجه اعتبار ساقط است. اهم از اینکه اصل آن به بانک مسترد گردد یا مسترد نگردد.

بانک سامان  
شعبه

۱۳۸۸





فصل دوم - ویژگی‌های ضمانت‌نامه ..... ۴۵۱



« فرم تقاضای تمدید ضمانت نامه »

تاریخ

جناب آقای ..... مسئول محترم حوزه .....  
 عطف به نامه شماره ..... مورخ ..... شرکت / آقای ..... دارنده حساب جاری شماره .....  
 و نامه شماره ..... مورخ ..... ذی‌عناصی ..... وزارت ..... دارنده تمدید ضمانت‌نامه مشروحه زیر،  
 خواهشمند است با توجه به اطلاعات تهیه شده با تمدید آن بمدت ..... ماه / سال موافقت فرمائید.

الف:  
 ۱- شماره ضمانت نامه .....  
 ۲- تاریخ صدور .....  
 ۳- نوع ضمانت‌نامه .....  
 ۴- مبلغ ضمانت نامه .....  
 ۵- ذینفع ضمانت نامه .....  
 ۶- و شائق دریافتی .....  
 ۷- تعداد دفعات تمدید شده .....  
 ب- **تعهدات مشتری:**  
 تعهدات و سالی .....  
 و **تائیدات فوقی:**  
 سفینه و برات، مبلغ .....  
 پیمان تنظیمی .....  
 ج- **مشخصات قرارداد:** **آنگاه که ضمانت‌نامه پیشنهادی بابت آن صادر شده است.**  
 ۱- مبلغ کل قرارداد با تعدیل مبلغ ..... ریال و شش‌هزار و شصت و هفتاد و هشتاد و نه ریال  
 ۲- ضمانت‌نامه هائیکه در رابطه با این قرارداد از طرف بانک صادر و تاکنون باطل نشده است. ..... ریال  
 حسن انجام کار مبلغ ..... ریال و شصت و هشتاد و نه ریال  
 تمدید دین گمرکی ..... ریال و شصت و هشتاد و نه ریال  
 کسور وجه ضمانت مبلغ ..... ریال و غیره ..... ریال

د- **اطلاعات اخذ شده از پیمانکار:**  
 ۱- حجم کار انجام شده به نسبت کل قرارداد تا تاریخ ..... محدود / میباشد.  
 ۲- پرداختهای انجام شده از طرف کارفرما تا تاریخ ..... به پیمانکار مبلغ ..... ریال میباشد.  
 ۳- مطالبات پیمانکار از کارفرما تا تاریخ ..... مبلغ ..... ریال میباشد.  
 ۴- مطالبات پیمانکار از کارفرما بابت سایر قراردادها ..... ریال میباشد.  
 ه- **اطلاعات اخذ شده از کارفرما:**  
 ۱- حجم کار انجام شده به نسبت کل قرارداد تا تاریخ ..... محدود / قرارداد میباشد.  
 ۲- پیش پرداختهای انجام شده بابت قرارداد و نوع ضمانت‌نامه تا تاریخ ..... مبلغ ..... ریال است.  
 ۳- سایر مطالبات احتمالی کارفرما در رابطه با قرارداد مذکور مبلغ ..... ریال است.  
 ۴- مطالبات پیمانکار از کارفرما بابت قرارداد موضوع ضمانت‌نامه مبلغ ..... ریال است.  
 ۵- مطالبات پیمانکار از کارفرما بابت دیگر قراردادها مبلغ ..... ریال است.  
 و- **اطلاعات در مورد وضعیت شرکت پیمانکار:**  
 ۱- شرکت در حال حاضر / فعال است / تعطیل گردیده است.  
 ۲- شرکت فعال است و بوسیله مدیران سابق / اوکیل مدیران / مدیران دولتی / اداره / میشود.  
 ۳- در صورت تعطیل بودن کسانیکه اسامه، سفینه‌ها و ضمانت‌نامه‌ها برای تمدید ظهر نویسی می‌نماید.  
 ۴- در صورت تعطیل بودن شرکت، اموال و داراییهای شرکت و مدیران به این شرح است.

امضاء تهیه کننده

محل الصاق  
 نمبر

تاریخ: .....  
 شماره: .....  
 مبلغ ضمانت‌نامه با پرفراز: .....  
 عطف بدرخواست شماره ..... مورخ ..... بدینوسیله  
 ضمانت نامه ..... شماره ..... که در مقابل آن .....  
 صادره بنام ..... به مبلغ ..... ریال  
 تا آخر وقت اداری روز ..... تمدید میشود.  
 به سررسید .....  
 سایر شرایط ضمانت‌نامه نامبرده به قوت خود باقی است.  
 امضا، مسئول تسهیلات ..... امضا، مسئول شعبه .....  
 بانک صادرات ایران شعبه .....  
 ریال نقیله داده شد.



قسمت هشتم

بهره‌برداری از مکانیزم

ارتباط ماهواره‌ای



## فصل اول

### بهره‌برداری از مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای

**مقدمه -** در راستای بهینه‌سازی عملیات حسابداری، بانکها، با تدوین روشهای عملی بر پایه مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای، توانستند به مراحل انجام عملیات دریافت و پرداخت‌های ریالی، ارزی (انتقال وجه - حواله) سرعت بخشیده و با بهره‌گیری از دورنگار (فکس) در ارائه اسناد حسابداری و تأیید چکهای مسدودی عهده شعب گامی در راستای کاهش زمان و تحصیل موازنه‌ها و تصحیح عملیات و کسب رضایت مشتریان بردارند. از طرفی در پی گزینش این روش بر توان کاربران و کارمندان در بازدیدهای نظارتی و امکان بازنگری افزوده تا به فرآیند عملیات تصحیح اشتباهات، با دستیابی به آمارهای دقیق روزانه مطمئن شوند.

در کلیه شعب بانکها که تحت پوشش این طرح هستند وابستگی مشتریان بانک را به شعبه‌ای که معمولاً در آنجا حساب گشوده‌اند تقریباً از بین رفته و مشتریان قادر خواهند بود در هر نقطه از کشور از تمام خدماتی که بانکها ارائه می‌نمایند بهره‌مند شوند و مدیران و مسئولین ادارات و شعب مختلف بانکها نیز نه تنها مسئول عملیات بانکی هستند بلکه ناظر حجم و سرعت گردش پول که تابعی از اقتصاد پولی کشور است می‌باشند.



## بخش اول - ویژگی‌های ارتباط ماهواره‌ای

### ۱- هدف :

۱- ارائه تمام خدمات بانکی در کوتاهترین زمان (On Line-Real Time)

۲- کسب اطلاعات آماری و عملیاتی جهت سیاستگذاری‌های آتی بانک.

۳- ایجاد سیستم متمرکز در اجرای کلیه عملیات بانکی.

۴- کاهش مشتریان روزانه شعب برای انجام عملیات بانکی.

### ۲- روش کار :

۱- On Line بودن روش (بلادرنگ بصورت لحظه‌ای).

۲- تمام خدمات بانکی با کدهای مشخص و معین در رایانه برای بهره‌برداری ثبت

و ضبط شده است.

۳- مبنای مجموعه اطلاعات در رایانه بر پایه مشتری است (customerbase)

پس از اخذ و انتقال شناسه مشتری به سیستم مرکزی منتهی به یک شماره اختصاصی به

نام مشتری می‌شود.

۴- امکان دریافت گزارش‌های عملکرد روزانه.

۵- ایجاد ارتباط با سایر دستگاه‌های جانبی در حین عمل : خودپرداز (A.T.M)

مخفف Automatic Teller Machine و پایانه‌های فروش (P.O.S) گرفته شده از Point Of Save

۶- در رایانه تقویم کشورهای مختلف به راحتی قابل تعریف است.

### ۳- کسب اعتماد و حفظ اطلاعات مشتریان :

۱- شناسه کاربران و کارمندان با کد شناسایی.

۲- تعیین رمز عبور (Password) جهت جلوگیری از پخش اطلاعات و یا

استفاده‌های غیرمجاز.

۳- تعیین سطوح مختلف برای دسترسی به اطلاعات در بخش‌های گوناگون با

توجه به مسئولیت‌های تعیین شده.

۴- تعریف سطوح عملیاتی در بخش تحویل‌داری: (Teller)

۱- عملیات غیرمالی (N) : (Non Monetary)

۲- عملیات مالی (M) : (Monetary)

۳- عملیات مدیریتی (A) : (Adminstring)

۵- راه‌اندازی تجهیزات ارتباط ماهواره‌ای (با توجه به طرح صفحه ۴۵۷):

۱- فعال نمودن دستگاه D.I.U (دستگاه D.I.U یکی از تجهیزات داخلی شعبه بوده که وظیفه ارسال و دریافت اطلاعات را بر عهده دارد).

۲- روشن نمودن دستگاه HUB (دستگاه HUB ارتباط بین ایستگاه‌های کاری را با دستگاه سرویس دهنده ، Server ، را برعهده دارد).

۳- فعال نمودن دستگاه GATEWAY (دستگاه gateway کامپیوتر مجهز به کارت مخابراتی SDLC جهت ارتباط با سیستم مرکزی می‌باشد).

۴- فعال نمودن دستگاه Server (مدیریت ایستگاه‌های کاری را برعهده دارد)

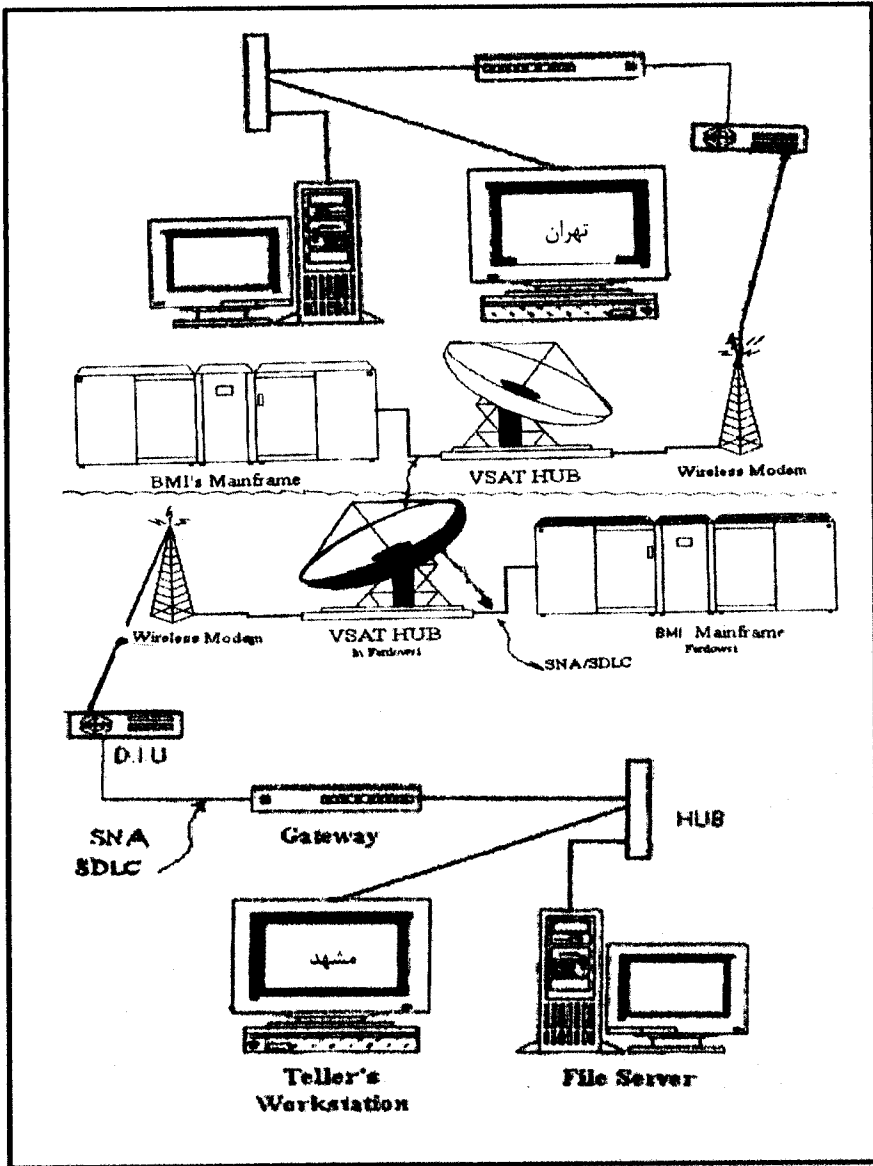
۵- روشن نمودن دستگاه چاپگر شبکه و آماده‌سازی آن از طریق Server جهت چاپ گزارش‌های ارسالی از مرکز.

۶- روشن نمودن سایر ایستگاه‌های کاری و چاپگرهای تحویل‌داری.

## بخش دوم - گشایش حساب برای مشتریان

### ۱- گشایش حساب :

اشخاص حقیقی و حقوقی ، که می‌توانند از کلیه عملیات بانکی غیرمتمرکز بهره جسته و بر طبق ضوابط قانونی و دستورالعمل‌های بانکی در « تجهیز منابع پولی » بانکها سهیم بوده و از تسهیلات اعطائی آنها برخوردار شوند ، با پذیرفتن شرایط و مقررات طرح جدید سیستم متمرکز بانکی (مکانیزه کردن عملیات بانکی) قادرند اقدام به گشایش حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز ، جاری و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار نمایند.



بهره‌برداری از مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای

در ابتدا درخواست‌کنندگان برگ شناسائی مشتری (نمونه شماره ۱/۱-۸) را با برگ درخواست گشایش حساب (نمونه شماره ۱/۲-۸) را تکمیل و به متصدی حساب ارائه می‌نمایند. متصدی گشایش حساب با وارد کردن گزینه‌های مختلفی که در اختیار دارند (کدی ویژه برای انواع حسابها) صفحه رایانه را با طرحی که قبلاً برنامه‌ریزی شده باز و کار خود را آغاز می‌نمایند :

نوع حساب		شماره سریال حساب						نوع پول		رقم واریسی	

توجه طرح - اولین جدول سمت چپ (۲خانه) برای گزینش نوع حسابی است که مشتری می‌خواهد باز نماید (پس‌انداز ۰۱ و حسابجاری ۰۲).

دومین جدول (۶خانه یا بیشتر) بعد از تعیین نوع حساب ، این جدول شماره سریال حسابی که می‌خواهد گشایش یابد نشان می‌دهد (در تعقیب شماره حسابهای گذشته).

سومین جدول (۲خانه) نوع پولی است که باید رایج و برای بانک

قابل قبول باشد مثلاً: دلار ۱۱- ریال ۱۲.

و آخرین جدول (۲خانه) کدی است برای بازدید و نظارت بر

صحت عملیات بانکی.

درخواست‌کنندگان باید علاوه بر پذیرفتن مقررات و شرایط عمومی حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری (صفحه ۱۴۰ تا ۱۴۷) مقررات و شرایط عمومی حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و پس‌انداز سیبا را تأیید امضاء نمایند (نمونه‌های ۹ و ۱/۳-۸). متصدی گشایش حساب برای دریافت نمونه امضاء مشتریان از (برگ دریافت نمونه امضاء) (نمونه شماره ۱/۴-۸) استفاده نموده و بلافاصله نمونه امضاء در رایانه منعکس می‌گردد.

## ۲- صدور دسته چک :

رویه صدور دسته چک در اجرای طرح مکانیزه کردن عملیات بانک ، همان رویه معمولی است که در بانکها غیرمتمرکز با دریافت برگ درخواست دسته چک و گواهی امضاء درخواست کننده از طرف متصدی چک بر پایه دستورات صادره بانک مرکزی کامل و تحویل مشتری می گردد. در بانکداری متمرکز (مکانیزه کردن سیستم) باید امضاء مشتری در برگ تقاضای دسته چک با امضاء موجود در رایانه تطبیق شده و شماره سری دسته چک ارائه شده در رایانه ثبت گردد.

اسناد محاسبه مربوط به تمبر مالیاتی و حق چاپ و نیز دسته چک (تحويل انبار) توسط دستگاه چاپگر براساس محاسبه سیستم مکانیزه محاسبه و صادر می شود.

**بدهکار :** حساب صندوق / جاری مشتری معادل مبلغ (تمبر مالیاتی + بهای دسته چک)

**بستانکار :** حساب تمبر مالیاتی

**بستانکار :** حساب موجودی دسته چک (انبار) معادل بهای دسته چک

## ۳- برداشت از حساب جاری :

عمل برداشت وجه نقد یا انتقال وجه براساس رعایت قانون چک انجام می پذیرد و برای انتقال وجه از دستگاه دورنگار استفاده می شود. در موقع واریز وجه به حساب جاری (نمونه شماره ۱/۱-۸) را کامل نموده و در اختیار متصدی شعبه قرار می دهیم.

## ۴- صدور برگ عدم پرداخت وجه چک :

ذینفع چک میتواند در صورت عدم موجودی در حساب صادرکننده چک از بانک درخواست صدور برگ عدم پرداخت وجه چک کند. برگ گواهی عدم پرداخت وجه چک در چاپگر قرار گرفته و با تکمیل برگ ، مشتری می تواند بر طبق قوانین صدور چک عمل نماید.

### ۵- صدور برگ عدم پرداخت قسمتی از وجه چک :

ذینفع چک می‌تواند بطور کتبی از بانک درخواست نماید وجه موجود در حساب صادرکننده چک را به او پرداخت نماید ، بانک ضمن پرداخت موجودی صادرکننده چک به ذینفع ، برگ عدم پرداخت قسمتی از وجه چک را که جانشین چک دریافتی از مشتری است در اختیار او قرار می‌دهد و اگر مشتری تقاضا کند برگ عدم پرداخت وجه چک را هم صادر نماید بانک هر دو برگ را برای پیگرد قانونی صادرکننده چک بی‌محل به ذینفع ارائه می‌دهد.

### ۶- صدور دفترچه حساب :

برای پرداخت و یا دریافت وجه از حساب پس‌انداز و سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت از دفترچه‌های ویژه این حسابها استفاده می‌شود. شماره دفترچه در حساب‌های بانکی مشتری در رایانه ثبت و با توجه به شرایطی که مشتری برای برداشت از حساب‌های فوق در برگ درخواست گشایش پذیرفته است مانند سیستم بانکداری غیرمتمرکز وجه را دریافت و یا پرداخت می‌نماییم.(نمونه شماره ۱/۵-۸)

### ۷- فقدان دفترچه حساب :

در صورت فقدان دفترچه حساب ، دارنده حساب و یا قائم‌مقام قانونی وی مکلف است فوراً مراتب را کتبی و یا تلگرافی به یکی از شعب مجهز به مکانیزم ارتباط ماهواره‌ای اطلاع دهد. شعبه بازکننده حساب پس از اخذ تعهدنامه و کارمزد مقرر ، حساب مذکور را بسته و حساب دیگری با شماره جدید باز و با ثبت موجودی در دفترچه جدید به صاحب حساب تحویل می‌دهد.

## بخش سوم - صدور حواله و اعلام وصول بروات

### ۱- صدور حواله :

**الف - شعبه فروشنده حواله / شعبه مبداء :** فروش انواع حواله نقدی و انتقالی (دورنگار/چک) جهت واریز به حساب اشخاص ، بنا به تقاضای مشتری با تکمیل برگ‌های درخواست صدور حواله (نمونه شماره ۱/۶ - ۸) انجام می‌پذیرد در این برگ‌ها اطلاعات لازم شامل مبلغ حواله ، نوع حواله ، شماره حواله ، شعبه پرداخت‌کننده و شماره سند در محل موردنظر باید درج شود. در عملیات انتقال مکانیزه وجه حواله ، ضمن صدور اسناد حسابداری ، کارمزد و درآمد متفرقه ، متناسب به مبلغ حواله که در نرم‌افزار برنامه‌ریزی شده ، توسط چاپگر بر روی سند صادر شده منعکس می‌شود. ارسال نسخه اول نمونه‌های مذکور توسط دورنگار عهده شعبه محال‌علیه کافی است.

**ب - شعبه پرداخت‌کننده حواله / شعبه مقصد :** وصول حواله در شعبه مقصد منوط به دریافت دورنگار از شعبه مبدأ می‌باشد که در آن علاوه بر اطلاعات ثبت شده در حواله ، لازم است از کلمات قراردادی و ذکر رمز در ارسال حواله به شعبه مقصد استفاده شود.

### ۲- اعلام وصول بروات :

**شعبه مبدأ - تقاضای مشتری مبنی بر واگذاری برات جهت وصول را بانک باید** با استفاده از نمونه‌های مربوط اخذ و نسبت به ارسال آنها به واحد مقصد اقدام نماید.

**شعبه مقصد - عملیات وصول وجه برات در شعبه شهرستان براساس** دستورالعمل‌های جاری می‌باشد و پس از دریافت وجه برای انتقال به شعبه واگذارنده با صدور سند مرکز (نمونه شماره ۵۶) در سیستم طرح مکانیزه حساب مرکز ثبت می‌نماید. شعبه واگذارنده با دریافت دورنگار که حاوی اطلاعات لازم در مورد برات ، شماره ، عدد رمز ، تاریخ ، مبلغ ، تاریخ سررسید می‌باشد با استفاده از نمونه شماره ۵۹ ، وجه برات را به حساب واگذارنده واریز می‌نماید (عملیات حسابداری ثبت انتظامی بروات بر پایه رویه گذشته انجام می‌پذیرد).

### ۳- چک‌های مسدودی :

واحد دارنده حساب (چک مسدودی عهده آن حساب) پس از دریافت دورنگار مربوط به چک مسدودی و دقت در شرایط صحت چک با کسر مبلغ از حساب جاری مشتری اقدام به صدور سند (نمونه شماره ۵۷) دستور انتقال وجه به شعبه دارنده چک می‌کند. پس از واریز وجه چک به حساب واگذارنده، اصل چک و سند حسابداری انتقال وجه، دریافتی از دورنگار را در بایگانی شعبه نگهداری می‌کند.

## بخش چهارم - صدور اسناد حسابداری

### عملیات حسابداری حواله (دورنگار/چک)

در مبدأ: بدهکار: صندوق/جاری مشتری معادل مبلغ (حواله + کارمزد + درآمدهای متفرقه)

بستانکار: حساب مرکز حواله‌های صادره - دورنگار

بستانکار: حساب کارمزد دریافتی

بستانکار: درآمدهای متفرقه

مقصد: بدهکار: حساب مرکز - حواله‌های وارده - دورنگار

بستانکار: حساب جاری مشتری

### عملیات حسابداری (وصول وجه بروات شهرستانها)

کلیه عملیات مربوط به وصول وجه برات یا سفته عیناً رویه سیستم متمرکز عمل می‌شود با این تفاوت که واسط صدور اسناد عملیات حسابداری که حساب مرکز بعنوان حساب واسطه شناخته شده سیستم انتقال مکانیزه اسناد حساب مرکز است.



### واحد وصول کننده وجه برات

بدهکار: حساب صندوق / حساب واسطه

بستانکار: حساب مرکز (اعلام وصول بروات شهرستان) صادره

### واحد دریافت کننده وجه (واگذارنده برات)

بدهکار: حساب مرکز - وصول وجه بروات

بستانکار: حساب واگذارنده یا صندوق

### عملیات حسابداری چک‌های مسدودی

واحد دارنده حساب با دریافت دورنگار، پس از کسر مبلغ نسبت به صدور اسناد ذیل اقدام می‌نماید.

بدهکار: حساب جاری اشخاص / دولتی      معادل مبلغ چک

بستانکار: حساب مرکز - چک‌های مسدودی صادره از شهرستان      معادل مبلغ چک

شعبه دارنده چک: پس از دریافت سند تأیید برداشت پول از حساب صادرکننده چک

بدهکار: حساب مرکز - چک‌های مسدودی وارده از...      معادل مبلغ چک

بستانکار: حساب جاری / پس انداز کوتاه مدت ...      معادل مبلغ چک

آنچه در کل عملیات مکانیزه کردن سیستم متمرکز مورد توجه است حذف ارسال اسناد بین واحدها و کوتاه کردن فاصله زمانی در نقل و انتقال وجه، تسریع در انجام خواسته‌های مشتریان و بالاخره افزایش نقش پول در بازار.







- ۱۰- شرایط تعلق سهم سود به موجودی حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت داشتن حداقل مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال مانده به مدت سی روز کامل و متوالی است. (محاسبه سود به صورت روز شمار خواهد بود).
- ۱۱- برای احتساب سهم سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت با داشتن عملیات مختلف، کمترین مانده حساب در روز در نظر گرفته می‌شود. سهم سود تخصیصی (با رعایت بند ۱۰) در اولین روز ماه بعد قابل پرداخت می‌باشد.
- ۱۲- با توجه به اینکه کمترین مانده روز افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت صفر ریال می‌باشد به مانده روز افتتاح حساب سودی تعلق نمی‌گیرد، اما مشمول شرط توقف سی روز خواهد بود.
- ۱۳- صاحب حساب می‌تواند در طول مدت قرارداد از وجوه متمرکز در حساب مفتوحه مبالغی را برداشت یا وجوهی را به حساب خود واریز نماید. لیکن چنانچه گردش عملیات حساب سپرده‌گذار بنحوی باشد که مانده حساب وی از مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال کمتر گردد با توجه به شرایط تعلق سهم سود (مندرج در بند ۱۰) حساب مذکور از شرایط تخصیص سهم سود خارج شده و برقراری مجدد آن مستلزم تأمین حداقل مبلغ فوق‌الذکر و استمرار آن به مدت سی روز دیگر می‌باشد.
- ۱۴- در صورت فوت صاحب حساب، موجودی حساب و سهم منافع متعلقه، در قبال ارائه گواهی حصر وراثت و گواهینامه واریز مالیات برارث، مشروط به اینکه شماره حساب یا موجودی حسابهای بانکی متوفی در آن ذکر شده باشد و عنداللزوم سایر مدارک قانونی، به وراث قانونی وی قابل پرداخت خواهد بود.
- ۱۵- نظر به اینکه سهم سود قطعی متعلقه به وجوه متمرکز در حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت در پایان دوره مالی بانک تعیین می‌گردد، لذا سودهای پرداختی (واریز به حسابهای سپرده‌گذاران) در طی دوره مالی به صورت علی‌الحساب بوده و چنانچه سود علی‌الحساب با سود قطعی تفاوتی پیدا نماید بانک رأساً نسبت به تعدیل آن اقدام خواهد نمود. ضمناً بانک استرداد اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت را تعهد می‌نماید.
- ۱۶- دارنده حساب یا بازکننده و یا قائم مقام قانونی حسب مورد، مکلف است فقدان و یا سرقت دفترچه خود را در اسرع وقت به بانک اطلاع دهد بدیهی است هر گونه ضرر و زیان ناشی از عدم اطلاع به موقع به بانک بر عهده دارنده حساب خواهد بود و هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.
- ۱۷- چنانچه واریز به حساب از شعب غیر سیبا انجام شود، احتساب سود از زمان واریز وجه به حساب در شعبه مجهز به سیبا خواهد بود.

مندرجات فوق را مطالعه نموده و مورد قبول اینجانب می‌باشد.

خواهشمند است حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت سیبا به مدت ..... ماه شمسی افتتاح فرمایید.

بانک ملی ایران مجاز می‌باشد در سررسید، این سپرده را به مدت ..... ماه شمسی تمدید نماید.  
نمی‌باشد

نام و نام خانوادگی: \_\_\_\_\_  
تاریخ: \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_  
بانک ملی ایران  
شعبه \_\_\_\_\_

شماره انتظامی:
مقررات حساب مشترك
و کالتنامه
گیم‌نامه



فرم دریافت نمونه امضاء

امضاء مشتری  
(لطفاً با رنگ مشکی، کاملاً مشخص و داخل کادر امضاء شود)

بانک ملی ایران

شماره مشتری

شعبه

امضاء اینجانب ..... متولد ..... شماره شناسنامه .....  
محل صدور ..... نام پدر .....  
که حق برداشت از حساب ..... شماره ..... را دارم مطابق نمونه فوق می‌باشد.

امضاء مشتری

نمونه امضاء در تاریخ	در سیستم رایانه ثبت گردید.
شعبه:	

## بانک ملی ایران

حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز

شماره حساب:

نام شعبه: کد شعبه:

شماره مشتری

نام و نام خانوادگی

حق برداشت با

نحوه برداشت از حساب، طبق شرط یا شرایطی که توسط صاحب حساب تعیین شده است امکان پذیر میباشد.

شماره سری

کد شعبه صادر کننده دفترچه

## شرح کدهای عملیاتی

کد	شرح	کد	شرح
۰۵	تقدی	۲۵	سود سپرده بلند مدت
۱۰	چک	۴۰	جایزه
۱۵	سند انتقالی	۲۳	کارمزد
۲۰	حقوق	۵۰	اصلاحیه
۲۵	برگشت حقوق	۵۵	سایر
۳۰	سود سپرده کوتاه مدت	۶۰	برداشت های مستقیم

شماره سند: ۶۸۳-۵۸۹۸۰۰-۳۷۹۸۰۰-۱۳۸۰/۵

لطفاً به نکات زیر توجه فرمائید:

- ۱- در نگهداری این دفترچه نهایت دقت و مراقبت را معمول دارید و از تازدن، جدا سازی و دوختن صفحات آن خود داری نمائید.
- ۲- پس از انجام عملیات بانکی ثبت عملیات را کنترل نمائید.
- ۳- در صورت مفقود شدن دفترچه مراتب را فوراً و کتباً به نزدیکترین شعبه سیبا اطلاع دهید.
- ۴- دریافت از این حساب در کلیه شعب سیبا امکان پذیر میباشد، بنابراین این ارائه مدارک شناسائی معتبر ( شناسنامه، یا گذرنامه یا گواهینامه رانندگی) الزامی است.





ت/۰۰۳۱۸۶۴



محل درج شماره دورنگار شعبه ارسال کننده

--	--

تاریخ:  
ساعت:

فرم وصول چک از طریق دورنگار

شعبه محترم .....

احتراماً بدینوسیله تصویر متن و ظهر چک شماره ..... مورخ ..... از حساب جاری شماره ..... به مبلغ (تمام بحروف نوشته شود) ..... ریال را با تایید سلسله مراتب ظهرنویسی و احراز هویت واگذارنده ارسال میدارد. ضمناً مشتری تقاضای صدور گواهی عدم پرداخت را در صورت برگشت چک دارد  ندارد  مهر و امضاء مجاز شعبه واگذارنده

محل الصاق تصویر متن چک

محل الصاق تصویر ظهر چک

شماره ریز: ۰۰۱-۰۰۱-۰۰۱

شماره ریز:  
تاریخ:  
ساعت:

محل پررنگ

شعبه محترم .....

احتراماً در پاسخ دورنگار فوق در خصوص چک شماره ..... به مبلغ (تمام بحروف نوشته شود) ..... ریال مهده این شعبه ، بدینوسیله  
 ۱- قبولی چک را اعلام میدارد  ۲- عدم قبولی چک را به علت ..... اعلام میدارد   
 ضمناً گواهی عدم پرداخت چک صادر و ارسال گردید.  مهر و امضاء مجاز شعبه قبولی دهنده



بسمه تعالی

مقررات و شرایط عمومی حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز (سپیا)

شماره حساب

تاریخ: / / ۱۳

**مقدمه:** حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز به حسابی اطلاق می گردد که مساحب آن به قصد تعارف عمومی و برخورداری از اجر معنوی وجوه خود را بعنوان قرض الحسنه سپرده بانک می سپارد. سپرده های قرض الحسنه پس انداز جزو منابع بانک محسوب می شوند.

حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز سپیا امکان استفاده از ملی کارت و دفترچه را دارا بوده و دفترچه یا کارت ابزار برداشت از حساب می باشد.

**ماده ۱-** هر شخص حقیقی و یا حقوقی می تواند در هر یک از واحدهای بانک ملی ایران نام خود و یا اشخاص دیگر با رعایت مقررات قانونی مبادرت به افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز نماید. حق استفاده از موجودی حساب حسب مورد با صاحب حساب (شخصی که حساب نام او افتتاح شده) و یا نماینده قانونی او (ولی، وصی، قیم و یا وکیل) خواهد بود.

**نیمه:** افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز برای اتباع بیگانه که دارای گذرنامه و اجازه اقامت معتبر باشند میسر می باشد. **ماده ۲-** صاحبان زیر می توانند با حق استفاده از موجودی حساب برای صغار، مجانبین یا اشخاص غیر رشید حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نمایند.

**الف:** برای صغار، ولی قهری (پدر، جد پدری) و در صورتیکه ولی قهری فوت شده باشد وصی یا قیم آنها. **ب:** برای سفیه و مجنون، وصی یا قیم یا ولی (در صورتیکه جنون متصل به زمان صغر باشد).

**نیمه ۱-** هرگاه علاوه بر ولی، وصی یا قیم، به حکم دادگاه امین یا ناظر استصوابی نیز تعیین شده باشد امین یا ناظر تراستاً با وصی یا قیم یا ولی در افتتاح حساب و استفاده از موجودی حساب شرکت کرده و ضمن ارائه مدارک و اسناد مربوط اقدام خواهند کرد. (مگر اینکه امین یا ناظر استصوابی به هنگام افتتاح، حق استفاده از موجودی حساب را برای ولی یا وصی یا قیم شناخته باشد).

**نیمه ۲-** از اشخاصی که به بیعومیت یا وصایت یا وکالت حساب باز می نمایند حسب مورد اصل یا رونوشت مصدق مدارک مربوط به سمت آنها دریافت و در سوابق بانک نگهداری می شود.

**ماده ۳-** اطفالی که به سن ۱۲ سال تمام رسیده یا قیند می توانند (بدون ارائه حکم رشد) منحصرأ نام خود حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نمایند. حق استفاده از موجودی این حساب با دارنده حساب، پس از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام خواهد بود. مگر در موارد اضطراری، و با نظر ولی قهری و حضور طفل، مانده حساب قابل برداشت است.

**ماده ۴-** صادر قانوناً می تواند بنام فرزند صغیر خود حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نماید حق استفاده از موجودی این حساب تا رسیدن طفل صغیر به سن ۱۸ سال تمام فقط با مادر است.

**ماده ۵-** میراثی صغار، علاوه بر ولی قهری، وصی و قیم، هر شخص دیگری می تواند حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح و وجوهی را به حساب متوجه و اریز نماید لیکن تا رسیدن صغیر به سن رشد و ابات آن توسط دادگاه و یا ۱۸ سال تمام حق استفاده از موجودی حساب با قائم مقام قانونی وی و با ارائه مدارک مربوط خواهد بود.

**ماده ۶-** افتتاح و استفاده از موجودی حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز به وکالت از طرف اشخاص در صورتی که بموجب وکالتنامه ارائه شده از اختیارات وکیل باشد بلاذات است.

**نیمه ۱-** وکالتنامه های ثبتی تابع اختیاراتی است که موکل به وکیل خود تفویض می کند و مادام که عزل وکیل از طرف موکل به شعبه بازکننده حساب کتباً اعلام نگردد دارای اعتبار است.

**ماده ۷-** افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز بنام اشخاص حقوقی از جمله شرکتها بموجب مدارک قانونی و بشرط پیش بینی در اساسنامه آنها بعمل می آید و مستلزم ارائه اساسنامه، فرستنامه، آگهی ثبت شرکت و روزنامه رسمی کشور که نام صاحبان امضاء معازر شرکت یا مؤسسه در آن درج گردیده، خواهد بود. حق استفاده از موجودی حساب با دارندگان امضاء معازر شرکت با مؤسسه می باشد.

**ماده ۸-** افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز مستلزم قبول شرایط و مقررات مربوط بوده و متقاضی باید شناسنامه جدید و یا مدارک اسرار جوت خود و کسی را که حق برداشت بر او حساب باز کند به بانک ارائه و فرمهای افتتاح حساب را بدست تنظیم و در حضور مأموران فیسبب آنها را امضاء نماید. چنانچه حساب نام شخص دیگری باز شده باشد حق استفاده از موجودی حساب با صاحب حساب یا قائم مقام قانونی وی خواهد بود و بازکننده حساب حق هرگونه ادعا و اعتراضی را از خود سلب می نماید.

**ماده ۹-** بعد از موافقت حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز برای مسجود (اشخاص غیر رشید و مجانبین و صغار) باز شده باشد پس از رفع حجر طبق حکم طبعی دادگاه و رسیدن طفل صغیر به سن رشد قانونی حق استفاده از این نوع حسابها با خود آنها خواهد بود و در این مورد لزوماً امضاء یا مهر آنان (پس از اسرار صورت) توسط شعبه افتتاح کننده حساب در فرم نمونه امضاء جدید اخذ و در فرم قبلی از درجه اعتبار ساقط می گردد.

**ماده ۱۰-** دلی، وصی یا قیم موظفند هرگونه تغییراتی در وضع صغیر، فوت و غیره را کتباً به شعبه افتتاح کننده حساب اطلاع دهند. در صورت قصور از انجام این امر و بروز هرگونه اختلاف، هیچ مسوولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

**ماده ۱۱-** چنانچه بازکننده حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز متوجه شود که متقاضی امضاء خواهد بود.

**نیمه ۱-** متقاضی که بنحای امضاء نمونه مهر خود را به بانک معرفی نموده اند در صورت فقدان مهر باید مراتب را کتباً به بانک اعلام نمایند. در غیر اینصورت هیچگونه مسوولیتی متوجه بانک نخواهد بود. شعبه افتتاح کننده حساب پس از اسرار صورت کامل و کسب آخرین نشانی، موضوع در فرم نمونه امضاء سابق درج و فرم جدیدی را نمونه مهر جدید تکمیل و بانضمام فرم قبلی که از درجه اعتبار ساقط شده نگهداری می نماید.

**ماده ۱۲-** چنانچه شخصی برای دیگری حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز باز کند و هنگام افتتاح حساب برداشت از موجودی آنرا برای مدت معینی منع و یا استفاده از آنرا ملید به فروضی نماید موجودی آنها قبل از پایان موعده مقرر یا حصول شرایط مربوط قابل استفاده و برداشت نخواهد بود.

**نیمه ۱-** در صورتیکه بازکننده حساب موافقت خود را پیش بر حذف شرایط فوق قبل از پایان موعده مقرر و یا حصول شرایط به بانک اعلام نماید در این صورت حق استفاده از حساب با صاحب حساب یا نماینده قانونی او خواهد بود و در صورت فوت بازکننده اینگونه حسابها قبل از پایان موعده مقرر یا حصول شرایط استفاده با برداشت از حساب مربوط به ارائه معجز مراتب فیصلح می باشد.

**ماده ۱۳-** حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز مشترک به حسابی اطلاق می شود که صاحب حساب پیش از یک شخص باشد.

کتابخانه تخصصی بانکداری داخلی

# فصل اول - بهره برداری از مکاتیم از ارتباط ماهوارهای ۴۷۴

**ماده ۱۴ -** موجودی حساب مشترک به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب از طرف صاحبان حساب تعیین می شود (بالسوی یا با سهم نامساوی) متعلق به صاحبان حساب می باشد و آنان می توانند با مشخص نمودن نحوه برداشت در فرم نمونه ۱۲۴۲ حق استفاده از موجودی حساب را به یکدیگر تفویض نمایند.  
**تبصره:** استفاده از حساب مشترک با کارت مشترک به قیود نحوه برداشت: هر یک به تنهایی در فرم نمونه ۱۲۴۴ می باشد. بانک در این حالت برای هر یک از استفاده کنندگان از حساب یک کارت مجزا صادر می نماید.

**ماده ۱۵ -** امضاء یا امضاهایی که موقع افتتاح حساب برای استفاده از موجودی حساب تعیین می شود تا زمانی برای بانک معتبر خواهد بود که درخواست دستور کتبی مخالفتی از طرف هیچیک از صاحبان حساب به شعبه بانک واصل نشده باشد در غیر اینصورت بانک از پرداخت در مقابل امضاء یا امضاهای تعیین شده قبلی خودداری خواهد نمود.

**تبصره:** هر گاه شخصی یا اشخاصی که حق امضاء و حق برداشت از حساب مشترک را دارند بخواهند این حق را به شخص ثالثی تفویض نمایند انجام امر مستلزم اخذ اجازه قبلی از سایر صاحبان حساب می باشد.

**ماده ۱۶ -** در صورت فوت یا ورشکستگی هر یک از صاحبان حساب و اطلاع کتبی به بانک و همچنین در صورت وصول بازداشت نامه از مراجعی که قانوناً حق بازداشت اموال اشخاص را دارند بانک حساب مشترک را مسدود نموده و موجودی حساب را به نسبت سهمی که موقع افتتاح حساب تعیین شده است تقسیم خواهد نمود که در این صورت سهم متوفی، محجور، ورشکسته و مذبون حسب مورد به ورثه یا مراجع قانونی ذیصلاح پرداخت و سهم دیگری یا دیگران به حساب قرض الحسنه پس انداز جدیدی که بنام سایر شرکا افتتاح خواهد شد منظور می شود و حساب مشترک قبلی بسته خواهد شد.

**ماده ۱۷ -** در مورد ماده ۱۵ و ۱۶ و یا هر مورد دیگری بانک حق دارد حساب مشترک را مسدود نموده و سهم هر یک یا بعضی از صاحبان حساب را به حساب قرض الحسنه جدیدی که بنام شخص یا اشخاص افتتاح می نماید منتقل و یا پرداخت نماید. در این قبیل موارد بانک مراتب را به صاحبان حساب اطلاع خواهد داد.

**ماده ۱۸ -** در صورت تعیین سهم صاحبان حساب مشترک از موجودی حساب، ملاک احتساب تاریخ فوت یا حجر یا ورشکستگی خواهد بود. لیکن اگر تاریخ فوت یا حجر یا ورشکستگی کتباً به بانک اعلام نشده باشد و بانک پرداختی نماید هیچگونه مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

**ماده ۱۹ -** پس از انجام تشریفات افتتاح حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز حسب مورد ملی کارت یا دفترچه را از طرف بانک به مشتری تسلیم می گردد.  
**تبصره:** هر گاه نشانی مشتری که هنگام افتتاح حساب تعیین شده تغییر یابد باپشتی فوراً نشانی جدید خود را به یکی از شعب سیبا کتباً اطلاع دهد.

**ماده ۲۰ -** بازکننده و صاحب حساب متعهدند حسب مورد در حفظ و نگهداری ملی کارت و یا دفترچه حساب کمال مراقبت را بنمایند تا از آنها سوءاستفاده نشود بدیهی است بانک در صورت عدم اطلاع فقدان دفترچه و یا ملی کارت هیچگونه مسئولیتی نخواهد داشت.

**ماده ۲۱ -** در صورت فقدان دفترچه حساب، بازکننده یا ذیفع حساب و یا قائم مقام قانونی وی مکلف است فوراً مراتب را کتباً و یا تلگرافی به یکی از شعب سیبا اطلاع دهد. واحد بازکننده حساب پس از اخذ تمهیدنامه (نمونه ۶۷۰) و کارمزد مقرر حساب مذکور را بسته و حساب دیگری با شماره و دفترچه جدید برای صاحب حساب باز خواهد نمود.

**تبصره:** در صورت مفقود شدن ملی کارت و اطلاع مشتری به بانک، ارتباط ملی کارت مفقودی حساب قطع و با درخواست مشتری همین اخذ هزینه مربوطه، بانک نسبت به صدور کارت با شماره و رمز جدید و ارتباط آن با حساب مزبور اقدام خواهد نمود.

**ماده ۲۲ -** در کلیه واحدهای بانک ملی ایران صاحب حساب یا هر شخص دیگری می تواند با ارائه دفترچه و یا ملی کارت یا ذکر شماره حساب و جوی هر دو به حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز خود یا اشخاص دیگر واریز نماید چنانچه واریز وجه به حساب از طریق شعبی غیر از شعبه مجوز به سیبا باشد صرفاً رسید به پرداخت کننده وجه تسلیم می شود و عملیات ثبت در دفترچه حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز با ارائه آن به یکی از شعب مجوز به سیبا مقصور می باشد. بدیهی است برداشت وجه مزبور پس از انتقال و واریز به حساب در شعبه سیبا امکان پذیر خواهد بود.

**ماده ۲۳ -** دریافت از موجودی حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز یا دفترچه فقط توسط صاحب حساب یا نماینده قانونی وی در شعب سیبا و پس از احراز هویت بملل خواهد آمد.

**تبصره:** در صورت برداشت وجه از حساب بوسیله کارت نیازی به احراز هویت مشتری از طرف بانک نمی باشد.

**ماده ۲۴ -** هر شخصی می تواند هر موقع حساب خود و اشخاص تحت ولایت و یا قیمومت و یا وصایت یا وکالت خود را با رایحه مقرر اجده و شرایط مربوط به آن حساب بسته و یا ارائه دفترچه و یا ملی کارت مانده آنرا دریافت دارد.

**ماده ۲۵ -** در صورت فوت صاحب حساب وراث متوفی می تواند پس از تسلیم برگ انحصار وراثت و ارائه گواهینامه واریز مالیات بر اراث (موضوع مواد ۳۵ و ۳۶ قانون مالیاتهای مستقیم مصوب سال ۱۳۶۶) دلاری هر برابر بر اینکه در گواهی نامه مزبور شماره یا موجودی حسابهای بانکی متوفی ذکر گرفته باشد و عنداللزوم سایر مدارک قانونی، مانده حسابهای او را به قبول سهم دریافت دارد.

**تبصره:** از مانده حساب اشخاص متوفی براساس تقاضای یکی از وراث قبل از ارائه دادنامه انحصار وراثت بانک می تواند به منظور تأمین هزینه های کفن و دفن متوفی یا اخذ تمهیدنامه از ضمانت معتبر و قابل قبول بانک تا مبلغ تعیین شده به مقاصد پرداخت نماید.

**ماده ۲۶ -** بانک ملی ایران می تواند عنداللزوم و بدون تمهید یا قیود قبلی با سپرده گذاران اعتبارنامه و جویز زیر را بر اساس ضوابط و معیوتات شورای پول و اعتبار به دارندگان حسابهای سیرده قرض الحسنه پس انداز اعطاء نماید.

الف - جویز غیر ثابت نقدی و یا چک - ب - تخفیف یا معافیت از پرداخت کارمزد خدمات بانکی یا حق الوکاله ج - دادن حق لقمه برای استفاده از تسهیلات اعطایی بانک.

**ماده ۲۷ -** مانده حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز حسب المطالبه تا میزان موجودی حساب باز پرداخت می گردد.

**ماده ۲۸ -** به حساب سیرده قرض الحسنه پس انداز سود تعلق نخواهد گرفت.  
**مستثنیات فرقی بدست خواننده شد و مورد قبول واقع گردید.**

شماره انتظامی:
مقررات حساب مشترک
و کالنامه
قیم نامه

امضاء:

نام و نام خانوادگی:

بانک ملی ایران  
شعبه

تاریخ: / / ۱۳



## فصل دوم

### کارت بانک

#### ۱- تعریف :

کارت (پرداخت) هر نوع کارت الکترونیکی است که استفاده از آن منجر به نقل و انتقال وجه یا برداشت از یک حساب سپرده و یا بدهکار شدن حساب دارنده کارت شده و یا به هر شکل دیگری قدرت خرید یا پرداخت وجه در اختیار دارنده آن قرار می‌دهد. شناسه‌های الکترونیکی و ابزارهای مشابه (به عنوان جایگزینی کارت) نیز مشمول این تعریف است.

#### ۲- صدور کارت :

صدور کارت فقط بوسیله بانکها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز قانونی ، پس از کسب مجوز از بانک مرکزی امکان پذیر است (از بخشنامه شماره مب/۱۲۴-۱۷/۴/۱۳۸۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران )  
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قبل از صدور بخشنامه فوق (تعریف کارت) مؤکداً خاطرنشان ساخته که « صدور هرگونه کارت بانکی (Debit-card) برای مشتریان می‌بایستی در چارچوب ضوابط مندرج در طرح (دستورالعمل) شبکه خدمات کارت بانک ... انجام پذیرد».

۳- کارت ویژه : در بخشنامه مب/۵۵-۱/۲۶-۱۳۸۰ بانک مرکزی ایران پیش از تعریف «کارت» کارت ویژه را اینطور توصیف نموده که : « ... در چهارچوب قراردادهای تنظیمی با مشتریان ... » می‌توانند « ... وجه صورت حسابهای آنها را به فروشگاهها و مؤسسات طرف قرارداد خود تعهد و معین نمایند. این نوع کارت "کارت بانک ویژه" نامیده می‌شود. »

**در نتیجه :** یکی از ابزارهایی که امکان استفاده از سیستم‌های مکانیزه (ارتباط ماهواره‌ای) را بطور جانی فراهم نموده است کارت بانک یا کارت‌بانک ویژه (هر بانکی نام خاصی برای آن انتخاب نموده) می‌باشد که دارندگان حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز یا جاری یا کوتاه‌مدت می‌توانند تقاضای صدور کارت از بانکهای محال‌علیه عهده حسابهای خود بنمایند. (نمونه‌های شماره ۲/۲-۸)

کارت‌های (پرداخت) از نوع مغناطیسی بوده که معمولاً دارای شماره چندرقمی است و این شماره ردیف صدور کارت‌بانک است. هر کارت دارای یک کد چهاررقمی برای شناسایی صاحب‌کارت است که به عنوان رمز و بصورت محرمانه در اختیار صاحب‌کارت قرار می‌گیرد. گشایش حساب و دریافت کارت بانک با حداقل موجودی ۰٫۰۰۰ ریالی امکان دارد.

#### ۴- کاربری کارت بانک :

- ۱- دستگاه PINPAD که در شعب نصب شده ، مشتریان می‌توانند با استفاده از کارت بانک وجه را به حساب خود واریز نموده و از مانده حساب خود آگاه شوند.
- ۲- دستگاه P.O.S به نام پایانه‌های فروش شناخته شده که در برخی از مراکز ارائه کالا یا خدمات مانند فروشگاههای بزرگ و یا بیمارستانها نصب می‌باشند و دارندگان کارت بانک برای پرداختهای خود می‌توانند از کارت بانک بهره گیرند.

۳- دستگاه خودپرداز (A.T.M): دستگاهی است تمام اتوماتیک و کاملاً خودکار که قادر است به مشتریانی که مجاز به استفاده از آن می‌باشند (دارای کارت بانک هستند) بعضی از خدمات بانکی از قبیل واریز به حساب، دریافت وجه نقد، اعلام آخرین وضعیت موجودی، پرداخت وجوه کارکرد آب و برق و تلفن و گاز و انتقال از یک حساب به حساب دیگر را در تمام ساعات شبانه‌روز ارائه نماید.

### بهره‌گیری از خودپرداز A.T.M:

شرایط بهره‌گیری از خدمات خودپرداز: درخواست‌کننده باید حداقل یک حساب از انواع سپرده‌های بانکی اعم از سپرده قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز و یا سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت نزد بانک داشته باشد تا بتواند تقاضای صدور کارت خودپرداز از بانک بنماید. سپس مشتری با تکمیل فرم‌های مربوط و ارائه شناسنامه درخواست صدور کارت بانک، با پرداخت وجه تمبر مالیاتی قرارداد شرایط صدور کارت بانک و پرداخت کارمزد صدور بانک کارت، بانک آن را در اختیار مشتری قرار می‌دهد.

### استفاده از کارت خودپرداز:

حداکثر مبلغ قابل برداشت نقدی (شبانه‌روز) تابع تصمیم بانک صادرکننده کارت است - حداقل موجودی پس از برداشت در حساب وابسته باید ۵۰۰۰ ریال باشد. نحوه واریز به حساب وابسته (بدون مراجعه به دستگاه خودپرداز): از طریق حواله، اینترنت، وجه نقد یا سند انتقالی است.

نکته - کارت بانک توسط دستگاه خودپرداز به دو علت ضبط می‌شود:

- ۱- کارت بیش از زمان معین شده در دستگاه بماند.
- ۲- در صورتی که شماره شناسه کارت مشتری در لیست سیاه بانک قرار داشته باشد.



## ابزارهای الکترونیکی پرداخت :

۱- دستگاه خودپرداز (A.T.M) یا ماشین تحویل داری خودکار : بیشتر شعب بانک‌ها به این دستگاه پرداخت مجهز می‌باشند.

۲- دستگاه PIN-PAD : این دستگاه در داخل شعب بانک نصب شده است مشتریان می‌توانند با استفاده از کارت‌بانک ، از خدمات واریز یا برداشت و همچنین اعلام مانده از حساب فعال یا غیرفعال نمودن کارت بهره‌مند گردند. جهت واریز وجه به حساب سپرده‌های بانکی یا برداشت از آن با شرایط زیر انجام‌پذیر است.  
الف - وجود شماره کارت‌بانک (رمز).

ب - ارتباط کارت‌بانک یا حسابی که مشتری مایل است وجوه خود را به آن حساب منظور نماید.

۳- از طریق دستگاه P.O.S (پایانه فروش) : این دستگاه مانند دستگاه خودپرداز A.T.M به شبکه مکانیزه ارتباط ماهواره‌ای متصل بوده و عمل برداشت از تمامی حساب دارندگان کارت‌بانک که به این دستگاه مرتبط باشد ، جهت پرداخت وجه کالاهای خریداری شده و یا خدمات دریافتی به حساب جاری فروشندگان و ارائه‌کنندگان خدمات استفاده می‌شود. دستگاه P.O.S از یک طرف صاحبان کارت‌بانک را بدهکار و تمامی فروشندگان و عرضه‌کنندگان خدمات را در صورت ارتباط حسابی بستانکار می‌نماید حتی اگر فروشندگان کالا و خدمات حساب خاصی را اعلام کرده باشند وجوه دریافتی (کسر شده از حساب خریداران) مستقیماً به همان حساب واریز می‌شود.

۴- از طریق دستگاه خوددریافت : بانک مسکن برای دریافت اقساط ماهانه خود از دستگاهی به نام «خوددریافت» که از قسمت‌های ذیل تشکیل شده است بهره‌برداری می‌کند :

۱- صفحه نمایش با بلندگو در گوشه چپ دستگاه.

۲- کلید فرامین انجام عملیات.

۳- کارت‌خوان.

- ۴- دريچه دريافت رسيد (در بالای صفحه).
- ۵- دريچه دريافت اسکناس (در قسمت میانی).
- ۶- دريچه برگشت اسکناس‌های پذیرفته‌نشده (در قسمت میانی) زیر دريچه دريافت و دريچه انصراف در قسمت پایین.
- با استفاده از این دستگاه مشتری می‌تواند اقساط ماهانه بدهی خود را بپردازد. دستگاه با خواندن کارت آخرین وضعیت و اطلاعات حساب شما نظیر مبلغ قسط، تعداد اقساط پرداختی، جریمه دیرکرد، اقساط معوقه، سررسید قسط بعدی ... به آگاهی مشتری می‌رساند.



بانک سپه

بانک سپه - شعبه .....  
موضوع: صدور کارت جدید

با احترام

نظر به اینکه کارت عابربانک اینجانب:

به شماره حساب  مفقود  خراب  سرقت  شکست   
مدت آن منقضی  رمز آن فراموش  گردیده لذا خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به صدور کارت جدید اقدام نمایند.

مشخصات درخواست کننده:

نام و نام خانوادگی: نام پدر:  
محل صدور: تاریخ تولید:  
نشانی: شماره شناسنامه:  
امضاء درخواست کننده: شماره تلفن:  
محل تولد:

مهر و امضاء شعبه:

ورود به دفتر شعبه ..... تاریخ ..... شماره .....

کارمزد دریافتی

کد عملیات ۳۷۷۰۱۰۰۰۰

مبلغ کارمزد: به عدد به حروف:

توجه: برای انجام عملیات دریافت از پشت برگ استفاده شود.



### تعاریف، مقررات و شرایط ملی کارت

#### تعاریف:

**الف - ملی کارت:** ابزار مخصوصی است که بانک ملی ایران بر اساس استانداردها و اصول فنی خاص و رعایت مسائل ایمنی بنام متقاضی ملی کارت با رعایت مقررات صادر و تحویل وی می‌نماید. دارنده ملی کارت (صاحب کارت) می‌تواند با استفاده از آن و شماره شناسایی فردی، موجودی حسابهای را که به کارت مذکور ارتباط داده می‌شوند، تدریجاً و یا بطور یکجا نقداً دریافت و یا دستور پرداخت وجه کالا و خدمات خریداری شده را به نفع پذیرندگان ملی کارت از طریق حساب ترجیحی خود صادر نماید.

**ب - شماره شناسایی فردی:** شماره رمز محرمانه‌ای است که توسط بانک تولید و صرفاً در اختیار دارنده ملی کارت گذارده می‌شود. وارد نمودن این شماره به دستگاههای نصب شده در محل پذیرندگان ملی کارت موجب شناسایی دارنده کارت توسط سیستم کامپیوتری بانک ملی ایران خواهد شد.

**ج - پذیرندگان ملی کارت:** شرکتها، مؤسسات و فروشگاههای طرف قرارداد بانک، شعب پذیرنده ملی کارت و یا دستگاههای خودپرداز می‌باشند که می‌توانند با توجه به نوع فعالیت خود، خدمات، کالا و وجه مورد نیاز مشتریان را با پذیرش ملی کارت به آنان عرضه نمایند.

**د - حسابهای قابل ارتباط با ملی کارت:** حسابهای می‌باشند که در سیستم یکپارچه بانک ملی ایران (سبک) طبق شرایط و مقررات مربوط به نوع حساب بنام اشخاص حقیقی افتتاح می‌گردند و ارتباط آنها با ملی کارت از نظر بانک پلامانع باشد.

**هـ - حساب ترجیحی:** یکی از حسابهای مرتبط با ملی کارت است که بر حسب تقاضای دارنده آن انتخاب تا بهای کالا و خدمات عرضه شده به وی از طریق پایانه‌های فروش (POS) از حساب مزبور برداشت و به حساب پذیرندگان کارت منظور گردد. دارنده ملی کارت می‌تواند از طریق دستگاههای خودپرداز (ATM) و پایانه‌های مستقر در داخل شعب (PINPAD) نیز از موجودی حساب ترجیحی خود برداشت نماید.

**و - تلفن بانک ملی کارت:** تجهیزاتی است که در مرکز کامپیوتر مستقر بوده و از طریق تلفن (دارای امکان TONE) قادر به اعلام موجودی حساب ترجیحی مرتبط با ملی کارت، تمویض شماره شناسایی فردی و غیر فعال نمودن ملی کارت بعلت فقدان و یا سرقت ملی کارت می‌باشد.

#### مقررات و شرایط:

۱ - ملی کارت برای آن دسته از اشخاص حقیقی صادر می‌گردد که دارای حساب قابل ارتباط با ملی کارت بوده و حق برداشت کامل از حساب را نیز داشته باشند.

۲ - دارندگان حساب مشترک به شرطی که هر یک از شرکاء به تنهایی حق برداشت از حساب مشترک را داشته باشند می‌توانند به تنهایی یک ملی کارت داشته باشند.

۳ - صدور ملی کارت برای حسابهای مشترک با حق برداشت بیش از یک امضاء مجاز نمی‌باشد.

۴ - وکیل می‌تواند بموجب وکالتنامه معتبر و مورد قبول بانک به نام موکل خود تقاضای صدور کارت نماید. در اینگونه موارد ملی کارت و شماره شناسایی فردی به موکل تحویل می‌گردد.

۵ - متقاضی ملی کارت و وکیل وی باید فرم درخواست ملی کارت را که بانک در اختیار وی قرار می‌دهد شخصاً در حضور متصدیان ذریعہ تکمیل و با قبول شرایط و مقررات ملی کارت آن را امضاء نماید. مشخصات متقاضی در حساب باید عیناً با مفاد مندرج در مدارک احراز هویت وی انطباق داشته باشد.

۶ - ارائه مدارک احراز هویت به هنگام تقاضای ملی کارت الزامیست.

۷ - ملی کارت دارای یک شماره انحصاری و نام دارنده و تاریخ صدور می‌باشد که بر روی آن بصورت برجسته درج گردیده است.

۸ - به هر یک از متقاضیان ملی کارت توسط بانک یک شماره رمز محرمانه موسوم به شماره شناسایی فردی در پاکت کاملاً دربسته تحویل خواهد گردید تا وی بوسیله کارت و شماره رمز مزبور امکان ارتباط الکترونیکی را به منظور استفاده از خدمات ملی کارت با حساب خود برقرار نماید. دارنده ملی کارت می‌تواند از طریق تلفن بانک و یا دستگاههای خودپرداز نسبت به تغییر شماره شناسایی فردی خود رأساً اقدام نماید.

۹ - دارنده ملی کارت باید از افشاء شماره شناسایی فردی و همچنین واگذاری ملی کارت خود به سایر اشخاص اکیداً خودداری نماید.

۱۰ - دارنده ملی کارت متعهد است در حفظ و نگهداری ملی کارت خود نهایت دقت و مراقبت را معمول دارد و به نکات ایمنی که از طریق جزوات راهنمای ملی کارت انتشار می‌یابد توجه کامل مبذول نماید.

۱۱ - دارنده ملی کارت موظف است در صورت فقدان و یا به سرقت رفتن کارت خود بلافاصله از طریق تلفن بانک ملی کارت، کارت خود را غیر فعال نموده و سپس با مراجعه به یکی از شعب بانک (سبک)، حسب مورد درخواست خود را مبنی بر ابطال و یا فعال نمودن مجدد شماره کارت، ارائه نماید.

۱۲ - حسابهای مرتبط با ملی کارت با اعلام فقدان و یا سرقت ملی کارت بسته نمی‌شوند، بلکه بانک شماره کارت مفقود و یا مسروقه را باطل نموده و با درخواست کتبی مشتری، ملی کارت جدید با شماره شناسایی جدید صادر و ارتباط آن را با حساب یا حسابهای قبلی برقرار می‌نماید.

۱۳ - بانک هیچگونه مسئولیتی را در قبال خسارات و زیانهای که در خلال فاصله زمانی بین مفقود شدن یا به سرقت رفتن و اعلام مراتب به بانک متوجه دارنده ملی کارت می‌گردد بعهده نخواهد داشت.

- ۱۴ - چنانچه فقدان یا به سرقت رفتن کارت و افشا شدن شماره شناسایی فردی از جانب دارنده کارت به بانك اعلام نشود، هرگونه خسارت و ضرر و زیان و سوء استفاده از حسابهای مرتبط با ملی کارت مزبور متوجه شخصی است که کارت به نام وی صادر شده است و بانك میری از هرگونه مسئولیتی خواهد بود.
- ۱۵ - بانك می تواند کلیه موضوعات مشکوک و اطلاعات مربوط به اشخاص مظنون را در ارتباط با کارتهای مفقوده و مسروقه به مقامات انتظامی و قضایی اعلام دارد تا تحت پیگرد قانونی قرار گیرند.
- ۱۶ - در صورتیکه بانك کتباً از فوت، حجر و ورشکستگی دارنده ملی کارت مطلع گردد و همچنین در مواردیکه بازداشت نامه‌ای از مراجع ذیصلاح قانونی که حق بازداشت اموال اشخاص را دارند دریافت نماید، ملی کارت را غیر فعال و در مورد مانده حسابهای مرتبط با آن طبق شرایط و مقررات حسابهای مذکور عمل خواهد نمود.
- ۱۷ - دارنده ملی کارت در صورت فراموش نمودن شماره شناسایی فردی باید با مراجعه به یکی از شعب بانك (سببا) فرم درخواست ملی کارت مبتنی بر صدور شماره شناسایی فردی را تکمیل، امضاء و تحویل نماید. پس از صدور شماره شناسایی فردی جدید، دارنده ملی کارت باید جهت دریافت آن با ارائه مدارك احراز هویت به همان شعبه مراجعه نماید.
- ۱۸ - ملی کارت بعلت وارد نمودن مکرر شماره شناسایی فردی اشتباه، غیر فعال و عنداللزوم ضبط می گردد. در این صورت بانك حسب درخواست کتبی دارنده کارت و پس از احراز هویت نسبت به فعال نمودن مجدد و استرداد آن اقدام خواهد نمود.
- ۱۹ - در مواردیکه ملی کارت صادره بنابه دلایلی از قبیل شکستگی و تاخوردگی کارت، از بین رفتن اطلاعات مندرج در نوار مغناطیسی و از بین رفتن حروف برجسته روی کارت غیر قابل استفاده گردد، بانك حسب درخواست دارنده کارت با اخذ هزینه نسبت به تعویض آن اقدام خواهد نمود.
- ۲۰ - هزینه‌های صدور، تمدید، تجدید و بیا تعویض کارت طبق تعرفه‌های داخلی بانك تقدماً دریافت و یا از حساب دارنده کارت در صورت تکلیف موجودی برداشت خواهد شد.
- ۲۱ - بانك می تواند علاوه بر موارد قانونی در صورتیکه دارنده کارت شرایط و مقررات ملی کارت را رعایت ننماید هر زمان و بدون اطلاع قبلی ملی کارت را غیر فعال نموده و دارنده کارت را از امکانات و خدمات ملی کارت محروم و از تجدید، تمدید و یا تعویض ملی کارت امتناع نماید.
- ۲۲ - دارنده ملی کارت می تواند حسب تمایل، درخواست قطع ارتباط ملی کارت خود با هر يك از حسابهای مرتبط با آن را از بانك بنماید.
- ۲۳ - در مواردیکه بانك بنابه علنی از قبیل خرابی دستگاههای کامپیوتری سیستم پردازش داده‌ها، خطوط ارتباطی، رویدادهای اجتناب‌ناپذیر و ... و آنچه که خارج از کنترل بانك باشد قادر به ارائه خدمات کارت نباشد مسئولیتی متوجه بانك نخواهد بود.
- ۲۴ - اسناد، دفاتر، گزارشات و همچنین عملیات الکترونیکی ضبط شده در فایل‌های سیستم کامپیوتری بانك در مقابل ادعای دارندگان ملی کارت سند و دلیل معتبر خواهد بود.
- ۲۵ - اگر بانك تحت هر عنوان اشتباهاً یا من غیر حق، وجوه یا اقلامی به حساب یا حسابهای مرتبط با ملی کارت منظور کند و یا در محاسبه هر نوع اشتباهی نماید در هر موقع مجاز و مختار است رأساً و مستقلاً و بدون انجام هیچگونه تشریفات اداری و قضایی در رفع اشتباه و برگشت از حسابهای دارنده ملی کارت اقدام نماید.
- ۲۶ - بانك حق تعیین و تغییر تعداد عملیات روزانه و یا برقراری محدودیت پرداخت بوسیله ملی کارت از طریق دستگاههای خودپرداز (ATM) را برای خود محفوظ می دارد.
- ۲۷ - بانك می تواند هر موقع که صلاح بداند در شرایط و مقررات ملی کارت تغییرات لازم را اعمال نماید. این تغییرات از طریق رسانه‌های گروهی و یا کتباً و یا هر روش دیگری که بانك اتخاذ نماید به اطلاع دارندگان ملی کارت خواهد رسید و دارندگان ملی کارت موظف به رعایت اجرای آن می باشند.
- ۲۸ - چنانچه پس از تغییرات در شرایط و مقررات ملی کارت، دارنده کارت همچنان به انجام معاملات ادامه دهد بانك اینگونه تلقی می نماید که تغییرات اعلام شده مورد قبول و توافق دارنده کارت قرار گرفته است. در مواردی که دارنده کارت با تغییرات اعلام شده موافق نباشد می تواند حسب درخواست کتبی اقدام به قطع ارتباط ملی کارت با حساب خود نماید.
- ۲۹ - کمیت و کیفیت کالاها و خدماتی که از ناحیه پذیرندگان ملی کارت به دارندگان ملی کارت ارائه می گردد به بانك ارتباطی نداشته و چنانچه پس از انجام معامله، کالا و خدمات مورد قبول دارنده کارت تراز نگردد بانك مسئولیت و تعهدی نسبت به اعتراضات و ادعاهای دارنده کارت علیه پذیرندگان ملی کارت نخواهد داشت.
- مندرجات فوق بدقت خوانده شد و مورد قبول و افع گردید.

محل الصاق  
تمبر

امضاء

نام و نام خانوادگی:

بانك ملی ایران

تاریخ: / / ۱۳

شعبه



**توجه:**

- نام روی کارت می‌بایست با نام مندرج در شناسنامه مطابقت داشته باشد و تنها در مورد اشخاصی که دارای نام و نام خانوادگی طولانی هستند می‌تواند نام خود را بصورت اختصار درج نمایند.
- حساب ترجیحی به حسابی اطلاق می‌شود که به کارت صاحب حساب مرتبط بوده و در حال حاضر در دستگاههای PIN PAD شعب، پایانه‌های فروش (POS) و دستگاههای خودپرداز (ATM) بطور خودکار مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- در قطع ارتباط حساب ترجیحی از کارت به این نکته توجه داشته باشید که حتماً حساب دیگری به‌عنوان حساب ترجیحی معرفی و به کارت مرتبط گردد و قبل از قطع ارتباط کارت با حساب در صورتیکه حساب بدون دسته چك باشد مانده آن صفر و سپس ارتباط آن با کارت قطع شود، زیرا اگر حساب مذکور بدون دسته چك باشد و قطع ارتباط با کارت انجام پذیرد امکان دسترسی به مانده آن حساب میسر نخواهد بود.
- شعبه مورد مراجعه: یکی از شعب مجهز به خدمات سبیا است که مشتری به آن مراجعه و درخواست افتتاح حساب با امکان استفاده از خدمات کارت را نموده است.
- شعبه تعریف‌کننده مشتری: یکی از شعب مجهز به خدمات سبیا است که در آن عملیات مربوط به تعریف مشتری و تخصیص شماره مشتری صورت پذیرفته است.
- آدرس ارسال صورتحساب: آدرسی است که توسط مشتری در زمان افتتاح حساب جهت دریافت صورتحساب به بانک اعلام شده است.
- آدرس مشتری: آدرسی است که توسط مشتری در زمان تعریف مشتری بعنوان آدرس اقامت وی به بانک اعلام شده است.
- شماره مشتری: شماره ده رقمی منحصر بفردی است که به هر يك از مشتریان بانک اختصاص داده می‌شود. کلیه حسابهای متفرقه مشتری تحت این شماره بیکدیگر مرتبط می‌گردند. سیاست بانک بر این است که مشتریان تنها يك شماره مشتری داشته باشند. بدین ترتیب قبل از افتتاح حساب و یا تعریف مشتری جدید لازم است در رابطه با داشتن شماره مشتری متصدیان بانک را مطلع فرمائید.

توسط مشتریانی که درخواست شماره ۱ در روی فرم را دارند، قرائت و امضاء شود.

با توجه به ارتباط کارت با حساب مشتریان در صورتیکه هرگونه ضرر و زیانی ناشی از افشاء شماره رمز یا مفقود شدن ملی کارت متوجه دارنده آن شود مسئولیت آن کلاً بعهده وی بوده و بانک در این زمینه و خارج از امکانات خود مسئولیتی بعهده نخواهد داشت.

امضاء مشتری

بانک سامان ۲۴



فرم درخواست صدور کارت

شماره:  تاریخ:

خواهشمند است نسبت به صدور:

کارت پول (Debit Card)  کارت بانک ویژه (Debit Card)  کارت پول سلف دار (Prepaid Card)

سایر:  و یا نام بانک اختصاری:

نام:

اقدام نمائید در ضمن شرایط مندرج در قرارداد مربوطه در ظهر این برگ را دقیقاً مطالعه و امضا نمودم

**لطفاً مشخصات حساب و یا حسابهای مورد نظر خود را که حق امضاء و برداشت دارید در ذیل درج نمایید.**

در هنگام صدور کارت یک حساب به عنوان حساب اصلی در صورت نیاز دو حساب بغیر از حسابهای فرعی شما در نظر گرفته میشود که بطور انحصاری در هنگام استفاده در دسترس شما قرار میگیرد. در صورت نیاز به استفاده از حسابهای دیگر خود در پایانه خود پرداز میبایستی هر دو حساب فرعی مشخص شده باشد.

شماره حساب اصلی کارت:

شماره حساب فرعی ۱:

شماره حساب فرعی ۲:

انتقال وجه از طریق پایانه خودپرداز (ATM)

آیا تمایل به داشتن امکان انتقال وجه از حساب خود به حسابهای دیگر بانک از طریق کارت خود دارید؟  بله  خیر

لطفاً در صورت تمایل به داشتن امکان انتقال وجه از حساب خود به حسابهای دیگر بانک یکی از دو روش ذیل را انتخاب نمایید:

قابلیت انتقال به هر حسابی در بانک با سقف انتقال:  ریال در هر بار تراکنش و سقف:  ریال در ماه را داشته باشم

فقط قابلیت انتقال به حسابهای زیر با سقف انتقال:  ریال در هر بار تراکنش و سقف:  ریال در ماه را داشته باشم

نام و نام خانوادگی	شماره حسابهای مقصدی
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

تایم - سقف برداشت از دستگاههای خودپرداز مبلغ:  ریال در هر روز و تا سقف  ریال در ماه باشد.

این قسمت توسط بانک تکمیل میگردد  
تاریخ از زمان به اداره خدمات کارت سامان ۲۴

امضاء درخواست کننده



امضاء نماینده بانک







بانک توسعه صادرات ایران

فرم (واریز/ برداشت/ انتقال وجه) کارت بانك توسعه

این قسمت توسط مشتری پر می شود:

خواهشمند است مبلغ (به عدد)	ریال
و حروف	
در وجه خانم/ آقای	دارنده حساب
واریز/ برداشت/ انتقال به حساب	نمایید.
نام متقاضی	شماره کارت
نشانی	امضاء

سند حسابداری

این قسمت توسط بانک پر می شود:

مبلغ	نوع عملیات
شماره پایانه	شماره ارجاع
شماره تأیید	شماره دارنده حساب
شماره کارت گیرنده وجه	
تاریخ	زمان
کد شعبه	نام شعبه
مهر و امضاء شعبه	

شماره سریال ۱۳۹۸  
۱- مشتری



## بانك توسعه صادرات ايران

فرم تحويل کارت بانك ضبط شده مشتري توسط دستگاه ATM

تاريخ:

ساعت برداشتن کارت توسط مسئول باجه:

نام و نام خانوادگي صاحب کارت بانك:

شماره حساب کارت بانك:

علت ضبط کارت بانك:

ساعت تحويل کارت به صاحب کارت بانك:

توضيحات:

در تاريخ ..... ساعت ..... کارت بانك توسعه با مشخصات فوق تحويل

اينجانب ..... گرديد. همچنين توسط بانك به

اينجانب يادآوري شد كه در استفاده بهينه از كارت بانك توسعه نهايت دقت را نموده، در غير

اينصورت هرگونه مسئوليتي از اين بابت متوجه اينجانب خواهد بود.

نام و نام خانوادگي امضاي صاحب کارت بانك

امضاي مسئول باجه کارت بانك



قسمت نهم

مؤسسات اعتباری غیر بانکی

و

صندوقهای قرض الحسنه



## فصل اول

### مؤسسات اعتباری غیربانکی

#### بخش اول - هدف و روش کار

**مؤسسه اعتباری غیربانکی** - «... مؤسسه ایست که از طریق جذب سپرده‌های غیردیداری، اخذ تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت نموده و این منابع را به اعطای تسهیلات اعتباری اختصاص داده و یا به هر نحو دیگری به تشخیص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ... واسطه بین عرضه‌کنندگان و متقاضیان منابع مالی باشد.» برگرفته از ماده یک «مقررات تأسیس و نحوه فعالیت مؤسسات اعتباری غیربانکی»

منظور از منابع مالی همان تجهیزات منابع پولی بانک‌هاست که در قانون عملیات بانکی بدون ربا برای قبول سپرده‌ها ذکر شده است.

**هدف** - تأسیس مؤسسات اعتباری غیربانکی سرآغازی است برای جلب مشارکت بخش خصوصی در امر سرمایه‌گذاری، که در طرح‌های توسعه اقتصادی کشور مؤثر است. مؤسسات اعتباری با قبول سرمایه‌گذاری‌های تخصصی یا حمایت از سرمایه‌گذاران مردمی راه خویش را هموار ساخته‌اند، آنها با استفاده از تکنولوژی پیشرفته امروزی و با تلاش مدبرانه‌ای در عرصه خدمات پولی خود گامی پربه‌اء در ارائه خدمات بانکی و بهره‌گیری از تجربیات بانکداران، در اموری که در محدوده فعالیت آنهاست برداشته‌اند. مسلم است که اینگونه مؤسسات برای دستیابی به هدف‌های خود به تشویق و تحریص مردم در سپرده‌گذاری اقدام کرده و تا توانسته‌اند با افزایش نرخ سود پرداختی و یا جایزه‌های متنوع مالی، معنوی و همچنین با فزونی کارمزد و نرخ سود دریافتی، توازن بین سرمایه‌گذار و سرمایه‌خواه را متعادل کنند (نرخ تابع نظر بانک مرکزی است)

با این توجیه ، هدف مؤسسات اعتباری غیربانکی به عنوان یک مجموعه مالی فعال عبارت می‌شود از انجام عملیات مالی و اعتباری در پهنه تولیدات و ارائه خدمات تخصصی موردنیاز اقتصاد کشور.

**روش کار** - مؤسسات اعتباری برای تجهیز منابع پولی (مالی) خود می‌توانند نسبت به قبول سپرده‌های پس‌انداز ، سرمایه‌گذاری مدت‌دار (تجهیز منابع پولی) تحت عنوان سپرده‌های غیردبذاری اقدام نمایند و با اعطای تسهیلات ، صدور انواع ضمانت‌نامه‌ها ، خرید و فروش اوراق مشارکت و سایر اوراق تجاری ، سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی و مدنی ، اجاره صندوق امانات ، اعطای تسهیلات برای تهیه و خرید مسکن و خرید خودرو ، صدور حواله‌های شهری و بین شهری ، وصول چک‌های واگذاری مشتریان ، قبول وصایت - قیمومت - وکالت به فعالیت خود ادامه دهند اما تحت هیچ عنوانی حق گشایش حساب جاری و یا حساب‌های دیگری که وسیله پرداخت و نقل و انتقال آن چک باشد ندارند.

در تاریخ ۱۳۷۹/۶/۲۷ شورای پول و اعتبار موافقت کرد : «استفاده از سایر ابزارهای پرداخت برای نقل و انتقال وجوه از حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت منوط به موافقت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد...»

## بخش دوم - ویژگی‌های مؤسسات اعتباری

### ۱- انواع مؤسسات اعتباری غیربانکی :

براساس نوع فعالیت عمومی یا تخصصی که به عهده اینگونه مؤسسات واگذار شده آنها را به دو گروه تقسیم کرده‌اند :

**گروه اول** - مؤسسات اعتباری تخصصی : مؤسساتی هستند که در یک رشته از مجموعه فعالیتهای اقتصادی یا یکی از انواع تسهیلات اعتباری را پایه فعالیت خود قرار داده‌اند.

مؤسسات اعتباری تخصصی می‌توانند بصورت شرکت‌های سهامی عام یا خاص آغاز بکار نمایند.

**گروه دوم - موسسه اعتباری عمومی :** مؤسساتی هستند که در چند رشته از مجموعه فعالیت‌های اقتصادی یا چند نوع از انواع تسهیلات اعتباری فعالیت می‌نمایند.

مؤسسات اعتباری عمومی فقط می‌تواند در قالب شرکت‌های سهامی عام یا سهام بانام آغاز بکار نماید.

**نکته -** تشخیص تخصصی یا عمومی بودن و تعیین محدوده فعالیت مؤسسات اعتباری به عهده بانک مرکزی ایران است. پس لازم است مؤسسه قبل از به ثبت رساندن ، مراتب تأسیس و اساسنامه شرکت را به اطلاع بانک مرکزی برساند تا بتواند براساس تأییدیه بانک مرکزی ایران در اداره ثبت شرکت‌ها بعنوان شرکت سهامی عام یا خاص به ثبت برساند مضافاً به اینکه در ماده ۱۰ قید شده : «... قبل از مراجعه به مراجع ثبت شرکت‌ها به منظور ثبت مؤسسه یا تغییر اساسنامه مجوز شورای پول و اعتبار را از بانک مرکزی دریافت و همراه ...»

## ۲- شرایط تأسیس :

- ۱- از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران کسب مجوز نماید.
- ۲- بر طبق قانون تجارت اقدام به تشکیل شرکت سهامی عام یا خاص نموده و به ثبت برساند.
- ۳- اساسنامه کلیه مؤسسات اعتباری ضمن انطباق با این مقررات و رعایت اصول قانون تجارت باید به تأیید شورای پول و اعتبار برسد.
- ۴- تغییر در مواد اساسنامه با موافقت قبلی شورای پول و اعتبار به مجمع عمومی فوق‌العاده صاحبان سهام برای تصویب ارائه می‌شود. مؤسسات اعتباری مکلفند به نحو مقتضی مفاد (بند ۴) را در اساسنامه خود منعکس نمایند.



### ۳- سرمایه :

- ۱- حداقل سرمایه مؤسسات اعتباری غیربانکی پنج میلیارد ریال است که باید برای تشکیل مجمع عمومی مؤسس ، بر طبق قانون تجارت ۳۵٪ آن (۱۷۵۰ میلیون ریال) در حساب بانکی واریز گردد.
- ۲- هیچ‌یک از بانکها مجاز به مشارکت در سرمایه مؤسسات اعتباری نمی‌باشند.
- ۳- صلاحیت تخصصی مدیرعامل و قائم مقام مؤسسه اعتباری باید به تأیید بانک مرکزی برسد.

### ۴- منابع پولی مؤسسات اعتباری :

- ۱- قبول سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده‌های مشابه غیردیدیاری.
  - ۲- قبول سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار.
  - ۳- انتشار اوراق مشارکت و اوراق مشابه براساس قانون و آئین‌نامه‌های مربوط.
  - ۴- انتشار اوراق قرض‌الحسنه.
  - ۵- دریافت تسهیلات از اشخاص حقیقی و حقوقی.
- ضوابط اجرای بندهای ۳ و ۴ و ۵ توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام می‌شود.

### ۵- عملیات مؤسسات اعتباری :

- ۱- اعطای تسهیلات اعتباری در چهارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا.
- ۲- عملیات ارزی با کسب مجوز از بانک مرکزی ایران.

۳- مؤسسات اعتباری می‌توانند در چهارچوب قوانین پولی و بانکی کشور و همچنین عملیات بانکی بدون ربا به سایر عملیاتی بپردازند که در مقررات (تأسیس مؤسسات اعتباری) تصریح و یا پیش‌بینی نشده باشد مشروط به موافقت بانک مرکزی ایران.

#### ۶- تعهدات مؤسسات اعتباری :

- ۱- مکلفند در قبال انواع سپرده‌های دریافتی مقدار سپرده‌های قانونی را بر مبنای نرخ‌ی که شورای پول و اعتبار تعیین می‌کند نزد بانک مرکزی تودیع نمایند.
- ۲- انواع نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات اعطایی ، کارمزد و همچنین جوایزی که برای پیشرفت کار خود در نظر می‌گیرند بر طبق ضوابطی باشد که شورای پول و اعتبار تصویب نموده است.
- ۳- موظفند اموال یا وثایقی را که در ازاء اعطاء تسهیلات یا اعتبار قبول کرده‌اند همه‌ساله حداقل به میزان مانده تسهیلات به نفع خود بیمه نمایند.

#### ۷- محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها :

- ۱- افتتاح حساب جاری و یا حسابهای دیگری که وجوه آن با چک یا وسائل مشابه قابل نقل و انتقال می‌باشد.
  - ۲- خرید و فروش کالا یا اموال (به استثنای کالا یا اموالی که موضوع تسهیلات اعتباری باشد).
  - ۳- خرید و فروش دارایی‌های ثابت به منظور تجارت.
  - ۴- افتتاح هرگونه سرفصلی در دفاتر حسابهای مؤسسات اعتباری به استثنای آنچه که توسط بانک مرکزی به این مؤسسات ابلاغ می‌شود.
  - ۵- مجاز به انجام عملیات ربوی نمی‌باشد.
- و بالاخره مسئولیت حسن اجرای مقررات منفرداً و مشترکاً با بالاترین مقام اجرایی و اعضای هیأت‌مدیره مؤسسات اعتباری می‌باشد.

## ۸- دستور پرداخت :

به منظور تسهیل در امر دریافت و پرداخت مشتریان معتبری که دارای قرض الحسنه پس انداز یا سرمایه گذاری کوتاه مدت نزد مؤسسات اعتباری می باشند و امکان مراجعه حضوری به شعب مؤسسه را جهت دریافت وجه ندارند ، برطبق تبصره ماده ۱۸ (مصوب شورای پول و اعتبار در تاریخ ۱۳۷۹/۶/۲۷) مجاز به استفاده از «فرم دستور پرداختی» هستند که آن مؤسسه میتواند با رعایت شرایط دستورالعمل اجرایی بانک مرکزی جمهوری اسلامی در اختیار مشتریان خود قرار دهد.

### نکته‌هایی از دستورالعمل اجرایی :

- ۱- شکل ظاهری فرم‌ها نباید مشابه دسته چک بانکی باشد.
  - ۲- در متن فرم ، ذیل نام مؤسسه اعتباری ، عبارت : «دستور پرداخت غیرقابل انتقال» درج شود.
  - ۳- درج عبارت «توجه : این برگه سند بدهی نیست و در وجه حامل قابل صدور و پرداخت نمی‌باشد» بصورت خوانا و با رنگ قرمز در ذیل فرم دستور پرداخت الزامی است.
  - ۴- به منظور تأکید بر اینکه ، پرداخت وجه منحصراً به نماینده صاحب حساب صورت می‌گیرد عبارت : «به موجب این دستور پرداخت مبلغ ..... ریال به نماینده اینجانب / این شرکت ..... آقای/خانم ..... بپردازید» در متن دستور پرداخت ذکر شود :
- بطور کلی این دستور پرداخت مشمول قوانین و مقررات مربوط به چک و سایر اسناد بدهی نمی‌گردد و وجه آن صرفاً به شخصی که نامش در متن دستور پرداخت درج شده قابل پرداخت است و از پرداخت وجه به سایر اشخاص و حامل خودداری خواهد شد. مضافاً به اینکه برگه‌های دستور پرداخت با نام و غیرقابل انتقال می‌باشد و وجه آن به شخصی که نامش در متن دستور پرداخت درج شود ، قابل پرداخت خواهد بود. (نمونه‌های شماره ۱-۹)

## صندوق‌های قرض‌الحسنه

**سابقه :** فعالیت مؤسسات غیرانتفاعی (صندوق پس‌انداز) براساس بند (ج) آیین‌نامه «تشکیلات و مؤسسات غیرانتفاعی» مصوب سال ۱۳۳۷ بر عهده شهربانی کل کشور بود.

در سال ۱۳۶۳ هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۲ تصویب نمود که تمامی «صندوق‌های قرض‌الحسنه» می‌توانند براساس ضوابط قانونی زیر فعال باشند :

- ۱- اساسنامه صندوق قرض‌الحسنه به تأیید وزارت کشور رسیده باشد.
  - ۲- ثبت شرکت‌ها با رعایت قانون و مقررات اقدام به ثبت نماید.
  - ۳- وزارت کشور با توجه به هدف‌های صندوق قرض‌الحسنه و نوع فعالیت آنها ، موافقت سازمانی ذیربط را کسب نماید.
  - ۴- صدور پروانه مجاز کماکان به عهده شهربانی کل کشور است.
  - ۵- وزارت کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ناظر بر عملیات مالی و پولی صندوق هستند تا بر طبق اساسنامه و قوانین حاکم عمل نماید.
- وظایف :**

- ۱- منحصرأ مجاز به قبول سپرده قرض‌الحسنه و اعطای تسهیلات اعتباری بصورت قرض‌الحسنه هستند.
- ۲- هرگونه برداشت از وجوه سپرده‌گذاران فقط با مراجعه شخص صاحب سپرده امکان‌پذیر است.
- ۳- صندوق‌ها نمی‌توانند از محل سپرده‌های مردم به خرید دارایی‌های غیرمنقول مبادرت نمایند.

- ۴- اعطای قرض‌الحسنه نباید مشروط به سپرده‌گذاران قرض‌گیرنده .... باشد.
  - ۵- حداکثر نرخ کارمزد قرض‌الحسنه اهدایی چهار درصد در سال تعیین شده است.
- نکته -** فعالیت صندوق‌ها به علل مختلف پولی افزایش پیدا کرد و نقش آنها مؤثر در حجم نقدینگی و افزایش سرعت گردش پول در اقتصاد کشور شد. صدور حواله را مبنای داد و ستد پولی قرار دادند و مشکلات ناشی از « دستور پرداخت » را بر طبق قانون صدور چک رفع نمودند.





شماره ثبت ۷۵۱۷

بسمه تعالی

**مؤسسه پس انداز و قرض الحسنه قوامین**

کارت افتتاح حساب جاری  
قرض الحسنه اشخاص حقیقی

شماره حساب ..... تاریخ افتتاح حساب .....

اینجانب دارنده / اینجانبنان دارندگان مشخصات زیر تقاضای افتتاح حساب جاری قرض الحسنه در آن مؤسسه می نمایم / می نمایم

نمونه امضاء

<p>۱- نام و نام خانوادگی ..... نام پدر ..... ش</p> <p>متولد ..... محل تولد ..... قدرالسهم .....</p>	<p>مؤسسه پس انداز و قرض الحسنه قوامین در مهر سال ۱۳۷۹ با اهداف ذیل افتتاح گردید</p> <p>الف- ارائه خدمات بانکی و اعتباری به افشار بلامحد کشور خصوصاً کارکنان صدیقی و پرنالین نیروی انتظامی و خانواده معظم شهدا و ایثارگران ناجا.</p> <p>ب- جذب وجوه نقد مزایا نصفا در قالب سپرده گذاری و هدایت آنها در مسیر تولید و استفاده بهینه با رعایت اصول حاکم بر برنامه ریزی های عمومی و اقتصادی کشور.</p> <p>ج- تضمین شرایط و امکانات کار و رسیدن به انتقال مولد برای مفاضیان واجد شرایط که قادر به ایجاد اشتغال بوده ولی ابرام و ابرار کار در اختیار ندارند.</p> <p>د- رفع قسمتی از مشکلات مالی اعضا در موارد اضطراری از طریق اعطا وام قرض الحسنه با عقود اسلامی.</p>
---	---


معرف: اینجانب ..... دارنده حساب جاری ش

صحت هویت امضاء و نشانی صاحب / صاحبان حساب

**مؤسسه پس انداز و قرض الحسنه قوامین**

شماره حساب ..... تاریخ افتتاح حساب .....

کارت افتتاح حساب پس انداز قرض الحسنه اشخاص حقیقی و حقوقی



شماره ثبت ۷۵۱۷

اینجانب / اینجانبنان / این شرکت با مشخصات زیر، تقاضای حساب فوق را می نمایم / می نمایم.

نام	نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	سأده از	تاریخ تولد	قدرالسهم	نمونه امضاء

نام شرکت ..... شماره ثبت ..... محل ثبت ..... تاریخ ناموس .....

نشانی / تلفن .....  
 در صورت مسود شدن حساب توسط مراجع قضایی و یا فوت و یا حجر هر یک از صاحبان حساب، مقده حساب و وجوه در راه به نسبتهایی که فوراً تعیین شده تقسیم گردد. (فقط در مورد اشخاص حقیقی)

نحوه برداشت ..... نام پدر ..... نسبت .....

نام و نام خانوادگی بازکننده حساب ..... تاریخ تولد ..... صادره از .....

شماره شناسنامه ..... نشانی / تلفن .....

صحت ضررجات فوق گواهی می شود شعبه ..... شماره ..... امضاء مسئول شعبه .....





شماره حساب:   
 تاریخ افتتاح حساب:   
 شماره حسابگردی:   
 نام و نام خانوادگی:   
 نام و نام خانوادگی:   
 نام و نام خانوادگی:   
 شماره شناسنامه:   
 نام پدر:   
 شماره سری شناسنامه:   
 محل صدور:   
 تاریخ و محل تولد:




**مؤسسه قرض الحسنه بسیجیان**

(امقررات و شرایط عمومی حساب سپرده قرض الحسنه دستور پرداخت)  
 ۱- مؤسسه فقط مازم به پرداخت وجه دستور پرداختهایی است که صادرکننده در  
 کننده دستور پرداخت نامبر بر اینکه در حسابهای دیگر خود موجودی داشته است  
 ۲- چنانچه با توجه به مقررات وجه دستور پرداخت از طرف مؤسسه پرداخت  
 حساب می‌باشد و هرگونه مسئولیت قانونی ناشی از عدم پرداخت وجه دستور  
 ۳- مشتریان مؤسسه باید دستور پرداختهایی را که از طرف مؤسسه به آنها تحویل  
 رود، مشتریان باید مؤسسه را بدون تاخیر کتباً آگاه سازند و در صورتی که اطلاع  
 ۴- مؤسسه هشتم پرداخت وجه دستور پرداخت دقت لازم را در صحت مندرجات  
 بسمه تعالی

**مؤسسه قرض الحسنه بسیجیان**

شماره ۴۴۵۹۲۱

نام شعبه:   
 نام صاحب حساب:   
 موجودی (بهره) ریال:



**مؤسسه پس انداز و قرض الحسنه**  
**تحت پوشش بنیاد تعاون بسیج**  
**کاره افتتاح حساب سپرده سرمایه گذار:**

شماره حساب:   
 تاریخ افتتاح حساب:

مهر و امضاء متصدی

موجودی به عدد	
ارزی صاحب حساب	
ارزی مؤسسه	
مانده	

نمونه

خواهشمند است حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت به نام .....  
 دارنده شماره شناسنامه .....  
 به نشانی .....  
 افتتاح و دفترچه آن را صادر و تسلیم  
 مشخصات وکیل، ولی یا قیم (در صورت  
 نام خانوادگی .....  
 محل صدور .....  
 نام صاحب حساب:   
 شماره حساب:



۲۲۲۰۷۶

تاریخ به عدد:   
 به حروف:   
 به استناد این حواله مبلغ به حروف:   
 درجه:

نام صاحب حساب:  شماره:


استان:  شعبه:

موجودی (بهره) ریال:

تاریخ:

امضاء صاحب حساب:

مبلغ (بهره):



**مؤسسه قرض الحسنه بسیجیان**

شعبه:

تاریخ:

بهره (ریال) به ضمیمه تحویل:

لا بحساب دستورپرداخت شماره:

منظور نمائید:

نام پرداخت کننده:  امضاء پرداخت کننده:





بنیاد

مقررات و شرایط عمومی حساب حواله

- ۱- برای افتتاح حساب حواله مفاداً کتبه باید دارای اهلیت قانونی بوده (صغیر یا مجبور نباشند) و شخصاً به
- ۲- افتتاح حساب برای دو یا چند نفر مشترکاً امکان پذیر می باشد لیکن حق برداشت را به صورت متفقاً یا بنا
- ۳- مؤسسه اعلام نماید و در هر صورت بایستی در موقع افتتاح حساب قدرالسهوم هر یک از صاحبان حساب
- ۴- کارت افتتاح حساب تعیین شود
- ۵- چنانچه یکی از صاحبان حساب در مورد حسابهای مشترک فوت نماید مادام که اصلاح کتبی به شعبه مؤسسه
- ۶- عهده حساب بر مبنای برداشت شود هیچگونه مسئولیتی متوجه مؤسسه نخواهد بود پس از اطلاع از فوت
- ۷- تاریخ فوت یا نقد یا اخراج سایر شرایط پرداخت خواهد نمود
- ۸- مؤسسه فقط با اقرار ساری شرایط پرداخت خواهد نمود
- ۹- صاحبان کتبه حواله باید بر اینکه بر حسابهای دیگر خود موجودی داشته و ممنوع نمی باشد و
- ۱۰- برای معامله با مؤسسه و اگادار نموده یا معاملات دیگری مادام که وجوه آنها به حساب او ثبت
- ۱۱- پرداخت و چه چسب حواله‌های خواهد داشت
- ۱۲- چنانچه با توجه به مقررات وجه حواله از طرف مؤسسه پرداخت نگردد حوا
- ۱۳- صاحب حساب می باشد و هرگونه مسئولیت قانونی ناشی
- ۱۴- کارت افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت
- ۱۵- مفقود شود یا با تصرف
- ۱۶- را برادرانه مسئولیتی
- ۱۷- مؤسسه هنگام پرداخت
- ۱۸- را در تنظیم حواله بنیاد
- ۱۹- یا اهل حق در صورت
- ۲۰- سپرده بینه هیچگونه
- ۲۱- نخواهد داشت و کلیه
- ۲۲- سپرده در تاریخ ثبت
- ۲۳- مؤسسه برای وصول
- ۲۴- سپرده‌های سرمایه‌گذاری
- ۲۵- خود تحت عنوان
- ۲۶- صورت عدم تکلیف
- ۲۷- چنانچه خود حواله
- ۲۸- هر موقعی که مؤسسه
- ۲۹- فریب‌های مؤسسه و
- ۳۰- نامؤسسه بوده و بدو
- ۳۱- می‌باید از هر نوع مال
- ۳۲- اگر مؤسسه مستحق
- ۳۳- موقع حواله و مختار
- ۳۴- مؤسسه مستحق

به نام خدا

مقدمه:

مؤسسه مالی و اعتباری بنیاد در سال ۱۳۶۴ با اهداف ارائه خدمات مالی و اعتباری به عموم هموطنان، از طرف بنیاد مستضعفان و جانبازان با سرمایه ۱۰ میلیارد ریال تحت شماره ۲۹۰۴ در اداره ثبت شرکتها در تهران به ثبت رسید. هم اکنون سرمایه مؤسسه بالغ بر ۷۰ میلیارد ریال می‌باشد

مؤسسه مالی و اعتباری بنیاد

کارت افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

شماره حساب: .....

تاریخ افتتاح: .....

مؤسسه مالی و اعتباری بنیاد شعبه: .....

خواهشمند است نسبت به افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کو

اسام و نام خانوادگی: ..... شماره شناسنامه: ..... کارت افتتاح حساب پس انداز قرض الحسنه

آسام و نام خانوادگی: ..... شماره حساب: .....

آسام و نام خانوادگی: ..... تاریخ افتتاح حساب: .....

شماره: ۱۴۹۸۰۱

شماره: ۱۴۹۸۰۱

تاریخ: .....

نام کتبه: .....

بنیاد: .....

محل: .....

ماده: .....

بر موجب این حواله مبلغ ..... ریال

برگه کرده ..... یا آونزه پردازید

این مدارک تابع قانون وکد نشر ۱۳۶۲

مبلغ حساب: ..... ریال

تاریخ: ۱۳

مؤسسه مالی و اعتباری بنیاد

خواهشمند است جلد حواله

دارنده حساب حواله شماره

حواله قبلی از شماره

حواله تحویلی از شماره

برگی جهت اینجانب تهیه و تحویل نمایید.

اصفاً مشتری

تاشماره

تاشماره

برای دریافت حواله جدید متحنی است برگ مقابل را امضاء نموده و شخصاً به مؤسسه مالی و اعتباری بنیاد مستضعفان مراجعه نماید.

قسمت دهم

نوآوری‌ها

در

شبکه بانکی کشور



## فصل اول

### نوآوری‌ها در شبکه بانکی کشور

**مقدمه** - تلاش برای راه‌یابی به زوایای تاریخ اجتماعی کشورمان ایران، در راستای رشد بازرگانی بر پایه ساخت و ساز روابط مبادلاتی و معاملاتی، همزمان با رواج پول فلزی، در حمایت از بازار تولیدات ملی، با واسطه‌گری صرافان و دخالت بیگانگان موجب شد تا جامعه ایرانی با عزم و اراده مردم به رمز و رموز بانکداری، در طی قرن نوزدهم، دست یابد. اکنون بعد از هشتاد سال با پیگیری صمیمانه و صادقانه فعالیت شبکه بانک‌های کشور که براساس روند پیشرفتشان در زمینه‌های ابتکار و بهره‌وری از صنعت و تکنولوژی پیرو قانون و مجری دستورالعمل‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران هستند، از هر اندیشه نو یا مکانیزم جدیدی که گویای نوآوری‌ها باشد، بهره‌حسته و حتی از ذوق و سلیقه مدیران به ویژه نظرات آنها در انتخاب راه برای افزایش «تجهیز منابع پولی» استفاده می‌کنند. در این فصل بحث از این اقدامات است.

## بانک ملی - بانک کارگشایی

سابقه - اولین مؤسسه رهنی که در سال ۱۲۷۸ شمسی بصورت شرکت با سرمایه ده هزار تومان آغاز بکار کرد شرکت برادران بنی اسرائیل بود که توسط مرحوم میرزا خداداد بخشی ملقب به منتخب‌الوزاره باتفاق هفت نفر دیگر آغاز به فعالیت نمود. این شرکت علاوه بر عملیات رهنی به معاملات خرید و فروش اموال منقول مثل فرش و نقره و طلا نیز می‌پرداخت و پول مردم را هم با انگیزه پرداخت بهره دریافت و با آن دامنه عملیات شرکت را گسترش میداد. ولی پس از برپائی بانک سپه بانک دیگری که هدف آن رفع نیاز مادی مردم در کوتاه‌مدت بود، طبق قانون مصوب دهم آبانماه سال ۱۳۰۵ مجلس شورای ملی، بنگاهی به نام «مؤسسه رهنی دولتی ایران» با سرمایه‌ای که از وجوه صندوق بازنشستگی افراد کشوری تأمین شد زیر نظر وزارت دارائی به فعالیت پرداخت. در ماده اول قانون اجازه تأسیس مؤسسه رهنی پیش‌بینی شده است که:

«وزارت مالیه مجاز است یک باب مؤسسه رهنی تأسیس نماید. این مؤسسه پس از تصویب بانک دولتی که بموجب قانون علیحده ایجاد می‌شود یکی از شعب آن بانک محسوب خواهد شد.»

هدف اصلی از تأسیس این مؤسسه رهنی ارائه خدمات اجتماعی و مساعدت به نیازمندان از طریق پرداخت وام کوتاه‌مدت در ازاء قبول وثیقه‌های منقول متقاضیان بوده و هرگز در اداره آن قصد انتفاع نبوده است و برای تأمین سرمایه موردنیاز برای رفع احتیاجات مادی مردم به قبول سپرده با پرداخت بهره اقدام نمود و بهره سپرده‌ها را از محل بهره دریافتی از گروگذاران پوشش می‌داد. پس از تأسیس بانک ملی ایران (۱۳۰۷/۲/۱۷) این مؤسسه رهنی نیز زیر نظر بانک ملی قرار گرفت و از سال ۱۳۱۸ به بانک کارگشائی تغییر نام یافت.

تا اوایل سال ۱۳۴۵: « در قبال ورشوات و مس منسوخ نیز وام‌هایی پرداخت می‌گردید. چون مقدار این وام‌ها نسبتاً کم و هزینه نگهداری آنها از نظر جا و مکان و سایر جهات حفاظتی بسیار زیاد بود و از طرفی کالاهای فوق از مدار عرضه و تقاضا تقریباً خارج شده بودند ناگزیر بانک قبول اشیاء فوق را موقوف و تنها عملیات خود را منحصر به قبول طلا، جواهرآلات و فرش کرد که بیشتر ارزش پولی دارند ... »

سود حاصل در سال ۱۳۵۶ برابر بود با ۴۱۱٫۸۱۳٫۲۸۱ ریال.  
بانک کارگشایی در شهرستان‌های تبریز و اصفهان (۱۳۲۲) و همدان (۱۳۲۴) و زنجان (۱۳۲۵) و شیراز و کرمانشاه (۱۳۲۶) در مشهد و یزد (۱۳۲۷) و در قزوین (۱۳۲۹) شعبه دایر نمود و در تهران بین سال‌های ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۹ شعبی در خیابان‌های قدیم (ری، امیریه و شاهپور) دایر کرد.<sup>۱</sup>

## - عملیات بانک کارگشایی از سال ۱۳۷۲

الف - بانک کارگشایی مجاز است که با گروه‌گرفتن اموال منقول به شرح ذیل تسهیلات پولی برای صاحبان آن اموال فراهم سازد:

جواهرات و پلاتین و طلاهای ساخته شده (انواع مسکوک و مصنوع طلا با تعیین عیار)

ب - بانک کارگشایی می‌تواند فرش دستباف ایرانی (قالی - قالپچه - گلیم و کناره) را بطور امانی نگهداری نماید.

قبول اشیاء و انجام معاملات رهنی با افراد به شرط اهلیت قانونی مالک اشیاء است.

(نمونه‌های شماره ۱-۱۰)

### ۱- مقدار تسهیلات:

اشیائی که برای گروه گذاشتن به بانک ارائه می‌گردد توسط ارزیابان بانک، ارزیابی و مبلغی به نسبتی کمتر از ارزش تعیین شده به گروه‌گذار پرداخت می‌گردد. مبلغ وام در برابر صدور یک سند بانکی است و حجم وام‌های پرداختی در طی سال با در نظر گرفتن

امکانات مالی بانک کارگشائی و نظارت مدیرکل بانک ملی بر حمایت از مردم نیازمند است و معمولاً از ۵۰٪ تا ۷۵٪ مبلغ ارزیابی اموال منقول و حداکثر سقف پرداختی وام در مقاطع مختلف با توجه به شرایط تعیین می‌گردد.

## ۲- صدور سند :

**الف - جواهرآلات :** پس از آنکه اشیاء منقول از طرف گروگذار عرضه شد از طرف کارشناس بانک ارزیابی می‌گردد با استفاده از اسناد ویژه بانک کارگشایی (نمونه شماره ۱ برای جواهرآلات و شماره ۲ برای فرش‌های امانی) مشخصات کامل اشیاء با بهای ارزیابی شده و همچنین مبلغ تسهیلاتی که در اختیار گروگذار گذارده می‌شود در نمونه یک نوشته و گروگذار با اعلام نام و نام‌خانوادگی و شماره شناسنامه و نشانی کامل خود، درستی ارزیابی و مبلغ دریافتی را تأیید می‌نماید.

بانک می‌تواند با اشیائی که از یک جنس و متعلق به یک نفر باشد یک قبض گروگان صادر نماید. اسناد صادره در دفتر اشیاء گروگان که برای اشیاء مختلف دارای سرفصلهای خاص می‌باشد ثبت می‌گردد. (فعالاً جواهرآلات)

**ب - فرش امانی :** مشتری بانک فرش یا فرش‌های خود را برای نگهداری به طور امانی ابتدا برای تعیین ارزش در اختیار ارزیابان بانک قرار می‌دهد. پس از ارزیابی که ارزش آن مورد قبول مشتری واقع شد جهت نگهداری بصورت امانت به مدت ... در قبال پرداخت ... درصد مبلغ ارزیابی به عنوان حق‌الحفاظه و بیمه فرش، در ازاء دریافت رسید بانکی، آن را تحویل بانک می‌دهد. حداقل حق‌الحفاظه و بیمه دریافتی در هر سال برای هر تخته فرش ۹۰۰۰ ریال است.

## ۳- بیمه :

بانک کارگشائی به نمایندگی از طرف گروگذاران کلیه اشیاء گروبی و فرش‌های امانی را برای مدتی که در بانک نگهداری می‌شوند به مأخذ مبلغ ارزیابی شده به اضافه ۲۵٪ افزایش در برابر خطر آتش‌سوزی بیمه می‌نماید. حق بیمه با کارمزد بانکی در هنگام ترخیص مرهونه یا کالای امانی یا تجدید قرارداد یا حراج وصول می‌گردد.

#### ۴- مدت معامله :

مدت نگهداری گروهی اشیاء یکسال از تاریخ صدور سند بانک است و پس از یکسال مدت دو ماه هم برای ترخیص یا تجدید قرارداد مهلت داده می‌شود. مطالبات بانک هنگام ترخیص اشیاء قبل از مدت قرارداد تابعی است از مدتی که کالا در نزد بانک نگهداری می‌شود و چنانچه فروگذار مایل باشد قسمتی از مبلغ وام را قبل از سررسید بپردازد و در برابر آن قسمتی از اشیاء گروهی را آزاد نماید با موافقت بانک امکان‌پذیر است ، مشروط بر آنکه ارزش کالای مانده معادل باقی‌مانده بدهی مشتری به بانک ارزش داشته باشد.

#### ۵- ترخیص یا تجدید :

مال مورد رهن در قبال واريز مطالبات بانک کارگشایی و استرداد اصل سند با احراز هویت به دارنده سند بانک تحویل می‌شود در صورت فوت فروگذار و اعلام کتبی فوت ، اشیاء مرهونه در اختیار ورثه قانونی یا قائم‌مقام قانونی آن قرار داده می‌شود. در مورد محاسبه سود و کارمزد ، مدت کمتر از یک ماه را ، یک ماه تلقی و براساس آن محاسبه و وصول می‌گردد.

#### ۶- حراج :

مشتری به بانک اجازه و اختیار داده که اگر در پایان مدت قرارداد فروش / فروش‌های امانی خود را مسترد ننماید و تسویه حساب نکند بانک نسبت به فروش آنها براساس قیمت ارزیابی شده از طریق حراج اقدام و پس از برداشت هزینه‌های مربوط : حق نگهداری فروش ، هزینه حراج و خسارات وارده به خود ، مازاد آن را در حساب مخصوص نگهداری نماید.<sup>۱</sup>

#### ۷- فقدان یا سرقت اسناد صادره بانک :

به فقدان یا سرقت اسناد صادره زمانی ترتیب اثر داده می‌شود که سند اصلی یا تجدیدی بانک به نام مدعی صادر شده باشد و تاریخ تقریبی انجام معامله و مشخصات کامل گروهی یا امانی را با مبلغ وام بطور کتبی به بانک اطلاع دهد. چنانچه کالا ترخیص یا بنام

۱- اقدام به حراج فروش امانی مخالف مواد ۶۱۶ ، ۶۱۷ و ۶۱۹ قانون مدنی است.



دیگری تجدید نشده باشد و معارضی هم وجود نداشته باشد برطبق درخواست ذینفع مدت آن تجدید و برگ گروبی یا امانی بنام او صادر می‌گردد و اگر درخواست نماید که کالای گروی ترخیص شود از او تعهد می‌گیرند که چنانچه شیء مال مستحق‌الغیر درآید باید عین مرهونه را تحویل و یا از عهده پرداخت بهای مال طبق ارزیابی بانک برآید. در اینگونه مواقع که فقدان یا سرقت سند مطرح است چنانچه شخص مدعی مالکیت گروی شود بانک از هرگونه اقدام نسبت به تحویل یا تجدید معامله خودداری و اخذ تصمیم را موکول بنظر دادگاه صالحه می‌نماید.

#### ۸- فقدان یا سرقت اشیاء مرهونه :

چنانچه کالای مرهونه مفقود و یا سرقت شود و یا بهر علتی از اختیار بانک خارج گردد بانک فقط متعهد پرداخت مبلغی معادل بهای ارزیابی گروگان می‌باشد و پس از کسر مطالبات ، مازاد بهای ارزیابی شده به ارائه دهنده قبض پرداخت می‌شود.

#### ۹- توقیف گروگان :

اگر از طرف مقامات صلاحیتدار قانونی با ذکر مشخصات کامل : شماره برگ گرو یا امانی بانک کارگشایی ، نام ، نام‌خانوادگی و شماره‌شناسنامه گروگذار دستور توقیف اشیاء گروبی یا فرشهای امانی صادر شود از تحویل کالاهای مرهونه به صاحبان آنها خودداری می‌شود.

#### نوآوری‌ها :

- ۱- از سال ۱۳۷۲ از دریافت فرش به عنوان گروبی خودداری شد.
- ۲- تعداد ارزیابان (صاحبان مشاغل) از ... به دو نفر تقلیل یافت.
- ۳- ممکن است از سال جاری از قبول فرش‌های امانی نیز خودداری شود.
- ۴- هدف بانک کارگشایی حمایت از صنعت فرش و نساجی دستباف مردم نبوده ، هدف رفع نیاز نیازمندان بوده است.(تصاویری از بانک کارگشایی)
- ۵- نمودار سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۲ از نظر بانکی نموداری کامل و حاکی از درآمد بانک است.

۶- وظیفه بانک کارگشایی حمایت از نیازمندان است!؟

# فصل اول - نوآوری‌ها در شبکه بانکی کشور ..... ۵۰۹

شماره بومی ورودی .....  
 قرارداد نگهداری فرش .....  
 شماره .....  
 این برگه برای خروج فرش با .....  
 دریافت قرارداد جدید معتبر است

## بانک ملی ایران

بانک کارگشایی

شعبه .....

شماره قرارداد قبل .....

بیمه شده است

شماره بومی ورودی .....  
 قرارداد نگهداری فرش .....  
 تاریخ .....  
 شماره قرارداد .....

### «قرارداد»

این قرارداد بین بانک کارگشایی به نمایندگی از طرف بانک ملی ایران که متبعا در این قرارداد  
 اختصاراً بانک نامیده میشود از یکطرف و آقای/ خانم ..... فرزند .....  
 به شماره شناسنامه ..... صادره از ..... بنشانی .....  
 که در این قرارداد اختصاراً مشتری نامیده میشود از طرف دیگر در اجرای ماده ۱۰ قانون مدنی  
 بین طرفین منعقد گردید.  
 ماده ۱: مشتری تعداد ..... فرش خود را به مشخصات زیر:

شماره قرارداد: ۱۳۳۳۳۳۳۳۳۳

که به مبلغ .....  
 شده با نظریه ارزیاب که مورد قبول مشتری می باشد جهت نگهداری بجهت .....  
 پرداخت ..... درصد مبلغ ارزیابی بعنوان حق الحفظه بیمه در سال به بانک تسلیم نمود.  
 تبصره: حداقل حق الحفظه و بیمه دریافتی برای هر سال ..... ریال خواهد بود.  
 میباشد که در زمان عقد قرارداد دریافت می گردد. (صندوق مبلغ ..... ریال دریافت دارید).

ارائه شده استنامه الزامی است

فرشهای فوق را معاينه و ارزیابی از مشتری احراز هويت .....  
 نمودم و مسئولیت آنرا می پذیرم .....  
 ارزیاب: .....  
 مامشین نویس: .....  
 امضاء مشتری .....  
 ارزیابی بانک کارگشایی تأیید دارد

مهر تحویلدار .....  
 شماره قرارداد .....

این قسمت در موقع ابطال قرارداد و خروج فرش از طرف بانک جدا میشود  
 مهر تحویلدار .....  
 شماره قرارداد .....

تاریخ ابطال قرارداد و خروج فرش ..... ۱۳.....

حق الحفظه به مدت	روز
بابت دیر کرد به مدت	روز
کسر میشود مبلغ پیش دریافت	
مازاد حق الحفظه دریافت شود	
امضاء حسابدار و کنترل کننده	

انبار: فرشهای قرارداد بالا را تحویل دهید  
 بانک کارگشایی شعبه .....  
 بابت قرارداد شماره ..... مبلغ ..... ریال  
 بابت حق الحفظه (با پیش دریافت) دریافت شد.

بابت سند  
مبلغ  
دریافت شد

ریال

**بانک ملی ایران**  
**بانک کارگشایی**  
شعبه

شماره نویسی ورودی  
**جواهر - طلا آلات**  
بتاریخ ۱۳

شماره سند پیش

**بیمه شده است**

اشیاء پایین به گرو پذیرفته شده است:

تعداد	گرم

**مبلغ تسویه حساب بموقع ماهانه ۱٪ خسارت تاخیر تادیه دارد**

ارزیاب

جمع

ریال

ریال

بهای ارزیابی شده

صندوق: مبلغ

بانک کارگشایی - شعبه

ارائه شناسنامه الزامی است

گرو گذارنده ..... شناسنامه شماره ..... نشانی .....

ارائه دهنده قبض ..... شناسنامه شماره ..... نشانی .....

باقبول شرایط معامله و مقررات بانک کارگشایی، درستی ارزیابی و دریافت تسهیلات را گواهی می‌نمایم  
امضای گرو گذارنده

تاریخ خروج گروی یا تجدید معامله ..... ۱۳

این قسمت در موقع خروج گروی یا تجدید معامله از طرف بانک جدا می‌شود

**مهر تحویلدار**

**آهنگار:** گروی شماره بالا را تحویل دهید

بانک کارگشایی - شعبه

شماره نویسی خروجی

**(جواهر - طلا آلات)**

الف ۱۲۳۴۵۶  
ب ۸

این برگه برای خروج گروگان یا دریافت قبض نو شده معتبر است

مبلغ تسهیلات  
کارمزد برای مدت ..... روز  
حق الحفظه .....  
خسارت تاخیر تادیه .....  
صندوق: دریافت شود جمع  
امضای حسابدار  
کارمزد، بیمه و حق الحفظه صحیح است  
امضاء  
بانک کارگشایی - شعبه



بانک کارگشایی در حال حاضر بمنظور رفع نیاز فوری اشخاص و کمک به طبقه کم درآمد با پرداخت قرض الحسنه به متقاضیان در قبال گرو گرفتن اشیاء منقول (طلا، جواهرات، نقره آلات) نیازهای آنان را مرتفع می‌سازد.



### ۱- بانک سپه :

امسال ، هشتادمین سال فعالیت بانک سپه بود. بانک سپه با همان روش در تلاش قبول نوآوریهاست و شاید اولین بانک باشد که دستگاه خودپرداز را به عنوان «عابربانک» رواج داد. اما در حال حاضر :

**الف -** در گشایش حساب جاری برای پزشکان تصویر کارت نظام پزشکی را به جای شخص شناساننده پذیرفته است.

**ب -** حساب جاری طلایی : به عنوان حساب دوم کارت عابربانک تعیین شده ، کسانی می توانند از حساب خود برداشت نمایند (یک عمل بانکی با دو شرط) که حساب چک طلایی و کارت عابربانک داشته باشند.

**پ -** گواهی فرصت طلایی : یکی دیگر از انواع حسابهای قرض الحسنه پس انداز و به منظور جلب و جذب سپرده ها از این طریق است در قبال افتتاح حساب گواهی مربوط تحویل می گردد.

**مزایا :** برخورداری از بهره معنوی و ثواب اخروی با توجه به اعطای تسهیلات از محل وجوه به اقشار مختلف.

**ت -** سپرده سرمایه گذاری تأمین آتیه ۵ ساله و ۱۰ ساله : طرح سپرده گذاری تأمین آتیه بطور کلی از دو عامل پس انداز و بیمه تشکیل شده است بطوری که سپرده گذاران با حداقل سرمایه ده میلیون ریال و حداکثر پانصد میلیون ریال برای مدت پنج سال ۷۶/۵٪ و برای ده سال ۶۰٪ آن را به اقساط مساوی ماهانه ، شش ماهه یا سالیانه در بانک سپرده گذاری می کنند و پس از پایان مدت صد درصد سرمایه مذکور را از بانک دریافت می نمایند. اگر در مدت پنج سال ماهانه ۱۲۷۵۰۰ ریال بپردازید بعد از پنج سال ۱۰۰۰۰۰۰ ریال دریافت خواهید کرد.

## ۲- بانک کشاورزی :

**الف -** کارت ملی جوان و مهرکارت نوجوان : جوانان ۱۵ الی ۲۹ ساله واجد شرایط دریافت کارت ملی جوان و نوجوانان ۱۱ تا ۱۵ ساله واجد شرایط دریافت مهرکارت نوجوان می‌باشند. حق برداشت نوجوان (۱۱ ساله) تا مبلغ ۲۵۰٫۰۰۰ ریال (دویست و پنجاه هزار ریال) در روز است.

**نکته -** بانک کشاورزی با پذیرفتن نوجوان ۱۱ ساله با حق برداشت روزانه ۲۵۰٫۰۰۰ ریال مسئولیت بزرگی را پذیرفته است.

**ب -** پس‌انداز کشاورزان : بانک کشاورزی براساس فعالیت کشاورزان که در اوایل خردادماه آغاز بهره‌برداری از تلاش یک ساله آنهاست در نتیجه عرضه محصولات در بازار موجب درآمد و پس از کسر هزینه مقداری هم اندوخته آنها خواهد شد که می‌توانند برای مدت چهارماه آن را در حسابی به نام (پس‌انداز کشاورزان) ذخیره نمایند. پس از پایان این مدت (۴ماه) بانک کشاورزی قرعه‌کشی نموده و جوایزی بین دارندگان این حساب پخش می‌کند. در این مدت (۴ ماه) هیچ‌گونه سودی عاید صاحب‌حساب نخواهد شد و پس از قرعه‌کشی هم تمام موجودی به حساب اصلی شرکت‌کنندگان در قرعه‌کشی واریز شده و این حساب (شرکت در قرعه‌کشی) بسته می‌شود.

**نکته :** اگر پس‌انداز کشاورز ۳۰۰٫۰۰۰ ریال باشد و برنده جوایز بانک نشود فقط ۷٫۰۰۰ ریال از دست می‌دهد.

**پ -** طرح ایران : « زنان کشور به عنوان بخشی از ستون‌های اصلی بهره‌وری ملی نقشی تعیین‌کننده ، مؤثر و حتی مضاعف در توسعه اقتصادی و اجتماعی دارند. این نقش ، تأثیرات مهمی بر عرصه‌های اقتصادی - اجتماعی کشور دارد ... می‌توانند ضمن حضور در عرصه‌های مختلف اجتماعی ... تکیه‌گاه اقتصادی محکمی برای خانواده بشمار روند ... کلیه زنان اعم از شاغل ، خانه‌دار ، شهرنشین روستایی ... از طریق افتتاح یکی از حساب‌های بانکی و فعال نگهداشتن آن نزد بانک کشاورزی عضو طرح ایران محسوب شده‌اند می‌توانند...»

۱- برای تأمین کمک‌هزینه خود اشتغالی، تهیه تجهیزیه و کمک‌هزینه ازدواج، تحصیلات دانشگاهی خود یا فرزندان‌شان و تعمیرات مسکن ملکی از تسهیلات قرض‌الحسنه استفاده کنند.

۲- حداکثر مبلغ (با توجه به شرایط تعیین‌شده) ۳۰۰۰۰۰۰ ریال است.

۳- کارمزد تسهیلات قرض‌الحسنه پرداختی ۴٪ و مدت بازپرداخت آن حداکثر ۳ سال و در اقساط مساوی ماهانه خواهد بود.

۴- افتتاح حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز با حداقل موجودی ۵۰۰۰۰ ریال است که از امتیاز قرعه‌کشی سالانه برخوردار خواهد بود.

### ۳- بانک توسعه صادرات ایران :

الف - با هدف توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی و به منظور «ایجاد اشتغال از طریق صادرات غیرنفتی» به افراد تحصیل‌کرده که اقدام به تأسیس شرکت نموده باشند و سرمایه شرکت حداقل پنج‌هزارمیلیون‌ریال پرداخت شده باشد و در بین اعضای هیأت مدیره حداقل ۲ نفر از اعضاء، لیسانس و بالاتر در یکی از رشته‌های مدیریت، بازرگانی، حسابداری، اقتصاد و سایر رشته‌های مرتبط با بخش تجارت و حداقل یکی از اعضای هیأت‌مدیره شرکت دارای مدرک لیسانس حسابداری و ناظر بر امور مالی شرکت ...

ب - در جهت رفاه حال مشتریان با ارائه خدمات نوین بانکی، سرویس دیگری را به نام خدمات تلفن‌بانک و فاکسیبانک به صورت متمرکز و با ویژگی‌های ذیل اعلام می‌نماید :

- اعلام آخرین موجودی حساب.

- اعلام سه‌گرددش آخر حساب.

- اعلام وضعیت یک چک بخصوص.

- دریافت صورت‌حساب از طریق فاکسیبانک.

پ - خدمات بانکداری الکترونیکی : گذر از روش‌های بانکداری سنتی گام برداشتن به سوی بانکداری مدرن با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات (IET) امکان‌پذیر می‌باشد. شیوه نوین بانکداری الکترونیکی و اینترنتی خدمات و قابلیت‌های خدمت‌رسانی فراوانی دارد.

۱- ارائه صورتحساب اینترنتی به مشتریان بانک در هر نقطه جهان.

۲- خرید و فروش سهام از طریق اینترنت.

۳- بانک توسعه صادرات ایران از طریق تلفن همراه در هر لحظه و هر مکان همراه با مشتریان می‌باشد. مشاهده آخرین وضعیت تابلوی نرخ سهام بورس تهران و خرید و فروش سهام.

۴- امکان پرداخت قبض‌های خدمات شهری (آب و برق ، گاز و تلفن).

#### ۴- بانک کارآفرین :

گواهی سپرده سرمایه‌گذاری بانک کارآفرین ، براساس مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ، صادر می‌شود یکی از ابزارهای مالی جهت جذب منابع کوتاه‌مدت سرمایه‌گذاری است. اوراق فوق‌الذکر دارای یک نرخ سود علی‌الحساب ۱۲ درصد در سال است که براساس قیمت اسمی اوراق محاسبه می‌شود و بانک کارآفرین پرداخت اصل و سود آن را در سررسید تضمین می‌نماید. در حال حاضر گواهی سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانک کارآفرین در سررسیدهای حداقل ۵ حداکثر ۲۶ هفته انتشار می‌یابد.

#### ۵- بانک سامان :

الف - سپرده اندوخته : نمونه‌ای ویژه در سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت است که در آن سرمایه‌گذاری بصورت اقساطی و برداشت سرمایه بصورت یکجا انجام می‌پذیرد. صاحبان این سپرده‌ها با تکیه بر دوراندیشی و برنامه‌ریزی خود به افتتاح این سپرده مبادرت ورزیده و از بازده آن بهره‌مند شود.



**ب - اعتبار در حساب :** نوعی از تسهیلات کوتاه‌مدت می‌باشد که بر روی حساب‌ها به مشتریان حقیقی و حقوقی بانک ارائه می‌گردد. خدمات اعتبار در حساب جاری این امکان را به شما می‌دهد تا کسری نقدینگی کوتاه‌مدت خود را به آسودگی برطرف نموده و از برگشت چک‌های خود جلوگیری نمایید کارمزد آن بصورت روزشمار و بر مبنای مانده بدهی هر روز محاسبه می‌شود. (گامی مثبت در تضمین رواج چک)

### ۶- بانک مسکن :

«بعنوان یک بانک تخصصی در نظام بانکداری اسلامی با پشت‌سر نهادن بیش از شش‌دهه تجربه توانسته است سهم به‌سزایی در تأمین منابع مالی بخش مسکن صنایع ساختمانی و دیگر عملیات بانکداری اسلامی داشته باشد.»

**الف -** پس بانک تخصصی مسکن تمام عملیات بانک‌های تجارتهی را انجام می‌دهد به اضافه افتتاح انواع حساب‌های صندوق پس‌انداز مسکن ، مسکن جوانان ، سپرده سرمایه‌گذاری ، تسهیلات مسکن و برخورداری از اوراق گواهی حق تقدیم.

**ب -** مزیت‌های سپرده سرمایه‌گذاری بانک مسکن (کلیه سپرده‌های بانکی با افزایش یک درصد بر نرخ سود عادی بانک‌ها پذیرفته می‌شود).

**پ -** حساب صندوق پس‌انداز مسکن : تسهیلات عادی خرید و همچنین تکمیل و احداث مسکن کارکنان تا سقف ۲۵۰۰۰۰۰ ریال مدت بازپرداخت ۲۰ سال.

**ت -** طرح حساب سپرده سرمایه‌گذاری تسهیلات مسکن تا سقف ۵۰ میلیون ریال (حداقل مدت انتظار ۱۲ ماه).

**ث -** تسهیلات اعطایی برای خرید واحدهای مسکونی «شرکت سرمایه‌گذاری مسکن» تابع مدت زمانی که حساب گشوده شده و میزان موجودی است که در آن حساب واریز شده و بالاخره تمامی سپرده‌گذاران صندوق پس‌انداز مسکن به شرط داشتن شرایط عمومی و اختصاصی می‌توانند از تسهیلات اعطایی تا سقف ۱۲۰ میلیون ریال به منظور احداث و تکمیل و خرید واحد مسکونی استفاده کنند.

## ۷- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران :

«... صنعت بانکداری در فراسوی مرزهای کشور ، با آهنگی شتابناک حرکتی عظیم را به سمت افق‌های نوین آغاز نموده ... عموم کشورهای پیشرفته و در حال توسعه به سرعت در حال بازنگری صنعت بانکداری خود می‌باشند فصل مشترک این بازنگری بیش از هر چیز حول محور تغییر نگرش نسبت به نحوه نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و اتکاء به مقررات احتیاطی (Prudential Megulation) دور می‌زند.<sup>۱</sup> (از بخشنامه رئیس کل ۱۳۸۱/۸/۲۳۲۹۳۴ بانک مرکزی ایران)»

## ۸- مؤسسه علوم بانکداری ایران :

پولشویی : «پولشویی فرآیندی است که به موجب آن پول کثیف حاصل از ارتکاب جرم تغییر شکل یافته و بصورت مشروع و قانونی درمی‌آید ، به نحوی که منشأ مجرمانه آن از لحاظ ردیابی مشکل می‌گردد. مجرمین سعی می‌کنند با استفاده از سیستم بانکی منابع و وجوه حاصل از جرم را تطهیر نمایند ...»

## ۹- پژوهشکده پولی و بانکی :

«با توجه به تحولات سریع حادث در صحنه‌های اقتصاد داخلی و بین‌المللی طی دهه اخیر ، به ویژه در حوزه‌های اطلاع‌رسانی و روند دائمی و شتابان جهانی شدن اقتصادها و لزوم ایفای نقش گسترده از سوی مؤسسه تحقیقات پولی و بانکی ...»

نکته - با پذیرش این پیشرفت همگام با مکانیزم‌های جدید ارتباطی به ویژه عملکرد آن در شبکه بانکی کشور نیاز به بررسی و بازنگری به کلمات و لغاتی است که جایگزین الفاظ دلخواه و حتی دور از ذهن فارسی‌زبانان بشود.

**و بانکداری داخلی (۱) -** با سپاس از کلیه همکاران بانکی به ویژه اداره معاملات ریالی ، روابط عمومی و اداره آموزش تمامی بانک‌ها که در تنظیم و تدوین این کتاب یاری بی‌دریغی روا داشته به ویژه از سرکارخانم زینب شهبازی و همکارانشان در اداره بررسی طرحها و نظارت که در تدوین و تشکل کتاب یاری نموده‌اند ، این مجموعه به نام تمامی آنها تقدیم کلیه همکاران بانکی می‌گردد.



# پیوست‌ها

۱- قوانین

۲- آیین‌نامه‌ها

۳- مقررات

## پیوست اول

### قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

مصوب هشتم شهریور ماه ۱۳۶۲

ماده ۱۵ اصلاحی با ۲ تبصره (۱ و ۲) الحاقی مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۸

تبصره ۳ و ۴ الحاقی به ماده ۱۵ مصوب ۱۳۷۶/۱۱/۲۹

### قانون چک

«مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳ قانون تجارت»

و

### قانون صدور چک

«مصوب ۱۳۸۲/۶/۲»

پیوست‌ها:

۱- قانون استفساریه با تبصره الحاقی به ماده ۲ قانون اصلاح

موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام.

۲- لایحه قانونی ممنوعیت خروج بدهکاران بانک‌ها.

۱- کلبه موارد اصلاحی و الحاقی «قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب تیرماه ۱۳۵۵» که در ۱۳۷۲/۸/۱۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی و در تاریخ ۱۳۷۲/۸/۱۹ به نایب‌رئیس شورای نگهبان رسیده است و دو تبصره الحاقی ۱۳۷۶/۳/۱۰ و ۱۳۷۶/۱۰/۱۴ مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام و قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۸۲/۶/۲ در متن اصلاح الحاق و تلفیق گردیده است.

# قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)<sup>۱</sup>

## فصل اول

### اهداف و وظایف نظام بانکی در جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱- اهداف نظام بانکی عبارت هستند از :

- ۱- استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل (با ضوابط اسلامی) به منظور تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار ، در جهت سلامت و رشد اقتصاد کشور.
- ۲- فعالیت در جهت تحقق اهداف و سیاستها و برنامه‌های اقتصادی دولت جمهوری اسلامی با ابزارهای پولی و اعتباری.
- ۳- ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش تعاون عمومی و قرض الحسنه از طریق جذب و جلب وجوه آزاد و اندوخته‌ها و پس‌اندازها و سپرده‌ها و بسیج و تجهیز آنها در جهت تأمین شرایط و امکانات کار و سرمایه‌گذاری به منظور اجرای بندهای (۲) و (۹) اصل چهل و سوم قانون اساسی<sup>۲</sup>.
- ۴- حفظ ارزش پول و ایجاد تعادل در موازنه پرداختها و تسهیل مبادلات بازرگانی.
- ۵- تسهیل در امور پرداختها و دریافتها و مبادلات و معاملات و سایر خدماتی که به موجب قانون بر عهده بانک گذاشته می‌شود.

ماده ۲- وظایف نظام بانکی عبارت هستند از :

- ۱- انتشار اسکناس و سکه‌های فلزی رایج کشور ، طبق قانون و مقررات.
- ۲- تنظیم ، کنترل و هدایت گردش پول و اعتبار ، طبق قانون و مقررات.

---

۱- متن کامل از مجموعه بخشنامه‌های مدیریت نظارت و امور بانک‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (ویرایش دوم زمستان ۱۳۸۱) نقل شده است.

۲- بند ۲ اصل چهل و سوم : تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قراردادن وسائل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسائل کار ندارند ، در شکل تعاونی ، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر ...

بند ۹ اصل چهل و سوم : تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی ، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.

- ۳- انجام کلیه عملیات بانکی ارزی و ریالی و تعهد یا تضمین پرداختهای ارزی دولت ، طبق قانون و مقررات.
- ۴- نظارت بر معاملات طلا و ارز و ورود و صدور پول رایج ایران و ارز ، تنظیم مقررات مربوط به آنها ، طبق قانون.
- ۵- انجام عملیات مربوط به اوراق و اسناد بهادار ، طبق قانون و مقررات.
- ۶- اعمال سیاستهای پولی و اعتباری ، طبق قانون و مقررات.
- ۷- عملیات بانکی مربوط به آن قسمت از برنامه‌های اقتصادی مصوب که از طریق سیستم پولی و اعتباری باید انجام گیرد.
- ۸- افتتاح انواع حسابهای قرض الحسنه (جاری و پس انداز) و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدتدار و صدور اسناد مربوط به آنها بر طبق قوانین و مقررات.
- ۹- اعطای وام و اعتبار بدون ربا (بهره) طبق قانون و مقررات.
- ۱۰- اعطای وام و اعتبار و ارائه سایر خدمات بانکی به تعاونیهای قانونی ، جهت تحقق بند (۲) اصل ۴۳ قانون اساسی.
- ۱۱- انجام معاملات طلا و نقره و نگاهداری و اداره ذخایر ارزی و طلای کشور ، با رعایت قوانین و مقررات مربوط به آن.
- ۱۲- نگاهداری وجوه ریالی مؤسسات پولی و مالی بین المللی و یا مؤسسات مشابه و یا وابسته به این مؤسسات طبق قانون و مقررات.
- ۱۳- انعقاد موافقت‌نامه پرداخت در اجرای قراردادهای پولی و بازرگانی و ترانزیتی بین دولت و سایر کشورها ، طبق قانون و مقررات.
- ۱۴- قبول و نگهداری امانات طلا و نقره و اشیاء گرانبها و اوراق بهادار و اسناد رسمی از اشخاص حقیقی و حقوقی و اجاره صندوق امانات.
- ۱۵- صدور تأیید و قبول ضمانت‌نامه ارزی و ریالی جهت مشتریان.
- ۱۶- انجام خدمات وکالت و وصایت بر طبق قانون و مقررات.

## فصل دوم

### تجهیز منابع پولی

**ماده ۳-** بانک‌ها می‌توانند، تحت هر یک از عناوین ذیل، به قبول سپرده

مبادرت نمایند:

**الف ( سپرده‌های قرض الحسنه :**

۱- جاری

۲- پس انداز

**ب ( سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار :**

تبصره سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بانک در بکار گرفتن آنها وکیل

می‌باشد، در امور: مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله مورد استفاده قرار می‌گیرد.

**ماده ۴-** بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های قرض‌الحسنه (پس‌انداز و جاری)

می‌باشند و می‌توانند اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد و یا بیمه نمایند.

**ماده ۵-** منافع حاصل از عملیات مذکور در تبصره ماده (۳) این قانون، براساس

قرارداد منعقد، متناسب با مدت و مبالغ سپرده‌های سرمایه‌گذاری و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه بکار گرفته شده در این عملیات، تقسیم خواهد شد.

**ماده ۶-** بانک‌ها می‌توانند، به منظور جذب و تجهیز سپرده‌ها، با اتخاذ روشهای

تشویقی از امتیازات ذیل به سپرده‌گذاران اعطا نمایند:

**الف ( اعطای جوایز غیر ثابت نقدی و یا جنسی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه.**

**ب ( تخفیف و یا معافیت سپرده‌گذاران از پرداخت کارمزد و یا حق الوکاله.**

**پ ( دادن حق تقدم به سپرده‌گذاران برای استفاده از تسهیلات اعطایی بانکی، در**

موارد مذکور در فصل سوم.



## فصل سوم تسهیلات اعطایی بانکی

**ماده ۷-** بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخشهای مختلف تولیدی، بازرگانی و خدماتی قسمتی از سرمایه و یا منابع مورد نیاز این بخشها را به صورت مشارکت تأمین نمایند.

**ماده ۸-** بانک‌ها می‌توانند، در امور و یا طرحهای تولیدی و عمرانی، مستقیماً به سرمایه‌گذاری مبادرت نمایند. برنامه این گونه سرمایه‌گذاریها باید در ضمن لایحه بودجه سالانه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و نتیجه ارزیابی طرح، حاکی از عدم زیان‌دهی باشد.

**تبصره-** بانک‌ها به هیچ وجه حق ندارند در تولید اشیاء تجملی و مصرفی غیرضروری سرمایه‌گذاری نمایند.

**ماده ۹-** بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور بازرگانی، در چهارچوب سیاستهای بازرگانی دولت، منابع مالی لازم را براساس قرارداد مضاربه در اختیار مشتریان با اولویت دادن به تعاونیهای قانونی قرار دهند.

**تبصره** بانک‌ها در امر واردات مجاز به مضاربه با بخش خصوصی نمی‌باشند.

**ماده ۱۰-** بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم در گسترش امر مسکن، با هماهنگی وزارت مسکن و شهرسازی، واحدهای مسکونی ارزان‌قیمت به منظور فروش اقساطی و یا اجاره به شرط تملیک احداث نمایند.

**تبصره** - تملک زمین با رعایت قانون اراضی شهری جهت احداث واحدهای مسکونی موضوع ماده (۱۰) توسط بانک‌ها بلامانع است.

**ماده ۱۱-** بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور صنعت و معدن، کشاورزی و خدمات، اموال منقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر خرید و مصرف و یا استفاده مستقیم مال و یا اموال مورد درخواست، خریداری نموده و با اخذ تأمین به صورت اقساطی به مشتری بفروشند.

**ماده ۱۲** - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی کشاورزی، صنعتی و معدنی، اموال منقول و غیرمنقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر انجام اجاره به شرط تملیک و استفاده خود، خریداری و به صورت اجاره به شرط تملیک به مشتری واگذار نمایند.

**ماده ۱۳** - بانک‌ها می‌توانند، بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی، به هر یک از عملیات ذیل مبادرت نمایند:

**الف)** مواد اولیه و لوازم یدکی موردنیاز واحدهای تولیدی را بنا به درخواست این واحدها و تعهد آنها مبنی بر خرید و مصرف مواد اولیه و لوازم یدکی مورد درخواست، خریداری و به صورت نسیه به واحدهای مذکور بفروشند.

**ب)** آن قسم از تولیدات این واحدها را که سهل‌البيع باشد بنا به درخواست آنها پیش‌خرید نمایند.

**ماده ۱۴** - بانک‌ها موظفند جهت تحقق اهداف بندهای (۲) و (۹) اصل ۴۳ قانون اساسی بخشی از منابع خود را از طریق قرض‌الحسنه به متقاضیان اختصاص دهند. آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیأت دولت می‌رسد.

**ماده ۱۵** - کلیه قراردادهایی که در اجرای مواد (۹)، (۱۱)، (۱۲)، (۱۳)، (۱۴) این قانون مبادله می‌گردد، به موجب قراردادی که بین طرفین منعقد می‌شود، در حکم اسناد لازم‌الاجراء و تابع مفاد آیین‌نامه اجرایی اسناد رسمی است.

**ماده ۱۵ - اصلاحی<sup>۱</sup>** - کلیه قراردادهایی که در اجرای این قانون مبادله می‌گردد به موجب قراردادی که بین طرفین منعقد می‌شود در حکم اسناد رسمی بوده و در صورتی که در مفاد آن طرفین اختلافی نداشته باشند لازم‌الاجراء بوده و تابع مفاد آیین‌نامه اجرایی اسناد رسمی می‌باشد.

آن دسته از معاملات مربوط به اموال غیرمنقول و اموال منقول که طبق قوانین و مقررات موضوعه باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شوند کماکان طبق تشریفات مربوط انجام خواهد شد.

**تبصره ۱-** کلیه وجوه و تسهیلات اعطایی که بانکها در اجرای این قانون به اشخاص حقیقی و حقوقی پرداخت نموده یا می‌نمایند و برابر قرارداد تنظیمی مقرر شده باشد که اشخاص مذکور در سررسید معینی، وجوه و تسهیلات دریافتی به انضمام سود و خسارت و هزینه‌های ثبتی و اجرایی، دادرسی و حق الوکاله را بپردازند، در صورت عدم پرداخت و اعلام بانک بستانکار قابل مطالبه و وصول است و کلیه مراجع قضایی و دوایر اجرای ثبت و دفاتر اسناد رسمی مکلفاند، براساس مفاد اسناد و قراردادهای تنظیمی، نسبت به صدور حکم و اجرایی و وصول مطالبات بانک، طبق مقررات این قانون اقدام نمایند.

**تبصره ۲-** اشخاصی که در قالب استفاده از خدمات بانکی، از وجوه و منابع مالی بانکها به نحو غیرمجاز بهره‌مند می‌شوند، مکلفاند علاوه بر استرداد وجوه مذکور، خسارت مربوط را به ترتیبی که در قراردادهای تنظیمی مقرر شده باشد پرداخت نمایند.

**تبصره ۳-** چنانچه در هر یک از موارد اعطای تسهیلات بانکی بیش از یک قرارداد بین بانک با مشتریان خود در دفتر اسناد رسمی تنظیم گردد حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض حق‌الثبت و نظایر آن نسبت به سند اول محاسبه و دریافت خواهد شد و در مورد قرارداد بعدی تعلق حقوق مزبور منوط به افزایش رقم مندرج در قراردادهای بعدی نسبت به رقم مذکور در قرارداد ماقبل آن است در این صورت حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض، حق‌الثبت و نظایر آن به استثنای حق‌التحریر باید به نسبت مابه‌التفاوت دو رقم فوق‌الذکر محاسبه و دریافت گردد. ملاک تشخیص ارتباط قراردادها اعلام بانک ذیربط می‌باشد.

**تبصره ۴-** در مواردی که وسایل نقلیه موتوری (ساخت کارخانجات داخلی یا وارداتی) مع‌الواسطه بانکها از طریق اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص منتقل می‌گردد، بانک انتقال‌دهنده از لحاظ مقررات مالیات نقل و انتقال در حکم انتقال‌دهنده دست اول تلقی خواهد شد.<sup>۱</sup>

۱- قانون فوق (دو تبصره ۳ و ۴) مشتمل بر ماده واحده، در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۲۹ بهمن‌ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۶/۱۲/۴ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

پیوست اول ..... ۵۲۵

**ماده ۱۶-** بانک‌ها می‌توانند ، به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی ، بازرگانی و خدماتی مبادرت به جعاله نمایند.

**ماده ۱۷-** بانک‌ها می‌توانند ، اراضی مزروعی و یا باغات را که در اختیار و تصرف خود دارند به مزارعه و یا مساقات بدهند.

## فصل چهارم

### بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سیاست پولی

**ماده ۱۸-** بانک مرکزی ایران که از این پس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نامیده می‌شود ، در مورد شرکتهای دولتی که سهام آنها صددرصد متعلق به دولت نیست ، فقط می‌تواند طبق عملیات مجاز در این قانون عمل نماید.

**ماده ۱۹-** سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی کوتاه‌مدت (یک ساله) به پیشنهاد مجمع عمومی بانک مرکزی و تصویب هیأت دولت تعیین شده و سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی پنج‌ساله و درازمدت در ضمن لوایح برنامه‌های عمرانی پنج ساله و درازمدت کشور ، جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود.

**ماده ۲۰-** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور می‌تواند با استفاده از ابزار ذیل ، طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد و براساس ماده (۱۹) ، در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند :

- ۱- تعیین حداقل و یا حداکثر نسبت سهم سود بانک‌ها در عملیات مشارکت و مضاربه ، این نسبتها ممکن است در هر یک از رشته‌های مختلف ، متفاوت باشند.
- ۲- تعیین رشته‌های مختلف سرمایه‌گذاری و مشارکت در حدود سیاستهای اقتصادی مصوب و تعیین حداقل نرخ سود احتمالی برای انتخاب طرحهای سرمایه‌گذاری و مشارکت. حداقل نرخ سود احتمالی ممکن است در هر یک از رشته‌های مختلف ، متفاوت باشد.

۳- تعیین حداقل و حداکثر نسبت سود بانکها در معاملات اقساطی و اجاره به شرط تملیک در تناسب با قیمت تمام شده مورد معامله ، این نسبتها ممکن است در موارد مختلف متفاوت باشند.

۴- تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمات بانکی (مشروط بر اینکه بیش از هزینه کار انجام شده نباشد) و حق الوکاله به کارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری که توسط بانکها دریافت می‌شود.

۵- تعیین نوع ، میزان ، حداقل و حداکثر امتیازات موضوع ماده (۶) و تعیین ضوابط تبلیغات برای بانکها در این موارد.

۶- تعیین حداقل و حداکثر میزان مشارکت ، مضاربه ، سرمایه‌گذاری ، اجاره به شرط تملیک ، معاملات اقساطی (نسیه) ، سلف ، مزارعه ، مساقات ، جعاله و قرض الحسنه برای بانکها و یا هریک از آنها در هر یک از موارد و رشته‌های مختلف و نیز تعیین حداکثر تسهیلات اعطایی به هر مشتری.

## فصل پنجم

### متفرقه

ماده ۲۱- بانک مرکزی با هر یک از بانکها و نیز بانکها با یکدیگر ، مجاز به انجام عملیات بانکی ربوی نمی‌باشند.

ماده ۲۲- بانکها می‌توانند ، با اجازه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ، با مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی ، به عملیات مجاز بانکی مبادرت نمایند.

ماده ۲۳- وجوه دریافتی تحت عنوان کارمزد و حق الوکاله جزو درآمدهای بانکها بوده و قابل تقسیم بین سپرده‌گذاران نمی‌باشد.

**ماده ۲۴-** معافیت از سود بازرگانی و یا معافیت‌های مالیاتی اعطایی - طبق قانون - به کارخانجات و مؤسسات تولیدی و بانک‌هایی که از لحاظ واردات و یا مالکیت جانشین کارخانجات و یا مؤسسات تولیدی میشوند نیز تعلق می‌گیرد.

**ماده ۲۵-** واحدهایی که بانک‌ها در آنها مشارکت و یا سرمایه‌گذاری نموده باشند ، تابع قانون تجارت خواهند بود ، مگر اینکه مشمول قانون دیگری باشند.

**ماده ۲۶-** پس از تصویب این قانون ، کلیه قوانین و مقررات مغایر ، لغو و اختیارات و وظایف مذکور در قانون پولی و بانکی و لایحه قانونی اداره امور بانک‌ها و متمم آن - که در این قانون به مراجع ذیصلاح دیگری سپرده شده است - از مراجع قبلی سلب می‌گردد.

**ماده ۲۷-** وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ؛ آیین‌نامه اجرایی این قانون را با پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ، تهیه و پس از تصویب هیأت دولت - که نباید مدت تهیه و تصویب آن از مدت چهارماه بیشتر باشد - به مرحله اجرا بگذارد.

قانون فوق مشتمل بر بیست و هفت ماده و چهار تبصره ، در جلسه روز سه‌شنبه هشتم شهریورماه یکهزار و سیصد و شصت و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۲/۶/۱۰ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.



## قانون چک

برگرفته از قانون تجارت : مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳

### فصل سوم قانون تجارت : چک

**ماده ۳۱۰** - چک نوشته‌ای است که به موجب آن صادرکننده وجوهی را که نزد محال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید.

**ماده ۳۱۱** - در چک باید محل و تاریخ صدور قید شده و به امضای صادرکننده برسد - پرداخت وجه نباید وعده داشته باشد.

**ماده ۳۱۲** - چک ممکن است در وجه حامل یا شخص معین یا به حواله کرد باشد - ممکن است به صرف امضاء در ظهر به دیگری منتقل شود.

**ماده ۳۱۳** - وجه چک باید به محض ارائه کارسازی شود.

**ماده ۳۱۴** - صدور چک ولو اینکه از محلی به محل دیگر باشد ذاتاً عمل تجارتي محسوب نیست لیکن مقررات این قانون از ضمانت صادرکننده و ظهرنویس‌ها و اعتراض و اقامه دعوی و ضمان و مفقود شدن راجع به بروات شامل چک نیز خواهد بود.

**ماده ۳۱۵** - اگر چک در همان مکانی که صادر شده است باید تأدیه گردد دارنده چک باید در ظرف پانزده روز از تاریخ صدور وجه آن را مطالبه کند و اگر از یک نقطه به نقطه دیگر ایران صادر شده باشد باید در ظرف چهل و پنج روز از تاریخ صدور چک مطالبه شود. اگر دارنده چک در ظرف مواعد مذکور ، در این ماده پرداخت وجه آن را مطالبه نکند دیگر دعوی او بر علیه ظهرنویس مسموع نخواهد بود اگر وجه چک به سببی که مربوط به محال علیه است از بین برود دعوی دارنده چک بر علیه صادرکننده نیز در محکمه مسموع نیست.

**ماده ۳۱۶** - کسی که وجه چک را دریافت می‌کند باید ظهر آن را امضاء یا مهر نماید اگرچه چک در وجه حامل باشد.

**ماده ۳۱۷** - مقررات راجع به چک‌هایی که در ایران صادر شده است در مورد چک‌هایی که از خارجه صادر شده و باید در ایران پرداخت شود نیز رعایت خواهد شد - لیکن مهلتی که در ظرف آن دارنده چک می‌تواند وجه چک را مطالبه کند چهار ماه از تاریخ صدور است.



### مبحث ششم قانون تجارت : مسئولیت

ماده ۲۴۹ - برات دهنده و کسی که برات را قبول کرده و ظهرنویس‌ها در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند.

دارنده برات در صورت عدم تأدیه و اعتراض می‌تواند به هر کدام از آنها که بخواهد منفرداً یا به چند نفر یا به تمام آنها مجتمعاً رجوع نماید.....

نکته - ماده ۲۴۹ قانون تجارت (۱۳۱۱/۱۲/۱۲) و ماده ۲۰ قانون صدور چک (۱۳۸۲/۶/۲).

«مسئولیت مدنی پشت‌نویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط کماکان به قوت خود باقی است.» بر ذکر محل صدور در چک برای حفظ حقوق ذینفع تأکید می‌ورزد.

## قانون صدور چک

۱۳۸۲/۶/۲

ماده ۱ - انواع چک عبارت است از:

۱- چک عادی: چکی است که اشخاص عهده بانک‌ها به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.

۲- چک تأیید شده: چکی است که اشخاص عهده بانک‌ها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال علیه پرداخت وجه آن تأیید می‌شود.

۳- چک تضمین شده<sup>۱</sup>: چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین می‌شود.

---

۱- چک تضمین شده به موجب لایحه قانونی مصوب ۱۹ مهرماه ۱۳۳۱ شمسی به بانک ملی ایران اجازه داده شده که بنا به تقاضای مشتریان چک‌هایی به نام چک‌های تضمین شده که پرداخت وجه آنها از طرف بانک تعهد شده باشد در دسترس صاحبان حساب قرار گیرد «دارنده چک ، مالک آن شناخته می‌شد. این نوع چک‌ها در گردش جانشین پول بوده و هیچگونه پشت‌نویسی لازم نداشت.»

۴- چک مسافرتی: چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می‌گردد.

**ماده ۲-** چکهای صادر عهده بانکهایی که طبق قوانین ایران در داخل کشور دایر شده یا می‌شوند همچنین شعب آنها در خارج از کشور در حکم اسناد لازم الاجراء است و دارنده چک در صورت مراجعه به بانک و عدم دریافت تمام یا قسمتی از وجه آن به علت نبودن محل و یا به هر علت دیگری که منتهی به برگشت چک و عدم پرداخت گردد می‌تواند طبق قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به اجرای اسناد رسمی وجه چک یا باقیمانده آن را از صادرکننده وصول نماید.

برای صدور اجراییه دارنده چک باید عین چک و گواهینامه مذکور در ماده ۴ و یا گواهینامه مندرج در ماده ۵ را به اجراء ثبت اسناد محل تسلیم نماید. اجراء ثبت در صورتی دستور اجرا صادر می‌کند که مطابقت امضای چک با نمونه امضای صادرکننده در بانک از طرف بانک گواهی شده باشد.

دارنده چک اعم از کسی است که چک در وجه او صادر گردیده یا به نام او پشت نویسی شده یا حامل چک (در مورد چکهای در وجه حامل) یا قائم مقام قانونی آنان. تبصره دارنده چک می‌تواند محکومیت صادرکننده را نسبت به پرداخت کلیه خسارات و هزینه‌های وارد شده که مستقیماً و به طور متعارف در جهت وصول طلب خود از ناحیه وی متحمل شده است، اعم از آنکه قبل از صدور حکم یا پس از آن باشد، از دادگاه تقاضا نماید، در صورتی که دارنده چک جبران خسارت و هزینه‌های مزبور را پس از صدور حکم درخواست کند، باید درخواست خود را به همان دادگاه صادرکننده حکم تقدیم نماید.

**قانون استفساریه تبصره الحاقی به ماده ۲** منظور از عبارت «کلیه خسارات و هزینه‌های واردشده ...» مذکور در تبصره الحاقی به ماده ۲ قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام، خسارات تأخیر تأدیه بر مبنای نرخ تورم از تاریخ چک تا زمان وصول آن که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام شده و هزینه دادرسی و حق الوکاله براساس تعرفه‌های قانونی است.

**ماده ۳** - صادرکننده چک باید در تاریخ مندرج در آن معادل مبلغ مذکور در بانک محال علیه وجه نقد داشته باشد و نباید تمام یا قسمتی از وجهی را که به اعتبار آن چک صادر کرده به صورتی از بانک خارج نماید یا دستور عدم پرداخت وجه چک را بدهد و نیز نباید چک را به صورتی تنظیم نماید که بانک به عللی از قبیل عدم مطابقت امضا یا قلم خوردگی در متن چک یا اختلاف در مندرجات چک و امثال آن از پرداخت وجه چک خودداری نماید.

هرگاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد.

**ماده ۳ مکرر** - چک فقط در تاریخ مندرج در آن یا پس از تاریخ مذکور قابل وصول از بانک خواهد بود.

**ماده ۴** - هرگاه وجه چک به علتی از علل مندرج در ماده (۳) پرداخت نگردد بانک مکلف است در برگ مخصوصی که مشخصات چک و هویت و نشانی کامل صادرکننده در آن ذکر شده باشد علت یا علل عدم پرداخت را صریحاً قید و آن را امضا و مهر نموده و به دارنده چک تسلیم نماید.

در برگ مزبور باید مطابقت امضا صادرکننده با نمونه امضا موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) و یا عدم مطابقت آن از طرف بانک تصدیق شود.  
بانک مکلف است به منظور اطلاع صادرکننده چک فوراً نسخه دوم این برگ را به آخرین نشانی صاحب حساب که در بانک موجود است ارسال دارد.

در برگ مزبور باید نام و نام خانوادگی و نشانی کامل دارنده چک نیز قید گردد.  
**ماده ۵** - در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد به تقاضای دارنده چک بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد و دارنده چک با قید مبلغ دریافت شده در پشت چک و تسلیم آن به بانک، گواهینامه مشتمل بر مشخصات چک و مبلغی که پرداخت شده از بانک دریافت می نماید. چک مزبور نسبت به مبلغی که پرداخت نگردیده بی محل محسوب و گواهینامه بانک در این مورد برای دارنده چک جانشین اصل چک خواهد بود.

در مورد این ماده نیز بانک مکلف است اعلامیه مذکور در ماده قبل را برای صاحب حساب ارسال نماید.

**ماده ۶** - بانکها مکلفند در روی هر برگ چک نام و نام خانوادگی صاحب حساب را قید نمایند.

**ماده ۷** - هرکس مرتکب بزه صدور چک بلامحل گردد به شرح ذیل محکوم خواهد شد :

**الف** - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک کمتر از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به حبس تا حداکثر شش ماه محکوم خواهد شد.

**ب** - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد از شش ماه تا یک سال حبس محکوم خواهد شد.

**ج** - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از پنجاه میلیون (۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال بیشتر باشد به حبس از یک سال تا دو سال و ممنوعیت از داشتن دسته چک به مدت دو سال محکوم خواهد شد و در صورتی که صادرکننده چک اقدام به اصدار چکهای بلامحل نموده باشد ، مجموع مبالغ مندرج در متون چکها ملاک عمل خواهد بود.

**تبصره** - این مجازاتها شامل مواردی که ثابت شود چکهای بلامحل بابت معاملات نامشروع و یا بهره ربوی صادر شده نمیباشد.

**ماده ۸** - چکهایی که در ایران عهده بانکهای واقع در خارج کشور صادر شده و منتهی به گواهی عدم پرداخت شده باشند از لحاظ کیفری مشمول مقررات این قانون خواهند بود.

**ماده ۹** - در صورتی که صادرکننده چک قبل از تاریخ شکایت کیفری وجه چک را نقداً به دارنده آن پرداخته یا با موافقت شاکی خصوصی ترتیبی برای پرداخت آن داده باشد ، یا موجبات پرداخت آن را در بانک محال علیه فراهم نماید قابل تعقیب کیفری نیست. در مورد اخیر بانک مذکور مکلف است تا میزان وجه چک حساب صادرکننده را مسدود نماید و به محض مراجعه دارنده و تسلیم چک وجه آن را بپردازد.

**ماده ۱۰** - هرکس با علم به بسته بودن حساب بانکی خود مبادرت به صدور چک نماید عمل وی در حکم صدور چک بی محل خواهد بود و به حداکثر مجازات مندرج در ماده ۷ محکوم خواهد شد و مجازات تعیین شده غیر قابل تعلیق است.

**ماده ۱۱** - جرایم مذکور در این قانون بدون شکایت دارنده چک قابل تعقیب نیست و در صورتی که دارنده چک تا شش ماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به بانک مراجعه نکند یا ظرف شش ماه از تاریخ صدور گواهی عدم پرداخت شکایت ننماید دیگر حق شکایت کیفری نخواهد داشت.

منظور از دارنده چک در این ماده شخصی است که برای اولین بار چک را به بانک ارائه داده است برای تشخیص اینکه چه کسی اولین بار برای وصول وجه چک به بانک مراجعه کرده است بانک‌ها مکلفند به محض مراجعه دارنده چک هویت کامل و دقیق او را در پشت چک با ذکر تاریخ قید نمایند.

کسی که چک پس از برگشت از بانک به وی منتقل گردیده حق شکایت کیفری نخواهد داشت مگر آنکه انتقال قهری باشد.

در صورتی که دارنده چک بخواهد چک را به وسیله شخص دیگری به نمایندگی از طرف خود وصول کند و حق شکایت کیفری او در صورت بی محل بودن چک محفوظ باشد، باید هویت و نشانی خود را با تصریح نمایندگی شخص مذکور در ظهر چک قید نماید و در این صورت بانک اعلامیه مذکور در ماده ۴ و ۵ را به نام صاحب چک صادر می‌کند و حق شکایت کیفری او محفوظ خواهد بود.

تبصره - هرگاه بعد از شکایت کیفری شاکی چک را به دیگری انتقال دهد یا حقوق خود را نسبت به چک به هر نحو به دیگری واگذار نماید تعقیب کیفری موقوف خواهد شد.

**ماده ۱۲** - هرگاه قبل از صدور حکم قطعی، شاکی گذشت نماید و یا اینکه متهم وجه چک و خسارات تأخیر تأدیه را نقداً به دارنده آن پرداخت کند، یا موجبات پرداخت وجه چک و خسارات مذکور (از تاریخ ارائه چک به بانک) را فراهم کند یا در صندوق دادگستری یا اجراء ثبت تودیع نماید مرجع رسیدگی قرار موقوفی تعقیب صادر خواهد کرد.

صدور قرار موقوفی تعقیب در دادگاه کیفری مانع از آن نیست که آن دادگاه نسبت به سایر خسارات مورد مطالبه رسیدگی و حکم صادر کند.

هرگاه پس از صدور حکم قطعی شاکی گذشت کند و یا اینکه محکوم‌علیه به ترتیب فوق موجبات پرداخت وجه چک و خسارت تأخیر تأدیه و سایر خسارات مندرج در حکم را فراهم نماید اجرای حکم موقوف می‌شود و محکوم‌علیه فقط ملزم به پرداخت مبلغی معادل یک سوم جزای نقدی مقرر در حکم خواهد بود که به دستور دادستان به نفع دولت وصول خواهد شد.

تبصره - میزان خسارت و نحوه احتساب آن بر مبنای قانون الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک - مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام - خواهد بود.

**ماده ۱۳ -** در موارد زیر صادرکننده چک قابل تعقیب کیفری نیست :

الف - در صورتی که ثابت شود چک سفید امضاء داده شده باشد.

ب - هرگاه در متن چک ، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی شده باشد.

ج - چنانچه در متن چک قید شده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

د - هرگاه بدون قید در متن چک ثابت شود که وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی بوده یا چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

ه - در صورتی که ثابت گردد چک بدون تاریخ صادر شده و یا تاریخ واقعی صدور چک مقدم بر تاریخ مندرج در متن چک باشد.

**ماده ۱۴ -** صادرکننده چک یا ذی‌نفع یا قائم‌مقام قانونی آنها با تصریح به اینکه

چک مفقود یا سرقت یا جعل شده و یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرایم دیگری تحصیل گردیده می‌تواند کتباً دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد. بانک پس از احراز هویت دستوردهنده از پرداخت وجه آن خودداری خواهد کرد و در صورت ارائه چک بانک گواهی عدم پرداخت را با ذکر علت اعلام شده صادر و تسلیم می‌نماید.

دارنده چک می‌تواند علیه کسی که دستور عدم پرداخت داده شکایت کند و هرگاه خلاف ادعایی که موجب عدم پرداخت شده ثابت گردد دستور دهنده علاوه بر مجازات مقرر در ماده ۷ این قانون به پرداخت کلیه خسارات وارده به دارنده چک محکوم خواهد شد.

**تبصره ۱** اذی‌نفع در مورد این ماده کسی است که چک به نام او صادر یا ظهرنویسی شده یا چک به او واگذار گردیده باشد (یا چک در وجه حامل به او واگذار گردیده). در موردی که دستور عدم پرداخت مطابق این ماده صادر می‌شود بانک مکلف است وجه چک را تا تعیین تکلیف آن در مرجع رسیدگی یا انصراف دستور دهنده در حساب مسدودی نگهداری نماید.

**تبصره ۲** دستور دهنده مکلف است پس از اعلام به بانک شکایت خود را به مراجع قضایی تسلیم و حداکثر ظرف مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم نماید در غیر اینصورت پس از انقضاء مدت مذکور بانک از محل موجودی به تقاضای دارنده چک وجه آن را پرداخت می‌کند.

**تبصره ۳** - پرداخت چکهای تضمین شده و مسافرتی را نمی‌توان متوقف نمود مگر آنکه بانک صادرکننده نسبت به آن ادعای جعل نماید. در این مورد نیز حق دارنده چک راجع به شکایت به مراجع قضایی طبق مفاد قسمت اخیر ماده (۱۴) محفوظ خواهد بود.

**ماده ۱۵** - دارنده چک می‌تواند وجه چک و ضرر و زیان خود را در دادگاه کیفری مرجع رسیدگی مطالبه نماید.

**ماده ۱۶** - رسیدگی به کلیه شکایات و دعاوی جزایی و حقوقی مربوط به چک در دادسرا و دادگاه تا خاتمه دادرسی، فوری و خارج از نوبت به عمل خواهد آمد.

**ماده ۱۷** - وجود چک در دست صادرکننده دلیل پرداخت وجه آن و انصراف شاکی از شکایت است مگر اینکه خلاف این امر ثابت گردد.

**ماده ۱۸** - مرجع رسیدگی کننده جرایم مربوط به چک بلامحل ، از متهمان در صورت توجه اتهام طبق ضوابط مقرر در ماده (۱۳۴) قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور کیفری) - مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون امور قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی - حسب مورد یکی از قرارهای تأمین کفالت یا وثیقه (اعم از وجه نقد یا ضمانتنامه بانکی یا مال منقول و غیرمنقول) اخذ می‌نماید.

**ماده ۱۹** - در صورتی که چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی صادر شده باشد ، صادرکننده چک و صاحب حساب متضامناً مسؤول پرداخت وجه چک بوده و اجراییه و حکم ضرر و زیان براساس تضامن علیه هر دو صادر می‌شود به علاوه امضا کننده چک طبق مقررات این قانون مسؤولیت کیفری خواهد داشت مگر اینکه ثابت نماید که عدم پرداخت مستند به عمل صاحب حساب یا وکیل یا نماینده بعدی او است که در این صورت کسی که موجب عدم پرداخت شده از نظر کیفری مسؤول خواهد بود.

**ماده ۲۰** - مسئولیت مدنی پشت نویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط کماکان به قوت خود باقی است.<sup>۱</sup>

**ماده ۲۱** - بانک‌ها مکلفند کلیه حسابهای جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بی‌محل صادر کرده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفر خواست شده باشد بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری دیگری باز ننمایند.

مسؤولین شعب هر بانکی که به تکلیف فوق عمل ننمایند حسب مورد با توجه به شرایط و امکانات و دفعات و مراتب جرم به یکی از مجازاتهای مقرر در ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری توسط هیأت رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهند شد.

۱- رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور شماره ۵۳۶ : «... مسئولیت ظهنویسی چک موضوع ماده ۳۱۴ قانون تجارت هم براساس این شرایط تحقق می‌یابد ... گواهی بانک محال‌علیه دائر به عدم تأدیبه وجه چک در مدت ۱۵ روز به بانک مراجعه شده به منزله واخواست می‌باشد...»



تبصره ۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سوابق مربوط به اشخاصی را که مبادرت به صدور چک بلامحل نموده‌اند به صورت مرتب و منظم ضبط و نگهداری نماید و فهرست اسامی این اشخاص را در اجرای مقررات این قانون در اختیار کلیه بانک‌های کشور قرار دهد.

تبصره ۲- ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ به استعلامات بانک‌ها به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که ظرف مدت سه ماه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و به تصویب هیأت دولت می‌رسد.

**ماده ۲۲-** در صورتی که به متهم دسترسی حاصل نشود آخرین نشانی متهم در بانک محال‌علیه اقامتگاه قانونی او محسوب است و هرگونه ابلاغی به نشانی مزبور به عمل می‌آید.

هرگاه متهم حسب مورد به نشانی بانکی یا نشانی تعیین شده شناخته نشود یا چنین محلی وجود نداشته باشد گواهی مأمور به منزله ابلاغ اوراق تلقی می‌شود و رسیدگی بدون لزوم احضار متهم وسیله مطبوعات ادامه خواهد یافت.

**ماده ۲۳-** قانون چک مصوب خرداد ۱۳۴۴ نسخ می‌شود.

ماده ۸ قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۸۲/۶/۲

ماده ۸: «کلیه قوانین و مقررات مغایر از تاریخ تصویب این قانون لغو می‌گردد.»

### موضوع استفسار در رابطه با قانون چک :

«آیا مراد از خسارات و هزینه‌های مقرر در تبصره الحاقی به ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوبه ۱۳۷۶/۳/۱۰، کلیه خسارات و هزینه‌های لازم از قبیل هزینه دادرسی، حق‌الوکاله، ضمان ناشی از تسبیب<sup>۱</sup>، خسارات تأخیر تأدیه و امثال آن می‌باشد؟ در این صورت مبنای محاسبه خسارات، مقررات بانکی است یا مبنای آن عرف می‌باشد که قاضی به استناد نظریه کارشناسی یا سایر طرق نسبت به استخراج خسارات اقدام می‌نمایند؟»

۱- حواله کردن طلب کسی بر دیگری که بدهکار است. وصول کردن مالیات تا دینار آخر.

### نظر مجمع تشخیص مصلحت نظام

**ماده واحده** - منظور از عبارت «کلیه خسارات و هزینه‌های وارد شده ...» مذکور در تبصره الحاقی به ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام، خسارات تأخیر تأدیه بر مبنای نرخ تورم از تاریخ چک تا زمان وصول آن که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام شده و هزینه دادرسی و حق الوکاله براساس تعرفه‌های قانونی است.

تفسیر فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه روز شنبه بیست و یکم آذرماه یکهزار و سیصد و هفتاد و هفت مجمع تشخیص مصلحت نظام، به تصویب رسیده است.<sup>۱</sup>

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام - اکبر هاشمی رفسنجانی

### لایحه قانونی ممنوعیت خروج بدهکاران بانک‌ها

مصوب ۱۳۵۹/۲/۲۰

**ماده واحده** - به بانک مرکزی ایران اجازه داده می‌شود به منظور جلوگیری از خروج اشخاصی که به بانک‌های کشور بدهکار بوده و اسامی آنان از طرف بانک‌ها به بانک مرکزی ایران اعلام شده است و همچنین واردکنندگانی که به تعهدات خود عمل ننموده‌اند، از طریق دادسرای عمومی تهران خواستار ممنوعیت خروج آنان از کشور گردد. خروج اشخاص مزبور از کشور منوط به اجازه بانک مرکزی ایران می‌باشد.<sup>۲</sup>

۱- نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۵۷۱۶-۱۳۷۷/۱/۱۷

۲- نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۰۲۷۶-۱۳۵۹/۳/۱۸



## پیوست دوم

### آیین نامه‌ها

آیین نامه تعیین ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از  
افتتاح حساب جاری و چگونگی پاسخ استعلام بانک‌ها

آیین نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن

آیین نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها

## آیین‌نامه تعیین ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و چگونگی پاسخ استعلام بانک‌ها<sup>۱</sup>

هیأت وزیران آیین‌نامه تعیین ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ بانک‌ها را تصویب کرد. این آیین‌نامه به استناد تبصره ۲ ماده ۲۱ اصلاحی قانون صدور چک مصوب ۱۳۷۲ در تاریخ ۱۳۷۳/۸/۲۵ به تصویب هیأت وزیران رسیده و به شرح ذیل:

**ماده ۱- بانک‌ها مکلفند هنگام افتتاح حساب جاری برای اشخاص مشخصات کامل شناسنامه را در کارتهای مربوط درج نمایند.**

**ماده ۲- بانک‌ها مکلفند در صورت درخواست دارنده چک گواهی عدم پرداخت را بر اساس ماده ۴ قانون صدور چک با مشخصات کامل صادرکننده چک و سایر موارد مندرج در ماده یادشده تنظیم و به دارنده چک تسلیم نمایند.**

**تبصره - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است رویه موجود بانک‌ها در مورد واریز چک‌ها از طریق بانک را منطبق با این ماده اصلاح نماید.**

**ماده ۳- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است با دریافت فهرست مشخصات اشخاصی که تعقیب آنها در رابطه با صدور چک بلامحل منتهی به صدور کیفرخواست شده است فهرست اسامی و مشخصات اشخاص مشمول ماده ۲۱ اصلاحی قانون صدور چک را تهیه کرده و در پایان هر ماه طی بخشنامه‌ای به بانک‌های کشور ابلاغ نماید.**

**تبصره - وزارت دادگستری موظف است ترتیبی اتخاذ نماید تا در اجرای این ماده مراجع قضایی اطلاعات یادشده را بلافاصله پس از صدور کیفرخواست به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نمایند.**

**ماده ۴- بانک‌ها مکلفند حساب جاری اشخاصی را که اسامی آنها در فهرست اشخاص مشمول ماده ۲۱ اصلاحی قانون صدور چک درج است بسته و از افتتاح حساب جاری و دادن دسته‌چک در مدت قانونی به آنها خودداری نمایند.**

**ماده ۵- در مواردی که اشخاص مشمول ماده ۲۱ اصلاحی قانون صدور چک از ناحیه مراجع قضایی حکم برائت یا قرار منع یا موقوفی تعقیب اخذ نمایند به ترتیبی که از شمول ماده ۲۱ قانون خارج شده باشند مراتب از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برلی حذف نام آنان از فهرست موضوع ماده ۳ آیین‌نامه به بانک‌های کشور ابلاغ خواهد شد.**

# آیین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرائی آن

**ماده ۱-** از لحاظ این آیین‌نامه ، اسناد اوراق تجاری به آن دسته از اسناد و اوراق بهادار اطلاق می‌گردد که مفاد آن حاکی از بدهی ناشی از معاملات تجاری باشد.

**ماده ۲-** بانک‌ها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت واحدهای تولیدی و بازرگانی و خدماتی اسناد و اوراق تجاری متعلق به این قبیل واحدها را طبق ضوابط این آیین‌نامه تنزیل نمایند.

**ماده ۳-** بانک‌ها موظفاند ؛ قبل از تنزیل اسناد و اوراق تجاری ، از حقیقی بودن دین اطمینان حاصل نمایند.

**ماده ۴-** بانک‌ها مکلفاند ؛ قبل از تنزیل اسناد و اوراق تجاری از معتبر بودن متعهد دین اطمینان حاصل نمایند.

- بانک‌ها به طور قطع موظف به حصول اطمینان از حقیقی بودن دین مورد خرید ، معتبر بودن متعهد و رعایت کامل میزان حد مجاز می‌باشند که برای بانک‌ها تعیین شده است.<sup>۱</sup> به علاوه ، چون در شرایط عادی در جریان خرید دین امکان مراجعه به واگذارنده در صورتی که متعهد نسبت به پرداخت دین خود اقدام نکند ، وجود ندارد ، مراتب با حضرت آیت‌... رضوانی مطرح و جواب واصله به شرح زیر است :

**”در صورتی که در ضمن معامله و خرید دین از طلبکار با او شرط شود ؛ هرگاه مدیون در سررسید نپردازد ، شما متعهد باشید بپردازید ، بی‌اشکال است.“**

**ماده ۵-** تنزیل اسناد و اوراق تجاری توسط بانک‌ها در صورتی مجاز است که سررسید این قبیل اسناد و اوراق از یک‌سال تجاوز ننماید.

**ماده ۶-** بانک‌ها می‌توانند اوراق و اسناد تجاری را به قیمتی کمتر از مبلغ اسمی آنها با رعایت بخش بازرگانی و کسب کار مصوبه شورای پول و اعتبار ، تنزیل نمایند.<sup>۲</sup>

۱- بخشنامه شماره نب/۱۱۱۹ مورخ ۱۳۶۳/۳/۱۶

۲- بخشنامه مب/۷۹۰ مورخ ۱۳۸۲/۵/۶ اصلاح ماده ۶.

تبصره - مبلغ اسمی رقمی است که در متن اسناد و اوراق تجاری ذکر گردیده حاکی از میزان دین می‌باشد. اعطای تخفیف در مورد تمام یا قسمتی از سود ناشی از معاملات خرید دین در صورت استرداد قبل از سررسیدن دین مجاز نمی‌باشد.<sup>۱</sup>

**ماده ۷-** میزان تعهد هر شخص حقیقی و یا حقوقی ناشی از تنزیل

اسناد و اوراق تجاری برابر با ۵ درصد مجموع سرمایه و اندوخته‌های هر بانک تعیین می‌گردد، مشروط بر اینکه از یک میلیارد ریال تجاوز ننماید.

- اصلاح ماده (۷) مصوب جلسه ۵۶۹ مورخ ۱۳۶۴/۹/۲۴ شورای پول و اعتبار:<sup>۲</sup>

**”ماده ۷-** حداکثر میزان تعهدات هر شخص حقیقی ناشی از تنزیل اسناد و اوراق تجاری

۵ میلیون ریال و برای هر شخص حقوقی پنجاه میلیون ریال تعیین می‌گردد.“

ضمناً به منظور کنترل بیشتر و همچنین رفع مشکلات مالی کسبه طرح ذیل به

صورت کلی مورد تصویب قرار گرفت و مقرر شد به مرحله اجرا گذاشته شود:

- بانک‌ها به هر یک از مشتریان خود خط اعتباری مشخصی را طبق ضوابط

مربوط به پس از اخذ تأمین کافی و براساس مشخصات ذیل اعطاء می‌نمایند.

۱- استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری خرید دین، اصناف، کسبه و سایر

اشخاصی که نیاز اعتباری آنها به سهولت از طریق سایر تسهیلات بانکی قابل تأمین نباشد.

۲- اعتبار مزبور قابل برداشت با صدور چک یا صدور حواله نبوده، بلکه صرفاً از

طریق خرید اسناد تجاری قابل استفاده خواهد بود.

۳- مشتری، سفته‌ها یا بروات لازم را برای خرید کالاهای موردنیاز خود از طریق

فروشندهگان این قبیل کالاها مورد استفاده قرار خواهد داد. فروشندهگان این قبیل سفته‌ها یا

بروات را در صورت نیاز، نزد شعبه بانک خریدار تنزیل خواهند نمود.

۴- تنزیل‌کنندگان (فروشندهگان اسناد تجاری) سفته‌ها یا بروات مورد بحث باید

فعالیت تجاری داشته باشند.

۱- بخشنامه شماره نب/۴۶/۲۲۰۶ مورخ ۱۳۶۴/۶/۱۱ (مصوبه جلسه ۵۶۱ مورخ ۱۳۶۴/۵/۲۷ شورای پول و اعتبار)

۲ - بخشنامه شماره نب/۴۸/۴۲۱۰ مورخ ۱۳۶۴/۱۰/۱۷

۵- بانک با تنزیل (خرید) سفته‌ها یا بروات حساب اعتباری مشتری را بدهکار می‌نماید.

۶- سفته‌هایی که با ترتیبات فوق تنزیل می‌گردد، اعتبار خریدار محسوب شده و فقط توسط متعهد اصلی قابل پرداخت بوده و بانک حق مراجعه به فروشنده (تنزیل‌کننده) را ندارد.

۷- در حدی که سفته‌ها و یا بروات واریز می‌گردد، حساب اعتباری مذکور در بند (۵) تسویه و اعتبار مربوط می‌تواند تا حد واریز شده، مورد استفاده مجدد قرار گیرد.

**ماده ۸-** حداکثر مجموع مبلغ تنزیل اسناد و اوراق تجاری توسط هر بانک معادل ۵ درصد سپرده‌های غیردولتی آن بانک در پایان سال قبل تعیین می‌گردد.

- حد مجاز تسهیلات اعطایی برای تنزیل اسناد و اوراق تجاری توسط هر بانک، طبق مفاد ماده (۸) آیین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خریددین) کماکان معادل ۵ درصد سپرده‌های غیردولتی آن بانک در پایان سال قبل می‌باشد. بدیهی است؛ حد مجاز مذکور مشتمل بر تسهیلات اعطایی گذشته و تسهیلات اعطایی جدید در این مورد می‌باشد<sup>۱</sup>.

- خرید اسناد و اوراق تجاری براساس مفاد آیین‌نامه موقت مربوط از هر یک از واحدهای اقتصادی، اعم از اینکه واحد مذکور تولیدی، خدماتی و بازرگانی باشد، اعطای تسهیلات به بخش بازرگانی تلقی می‌گردد.

**ماده ۹-** این آیین‌نامه به استناد بند (۳) ماده (۳۴) قانون پولی و بانکی در نه ماده و یک تبصره در چهارصد و هفتاد و یکمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۶۱/۸/۲۸ به تصویب رسید.



## آیین‌نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها<sup>۱</sup>

**ماده ۱-** صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها موقوف به اخذ وثیقه از مضمون‌عنه طبق شرایط مندرج در این آیین‌نامه می‌باشد.

**ماده ۲-** انواع وثایق قابل قبول برای صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی به شرح ذیل

می‌باشد :

**الف -** وجه نقد یا طلا یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره بر اساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ، یا اوراق قرض‌الحسنه نزد آن بانک ، یا حساب‌های ارزی ، شامل : حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ارزی و قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز ارزی<sup>۲</sup> نزد بانک صادرکننده ضمانتنامه.

**ب -** تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز داخلی.

**پ -** تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی یا حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار متقاضی نزد سایر بانک‌ها یا گواهی‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ویژه عام و خاص یا اوراق قرض‌الحسنه.

**ت -** سفته با دو امضاء قابل قبول بانک - اموال غیرمنقول - برگ وثیقه انبارهای عمومی مربوط به کالا - سهام شرکت‌هایی که در بورس پذیرفته شده باشد - کشتی و هواپیما.

**تبصره ۱-** در مورد شرکت‌های تحت مدیریت دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و شرکت‌های وابسته به آنها ، بانک می‌تواند سفته شرکت یا نهاد در وجه بانک را قبول نماید.<sup>۳</sup>

**تبصره ۲ -** غیر از وثایق پیش‌بینی شده در این آیین‌نامه ، بانک مرکزی می‌تواند حسب مقتضیات روز ، وثایق دیگری را پیش‌بینی و در صورت لزوم به بانک‌ها اعلام نماید.

۱- بخشنامه شماره مب/۱۶۲ مورخ ۱۳۸۰/۲/۲۹.

۲- بخشنامه شماره نب/۵۷۸۴ مورخ ۱۳۷۷/۸/۲۴.

۳- بند (۴) مصوبه نهصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۲ شورای پول و اعتبار.

**ماده ۳** - حداقل معادل ده درصد مبلغ ضمانتنامه یا ظهرنویسی از یک یا ترکیبی از وثایق بند (الف) ماده (۲) و بابت بقیه آن از یک یا ترکیبی از انواع وثایق مشروح ذیل خواهد بود :

۱- معادل بقیه مبلغ ضمانتنامه و یا ظهرنویسی از یک و یا ترکیبی از انواع وثایق مذکور در بندهای (الف) و (ب) ماده (۲).

۲- سفته طبق بند (پ) ماده (۲) و تبصره (۱) ذیل آن حداقل معادل ۱۲۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه و یا ظهرنویسی.

۳- اموال غیرمنقول یا برگ وثیقه انبارهای عمومی یا سهام شرکت‌هایی که در بورس پذیرفته شده باشد ، یا کشتی ، یا هواپیما : حداقل معادل ۱۵۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه یا ظهرنویسی.

تبصره ۱ ضمانتنامه‌های مربوط به شرکت در مناقصه و مزایده از پرداخت وثیقه نقدی مذکور در ماده (۳) معاف می‌باشند و درصدهای مذکور در ردیف‌های (۲) و (۳) نسبت به کل مبلغ ضمانتنامه محاسبه خواهد شد.

تبصره ۲ - بانک‌ها می‌توانند از اخذ وثیقه نقدی مذکور در ماده (۳) بابت ضمانتنامه‌های صادره منحصرأً برای امور : کشاورزی ، احداث ، تکمیل و یا تعمیر واحدهای مسکونی خودداری کنند ؛ مشروط بر اینکه وثیقه منحصرأً غیرمنقول بوده و حداقل ۱۶۰ درصد مبلغ ضمانتنامه ارزش داشته باشد.

تبصره ۳ - ضمانتنامه‌های مربوط به کارخانه‌های تولیدی بابت خرید مواد اولیه از خارج یا هزینه‌های ارزی اجرای طرح‌های تأسیس یا توسعه کارخانه‌هایی که مورد تأیید و توصیه وزارتخانه‌های مربوط باشد و وام‌های خارجی برای منظورهای فوق در صورت موافقت بانک مرکزی ، مشمول تبصره (۱) این ماده می‌باشد.

**ماده ۴** - تعهدات هر یک از مشتریان بانک بابت ظهرنویسی و ضمانتنامه‌های صادره نباید از ۲۵ درصد مجموع سرمایه و اندوخته‌های بانک تجاوز نماید ؛ مشروط بر اینکه جمع تعهدات هر مشتری اعم از ضمانتنامه و ظهرنویسی و وام و اعتبار از ۳۰ درصد مجموع سرمایه و اندوخته‌های بانک تجاوز نکند ، بانک مرکزی می‌تواند در موارد استثنایی نصاب ۳۰ درصد اخیرالذکر را به ۴۰ درصد افزایش دهد.

تبصره - ضمانتنامه و ظهرنویسی که در مقابل وجه نقد یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار، یا اوراق قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز ارزی و یا تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی صادر می‌شود و همچنین آن قسمت از ظهرنویسی‌ها و ضمانتنامه‌های صادره در مقابل وثایق مذکور در فوق مشمول محدودیت مذکور در این ماده نخواهد بود.

**ماده ۵ -** مجموع تعهدات ناشی از ظهرنویسی و صدور ضمانتنامه‌های هر بانک نباید از مجموع سرمایه و اندوخته‌ها و سی‌درصد کل سپرده‌های پایان ماه پیش بانک که قسمتی از آنها طبق بند (۳) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور نزد بانک مرکزی نگاهداری می‌شود، تجاوز نماید.

تبصره - ضمانتنامه‌های مربوط به شرکت در مناقصه و مزایده و ظهرنویسی و ضمانتنامه‌هایی که در مقابل وجه نقد یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار، یا اوراق قرض‌الحسنه و یا حساب‌های ارزی شامل حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ارزی و قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز ارزی و یا تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی صادر می‌شود و همچنین آن قسمت از ظهرنویسی‌ها و ضمانتنامه‌های صادره در مقابل وثایق مذکور در فوق مشمول محدودیت مذکور در این ماده نخواهد بود.

**ماده ۶ -** صدور ضمانتنامه ریالی در برابر تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی و همچنین صدور ضمانتنامه ارزی منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد.

**ماده ۷ -** در ضمانتنامه‌ها باید موضوع ضمانتنامه، نام مضمون‌له و مضمون‌عنه، مدت اعتبار ضمانتنامه و مبلغ آن بطور صریح قید شود.

## بانکداری داخلی ۱..... ۵۴۷

**ماده ۸** - بانکها باید برای حساب ضمانتنامهها و ظهرنویسیها و وثایق نقدی و وثایق غیرنقدی ضمانتنامهها و ظهرنویسیها حساب جداگانه نگهداری نمایند. به غیر از وجه نقد و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار، یا حساب‌های ارزی شامل حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ارزی و قرض‌الحسنه و پس‌انداز ارزی نزد خود بانک، بقیه وثایق باید در حساب انتظامی نگهداری شود.

**ماده ۹** - بانکها باید صورت ریز کلیه ضمانتنامه‌های صادره و تعهدات ناشی از ظهرنویسیها را در پایان ماه‌های شهریور و اسفند هر سال منتهی ظرف ۲۵ روز، مطابق نمونه‌ای که از طرف بانک مرکزی برای آنها فرستاده شده است، تهیه و به بانک مرکزی اداره نظارت بر امور بانکها ارسال نمایند.

**ماده ۱۰** - از این تاریخ هرگونه ظهرنویسی و یا صدور ضمانتنامه توسط بانکها منوط به رعایت کامل مقررات این آیین‌نامه است. ضمانتنامهها و ظهرنویسیهای موجود که براساس مقررات قبل صادر شده‌اند، در صورت ضرورت تمدید، به تشخیص بانک می‌توانند کماکان با شرایط قبلی تمدید شوند.

پیوست سوم

مقررات تأسیس و نحوه فعالیت مؤسسات  
اعتباری غیربانکی

## مقررات تأسیس و نحوه فعالیت مؤسسات اعتباری غیربانکی

### بخش اول - تعاریف

**ماده ۱ -** از نظر این مقررات مؤسسه اعتباری غیربانکی از این پس مؤسسه اعتباری نامیده می‌شود مؤسسه‌ای است که از طریق جذب سپرده‌های غیردیداری، اخذ تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت نموده و این منابع را به اعطای تسهیلات اعتباری اختصاص داده و یا به هر نحو دیگری به تشخیص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که از این پس بانک مرکزی نامیده می‌شود واسطه بین عرضه‌کنندگان و متقاضیان منابع مالی باشد.

**ماده ۲ -** مؤسسه اعتباری که صرفاً در قالب یکی از تسهیلات اعتباری یا یک رشته از فعالیت‌های اقتصادی فعالیت می‌نمایند «مؤسسه اعتباری تخصصی» شناخته می‌شود.

**ماده ۳ -** مؤسسه اعتباری که در چند رشته از فعالیت‌های اقتصادی یا چند نوع از انواع تسهیلات اعتباری فعالیت می‌نماید «مؤسسه اعتباری عمومی» شناخته می‌شود.

**ماده ۴ -** تشخیص تخصصی یا عمومی بودن و تعیین محدوده فعالیت مؤسسه اعتباری با بانک مرکزی است.

### بخش دوم - تأسیس

**ماده ۵ -** فعالیت هر یک از مؤسسات اعتباری منوط به اخذ مجوز از بانک مرکزی است.

**ماده ۶ -** هیچیک از بانک‌ها مجاز به تأسیس مؤسسه اعتباری نمی‌باشند.

**ماده ۷ -** مؤسسات اعتباری تخصصی می‌توانند به صورت شرکت‌های سهامی عام یا خاص تأسیس شده و فعالیت نمایند.

## بانکداری داخلی ۱ ..... ۵۵۰

**ماده ۸** - مؤسسات اعتباری عمومی فقط به صورت شرکت سهامی عام با سهام با نام مجاز به تأسیس و فعالیت می‌باشد.

**ماده ۹** - اساسنامه کلیه مؤسسات اعتباری باید منطبق با این مقررات بوده و به تأیید شورای پول و اعتبار برسد ، هرگونه تغییر در مواد اساسنامه مؤسسات اعتباری با موافقت قبلی شورای پول و اعتبار مجاز است.

تبصره - مؤسسات اعتباری مکلفند به نحو مقتضی مفاد این ماده را در اساسنامه خود منعکس نمایند.

**ماده ۱۰** - مؤسسات اعتباری مکلفند قبل از مراجعه به مراجع ثبت شرکت‌ها به منظور ثبت مؤسسه یا تغییر اساسنامه مجوز شورای پول و اعتبار را از بانک مرکزی دریافت و همراه با سایر مدارک به مراجع مذکور ارائه نمایند.

**ماده ۱۱** - مؤسسات اعتباری که قبل از تصویب این مقررات تأسیس شده‌اند مکلفند حداکثر ظرف مدت یک سال پس از اعلام این مقررات وضع خود را با آن تطبیق داده و مجوزهای لازم را از بانک مرکزی دریافت دارند.

### بخش سوم - سرمایه

**ماده ۱۲** - سرمایه مؤسسه اعتباری حداقل پنج میلیارد ریال تعیین می‌گردد. هنگام تأسیس باید حداقل ۳۵٪ از کل سرمایه پرداخت شده باشد. تبصره - هیچیک از بانک‌ها مجاز به مشارکت در سرمایه مؤسسات اعتباری نمی‌باشند.

**ماده ۱۳** - زیان‌های احتمالی مؤسسات اعتباری باید به نحوی تأمین شود که سرمایه آنها هیچگاه از حداقل تعیین شده در ماده ۱۲ کمتر نشود.

### بخش چهارم - هیأت مدیره و مدیرعامل

**ماده ۱۴ -** صلاحیت تخصصی مدیرعامل و قائم مقام مؤسسه اعتباری باید به تأیید بانک مرکزی برسد.

تبصره - انتخاب مجدد ایشان با تأیید بانک مرکزی امکان پذیر است.

**ماده ۱۵ -** مسئولیت حسن اجرای این مقررات منفرداً و مشترکاً بالاترین مقام اجرایی و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری می باشد.

### بخش پنجم - نحوه فعالیت

**ماده ۱۶ -** مؤسسات اعتباری مجاز به انجام عملیات ربوی نیستند.

**ماده ۱۷ -** مؤسسات اعتباری می توانند منابع مالی مورد نیاز خود را به طرق ذیل تأمین نمایند :

۱- قبول سپرده های قرض الحسنه پس انداز و سپرده های مشابه غیردیداری.

۲- قبول سپرده های سرمایه گذاری مدت دار.

۳- انتشار اوراق مشارکت و اوراق مشابه.

۴- انتشار اوراق قرضه الحسنه.

۵- دریافت تسهیلات از اشخاص حقیقی و حقوقی

ضوابط بندهای ۳، ۴، و ۵ توسط بانک مرکزی تعیین می شود.

**ماده ۱۸ -** افتتاح حساب جاری و یا حساب های دیگری که وجوه آن با چک و یا وسایل مشابه قابل نقل و انتقال می باشد توسط مؤسسات اعتباری ممنوع است.

تبصره - استفاده از سایر ابزارهای پرداخت برای نقل و انتقال وجوه از حساب های سپرده قرض الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت منوط به موافقت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد.

**ماده ۱۹ -** مؤسسات اعتباری می توانند به اعطای تسهیلات اعتباری در چهارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مبادرت نمایند.



**ماده ۲۰** - مانده تسهیلات اعتباری اعطایی مؤسسات اعتباری در هر زمان نباید از ۱۵ برابر مانده حساب سرمایه آنها تجاوز نماید.

**ماده ۲۱** - مانده تسهیلات اعتباری اعطایی مؤسسات اعتباری به هر شخص نمی‌تواند از ۱۰٪ مانده حساب سرمایه تجاوز نماید.

**ماده ۲۲** - مؤسسات اعتباری می‌توانند با مجوز بانک مرکزی به انجام عملیات ارزی مبادرت نمایند.

**ماده ۲۳** - مؤسسات اعتباری مکلفند اموال موضوع تسهیلات اعطایی و یا وثایق آنها در طول مدت اجرای قرارداد مربوطه همه ساله حداقل به میزان مانده این تسهیلات به نفع مؤسسه اعتباری بیمه نمایند.

**ماده ۲۴** - خرید و فروش کالا یا اموال دیگر توسط مؤسسات اعتباری به استثنای کالا یا اموال موضوع تسهیلات اعتباری ممنوع می‌باشد.

**ماده ۲۵** - خرید داراییهای ثابت برای استفاده متعارف مؤسسه مجاز می‌باشد لیکن خرید و فروش به منظور تجارت ممنوع است.

**ماده ۲۶** - مؤسسات اعتباری می‌توانند با اجازه بانک مرکزی و در چهارچوب قوانین پولی و بانکی کشور و عملیات بانکی بدون ربا (بهره) به سایر عملیاتی که در این مقررات تصریح نشده است مبادرت نمایند.

### بخش ششم - سایر موارد

**ماده ۲۷** - به منظور حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور ، مؤسسات اعتباری مکلفند :

۱- سپرده قانونی در قبال انواع سپرده‌های دریافتی خود را به میزانی که شورای پول و اعتبار تعیین می‌کند ، نزد بانک مرکزی تودیع نمایند.

۲- انواع نرخ سود سپرده‌ها ، تسهیلات ، کارمزدها و همچنین جوایز خود را که بانک مرکزی طبق ضوابط مصوب شورای پول و اعتبار تعیین می‌کند ، رعایت نمایند.

۲- سایر موارد مندرج در ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور را طبق ترتیباتی که بانک مرکزی مقرر می‌دارد رعایت نمایند.

**ماده ۲۸-** مؤسسات اعتباری می‌توانند نزد بانک مرکزی حساب جاری افتتاح نمایند مانده این حساب با موافقت بانک مرکزی حداکثر تا ۳٪ مانده سپرده‌های مشمول سپرده قانونی، به عنوان بخشی از سپرده قانونی مؤسسات اعتباری محسوب می‌شود.

**ماده ۲۹-** مؤسسات اعتباری می‌توانند با کسب اجازه از بانک مرکزی به ایجاد شعبه، باجه یا نمایندگی مبادرت نمایند.

**تبصره-** جابجایی و تعطیل شعبه، باجه و نمایندگی توسط مؤسسات اعتباری، مؤکول به کسب مجوز از بانک مرکزی است.

**ماده ۳۰-** مؤسسات اعتباری مکلفند دفاتر و حساب‌های خود را طبق دستورالعملی که از طرف بانک مرکزی به آنها ابلاغ خواهد شد تنظیم نمایند.

**تبصره-** افتتاح هرگونه سرفصل در دفاتر مؤسسات اعتباری به استثنای آنچه که توسط بانک مرکزی به این قبیل مؤسسات ابلاغ می‌شود ممنوع است.

**ماده ۳۱-** مؤسسات اعتباری مکلفند صورتهای مالی و همچنین سایر اطلاعات موردنیاز بانک مرکزی را در هر زمان که بانک مرکزی تعیین می‌کند ارائه و یا در اختیار آن قرار دهند.

**ماده ۳۲-** مؤسسات اعتباری مکلفند همه ساله ترازنامه و صورتحساب سود و زیان خود را به تأیید یکی از حسابرسان مورد وثوق بانک مرکزی برسانند.

**ماده ۳۳-** مؤسسات اعتباری مکلفند کلیه اسناد، مدارک و دفاتر حسابداری خود را برای رسیدگی در اختیار بازرسان بانک مرکزی قرار دهند.

**ماده ۳۴-** مؤسسات اعتباری مجاز به اعطای تسهیلات به اعضای ارکان خود و مؤسساتی که اعضای مزبور در آن ذینفعند بیش از آنچه بانک مرکزی به موجب دستورها یا آیین‌نامه‌های خاص خود تعیین کرده، نمی‌باشند.

بانکداری داخلی ۱ ..... ۵۵۴

**ماده ۳۵ -** اعطای تسهیلات توسط مؤسسات اعتباری به اعضای ارکان یا رؤسای ادارات و بازرسان بانک مرکزی بدون موافقت این بانک مجاز نمی‌باشند.

**ماده ۳۶ -** مدیرعامل و اعضای هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری نمی‌توانند بدون اجازه بانک مرکزی در مؤسسه اعتباری دیگر یا بانک سمتی داشته باشند.

**ماده ۳۷ -** کلیه مؤسسات اعتباری مکلفند مفاد این مقررات ، آیین‌نامه‌ها ، دستورالعمل‌ها ، بخشنامه‌ها و دستورات بانک مرکزی و مقررات اساسنامه خود را رعایت نمایند.

**ماده ۳۸ -** مؤسسات اعتباری ذیل از شمول این مقررات خارج می‌باشند.

۱- صندوق‌های قرض‌الحسنه مشمول مقررات مصوب مورخ ۱۳/۵/۱۳۶۹ که کماکان تابع مقررات مذکور می‌باشند.

۲- مؤسسات اعتباری که به تشخیص بانک مرکزی ، میزان فعالیت آنها در حجم و نحوه توزیع اعتبارات مؤثر نیست.

**ماده ۳۹ -** تشخیص موارد تخلف مؤسسات اعتباری ، از این مقررات با بانک مرکزی است بانک مرکزی با موارد تخلف طبق مقررات مربوط رفتار خواهد کرد.

**ماده ۴۰ -** این مقررات در ۴۰ ماده و ۵ تبصره در جلسه مورخ ۳/۴/۷۱ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.





مؤسسه عالی آموزش و پژوهش با همکاری ایران

تهران، خیابان پاسداران، ایستگاه ضرابخانه، شماره ۱۹۵  
تلفاکس: ۲۲۸۴۹۰۸۹

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

